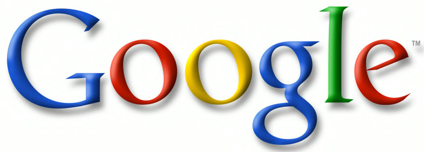
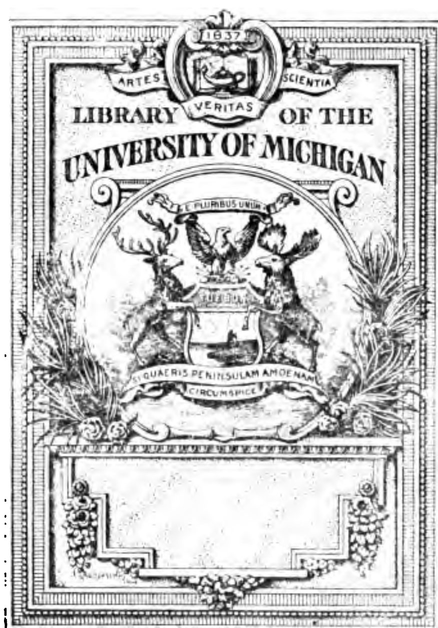

Historisk tidsskrift. Tillægsskrift. 17

Claus Pavels's

Dagbøger

for

Aarene 1817—1822.

Udgivne
for
den norske historiske Forening
af

Dr. Ludvig Daae.

2det Bind.
1820—1822.

Christiania.
Grøndahl & Søns Bogtrykkeri.
1904.

Claus Pavels's

Dagbøger

for

Aarene 1817—1822.

Udgivne
for
den norske historiske Forening
af

Dr. **Ludvig Daae.**

2det Bind.
1820—1822.

Christiania.
Grøndahl & Søns Bogtrykkeri.
1904.

Indhold.

Første Bind:

Andet Bind:

1820.

2den Januar.

Nationalbladet befatter sig næsten udelukkende med Finantsvæsenet. Grev Wedel faar meget drøie Rap; Bergenserne, hvis Handel er Østlandet en Torn i Øiet, seer Forfatteren ogsaa ind til. I vor Avis findes et Par Naragtigheder, men, som de fleste Bergensiske Avisløier, saa dumme, at jeg ikke gider spilde Tiden med at beskrive dem nøiere.

3die Januar.

Commissorium til Etatsraad Schydtz, Klagenberg, Fleischer, Bohr og Mohn er udstedt; man faar nu see, hvad der udrettes for Almueskolevæsenet her i Byen. Det Onde er nok desværre for indgroet. Jeg mangler Energie, tildeels og Kundskab og Erfaring, Christie interesserer sig nok ikke betydelig for Tingen; af Commissairerne er nok Bohr den eneste, som antager sig den med Iver; iøvrigt er nok Schydtz for frygtsom, Klagenberg for phlegmatisk, Fleischer for ængstelig hengiven til det gamle, og Mohn med samt den hele Kjøbmandstand, han repræsenterer, for pengekjære.

4de Januar.

I Morgenbladet har en lærd Heraldiker fyldt et heelt Nummer med Betragtninger over det norske Flag. Vor sidst afdøde Konge, paastaaer han, bør i Norge kaldes Carl den Anden.

7de Januar.

Posten bragte Brev fra Munch. Han er overvældet med Arbeide, men meget glad derved. „Hans Aand bliver stedse muntrere, hans indre Blik klarere; uafbrudt Virksomhed er ham en Nydelse." Stiftsprovstiets Skjæbne er endnu uafgjort, dog formoder han, at alt bliver ved det Gamle. Bech vil endelig have ham til at søge det, men er det sandt, at han forrige Aar i blotte Accidentser har havt 1500 Specier, maa han vel tage det i Betragtning. Fideicommissets Fallit[1] har gjort Sensation i Publicum, men i det Hele neppe ubehagelig. „En saadan Revolution i vort lille Land", skriver Munch, „svier i Begyndelsen til mange, men om 50 Aar vil Opløsningen af en saa combineret Bygning være yderst velgjørende for det Hele. De sammendyngede, ilde brugte Eiendomme ville komme i flere Hænder, og blive bedre anvendte."

10de Januar.

Morgana[2] begynder med en særdeles nydelig Fortælling af Udgiveren: Theodors Dagbog. Den er en sand Prydelse for vor Litteratur, og vidner endnu mere end Othar af Bretagne om Hansens udmærkede Anlæg til at vorde Romandigter. Scenen er i Bergens Stift. I Christiania blev Theodor en Aften indbuden i Studentersamfundet, og fandt en „behagelig videnskabelig Tone", men for liden esprit du corps, eller som han kalder det „Udtryk af egen Stand". Det forekommer mig efter min Anskuelse, som dog ellers ikke er saa meget gammeldags, at være en sand Fuldkommenhed baade ved det kjøbenhavnske og norske Universitet at intet Burschenvæsen hersker der. Standsaanden ha altid været mig mistænkelig, for ikke at sige forhadt.

[1] Bernt Ankers Fideicommis havde 13de December 1819 maattet overleveres til Skiftebehandling, see Norske Stiftelser III, 28.

[2] Nytaarsgave for 1820, udg. af M. C. Hansen.

14de Januar.

Jeg har i Dag fuldendt min aarlige Rapport til Regjeringen om Kirke- og Skolevæsenets Tilstand her i Stiftet. Den er ikke indført i min Copiebog, deels formedelst dens Længde (den udgjør reenskreven af mig omtrent 3 svære Ark), deels fordi det ikke vedkommer min Eftermand hvad jeg nedskrev, vistnok efter min Overbeviisning, og som jeg vil forsvare baade for Gud og Mennesker, men dog tildækket med et Hemmeligheds Slør, som ene den, jeg skrev til, er berettiget til at løfte. Det er min Pligt, skjønt med Lempe og Skaansel, ikke som lumsk Angiver men som tro Embedsmand at sige hvad jeg mener om de Ting og Mennesker, jeg lærer at kjende, og jeg har Aarsag til at klage over Provsterne, at de ikke opfylde denne Pligt. De som læse denne Rapport, ville, endog hvor Udtrykket er forblommet, ei kunne tage Feil af min Mening om ethvert Individ; var min Dom om ethvert Individ indklædt i intetsigende Floskler, hvad lærte da Regjeringen deraf? Men at optegne min uforbeholdne Erklæring i en Embedsbog, hvor Misbrug muligens med Tiden kunde gjøres deraf, mig til Vanære og Vedkommende til Præjudice, det vil jeg ikke. Regjeringen maa rette sig efter min Angivelse, og jeg misleder den, hvis denne er urigtig eller tvetydig — men min Eftermand: lad ham see med egne Øine! Saa gjør jeg. Hvad jeg ex officio siger til eller om en feilende eller af andre anklaget Embedsmand, det maa optegnes til min Legitimation, til gjentagen Advarsel for den Feilende og Efterretning for den, der muligens engang skal staae i samme Forhold til ham som jeg; men en Charakteristik saaledes som Brun f. Ex. blandt andre allotria har nedskrevet om Meyer paa Hougs, den er ikke for Trediemand, den hører mere til den fortrolige end den officielle Correspondance. Jeg tilintetgjør altsaa selv Concepten til min ovenmeldte Beretning; blot hvad jeg

efter egen Visitats har optegnet i den gamle Copiebog bliver staaende til Underretning for en kommende Visitator.

15de Januar.

I Morgenbladet har den høilærde Antiquar fyldt et heelt Ark med Betragtninger over Ridderordener i Almindelighed og Forslag om en norsk do. Den skal hedde St. Olafs Ordenen, have 5 Grader ligesom Dannebrogsordenen, bæres i et hvidt Silkebaand med himmelblaa og sort Kant, og tildeles Damer ligesaavel som Mænd. „Monsieur Christophersen, I er ma foi en Nar!" kunde det passende siges til denne Projektmager.

I Vennekredsen vare vi iaften 19 Mand ved Bordet, deraf 2 ugifte (Stiftamtmanden og Apotheker Monrad) og en børnløs Ægtemand. Af de overblevne 16 havde de 3 kun havt 2 Børn, og dog beregnedes, at disse 16 Mænd tilsammen har havt 140 Børn, det er omtrent 9 pro persona. Ægteskaberne her i Bergen ere ualmindelig frugtbare.

16de Januar.

Justitsraad Dahl har altid noget at fortælle fra gamle Dage. Idag fortalte han en Bispehistorie. Biskop Arentz maatte formedelst Alderdoms Svaghed resignere med 800 Rd. Pension[1]. Dr. Hagerup fra Trondhjem[2], som havde faaet Nykirkens Kald, gjorde sig, paa Grund af den svære Afgift, Haab om at faae Bispestolen paa Kjøbet, da denne ei alene kunde udrede en saa stor Sum. Imidlertid havde

[1] Entledigedes 27de Juli 1774.

[2] Christian Fr. Hagerup (Søn af Biskop Eiler Hagerup sammesteds) døde som Stiftsprovst i Throndhjem 1797. Han var ikke beslægtet med sin heldige Concurrent til Bergens Bispestol, men denne havde været antagen i hans Faders Hus og faaet Navnet Hagerup. „Ungdoms Staldbrødre" kunde de to Rivaler ikke kaldes, da Aldersforskjellen var for stor. Ogsaa i 1780, da Irgens blev Biskop i Bergen, følte C. F. Hagerup sig bittert skuffet, hvad ogsaa var Tilfældet, dengang han i 1788 gjorde sig Haab om Throndhjems Bispestol.

Grev Thott tilbudt Eiler Hagerup, da Biskop i Ribe, Bergens Bispestol, paa hvilken kun skulde hvile 200 Rd. Pension (de 600 lagdes paa et Embede i Danmark), og han modtog den. Den anden Hagerup kom til Bergen, og gik ind til Kjøbmand Jansen. Han spurgte om nyt, og Jansen fortalte, at der var udnævnt en Biskop i Bergen. „Hvem det var?“ — „Hans Navn var Hagerup.“ Manden blev sjeleglad, men spurgte dog til Overflod om Bispens Fornavn. „Eiler!“ — Ak, der laa den hele Bygning, han blev lang i Ansigtet, og de to Hageruper, skjønt Ungdoms Staldbrødre, bleve aldrig Venner fra den Dag.

18de Januar.

Nordposten bragte et meget velskrevet Brev fra Provst Wingaard. Han har intet imod at resignere, kun forlanger han 200 Spd. i Pension foruden Enkesædet, og paastaaer at **Kaldet** kan bære den Afgift. I Betragtning af hans høie **Alder** bør og maa jeg gjøre, hvad jeg kan.

21de Januar.

Fra Irgens kom et ret meget fornuftigt Forslag angaaende en forbedret Indretning ved Fasteprædikenerne her i Byen, at nemlig Tirsdags- og Torsdagsprædikenerne skulle bortfalde, og at de sex Præster, som skiftevis prædike om Mandagen, hver skulle prædike i sin egen Kirke istedetfor i Domkirken. Kun, naar Irgens vil, at man skal have Lov til at prædike over et selvvalgt Stykke af Lidelseshistorien, kan jeg ikke være enig med ham. Det kunde maaskee falde ham selv ind at vælge samme Text som hans Forgjænger, og naar denne ei havde forklaret den efter hans Sind, polemisere, istedetfor at stemme Sjelen til Andagt ved Jesu Lidelses Minde. Experto crede Roberto! — Af Intelligentssedden seer jeg, at en af Agers Sogns hæderligste Mænd, Ole Holmen, er død.

24de Januar.

Det Brev, jeg idag fik fra N. Hertzberg, viser tydelig, hvad jeg i de sidste Tider er begyndt at indsee, at han er en Fusentast og Vindmager. Jeg skammer mig ved næsten i ethvert Brev fra ham, N. Hertzberg, at faae Lovtaler som hans expedite og accurate Biskop, thi han er selv intet mindre end accurat. Et sandt Ord var det, Irgens skrev: „πολυπραγμασύνη sæpe fallit". Hvilken velsignet Guds Mand er ikke den jevne, ulærde Provst Christian mod denne Polyhistor!

26de Januar.

Schmidt skriver, at han efter Ansøgning har faaet Afsked i Naade[1] og søgt Roskilde Domprovstie, men venter ikke at faae det. Hvis Hammond bliver Domprovst, tager han gjerne tiltakke med Brøndbye vestre, og glipper alt, vil han leve af Informationer, og de Levninger han har tilbage af sin hensmeltede Formue. Og det „forbi han ingen synderlig Glæde venter mere hertillands!" — Min Gud! gaaer det da ham værre end os andre? og hvad er det for frygtelige Aspecter, der skræmme ham? — Fra mig afgik kun et Brev: til N. Hertzberg, men det var „Svar paa Alt" i en halv spøgende, halv alvorlig Tone; men at jeg var ærgerlig i Hu lod jeg ikke miskjende. Gid Manden saa sandt vilde erkjende, at jeg ogsaa havde Grund til at ærgre mig.

29de Januar.

I Vennekredsen læste jeg i en tydsk Avis om Mad. Stael en Anecdote, som fortjener at bevares her. Hun var

---

[1] Provst Fr. Schmidt fik efter Hjemkomsten fra en toaarig Udenlandsreise efter Ansøgning Afsked som Sognepræst til Eker den 27de December 1819. Efter at have holdt Afskedsprædiken, reiste han Sommeren 1820 til Danmark, hvor han 27de September s. A. udnævntes til Sognepræst til Himmeløv ved Roskilde.

i Paris med sin Datter, som skal være meget smuk. Den berømte Prinds Talleyrand feterede Moderen efter Fortjeneste, men gjorde dog endnu mere Væsen af Datteren. Mad. Stael, hvem dette ei var saa ganske tilpas, vilde hevne sig paa en fiin Maade. Under en Vandfart paa Seinen spurgte hun pludselig: „Om her nu reiste sig en Storm, og vi kom paa Grund, hvem vilde De da først redde, mig eller min Datter?“ — „Det vilde,“ var Svaret, „være en Fornærmelse mod en Dame af Deres udmærkede Kundskaber og Talenter, at troe De ikke ogsaa havde lært at svømme; der er altsaa ingen Tvivl om at jeg vilde redde Deres Datter.“

30te Januar.

I Aften var der Comedie hos Falsen og derpaa Bal hos Christie, hvorfra de sidste Fruentimmer kom hjem Kl. 7 og de sidste Mandfolk Kl. 8½. Det gaaer lystigt til, jeg kan ikke sige andet! — Aftenens Vert skal altid slutte med en Epilog, hvori ogsaa Værtinden skal tage Deel. Christie har nu ingen Kone; altsaa kom han frem med Falsens mindste Datter, et Barn paa 5—6 Aar, ved Haanden, lod hende forestille Værtinde, og fremsagde otte versificerede Linier, en ganske net Idee, som vandt almindeligt Bifald.

1ste Februar.

Morgenbladets No. 23 indeholder en Liigprædiken af Dr. Neumann over hans Sognemand Grauer, hvilken han vilde kalde den største blandt alle Landmænd i Norge, naar han ikke frygtede for at mistydes. Det er en ret smuk Lovtale, men for lidet christelig til at holdes ved en Grav umiddelbart efter Jordpaakastelsen. Uvilkaarligen tænkte jeg paa den Præst, hvorom Gutfeldt fortalte, der i en Liigprædiken over en pludselig død Collega udbrød: „Hvem skulde tænkt, at denne kjære Broder saa snart skulde

forlade os, da vi saa nylig sad i et muntert Vennelag med ham og drak Punsch!"

5te Februar.

De ikke behagelige Discussioner, Chordegn Reins Død og hans Embedes Bestyrelse i Vacancen har givet Anledning til, vil jeg efter gammel Sædvane forbigaae med Taushed; kun dette maa jeg sige, at jeg vel kunde sparet mig for det Morgenarbeide, jeg foretog i den bedste Hensigt og af reen Pligtfølelse, men at Christies kolde, ceremonielle Afviisning havde noget ublidt, man ei bør sige til en Ven, og noget peremtorisk, man endnu mindre bør tillade sig mod sin Ligemand, og at jeg første Gang i halvtredie Aar fandt min Embedsstilling trykkende. Af de tre Mænd, som nu ere i Bergen, hvilke Neumann ei ønskede at staae i Forbindelse med som Bergens Biskop, var der nok ingen, jeg er saa enig med ham i at bedømme som Christie. Ham vilde maaskee Falsen og Rein harmoneret mindre med, end de harmonere med mig, men at Falsen har mere Charakteerlighed med mig, og at jeg vandt ved at tilbytte mig ham som Stiftamtmand, har jeg Grund til at antage, skjønt mine Fruentimmer benægte det med høi Røst.

6te Februar.

Prof. Arentz fortalte, at hans Søn Hospitalspræsten i Trondhjem har nedlagt sin Lærerpost i Kathedralskolen „paa Grund af den herskende Immoralitet blandt Eleverne". Han havde ventet at Departementet vilde afforbret ham Erklæring over dette Udtryk, og havde forsynet sig med Beviisligheder, men man lod det passere.

7de Februar.

Jeg sendte Stiftamtmanden et Brev, der skulde lede til Forsoning efter den lille Knurre, der var paa Traaden, i hvilket jeg forklarede mig over, hvad jeg i hans Paategning

fandt anstødeligt. Det har ingen Fare; med Christie er nok varigt Uvenskab og hjerteligt Venskab mig omtrent lige umulige.

8de Februar.

Jeg fik et Brev fra Christie, hvorved al Querelle endtes. Endnu misforstod han mine Yttringer; vor yderst mærkelige Temperamentsforskjel gjør det overalt nødvendigt, at vi betragte mange Ting fra forskjellige Synspuncter; imidlertid orienterer man sig efterhaanden, og jeg havde megen Uret, om jeg ved saadanne Ting lod mig stemme til Utilfredshed med mine Kaar. Det er saa ikke første Gang, at jeg har fundet mig befoiet til, i samme Individ at affondre Embedsmanden fra Mennesket. Falbe som Amtmand og Stiftsdirectionens Medlem var jeg ofte vred paa, men der var ingen Mand i Christiania, jeg i det private Liv var i bedre Forstaaelse med.

9de Februar.

Christie besøgte os i Aften og var meget venskabelig. For at komme til Vished, om Kongen kommer, og dermed tjene mig selv og hele Bergen, gav han mig det Raad at skrive Hans Majestæt til og spørge ham. Det bliver vel nødvendigt, naar det ikke gaaer an at ignorere alt og beramme Visitatsreisen, da Ingen kunde forlange, at jeg skulde reise som Coureer fra Søndmør, for maaskee, og maaskee ikke at træffe Kongen i Bergen.

10de Februar.

Bedemand Juell anbefalede sin Søn, Chordegnen i Stavanger. Han er uden Tvivl en meget qvalificeret Person, helst da Stiftsprovsten meget gjerne vil have ham, og erklærer en prædikende Chordegn for uundværlig. Derimod har Sagen en protegé, om hvilken og Christie talte igaar, som vist ikke uden i yderste Nødsfald faaer min Stemme. Det er Klokker Houge ved Tugthuset, der nu er kommen sig

saavidt, at han vandrer om som en Skygge, men er slov baade paa Legeme og Sjel. Man vil gjerne være af med ham paa Realskolen, hvor han som Lærer i Geographie, Historie og Engelsk bortskræmmer Eleverne, som intet lærer, og derfor skal prakkes Domkirkens Skole paa Halsen, som om ikke ogsaa den behøvede en duelig Lærer, ikke at tale om at han, skjønt Student, ikke kan prædike, ventelig ei heller forstaaer Sangen. At bortgive et Embede til en Mand, som ikke kan udføre dets Forretninger, er uforsvarligt baade for Gud og Mennesker, og at favorisere en Privatskole paa en mit Embede umiddelbar vedkommende offentlig Skoles Bekostning, dertil giver jeg aldrig mit Minde; om Christie og Sagen og samtlige Realskolens Bestyrere og Lærere blive mine Uvenner derfor — jeg gjør det ikke!

11te Februar.

Den Commission, der skal tage Almueskolevæsenets Forbedring under Overveielse, bivaanede jeg i Dag for første Gang. Stiftamtmanden havde været der de foregaaende Gange, men jeg ikke; nu var jeg der, han ikke. Det synes næsten at gaae os som Castor og Pollux, der aldrig paa engang sees paa Himlen, og det er maaskee ogsaa det bedste. Hvad jeg for min Deel ansaae for det, der først af alt burde erhverves Kundskab om: den skolepligtige Ungdoms Antal, blev man i Dag enig om at reqvirere, ligesom det og først nu — i fjerde Session — bragtes saa nogenlunde paa det Rene, hvad der forstaaes ved en Almueskole.

13de Februar.

Brun holdt en meget god og rørende Prædiken om hvad Daaben var for Jesus, og hvad den er og bør være for os. Han er dog unægtelig Byens første Prædikant, kun, at han havde et mandigere Organ! Reins Prædikener ere maaskee æsthetisk skjønnere, mere philosophiske, men der er ikke saa megen Christendom i dem som i Bruns.

17de Februar.

Bohrs Svigersøn Olsen er bleven Justitssecretair i Høiesteret, uagtet Statsraadet før ham havde indstillet den ældre Protocolsecretair Riis[1] og en anden Embedsmand, men Olsen gjør Vers til Kongen og Prindsen, hans Kone og Svigerinde synger paa Concerter, han og de indbydes i fortrolige Vennelag til Statholderen, og med Anbefaling af denne gjorde han nylig en Reise til Stockholm. „For slige Slutninger gav selv Fornuften efter!"

18de Februar.

Ogsaa i Rigstidenden indrykkes nu (mod Betaling) moderate Stiklerier paa Grev Wedel.

20de Februar.

Det er længe siden jeg har været i Hospitalskirken; i Dag gik jeg did. Jeg maae sige Welhaven til Berømmelse, der er ingen Nonsens og saare liden Trivialitet i hans Foredrag; paa en meget passende Maade forener han Dogmatik og Moral, han siger meget smukt og rørende, Slutningen især var saare hjertelig og indtrængende; han har, naar han ikke misbruger det, et vakkert, tydeligt Organ og en correct Declamation. Men Orden og Sammenhæng er der ikke i hans Prædikener, skrevne kunne de umulig være, at lære dem udenad vilde være et herculisk Arbeide. Man kan gaae ind og ud, naar man vil, og taber intet uden den Fornøielse at høre Welhaven tale et Kvarterstid længere. Sit Organ vanhelder han ofte ved en grædende Tone og

[1] „Min Fader søgte i den Anledning Audients. Da han havde talt nogle Øieblikke, udbrød Kongen: „Men De stammer jo ikke!" og min Fader fik nu at vide, at man havde indbildt Carl Johan at han stammede, og saaledes var uskikket til Justitssecretair." (Antegnelse af C. P. Riis). Olsen døde 1845 som Byfoged og Sorenskriver i Laurvig, Riis 1851 som Justitiarius i Bergen.

en vis affecteret Fortrolighed, som f. Ex. i Mauerbrechers Prædikener. Han prædikede over „Jesu Magt til at overvinde Fristelser.“

21de Februar.

Saavidt muligt har jeg foresat mig hver Mandag i denne Fastetid at gaae i Kirke, og saaledes var jeg da i Dag i Korskirken og hørte Irgens. Ved at gjennemlæse Texten, følte han sig som naglet fast til det Sted: „Da forlod alle Disciplene ham og flyede,“ og i den Anledning betragtede han: „Disciplenes Flugt, høist advarende for os.“ Det var virkelig en overmaade god Prædiken, en sand Passionsprædiken, der fortjente at høres af en langt større Folkemængde. Ogsaa hans udvortes Foredrag synes mig ædlere end før; han skriger ikke saa voldsomt, som han stundom gjorde, naar han syntes at komme i Affect.

25de Februar.

I Rigstidenden læses fra Kjøbenhavn, at medens vort Ankerske Fideicommis, der begyndte med 2 Millioner DC. synes at nærme sig sin Undergang, er det Classenske hvert Aar gaaet fremad, og har stiftet meget godt, hvilket det Ankerske neppe bør rose sig af. Der maa nok have været bedre Administration. — Det mærkeligste og bedste Stykke i Morgenbladet er et Svar fra Lieutenant Foss til hans anonyme Antagonist, der angreb Falsen som Forfatter af „En Stemme fra den norske Armee“. Det er et Mønster paa et Stridsskrift, paa engang bidende og anstændigt.

Det var det dramatiske Selskabs Stiftelsesdag. „Brevet fra Cadix“ spiltes, og gik overmaade godt. Mohr udførte Justitsraadens Rolle mesterligen. Scenen mellem ham og Fiscalen (Jørgensen) var deilig. Disse to vare de bedste. Epilogen af Sagen gjorde megen Lykke. Det var et Par dramatiske Scener mellem Mohr, Erichsen og Normann, under deres sande Skikkelse med smaa Mellemrepliker til

Publicum, meget vakkert, skjønt Wessels berømte Prolog saaes at have givet Sagen den første Idee, og Hansens Pro- og Epilog i Morgana at have bragt den til Modenhed. Efter Comedien var Bal og Soupée.

26de Februar.

I Anledning af de fremsendte Fattigregnskaber, og de mange urevidered, som ligge hos Kirkeskriver Reinertsen, fortæller N. Hertzberg om en Præst, der skulde oplæse en Forordning fra Prædikestolen. „Her, kjære Menighed! er en Forordning; seer I ham? — Nu lægge vi ham til de andre", sagde han, uden at oplæse den.

27de Februar.

Efter hvad der fortaltes i Vennekredsen, seer det fremdeles bedrøveligt ud paa Østlandet. Endog Statsminister Anker frygter man staaer paa Glid. Med Morten Anker skal det saa omtrent være forbi; det Collettske Huus troer man og iler den længe ventede Catastrophe imøde.

28de Febrnar.

Rein holdt Fasteprædiken i Nyekirken. Man har længe sagt, at hans Organ blev alt mere og mere utydeligt; i Begyndelsen var og hans Stemme overmaade mat, men efterhaanden blev den raskere og klarere; jeg forstod næsten hvert Ord, hvortil det dog gjorde meget, at den alligevel var saa dæmpet, at Ekko ei kunde drive sit Spil i den temmelig tomme Kirke. Prædikenen selv, der handlede om „Jesus som et Mønster paa Overbærelse mod Feilende", var i Reins Maneer særdeles god, men ingen Passionsprædiken. — Efter Prædikenen gik jeg ind til ham i Sacristiet, og spurgte ham i Fortrolighed, om han, i Tilfælde at Stiftsprovsten døde, vilde modtage Constitution i Vacancen. Jeg havde ventet et bestemt Nei, men det fik jeg dog ikke; han vilde betænke sig, hvortil der da endelig ogsaa kan være god

Tid. Jeg kan ikke troe andet, end at det er Frygt for at blive Irgens paa en Maade subordineret, der gjorde ham tvivlraadig, ellers begriber jeg ikke, hvorledes han med sin svækkede Hukommelse og yderlige Ulyst til ulitterairt Arbeide, et Dieblik kunde betænke sig paa at paatage sig Provste-Embedets Forretninger, var det end kun i fjorten Dage. — Ole Svanøen spiste her til Middag. Det er en vakker, efter sin Stand dannet Mand[1]. Torbjørn Sandvigen[2], skjønt Hougianer som han selv, gav han intet fordelagtigt Vidnesbyrd. Et imponerende Udvortes, megen Herskesyge og Selvtillid, men ringe indvortes Gehalt var han enig med Brun, Fjeldberg og andre at tillægge ham.

Hans Houge skal det gaae slet; det Gaardkjøb, han gjorde, svarer aldeles ikke Regning. Bakke har han maattet tage tilbage, da Kjøberen ikke kunde betale.

29de Februar.

Jeg har begyndt paa et Stykke om Selskabet for Norges Vel, hvor jeg bestemt raader til dets Ophævelse. Afhandlingen indsendes til Morgenbladet.

15de Marts.

Ogsaa det Brev, jeg i Dag fik fra N. Hertzberg, har en morsom Anecdote. En Præst var forflyttet fra et godt Kald til et bedre, og man spurgte ham, hvorfor han havde søgt dette. „Jeg maatte følge den Helligaands Kald“, sagde Præsten. „Ja Far“, sagde Bonden, „du var en stridig Mand hos os; havde ikke det Kald du faaer, været bedre end dette, saa havde ikke den Helligaand faaet Bugt med dig.“

21de Marts.

Posten bragte følgende meget naadige Svar paa mit Brev til Hans Majestæt Kongen:

---

[1] Gjentagne Gange Storthingsmand for Nordre Bergenhuus Amt.

[2] Gaardbruger i S. Bergenhuus Amt. See Forf. Lex.

Monsieur l'Évêque Pavels!

J'ai reçu votre lettre de 16 février, et j'apprécie le motif, qui l'a dictée, ainsi que les sentimens, que vous m'y témoignez. J'ai assurément le projet de visiter la ville de Bergen, aussi intéressante par l'état florissant de son commerce, que distinguée par l'esprit de l'ordre, de tranquilleté et de patriotisme, qui caractérise ses habitans. Mais je ne puis pas décider s'il me sera possible d'exécuter ce projet dans le courant de cette année. Je dois subordonner mapropre satisfaction à ce qu'exige l'intérêt général des deux royaumes. Ce sera pour moi un vrai plaisir de parcourir une contrée, que j'aime déjà, avant de l'avoir vue, de faire la connaissance d'une population industrieuse et loyale, et de revoir les fonctionnaires, qui par leur dévouement à la patrie ont acquis ma juste estime. Je vous compte parmi ce nombre, Monsieur l'Evêque, et il manquerait quelque chose à ma satisfaction si vous étiez absent de Bergen lors de mon arrivée. Mais comme je ne puis pas en préciser l'époque, je vous engage à ne pas remettre à une autre année la tournée, que vous avez à faire dans votre évêché. Mon voyage ne pourrait, dans tous les cas, avoir lieu que dans les derniers mois de l'été, et je vous promets qu'aussitôt que j'aurai fixé ma résolution à cette égard, je vous en parviendrai assez en tems pour que Vous puissez être rendu à Bergen en même tems que moi. Je vous prie d'assurer vos concitoyens de l'affection et de la bienveillance, que je leur porte et de mon désir de hâter l'époque où je pourrai leur exprimer verbalement ces sentimens. Sur ce je prie Dieu, qu' il vous ait, Monsieur l'Évêque Pavels, en sa sainte et digne garde, étant votre affectionné

Charles Jean.

23de Marts.

Irgens gjorde mig et Besøg i Anledning af den ham meddelte Constitution som Stiftsprovst. Ved den Leilighed meddelte han mig ogsaa sit Ønske om at blive Stiftsprovst, uden at forflyttes til Domkirken, da han har faaet sin Menighed kjær og desuden ikke ønsker sig Arentz til Collega. Jeg sagde ham, at jeg allerede havde gjort Indstilling mod de to Embeders Adskillelse; imidlertid kunde jeg, hvis han leverede mig sin Ansøgning, ikke vægre mig for at paategne den, at jeg vel ikke kunde fravige min forrige Mening, men at jeg, naar ei Kongen bifaldt den, maatte anbefale Irgens til Stiftsprovst, da jeg ikke i Byen eller Stiftet kjendte en Mand med større Øvelse og Indsigt i Provsti-Embedets Forretninger end han.

26de Marts.

Seier og Fred var i Dag min Prædikens Æmne. Palmen er begges Symbol; altsaa var Palmegrenene, der strøedes paa Veien ved Jesu Indtog, den Deel af Texten der omhandledes. Seier over Synden og Fred i Hjertet og Samvittigheden: Seier over Trældomsfrygt og Fred med Gud: Seier over Døden og Fred i Evigheden; disse tilveiebragte Jesus os, og ved Tanken herom bør Ugen indindvies til Glæde og ikke til Sorg. Til Slutning omtalte jeg Fleischer som den, hvis Liv var helliget til at forkynde dette Seiers- og Fredsbudskab, og som nu, efterat have vundet Seier over Verden, dens Fristelser og Trængsler, henslumrede blidt til evig Fred.

28de Marts.

Munch føler sig alt mere og mere tilfreds med sin Stilling, og det er sandt, han virker med en Kraft og et Held, som jeg maa beundre. Saaledes angav han for Øvrigheden —n's Frille; der blev optagen Forhør, og hun er forsvunden. Saaledes har han faaet indskrænket den Stod-

dercolonie, Young har anlagt paa Enerhaugen, ved at faae ham ilignet 75 Spd. Fattig- og Skoleskat, istedetfor de 5 han før betalte. — N. Hertzberg sender mig en lang clamamus til Kirkedepartementet, angaaende den Hardangerske Ungdoms Nattesværmerier. Han har endog i Sinde, hvis denne Klage ei hjælper, at tilskrive Kongen directe, og klage over, at hans Departement sover.

Alle spørger, om Pavels ei søger Stiftsprovstiet; jeg er nysgjærrig efter at vide, hvad Provst Normann bestemmer sig til[1]. Ham tænker ingen Mennesker paa; blev han Stiftsprovst, vilde det foraarsage en almindelig Overraskelse, og dog! søger han det, og sender mig Ansøgningen til Paategning, denne vil da fuldeligen vise, at jeg anseer ham for den værdigste af Alle.

29de Marts.

Da denne Dag er saa yderst umærkelig, har jeg gjemt til den noget af Bordconversationen i Gaar Aftes hos Cancellieraad Sæbye. Det maa have ringet slemt for Biskop Bechs Øren, thi man foer ikke lempelig med ham. Falsen fortalte om hans Visitats engang i Aas, hvilken Myndighed han i det Hele udøvede, og især hvor slemt Gjæsterne bleve narrede paa Visitatsdagen. Der var indbuden stort Selskab. Efter Sædvane blev han først færdig i Kirken Kl. $3^1/_2$, men da man nu glædede sig til at faae Mad, lod han ved sin Tjener sige, at han var saa træt, at han maatte lægge sig paa Sengen en Times Tid. Naturligviis blev der intet Maaltid af i den Time. Da han omsider kom op, maatte han have en Pibe Tobak, inden han kunde spise, og Klokken blev henved 6 før man kom tilbords. — Endnu en Yttring af Falsen maa jeg omtale. Han finder det meget urigtigt, at Taler oplæses i Storthinget og lægges ad acta; han paastod, at

[1] Nils Normann † som Sognepræst til Asker 1836.

dette er aldeles forbuden i det engelske Parlament, og at enhver Tale, som holdes der, maa være extemporeret eller udenadlært. Jeg har aldrig hørt det, men troer gjerne at Falsen med sine større historiske og politiske Indsigter veed saadant bedre end jeg. Kun maatte jeg anmærke, at ligesom saadant Forbud ei hidtil har existeret i Storthings=Reglementet, saa vilde det nok ogsaa være det samme som at berøve alle dem, der ei i Hast kunne ordne deres Tanker, vælge passende Udtrykke og tale med Færdighed, Ret til at tage Deel i Debatterne, og saaledes vilde mangt sundt og kraftigt Ord, der dog muligen kunde have Indflydelse paa Resultatet, vorde usagt. — Ogsaa med Doctor Monrad havde jeg nogen Debat angaaende Morgenbladet, som han nedsætter altfor dybt og kalder et slet Blad. Jeg veed dog virkelig ikke hvad mere der kan ventes af et Blad, hvoraf udkommer halvfjerde Ark om Ugen, og som har saa faa Medarbeidere, der levere Originalstykker.

30te Marts.

Balchen har igjen vundet min Naade. Han prædiker nu bestandig over den foreskrevne Text, og holdt i Dag en særdeles vakker Prædiken over „Alterens Sacramente, som et Troens, Haabets og Kjærlighedens Maaltid“.

31te Marts.

Selskabet for Norges Vel vil med Pokkers Magt overtyde Publicum om, at det endnu lever. Den 22de Marts (efterat min Afhandling var trykt) har det besluttet igjen at udgive Budstikken, „hvor Seskabets Arbeider og Foretagender skulle vorde kundgjorte for alle dets over det hele Land omspredte Medlemmer“. Derpaa skal aarlig anvendes 52 Ark, paa hvilke ovenmeldte Kundgjørelser sikkerligen vil kunne rummes. Det forekommer mig, sans comparaison, som naar en udlevet Mand vil gifte sig med en ung Pige, og lader

sig af sin Læge foreskrive Styrkningsmidler, der fremskynde hans Død, istedetfor at forynge ham. Platou, Kraft og Lundh ere de Doctorer, hvis essentia miraculosa et confortativa skal vække de slumrende Livsaander.

1ste April.

Jeg meddelte Kirkedepartementet min Betænkning om Hertzbergs Project. Strax efterat den var affendt, bragte en Bonde en ny Epistel fra ham. Den 14de havde han skrevet sit sidste Brev, den 15de slog en eller flere Nattesværmere 8 Ruder ind i det Værelse, hvor hans Tjenestekarl laae og sov. Dette har givet et Stød, gavnligere og virksommere end den vistnok unyttige Klage over Amtet og det endnu unyttigere Forslag nogensinde kunde frembragt: Præstegjældets hæderligste Bønder træde sammen, og slutte mellem sig, under Provstens Veiledning og Præsidium, en Convention, hvori de gjensidigen forpligte sig til med muligste Anstrængelse at hæmme dette Uvæsen. — Ved en fra Bergen kommende Mand havde han Tidende om Stiftsprovstens Død. Om Eftermanden udlader han sig saa: „Nein? nei han har jo tabt Hukommelsen. Hysing? ja han er gammel Præst og god Mand, men svagelig. Marcus[1]? frenum habet in cornu; caveto! Christen? for ung endnu!" — Det er da ogsaa Hertzbergs Mening, gamle Bispens Busenfreund! Ja udenfor Brun og hans Familie er der nok faa Mennesker af Forstand og Skjønsomhed, der finde ham fuldeligen qualificeret til det første geistlige Embede i Stiftet, Bispens undtaget.

2den April.

Christie havde med sidste Post havt Brev fra N. Hertzberg, spækket med latinske Phraser om Nattesværmernes sidste Heltegjærning. Ellers var han meget vred paa bemeldte

[1] Irgens.

Hertzberg, og vilde engang fordret ham irettesat af mig som Superieur, men nu havde han betænkt sig. I forrige Sommer havde han sendt Provsten en Liste til Afbenyttelse ved Skatteligningen, men ikke faaet den tilbage. Herom paamindedes nu Hertzberg i Februar Maaned i sædvanlig Embedsstiil uden det mindste, der saa ud som Irettesættelse, og H. lagde Stiftets Brev sammen som Convolut, pakkede Listen ind i den, og sendte den, uden at tilføie et skrevet Ord. Det er rigtignok den høieste Grad af Uhøflighed. — Da Skolecommissionen har forlangt et nyt geistligt Medlem i Fleischers Sted, har Stiftsdirectionen dertil maattet foreslaae Irgens, men Christie frygter, at han ved alle sine Vrøvlerier vil volde Commissionens Formand, den eiegode, men svage Etatsraad Schydtz, megen Krænkelse. Christie finder nogen Lighed mellem Irgens og Meyer paa Hougs, da det er begges største Lyst at chicanere, og opdage Vanskeligheder ved alle mulige Ting. Deri kan jeg dog virkelig ikke, efter mit Kjendskab til begge, være af Christies Mening. Maaskee have de dette Charakteertræk tilfælleds, men det nuancerer sig vistnok hos dem paa en høist forskjellig Maade, og fremfor alt troer jeg, at Irgens er i høieste Grad consequent, og at Meyer er aldeles det modsatte: at det eneste, der kan bringe Irgens til Taushed, er de hos ham dybt indprentede Subordinationsbegreber, men at derimod Meyer lader sig meget let forbløffe, saasnart en alvorlig Modstand gjøres ham: og at Irgens i Forstand og Duelighed til Forretninger opveier mod 3 Meyere.

3die April.

Ledsaget af sin uadskillelige store Mops fremviste min gamle Plageaand med ynkelig Gebærde sin Hat. Han havde prædiket til Aftensang for Arentz. Under Prædikenen havde Skoledrengene taget hans Hat, der laae bag Alteret, oprevet Foderet og lagt Enerquiste i den, hvilke han og

fremviste som corpus delicti. Jeg sagde, at han maatte klage derover til Læreren og ikke til mig, og at saadan Drengestreg var overalt ikke at gjøre synderlig Væsen af. Han syntes ogsaa snart at glemme denne Affront, og kom til sit gamle Spørgsmaal, om jeg ikke vilde gjøre noget til hans Lykkes Befordring. Jeg skulde fast troe, at den hele Hattemishandling blot skulde være en ziirlig Indledning, for at jeg ikke strax skulde jage ham paa Døren, naar han begyndte at opripple de gamle Historier. At han lugtede af Brændeviin er vist; Gud give, at jeg var den jammerlige Karl quit!

4de April.

Fra Provst Normann fik jeg to Embedsbreve, om hvilke intet er at sige, men i et af dem laa en Seddel, hvori han, ifølge et forblommet Vink, jeg gav ham i mit sidste Brev, bestemt erklærer, at han ikke kan eller vil søge Domkirkens Sognekald, da han ei troer sig dets Pligter voxen. Jeg maa elske og ære hans Beskedenhed, skjønt jeg anseer den for overdreven.

8de April.

I Nationalbladet stod der blandt andet et Brev, der som sædvanlig meest er Satire over Grev Wedel og vore slette Finantser, men hvori ogsaa gives det forhadte Vink, at de officielle Oplysninger i Rigstidenden over nogle af Nationalbladets Ankeposter gives af Frygt for det sig nærmende Storthing. Altsaa seer man, at de Folks aabenbare Hensigt er, ikke at gavne Fædrelandet, men at skumle over Regjeringen, ihvad den saa foretager sig, thi vare Indvendingerne blevne ubesvarede, det havde man vist heller ikke været tilfreds med.

10de April.

Sagen fortalte, at Falsen har udarbeidet en Norges Historie i 4 Bind. Den Mand maa være umaadelig flittig og arbeide med en forunderlig Lethed.

11te April.

Det var Quartalsmøde for Repræsentanterne i det nyttige Selskab. Det kan ikke nægtes, at dette Selskab virkelig stifter Nytte med den etablerede Udstilling af Snedker-, Hattemager-, Skomager-, Sadelmager- og Blikkenslagerarbeide. Meget indleveres og det har god Afsætning; i det første Aar, da Indretningen var ny, er solgt for over 3000 Spd.

Hveding besøgte mig og talte med Skræk og Afsky om de mange Benaadninger, især over den næsten fuldkomne Straffrihed for Ukydskheds Synder, endog af det værste Slags. En Mand i Lindaas, dømt fra Livet ved alle Retter for tre Gange gjentaget Hoer i Ægteskab, benaadedes med at sidde 14 Dage paa Vand og Brød. Han var da hos Lensmanden og gjorde sine gode Maaltider, og nu gaaer Rygtet at hans Frille fjerde Gang er frugtsommelig, og at han vil afstaae den halve Gaard til hende.

Dr. Monrad har Ret; Morgenbladet er nu et usselt Blad. Den begyndte Fortælling „Horoscopet“ fortsættes og sluttes i 2 Nummere. Med den har det en underlig Beskaffenhed. Udgiveren havde oversat den første Halvdeel af en Taschenbuch, da Bogen blev ham berøvet. „I Forveien underrettet om, at Fortællingen var læseværdig, havde han ikke læst en Linie længer end Oversættelsen rakte, og Manuscriptet var allerede under Pressen.“ Hvad skulde han gjøre i denne Vaande? Det maatte være en dygtig Karl som saadant ei bragte ud af Contenancen. Saadan en Karl var til Lykke ikke Udgiveren; „han greb til det forvovne Middel øieblikkelig at gribe Traaden, og udspinde den efter sin egen Phantasie“ — og saaledes var da den Urede klaret. Det værste er at hverken den tydske eller norske Oversættelse svarer til, hvad man af Begyndelsen ventede. Men med Engletunger taler den Mand mod En, der har indsendt et Stykke om en gammel giftesyg Landsbyjomfrus

Reise til Staden. Dette og et maadeligt Vers er 3 Morgenblades Indhold.

12te April.

Kammerraad Lambrechts[1] gav en ynkelig Udsigt over vort Finantsvæsen og troer at den største Nød forestaaer. Her, hvor Penge altid har været i Casse, begynder og Mangel at udbryde. Told- og Consumtionsintraderne gaae nu directe til Christiania i Anledning af det contraherede Laan, og andre Remisser fordres herfra, og han er i dette Dieblik næsten pengeløs. Christie troer imidlertid at han overdriver sin Klynken, og at, om end øieblikkelig Mangel finder Sted, denne dog som forhen blot er temporair. Saameget er imidlertid vist, at til Gagers Udbetaling endnu ingen Anviisning er indløben. Han tilskrev ellers den overdrevne Luxus med udenlandske Varer det meste af vor Jammer, og jeg var tilbøielig til at tage idetmindste Bergenserne i Forsvar, da Pragt i ingen Henseende forekom mig at herske her, men den Indvending have mine Fruentimmer betaget mig, da de paastaae, at uagtet her fast aldrig er Fruentimmerselskab, Klædepragten, især i den simple Borgerclasse, er langt større her end i Christiania. Blot for at figurere anstændigen paa Spadseretoure til Nygaard, Kalfaret osv., anskaffe smaa Kjøbmænds og velhavende Haandværkeres Koner og Døttre sig kostbare Peltse og Schavler og Hattefjedre m. m., som kun Damer af høieste Fif i Christiania bære.

13de April.

Dersom ikke Mindet om Christiansand fra min Skoletid nogenlunde trøstede mig, vilde jeg i den Mængde slette Lærere ved de lærde Skoler finde en af vor Tids sørgelige Phænomener. Universitetet har ypperlige Docenter, men

[1] Stiftamtskriver i Bergen.

mon der er en eneste Skolelærer i Norge fra den ældste Rector til den yngste Adjunct, hvem dette Navn tilkommer? Her i Bergen er det nu altfor bedrøveligt. En Olding paa 83 Aar kan umulig længer være Mester, og hvem er der saa, naar jeg undtager Hysing, som giver godt Haab?

15de April.

Alle Aviserne ere nu opfyldte af den store Katastrophe i Spanien. Faaer den Tid til at rodfæste sig, lader ikke Kongen sig, som Ludvig den 16de, overtale til hemmeligen at arbeide imod, hvad han med Pen og Mund bekjender sig til, saa er det en af de skjønneste Revolutioner, som nogensinde har existeret. Uden Pøbellarm, uden Blodsudgydelse ere de forunderligste Ting iværksatte: Inquisitionens Fængsler ere brudte og Storinquisitoren forviist, Jesuiterne forvises, en Mand der for halvandet Aar siden laa paa Pinebænken, er bleven Krigsminister, en anden, der som Fange var sendt til Ceuta paa fem Aar, Minister for Justitsvæsenet; over hele Spanien er Jubel, og iøvrigt Tryghed og Roe som i dybeste Fred. Gud lade det saa vedvare! det tør have gode Virkninger paa det øvrige Europa. — Den lancasterske Methode har faaet en stor Understøttelse, da Lieutenant Henrichsen[1] meddeler megen baade dansk og tydsk Viisdom til de Vantroendes Beskjæmmelse og de Troendes Befæstelse, og en Anonym har til Morgenbladet indsendt Bells og Lancasters udførlige Biographie. Den sidste ender med de Ord: „Gud gav Plantningen Væxt, den Gud der sagde:

Der vorde Lys!“

Og det Lys bestaaer i, at man troer at have udfun-

[1] En danskfødt Officeer, der i 1820 oprettede en Privatskole i Christiania og der indførte Tidens pædagogiske Modegalskab. Skolen er vel ophørt senest 1825, da H. som Capitain forflyttedes til Sigdal.

det en nemmere Methode til at lære Børn at skrive og regne!

16de April.

Katechet Reimers har tilligemed Præsten Brun optaget en Uvane efter den gamle Bisp: en meget affecteret Opgang paa Prædikestolen. De komme til Trappen i god Betids, men saa gaae de et Trin op og staae stille, nok et Trin og standse, og saaledes gaaer det i en naragtig Tact, indtil de endelig ved den sidste Stavelse træde ganske frem.

Jeg skrev til Platou[1] og bad ham i Fortrolighed nævne mig dem udenfor Bergens Stift, der i denne Tid har indgivet Ansøgning om Stiftsprovstiet, og fremfor alt at lade mig vide, om Wergeland søger det, i hvilket Tilfælde jeg anseer det for min Pligt at arbeide mod ham. — Fra Falsen fik jeg et Brev, som var mig overmaade behageligt. Han har modtaget mange Klager over tiltagende Drukkenskab, og hørt flere Yttringer, at den frie Brændeviinsbrænden er Aarsag deri. Nu beder han mig anmode Præsterne om at samle Almuen hver i sit Præstegjæld, og udforske deres Tanker herom, samt meddele deres egen Betænkning, hvorvidt det kunde ansees raadeligt, at denne Tilladelse blev ophævet eller indskrænket. Et saadant Skridt fra den civile Øvrigheds Side, uden Opfordring af Regjering eller Geistlighed er mig høist overraskende, og det af Falsen!

17de April.

Da jeg ikke venter en saadan Forespørgsel fra søndre Bergenhuus Amt, som den jeg har faaet fra det nordre, der mindre hænger i stive Formaliteter, og troer at den executive Magt gjerne kan grandske over Lovens Aand, ogsaa, hvor dens Bogstav tier, saa vil jeg paa egen Haand indhente lige Erklæringer fra Stiftets øvrige Egne, og naar,

---

[1] Da fungerende Statssecretair.

hvad jeg ikke kan tvivle om, Pluraliteten stemmer imod den almindelige Brændeviinsbrænden, gjøre en lignende Indberetning som den, der kan ventes fra Falsen.

18de April.

Skolecommissionen var i Dag i den almindelige Skole her ved Domkirken. Ventelig er Reimers i Katechisation den største Mester i Bergens Bye. En halv Times Tid eller tre Qvarteer gjør jeg det maaskee bedre end han, men saa bliver jeg træt og adspredt, og Enden er aldeles ikke Begyndelsen liig. Ogsaa i den Henseende er jeg mere skabt til Visitator, end til Lærer. Jeg kan fælde rigtige Domme over andre; jeg kan sige og ved eget Exempel vise, hvorledes det bør være. Men sidde i en Skole i flere Timer og examinere og undervise, det var jeg ikke istand til. Som Skolelærer vilde jeg af en skarpdømmende Biskop neppe faae bedre Skudsmaal, end jeg giver de fleste andre. Men det er godt, at Enhver bliver hvad han er skikket til, og naar jeg teer mig med Værdighed og Conduite i min nærværende Stilling, saa kommer det Ingen ved, om jeg maaskee i en subordineret vilde spille en langt maadeligere Rolle.

28de April.

Endskjønt jeg befandt mig vel, vidste jeg neppe, om jeg torde vove mig i Kirke i Dag, saadan Respect har jeg for Bededagen. Dog vovede jeg mig i Korskirken, og fortrød det ingenlunde. Irgens er nu næsten bleven min Yndlingsprædikant.

2den Mai.

Vogt skriver at Munch nu vil være Stiftsprovst, hvis Statsraadet og Høiesteret henlægges til Frelserens Menighed. Sigvardt vil være det uden Betingelser. — Christie fortalte at N. Hertzberg directe til Departementet har indsendt Forslag om Hjælpevaccinateurers Ansættelse, og at dette havde

udnævnt dem, og sendt Amtet Communication derom. Da Indstilling skulde skee fra Amtet, føler Christie sin Ære læderet og har sendt Departementet et Brev, fuldt af Finter, hvor han lader, som han slaaer efter Hertzberg, men Slaget rammer Collett og Schandorff, som har indladt sig umiddelbar i en Sag, der skulde gaae gjennem Øvrighedens Hænder.

5te Mai.

Hersleb skriver, at det er Frygt for at Præsten Vogt kunde faae det[1], og saa derefter snappe Bispestolen væk, som har bevæget Munch til at søge Stiftsprovstiet. Hersleb for sin Deel søger at stige ned og ikke op. Rectoratet ved Rosteds Død vilde være ham den ønskeligste Forfremmelse. Studenterne have indgivet Ansøgning om at faae Uniform med Broderie, trekantet Hat og Kaarde. Collegium academicum har sat sig derimod af al Magt. Bech var fuldkommen enig med det, og forsikrede at hans Søn havde været mod Ansøgningen. Og see! det opdagedes, at den hæderlige Prælat selv har drevet Sagen, har givet Studenterne Løfte at deres Ønske skulde opfyldes, har opmuntret dem til at henvende sig til Cantsleren derom, og hans Søn var med i Deputationen.

En Injurieproces mellem Sebbelow og Raadmand Hansen er paadømt ved Høiesteret. Førstnævntes ærerørige Udladelser mod Hansen og Procurator Willoch mortificeres,

---

[1] „Det" maa vistnok betyde det ovenfor omtalte Christiania Stiftsprovsti. Den senere Statsraad Vogts ældste Broder, Johan Nielsen Vogt, var ved Rigernes Adskillelse forblevet i sit Embede som Sognepræst til Neerslev i Sjelland, men fik i 1820 efter Statsraad Treschows Anbefaling Carl Johans Løfte m Ansættelse i Norge, naar han havde taget Afsked i Danmark. Han udnævntes 1820 til Sognepræst i Tune, hvor han døde 1858 (see J. N. Vogts Antegnelser om sit Liv. I. 56—57).

og han bøder 400 Spd. til Christiansands Fattigcasse, men iøvrigt bør Parterne for hinandens Tiltale fri at være. En saa mild Dom efter saa grove Uqvemsord, der anførtes som brugte mod Hansen, at jeg maa troe Sebbelow i Grunden havde Ret. Betænkeligt er det og, at i Stiftsoverretsdommen Udtrykkene kaldes uforskyldte og ærenærgaaende, men i Høiesteretsdommen blot fornærmelige, samt at Mulcten er nedsat fra 800 til 400 Spd.

6te Mai.

Falsen sendte mig en Protocol, hvoraf sees Boyesens utrættelige, rosværdige, og, hvad Hovedsognet angaaer, heldige Bestræbelser for at faae et Bygdemagazin oprettet i Leirdal. Han har reist Huus for Huus, mødt og overvundet store Besværligheder, og lagt Grunden til en Indretning, som ventelig vil gavne Bygden længe efter hans Død. At Falsen tilkommer en betydelig Deel af Æren for dette Magazins Oprettelse, var det ubilligt at nægte.

7de Mai.

Paa den Smaahedsaand, som characteriserer søndre Bergenhuus Amt havde jeg i Dag et ligesaa mærkeligt Exempel, som jeg har havt paa den Lyst til at frembringe Reformer i det Store, der besjeler nordre Bergenhuus Amts Bestyrer. Førstnævnte Amts Præster lagdes ved et Brev, jeg fik i Dag, en høist ubetydelig Formalitet paa Hjerte, hvorover tales vidtløftigere end om Bygdemagaziner og Brændeviinsloven i Falsens Brev, aldeles i Collegiernes og Departementernes Aand, men sandelig ikke i min. Den Ødslen „med Pen og Blæk og skjønne rene Blade" paa det Contoir er ubeskrivelig. Naar jeg sammenligner, hvad jeg efter Dahls og Christies og Falsens Anmodning har at skrive til de respektive Præster, er Forskjellen virkelig stor. Som Embedsmand er ingen Mand i Bergen mig uligere end Christie og ingen ligere end Falsen.

8de Mai.

Endelig har jeg udlæst anden Deel af Stenersens Reformationshistorie, og kan ikke sige, jeg i det Hele ynder den. Det er, især i dette Bind, mere Luthers Biographie, end Fortælling om Reformationens Gang og Fremskridt, hvori han vistnok uden al Sammenligning var den vigtigste Person, men hvor dog vel ikke de øvrige troe Arbeidere ene burde nævnes efter det Forhold, hvori de stode til ham. Denne Biographie er desuden altfor meget Lovtale, og ihvorvel Luther vistnok i udmærket Grad fortjente denne, bør han dog ikke fremstilles som en næsten feilfri Skabning, medens hans Modstandere ingenlunde behandles lemfældigen. At overalt Stenersen ikke blot bedømmer Ord og Gjerninger, men giver sig af med at affige peremtoriske Domme over Hensigter og Sindelav, er ingen rosværdig Egenskab ved ham og hans Bog.

9de Mai.

Christie yttrede, at den 70aarige Brandt kunde blive Juell en farlig Medbeiler til Chordegnposten, men det skal han ved Gud ikke blive. En udlevet Olding, der ikke blot ei er Student, men har end ikke nogensinde givet Underviisning i Religion — man kan see af et saadant Forslag, hvad Religionen og dens Lærere maa være i den Mands Oine! — Posten bragte Brev fra Munch. Efter Bechs gjentagne og indstændige Anmodning har han indgivet Ansøgning om Stiftsprovstiet, men paa Vilkaar, som han selv ikke troer kan bevilliges.

16de Mai.

Fra Falsen fik jeg laant anden Deel af Nyrups og Krafts Litteraturlexicon, hvor, uagtet de skriftlige Optegnelser, Redacteurerne havde faaet fra mig, ei alene meget af hvad jeg har skrevet er udeladt, f. Ex. de to lange Stykker i Minerva om Liturgien, men ogsaa mit Fødested er urigtig

angivet. Endnu værre er det dog at Præsten Munthe i Ullensager angives at være død 1808, og han lever dog i denne Stund. — I Rigstidenden giver Bankdirectionen en interessant Udsigt over Bankens Status til forrige Aars Ende. Ifølge heraf beløbe Restancerne sig endnu til 247,078 Spd. 88 Sk., lidt over 10 % af Indskudet. Aldeles fri for Restancer ere Kjøbstæderne Kragerøe, Arendal og Risøer, og af Fogderierne: Rosendals Baronie, Lyseklosters Gods, Romsdal, Nordmør, Vesteraalen og Tromsoen med Senjen. Bergens Bye skylder kun 23 Spd., hvorimod Drammens Restancer er 49,114, omtrent fem Niendedele af det paalignede Indskud. Övre Romerige og Toten have forholdsviis størst, Nord- og Søndhordlehn mindst Restance blandt Landdistricterne. I Guldbrandsdalen er den større end paa Hedemarken, i Österdalen derimod ubetydelig.

18de Mai.

Hammer gjorde mig Afskedsbesøg. Han reiser nu til Stavanger i Haab om at blive Chordegn Juells Eftermand. — Jeg har tilendebragt en liden Afhandling i Brevform, der oprindelig var Morgenbladet tiltænkt, men siden Tilskueren er vaagnet igjen, vilde jeg fortjene mit Friexemplar, og sendte Falsen den. En Søn i Hovedstaden har raadført sig med sin Fader, om han skulde gaae ind i Frimurerlogen, hvortil man har opfordret ham. Alle de Modgrunde, jeg tidligere har fremført i Breve til Liebenberg og Schmidt, udviklede jeg her nøiere efter den større Indsigt og Erfaring, jeg siden har indsamlet.

19de Mai.

Til min store Forundring kom 4 à 5 Almuesmennesker og beklagede sig, at de ei kunde blive tegnede til Communion i Korskirken anden Pintsedag, da man havde sagt, at der ei antoges mere end 150. Jeg har nu engang besluttet ei oftere at reflectere paa mundtlige Klager af den Natur,

svarede altsaa, at jeg intet kunde gjøre herved. „Jo Klokkeren havde sagt, at hvis jeg tillod det, skulde de blive tegnede.“ Herpaa bad jeg dem hilse Klokker og Præsten, at jeg ikke havde imod, om der ogsaa tegnede sig 1000. Paa denne Besked, som de venteligen har overbragt bogstaveligen, kom Præsten Brun strax efter, og erklærede sig i lige Grad skyldig som Irgens, da de vare blevne enige om, i Betragtning af Høitidens øvrige Fatiguer, kun at antage forstnævnte Antal, og Brun haabede, hvis jeg levede, at jeg engang vilde forbyde Communion anden Hoitidsdag, da den ei er brugelig andre Steder. Herpaa indlod jeg mig ikke; de indkomme skriftlig med deres Project, saa skulle de faae min Mening at vide.

21de Mai.

388 Communicanter vare tegnede i Domkirken til anden Pintsedag; hvor afstikkende mod Korskirken! — Stiftamtmandens Broder og Mørch ere blevne Toldcassserere her i Byen. Det er nok faa Embedsmænd, der med eet gjøre saadanne Spring som Christie og Mørch har gjort: den første Premierlieutenant paa Vartpenge, den anden i et usselt Levebrød, fattig og forknyttet, engang nær ved at blive suspenderet for Cassemangel, og begge nu beforbrede til Embeder af omtrent 2000 Speciers Indkomster.

22de Mai.

Lieutenant Bruns Bog om den Lancasterske Methode har jeg nu flygtigen gjennemlæst, og seet, hvorledes han ikke anseer det for en Ugudelighed at kalde Qvækeren Joseph Lancaster Verdens tredie Frelser (! ! !), forudsat at Luther tilkommer Navn af den anden.

23de Mai.

Posten bragte det ventede Svar fra Platou. Wergeland søger hverken Christiania eller Bergens Stiftsprovstie.

Udenfor Stiftet søges dette af 4 Mænd: Paludan, Engelhardt, Reinertsen og Bull i Fredriksværn. Departementet vakler mellem Pavels og Paludan, dog troes den første at vinde Seier. Sigvardt bliver Stiftsprovst i Christiania. — I Rigstidenden godtgjøres i en officiel Artikel Norges Forpligtelse til at tage Deel i den danske Statsgjæld. Man kan heller ikke sige, Forholdet er ubilligt, da Gjælden beløber sig til 45 Millioner, hvoraf Norge kun skal betale 3.

24de Mai.

Mod sin Formodning og til sin store Ærgrelse, da han er en øvet Prædikant, har den unge Schydtz af Stenersen faaet haud illaudabilem for sin Dimisprædiken, blot fordi hans Foredrag var for blomstrende, en Feil, som aldrig burde støde fra Charakteer, blot tildrage ham en venlig Advarsel, og som desuden Manden af Skjønsomhed og sand Religiøsitet med Aarene aflægger uden Anmodning. Stenersen havde sagt: „Jeg vil gjerne troe, Biskop Pavels havde givet Dem Laudabilem, men jeg kunde ikke handle mod min Overbeviisning."

25de Mai.

Jeg skrev til Irgens og affordrede ham Oplysning om Grunden til det indskrænkede Antal Communicanter anden Pintsedag. Han kom strax efter selv, og vilde forsvare Indskrænkningen med et Sted af Ritualen, der befaler, at man ei maa antage flere Communicanter, end man kan behandle efter deres Sjeletarv. Dermed maatte vel forstaaes, at Præsten tog hvert enkelt Menneske ind i Skriftestolen, og talte med ham eller hende om hvad der laae dem paa Hjerte, eller at der skulde katechiseres for Ungdommen, men da Irgens aldrig gjør nogen af Delene, er denne Undskyldning aldeles ugjældende. Den Trudsel, herefter at ville overhøre Enhver, Gift og Ugift, i deres Christendom, inden de admit-

teres til Herrens Bord, tager han vel i Betænkning at opfylde. Det er en slem, slem Karl!

26de Mai.

Jeg gjorde Afskedsvisit hos Generalen og traf ham i hans Houge, læggende Aspargesrødder. For sin Eftermand sørger han rosværdigen, om han end ikke tænker synderlig paa sine Samtidige. Corpsets Officerer giver han aldrig et Maaltid Mad, Byens Folk da end mindre. Næst de Selskaber, hvor han indbydes, er hans eneste Divertissement at spille Hanrei med sin Huusjomfru.

27de Mai.

Endskjønt mine Been ere sundere end de har været i to Aar, trænge de dog jevnligt Tilsyn og dertil ønskede Svindt sin Underdoktor, som han kalder Mariane. Med den, hun elsker, reiser hun til Verdens Ende, men uden sin Moder vilde hun ikke reise, og denne, som ellers ikke elsker Søereiser, besluttede for vor Skyld at renoncere paa de flere Beqvemmeligheder og større Behageligheder, hun kunde have i sit rolige Hjem, sin vakre Bispehave og Byens ingenlunde uskjønne Omegn. Saaledes reiste vi idag til den første Station, Manger Præstegaard. — Den gamle Provst indtog os ganske. Han har næsten hele sit Liv igjennem været paa Landet, har ei kunnet holde Skridt med Tiderne, men har virkelig megen Aandscultur, og udmærker sig i enhver Henseende fra dem, man ellers kalder „Guds Ord fra Landet".

28de Mai.

Provst Wolff holdt en ret god, vel ordnet og udført Prædiken, ægte christelig Troes- og Sædelære, kun savnede jeg Liv og Kraft. Ungdommen var taalelig.

31te Mai.

Hveding fortalte om de Spectacler, Bønderne i Sund og Fjeld gjorde i Kornmangelstiden 1813, og den kjække

Bestemthed, hvormed han gik deres Trudsler imøde. Stiftamtmand Bull raadede ham til at reise bort, indtil Stormen var forbi!!

1ste Juni.

Hvedings Prædiken udmærkede sig ei ved glimrende Veltalenhed enten i Materie eller Form, Udarbeidning eller udvortes Foredrag, men ved sin jevne, simple Hjertelighed, omtrent som Mynster. Jeg var særdeles tilfreds. Det var jeg derimod ingenlunde med Doths Tale i Chordøren. Den var næsten i hver Henseende under Critik, og mærkelig bedre var ikke hans Katechisation. Da jeg selv endelig kom til, fandt jeg, at Lindaas Ungdom hører til de bedre i Stiftet.

Præsten Dahl vil have alle udenlandske Varer, der i nogen Maade kunne henføres til Luxusartikler ved næste Storthing forbudne eller belagte med høi Told. Endog Korntilførslen vil han have indskrænket, da han troer, naar Brændeviinsbrænden tillige igjen blev forbuden, man derved vilde opmuntres til en flittigere og bedre Agerdyrkning. Af samme Grund troer han det kunde være ret godt, at den rigelige Sildefangst formindskedes eller endog ophørte, saa at Bønderne, som nu ei have Sands for andet end deres Fiskerier, bleve nødte til at vende tilbage til deres Jord, der vilde aabne dem en sikrere Nærings- og Velstandskilde end Havet. Jeg talte og med ham om Bygdemagaziner, hvilke han, efter sin Kundskab og Erfaring, der rigtignok overgaaer baade Falsens og Boyesens, ikke troer at kunne oprettes og vedligeholdes i disse Egne, saaledes at de svare til Hensigten. Jeg kan aldeles ikke beskylde Dahl for Lunkenhed eller Magelighed, og maa da troe at dette her og nu henhører blandt de skjønne Theorier, der i Praxis ei holde Prøve. Provst Normans Taushed synes at være et nyt Vidnesbyrd derom. Imidlertid miskjender jeg ingenlunde

derfor Boyesens Nidkjærhed, muligt endog at Indretningen kan bestaae i Leirdal, naar den fremdeles drives med lige Iver, men kan dette ventes? og hvor Hindringerne ere saa mange, staaer og falder saadant gjerne med eet Individ, naar Sagen ei taler for sig selv, eller, hvad sjelden skeer, Eftermanden taler og handler aldeles i Formandens Aand.

4de Juni.

Den berygtede Storthingsmand, Religionsspørgsmaalenes Forfatter, Præsten Abel er død. Han blev kun 48 Aar gammel[1].

5te—8de Juni.

Vi forlod om Mandagen Lindaas. Af Reiseeventyr havde vi aldeles ingen; jeg kjendte Egnen vi gjennemreiste; ogsaa om Dahl og hans Kone har jeg sagt nok i denne Bog ved flere Leiligheder. Jeg troede altsaa at kunne sætte denne Dag aldeles in blanco, men overraskedes behageligen ved en Spadseretour, vi gjorde over Dahls Marker og Enge, hvor jeg fik riig Anledning til at beundre det meget klogeligen udtænkte og heldigen udførte Arbeide, denne Mand har anvendt til Forbedring af sin Jord og sine huuslige Indretninger. Fra denne Side er vistnok Dahl den første geistlige Mand i Stiftet, og har vel heller ikke blandt de verdslige mange, der ligne ham. Det eneste jeg har at indvende, er imod den Fordring han synes at gjøre, at alle skulle handle som han. Jeg griber i min egen Barm, og erkjender, hvorledes man kan være besjelet af den redeligste Gavnelyst og i andre Maader have passable Aandsgaver, og dog ingenlunde være hvad Dahl er. Det er saa meget sjelden, at en Præst, især paa Landet, med lige Iver sørger for sin egen timelige og sin Menigheds aandelige Tarv, at

[1] Hans Biographi findes i J. Aas's Gjerestads Præstegjeld og Præster, S. 151—157.

Agerdyrkning samt den øvrige Oekonomie, og Fattigvæsen og Ungdomsunderviisning og den saakaldte Sjelesorg drives med samme Flid og Iver. Dahl er virkelig heri en af de sjeldnere Undtagelser, men saa forlange han ikke, at de, der som Embedsmænd ere hvad de bør være, ogsaa skulle være Landoekonomer! det er ligesaa ubilligt, som om jeg paa ethvert Sted, hvor jeg visiterer, vilde fordre at Præsten skal være ligesaa god Prædikant som jeg, og harmes, om han ikke var det.

Tirsdagen fortsattes Reisen til Askevold, hvor foruden Heiberg ogsaa Nielsen tog imod os. De to Søndfjordske Præster have en ganske anden Mening om Brændeviinsbrænden, end Dahl og mangfoldige andre; i deres Egn finde de den fra den oekonomiske Side gavnlig, og fra den moralske ikke skadelig. Hvo har nu Ret?

Torsdag saae jeg den berømte og besjungne Hornel. Med Frimanns Digt i Haanden besaae jeg det fra øverst til nederst. Jeg havde tænkt mig ved Hornelen, om just ikke et umaadeligt høit, dog overmaade brat Fjeld af et sort, skrækkeligt Udseende, men efterat have seet det, maa jeg bekjende, at det ei alene ei er det fæleste blandt Fjelde, men at jeg selv, der dog ikke har været saameget vidt omkring i Verden, har seet mere end et fælere. Endnu en Ting bidrager til at svække Indtrykket. Baggesens Følelser paa Gotthardsbjerget o. fl. St. ere vistnok overspændte, men det er ikke Gjenstandene, det er sine egne — virkelige eller foregivne — Følelser, han maler; han siger os ikke, hvad han seer, men hvad han føler; føle vi ei det samme, vil han dertil finde subjective ei objective Grunde. Ikke saa med Frimann. Hvad han fremstiller os i et vistnok digterisk Sprog, berettiger han os til, afført den poetiske Indklædning, at tage for bogstavelig Sandhed. Naar han siger os, at Fjeldets Bryst saa glat og steilt er jevnet, at Rav-

nen selv med dens hvasse Klør ei fandt Fodfæste — den meest ædru Phantasie tænker sig da derved et overmaade brat Fjeld, og kan aldrig indbilde sig, at Hornelen til henimod Toppen, som vistnok er „sort og fæl og glat," og har en imposant Figur har mangfoldige Afsatser, hist og her ogsaa grønne Partier og er overmaade let bestigelig. Nei, da er Reisen over Gallerne, mellem Gudvang og Stalheim noget ganske andet rædselopvækkende; der følte jeg „einen heiligen Schauder", men her følte jeg med Fru Bruns lille Datter — „nichts".

Langt interessantere var mig, ved mine Barndomsminder, Farten over en temmelig stor Fjord, hvor man seer yderste Pynt af Stat, og hvor Oceanet laae aabent for mig, og skjønt det var stille Veir, fremrullede disse lange Dønninger, der brød sig paa Skjær og Klipper.

10de Juni.

Selløe, som har givet Præstegjældet Navn, er egentlig kun en ubeboet Øe, der bruges til Havnegang for Kreaturerne, men paa den ligge de berømte Klosterruiner, som Frimann ogsaa har besunget. Det skal være et særdeles interessant Syn, men jeg duer ikke til at klavre mellem Ruiner. — Gabriel Heiberg, en ældre Broder af Præsten i Askevold, er en tyk og feed, godmodig og jovialsk Mand. Hans Kone udmærker sig ved sin Huuslighed og rosværdige Oekonomie. Alle de Klæder, hun, hendes Mand og Børnene bære, ere forarbeidede i hendes Huus. Døttrene have een Bomuldstøiskjole til Stads; men hende selv, naar hun ei havde sit Haar opsat med en pen Kam, kunde man antage for Bondekone, og med alt det er hun ingenlunde ucultiveret, en agtet Embedsmands Datter. Det er af reen Grundsætning, hun indskrænker sig saaledes for en talrig Familie.

11te Juni.

Heiberg er den første geistlige Taler blandt Bergens Præsteskab; i en saare eensom Afkrog er nedgravet et Talent, som vilde glimre i en Hovedstad. Prædikenen handlede om „Lærernes og Tilhørernes gjensidige Pligter, om Guds Hensigter med os skal opnaaes“. Den havde et smukt Sprog og god, sund Christendomslære, men Materien var ikke ordnet og behandlet fuldkommen efter mit Sind. Der var for stærkt Saltus imellem Guds timelige Velgjærninger og de aandelige, som gjennem Aabenbaringen meddeles og betrygges os, da Menneskets høiere Natur, som fornuftigt Væsen, endog uden Hensyn paa aabenbaret Religion fortjener at tages i Betragtning. Med Katechisationen var jeg langt mindre fornøiet, og Skoleholderne syntes i det Hele at have mere Greb paa den Ting end deres Præst. — Ogsaa i Selløe Kirke forestiller Altertavlen Korsfæstelsen, ogsaa her staaer Johannes og Maria; hans Ansigt er fløset, men ellers taaleligt, hendes derimod reen Carricatur. En mindre Alterfod har jeg aldrig seet. Med Mageligheed kunne 6—7 Mennesker knæle der, 10 sammentrængte er Maximum, og Communicanterne ere undertiden over 200. Derimod er Kirkegaarden beregnet paa en Pest eller et Søeslag, hvorfra Døde i Hundredeviis førtes til Graven; i den lille Menighed, med dens ringe Mortalitet seer man neppe en Gravhøi, rari nantes in gurgite vasto. Gid Aggers Kirkes 7000 Mennesker havde den Kirkegaard!

12te Juni.

I Visitatsmødet ventileredes om et Par Uordener, som forrige Sommer vare paaankede. Den ene syntes at være saa nogenlunde hævet, men ved den anden, hvor Loven aldeles intet Medhold gav, havde man gjort Regning uden Vert. Det var bleven værre og ikke bedre, og Forslaget maatte „henlægges til mulig Afbenyttelse“, i Tilfælde nemlig at

Lovcommissionen og Storthinget erkjender Fiskerie om Søndagen for Helligdagsbrøde. Sagen er virkelig problematisk selv fra den religiøse og moralske Side, thi da et heldigt Fiskerie beroer saa meget paa Veir og andre Omstændigheder, over hvilke Mennesket aldeles ikke er Herre, saa synes det virkelig, naar Veiret føier og Stimen indfinder sig, at henhøre blandt de Fornødenheds-Gjærninger, som ei kunne opsættes, da Leiligheden maaskee slet ikke frembød sig Løverdag, og om Mandagen maaskee er uigjenkaldeligen forbi. — Her brændes ikke Brændeviin, ogsaa er Drukkenskaben sjelden, men Løsagtighed almindelig. For Skolevæsenet synes denne som flere ret agtværdige Menigheder, at vise liden Interesse. Skoleholderne ønskede høiere Løn, men hverken ved Lov eller Evangelium kunde jeg bringe det dertil, at hver Mands Contingent blev fire Skilling høiere. Hvad Skolekommissionen omsider fik udrettet, var, at hvert Brudepar giver en Ort til Skolecassen, hvorved Lærernes Løn forhøies en Specie.

13de Juni.

Vi er nu paa Søndmør. Efter en halv Miils Vandfart deels reed, deels gik vi over et Eid, Manseidet kaldet, vistnok meget steil, ubehagelig, tildeels endog farlig Vei, men dog ikke værre end at jo Kong Christian den sjette med hele sin Svite for 87 Aar siden passerede derover, men rigtignok havde man for dem føiet Anstalter, som ei gjordes for Bispefamilien[1]. Imidlertid kom vi heelskindet over, fandt vor Baad, som havde gjort en besværlig Tour omkring Stat, og kom over en Fjord til Vandelven, hvor Logis var betinget for os hos en honet Gjæstgiver. Heiberg, som fungerer under Vaccancen, agerer med sin Kone Vert og Vertinde.

[1] Se herom Jonas Kierulf, Journal over Kong Christian VI's Reise til Norge, Kbh. 1745. Fol.

15de Juni.

Katechisationen faldt langt bedre ud end jeg havde vovet at vente, Ungdommen er sandelig ikke uoplyst. Jeg fandt een særdeles god Skoleholder, men indbildsk, som om han havde gjennemgaaet et Cursus paa Blaagaards Seminarium.

18de Juni.

Herrøe Kirke ligger en Fjerding god Søevei fra Præstegaarden. Den er ikke smuk, men tager sig godt ud, der den ligger paa en høi Bakke, men Jordbunden er saa grund, at Sand og Tørv maa bringes med de Liig, der skulle begraves paa Kirkegaarden, for at faae dem bedækkede. Grüners Prædiken handlede om „Vor Pligt at sørge for vore Medmenneskers Omvendelse og Forbedring", og var upaaklagelig, men foredroges med fatal Monotonie. Ved Katechisationen fandt jeg mig temmelig fyldestgjort, men maa atter beklage, at Præsten var maadeligere Katechet, end nogle af Skoleholderne.

19de Juni.

Det er en forunderlig Contrast mellem de vanskabte Træbilleder i Sund, Fanøe og flere Steder, der kalde sig Skoleholdere, og de virkelige Mennesker, bestaaende af Sjel og Legeme, som findes her — her i det fjerntliggende Søndmør, hist i Nærheden af Norges største Kjøbstad — ja i selve Bergen! O! at Korskirkens og Nykirkens Chordegne sad paa Søndmør, og Ole Fjelde og hans Lige i Christi Krybbes og Bethlehems Skoler! De sidste vilde unegtelig vinde.

Grüner var den hele Dag uefterrettelig. Det skar mig i Hjertet. Han vilde paanødt mig en Tut Rigsorter, men det blev der intet af. Siden talte han om, at han ønskede Forflyttelse, da Kaldet bliver ham for besværligt mod hans forestaaende Alderdom. O ja vist! det indseer jeg, men hvor

kan man ønske ham bort fra en Menighed, som overbærer med ham, og hos hvem han dog vist udretter noget Gavn, til en anden, der maaskee vilde ringeagte ham baade som Lærer og Menneske!

20de Juni.

Man har i disse Egne for Skik at rose sit eget og nedsætte det fremmede. Saaledes kom jeg med saare ringe Forventninger til Vandelven, og fandt dem overtrufne; saaledes sagde og — x — paa Veien: „Rafnæs Præstegaard[1] er ikke smuk, men Dimøesund[2] er dog langt styggere", og de to Steder kunne ei sammenlignes. Ikke nok med at det elskværdige Søsterkløverblad, Frue Rummelhoff, Provstinde Buschmann og Enken Mad. Kildal, gjør en afstikkende Contrast til det lede Qvindeselskab hos Grüner, ikke nok med at vi have det smukkeste og rummeligste Værelse, vi have havt siden vi forlod Bergen (en Sal med fem smaa Speile, Udsigt til Søe og Land, anstændigt Meublement, hvoriblandt et Claveer med mange Musicalier), men selve Egnen finder jeg ret vakker. Præstegaarden ligger ved en smal Havbugt, men overalt seer man Grønt, ogsaa Træer, og det endda ikke saa faa. — Ligesom Buschmann forstaaer Musik, saa tegner han ogsaa meget godt. Efter hans Tegning er Hareid nye Kirke bygget. At Manden er Præst, er uden Tvivl det værste der kan siges om ham. Han vilde og have været Søeofficer eller Mathematiker ex professo. Efterat have taget anden Examen 1782 vilde han gaaet i fremmed Søetjeneste, men saa blev Freden sluttet, og han vendte tilbage til Musernes Fane. Han er ordentlig og duelig, skjønt ingen hurtig Forretningsmand; han vilde ei gjort nogen Stand Skam, beskjæmmer altsaa heller ikke den geistlige;

---

[1] Raftenes, Præstegaarden i Hero.

[2] Ulssteens Præstegaard.

flink og driftig driver han mangt igjennem, som en anden maatte lade være, men den Blidheds og Sagtmodigheds-Aand, som bør besjele Religionslæreren, Varmen for sit Kald, for Brødres Oplysning, Dyd og Salighed, den har han ikke. Han larmer og bander ikke som Reiner(?), men er dog nok af dem, der efter Peders Exempel gjerne vilde slaa til med Sværd. Hans Prædiken over Præd. 12, 1 er i Clausens og Marezolls Aand meget god; den har lys, Orden, Grundighed, Correcthed i Tanker og Udtryk, men det er kold, tør Moral, ikke Spor af Liv og Varme, nær havde jeg sagt heller ikke af Christendomsaand. Jeg seer ikke andet, end at jo en oplyst Rabbiner kunde holdt den Tale Ord til andet i en Jøde-Synagoge, thi saavidt jeg erindrer, nævnes ikke Jesu Navn, og ikke et Bibelsprog citeres, undtagen et Sted af Salomos Ordsprog.

21de Juni.

Ulfsteen Kirke ligger tre Fjerdingvei herfra, ud mod Havet, er gammel og mørk. Provst Buschmann har noget martialsk i sit Væsen, der ikke klæder godt til den lange Kjole. Uden Tvivl har han dannet sig efter Procantsler Janson[1], der og, saavidt jeg erindrer, havde et saadant stivt mandhaftigt Væsen, der anstaaer en Officer overmaade vel men contrasterer altfor meget mod det Fredens Evangelium Religionslæreren forkynder. Da han vidtløftigen og grundigen havde viist, at det er vigtigt for Ungdommen at kjende og ære og lyde sin Skaber, men ikke sagt et Ord om, af hvilken Kilde denne Kundskab og disse Følelser skulde øses saa fandt jeg det ikke afveien at henlede Opmærksomheden derpaa i min Tale; altsaa viste jeg korteligen, efter Joh 6, 68, at ingen Kilde er saa reen og riig som Jesu Lære hvad enten det gjælder vor Oplysning, Dyd eller Roe. —

[1] Oldenburgeren Hector Frid. Janson † 1805 som Biskop i Aarhuus

Jeg var ret vel fornøiet med den forsamlede Ungdom; den havde Udenadskundskab, og var ei heller blottet for Eftertanke. At den imidlertid var bedre, end Vandelvens og Herrøes kan jeg ikke sige; og hvilken Forskjel paa Lærerne! — I Kirken herskede god Orden, og den vil ikke letteligen savnes, hvor Buschmann har været i 22 Aar.

22de Juni.

Af indenlandske Efterretninger meddeler Rigstidenden intet som fortjener Opmærksomhed, undtagen Bibelselskabets Sanction, som jeg vidste før. Mit Forsæt i Kirkerne at tale Selskabets Sag udførte jeg i Manger og Lindaas, men har siden opgivet det. Det er mig endnu ikke saa aldeles klart hvortil man egentlig bør overtale Menighederne; Ideen svæver saa dunkel for min Sjel, at jeg ikke vel kan udtrykke den tydeligen med Ord. Afspecterne synes mig ikke meget lysere end de vare før. —

Embedsbøgerne havde jeg ventet i bedre Stand; ugjerne maa jeg tilstaae, at den fordrukne — x — fører dem bedre. Det er en Sjeldenhed, at et Barn her kun faaer eet Navn; de fleste Pigebørn faae tre, hvoriblandt meget elegante som Pouline, Eline, Nicoline og et meget sjeldent — Aurodia. Drengenes Navne gaae ofte ud paa us; det sjeldneste er Bretanus.

24de Juni.

I Præstestuen, som ligger tæt ved Hareid Kirke, modtoges vi af en Mand i en gammel forslidt Reisekjole, og et Par do. blaa Langbuxer. Jeg ansaae ham for en gammel Gjæstgiver eller deslige, og see! det var Præsten Angell, ret en Carricatur af første Skuffe. Foged Landmark, som ogsaa mødte, indbød ham til at tage Nattequarteer med os andre paa Brandal, han modtog Indbydelsen, og kom ret anstændigen klædt, som en gammel Skolemester, med sorte Fløielsbuxer. — Hareid Kirke er en lys, overmaade smuk Lands-

byekirke, og ikke blot en stor Stue, som man engang vilde gjøre vore Templer til.

25de Juni.

En utællelig Folkevrimmel havde i det smukke Veir samlet sig for at overvære Kirkevielsen. Min Prædiken var over Ps. 84, 2—5; Sammenligning mellem Gudsdyrkelsen i og udenfor Kirkerne var dens Emne. Ved Ofringen fik jeg omtrent 150 Spd. i Guld-, Sølv-, Kobber- og Papirpenge.

Posten bragte Brev fra Dr. Hagberg i Stockholm, som melder mig, at jeg er optagen som Medlem af Selskabet pro fide et christianismo. Bugge, Sørenssen, Krogh, Angell i Trondhjem, Hersleb og Wergeland ere paa samme Tid antagne. Bech, Neumann og Munch vare det før. Af Danske er Biskop Münter og Dr. Mynster Medlemmer.

Af Poesierne i Morgenbladet nævner jeg først „Aaret og Livet", der henrev en andægtig Zelot til en i mine Tanker høist utidig Iver. Det er tolv Smaadigte, hvor de forskjellige Aldre og Situationer i Menneskelivet ere sammenstillede med Aarets tolv Maaneder. De ere af Bernhoft, og de vakreste, jeg har læst fra den Haand. Under Juni-Rubriken skildres Brudgommen i Brudekammeret maaskee med vel levende Farver; men da det ei er en vild tøilesløs Brynde, da det er den ved Guds og Menneskers Lov sanctionerede Elskovs kydske Omfavnelse her antydes, saa er det aldeles ingen Helligdagsbrøde, hvorover Himmel og Jord skulde sættes i Bevægelse, at indrykke saadant i et Søndagsblad. Ved de andre Maaneder findes ei et anstødeligt Ord. — Af langt mindre Værd er et Par Sørgedigte, hvoriblandt et over en 20aarig Yngling i Molde. 13 hvidklædte, med Grønt prydede unge Piger, hver med en Mindekrands i Haanden afsang den. I Slutningsverset trøste de sig med, at de

„engang i Aanders Tal
ham atter favne, favne skal!"

Hvad mon der er meest uanstændigt, enten som ung Mand i sit eget Navn at skildre en ung Brudgoms Henrykkelse over sin Bruds Favntag, eller som unge Piger at fortælle om deres „Hjerters ømme Savn" ved en 20aarig Ynglings Grav, og yttre det Haab, at de atter skulle favne ham, hvoraf naturligviis følger, at de alle 13 have favnet ham?

26de Juni.

Borgens[1] Præstegaard er opført af ny, og en af de skjønneste i Stiftet. Kirken ligger paa en Bakke strax ovenfor Huset, er stor og rummer vist over 2000 Mennesker. Altertavlen og mere er konstigen udskaaren i Træe; iøvrigt bærer alt Oldtidens Præg og Kirken ansees for en af de ældste i Norge, ligesom den, til en Landsbykirke at være, i dens antike Smag vist er en af de smukkeste. — Birkeland er en særdeles godlidende Mand. Gamle Provst Baade[2] svarer til, hvad jeg efter Rygtet og hans Breve har tænkt mig ham at være, en elskværdig, i høi Grad forstandig, kraftfuld Olding. Han fortalte mig om en Uenighed mellem Biskop Irgens og Præsten Nicoll i Haram (den nuværendes Fader). Da Irgens næstsidste Gang var heroppe, skulde Nordals Kirke indvies. Der var Visitats i Haram, og Bispen indbød Nicoll til at følge med til Nordal. Han udbad sig Betænkningstid, og da Spørgsmaalet gjentoges ved Bordet paa Visitatsdagen, bad han sig undskyldt. Præstekonen var saa indiscret at tilføie: „O nei Mand, du skulde ikke reise; du kan jo levere Bispen her, hvad du skulde ofret ved Kirkevielsen." Herover blev da Irgens, som rime-

[1] Borgunds.
[2] Entlediget som Provst og Sognepræst til Borgund 1816.

ligt, vred, lagde Kniv og Gaffel, gik ind i sit Værelse og befalede at Skydsen ufortøvet skulde komme, hvorpaa han reiste. Nogle Aar efter kom han igjen til Søndmør, og besluttede ei at reise til Haram, men beordrede Præsten og nogle af Sognets Ungdom at møde ham her i Borgen. Nicoll var en stivsindet gammel Karl; hverken han eller hans Menighed kom. Irgens paalagde ham en Mulct af 2 Rd. til de Fattige, men dermed gav Præsten sig ikke tilfreds. Han skrev til Cancelliet, foredrog Sagen, og spurgte om det var hans Pligt at reise halvtredie Miil med sin Ungdom til en fremmed Kirke, fordi Bispoppen ei fandt forgodt at komme i hans egen. Følgen var, at Irgens fik en Irettesættelse og Befaling af egen Casse at tilbagebetale de 2 Rd., hvis de alt vare betalte.

28de Juni.

Stormen vedvarer, og til min store Græmmelse maa vel Visitatsen i Haram ryge i Lyset.

29de Juni.

Endnu havde vi eet Haab: at Veiret ved Midnat vilde opklares og stille af, og at vi da i Dag tidlig kunde give os paa Veien, saa at Harams Kirke endnu kunde naaes til Kirketid, men det blev lige tykt og stormende; det sidste Haabglimt svandt. — En Kjøbmandskone, Mad. Meklenburg, begroves her paa Kirkegaarden i Middagsstunden. Det er Skik blandt Egnens Honoratiores, naar Følget ei indbydes til at følge tilbage til Sørgehuset, at man sender et halvt Anker Viin til Præstegaarden, og at denne afbrændt, tilligemed behørig Kage, under Tobaksrygning fortæres her. Dette gik for sig i Dag, og medtog flere Timer.

Klokken 9 i Aften kom Nicoll, for at see om og hvorledes vi levede. Bovelig vilde Reisen været, men dog mulig; den overvættes Søegang vidste han intet af.

30te Juni.

Nicoll medbragte alt, hvad der behøvedes til Visitatsmødet: Medhjælpere, Skoleholdere, Protocoller, item sin Prædiken. Den er over Joh. 17, 3, indeholder ret gode, sunde Guds Ord, men det er saa overmaade trivielt alt hvad han har sagt, utallige Gange gjentagne Ting, uden den Kraft og livfulde Indklædning, der endog giver bekjendte Ting Nyhed og Interesse. Ellers er han uden Tvivl en moralsk fortræffelig Mand, nidkjær i sine Embedspligters Opfyldelse, har maaskee ogsaa mere Energie i sin Daad end i sin Tale — og saa Held og Hæder med ham, fremfor mangen Chrysostomus, hvis grundige og veltalende Foredrag er at ligne med en lydende Malm og en klingende Bjælde. — Baade af ham og Provst Birkeland gives Harams Menighed det Vidnesbyrd, at de ere Søndmørs solideste og bedste Mennesker; kun klages bestandig over Ukydskhed, som her maa være ret slem, da hvert femte, sjette Barn almindeligviis er uægte. Skoleholderne lønnes anstændigen (15 Spd. aarlig) og behandles honet af Almuen.

2den Juli.

Birkeland er en flink Embedsmand, og forresten god og hæderlig i alle Maader, men som Prædikant ynder jeg ham ikke. I selve Prædikenen, der handlede om Jesu Efterfølgelse, maatte vistnok Hensyn fornemmelig tages til Jesu Menneskeværd, men Birkeland fremstillede ham som næsten blot og bart Menneske; ledte os ikke, hvad han dog unegtelig burde og kunde have gjort, til høiere Anskuelse af hans Person og Fortjeneste, og derved blev det en af de Moralprædikener vi allesammen i det attende Seculums sidste, og det nittendes første Decennium vare forfaldne til. — Capellanen Hvidt holdt Indledningstale før Katechisationen. Den varede 3 Qvarteer og var aldeles som de Prædikener, han holdt i Kjøbenhavn som Student: stor, tyk Skal med liden

eller ingen Kjærne, lange indviklede Perioder, hvoraf, naar man møisommeligen havde fulgt ham fra Begyndelsen til Enden, ingen synderlig Mening lader sig uddrage. Hans Katechisation var meest fortsat Prædiken.

3die Juli.

Efter Provst Birkelands Ordre og under hans Veiledning holde alle Skoleholderne ordentlig Protocol, hvor i Rubriker Børnenes Navn, Alder, Flid og Fremgang, Forsømmelse og dens Aarsag findes antegnet. Jeg har ømmet mig for at gjøre saadanne Foranstaltninger, af Frygt for, at det af nogle skulde regnes blandt umodne og uiværksættelige Projecter, men siden jeg seer, at sligt i Stiftets næststørste Præstegjeld kan indføres og overholdes, saa skal ved min Hjemkomst Befaling derom udgaae over det ganske Land.

4de Juli.

Man siger at Ørskoug er det smukkeste Sted paa Søndmør, og hidtil har jeg ikke Grund til at drage det i Tvivl. — Jessens Prædiken er moralsk, som de fleste jeg hører; den er over Rom. 8, 18 og handler om Taalmodighed i Lidelser. Hvad jeg især savner er lys Orden, hvorimod der er langt mere af Blomster og Tordenskyer og deslige Stads, end jeg tiltroer Jessen med hans platte jydske Organ at kunne udføre med Kraft og Ynde.

5te Juli.

Det regnede. Dette var imidlertid ikke Dagens største Ubehagelighed. At jeg her i denne skjønne Egn, den smukke, lyse, romantisk beliggende Kirke fandt den maadeligste Ungdom, jeg har hørt i Aar, og maadeligere har jeg vel kun fundet den to eller tre [Steder] i det forrige — det var langt værre. Mit første Spørgsmaal: „Hvad befaler det første Bud?“ besvaredes med: „At bedrive Afguderie“, og saaledes gik det forthen, saasnart jeg ikke spurgte lige efter Forklaringens

Ord, thi da fik man Ramser, saa man i flere Minutter ei kunde faae Ørelyd. — Om Jessens Prædiken skrev jeg igaar. Hans udvortes Foredrag kunde jeg efter Oplæsningen ved Kirkevielsen gjøre mig Idee om. Den Torden og de Bække og Markblomster begreb jeg nok maatte overstige hans Kræfter. Der udfordredes en Gabriel Heiberg til at udføre saadant comme il faut.

6te Juli.

Ved Visitatsmødet omhandledes fornemmelig Skolevæsenet. Man fandt, at Præstegjældet har for faa Skoleholdere og besluttede at beskikke en fjerde, men for at faae ham lønnet, afkortedes de nuværende 2 Spd. hver i deres Løn, hvilket de og underkastede sig, mod at faae deres Ferier forlænget fra 6 til 12 Uger aarlig. Storthingsmanden Erik Valbøe, en værdig Broder til Hans Barlien, Thorbjørn Sandvigen og de andre superkloge Repræsentanter af den hæderlige Bondestand, spilte en virksom Rolle ved denne Forandring, som dog maaskee turde lide en Forandring, da Stiftsdirectionen skal approbere den. Jeg har overalt flere Gange mærket, at de samme Mennesker i Visitatsmødet ere idel Føielighed og Resignation, der siden efter Provsternes og Præsternes Fortælling i Skolecommissionen ere særdeles høirøstede. Saalænge jeg var inde, toug Erik Valbøe som en Muur, men siden fik han Tungen paa Gang. — Jessen er vist en god og velmenende Mand, men i Svaghed og Uselvstændighed idetmindste en Halvbroder til Arentz i Hosanger. Drive noget igjennem med Kraft og Alvor, uden at compromittere sig ved uvirksomme Formaninger og uopfyldte Trudsler, det er ham nok umuligt.

Klokkeren, hvis dybsindige Alvor næsten seer ud som Affectation, viste mig Cataloget over en Bogsamling, han og hans Kone har overladt til Almuens Tjeneste. Der findes mange gode og nyttige Bøger, men ogsaa saadanne

som Cyprianus og Præstepinen, Cannabichs Critik over gammel og ny Lære, samt „Det gamle og nye Testamentes Mirakler fremstillede i deres sande Skikkelse“!! Mod de to sidste Bøgers Udbredelse advarede jeg ham, men det har nok ingen Fare, thi, saavidt jeg kunde mærke, laaner nu Ingen Bøger, og den hele Entreprise synes at være gaaet istaa. Jessen er vist ikke den, der igjen bringer den i Gang.

7de Juli.

Jo længer vi kom frem, jo høiere blev Fjeldene; Spor af Skred saaes allevegne, Fosse styrtede ned og Fjorden blev alt mere og mere trang. — Nordals Kirke ligger ved Landingsstedet under et høit Fjeld, meget udsat for Steenskred. Den er ottekantet ligesom Ørskougs og Hareids, lys og vakker. Præsten Daae mødte os ved Stranden, og førte os op til Præstegaarden. Jeg lider ham bedst af alle de mange Daaer, jeg har seet. Det er en hjertelig blid, godmodig Mand med megen sund Menneskeforstand. Han har faaet Vedøe Kald, og er ret tilfreds dermed, thi vel er Engeseth Præstegaard meget romantisk, men om Vinteren maa her være ubeskrivelig trist, og af Omgang er her ingen, uden en gammel Frøken og en endnu ældre Præste-Enke.

Den mærkeligste Nyhed i Aviserne er, at Dronningen af England er kommen til London, møder allevegne Hylding og Jubelraab og er ubøielig i sine Prætensioner, hvilke Folket gjør Mine til at ville understøtte med Magt.

8de Juli.

Daae har en meget sjelden Pocal. Den er et Strudsæg, indfattet i Sølv med Sølvfod og Sølvlaag. Hans Morfader, en Haar, som siden blev Præst til Voss, havde ladet den gjøre til Erindring om hans Reise som Skibspræst. Paa de 3 Sider er indgravet Skibet, hvorpaa han reiste, Castellet i Trankebar og Kjøbenhavn med alle dets Taarne,

med latinske Inscriptioner, der betegne Dag og Aar, da han reiste bort, kom til Indien og vendte tilbage til Danmark. Denne Pocal sattes paa Bordet, foran Provstens Couvert, og af den drak vi i Madera Bispindens Skaal. Den har aldrig været brugt, saalænge den har været i Daaes Værge, og at den indviedes min Kone til Ære, var en Opmærksomhed, der fortjente Gjengjæld; altsaa beholdt jeg den, og udbragte Lykønskning til Daae og hans Kone med deres Forflyttelse. Under Samtalens Gang opdagedes det, at Provst Birkelands Fødselsdag er den 31te Juli og Daaes den 2den August. Denne Sjeldenhed voldte 3 nye Skaaler, til Provsten, til mig og til Verten, efter Dagenes Orden. Jeg mindes ikke den Tid, jeg har havt et saa fornøieligt Middagsmaaltid, og min Kone tilstod, at hun ikke har havt en saa behagelig Fødselsdag, siden hun kom til Bergen.

9de Juli.

Daaes Prædiken, hvis Thema var: „Synder, som ere smaa i Verdens Øine, er det ikke i Guds“, var populær, ordentlig, bibelsk, havde mange gode Egenskaber, men blev maadelig foredraget. — Ungdommens baade Kundskaber og Forhold var jeg særdeles vel tilfreds med, og saa var jeg med den hele Menighed. Aldrig er mødt mig saa megen Tak og Velsignelse af nogen Almue, saa inderlig uskrømtet Deeltagelse som her. Den[1] vilde maaskee ogsaa mødt mig i Haram, men nu, da jeg ikke har været der, er Nordalens Indvaanere for mig maaskee de første Mennesker i Bergens Stift. Vakkert er ogsaa Folkets Udseende, og havde jeg sunde Been, vilde jeg frydes ved at vanke en Uges Tid mellem disse afsidesliggende Fjelde.

10de Juli.

Ved Visitatsmødet hørte jeg for første Gang i dette

---

[1] Conjectur; Ordet er ikke læseligt i den foreliggende Afskrift.

Aar Klage over Ungkarlenes Nattesværmen, der har naaet sin Høide i Hardanger. Frugten af disse Visiter, der vel foregaae med mindre Støi, er det tiltagende Antal af uægte Børn. Herover klages nu ikke i Kingservig, men om Ungdommen derfor er kydskere, veed jeg ikke. Voss og Hardanger grændser til hinanden, og hvorledes det stundom gaaer til paa Voss, havde en Bonde underrettet Hount om, medens han var Capellan der.

11te Juli.

I stærk Modvind og Søegang paa den trange Fjord reiste vi i Dag til Stranden, ogsaa en meget vakker Egn, en Middelting mellem Ørskoug og Nordalen, ikke saa vild som denne, ikke saa blid romantisk som hiin. En saadan Mængde Hængebirke har jeg aldrig seet, der er en heel Skov af dem. Ogsaa her er god banet Ridevei (ligesom i Ørskoug), der gaar henved 2 Mile; overalt er Veivæsenet paa Søndmør, saavidt de locale Forholde tillade det, under Veimester Synnestvedts Overopsyn, i fortræffelig Stand. Kirken er en lys Korskirke. Altertavlen er, som de fleste Steder paa Søndmør, Billedhuggerarbeide, og har taalelige Figurer.

12de Juli.

Themaet til Præsten Baades Prædiken var: „At Jesu Forsoning, som strækker sig til Alle, forpligter og Alle til et helligt Levnet.“ Efterat have læst den, ansaae jeg ham for en god Prædikant. Der var sund Troes- og Sædelære, fremsat i et jevnt, simpelt, men vakkert Sprog, og understøttet af velvalgte Bibelsteder; men hans udvortes Foredrag nedbrød aldeles det Indtryk, Talen ellers kunde og maatte have gjort. Til Lykke varede Pinen kort. Maadelig Katechet er han ogsaa. Derimod er en af Skoleholderne, Niels Jacobsen Vildhammer, maaskee den bedste Bondekatechet, jeg har hørt. Han er 22 Aar gammel — af hvem har han

da lært at holde sig saa strengt til sit valgte Emne, at fremsætte Spørgsmaale, som jeg tænkte paa jeg vilde gjort, men aldrig i Verden havde ventet af en Bondekarl? Hvorfor skulle dog Mennesker som han, som Ole Fjeld, som Diderik Engeseth i Borgen, sætte deres Lys under en Skjæppe paa Søndmør? Hvorfor — jeg gjentager det — hvorfor kunne vi ei sende Nyekirkens og Korskirkens Chordegne herop, og faae hine til Bergen!

Af indenlandske Nyheder fortæller Rigstidenden intet, uden at Coursen vedbliver at stige, og at Kongen som sædvanligt benaader Mordere, Blodskjændere og Tyve. — I London har været megen Tummel. Folket eller Pøbelen har sværmet hele Nætter og slaaet Vinduer ind hos Ministre og andre fornemme Folk — alt til Ære for Dronningen.

13de Juli.

Visitatsmødet gav ingen interessante Resultater. Jeg fandt ikke det ringeste Spor af Nordølernes ærlige Trohjertethed; det syntes at være stive, kolde Væsener der røbe og vække lige liden Deeltagelse. Ei heller er Baade den Mand, som kan tænde det halvslukte Lys.

14de Juli.

Jøringfjordens høie, tildeels nøgne og sneedækte Fjelde har et høist afskrækkende Physiognomie. Adskillige af dem have en underlig dannet Top, af hvilken en levende Indbildningskraft kan danne allehaande Figurer, men alle bebude en saare vild Egn, skjønt jeg rigtignok fristes til at sige om Strøms Beskrivelse over Nordalen og Jøringfjorden, som før om Frimanns Skildring af Hornelen, at det var disse Mænds ringe Erfaring, der forledte dem til at ansee Situationerne for mageløse. Nærøefjorden f. Ex. i Urlands Præstegjæld staaer vist ikke tilbage for nogen af de Fjorde, jeg har seet paa Søndmør, i Trangheb, Farlighed og Fæl=

hed. — Angell kom os imøde i Samarie. En meget flink Lensmandskone, som i denne Tid bestyrer hans Huusvæsen, tracterede som sædvanligt, og i Aften teede Manden sig ret ordentlig, drak fornuftige Skaaler og var ret snild.

15de Juli.

Selskabet i Jøringfjorden i Dag betydelig tiltaget. Baade reiste i Morges, men Provst Buschmann, Capt. Rummelhoff og 6 Damer af Birkelands og Buschmanns Familier ere tilkomne. Vel logerede disse Mennesker, paa Buschmann og Kone nær, hos Lensmanden paa Naboegaarden, men de opholde sig og spise her, og dette har saaledes forstyrret Angells Concepter, at han virkelig i Dag har viist Tegn paa Hjernens Forvirring. Han skal saaledes ikke have havt ordentlig Søvn i flere Nætter, men gaaer omkring allevegne som et Spøgelse. At det man har fortalt om ham, ikke er Overdrivelser, det have vi seet i Dag. Jeg kunde anføre adskillige Exempler paa den forunderligste Aandsfraværelse. Blandt andet havde vi i Aften — som vi have ved alle Maaltider — fersk Lax. Da Fadet engang havde gaaet rundt, tog han det, og man troede, han atter vilde byde om, endskjønt min Tjener Johan rigtignok varter op. Buschmann, som var hans Sidemand, og som han vilde gaae forbi, sagde: „Jeg skal nok spise et Stykke endnu." — „Ja vor Herre har givet Laxen, saa De kan nok spise den", svarede Angell — og hermed forføiede han sig med Laxefadet ud i Kjøkkenet. Det blev baaret ind igjen, men ham saae vi ikke mere i Aften

Ved en Landevei, der gaaer gjennem en Dal 2—3 Mile lang, næsten over idel Sletter, overraskes man ret i denne efter Udseende vilde Skovegn. Imod al Forventning befinder man sig i en blid, frugtbar Egn, mellem smaa vakre Skove, Elve, Agre og Enge ligesom paa Østlandet. Ogsaa

vare vi inde i Kirken, som ligger tæt herved, er lys, rummelig og ret smuk. I Sacristiet er et lidet Bibliothek af tydske og latinske theologiske Skrifter, skjænket af en fordums Præst her i Kaldet. Der hænger ogsaa en udslidt Messehagel, som i sine Velmagtsdage har været saare brillant. Den var engang lovet i Havsnød, og skjænket, da Giveren reddedes. Nu omstunder er man klogere.

16de Juli.

Udenfor Kirken kan der ikke tænkes et uhyggeligere Sted end Sæbøe. En Skidenfærdighed og Uorden, som jeg neppe har fundet større paa Reiser i det simpleste Bondevertshuus, hersker i alle Kroge. Christen Larsens Uvorrenhed kan ikke have været større end Angells, og havde ikke Buschmann faaet Lensmanden og hans ret flinke Kone til at tilbyde Assistance, hvilken Præsten uvillig modtog, vilde det været os umuligt at logere her. Men betragter jeg mig ene og alene som Visitator, og Angell blot som Prædikant og Katechet, seer jeg hen til Menighed, Ungdom og Skolelærere, saa falder vistnok Dommen anderledes ud. I sin Prædiken holdt han sig næsten verbotenus til de skrevne Ord, hvilke han oplæste af Papiret paa en heel generet Maade, men fremførte dem dog med en Kraft og Fynd, der robede en øvet Taler. Men til Slutning extemporerede han, og faldt da hen til Skrig og Vaasen. Under denne Application brugte han et Udtryk, hvorfor han vel kunde fortjent Irettesættelse, naar han ikke ved det, jeg ellers saae og hørte, havde sat mig i en saa god Stemning, at jeg ikke nænnede det. Han sagde, at om Stiftets øverste Geistlighed kom iblandt dem og vilde prædike andet end Guds rene Ord, saa vilde han ei agte derpaa eller rette sig derefter. Heri laae virkelig en indirecte Beskyldning eller Mistanke til den

Biskop, der var hans Tilhorer, men jeg lod, som jeg ikke hørte det, mig selv bevidst, at jeg ikke fortjente saadan Bebreidelse. Katechisationen begyndte han med de Ord: „Tal Herre, din Tjener hører.“ Jeg ventede en ordentlig Indledningstale, men den fik vi dog ikke, tvertimod gik han ned ad Kirkegulvet, bestandig fortællende hiin Begivenhed af Samuels Levnet, og kom endelig ved en saare tvungen Overgang til Lærdommen om Guds Ord, og derom katechiserede han en kort Tid, for saavidt ret vel. Derimod var jeg saare tilfreds med Præstegjældets 3 Skoleholdere. Enkelte ligesaa gode Katecheter har jeg fundet paa de fleste Steder, men et Ensemble som dette aldrig. Det var i det Hele en ganske ferm, vel oplyst Ungdom, ligesom Menighedens Forhold i Kirken var meget ordentligt og anstændigt. Med ret behagelige Følelser forlod jeg Kirken; baade jeg og min Kone fandt den Persifflage, hvormed Angell omtales, ubillig; min offentlig yttrede Tilfredshed gjorde og hver Tunge stum, og skjønt han efter Sædvane næsten slet ikke lod sig see den hele Dag, hvormed man og forsaavidt kunde være vel tjent, da hans Conversationstone falder utaalelig, udbredte sig især ved Bordet, en Stilhed og Gêne, som under et Visitatsmaaltid er sjelden; ved et Begravelsesmaaltid vilde den været langt mere passende.

17de Juli.

Det tog en underlig Ende med vort Ophold i Jøringfjord. Jeg havde foreslaaet mine Medreisende, at reise i Eftermiddag for at nyde godt af Aftenkjølingen, og Skyds var bestilt til Kl. 1. Visitatsmøde og Skolecommission holdtes da, som sædvanligt i Formiddags, og Angell blev nok confus, ogsaa en Smule stødt ved de alvorlige Beslutninger, man fattede med Hensyn paa den ureparerede Præstegaard, men han underskrev dog. Kl. 12 skulde vi spise, og til samme Tid havde Angell berammet en Brudevielse.

Vi kom tilbords, og han gik i Kirken uden at sige os et Ord. Maaltidet endtes, vi fik Caffe, Hestene stode sadlede, men endnu kom ingen Præst. De unge Fruentimmere gik i Kirke, og hørte ham skraale med megen Heftighed og Hastighed, men de mærkede intet til at han vilde slutte. Buschmann gik ogsaa, og fik tilhviisket ham: „De faaer skynde Dem, Bispen vil reise." — „Lad ham reise i Guds Navn!" var Svaret, og han foer fort i sin Paastand. Der ventileredes nu, om vi skulde reise uden at tage Afsked, men Pluraliteten fandt det inhumant, og troede, at det vilde krænke ham. Vi blev da, indtil det hedte: „Nu er det forbi." Brudgommen og hans Følge kom paa Gaarden, Klokkeren ogsaa, men endnu ingen Præst. Nu forgik Taalmodigheden mig. Jeg steeg til Hest, og vilde ride bort, da jeg saa ham komme med gravitetisk Langsomhed. „Jeg fandt det uhøfligt at forlade Dem uden at tage Afsked, derfor har jeg ventet efter Dem over en Time," sagde jeg, og vilde rakt ham Haanden, men han modtog den ikke. „Gud velsigne Dem!" sagde han, og gik videre, og saaledes forlod jeg da Sæbøe saaledes, som jeg aldrig har forladt og haaber aldrig at skulle forlade nogen Præstegaard.

Først reed vi over en smuk, beboet græs- og skovgroet Slette; næste Miil var mest Udmark. Den tredie Miil gik gjennem Ørsteendalen, en af de deiligste, jeg har reist igjennem, men da vi ved Kirken havde sat over et Vand, blev Egnen baade styggere og ujevnere; tilsidst faldt Taagen, saa at vi intet kunde see, og saaledes kom vi da til Volden Præstegaard, den fortrinligste og bedst indrettede Bygning, jeg i dette Aar har seet.

18de Juli.

Ovale overleverede mig sin Prædiken over Luc. 10, 25—29. Dens Themaer „Menneskekjærligheds Nødvendighed og Skjønhed"; men hverken som Heelt eller hver for sig behandles disse

Momenter. Prædikenen, der overhovedet mangler lys Orden, er ikke fri for Tautologie; iøvrigt er Moralen christelig.

19de Juli.

Det eneste, jeg i Kirken glædedes ved, var Ungdommens Kundskaber og tildeels Qvales Katechisation. Derimod kan jeg ikke rose Skoleholdernes. En af dem spurgte blandt andet: „Vil Christus nogensinde komme synlig igjen til denne Verden?“ — Med sædvanlig Hurtighed svarede et Par Drenge: „Ja paa en kraftig, men usynlig Maade.“ Skoleholderen (med Eftertryk): „Paa en kraftig og usynlig Maade!“ — No. 3, der er halt, spurgte: „Hvad skabte Gud først?“ — Svar: „Lyset!“ Læreren: „Hvorfra har vi Lyset?“ — Svar: „Fra Solen.“ — Læreren: Altsaa var Solen det første Gud skabte. Nu, hvorai lod han den fremgaae?“ — Drengen (efter nogen Betænkning): „Af Mørket.“ — Læreren: „Af Mørkets Moderskjød!“ — Thaarups Hymne seer man da, Ungdommen i Volden læser, men at den anbringes i en Katechisation, er ikke brav.

20de Juli.

Saavel Præsten som Klokkeren, der ikke forstaaer et latinsk Ord, have fundet for godt at give Confirmanderne i Ministerialbogen for Kundskaber og Opførsel under eet Charakteren Laudabilem, Haud illaudabilem og Non contemnendum, hvilket jeg fandt baade upassende og upaalideligt. Den faste Skole har Qvale indtil videre maattet opgive Tanken om, da Almuen ikke gouterer Ideen. Det fik da og forsaavidt være det samme, naar man havde gode ambulerende Skoleholdere, men det har man ikke. Overalt har jeg ingensteds gjort saa besynderlige Erfaringer som paa søndre Søndmør. At Buschmann og Qvale ere Provstiets bedste Præster, derom kan ei være Spørgsmaal; derimod er nok Ulfsteens Ungdom No. 5, og hos de to jammerlige Præster,

—x— og Angell fandt jeg udisputerligen de bedste Skoleholdere, hvorimod Voldens, skjønt Buschmann finder megen Oplysning her, udisputerligen ere de sletteste. Men bringe Liv i det, som er dødt, den Kunst forstaaer hverken Buschmann eller Qvale. Den sygelige Qvale gjør nok imidlertid hvad han kan. Om Buschmann derimod, der kjender alt, fra Cederen paa Libanon til Ysopen ved Væggen, kan raisonnere om alt, fælde Dom overalt i sidste Instants, udføre alt hvad enten Sjels- eller Legemskraft udfordres, om ham kan det vel siges: „Vos estis mirabilis homo“ etc., og naar man saaledes veed alt in omni scibili, saa bliver i de egentlige Embedssager det Ordsprog gjerne anvendeligt: „minima non curat prætor“.

21de Juli.

Vi have nu forladt Søndmør, efterat have opholdt os der i 5 Uger. Capt. Rummelhoff, Qvale, Buschmann og Birkeland med deres Fruentimmer fulgte os til Grændsen mellem Søndmør og Nordfjord, hvor vi tog en venlig Afsked med hverandre. Ledsagede af Pavels og Blichfeldt fortsatte vi Reisen, først til Hest og siden i min Vængebaad til Meel Præstegaard[1].

22de Juli.

Blichfeldts Prædiken giver „Anvisning til sikker Indgang i Himmeriges Rige“. Den holder Middelvei mellem det, som for 20—30 Aar siden kaldtes Palæologie og Neologie, og henhører blandt de bedre, jeg paa denne Visitats har læst; men ved hans Charakteristik over Tidsalderen tænkte jeg paa den Præst i Finmarken, der skjændte over den megen Luxus, man drev med lakerede Vogne. Deels er det saa saare langt fra, at man nuomstunder „fast i alle Bøger og Taler“ hører og læser om Frihed og Liighed, Fornuftens

---

[1] I Eids Præstegjeld.

Myndighed og deslige termini fra de antenapoleonske Dage, og deels var nok heller ikke Eid i Nordfjord blandt de Steder, hvor denne Smitte naaede i udmærket Grad. Sagtens er her en høiviis Skoleholder, men at han eller nogen har udbredt „Rights of men“ eller „Age of reason“ i disse Egne, det kan jeg ikke troe.

23de Juli.

Duplex libelli dos est! Jeg fandt hos Blichfeldt ualmindelige Talegaver; næst Dahl er han, blandt Præsterne, den bedste Katechet jeg har hørt. Jeg fandt endelig en særdeles flink Ungdom, der gav ligesaa mange fornuftige og færre overilede Svar end den Voldenske. Men — tournons la medaille! Da vi kom ind i Kirken, var den mod Sædvane meget tom. Det varede imidlertid ikke længe, før der begyndte et saadant Børnevræl, som jeg fast aldrig har hørt i nogen Kirke. Jeg lod kalde paa Medhjælper, men da der var Ingen ved Haanden, maatte Provsten hen og styre til Rette, og kom tilbage med den trøstelige Besked, at der paa een Plet var en saadan Vrimmel af Børn, at han ikke kunde faae Bugt med dem. Under Høimessesangen, der tilligemed den øvrige Sang gik som en Springedands i jagende Fart, kom stormende ind af alle Kirkens tre Døre en Mængde Mennesker med en Larm og fræk Ligegyldighed, som om de gik ind i en Kroestue. Under Prædikenen var der, paa Børneskriget nær, temmelig roligt, men da den var endt, lød overalt høi Passiar. Mine første Ord vare: „Skal jeg tale, maa Menigheden tie. Holdes ei strengeste Orden og Taushed, gaaer jeg straks over til Overhøringen; andet har ikke Kongen befalet mig.“ Nu blev der da stille, og med en Indignation, som vistnok kunde mærkes, men som gav mit Foredrag Liv, talte jeg over de Ord: „Kan man og plukke Viindruer af Torne, eller Figen af Tidsler?“ Hvad der med individuelt Hensyn paa Dagen laae mig paa

Hjerte, opsatte jeg til Slutningstalen, hvori jeg expectorerede mig med Sagtmodighed, men derhos med Kraft, og idet jeg roste dem, Ros tilkom, erklærede, at jeg i 42 Kirker, hvor jeg nu i min Embedstid har visiteret, aldrig har fundet saa slet Kirkedisciplin. — Et Gjæstgiverie tæt ved Kirken, som holdes af en marchand très renommé ved Navn Navn, tillægges Skylden og vel ikke uden Føie. Hvad Støi og Uorden i Kirken angaaer, kommer endnu dertil, at Blichfeldt er noget døv, saa at man skal larme grovt, naar han skal høre det og forstyrres deraf. Altsaa generer man sig ikke, da Medhjælperne nok ere fromme, føielige Folk, der lade fem være lige.

Ovenpaa denne Tragedie fik vi et meget glimrende og lystigt Divertissement. Her var saa stort Middagsselskab, som kunde tilveiebringes; hele Egnens Noblesse var forsamlet, baade Gamle og Unge. Blandt disse smertede det mig ret at see den 66aarige Fru Coucheron med sit graa Haar opløftet i Fletninger, og iøvrigt klædt omtrent som en ung Pige. Den Kone gjorde saadant godt Indtryk paa mig i Gaar, men nu —!

24de Juli.

Ved Storthingsvalget for nordre Bergenhuus Amt blev Ole Svanøen No. 1, Sorenskriver Landmark No. 2 og en Bonde fra Gloppen, Absolon Vereide No. 3. Ole Svanøen er vistnok en redelig Mand, indlader sig neppe i Cabaler, gjør altsaa vel intet ondt, om han end ei gjør synderlig godt. At Landmark vil vorde en duelig Repræsentant, haaber jeg. Den tredje, Pavels's nærmeste Naboe, er anseet der i Egnen, men Ingen begriber hvorfor.

27de Juli.

Neumanns Brev er kort, men har stor Mærkværdighed. Munch havde ladet indføre i Intelligentssedlerne det gjentagne Forbud mod Helligdagsbrøde. Samme Dag det ud-

kom, lod Statholderen udgaae Indbydelse til et Bal paa Ladegaardsøen. Han sendte en Adjutant til Munch og lod ham bide, at han uagtet dette Forbud vilde holde Ballet. Munch svarede, at de begge som Undersaatter stode under Landets Love. Han havde gjort sin Pligt og maatte henstille til Hans Excellence, hvorvidt han vilde opfylde sin. Ballet holdtes. Munch og hans Kone vare indbudne, men kom ikke. Derimod vare Politimesteren, Cheferne for Kirke- og Politidepartementerne, endog Biskoppen, der paa sine Visitationsreiser havde ivret stærkt mod Sabbatens Vanhelligelse, paa Ballet. Næste Statsraadsdag anklagede Sandels Munch for det samlede Raad, men fandt Modstand, især af Fasting. Saaledes stode Sagerne ved Postens Afgang. Hvorvidt Munch var forpligtet til at indrykke noget i Avisen, er tvivlsomt, men da det var skeet, var hans Opførsel kjæk, conseqvent og fortjener megen Agtelse.

28de Juli.

Gloppen Kirke er meget almindelig paa det nær, at Prædikestolen er anbragt over Chordøren, noget jeg aldrig i mine Dage har seet eller venter at see. — Themaet til Pavels's Prædiken er: „Mennesket er forpligtet til at tjene Gud med Troeskab, ved god Anvendelse af hans Gaver.“ Foredrages den som Hvedings med blid, ædel Simpelhed, vil den altid høres med Nytte og Fornøielse. At den intet udmærket vilde indeholde, ventede jeg. Lig Fleischer vil han opbygge ved sin Vandel, ikke ved sin Veltalenhed.

29de Juli.

Selskabet i Gloppen forøgedes i Dag med Provst Frimann og hans Søn. Jeg havde forestillet mig Frimann som en mørk, stille, tilbageholden Olding, men det er han ingenlunde. Vi finde ham alle at være en vakker, godlidende gammel Mand, just ikke snaksom, men heller ikke fattig paa Ord, og aldeles ikke folkesky. Det var mig ellers

ret kjært at høre, at den gamle Provst omtrent dømmer om Hornelen som jeg, finder at der gives mange nok saa fæle Fjelde, og indrømmer, at Fjeldet, beskrevet i simpel Prosa, uden poetiske Billeder, uden Understøttelse af Mythologien ikke har noget forud for ethvert andet nogenlunde høit Fjeld.

30te Juli.

Pavels messer meget smukt; man havde imidlertid beskrevet mig hans Messen som saa ypperlig, at min Forventning ei aldeles opfyldtes. Man er i disse Egne saa vant til tactløs Jagen, væmmelig Brægen, og frygtelig Brølen og Tuden, at en blid, reen harmonisk Stemme overrasker behageligen, men den Klarhed og Styrke, som udmærker Flottmanns Syngestemme, fandt jeg ikke her. —

1ste August.

Midt iblandt alle disse Regndage, der vække almindelig Bekymring for Høets Indhøstning og Kornets Modenhed, havde vi en deilig, klar, varm Dag; en skjønnere Sommerdag kan ei tænkes. Der besluttedes at spise ude i Gaarden i vederkvægende Skygge; Provstinden tracterede fortræffeligt og en almindelig Munterhed var udbredt over det hele Bord. Man udbad sig Tilladelse for en Spaaqvinde til at fremstille sig, og Marie Pavels istemte følgende inderlig vakre og livlige Vise af Provst Frimann:

Med gamle Vandrestav i Haanden
Rundt om jeg gik i Aar.
Mit Brød det er, at, stærk i Aanden,
Om alskens Ting jeg spaaer.
Men hvor jeg gik, og hvor jeg kom,
Den Guds Mand taltes om.

Sanct Synnive, den vakre Gamle,
Den kongelige Møe

Bød sine Munke sig at samle
Og pynted' op sin De;
Bag nys opkalket Klostervæg
De redte sølvgraat Skjæg.

En nys indviet Kirke kneiste
Paa Veien, der jeg foer;
Hver Stump af Haar sig paa mig reiste,
Jeg syntes, hvie Chor
Gjenlød endnu af Messesang,
Og Høitidsklokkens Klang.

Sit brune Haar skjøn Valborg[1] fletted'
Og lagde Guld om Arm;
Et Velkomstgilde hun anretted'
Og glemte fordums Harm.
Forvist hun ventede Besøg,
Høit hvirvlede den Røg.

Paa Borgen hiin — det gamle Sæde
For hellig Horgabrud,
Hvad Gammen der og Høitidsglæde!
Kun ingen Broder Knud!
Forresten sorte Brødre nok,
Og qvik var al den Flok.

---

[1] I den foreliggende Afskrift af Pavels's Original er her i en Note tilføiet: „Paa Giskøe“. Det er uvist, om Bemærkningen tilhører Pavels selv eller Afskriveren Riis, men det er ikke tvivlsomt, at Digteren her har tænkt paa, at Giske var et af de Steder, hvortil Sagnet havde henført den bekjendte Vise om Axel og Valborg. At der i denne Vise ikke gives nogen historisk Kjerne, vidste man dengang ikke, men der troedes, at Visens Personer virkelig havde existeret, og at dens Handling virkelig var foregaaet.

Jeg spurgte, hvo den Mand mon' være,
For hvem man saa holdt Fest?
Mig gaves Svar: det bedst at lære
Du faaer af Gloppens Præst;
Nu Gloppens Præst! nu er jeg her!
Fortæl hvo Manden er.

Han svarede:

Nei see mig her! Du Viseqvinde!
Hvad Aand har ført dig hid?
Men vil du see den Mand herinde,
Du spørger om, — da viid:
Det er i Dag hans Fødselsdag!
Forret nu godt din Sag!

Og nu tog hun atter Ordet:

Ja lad mig see, hvad Aanden siger!
Saavidt jeg skue kan.
I Høitidskaaben høi fremstiger
En sølvhaarlokket Mand.
Foran ham trende Nympher gaae
Med Brudekrandse paa.

End længer ind imod det Skumle,
Mig synes, at jeg seer
Smaa Engle sig i Græsset tumle
Paa Rollingers Maneer:
Paa lette Vinger froe og glad
De plukke Blomst og Blad.

Tilsidst istemte hun og unge Frimann[1]:

[1] Maa vel være Claus Frimanns eneste Søn, Peder Harboe F., der døde som formuende Gaardbruger i Daviken 1845, og med hvem Digterens Linje uddøde.

Hvis nu Hr. Peer! du eier Draaben,
Saa frem med Flasken kom!
Vi ønske vil den Mand med Kaaben,
Som Gunnild spaade om:
Med Nympher tre og skjønne Viv
Han dele Held og Liv!

Skaalen blev drukket, og jeg følte mig forpligtet til at gjengjælde dette store Galanterie, udpønskede altsaa følgende sande Impromtu, der ikke kom paa Papiret, før det alt var sunget:

Hil være Nordens ældste Skjald!
Han tidlig modtog Musens Kald,
Og gjør end Ald'ren Manden tung,
Er Digteren dog ung.
End længe fryde, hædre han
Sin Vennekreds, sit Fædreland!
Har Verten Viin, saa bredfuldt Maal!
Vor gamle Sangers Skaal!

Flere Skaaler bleve udbragte, og jeg havde alt skjændt paa den udeblivende Post, da vi maaskee ved de Nyheder, den bragte, kunde faae Anledning til at tømme nok et fuldt Glas — da endelig ved Maaltidets Ende Breve og Aviser bragtes. Pavels fandt et fra Expeditionssecretair Vogt[1] og aabnede det; vi andre lod vore ligge. Han begyndte at læse høit: „Hvor glædeligt — vilde det været mig, om jeg kunde melde dig, at du havde faaet Bergens Stiftsprov-

[1] Den senere Statsraad J. H. Vogt, som i 1810—1812 havde været Sorenskriver i Nordfjord og stedse vedligeholdt sin venskabelige Forbindelse med Egnens Folk. See hans Optegnelser om sit Liv (I.) S. 26 fgg.

stie!" Med langsom og modløs Stemme læstes naturligviis Resten. Statsraadets Indstilling var som forhen meldt, men Kongen fandt, at Brun ei længer burde blive uhjulpen; han er bleven Domkirkens Sognepræst, Irgens Stiftsprovst! Det sidste ærgrede mig, Pavels's og hans Families, vort og mange andres feilslagne Haab bedrøvede mig inderligen. De fattede sig ret godt, men vi bleve naturligviis alle forstemte, og Frimann hviskede til min Kone: „Det bliver bedst, at vi, efter alle disse Viser, slutte med Psalmen: Hvad Gud vil have frem, kan Ingen forholde." — Siden har jeg ved nærmere at tænke mig om, følt mig overbeviist om, at ogsaa dette var godt. Jeg er bange for, at Pavels ei vilde opnaaet den haabede Lykke i Bergen; Domkirken vilde ødelagt hans Bryst, og hans maadelige Talegaver berøvet ham meget af den Yndest og Agtelse, han ellers allevegne har fundet. Og hvem veed? af disse Ubehageligheder vare maaskee nogle faldne tilbage paa mig, hans præsumtive Talsmand og Beforderer. Herefter kan jeg, om han ønsker min Forbøn, virke aldeles frit for ham. Irgens's og Bruns høieste Ønske er opfyldt, de ere begge duelige Mænd, personligen have de intet imod mig, eller jeg imod dem. Min Ære er reddet, og kunde end Pavels bleven lykkeligere i Bergen — saare uvist er det — ulykkelig er han dog ingenlunde nu i et godt, ikke besværligt Kald, i en skjøn Egn, hos en Menighed som elsker ham, og med levende Følelse for den megen huuslige Lyksalighed, som blev ham til Deel — altsaa:

Hvad Gud vil, det skee altid!
Hans Villie er den bedste!

2den August.

Cammermeyers Prædiken over Ebr. 10, 25 er meget bibelsk, i det Hele vel udarbeidet og opbyggelig. Dens underlige Thema er: Vor Kirkes gode Sag, og den er

egentlig en Apologie for offentlig Gudsdyrkelse, Opmuntring til at tage Deel i den, høre Ordet og leve derefter.

3die August.

Her i Indvigen ligesom i Gloppen er den hele Altertavle bemalet med forgyldte Bogstaver. Af Præster og Præstekoner findes adskillige Portraiter, blandt andet en Jon Mogensen, hvis mærkelige Historie jeg fortæller i Morgen. — Cammermeyer taler med Frimodighed og Eftertryk, og er blandt Stiftets heldigste Prædikanter. Jeg fandt Ungdommen over min Forventning, og der var en Orden og Stilhed under Gudstjenesten, der ogsaa contrasterede med hvad et altfor sandt Rygte længe har sagt mig om den lede Aand, som hersker i de fleste af Præstegjældets Sogne.

Cammermeyer havde fortalt i sin Prædiken, at han i Dag fyldte sit 63de Aar. Efterat nu min og min Kones Skaal vare udbragte under Canonskud, erindrede jeg da Fødselsdagen, hvormed forenedes en ny Salve. Flere Skaaler ledsagedes af lignende, og det kunde med Sandhed siges, at „man sparte ei paa Krudt“, som man da endelig ikke gjorde med nogen Ting, undtagen Caffe og Thee, som begge vare slette.

4de August.

Ved at eftersee Embedsbøgerne, fandt jeg optegnet bemeldte Jon Mogensens Historie. Han blev 1617 halshugget her tæt ved Kirken for Troldom. Hans Kone, Magdalene Andersdatter, var hans Angiver. Han blev dømt fra Livet, men siden pardoneret af Kongen, hvilken Pardon man dog tilbageholdt til Executionen var forbi. Paa Retterstedet forlangte han et Glas Viin at styrke sig med. En Pige løb hjem og hentede den, men Konen mødte hende, slog hende Flasken af Haanden og raabte: „Lad den Hund drikke Vand!“ Han ønskede hende i sin Dødsstund et langt Liv, og Ønsket bønhørtes, thi hun blev ældgammel, og derhos saa fattig

og elendig, at man bar hende i en Kurv fra Huus til Huus, da Ingen vilde give hende stadigt Opholdsted[1].

I Visitatsmødet klagedes over Vertshuse ved Annexkirkerne, hvor store Uordener begaaes: overalt er vistnok Drukkenskab her ligesaa almindelig som sjelden paa Søndmør. — Jeg foreslog en Forhøielse i Skoleholdernes urimelig ringe Løn. Resultatet blev, at hver af dem fik et Tillæg af — en halv Specie!

Vi drak Caffe og spilte vor L'hombre i et net lidet Huus lige nede ved Vandet, som Cammermeyer har ladet opbygge til Enkesæde for sin Kone. Stedet har det dobbelte Navn: Siegfridsminde og Metteshvile. Ogsaa her bragtes os Salut af de 3 smaa Canoner, og med lige Festlighed udbragte jeg det Ønske, „at Stedet endnu i mange Aar ei fuldelig maatte svare til sit Navn."

8de August.

Frimann[2] leverede mig en Charakteristik over Præstegjældets Kirkesangere og Skoleholdere, særdeles god og instructiv. Jeg er aldrig før falden paa den Idee, men nu har jeg foresat mig herefter ved enhver Visitats at forlange mig en saadan forelagt. Fremdeles overgav han mig Dispositionen til den originale Visitatsprædiken, han holder i

---

[1] Om Mag. Jon Mogensen vil udførlige Oplysninger findes nedenfor under 15de Sept., samt i L. Daaes Norske Bygdesagn I (2 Udg.) S. 40—43. De af Pavels meddelte Fortællinger ere væsentlig urigtige og afgive et Vidnesbyrd om den hyppige Erfaring, at Almuesagnet gjerne tager Parti for ulykkelige Forbrydere. Som en ny Oplysning om Jon Mogensen kan tilføies, at afd. Professor Rygh ved at gjennemgaa nogle af ham afskrevne gamle Diplomer fandt, at han maa have været en for sin Tid sjelden dygtig Kjender af det gamle norske Sprog.

[2] Se om denne Visitats i Daviken: D. Thrap, Bidrag til den norske Kirkes Historie i 19de Aarh., I. S. 103—104.

Morgen. Den er ikke over nogen Text, men handler om: „Hvilke de vigtigste Ting ere, der bør findes i en landlig Menighed, naar den vil vente Tilfredshed og Bifald af en Kirkens Overtilsynsmand ved sit Kirkebesøg hos dem." Disse ere: 1. Christelig Religionslære, fremsat ei alene reen, men ogsaa i en passende Form. 2. Ungdommens Oplysning og Forældrenes Børneopdragelse. 3. Gjensidig Kjærlighed mellem Lærer og Menighed. 4. God Kirkeorden. 5. Sande Christendomsdyder.

9de August.

Det blæste i Nat en gyselig Storm af Sydvest og efter den kom stærk Regn, som varede den hele Dag. Folkemængden var større end jeg, under disse Omstændigheder, havde ventet. — Frimann overgik som Prædikant min Forventning. Rigtignok stod han der temmelig kold og stiv, uden Declamation eller Armbevægelser, men for mig lød hans Stemme ret tydelig, og hans Prædiken havde mange gode Egenskaber: var smuk, men ikke poetisk — populær, men ikke triviel — var ikke trættende vidtløftig, ei heller tørt Skelet og udtømte dog næsten Materien, saa at man næsten intet kunde ønske tilføiet. Anvendelsen paa denne Menighed var kort, men net, og Complimenten til mig vakker og anstændig. Jeg fornøiedes ret ved at høre den gamle Mand, hvis Messe ogsaa er af de bedre, jeg i denne paa gode Sangere saa fattige Egn har hørt.

Ved Bordet havde vi atter en ny Vise. Som Havmanden Dave, der boede herinde i Bugten, fremtraadte Pavels med følgende Gratulation paa Melodien af „Liden Gunver":

Op nu jeg kommer af dyben Fjord.
Tilgiver mig,
At ind jeg træder for breden Bord

Saa dristelig!
Saa deilig dandser skjøn Havfru paa Tillie.

Mig monne det være saa stor en Lyst
At kjende her
Den Mand, der siges, han paa sit Bryst
En Stjerne bær.
Saa deilig osv.

Den Mand, der siges, han bær om Hals
Et Kors af Guld,
Som ikke paa Krambod er tilfals
For myntet Guld.
Saa deilig osv.

Hil sidde du her, du Stjernemand!
Dig følge Gud!
Hil sidde du hos din Lillievand
Saa from og prud.
Saa deilig osv.

Man kalder mig Dave — det er mit Navn
I tusind Aar;
En Frue jeg ogsaa tager i Favn
Med kulsort Haar,
Saa deilig osv.

Min Fjord herude har og sin Dal
Om ei saa grøn;
Der skulde du see min Spisesal,
Hvor den er skjøn —
Saa deilig osv.

Med hvide Coraller jeg krandser min Væg,
Saa mangelund,
Med ægte Skildpadde jeg reder mit Skjæg
Hver Morgenstund.
Saa deilig osv.

Den Sopha, jeg haver at hvile paa,
Er Rosmertand;
Mit Gulv det strøer jeg med Perler blaa
Og Musling Sand.
Saa deilig osv.

Selv træder jeg tidt i Springedands
Med Hval og Stør —
Mig aarligt Besøg ved Sancte-Hans
Søeormen gjør.
Saa deilig osv.

Af dit Besøg jeg skulde forvist
Ret være stolt;
Men sige jeg bør foruden List,
Hos mig er koldt.
Saa deilig osv.

Dig qvemmer bedre paa Frimannslund
Den Sommerborg;
Der nydes saamangen Aftenstund
Foruden Sorg.
Saa deilig osv.

Men førend jeg ned til Dybet gaaer
Min Skaal modtag:
Saa karsk igjen om trende Aar

Som denne Dag
O maatte dig skue sølvskjæggede Dave!

Chor.

Saa farst igjen om trende Aar
Som denne Dag
Vor elskede Biskop iblandt os skue!

Beskrivelsen af Hadmandens Meublement er poetisk, men Idee og Udførelse behagede mig bedre i gamle Gunnilds Sang.

10de August.

Frimann forærede mig tre Smaapjecer af hans eget Arbeide. Den første var Søe-Cabinet, en Samling af Psalmer, Bønner og Betragtninger, som nok i det Hele er meget god og hensigtspassende. Foran har han skrevet: Viro peregregio, episcopo vigilantissimo, fautori dilectissimo manusculum hocce sacrat autor. Altsammen meget godt og vel, men hvortil en latinsk Dedication i en norsk populær Andagtsbog. — Den anden Bog er hans Oversættelse af Vergils Æneides 4de Bog, kaldet „Dido, eller den ulykkelige Kjærlighed". Den tredie Pjece er et Mindedigt over Sivert Aarflot. — Herved erindres jeg om, hvad jeg har glemt at omtale: Biskop Bruns Portrait, som hænger her paa Væggen. Frimann havde skrevet endeel Vers til at sætte under det, og overlod Brun ved hans sidste Visitats i Davigen Valget. Han valgte følgende:

Kom Einar see din Skjald!
Zarine see din Maler!
See Trøndelag din Søn!
Kom Bergen see din Taler!

Jeg gad ret see de andre, om der var noget af dem, hvis Valg røbede større Ubeskedenhed.

11te August.

Schmidt-Phiselbecks høist mærkværdige Skrift: Europa und America har jeg nu læst. Det er vel ikke andet end sandsynlige Conjecturer det indeholder, men megen Rimelighed er der for at det vil skee, hvad han forudsiger. Indskrænkede Monarcher med Folkerepræsentation anføres som conditio sine qua non for Vedvarelsen af Europas Selvstændighed og Held. — At en dansk Undersaat offentligen tør sige dette, er meget, skjønt det altid lader sig vente, at den danske Regjering ikke kan eller tør gjøre noget eclatant Skridt imod en saadan Yttring, der synes at være alle Publicisters forenede Stemme. Ellers staaer det lille Danmark nu som et mærkværdigt Phænomen i Staternes Række. Selv i Rusland tales om en Constitution, og i Danmark er Kongeloven uanfægtet, og hvad selv Friederich Wilhelm ikke tør sige høit, i hvor unægteligt det er, at han er tre Gange saa slem Despot som Frederik den Sjette, det tør denne endnu proclamere lydeligen: „at han ikke skylder Nogen Regnskab uden Gud i Himlen."

13de August.

Uveiret vedbliver. Jeg havde aldrig tænkt mig et saadant Veir i August Maaned. Om denne Dag, da det ligesom de foregaaende uophørlig regnede og stormede, veed jeg intet at sige, uden at jeg har læst et godt Stykke af Frimanns Dido, og det gjør mig ondt, at den elskværdige og hæderlige Olding kan ansee dette for Oversættelse af Vergil. Naar jeg kommer hjem, skal jeg dog sammenligne den med Originalen; nu troer jeg hvert Dieblik at læse Travesteringerne i Peder Paars.

15de August.

Endelig fik vi saadant Veir, at vi kunde forlade Davigen, taknemmelige mod dets ædle og gjestfrie Beboere. —

Paa Florøen fandt jeg et Par nye Rigstidender, af hvilke jeg seer, at Marcus Pløen har speilet sig i Prinds Frie-derichs Exempel og udsat 2 Præmier a 100 Spd., den første for den bedste Nationalsang, den anden for den bedste Mu-sik til samme.

19de August.

Fra Statsraad Collett fandt jeg ved min Hjemkomst et meget galant Brev, hvori han beklager, at Kongens Villie stred imod mit Ønske og Regjeringens Indstilling. Alt hvad han kunde gjøre var, at hindre at Brun ei ogsaa blev Stiftsprovst. — Neumann skriver, at Kongen har forladt Christiania uden at have været længere end i Agers Sogn under hans hele Ophold her. Ved et Gjestebud, der gaves for ham paa Bogstad, forefaldt et særdeles ubehageligt Op-trin. Biskoppen havde som Procantsler, udbedet sig og faaet Tilladelse til at forestille Kongen Studenterne uden at sige noget derom til Sandels, der er Universitetets Cantsler. Sandels foer paa Bech, der blev en heftig Ordvexling, og Excellencen erklærede, at hvis han ikke fik Satisfaction, for-lod han Christiania inden 24 Timer(!). Bech paa sin Side forsikrede, at han ingen Satisfaction gav, tog sin Hat og kjørte hjem. Kl. 10 om Aftenen kom Kongen til Christiania og lod Bispen hente. Han blev der en Time, men, hvad der forhandledes, veed Neumann ikke, kun at Sagen faldt bort, og at Kjæmperne have givet hinanden Haanden i Kon-gens Nærværelse. Munchs Historie[1] er ogsaa tilendebragt. Efterat have gjort mislykkede Forsøg i Statsraadet, forkla-gede Sandels ham for Kongen. Saasnart Munch fik det at vide, forlangte han Audience og foredrog Sagen. Kongen billigede aldeles hans Forhold, men formanede til Enighed.

---

[1] Se ovenfor under 27de Juli.

20de August.

Rigstidenden meddeler den nye Ranglov[1]. At Borger-lieutenanter, som ei udnævnes af Kongen, og Toldbetjente har Rang, støde Byens Kjøbmænd sig over. — Jeg har havt tillaans en heel Mængde Nationalblade, hvis Indhold det bliver altfor vidtløftig at opregne. „Det stundom siger sandt, men oftest fører Snak“, burde være Bladets Motto. — Irgens supplerede Historien om Statholderens og Bispens Klammerie. Kongen havde paa Sandels's Andragende ladet affige Couren, hvorpaa Studenterne gik til Biskop Bech og sagde, at da det ei kunde ansees for en Universitets-sag, saa havde de besluttet, hvis der kom Ordre fra Statholderen, ikke at adlyde den. Der kom ingen, og de udbad sig nu Audients uden Anførsel; den bevilligedes, og Kongen havde været meget naadig, og talt med hver især.

21de August.

Bohr fortalte, at her ikke skal være meget over 400 Børn, som trænge til fri Skolegang, hvilket forekommer mig utroligt. — Af Klagenberg fik jeg Oplysning om den danske Kronprætendent, hvis underlige, men neppe sande Historie er følgende: En Hofbetjent havde paa sin Dødsseng gjort den Bekjendelse, at da Kronprindsesse (nu Dronning) Marie laae i Barselseng med sin anden Søn, der sagdes at være død strax efter Fødselen, havde han og flere, bestukne af det arveprindselige Partie, ombyttet det rette Barn med et andet sygt, der døde og blev begraven, medens Prindsen blev sat ud paa Landet og opdragen der. Nu er han da bleven voxent Menneske, skal ligne Frederik den Sjette paa et Haar, og skal da, hvis han kan legitimere sig, være Kronprinds, og Christian Frederik bliver, hvad han før har væ-

[1] Rangreglementet af 26de Juli 1820, der forblev saagodtsom uforandret indtil 14de December 1889.

ret, „Prindsen med den lange Næse". — Historien har saameget lignende med andre af samme Slags i Frankrig, Rusland og andre Lande, at den nok maa være opdigtet[1].

24de August.

Amtmand Falsen er bleven Ridder af Nordstjernen. Han har før talt om ikke at kunne modtage en svensk Orden, men det gaaer ham som saamange andre: naar deres Time kommer, bære de deres Kors med Taalmodighed. „Var jeg uafhængig", sagde Falsen i Dag, „saa modtog jeg ikke Nordstjernen, men man kan ikke altid gjøre hvad man vil, og man kunde maaskee fortryde at have gjort sig Regjeringen til Uven." — Altsaa see vi om kort Tid ham, ligesom Sverdrup og de mange flere Antisvenske med Nordstjernen paa Brystet.

26de August.

I sidste Nationalblad omtales dette Blads Vigtighed til Trykkefrihedens Opretholdelse, og skjændes dygtig paa Drammens Indvaanere, hvor alle Abonnenter har opsagt det. Hvor kan da og herske saadan Upatriotisme i Tybrings, Krigsraad Flors, Scheitlis, Boyes og saamange ivrige Patrioters Hjem?

30te August.

Professor Arentz sætter vel ikke stor Priis paa sin Vasaorden; imidlertid er det ham kjært, at man har viist ham den Opmærksomhed. At Professor Rosted blev forbigaaet, synes at undre og — smigre ham. — Samtlige Bergenske Candidater have faaet haud illaudabilem til Examen artium, og videre har ei mere end 3 blandt 32 drevet det.

---

[1] Det vakte i 1820 stor Opsigt, at den vistnok sindssyge Sadelmagersvend Jacob Gotfred Poulsen af Rygtet angaves for Søn af Frederik VI og Dronning Marie. Selvfølgelig var det Hele et taabeligt Opspind. See dansk biogr. Lexicon XIII 251 og de der citerede Kilder.

Arentz paastaaer, at alle Bergenserne vilde faaet Laud ved Kjøbenhavns Universitet.

1ste September.

Rigstidendens indenlandske Nyheder ere: at der i Christiania skal oprettes et Rigshospital til det medicinske Studiums Fremme: at Stiftamtmænd, Amtmænd, Fogder o. fl. herefter skulle bære blaa Uniformer, og: at Kaltenborn, Birch og Krogh ere blevne Oberster. Skulde det gaae saaledes frem, som i de sidste fem Aar, kom de om en halv Snees Aar at trække Straa om Feldtmarschalkposten. – Udenlandske Aviser fortælle, at nu ogsaa Kongen af Sardinien har maattet give sine Stater en repræsentativ Forfatning.

6te September.

Ved Bohrs raske, utrættelige Iver gjør Almueskole-Commissionen ret god Fremgang. Uden Blasphemie maa jeg anvende paa ham den første Artikels Ord: „Han opholder alle Ting, som ellers maatte forgaae." Uden ham blev maaskee vort Almueskolevæsen en værre Vanskabning end det var før, men nu haaber jeg, der virkelig skal komme noget godt ud af det.

7de September.

Schydtz's[1] Prædiken holder særdeles god Middelvei mellem den nyere Maneer, der gjorde tør Moral til Hovedsagen, og den allernyeste, hvor man troer at gjøre sin Orthodoxie mistænkelig, naar man ei i hver Prædiken anbringer samtlige christelige Religions-Dogmer og lidt af Systemets Terminologie ovenikjøbet.

8de September.

Ved Ordinationen overlod Irgens Rein første Plads. Brun tilbød Welhaven Forsædet, men det modtoges ei.

---

[1] Christian Lottrup Schydtz indviedes 6te Sept. til personel Capellan hos Nykirkens Sognepræst Jonas Rein.

Christiansen satte sig allernederst med en Nellike i Haanden og lugtede til den under Acten. Arentz intimerede, men bad sig undskyldt for at komme til Middagsmaaltidet. Maaskee var han virkelig syg og taaler ei lang Bordsidden, maaskee han og ikke kunde taale at drikke den Lykønskningsskaal, han vidste maatte udbringes for Brun som Domkirkens Sognepræst.

14de September.

Jeg er ikke bleven Valgmand, hvilket jeg rigtignok havde ventet; at jeg ikke bliver Storthingsmand, kan jeg nu være temmelig sikker paa, og det bør jeg nok i alle Henseender glæde mig over. Falsen er første Valgmand med 612 Stemmer, Christie No. 5 med 459.

15de September.

I de gamle Consistorieprotocoller har jeg fundet en Oplysning, som ei saa ganske stemmer med hvad jeg hørte i Indvigen om den ulykkelige Præst Jon Mogensen. Muligt, at han er halshugget, at Magdalene Andersdatter har været en slem Qvinde, og at Anecdoten om Viinflasken kan være sand; derimod er det aldeles usandt, at han blev dømt for Trolddom, hvorom aldrig var Quæstion. At han var en moralsk slet Mand, derom kan ei være Tvivl. Mange Aar før var han indstævnet for Consistoriet for at have drevet ulovlig Handel, og det slap han da fra, men nu var han angivet af Kongens Foged Jacob Andersen for mange slemme Ting, hvorved da ogsaa hans Kone søgte om Skilsmisse. Han havde engang siddet i Blaataarn i Kjøbenhavn for slet Adfærd mod Konen, og maatte, da han slap ud, give en Revers, der fremlagdes, herefter at ville føre en christelig Vandel. Nu anklagedes han for grusom Mishandling mod Konen, begaaet Hoer med 3 Fruentimmer, af hvilke han gav den ene en Drik for at fordrive Fosteret; paa samme Tid vilde han forlede en Person til at bekjende,

at han havde bedrevet Ukydskhed med Konen; han havde holdt Folk uden Grund fra Sacramentet, nægtet Copulation osv. Alt dette bevistes med uforkastelige Vidner, hvorpaa han svarede deels med tomme Undskyldninger, deels med Skjældsord. Tilsidst absenterede han sig, og oppebiede ikke sin Dom. Denne var naturligviis, at han havde sit Embede forbrudt, og iøvrigt overgaves Sagen til de borgerlige Domstole. At han nu ved disse er dømt fra Livet for saa grove Excesser, at Kongen har benaadet ham, men Benaadningen tilbageholdt, at Konen, hvis Adfærd maaskee fra Begyndelsen har styrtet ham i saadan Liderlighed, har forbittret ham hans sidste Øieblikke, alt dette er ei urimeligt.

16de September.

I det interessante Müllerske Skrift har jeg i disse Dage læst Grev Zinzendorfs Levnet, med høist charakteristiske Fragmenter af hans Skrifter. Udgiveren er en varm Apologet baade af ham og Brødremenigheden, og Biographien er maaskee vel meget stemt i Lovtalens Tone. Men saa meget seer man, at Zinzendorf har været en elskværdig, endog liberaltænkende Mand, der aldeles ikke fortjente den Haan og den fornedrende Mistanke, Samtidige og Efterkommere have kastet paa hans Charakter og Adfærd. Denne lidenskabelige Kjærlighed til Frelseren, denne saa at sige fortrolige Venneomgang mellem dem, er sagtens noget underligt, og hos hans Efterabere unaturligt og anstødeligt, men ham klædte det ret vakkert, og man seer tydeligt, at det ikke hos ham, som hos de fleste af hine, var Affectation. Iøvrigt bestyrkedes jeg ved den Læsning i den Tanke, jeg andetsteds har yttret, at det Liv, der føres blandt de mæhriske Brødre, vel er stivt og tvangfuldt for den, der har knyttet kjære Forbindelser i Verden, og er indviet i dens Sysler og Adspredelser, men at jeg derimod ikke kan tænke mig et behageligere Liv end dette for en gudfrygtig Olding, der

var træt af Arbeide og løst fra de Baand, der knyttede ham til det borgerlige og huuslige Samfund. Som min Tilstand nu er, vilde det vistnok, om jeg engang blev gammel, være mig ønskeligst at leve blandt mine Børn og Børnebørn og døe i deres Arme: men var jeg bleven ugift, eller tog Gud Kone og Børn fra mig, og jeg som Olding stod ene og forladt — jeg vidste da intet mere tiltrækkende Asyl end Hernhut, Christiansfeld eller en saadan Brødrecolonie.

17de September.

Irgens indsatte Schydtz, og denne holdt derefter sin Tiltrædelsesprædiken. Den behagede mig endnu mere end den paa Ordinationsdagen; „maaskee vel blomstrende for en blandet Menighed", som Paludan paa Christianshavn sagde til mig som Student, men ellers rørende og hjerteligt.

18de September.

Storthingsrepræsentanterne valgtes i Dag. Uagtet Christie for alle sine Venner havde erklæret ikke at ville gaae til dette Storthing, syntes man dog at skylde ham den Compliment, at spørge ham, om han vilde modtage Valget, men han svarede bestemt nei. Nu valgtes da Falsen, Meltzer, en meget obscur Kjøbmand J. L. Mowinkel og Byefoged Bull. Falsen sattes istedetfor Christie; havde denne svaret ja, vilde Falsen neppe faaet en eneste Stemme. Haandværkstanden vilde gjerne sende en af deres Midte, men ulykkeligviis blev kun en Haandværker Valgmand og saa røg den Plan i Lyset.

20de September.

Fra Holtermann fik jeg i Morges en Billet af følgende Indhold: „Et Skib, som er paa Leden fra Kjøbenhavn, skal medbringe følgende sørgelige Nyheder[1]: Det hele

---

[1] Som saamange andre Rygter fra Danmark var ogsaa dette høist usandfærdigt. Der var ingensomhelst „Revolte" skeet, men Politiet

Militaire og Pobelen skal have revolteret og paastaaet en ny Constitution. Garden var paa Kongens Partie, og der skal være forefalden adskillige blodige Scener; dog var det igjen temmelig roligt. Kongen skal have sendt Courerer til de fremmede Hoffer, og fra Rusland forlangt 20000 Mand regulaire Tropper, for at vedligeholde Orden." — Dette sidste forekommer mig aldeles utroligt. Heller ikke synes det meget rimeligt, at Krigsmagten, som Kongen altid har behandlet med næsten anstødelig Udmærkelse, skulde begynde en Revolte og gjøre fælles Sag med Pøbelen, som nok aldrig har været dens Ven. At imidlertid Danmark blandt Europas mindre Stater skulde være den eneste, der beholdt souverain Regjering, er ligesaalidt troligt, og den Daarlighed bør man dog ikke tiltroe Frederik den Sjette heller at ville underkaste sig russisk Herredømme, end for sit Folks Skyld gjøre en Opofrelse, som næsten alle europæiske Fyrster have gjort, eller efterhaanden ville tvinges til.

21de September.

Sagen fortalte, at der den 2den Septbr. som sædvanligt var Studenterhøitid i Christiania. Det var nu godt og vel. Derimod misbilliger jeg aldeles, at man istemte en enthousiastisk Sang, Frederik den Sjette til Ære, og forsikrede, at man aldrig vilde glemme ham. En saadan Hylding, bragt et fremmed Lands Regent, er utidig, og naar det er et Samfund af Landets tilkommende Embedsmænd, gjennemtrængt af en maaskee vel stærk og levende esprit de corps, der bringer den, undres jeg ikke, om vort nuværende Broderfolk og Rigernes fælles Konge finder den fornærmende og mistænkelig. Frederik den Sjette havde før 14de Januar 1814 vist ingen troere Undersaat end mig;

---

var paa Spor efter Dr. Dampes Stemplinger, hvilket henimod Slutningen af Aaret medførte nogle Arrestationer o.s.v. Se derom Dansk historisk Tidsskrift 6 R. V. 555 fgg.

førend jeg skulde brudt Troskabseden, naar han ei løste mig derfra, var jeg reist til Danmark, hvilket jeg ikke mindre end Norge elskede som mit Fædreland, og (hvad der længe før var mit Ønske) havde levet og døet der. Men nu er Kongen af Danmark mig ligesaa uvedkommende, som Keiseren af Rusland eller hvilkensomhelst Fyrste, og aabenbar Yttring af Hengivenhed for ham anseer jeg ligefrem stridende mod Borgerpligt.

Selskabet hos Wallem bestod, paa nogle faa Embedsmænd nær, af Kjøbmænd. Det var W.'s og Kones Bryllupsdag. Efterat Brudeparrets Skaal var udbragt, skulde Lystgaardens Omdøben foregaae. En skrækkelig lang Liste Navne var opskreven paa et Papir, som gik omkring tilligemed smaa Voteringssedler. Der var nu adskillige høist besynderlige Navne, hvoriblandt ogsaa hørte de to, Pluraliteten stemte for. Ellers erindrer jeg Netto-Provenu, Caloschen og Famliesædet. Sex Stemmer udgjorde Pluraliteten, og disse vare for Ulrikstaa; Gaarden ligger nemlig ved Foden af Ulrikken, og kan omtrent betragtes som dens Taaspidse; der var altsaa nogen Sindrighed i Ideen, men slet ingen Delicatesse. Mad. Wallem erklærede sig ogsaa meget misfornøiet dermed, og for at jevne Sagen udfandtes, at hun og hendes Mand ikke havde voteret. Naar de nu stemte paa det Navn, som kom næst efter og havde fire Stemmer, fik begge ligemange, og Vertinden som eneste Dame havde da votum decisivum. Dette Navn var Nordalsæt, som da er penere og mere sentimentalt, men den glade Stemning, som man havde ventet af denne Ceremonie udeblev. Overalt er det en mislig Sag med saadan Omdøben. En Mængde Formaliteter maa gjennemgaaes, inden et nyt Navn kan indføres i Matrikulen, og om man da finder det Umagen og Bekostningen værd, at gjøre saa megen Væsen af et Misfoster, vil Tiden lære.

22de September.

I Rigstidenden fortælles om de gemene Beskyldninger, der fremføres mod Dronningen af England, deriblandt at hun under hendes Ophold i Catania i 1816 var seet midt om Natten at komme ud af Bergamis Værelse aldeles afklædt, med den Hovedpude under Armen, paa hvilken hun stedse sov. — Efter et Privatbrev fra Kjøbenhavn fortælles om den foregivne Kronprinds. Nogle sige, det er en ung Søofficeer, som af en høi Embedsmand fik Hemmeligheden at vide, og erholdt Documenter der uimodsigeligen beviste den; andre, at det er en halvtosset Haandværksmand ved Navn Poulsen, der har faaet det Indfald at give sig ud for Kongens Søn; atter andre fortælle en Begivenhed, der klinger romantisk, men hvor dog det, man har hørt før, bringes i sammenhængende Fortælling. Der tilskrives Planen udtrykkelig Dronning Juliane, hvoraf maa sluttes, at det er Kronprindsens ældste Søn, der blev født 1791, som blev forbyttet. Efter denne Fortælling er den unge Mand under stærk Bevogtning bragt til Castellet, hvor det ikke tillades nogen at tale med ham.

25de September.

Jeg skrev med Posten til Christian Hertzberg de Betingelser, under hvilke den unge Skolelærer Synnestvedt kan blive sin Fader, Klokkeren, adjungeret. At hverken Penge eller Penges Værd henhøre blandt disse, udviser min Copiebog. Nepotismens Dage ere, Gud være lovet, forbi, og jeg er stolt over at have bidraget til den Revolution, der, naar Provst og Præst ville være ærlige, aldeles maa spærre Adgangen for uduelige Sønner og Svigersønner til en saadan Sinecurepost, som de fleste Klokkertjenester vare i forrige Tider. Naar jeg seer, hvilke Uslinger mine Formænds Kjællingbarmhjertighed, eller hvad det nu var, i en Alder af nogle og 20 Aar har sat i gode Levebrød, medens gamle,

flittige, duelige Skoleholdere lønnedes med 6—8 Daler om Aaret — ja det var ret harmeligt!

Jeg er nu bleven det dramatiske Selskabs betalende Medlem, og fik i Dag Selskabets Love, hvor jeg, som jeg ventede, fandt adskillige Bagateller, Ubestemtheder og Vilkaarligheder. En af de synderligste Paragrapher er den trettende, der lyder saa: „Al uanstændig Critik udenfor Selskabet (!) betræffende Rollernes Udførelse forbydes strengeligen; men den bedre underrettede maa i Forsamlingen (?) venskabelig sige sin Mening uden Bitterhed" (!).

28de September.

I Tilskueren staaer et Digt, kaldet „Europa 1820". Da vi endnu have tre Maaneder af dette Aar igjen og 4 Maaneder, inden de sidste Efterretninger fra Spanien og Italien naae hid, saa synes det at Lieutenant Foss kunde bie noget med at charakterisere Aaret, og fryde sig over det „Phænomen", som „paa Sydens Himmel straalende oprinder". Der trækker fæle Skyer op, synes mig, og i 4 Maaneder kan meget skee. — En tydsk Skribent, Jacobsens, Mening om Nationalsange meddeles. Aldeles som den kunde ønskes har vel ingen Nation en saadan, uden maaskee den engelske, men at ingen norsk Digter nu udfylder det Ideal, Hr. Jacobsen har fremsat, og at alt hvad Hr. Foss, Hr. Olsen, Hr. Schwach etc. etc. ville producere i Anledning af Priisopgaven, bliver noget kraftløst Pjadder i Sammenligning med de i min Afhandling nævnte Sange, derpaa tør jeg vædde alt hvad jeg eier og eiendes vorder.

Irgens visiterede i Søndags i Strudshavn. Jeg kan ikke beskrive, hvor han nu er bleven godmodig. Den Ophøielse har gjort en velsignet Virkning paa ham.

1ste October.

Der var Selskab hos Christie for vor nye Toldinspecteur Bernhoft. Efter hans Fortælling har Bugge siden den

ulykkelige Kroningstale draget sig ud af al Menneskeomgang og sees aldrig i noget Selskab. Ogsaa har han udmeldt sig af alt, hvad der ikke staaer i umiddelbar Forbindelse med hans Bispeembede, og selv dette paastaaer man, han forretter med Kulde og Skjødesløshed.

2den October.

Jeg fik en meget vidtløftig Visitatsberetning fra Irgens, den bedste Rapport af det Slags, jeg nogensinde har modtaget.

5te October.

Falsen viste mig sin Annotationsbog, hvori var optegnet de Ting, som paa Storthinget vil blive at henvende Opmærksomheden paa, og tilkjendegav sin Mening om et og andet. Jeg kan endnu ikke troe andet, end at det vil være en Vinding for Thinget og Fædrelandet, at han er valgt til Repræsentant. At han har baade Villie og Evne til at tale Landets Sag med Kraft, uden overilende Heftighed, vild Revolutionsaand eller rænkefuld Partiehvervcn, bør jeg antage. Den Rolle, han spilte i 1815—16 var aldeles ikke vanærende enten for hans Aand eller Hjerte, og saavist som jeg i 1818, om jeg havde havt Stemme, vilde voteret for hans Bortviisning, saa gjerne vil jeg troe, at den gode Sag intet vandt ved denne, og at man ret vel kunde være tjent med at høre hans videtur fremfor mangen snaksom og høirøstet Patriots, der ei kunde forjages fra sit Sæde.

6te October.

Bohr bragte mig en dansk Oversættelse af Lancasters Skrift: „En Skolemester blandt tusinde Børn i een Skole“. Til at gjennemlæse denne Bog har jeg ikke Taalmodighed, og jeg kan aldrig faae den Ting i mit Hoved. Mig forekommer det at være en Læse-, Skrive- og Regnefabrik af samme Art som de andre engelske Fabriker, der sætte Legemet i Bevægelse, men under Forstanden desmere Hvile.

Capitlet om Belonninger strider aldeles mod alt hvad gode Pædagoger ellers nu ere temmelig enige om, og naar man læser om hans Ridderordener og Medailler, Uhre, item Legetøi, Raketter o.d.l., saa begriber man, hvor de store Summer ere blevne af, som ere sammenskudte til ham, og tænker iøvrigt paa et tydsk Epigram, jeg engang læste, omtrent af følgende Indhold: „Min Søn! ov Dyden, den vil aldrig blive ubelønnet! See, hvad her venter dig som Løn for din Flid og Sædelighed — dette store Sukkerbrød!"

Fra det dramatiske Selskabs Direction circulerede et strengt Bud, hvorved i al Høflighed Damerne befales at tage deres Hatte af, for ei at genere de bagved siddende. Om det var en Følge heraf, eller hvad anden Aarsag det havde, veed jeg ikke — nok, jeg havde i Aften en Geschichte, den første og eneste i sit Slags, jeg har oplevet. Theatret aabnedes med et een Akts Stykke, kaldet „Educationsraaden", hvor Guds Navn hvert Oieblik tages forfængeligt, og Syngestykket „Skatten". Paa Veien til Theatret var jeg inde paa Posthuset og hentede Breve og Aviser, fandt paa Parterret første Bænk aldeles tom, og satte mig der efter Sædvane. Der kom nogle Damer, men jeg blev siddende; men tilsidst, medens jeg sad og læste Aviser, klyngedes de alt mere paa begge Sider, og de nærmest siddende trykkede saaledes ind paa mig, at det tydeligen saaes, de vilde jage mig bort. Det lykkedes dem naturligviis; aldrig mere skal jeg komme paa den Bænk, hvor jeg i 3 Aar har siddet uforstyrret — jeg tog min Hat og gik hjem.

8de October.

Bødtker[1] leverede mig sin Prædiken. Jeg syntes at gjenkjende deri adskilligt af det, jeg hørte i Nykirken for

---

[1] Christian Bernstorff B. blev 1820 Sognepræst til Vanelven († 1874 som fhv. Sognepræst til Støren).

halvandet Aar siden, og det passer da sagtens bedre i en Ordinationsprædiken end til en nys confirmeret Ungdom ved dens første Communion. Men naar han siger om den retlærende Ordets Tjener, at hans Ansigt straaler liigt en Stephani(!) hvergang hans Rost høres under Helligdommens Hvælvinger, at hyppige Taarer væde hans Øie til et Vidnesbyrd om, at hans Ord kom fra Hjertet, ja at hans Øie ligesom vil være et bestandigt Taarevæld(!!!), naar han taler om den korsfæstede Forsoner — da er dette en Overdrivelse, som neppe kan være kommen fra hans Hjerte, og som støder i høieste Maade. Ogsaa er det upassende, naar han kalder sig Guds salvede Tjener. Men ellers kan jeg ikke nægte, at Prædikenen er overmaade vel udarbeidet. — I Omgang er B. en tækkelig og interessant Mand. Han fortalte mig, at Bugge aldeles har afskaffet Bispe-Examen, da der i de nye Kaldsbreve intet tales derom; men Anordningen derom er jo ikke ophævet. At en ung nys examineret Laudabilists Kundskaber prøves af Biskoppen, er vistnok overflødigt, men om en gammel Candidat med maadelig Charakteer, lad være han just ikke bliver rejiceret, synes det dog at være godt, Biskoppen veed med hvilke Kundskaber han indtræder i Læreembedet. Bech, hører jeg, har vedtaget en splinterny Methode ved den katechetiske Prøve. Han lader Candidaterne udarbeide langt skriftlige Katechisationer med Spørgsmaal og Svar, en uden Tvivl meget unyttig Ting.

Jeg har fuldendt en vidtløftig epistola pastoralis[1], hvor jeg meddeler Stiftets Præsteskab nogle Anmærkninger, jeg har gjort paa disse 3 Aars Visitatsreiser. Jeg omtaler Prædikener, især de moralske og til Gemeenhed populære:

[1] Trykt i Theol. Tidsskrift for den ev.-luth. Kirke i Norge, Ny Række IV, og ledsaget med Indledning af D. Thrap.

de herskende Feil ved Katechisationen, oplyste ved Exempler: den Uskik at lade alle svare paa engang: Kirkesangen, og hvad der kan gjøres ved den: Orden ved den udvortes Gudsdyrkelse, og den Præsterne ved senere Anordninger paalagte nøiere Control: Børneskrig og Hundelarm i Kirkerne: Skolevæsenet og Opmuntring til at faae Lønnen forhøiet, hvor den er saa urimelig lav som i Sogn o. a. St.: endelig Hurtighed og Nøiagtighed i Expeditioner.

11te October.

I Dag var Præsteordination. Min Tale var over de Ord: „I ere Jordens Salt; taber Saltet sin Kraft, hvormed skal det saltes? det duer da til intet, uden at kastes ud og nedtrædes af Menneskene", og mit Thema var: „Ingen Statens Borger er nyttigere, hæderligere og lyksaligere end Religionslæreren, naar han er hvad han bør, men Ingen er ogsaa unyttigere, foragteligere og ulykkeligere end han i modsat Tilfælde." Det var uden Tvivl den bedste af mine Ordinationstaler; den havde en Fynd og Kraft, som ingen af de andre har havt. For von der Lippe, Schydtz eller Aabel kunde jeg ikke holde en saadan Tale, med Guds Hjælp bliver ingen af dem Leiesvende; i Henseende til Bødtker derimod svæver jeg mellem Frygt og Haab. Jeg erkjender hans udmærkede Talent, men maa alligevel tilstaae, at jeg hverken læser eller hører ham med Fornøielse.

12te October.

Jeg var ikke paa Comedie, skjønt Directionen hensætter en Stol til min Afbenyttelse i Anledning af min forrige Bortgang.

15te October.

Fru Rein havde givet min Kone en ynkelig Beskrivelse over sin Mand. Han havde prædiket i Dag, kunde ikke høres af noget Menneske, og kom yderst udmattet hjem.

Han kan ikke lide at see eller tale med Nogen uden sin Broder; læser han et Par Sider, løber det rundt for ham og han maa lægge Bogen bort; han kan ikke skrive en sammenhængende Periode, er kort sagt aldeles nedbrudt. Musik er det eneste, der morer og oplivet ham; hvor den er at høre, forsømmer han ikke at indfinde sig.

17de October.

Expeditionssecretair Holst skriver, at det ikke er den veltalende og indsigtsfulde Hospitalspræst Arentz, som er indstillet til Korskirkens Capellanie, men — horresco referens! — Præsten Arentz i Hosanger!!! — Nordalens Kald, som er anslaaet til 550 Spd., søges af Ingen. Hvilken Trang der er paa Ansøgere til geistlige Embeder, kan ellers sees deraf, at Hausmann og Aas, de to unge personelle Capellaner, allerede ere Sognepræster.

Her var i Dag Valg for søndre Bergenhuus Amt. Cabale tilveiebragte en fornuftig, men indbilsk og intrigant Bonde fra Lindaas, Johannes Spjelnæs, de fleste Stemmer. No. 2 blev den agtværdige Klokker Brynildsen i Graven og No. 3 Foged Kastrup.

22de October.

Domkirkens nye Sognepræst har i Dag tiltraadt sit Embede. Da forrige Bind af Dagbogen begyndtes, tænkte jeg rigtignok ikke, det skulde bleven Brun; jeg har siden været baade bedrøvet og glad; hvad jeg var i Dag veed jeg neppe selv. Da Brun stod paa Prædikestolen, glædedes jeg rigtignok ved, at det ikke var Pavels, som stod der, da jeg frygter, han vilde svegt manges Forventning, ligesom han sveeg min, men det forekommer mig, som jeg dog heller vilde seet Provst Normann eller Paludan, ja, Gud forlade mig min Synd! Middelthon end Brun. Det bedre Levebrød under jeg ham af Hjertet, men han synes skabt til at spille en subordineret Rolle i Verden. Nu er han Sogne-

præst til Domkirken; lad Irgens's Sygdom anfalde ham paany og dræbe ham — saa er Brun Stiftsprovst! — — — Dog til Gudstjenesten! Pauli Ord Ap. G. 26, 22—23 i svag Forbindelse med Dagens Evangelium var hans Text, og hans Thema: „Livets Goder forskjønnes ved den Tanke, at det er ved Guds Hjælp vi nyde dem." Anvendelsen paa ham selv dreiede sig om de Textens Ord: „Det er ved Guds Hjælp, jeg staaer her." Ihvorvel ogsaa denne var en god Prædiken, med fortræffelig anbragte Bibelsprog, gav jeg dog hans Afskedsprædiken Fortrinet. Adskilligt forekom mig som Apologie mod den Mistanke, at han var gaaet ulovlige Veie for at opnaae denne Lykke. At han ved denne Leilighed hædrede sin Faders Minde, billiger jeg aldeles, men vel megen Kraft syntes han dog at tilskrive hans Fortjenester og Velsignelser. Jeg vilde ikke for meget godt, at det skulde siges om mig, at jeg havde opnaaet end det ringeste af min jordiske Lykke og Ære for Faders, Broders, Onkels eller noget dødeligt Menneskes Skyld, undtagen min egen; og jeg skulde troe Enhver, der med Hjertets Retskaffenhed forener en Gran af mandig Fasthed, var af samme Mening.

23de October.

Det bergenske Publicum er særdeles ilde stemt ved Tanken om, at Arentz i Hosanger skal blive Bruns Eftermand. At han har gaaet mig forbi, naar han søgte Embede i mit eget Stift, er en Impertinence, som hos en saadan Person er utilgivelig.

27de October.

Falsen bad mig, som overalt, at indsende Bidrag til Tilskueren under hans Fraværelse, strax at skrive noget om den Trevenhed og Ulyst til at modtage Valg som Storthingsmand, der spores her og fast allevegne, undtagen i Bondestanden, hvor man har sine aparte Raisons. — Arentz i

Hosanger „anseer det for sin Pligt og Skyldighed“ at melde mig, at hans Commissionær i Christiania har raadet ham til at søge Korskirkens Capellanie, og at han er indstillet dertil. Ifølge sin gamle Kjærlighed til Trctallet, gjør han mig i den Anledning tre Spørgsmaale. — Den eneste udenlandske Nyhed, jeg finder det værdt at optegne er, at Provst Schmidt er bleven Sognepræst til Himmelev og Roskilde Jomfrukloster, et Embede, som neppe indbringer ham saameget, eller er i en saa behagelig Egn som Eger. For evig har han da vendt Ryggen til det forhadte og foragtede Norge.

28de October.

I Nationalbladet tilraades „Skatteligningen betræffende“ at give den større Høitidelighed, og blandt andet, at Præsterne skulle tage Ligningsmændene i Eed, et i mine Øine forkasteligt Raad, da der sværges mere end nok. Desuden skal vel egentlig Eden skræmme fra at tale og handle mod bedre Overbeviisning, men naar nu, hvad sikkert med de Fleste er Tilfældet, Bønderne ere overbeviste om, at de og deres Lige bør skaanes paa Embedsmændenes Bekostning: hvad saa? — Et langt Stykke „Om Embedsmændene“ siges at være taget fra et dansk Blad. Hvad der siges om deres Aarvaagenhed er meget sundt og godt; kun naar der tales om at ogsaa Privatmænd skulle kunne actionere dem for mislig Embedsførelse, da spørges det, om de ikke kunne det i denne Stund, naar de føle sig privat fornærmede? og om vor eller nogen ikke aldeles despotisk Regjering nægter at actionere den Embedsmand mod hvem anføres lovgyldige Beviser.

31de October.

Jeg visiterede i Reimers's Skole. Hans Underviisning for Confirmander skal udmærke sig ved sin Inderlighed, og denne savnes heller ikke i hans Skole-Katechisationer, paa

hvilke jeg intet andet har at udsætte, end at han gaaer i altfor megen Detail om høilærde Materier. Hvad behøve de Drenge at vide, og hvad Begreb kunne de gjøre sig om det almindelige, besynderlige og allerbesynderligste Forsyn? Hvad nytter det dem at kjende Graderne mellem Englene og Overenglenes Navne?

Kirkedepartementet, der endda i min Embedstid har baaret sig temmeligt klogt ad, finder nu, at man ei blot bør være viis som Socrates, men ogsaa „gal som han til Tid og Sted", og Bergens Stift synes det nok at være det beqvemmeste Sted til at udøve sine Galskaber. Saaledes, efterat have indstillet et gedigent Faarehoved til Korskirkens Capellanie, samt efterat have ladet Nordalens Kald staae vacant og skjøtte sig selv, og anbefale den eneste Mand, der søgte det, til et Kald i Aggershuus Stift, har høistsamme faaet det særdeles kløgtige Indfald, at spørge mig, om det ikke gaaer an at sammensmelte indre Holmedal med ytre do., og Volden med Jøringfjord, formedelst den store Mangel paa Candidater, skjønt vel at mærke begge de ledige Embeder søges af gamle Præster. Svar skal jeg vist ikke blive Statsraaden og hans Expeditionssecretair skyldig, men at indrette det saaledes, at det hverken bliver for grovt eller fiint, det er Knuden. — Fra Stavanger Amt ere valgte til Storthingsmænd: Nansen, Niels Broe og Orm Øverland, alle velbekjendte Mænd. Falsen synes ellers godt om Nansen, troer at han blandt meget Sludder siger nyttige Ting, der maaskee ellers vare forblevne usagte, og glæder sig ved hans Valg.

4de November.

I Rigstidenden læses Christianias uheldige Storthingsvalg: Young og Stenersen (to unavnkundige, bornerede Kjøbmænd), Assessor Arentzen, brav nok fra Kundskabernes Side, men phlegmatisk og doven, samt den sindrige Marcus

Pløen. Disse fire skulle i den vigtige Nationalforsamlin
repræsentere Norges Hovedstad. Kun et lavt Trin staa
dette Repræsentantvalg over det Christiansandske. Ma
kunde ønske dem allesammen, de tre idetmindste, Forfal
Reserverne: Prof. Lange, Kjøbmand Andresen og Pro
Hersleb ere ganske andre Karle, men skulde Ulykken komm
over alle fire, saa blev Otto Collett Storthingsmand, o
det var nok af Dynen i Halmen. — Nedenæs Amt har de
imod valgt heldigere. Jacob Aall (nu den eneste af dett
Navn, der kan komme paa Storthinget) er første Repræse
tant; den anden er Foged Astrup, der skal være en bra
Mand. — Af den danske Collegialtidende meddeles offici
Efterretning om den foregivne Kronprinds, hvoraf sees, a
han er en Gartnersøn fra Holbek ved Navn Jacob Got
fried Poulsen, excentrisk Sværmer, der, uden at være afsi
dig, havde faaet en fix Idee, som næredes ved udvorte
Omstændigheder. Han er nu efter sit eget Ønske reist me
en ny Gouverneur til Kysten af Guinea, hvor Emploi e
lovet ham.

6te November.

Brun har ladet trykke sin Afskedsprædiken, og tilføi
en Note, som sagtens maa krænke Vedkommende, men kildre
dog mit Inderste. Han siger i Prædikenen: „Er og blive
det Sandhed, hvad Sandsynlighed byder mig at formode
saa vil Gud give dig en Hyrde i mit Sted efter sit eg
Hjerte, der, saavel med Hensyn til din aandelige som legem
lige Tarv, vil gjøre det til sin Hovedsag at prædike Evan
gelium for de Fattige, en Hyrde, som, da han maa væ
Ven af ethvert godt Menneske, som kjendte ham, naturligvi
ogsaa vil blive den Fattiges." — Og nu hedder det i N
ten: „Da denne Tale holdtes, var det, efter flere Bre
fra Christiania, mere end sandsynligt, at Præsten ved H
spitalet i Trondhjem, Hr. H. S. Arentz var af Regjeringe

indstillet til min Eftermand, men Feiltagelsen bestod i Tilnavnet, som var det samme, men ikke Person og Fornavn." Implicite synes det at ligge i denne Erklæring, at Fredrik Arentz ikke vil vorde, hvad der forudsagdes om Hans Arentz. Det er haardt; Gud give det ogsaa var usandt!

7de November.

Med Østerpost fik jeg det glædelige Budskab, at Arentz har faaet Korskirkens Capellanie, og Middelthon Hølands Kald. Gid det havde været omvendt! Stiftet havde da beholdt, og Søndhordlehns Præster vare blevne fri for Middelthon, der var dem, men ikke mig en Torn i Øiet; derimod var jeg bleven Arentz quit, istedetfor at jeg nu skal have den Chagrin at see ham daglig for mine Øine prostituere sig. — Dronningen af Englands Advocater og Vidner have nu Ordet. At man, uagtet det var lovet ikke at bortsende Modvidnerne, før Sagen var endt, har sendt et af de vigtigste til Italien som Coureer, gjør megen Sensation.

8de November.

Jeg tilkjendegav Arentz hans uventede og ufortjente Forfremmelse, besvarede hans Sporgsmaal, men tilføiede ei ringeste Lykønskning. Han bør føle, at jeg er misfornøiet, men jeg har stærk Formodning om, at han er sløv nok til ikke at føle det.

9de November.

Grüner i Herrøe er død af Slag. Det er nu det sjette vacante Sognekald i dette lille Stift, og det tredie paa Søndmør, og vistnok maa saadant vække alvorlig Bekymring hos den Opsynsmand, der føler, hvad Kirke, Fædreland og Menneskehed taber, naar Guds Ords Forkyndelse saagodtsom ophører i den ene Menighed efter den anden.

14de November.

En veritabel Indskydelse i Drømme foraarsagede mit første Morgenarbeide. Det forekom mig nemlig, som jeg

havde skrevet eller skulde skrive til Departementet, at det vilde være godt, om at ingen Ansøgning om Embede i samme Stift, hvor man er ansat, modtoges uden Biskoppens Paategning med udtrykkelig Hensyn paa dette Embede, samt at det paalagdes Bisk opperne 6 eller 8 Uger efterat Kaldet er averteret vacant, at indsende en raisonneret Fortegnelse over de Søgende, og Angivelse af de Grunde, der til- eller fraraade deres Beforbring. Vistnok har jeg ofte, især i denne Tid, tænkt paa, hvor ønskelig saadan Foranstaltning vilde være, men klar og fuldstændig opraudt aldrig Ideen hos mig; allermindst tænkte jeg at gjøre udtrykkelig Forslag til Regjeringen derom.

15de November.

Fra Arentz i Hosanger kom en Ribbensteg og en Fleskeskinke. Han tilskriver det, Gud forlade ham, min fordeelagtige Attest, hans Beforbring; iøvrigt føler han, at hans tilkommende Menighed vil lide et stort Tab ved Byttet, men Nød, ikke Lyst, bevægede ham til at søge. — Fra den indbildske Kirkesanger Lars Ous kom Ansøgning om den ledige Klokkerpost i Eid. Han indsender disse sine faa Linier til Diensynlighed for mig, og aabenbarer sine Hjertes Tanker og Attraaer. I Convoluten beder han om Svar med Budet, og ender saaledes: „Jeg ønsker altsaa Deres Velgaaende, og forbliver Deres hengivne Velynder til Døden. Lev vel! Lars Ous."

16de November.

Gamle Normann[1] blev begraven. Irgens forrettede Jordpaakastelsen og holdt derpaa en lille Tale, hvori han blandt andet roste Normann for at han var en flittig Besøger af Korskirken, at han ikke forlod sin egen Forsamling, som nogle havde for Skik, ikke var en omstrip-

[1] Overfiskeveier i Bergen Abraham N.

pende Kirkegjænger, skjønt han vistnok saagodt som nogen forstod at bedømme en Prædiken. Jeg kan ikke troe andet, end at herved stikledes paa de mange Tilhørere, der nu stimle til Domkirken, naar Brun prædiker, ligesom før til Korskirken. Han har ventelig i Søndags prædiket for tomme Stole, og hørt at den mere end dobbelt saa store Domkirke var fuld.

17de November.

Christie og jeg bleve enige om, hvorledes vi, for at forebygge Misforstaaelser, skulde forholde os i de Stiftsdirectionssager, hvori vi ere af forskjellig Mening, at nemlig, hvor Christie ei kunde føle sig overtydet ved min skriftlige Indvending, mundtlig Ventilation skal finde Sted, og hvor denne ei heller fører til Maalet, jeg nedlægger mit dissenterende Votum. Sligt kunde og burde man rigtignok faldet paa for længe siden, men bedre seent end aldrig.

18de November.

Paa Foreningsdagen var i Christiania i Klubben Enigheden et forskrækkeligt Klammerie mellem Capitaine Aubert og Marcus Pløen. Anledningen var, at Pløen, der sang en af Wulfsberg forfattet Vise, standsede ved de Ord, at Carl Johan „bød os Fred med Venskabs hvide Fane" og erklærede, at han som Folkerepræsentant ikke kunde synge saadant. Nu opstod der en alminbelig Tummel, der endte med at Directeuren, Christian Heyerdahl, fik begge sine Kjoleskjød afrevne, og Bager Bølling omsider fremtraadte og erklærede, at den første som mere oplod sin Mund om denne Materie, vilde han kaste paa Døren. De gav alle efter for „saa haandfast et Beviis", og Enigheden svarede siden til sit Navn[1].

---

[1] Dette „Klammeri" findes udførlig beskrevet af Statsraad P. Motzfeldt i et Brev til Christie, hvilket er trykt i Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 305—307.

To Ark Nationalblad indeholde adskilligt interessant. Der foreslaaes i Drammen at oprette en Trophæ for Retfærdigheden i Anledning af Krigsraad Flors Frifindelse, og siden fortælles som indenlandsk Nyhed (ventelig opdigtet) at der skal holdes en Nationalfest den store Patriot til Ære.

19de November.

Bernhoft tænker at indføre en ny Skik i Bergen og afskaffe en gammel. Ingen af Delene formoder jeg lykkes ham; jeg for min Deel interesserer mig ikke nok for nogen af de Ting til at være hans Medarbeider. Vare Commandanten og Stiftamtmanden gifte Mænd, der tilligemed deres Koner havde Sands for det selskabelige Liv, saa kunde de vistnok i Forening med mig virke paa Selskabstonen ved Fruentimmerselskabers almindelige Indførelse, men som det nu staaer, faaer man „tage Verden som den er", og takke Himlen, at den ikke er værre. At drikke de saakaldte Æresskaaler er nu blevet en saa indgroet Skik hos Bergenserne, at hverken Bernhoft eller jeg kunne faae den afskaffet, og hvad mig angaaer, har jeg nu slet intet imod den Ting; den afbryder Eensformigheden under et langvarigt Maaltid.

21de November.

Posten bragte Brev fra Præsten Friis i Sogndal. Han korser sig over Korskirkens Skjæbne. I den Anledning tilkjendegiver han og ved et Monogram, at Foged Kastrup passer til Storthinget som det femte Hjul til en Vogn. Jeg har rigtignok samme Formodning. Christie synes at haabe alt godt af ham; han er overbærende mod sine Venner. — Domkirke Arentz's Attraae efter Lier Kald er stor, og han „har sat alle Hjul i Bevægelse". Hans Fader har skrevet til Statholderen, han selv har endog tilskrevet Kronprindsen; jeg har lovet ham at skrive til Statsraad

Collett, hvem jeg skylder et Complimentbrev som Svar paa hans sidste. „Es kann aber alles nicht helfen.“

24de November.

I „Udstyret“ spiltes Kammerraadens Rolle af Capt. Meydell. Man siger, han saa for ung ud. Kan saa være! ikke fordi jo gjerne en Mand paa 50 Aar kan have saadant Udseende, men fordi Jørgensen og Jfr. Erichsen skulde være hans Børn, og de saa næsten ligesaa gamle ud som han. Hans Diction var forøvrigt efter min Dom mesterlig, hans Anstand ikke mindre, simpel, correct, ædel i høi Grad. Man beskyldte ham for Kulde; er da ikke Kammerraaden en kold Verdensmand? — Mohrs Amtmand har man rost meget — o! ja, den var og særdeles comisk, denne store Skuespiller ingenlunde uværdig, men Jon Collett i Christiania var dog i mine Tanker bedre. Mohr var for høirøstet, for gemeen, der var ikke den stille søvnige Gravitet, ikke dette søbladne Protectionsvæsen som hos Collett. Endog i deres Gang var Forskjel. Mohr vraltede som en And; Collett skred langsomt frem som en Gaas. Der var intet ækelt, modbydeligt i hans Spil. Collett havde det Talent, selv at vise Fiinhed og Delicatesse, idet han med mageløs Troskab fremstillede Amtmanden som aldeles blottet derfor.

25de November.

Fra Dolk i Lindaas fik jeg, tilligemed en Tønde Østers, et Brev, hvori Ansøgning om Hosanger, som jeg af Hjertet ønsker denne stakkels Mand.

26de November.

Domkirken er nu omtrent ligesaa fuld, naar Brun som naar jeg prædiker. — Christie fortalte en synderlig Historie om Toldcasserer Leschly i Holmestrand. Han var Enkemand og hver Aften Kl. 10 præcis, Vinter og Sommer, i ondt og godt Veir, gik han ud paa Kirkegaarden til sin Kones Grav, hvor han ordentlig sad eller stod og converserede

hende, samt af en lille Flaske, han medbragte, drak hendes Skaal, hvorpaa han rolig og veltilmode gik hjem, ja endog tilbage til Selskaber, naar han var der. Havde Christie det blot von Hören=sagen, forsikrede han ikke selv at have siddet ved et Bord, hvorfra Leschly gik, for at gjøre sin salig Kone en Aftenvisite, vilde jeg troe Historien opdigtet, men nu maa den være sand.

2den December.

Jeg skrev til Hans Excellence Statholderen. Efter gamle Provst Frimanns Brev, syntes han ei at ville have noget imod at faae en svensk Ridderorden ved Siden af den danske. Jeg bad altsaa (dog som mit eget Indfald) Excellencen om at skaffe ham en Stjerne eller et Kornneeg til hans Embeds-Jubilæum. Ikke som Præst, men som Digter og Almueskribent erklærede jeg ham værdig til saadan Udmærkelse, hvilket vel ogsaa forundes ham[1]. — I Tilskueren føres en kort, men særdeles velskreven Anke mod den parodierende og persiflerende Tone, hvori Nationalbladet omtaler Fædrelandets vigtigste Anliggender.

3die December.

Det Tilskuerbidrag, Falsen har bedet mig om, har Form af et Brev fra Landet til en Kjøbmand i Byen i et fremmed Stift. Efter min faste Overbeviisning fremsætter jeg de Grunde, der gjøre ethvert Forfald, Sygdom ene undtagen, ugyldigt og forkasteligt, naar man er valgt til Storthingsmand.

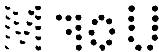
4de December.

Aabel[2] forsvarer Studenternes Adfærd paa Universitetsfesten, som Nationalbladet har fremstillet i et urigtigt

---

[1] Haabet blev dog skuffet.

[2] Pavels's Frænde, daværende Stud. theol. P. P. Aabel (see Forf. Lex).

Lys. Forresten tilstaaer han, at en Tone begynder at indliste sig blandt de akademiske Borgere, som ikke er god. — Med Brevet fik jeg halvtredie Alen Ridderbaand for en Speciedaler Alen — en skammelig Priis!

6te December.

Dronningen af Englands Triumf er nu decideret. Der var rigtignok en Pluralitet af 9 Stemmer for Lovens tredie Læsning (108 mod 99), men efter Lord Liverpools Forslag opsattes den i 6 Maaneder, d. e. henlagdes aldeles. Folkets Jubel er ubeskrivelig.

9de December.

Departementet lader mig vide, at man ei finder det raadeligt at foreskrive som alminbelig Regel, hvad jeg i Brev af 15de November havde foreslaaet, men derimod vilde man med Fornøielse modtage min specielle Indstilling om Embeder i mit Stift. — Fra Kjøbenhavn meldes at Dr. Dampe er arresteret, og at hos ham ere fundne Papirer, som sigtede til at forstyrre den offentlige Rolighed.

11te December.

Fra Olsen paa Storøen fik jeg et ufuldstændigt og forvirret Forslag om en forbedret Liturgie. Det er en driftig Aand, den Mand har, det kan ikke nægtes. Havde han taget en bedre Retning, kunde han bleven en særdeles brav og fortjent Mand, men nu har han alle sine Dage væltet paa en Sisyphi Steen, og efterhaanden som Aar og Brændeviin svække Kræfterne, er det naturligt, at Forsøgene mislykkes alt mere og mere.

12te December.

Jeg oversaae i Dag Listen over næste Aars Storthingsmænd (Valget paa Kongsberg er endnu ikke bekjendt, men Byfogden skal være valgt), og fandt, at der var 21 civile, 4 geistlige og 3 militaire Embedsmænd, 21 Kjøbmænd og Skippere, 7 Proprietairer udenfor Bondestanden og 20

Bønder. Af de 77 Repræsentanter ere 41 aldeles nye: de andre have været ved en eller flere af de forrige Nationalforsamlinger. Amtmand Sibbern er den eneste, som har været ved dem alle. Det er i det hele et underligt Sammensurium, og man bliver virkelig en Smule beklemt ved at tænke paa, at i et meget critisk Tidspunct, Rigets Vel og Vee er lagt i disse Menneskers Hænder. De fleste af de unge kjender man rigtignok slet ikke enten fra god eller ond Side, og ligesom herfra Stiftet ere 3 Mænd (Brødrene Landmark og Klokker Brynildsen) af hvilke man har Grund til at haabe alt godt, saa kan der og fra de andre Stifter være Embedsmænd, Kjøbmænd, ja Bønder, der i deres Egne kjendes som oplyste og retskafne Mænd, skjønt vi her intet vide om dem; men saa er der baade blandt de gamle og nye flere ondtbetydende Navne, hvilke man kjender altfor vel. Vel maa man sige, som der fortælles om Capellanen til Domkirken, Angell, der gjerne sluttede sin Prædiken med de Ord: „Gud ende og vende alting til en god Ende! Amen!"

16de December.

Det mærkeligste Posten bragte, var Nationalbladet. Med yderste Forbauselse læser man deri om den umaadelige Høitid, der i Drammen er gjort af Krigsraad Flor. Om han havde reddet Landet fra Undergang, og befæstet dets Lyksalighed for hele Aarhundreder, kunde han ikke mere forgudes. Og hvad har han gjort? Paa forrige Storthing fremført en Hob Projecter, de fleste overspændte og urimelige, og nu offentligen anklaget Amtmand Collett for en præsumeret lovstridig og den Drammenske Handelsstand fornærmende Handling. Det er øiensynligen en Partiefest, ingen Nationalhøitid. Man fandt i „Vennekredsen" den hele Stads latterlig — ja vist er den det! bare det ikke maa hedde: hæ nugæ seria ducunt in mala. For Curio-

sitetens Skyld optegner jeg her en kort Udsigt over denne Herlighed. Den 26de November gik den for sig. Midt paa Bordet glimrede en skjøn Pyramide, paa hvis fire Sider vare anbragte Inscriptioner, hvoraf de to yderst djærve. Man gik tilbords, spiste formodentlig Suppe og forsatte den med et Glas Viin, hvorpaa oplæstes en Takadresse, saadan som man kunde tænke sig den tilegnet en Washington, Franklin, eller anden saadan Frihedens Helt og Fædrelandets Velgjører. Han aflagde „meget rørt" en lang og ziirlig Taksigelse, og umiddelbar derpaa istemtes en Hædersang, fuld af den meest uforskammede Smiger, f. Ex. „at han var den i vor Friheds Nat, som Magtens Misbrug fik Grændser sat". I den næste Sang til Norge faaer han og Complimenter, og der ønskes at „alle Norges Sønner vare Ædlingen liig". — Nu udbragtes da 4 Skaaler i Prosa, hvor man gjorde Kongen og Kronprindsen den Ære at erindre dem næst efter Storthinget. Herpaa kom en Vise, hvor „den mæskede Prælat, hvis feige Aand for Lys og Sandhed bæver", kjærligst blev erindret, og deraf tog man Anledning til at drikke Trykkefrihedens Skaal. „Glæden var nu almindelig", siges der. Naturligt! under al denne Gammen var nok den første Flaske tømt. Der istemtes Selskabssange af Zetlitz, og man drak hans Skaal. Ædrue tvivler jeg om, at denne sindige Patriot har takket de Narre derfor. Endelig kom da nok en Hædersang, hvorpaa fulgte Udraab: „Held for Peder Flor!" og gjentaget Hurra. Hvilken Jernpande det Menneske maa have, der kunde udholde alt dette! — Dog ikke nok hermed! Den glade Stemning vedvarede, tabte sig end ikke under Lhombre- og Bostonspillet, saa man atter om Aftenen satte sig tilbords, og fremførte sangvis tre Skaaler, hvor det hedder om Dagens Helt: „Hans Daad skal fjerne Slægter minde, fordi han mod Despoten stred!" Først Kl. 2 om Natten

skiltes man ad, „og ligesom Ingen var tilstede, der ikke flere Gange saaes inderligen bevæget (Øl og Barmhjertighed følges gjerne ad, siger et gammelt Ordsprog) saa bleve de især rørte over Slutningsoptrinet", der virkelig var skjønt, som man overalt ikke kan nægte, det Hele var indrettet med Smag, og vilde været i Sandhed høitideligt, naar det havde været en virkelig udmærket Mand og ikke en Vindmager, denne Hylding bragtes. — I Forbindelse hermed staaer en Opfordring i Rigstidenden til Drammens Byes Repræsentanter at bekjendtgjøre, om det er den hele Bye eller kun enkelte Borgere, der gav den saakaldte Borger- eller Nationalfest, Flor til Ære, hvorpaa umiddelbar følger en Erklæring fra Repræsentanterne, 8 i Tallet, at de aldeles ikke have deeltaget i eller havt noget at bestille med denne Fest. Om en Anmodning til Præsten Tybring, at lade trykke en Tale, han den 28de November holdt i Drammens Borgerklub, har nogen Sammenhæng hermed, kan man ikke vide; dog formoder man det. Derimod er det vist, at i et andet Nummer af Nationalbladet Forslaget at oprette en Æresstøtte for Flor igjen bringes paa Bane; „da ogsaa Amtmand Colletts Navn paa Seierstøtten(?) kunde indtage det Høistsamme tilkommende Sted". — Nationalbladet indeholder fremdeles en, som det synes, halvofficiel Forklaring om Grunden til de strenge Forholdsregler, der tages, inden unge Officerers Giftermaal tillades. Anke vil der vistnok ei mere kunne føres med Hensyn paa Foranstaltningens Legalitet; i oekonomisk Henseende er den ogsaa meget rosværdig, men at en Lieutenant mere end ethvert andet Medlem af Borgersamfundet skal underkastes Formynderskab, er og bliver inhumant. — I Rigstidenden læses fra Kjøbenhavn om Dampes Revolutionsplaner. Han søgte Deeltagere, for at bestorme Vagterne, befrie Fangerne og udstede

Proclamationer. Det skal være beviist at Ingen har entreret i hans Planer.

18de December.

Jeg besøgte i Dag Mallings Skole. Hans Elevers Antal er ikke formindsket, og deres Religionskundskab ei forøget, ligesaalidt som (i denne Henseende) hans Lærerværd synes at være det. Sang, Bøn og Tale begyndte Examen, og den første gik vistnok ordentligere end sidst, og klang for mit Øre mere harmònisk end Børnenes i Bethlehem og Kalvenes og Føllenes i Christi Krybbe. Mallings Tale var som sidst, og den jeg siden har havt den Ære at høre af Hr. Studiosus theologiæ Hammer. Han omtalte mig som deres høieste Øvrighed næst Jesus Christus. Lidt mindre prækede han under Katechisationen, men dog altfor meget, og er endnu langtfra tilfulde at have orienteret sig i Udtoget af Pontoppidans Forklaring. Derimod fandt jeg Børnenes Fremgang i Skrivning og Indenadslæsning større end i de fleste af Fattigskolerne. Hvad jeg skal slutte af de Zifferbøger, nogle af de Øverste fremlagde, veed jeg ikke; saadant kan man ligefrem skrive ud af Regnebogen.

19de December.

Castberg i Sund er død. Det er altsaa det ottende ledige Kald i mit lille Stift.

20de December.

Jeg yttrede forleden, at jeg vel ansaae den drammensiske Nationalfest for barnagtig, men frygtede dog at „det Børneværk kunde føre til alvorlige Ulykker“. For denne Frygt har Rigstidenden aldeles helbredet mig. At man havde taget Munden for fuld, begreb jeg, men saa reent under al Critik kunde jeg dog ikke forestille mig en Høitid, der anmeldtes med saa megen Bram. Hvor kunde man troe, at et Selskab af 23 Mennesker, hvoriblandt ikke een Embedsmand, undtagen en gammel Procurator, ikke een af Dram-

mens hæderligen bekjendte Kjøbmænd, men blot Smaahandlere, Banquerotteurer, Haandværksmænd med en Slagter som første Entrepeneur, kunde give sig Mine af at tale, om just ikke i Nationens, dog i det mindste i en stor, agtværdig Corporations Navn? Man læser den hele Liste, læser om den frugtesløse Omhue, man har anvendt for at hverve Folk af den bedre Borgerclasse — og forbauses baade over Flors og hans Tilhængeres mageløse Uforskammethed. — Iøvrigt seer det efter Aviserne igjen meget uroligt ud i Europa. End ikke den spanske Revolution synes at have faaet ret Fasthed, og Aspecterne ere omtrent som i Frankrig, da man havde overstaaet de første Storme og faaet oprettet et constitutionelt Monarchie. Ferdinand den syvende synes, trods den Popularitet han sagdes at have vundet, og det advarende, temmelig nye Exempel, at spille samme vaklende Rolle som Ludvig den sextende, og af ham var det vel ikke stort andet at vente. Her have vi jo for nogle faa Aar siden seet noget Lignende; kun slap, Himlen skee Tak! alle vedkommende bedre derfra, end man gjorde i Frankrig og ventelig vil gjøre i Spanien.

Middagsselskabet hos Monrad var, som alle Selskaber i dette Huus, særdeles interessant. Bergen har intet Fruentimmer af det Selskabstalent som Fru Monrad. I en Kreds af ligesaa aandrige Mænd vilde hun spille en brillant Rolle; her udmærker hun sig og staaer ene.

21de December.

Rigstidenden indeholder den mærkelige Nyhed, at Præmien for den bedste Nationalsang er vunden[1]. 20 Forsøg vare indkomne. Bedømmelsescommitteen vedkjender sig i det Hele de Principer som ligge til Grund for min Afhandling i Tilskueren, men har dog seet sig beføiet til at foreslaae

[1] Se om denne Sag Halvorsens Forfatter-Lexicon I, S. 249.

en Sang med Motto af Platon til den udsatte Præmie, „ingenlunde fordi den realiserer deres Idee om en Nationalsang, men fordi den, efter deres Mening, er den meest hensigtsvarende blandt de indkomne“, ligesom det ogsaa er langt fra deres Tanke, at Sangen, forbi de tilkjende den Prisen, skulde have modtaget et almeengjældende Stempel. Directionen tiltræder aldeles Committeens Mening. Forfatteren er Bjerregaard. Sangen vil neppe fortrænge vore gamle gode Nationalsange, skjønt den ikke mangler Værd. Den er, især hvad de fire mellemste Vers angaaer, mere episk end lyrisk, og alt derfor i mine Tanker under de Sange, jeg i min Afhandling omtalte. Den Begeistring her fremlyser, er netop, som man kan tænke sig den fremkaldt af en Præmie.

26de December.

Posten bragte Brev fra Biskop Krogh. Han gjør til Sommeren den sidste Visitatsreise. Vil Regjeringen ei dispensere ham herefter, søger han Afsked, og tvivler paa, at Nogen skjøtter om at blive hans Eftermand, da Embedets Indtægter er noget over 1500 Specier og Reiserne koste 1 a 200 (?). Af de valgte Storthingsmænd fra Nordlandene venter han sig ikke meget; overalt behage Tidernes Tegn heller ikke ham, og var han 10 Aar yngre og mindre bunden med Familie, forlod han Norge. (!) — Statholderen forsikrer at det vil være ham en Fornøielse, efter de hædrende Vidnesbyrd jeg har givet Provst Frimann, at anbefale ham hos Kongen til et Hæderstegn, naar H. M. til Sommeren besøger Norge. — Af Rigstidenden anføres, at Finkenhagen paa Næs har faaet sin Søn til Capellan[1]. Hvo afslaaer sin Anbefaling til en Mand, der gjør store For-

---

[1] Sonnen var den mere end almindelig ubegavede og i enhver Henseende uheldige Søren Hassing Finckenhagen, der i 1856 entlediges som Sognepræst til Hjartdal i Thelemarken.

æringer til Bispens Kjøkken og jevnligen beværter ham og Familie?

27de December.

De fleste af Olsens Digte i **Snotra** ere virkelig en Prydelse for Samlingen. Endnu gaaer han stadigen fremad, og standses han ei ved „uminervaisk Adspredelse“, kan Norge komme til at faae Ære af ham. — Disse **Epiloger** efter Forestillinger til de Fattiges Bedste, hvor der tales i den høieste Tone om Velgjørenheds Løn paa denne og hiin Side Graven, behage mig nu ikke. Er det Velgjørenhed at give en halv Specie for en Billet, som man maaskee vilde give det dobbelte for, naar en fremmed Kunstner kom og lovede uhørte og usecte Ting? Er Parterret mindre besat, naar Indtægten tilfalder Theatercassen? Tænker man, ved at hente Billetter paa de Fattiges Trang, eller paa sin egen Fornøielse? Ja, gaves der ved saadan Leilighed af de fleste over den satte Taxt, da lod det sig høre, men nu er det ganske utidigt.

28de December.

Stiftsfuldmægtig Schydtz[1] har i Dag givet mig et nyt Beviis paa sin Forsigtighed og Selvklogskab. Idet hans Broder stod reisefærdig til Møgster, fik han Bud fra Rein om at prædike paa Nytaarsdag. Hvad var nu rimeligere, end at Chordegnen prædiker Søndag og Hysing Mandag, naar Rein ikke kunde eller vilde? Mellem saa fredelige og

---

[1] Den senere som Stiftamtmand i Bergen og Medlem af mange Storthing bekjendte Jens Schydtz († 1859). Christie havde sat igjennem, at der blev oprettet en Fuldmægtigpost ved Stiftscontoiret som kongeligt Embede, og i dette, som ikke oftere blev besat, var S. ansat. Han lagde i denne Stilling en paafaldende Selvgodhed og Vigtighed for Dagen, og det fortælles, at Falsen, da han var Stiftamtmand, skal have sagt: „Man siger om mig, at jeg er hidsig, og dog har jeg endnu ikke givet Schydtz en paa Øret.“ (Fortalt Udg. af afdøde Stiftamtmand Smit.)

liberalt tænkende Mænd som Rein og Hysing kunde aldrig opstaae Dissents. Og nu, uden at have hørt nogen yttret Misfornøielse, uden Fuldmagt fra Broderen eller noget andet Menneske, kommer Fuldmægtigen paa Stiftscontoiret og fremforer sine Betænkeligheder! Det kostede mig Overvindelse høfligen at forklare mig for saadant et uvedkommende Menneske. Disse langsomme Vævere ere mig til Døden forhadte. Jeg har endnu ikke glemt, at han, strax efter min Hidkomst, vilde lære mig at forstaae det Jubel-Reglement, jeg for faa Maaneder siden havde været med at forfatte.

29de December.

Efter Rigstidenden tænker man paa at oprette tre store Protectorater. Under det Russiske skal Polen og den scandinaviske Halvøe have den Ære at staae; under det Preussiske Nordtydskland; under det Østerrigske Sydtydskland, Schweitz og Italien. Hvad Nød have vi nu, vi smaa Stakler, der kunne finde Ly under saadanne brede Ørnevinger?

30te December.

Hersleb skriver, at Professorerne have forfattet en Universitetsfundats, som Statsraadet har henlagt. Treschow har udarbeidet en anden, som Storthinget ventelig forkaster, og saaledes venter Hersleb ikke at opleve den Tid, da Universitetet faaer Fundats. Fredriksnavnet er nok det store Tvistens Æble. At Statsraadet ikke nu giver efter, da Studenterne som paa Trods fetere Frederik den Sjette, undrer mig iøvrigt mindre, end at man fra Begyndelsen hang saa fast i denne Formalitet.

31te December.

Det Aar som nu endes har maaskee, hvad Helbreden angaaer, været det bedste for mig, siden jeg begyndte at holde Dagbog. Vel føler jeg tydeligen, at det gaaer ned ad Bakke,

men dette er Naturens Orden, og maatte ventes hos e
Menneske af min Constitution; derimod seer jeg fra de
første Tid, jeg optegnede mine fata, hvilke smertefulde Da
og søvnløse Nætter jeg hvert Aar har havt, og af dis
har jeg i dette Aar neppe havt en eneste: hvorledes alste
Skranterier have gjort mig det til en Nødvendighed at ga
tilsengs tidlig paa Formiddagen, og dette er nu aldrig Ti
fældet: og nu den Rosenfeber og de aabne Saar, hvorme
jeg i de senere Aar har været plaget — alt er forbi! For
rigt, naar jeg undtager den i mange Maader interessant
Søndmørsreise, har Aaret havt liden Mærkværdighed for
mig. Alt er gaaet sin jevne rolige Gang. Gud være love
for den henrundne Tid! han lede os fremdeles efter si
Raad, og annamme os omsider til Ære!

1821.

1ste Januar.

Hos Konow var stort Selskab, sædvanligt Tractement, hvad Maden angik, men 5 Sorter Viin. Perialen var dog ingenlunde almindelig. Vi havde just ikke megen Sang, dog nogen, og deriblandt — quis crederet? — Bjerregaards Nationalsang, som temmelig godt lod sig aptere til Sagens: „Norge vor Moder.“ — „Norges Held og Hæder!“ var Skaalen, hvortil jeg, ved at klinke med mine Gjenboer, føiede: „overleve dets kronede Nationalsang!“

7de Januar.

Præsten Brun talte med mig om den Copiebog, som jeg har anordnet, og som til denne Dag har været det hele Bergenske Ministerium en fremmed Ting. Det lader jeg gjælde, og skriver det paa mine Formænds, for disse tre Aar ogsaa paa min Regning. Men at Brun havde ladet Circulairet gaae fra sig uden at tage Copie deraf, ja uden engang at læse det igjennem med Opmærksomhed, og saa endda bragte det paa Bane i Samtale med mig, Udstederen, som sandelig havde udtrykt mig tydelig nok, det var utilgiveligt, og jeg behøvede al min Contenance, for ei at svare min indbudne Gjæst uhøfligt. Overalt har man ikke været stærk i Copievæsenet her; Bernhoft fortalte, at Capt. Lassen aldrig holdt Copiebog, og at han altsaa slet ingen Veiledning har i sin Embeds-Correspondance.

10de Januar.

Mit Aftenarbeide var at skrive et Brev fra Rasmu
Jespersen, til hans Ven Lars Nielsen, præsumeret Forfatt
af Stykket i Nationalbladet om Embeders Afskaffelse. De
foreslaaes fremdeles afskaffet alle Statsraader, Stiftam-
mænd, Fogder, Dommere fra Høiesterets-Assessorer til So-
renskrivere, den hele geistlige Stand, og saa tilsidst nedlægge
Universitetet. Endelig aabnes Udsigten til den Tid, da all
Embeder skulle afskaffes, al Skat og Afgift ophøre. — Je
troer Stykket lader sig læse.

11te Januar.

I Tilskueren har Nansen med megen Beskedenhed o
Agtelse for Forfatteren erklæret sig mod nogle af mine Yt-
tringer i Stykket om Nationalsangen. En Sang af ham
selv ender Nummeret. Den er mindre poetisk end Bjerre-
gaards, men vel saa hensigtspassende; til at krones qvali-
ficerer den sig imidlertid ingenlunde. Naar han i et Vers
siger:

Svenske Brødre! værer trygge!
Fast paa Normænds Eed I bygge!

saa affsiger han allerede derved Dommen over sit Qvad i
Sammenligning med de Sange, jeg har nævnt. I ingen af
dem tales om Norges Forening med Danmark, ellers vare
de nu ubrugelige. At Druesaften smager mindre godt end
„en Lædskedrik fra Vældet", er neppe Digterens egen Me-
ning, end sige alle Normænds, og at Intet under Solen
klinger som en Halling paa Fiolen, sander i det Høieste
en Bondegut fra Fjeldbygden, men neppe nogen anden norsk
Mand eller Qvinde, Dreng eller Pige.

12te Januar.

Den Stundesløse spilles. Pernilles Rolle har en sær-
deles Lykke heroppe i Norge — i Kjøbenhavn var den ikke
brillant. Da jeg saae Stykket i Christiania, var Mad. Tul

kun den bedste af alle de Spillende; dette skal og nylig have været Tilfældet med Fru Grüning, og her tilkom unægtelig første Sted Fru Heiberg. Det comiske er bestemt hendes Fag, som næsten alle Mænds og Qvinders her i Bergen, Mohr undtagen. Denne spilte Vielgeschrey, og var ogsaa en af de bedste, jeg har seet udføre denne Rolle. Skriverkarlene vare fire af vore bedste Skuespillere: Henrik Meyer, Jorgensen, Monrad og Hagerup.

16de Januar.

Jeg blues ved at tilstaae, at jeg i Dag for første Gang har seet Bibelselskabets Udgave af det nye Testamente. Næst efter Titelbladet fandt jeg en altfor lang Trykfeilsliste og erfarer desværre, at den endda ikke er fuldstændig. Saavidt jeg erindrer, var der alt begyndt paa Trykningen af Marcus, da jeg forlod Christiania, og saa kan der vel sporges: Hvad har man bestilt i disse 3 Aar, naar man ei har kunnet rette slige Bommerter, og hvormange Aarsnese vil gaae hen, inden man faaer udgivet det meget længre og vanskeligere gamle Testamente?

20de Januar.

Af Nationalbladet kom 3 Ark, der næsten alle handle om den drammenske Nationalhøitid. De mærkeligste Stykker ere en Erklæring fra Helten, Krigsraad Flor, der tydeligen viser, hvilken stor Mand han er i egen Indbildning, og nogle Ord fra Festens Entrepreneurer, der have den nederdrægtige Uforskammethed at sige, „at det ringe Antal Borgere, der vare frimodige nok til at tage Deel i Festen, beviser tydelig, hvor ganske al Selvstændighedsfolelse og al Nationalaand er uddød hos os, og hvor megen Grund vi have til at befrygte, snart at see os aldeles udrydde de af selvstændige Nationers Tal."

24de Januar.

Neumann skriver, at man vil paastaae Flor selv har maattet umage sig med at skrive Tak-Adressen. Efter Festen herskede iøvrigt den opbyggeligste Fraternitet; tilsidst sad Tjenerne med blandt Gjæsterne. — Biskop Bech har arbeidet stærkt for sin Svigersøn[1] ved Lier Kalds Vacance, og skal være meget vis i sin Sag. Neumann sender mig sin Liigtale over Leckve; den er virkelig meget skjøn, og er det som han siger, at selv Leckves Fiender tilstaae, han er rost formeget, har jeg ikke et Ord derimod at indvende, undtagen at Texten af Zachariæ Prophetie forekommer mig uheldig valgt. Var Leckve en Ceder, ved hvis Fald Graven maatte hyle, saa kan og Flor gjerne være den store Mand, som det er crimen læsæ libertatis ikke at gjøre Væsen af: det er Hip om Hap.

26de Januar.

Man har Tid til at betænke sig, men saare tvivlsomt er det mig nu, om jeg nogensinde mere modtager Indbydelse af „Den gode Hensigt“[2]. Der var 60 Personer, men det var et Skrabsammen som ved Borgerfesten i Drammen. Os indbudne (af hvilke Stiftamtmanden ikke kom) og Oberste Reichborn undtagne, var der ikke en eneste i Byen boende Embedsmand; ligesaalidt var der nogen af de hæderlige og velfornemme Kjøbmænd, som jeg kjender fra Venne-kredsen eller Privatselskaber, lutter obscure og ubekjendte Mennesker, blandt hvilke Stiftets og Byens fornemste Autoriteter spilte en altfor eminent Rolle. Directeurerne ere Kjøbmand Ege og Chirurg Teuscher, ret manerlige, jeg kan ikke sige andet og begavede med taalelige Syngestemmer. —

[1] Erik Ryning († 1856 som Sognepræst til Søndre Odalen), der dog ikke fik Embedet.

[2] Et Klubselskab, hvis Historie er fremstillet i et særskilt Skrift af Adjunct W. F. Meyer, Bergen 1880.

Den første Skaal var Norge! hvilket paa Kongens Fødselsdag faldt i det uanstændige. Nu fik vi da Kongens Skaal efter en ny Vise af Sagen. Den var ikke uden poetisk Værd, men ellers er der en gylden Middelvei mellem den vamle Smiger, som høres i Christiania Geburtsdagsviser og dette djærve Frihedssprog, hvor Dagens Helt aldeles staaer i Skyggen. Da Dronningens Skaal var drukken med vedbørligt Hurra, paakom mig en Næsebløden, hvorved kan anmærkes, at Chordegn Lange laante mig et hvidt Lommetørklæde, saa fiint, at jeg neppe i mit Liv har eiet dets Lige. Man viste mig den Opmærksomhed at gjemme Kronprindsens Skaal, til jeg var kommen ind igjen, og derpaa fik vi første Vers af „For Norge Kjæmpers Fødeland", i hvilken Anledning adresseredes til Generalen og Reichborn: „Krigsmagten til Lands og til Vands!" Lowzow erindrede med Føie, deels at vor Frihed nu virkelig var mere end en Drøm i Viinruus, deels at om og Revolution engang skulde behøves, Militaire da ikke burde staae i Spidsen derfor, og at altsaa Verset var meget upassende. Nu kom da det Brunske Vers om Bergen med illiberalt Sideblik til „den nybagte Kjøbstad"[1], og „Bergens Bye!" var Skaalen adresseret til Præsidenten og Lexow, som første Repræsentant. „Handelen og især Fiskerierne!" var næste Skaal; jeg gik altsaa tomhændt og blev en Smule stødt. — Medens dette forhandledes i Logen, havde Stiftamtmanden Middagsmaaltid for dem af Vennekredsens Medlemmer,

[1] Bruns bekjendte Sang: „Jeg tog min nystemte Cithar i Hænde", i hvis næstsidste Vers det hedder om Bergen: „Da mellem Bjærgene syv skal du staa, Naar nybagte Kjøbstad i Luften mon gaa". Hermed har Brun sigtet til Tromsø, Hammerfest og Vardø, der i Slutningen af 18de Aarhundrede havde faaet Kjøbstadsrettigheder; men naar man i 1820 sang Verset i Bergen, har man (se nedenfor under 11te Febr) tænkt paa Bodø, der 1816 havde faaet Kjøbstadsret.

som havde tegnet sig at spise der, og nogle faa andre. Man drak Kongens Skaal af Guldpocalen, og 3 Glas Rødviin var det mindste, som maatte skjænkes deri. De Fleste begyndte paa den tredie Flaske og et Par Stykker bleve fulde.

27de Januar.

I Rigstidenden fortælles der, at der nu gjøres Alvor af en Posts Anlæggelse mellem Fredriksværn og Fladestrand, hvorom man maa glædes, da det end i denne Stund skal arrivere, at Breve fra Norge til Danmark og omvendt aabnes i Sverige (!!!). Det er overalt et underligt Forhold, vi staae i til vort Broderland. Carl Johan forekommer mig endnu at være det eneste Foreningspunct; iøvrigt vare vi hinanden neppe et Skridt nærmere den 1ste Jan. 1821 end den 1ste Jan. 1815.

28de Januar.

Irgens vidste at fortælle den mærkelige Nyhed, at Lier Kald efter Kongens Befaling indtil videre skal henstaae ubesat — og hvorfor? at man kunde erfare om Aars, fra hvem ingen Ansøgning var indkommen, ønskede at have det Kald, som søges af 38 Præster, hvoriblandt gamle fortjente Mænd!![1].

30te Januar.

Et værre Uveir med Regn og Storm har raset i Dag. Man frygter slette Tidender om den ellers meget rigelige Sildefangst: at udsatte Garn maatte være spolerede eller endog Mennesker forulykkede. Silden er i Aar i meget lav Priis, saa lav, at man frygter Bønderne blive kjed deraf, og finde at det svarer bedre Regning at ophøre med deres Fiskerie. Og Aarsagen hertil er — Bødkernes Laugsprivilegier, efter hvilke Tønder, ja endog tilhugne Staver ei

[1] Jens Aars, da Sognepræst til Hadsel i Nordland og Storthingsmand, udnævntes til Lier 23de August 1821.

maae indføres hertil, hvorover de lade sig hver Tonde betale med tre Gange saa meget, som den kunde faaes for fra Stavanger eller Christiansand. For nu ikke at lide reent Tab, enes Kjøbmændene om at nedsætte Fiskens Priis, saaledes at 3 meget store Sild kunne faaes for 1 Skilling, og saaledes koster da Tønden mere end Sild og Salt tilsammentagne. Forrige Aar førtes Klage; Stiftamtmanden er ved en Forordning eller Placat berettiget til ved Magistraten at lade sætte Taxt. Det skede; vor høivise Øvrighed med tiltagne Mænd af Handlende og andre Borgere samledes, og — Taxten blev høiere end den paaankede, af Bødkerne selv bestemte. Herlige Folk! Leganger har været Bødkernes Procurator, naar de for Retten have søgt at haandhæve deres Laugsrettigheder; han skal være en duelig Mand, og efter min Erfaring er een duelig Magistratsperson blandt 4 alt, hvad man tør gjøre Fordring paa.

31te Januar.

Det mærkeligste i Rigstidenden er en lang Afhandling om Storthingsvalg, hvilke ei forekomme Forfatteren at skee med det modne og nøie Overlæg, som en saa vigtig Sag fortjener. — Rimeligviis er Vogt Forfatteren og Anledningen Marcus Pløens Valg, der skal være skeet med 4 Stemmer af Folk, der vilde vise ham en Høflighed, uden at ane Muligheden af at han kunde blive Storthingsmand.

1ste Februar.

N. Hertzberg skriver om mit Hyrdebrev: „Jeg kan ei negte, at jo den epistola pastoralis kan have sin Nytte, da mange af os Stiftets Præster ere Udgaver af Vernünftlerns Officin (1787 til 1813—14). De ved Gamaliels Fødder opdragne, en Balle, en Janson (Veirhanen Hornemann sagde intet) have ingen Fare. Om hele den Epistel underskriver jeg: honni soit qui mal y pense, finder deri Advarsel ogsaa for mig, thi evigt sandt: hvo som synes at staae see til, at han ikke falder!“

5te Februar.

Munch skal være meget forhadt i Christiania. By
Friskfyre bleve vrede paa ham for hans Avertissement o
Skyden udenfor Slotskirkens Vinduer under Prædikene
Historien med Grev Sandels opirrede den store og gala
Verden mod ham; de Huusinqvisitioner efter Skjøger o
Friller, han personligen foretager, synes mange, han kun
lade være; og endelig skal Aggers Sogns Almue være e
bragt over, at han en Søndag vægrede sig ved at døbe e
Barn, der kom til Kirken en halv Time for silde og der
fort efter udøbt. At han har god Mening med alt det
troer jeg sikkerligen; at, paa det sidste nær, en energisk o
standhaftig Mand kunde gjøre det altsammen, og i alle Ne
skafnes Øine indlægge sig megen Ære derved, kan jeg helle
ikke tvivle om, men det hoffærdige og prætenderende Væse
Manden aldrig, saalænge jeg har kjendt ham, ganske ha
kunnet frikjendes for, støder Hjerterne fra ham.

11te Februar.

Ved Bordet taltes meget om Hundholmens Kjøbstad
hvor Regjeringen har favoriseret Englænderne i den samme
Evertske Sag. Overalt synes endog upartiske Dommere a
ansee de „nybagte Kjøbstæder", som Brun stiklede paa i si
Vise, for Landets Ruin. Ved Aalesund f. Ex. vilde 2—
Individuer beriges, Trondhjem og Bergen tabe og Molde
Handel reent tilintetgjøres. — Blandt flere interessan
Ting omtaltes ogsaa Kjøbenhavns Bombardement, og so
talte da Berhoft den Ubegribelighed, at han med flere and
havde gjort en Slags Etablissement i en Stue-Etage p
et nogenlunde sikkert Sted. 20—30 Mennesker af beg
Kjøn vare samlede den tredie, rædselsfuldeste Nat, og sa

[1] Bodø.

og støiede og levede muntert, som om de havde været i det gladeste Bryllupsgilde. Gud frie os!

13de Februar.

Sagen viste mig T. Algreen Ussings famøse Priisskrift. Dedicationen lyder saa: Schak Staffeldt! Helliget vorde dit Navn! — Fra Storthinget havde Mowinkel skrevet, at der var en Proprietair fra Jarlsberg, der har Radesyge og saa stinkende Aande, at den inficerede det hele Værelse, hvorfor han er bortviist.

14de Februar.

Klokker Balchen i Laurvig aspirerer ogsaa til Chordegn-Embedet ved Nykirken. Han titulerer mig Ærværdige Ven! og er tilsidst med sand Agtelse min stedse skyldige Peter Fredrik Suhm Balchen.

15de Februar.

Christie medbragte en Carricatur i Steentryk, der er kommen fra Christiania: Satire eller Pasquil over den drammenske Borgerfest, hvis Deeltagere fremstilles som Abekatte i forskjellige Forretninger, de Fleste med Attributer, henpegende til deres Navn eller Stilling i Livet — Boghandler Hjelm f. Ex., der havde tilveiebragt alle Viser, som en Abekat med Hjelm paa Hovedet, Visiret lukket og spillende paa Lire for Selskabet. Det er ret artigt. Capt. Dankel paa Voss, som nu er i Christiania, troes at være Gjerningsmanden. Han er meget god Tegner og stor Satyricus. — Sagen er sygelig og melancholsk; til en Mand paa 45 Aar at være ældes han frygteligen.

16de Februar.

Jeg har i Dag havt den Fornøielse at læse fem Visestumper, sungne i en af Bergens Klubber paa Kongens Fødselsdag. Til Kronprindsen hedder det:

Prinds! lad din Barm ei huse Svig
Mod Klipperigets Tvillingsønner —

en smuk Compliment! men det bedste er et Hjertesuk om Fiskerierne, der begynder saa:

For Sild og Vaartorsk, den kjære Mad,
Som kildrer Ganen og mætter Hungriges Mave,
Hvorom den Rige og Arme bad,
Vi og et Ønske paa Kongens Fødselsdag have.

Jeg er vis paa, at man selv i Arendal ikke har sunget noget smukkere.

17de Februar.

Morgenbladet synes dog virkelig i disse Storthingsdage at ville faae nogen Interesse ved strax at meddele os Ting, hvorefter vi ellers maatte bie nogle Maaneder. Denne Gang faaer man Efterretning om, hvo der er valgt til Lagthingets Medlemmer. Det er et underligt Sammensurium, men bedømt fra den Synspunct, der nu af alle ansees for den rigtige, maa Valget kaldes heldigt, da saamange af de værste Vrøvlere, der i Odelsthinget kunde volde Forhaling, Confusion, maaskee endog virkelig Ulykke, nu ere kylede hen i Lagthinget, hvor man blot troer at behøve 2—3 kyndige Jurister og duelige Mænd til at dirige Affairerne. — Iøvrigt er Morgenbladet som sædvanligt, har nogle flaue Anekdoter, Begyndelsen af en Fortælling, der lover lidet, og en Mængde Avertissements.

21de Februar.

I Rigstidenden meddeles Kongens Tale, hvormed Storthinget aabnedes. Den er i mine Tanker særdeles god og passende, og har intet af den Skolemestertone, man sidst fandt anstødelig. Steder som: „For at bevare Forsynets saa kostbare Gave, lad os ihukomme, at intet Folk er værdigt til at være frit, naar det ikke forstaaer at være det under Lovene; lader os ei glemme, at flere Stater have længe kjæmpet mod Despotisme, Anarchie og Borgerkrig; andre have efter mange overstandne Farer seet sig istand til,

for det almene Bedstes Skyld at indskrænke Rettigheder, som Lidenskabernes Voldsomhed have misbrugt" — kan vel Ingen støde sig over. Kun naar der siges: „at de constitutionelle Magters Ligevægt og Skjelnemærker ere ei klarligen bestemte", saa synes dette at henpege paa Feil i Grundloven, og præludere paa Forslag til Forandringer deri. — Tildragelsen paa Bodøe omtales paa en Maade, der vidner om, at der har været alvorlige Discussioner, og at man, for at stille England tilfreds, har maattet gjøre, hvad der er gjort. Den vidtløftige Beretning om Rigets Tilstand og Bestyrelse siden sidste Storthing forekommer mig heel fyldestgjørende. At vel et og andet, nøiere beseet, kan see anderledes ud end det her fremstilles, er muligt, ja rimeligt; men hvad er fuldkomment her paa denne syndige Jord? — Ole Aaset har midt under Formalitetsdebatterne oplæst en Tale om Agerdyrkning, Handel, Finantser m. m. (!).

22de Februar.

N. Hertzberg synes ei saa ganske at goutere min Visitatsbestemmelse, men deraf kan jeg ikke tage Notice; om det i en Bygd er Skik at holde Bryllupper, i en anden at communicere disse Maaneder, det maa være en visiterende Biskop saare ligegyldigt. Præsten maa lempe sig efter sin Almue, men Bispen er voxet fra sligt.

23de Februar.

I de Stiftsdirectionen vedkommende Breve, som ellers sjelden have noget, som interesserer mig, fandt jeg i Dag 3 Ting, der tildrog sig min Opmærksomhed. Provst Norman havde gjort en Forespørgsel, som vel rettest var gjort mig, hvilken af Ladevigs Kirker bør ansees for Hovedkirke? Som Medlem af Stiftsdirectionen acqviescerede jeg ved, at min Collega faaer stemme i en ham saa lidet vedkommende Sag; men at Christie vil have Nordre Bergenhuus Amts (p. t. hans yndede men mig uforbragelige Foged Kjerboes) Be-

tænkning om den Sag, „det over Skrævet gaaer“, og je erklærede, at jeg ikke underskriver dette Brev. Om en and Materie forbeholdt jeg mig mundtlig Conference. Det er Faveur af Byens Hospital, man vil forurette dens Fattig væsen.

24de Februar.

Bisskop Bech har solgt sin Gaard til Munch for 100 Spd., hvoraf de 9 000 tilhøre Kongen. Altsaa bliver det første Rygte sandt, at han kun fik 2 000 Spd. for Kr ningen. En vakker Sum! men der sagdes endog, at de hele Gjæld var eftergivet.

26de Februar.

Jeg foreslog Kirkedepartementet en Anordning om Selv morderes Begravelse, hvorved den unyttige Bevilling a Øvrigheden, med deraf flydende Misbrug kunde bortfalde, o Almuen betages den Mistanke, at der vises de høiere Stæn der en Faveur, som negtes den. Dette Forslag gik i de Væsentlige ud paa: at den som ei beviisligen har forkortet sit Liv, om der end er megen Sandsynlighed derfor, ligesom og den notorisk Vanvittige eller Afsindige, der har dræbt sig selv, kunde begraves med alle de Ceremonier, Loven eller tillader: at derimod alle øvrige, uden Hensyn paa Stand Alder, Kaar eller Sindsforfatning skulde begraves paa een Maade, nemlig i Stilhed ved et usædvanligt Klokkeslet, uden Klokkeklang, uden andet Følge end nærmeste Paarørende. — Man vil maaskee finde at et lemfældigt System er brugt dette Forslag, men altid bedre at det er almindeligt, end a det, trods strengere Lov, anvendes paa Rige og Fornemme men tilsidesættes naar gemene Selvmordere, som maaske vare langt uskyldigere, skulle begraves.

28de Februar.

Af Morgenbladets Indhold maa jeg hæderligen omtal et Digt af gamle Frimann: „Til den forventede Natio

sang", og afskrive nogle Stropher deraf, som baade fra
teriens og Indklædningens Side synes mig at fortjene
jen Opmærksomhed. I de første gjentages en Advarsel,
aa jeg flere Gange har givet i Prosa:

Som indfødt Norsk
Din Ære selv det gjelder,
For slov og dorsk
Om Norges Folk du skjælder.
Yngling er du! — for gammel det
Baade af Aar og af Adel,
At du dig selv tør tage Ret
Til saa scholarchisk en Dadel.

Men Smiger var
Ei heller Normands Føde;
Thi spar os, spar
Os for det altfor Søde!
Fjeldmanden i sin Fjeldmandsboe,
Vant til de brølende Sarper,
Vilde sig kun forhexet troe
Mellem de æoliske Harper.

Altfor sandt er ogsaa, hvad der siges i følgende
antzer:

For Gubben Nor
Vær ei for meget ødsel
Paa Prunk af Ord
Om Norges nye Fødsel.
Tænkende, alderstegen Mand,
Veiende Tider mod Tider,
Sukker ved Navnet „Fædreland",
Sukker og Hænder vrider.

Hvad nytter Bram?
Hvad nytter laante Fjære?
For Normand Skam
At synes og ei være!
Egen, den kjæmpestærke Eeg,
Kronet som kneiste paa Fjeldet,
Nu dog hvor vinterlig, hvor bleg!
Halve sit Løv har den fældet.

3die Marts.

Provst Norman fortæller om et Forslag til forbedret Landpolitie, hvilket Boyesen, efter Falsens Forslag udarbeider, og som denne vil forelægge Storthinget. At Grændsemændene skulle bære paa Brystet et Messingskilt med Paaskrift: „Frygter Gud og Kongen ærer!“ er Theaterstads i Tidsalderens Aand. — Friis skriver ogsaa derom, og frygter Præsterne ved denne Leilighed blive Politiebetjente. Han har maaskee ikke Uret i at troe, at Boyesen i det Hele er mere skikket for et Departement end for Kirken. — Med megen Lærdom beviser Cand. jur. Strøm i Nationalbladet, at eget Suppleantvalg bør skee, naar Storthingsmænd vælges. Dette er ogsaa min Mening, men naar han finder det at ligge i Grundlovens Ord, saa feiler han uden Tvivl. Ved modsat Fremgangsmaade er imidlertid Directeur Baumann kommen i Thinget med een Stemme.

4de Marts.

Med Hensyn paa den Hospitalsbygning, der var overladt Fattigvæsenet, tilstod Stiftamtmanden, at Lovens Bogstav er imod den intenderede Resolution; kom Sagen for Domstolene, maatte Hospitalet tabe. Men dertil kan det aldrig komme; man vil aqviescere ved Stiftsdirectionens Beslutning, og saa er Hospitalet en fattig Stiftelse uden andre Ressourcer end dens reglementerede Indtægter, medens Fattigvæsenet underholdes af Communen, og ved aarlig

Ligning paa alle Byens Indvaanere. Altsammen saare godt og vel og sans replique, naar det strax var bestemt, da Værelserne overlodes, men ved en Uretfærdighed at reparere vore Formænds Sottiser, er vist ikke rigtigt. „Næstens Rigdom", siger Pontoppidan, „gjør ikke min Uret til Ret."

5te Marts.

Rein er aldeles nedbrudt, og gaaer næsten ganske i Barndom, trods nogen hundredaarig Olding. — Sagen bliver overmaade abstadig; ogsaa han er allerede en Olding, skjønt med klar og dyb Bevidsthed om hvad han var og er. Bliver han engang Olding ogsaa af Aar, vil Drengen og Ynglingen i ham faae en barsk, intolerant Censor.

7de Marts.

Det mærkeligste i Morgenbladet er, at Falsens Forslag om at antage Statsraader som Assessorer i Storthinget, ja endog som Deeltagere i Debatten er, for det første som Paragraph i Reglementet, forkastet. Det bliver særskilt at afhandle, og ventelig tilsidst betragtet som Constitutionsforslag, hvis endelige Skjæbne da lader sig forudsee. Bull og tildeels Nansen understøttede det; Tank og Flor vare dets heftigste Antagonister. — Dernæst fortælles at lovligt Valg er skeet i Christiansand, og at Sebbelow og Foss ere gjenvalgte. — Af indkomne Projecter nævnes et Constitutionsforslag af Rosenkilde, at Ingen fra den Dag, han er valgt til Storthingsmand til et Aar efter at Storthinget har endt sine Forhandlinger, maa søge eller modtage nogen Naades- eller Æresbeviisning, Ordener m. m. af Kongen og den norske Regjering. Christie har fra den Eidsvoldske Rigsforsamling omtalt denne Rosenkilde som en Stakkel, og dette i Materie og Form høist umodne Forslag viser tilfulde, at Dommen er rigtig. — Blandt de oplæste Dumheder maa jeg ugjerne omtale et Forslag af min gamle Ven

og Skolecammerade Payecken[1], om en Lov, der tillader Elias Halvorsen at udføre Egetømmer.

Nationalbladet har nu i nogen Tid været fri for de Gemeenheder, hvormed det forhen besmittedes. At det meste deri har nogen Gehalt, vil jeg ikke paastaae, men anstændigt er det altsammen.

10de Marts.

Det eneste, som ved denne Dag er at omtale er Præsten Christiansens Examen, der ogsaa bivaanedes af Præsident Klagenberg, Præsten Middelthon og Fredrik Meyer. Christiansen modtog os i Frakke, hvilket var lidt underligt. Overalt generer man sig ikke i den Skole. Man bød Theevand om, først til os, siden til Drengene, der gjerne kunde biet; men at den unge Middelthon, en Dreng paa 11 Aar, modtog sin Theekop og drak af den, medens han stod ved sin Lærers Side og blev examineret af denne, det var „høist uanstændigt samt upassende". Hvad Examen selv angaaer, da begyndtes med Algebra og Geometrie, altfor høilærde Materier for mig. Derpaa fremtoges Gedikes latinske Læsebog. Et Par Drenge oplæste og oversatte (maadeligt nok) hver et Stykke, hvorfra Christiansen saa gjorde Excursioner i Religion, Historie og Geographie, løb uden Orden fra den ene til den anden Materie og lod svare hvem der kunde. Man vilde, at jeg skulde give Charakteer, men hvem skulde jeg give Charakteer? og for hvad? Det var jo et Chaos.

12te Marts.

Til min Forundring holdt Irgens en moralsk Fasteprædiken om Standhaftighed i vore Pligters Opfyldelse. Den var i Førstningen overmaade tør og foredroges med søvndyssende Langsomhed; siden blev den varmere og livli-

[1] Var først Klokker i Risør, siden Kjøbmand. Se Pavels's Autobiographi S. 28—29.

gere, ret interessant, men hvilket Æmne af den til Intolerance orthodoxe Stiftsprovst! Da han kom til at omtale Jesus som Mønster paa denne Standhaftighed, sagde han, at han kunde opregne mange Exempler derpaa, men turde ikke, „da Folk nuomstunder ikke tynde lange Prædikener“. Det synes dog, da denne Materie var valgt, at være det, der allermindst burde udelades; overalt var Prædikenen slet ikke for lang, naar han ikke saaledes havde tællet os Stavelserne til. Jeg, som dog vist ikke jager utilbørligen, vilde obligeret mig til at holde den i en halv Time.

13de Marts.

Skoleholderen Lars Ous sender mig et langt Brev, og bringer mig sit forrige Ønske om at blive Kirkesanger i Erindring. Til sin Anbefaling vedlægger han et Par saakaldte Liigsedler ɔ: Afdødes Levnetsløb[1], oplæst ved deres Jordefærd, næsten ganske efter den sædvanlige Formular. „Jeg har,“ siger han blandt andet i sit Brev, „ikke værnet om Fødelandet med Sværd og stridet for Land og Rige; men jeg har brugt Aandens Sværd og Saliggjørelsens Hjelm til at stride mod Djævelens, Verdens og Sattans Rige med.“

Af Rigstidenden maa jeg afskrive en kostelig Tale, Keiser Frants har holdt til Professorerne i Laybach, et værdigt Pendant til den Stump Latin, han i Ungarn for noget siden lod sig forlyde med: „Mine Herrer! Studenterne fra Krain have altid været ansete for gode Studenter. I bør søge at vedligeholde dette deres gode Rygte. Holder iøvrigt ved det Gamle, thi dette er godt. Vore For-

[1] Christian V.'s Kirkeritual paabød, at ved Begravelser skulde oplæses det saakaldte „Testament“, en kort Levnetsbeskrivelse af den Afdøde, hvilket i Regelen forfattedes af Degnen. Efterhaanden hendøde denne Skik, uden at Ritualets Bud ophævedes. Se herom Kirkehist. Samlinger, 4 R. V. S. 199 flg.

fædre have fundet sig vel derved; hvorfor skulle vi da ... ogsaa kunne det? Nye Ideer ere nu almindelige, men di... kan og skal jeg aldrig bifalde. Afholder Jer fra dem, o... holder Jer til det Positive, thi jeg trænger især til redelig... og retskafne Borgere. Det paaligger Eder at danne Ung... dommen til saadan. Den, der tjener mig, maa lære hvad jeg befaler; den der ikke kan rette sig der efter, eller som møder mig med nye Ideer, ha... kan gaae sin Vei, eller jeg skal skaffe ham bort." — Hvo skulde ansee dette for en Keisers Tale til Vide... skabsmænd? maatte man ikke troe, at det var en Spids borgers Raisonnement i et Ølhuus?

Et Ark af Nationalbladet indeholder nogle Tanker til Storthingets nærmere Overveielse, vistnok velmente og e... ubeskedent fremsatte, men Forf. skriver slet, og synes under tiden ikke selv at vide hvad han vil. Det veed derimod Een, der har skrevet i det andet Blad noget der seer u... som Apologie for den rige Kjøbmand Henrik Carstensen i Riisøer, men er en af de blodigste Satirer eller Pasquil ler, hvad man nu vil kalde det, som jeg har læst. Han var paa den Eidsvoldske Rigsforsamling Maal for Sverdrups, Reins, Falsens og Schmidts Vittighedspile. Engang sagde han ved en Votering: „Skal jeg følge min Overbeviisning, saa siger jeg Nei, men skal jeg følge min Interesse, siger jeg Ja." — „Nu hvad siger De da?" spurgte Præsidenten. „Jeg siger Ja."

15de Marts.

Det hænder undertiden, at jeg har besvaret alle Breve, har ingen andre Expeditioner at udfærdige, mangler interessant Lecture og spørger mig selv i Morgenstunden ret alvorligen: hvad skal jeg bestille i Dag? Blot for at kunne besvare dette Spørgsmaal paa en nogenledes tilfredsstillende Maade, har jeg skrevet mere end eet af de Bidrag til Mor-

genbladet og norske Tilskuer, som vel adskillige have læst med Fornøielse. Opmuntret af denne Virksomhedsdrift, som jeg ikke vidste anden Maade til at fyldestgjøre, satte jeg mig i Morges til at skrive nogle Tanker om Dagens store Emne: Gjældsopgjørelsen med Danmark. Jeg antager, at der er fire Maader til uden Udgift for Norges Statscasse at komme ud af den Ting: at Danmark eftergiver Gjælden, at Sverige paatager sig den, at Kongen betaler den af sin Privatformue, og at Folket siger ved dets Repræsentanter: „Vi betale ikke; betale hvo der vil.“ Jeg viser korteligen at ingen af de tre første Alternativer enten kan fordres eller ventes, og at den sidste Erklæring var i høi Grad baade farlig og uredelig. Jeg slutter med de Ord: „Hvorledes den overblevne Levning af vor Nationalvelstand kan reddes, det er langt udenfor min Kundskabs- og Virkekreds; kun herpaa vil jeg gjøre mine Medborgere opmærksom, og at der er noget, som bør være os end vigtigere og helligere end vor Nationalvelstand, og det er vor Nationaldyd og vor Nationalære. Gjenoprette vi hiin ved at opofre disse, da er vort Tab langt større end vor Vinding.“

Bernhoft fortalte om vor sindrige Storthingsmand Movinckel, at man et Par Dage savnede ham i Thinget. Man forespurgte sig i hans Logis, og der svaredes, at han var reist til Drammen. Fjerde Dag indfandt han sig og kaldtes til Regnskab. Med megen Frimodighed svarede han: at man vel ikke kunde undres over, om hans egen Velfærd var ham det vigtigste, eller fortænke ham i, at han ikke opofrede denne for at sidde i Storthinget!!! Det skal være hans tilkommende Svigerfader, der har meldt sine Venner dette mærkelige Træk. Et Par andre curiøse Anecdoter fortalte Bernhoft, den ene om Foged Bull. Han var Foged i søndre Trondhjems Amt, en Klin-

genberg i Romsdals Amt, og begge ønskede at bytte. Det kom til Amtmændenes Erklæring, og Krogh erklærede først, at han vel kjendte begge som duelige og paalidelige Embedsmænd, men da han derhos kjendte Bull som en trættekjær Mand, med hvem det var umuligt at leve i Fred, saa vilde han udbede sig som en Naade, at Byttet ei bevilgedes. Derpaa erklærede Grev Trampe, at hans Mening om begge Mænd var aldeles den samme som Amtmand Kroghs, og da de nu altsaa vare 3 som ønskede Byttet, kun Een var imod det, saa haabede han af Kongens Retfærdighed at det bevilligedes — hvilket da ogsaa skede.

17de Marts.

I Rigstidenden indbyder en Niels O. Røbech i Christiansund, der engang før har ladet høre fra sig, til Subscription paa et Skrift med følgende Titel: „Plan til en Forbedring i Menneskeselskabets Hjælpemidler og Indretninger i Forsørgelses, Opdragelses og Emploierings Anstalter, i Grundsætninger og Tænkemaade, i Sysler og Levemaade, i Eiendommenes Erhvervelse, Brugs, Arve og Handels eller Omsætningsmaade". Alt vil han gjøre bedre, end det fra Verdens Barndomsalder og hidindtil har været og endnu er. Denne uhyre Reform vil han tilveiebringe ved et „i Pengenes Sted af ham udtænkt Omsætnings-Middel, som der aldrig kan blive Mangel paa, og som heller ikke kan blive nogensinde den mindste Smule nedsat af sin paalydende Værd." Følgen deraf skulde da fremdeles blive, „at alle Misgjerninger, Laster, Udyder, Daarskaber, saavelsom næsten al Uret og Strid samt al Slags Fortræd og Ubehageligheder saameget formindskes, at de, saavidt muligt (!) næsten ganske bortfalder, og Fred og Enighed og Kjærlighed, tilligemed almindelig Oplysning, Dyd, Velstand og Lyksalighed uden Undtagelse næsten til ethvert Individ af det men-

neskelige Selskab udbredes, og dette derpaa sikkert vedbliver til den sildigste Efterslægt" !!! — Neppe veed jeg, om jeg ovenpaa alt dette tør nævne en saa triviel, prosaisk Ting, som at, ifølge Indførelses-Forretning, alle Mariboes faste Eiendomme i Agers Sogn skulle sælges ved Auction.

Morgenbladet bekræfter at Tank er bleven Storthings-Præsident. Privatbreve tilføie, at han allerførste Dag sørgeligen har prostitueret sig. Det gik som der staaer i Peder Paars:

Den fremmede Person fandt deri stort Behag,
Men man Skibsfolket saa til Graad sligt at bevæge.

Galleriet havde megen Moroe, men Thinget sad rødt, feigt og fladt. — Imod to Stemmer er besluttet at indsende Adresse til Kongen med gjentagen Bøn om, at Norges Navn maa staae foran Sveriges i de Love, Anordninger og Publicationer, som nærmest eller ene angaae førstnævnte Rige. — De Pradt [1] har givet os en Udsigt over Europa i 1820. Denne Gang slipper Norge og Normændene meget naadigt. I det hele Stykke fremstilles Europa som et Lazareth og Lignelsen anvendes paa ethvert Land, der nævnes. Würtemberg og den scandinaviske Halvøe ere de eneste, som hæderligen udmærkes. Sverige har en gammel, Norge en ung sund Constitution, „som i vort Land hviler paa hiin Trykkefrieheb, der af alle Fastlandets oplyste Beboere ansees for det høieste politiske Gode" — Amen! Hvad der siges om Danmark maa og afskrives: „Danmark ligger med halvlukte Øine roligt paa sit Leie uden at røbe nogen Smerte, ja næsten uden at røre eller bevæge sig.

[1] En forhenværende fransk Biskop, der udgav en Mængde historisk-politiske Skrifter.

Denne Tilstand forekom en vis Doctor[1] saa yderst betænkelig, at han fandt sig beføiet til at bryde sit Hoved med at opfinde et meget drastisk Middel, hvilket alligevel den Syge aldeles forkastede."

18de Marts.

Hammonds nordiske Missionshistorie med Lector von Westens Biographie, 951 Sider i stor Octav, har jeg i denne Tid læst. Fortalt af en tør, grundig Samler, f. Ex. Kammerherre Suhm, vilde det være en høist ennuiant Lecture. Men baade i Hammonds Beretning og i Lectors Breve, hvorefter han synes at have dannet sin Stiil, er saare megen Originalitet, hvorved, med al uskromtet Høiagtelse for Mændene og den gode Sag til hvis Fremme de talede og handlede, Bogen er en sand Morskabslecture. Jeg finder hos begge de Mænd, hvis Aandsvending var een, skjønt deres Bane i Livet var høist forskjellig, megen Liighed med Niels Hertzberg, især da hos Hammond, hvis Pund bestod i hans Tale. Men jeg vil troe, at ogsaa Hertzberg, fremdreven ved Omstændighederne, kunde i sin Daad ladet sig henrive af en Enthusiasme, der trodsede Hindringer, virkede med utrættelig Iver, men ogsaa med bitter Intolerance fordømte Enhver, der ei gik ind i hans Idee og saae Sagen netop fra samme Synspunct som han. At Hans og Poul Egede i Stilhed virkede ligesaameget som von Westen, og at Offeret, den første bragte, var langt større end dennes, det kan vel ikke negtes, ligesom og baade von Westens og hans Dattersøns dominicanske Fordømmelse over Biskop Krog, hvem Pontoppidan i sine Annaler tillægger meget agtværdige Egenskaber, er i høieste Maade uchristelig. Naar man ellers tænker sig hvad der skede i Nordlandene og Finmarken for 100 Aar siden, og læser saa Deinbolls og Fleres Vidnesbyrd om

[1] Den fængslede Dr. Dampe.

Religiøsiteten i de Egne — vel maa man da sukke, og Glæden over det meget, der efter de engelske Missionsberetninger nuomstunder udrettes i fjerne Verdensdele, maa betydeligen nedstemmes.

21de Marts.

Assessor Eliesen vil have Skat lagt paa Speil, Lysekroner, Equipager og Liberietjenere. Falsen har foreslaaet, at Beslutningen om Adelens Privilegier maa forelægges Kongen tredie Gang til Sanction.

23de Marts.

Om Tank fortælles, at han i sit Præsidentskabs Dage skulde fremsætte en ubetydelig Sag til Votering, men bar sig saa galt ad, at han fem Gange maatte gjøre det om, inden Quæstionen blev saaledes, at derover kunde voteres. Galleriet skal have skoggerleet.

24de Marts.

Inden i N. Hertzbergs Brev laae et lidet do. fra Klokkeren i Graven[1], dateret 16de Febr., hvor han efter den ringe Erfaring han da kunde have indsamlet, giver følgende Charakteristik over nogle Storthingsmænd: Amtmand Sibbern, en blid venskabelig og rask Mand i Forretninger. Amtmand Falsen, vistnok duelig, men stolt Mand. Provst Aschehoug ærværdig og alvorlig. Statsraad Krogh, stille og betænksom. Statsraad Tank og Assessor Eliesen begge forekommer mig agtværdige (?). Sorenskriver Gram og Byeskriver Falsen, især den sidste tale meget godt for sig. Bønder: Haneborg, en brav Mand; Ole Svanøen, stille i sit Væsen; Theis Lundegaard, taler godt for sig, Spjeldnæs, ikke saa gal; Niels Broe, en stille, fornuftig Mand (?).

---

[1] Arne Lekve, Storthingsmand for Søndre Bergenhuus Amt.

28de Marts.

Morgenbladet fortæller udførligen om Debatten i Anledning af Indstillingen om Gage- og Pensionslisternes Revision, og Kjøbmand Holsts dissenterende Votum, hvorefter ingen Embedsmand eller Pensionist kunde vide sig sikker paa at beholde sit Levebrød. Theis Lundegaard har i denne Sag viist megen Iver og Virksomhed. Han vilde først, at den, uagtet dens Afhandling og Afgjørelse var decreteret, skulde henlægges, og at det skulde overlades Revisorerne at handle efter sin „Retfærdighed, Billighed, Pligt og Sømmelighed". Men dermed udrettedes intet. Deels ved skriftlig Votum, deels ved mundtlige Yttringer stemte i Embedsmændenes Faveur: Sibbern, begge Brødre Landmark, Heidemann, Bockmann, Seip, Aall, Stadscapitain Blom, Grüner, Tonder, Krogh, Eliesen, Nansen, Aars, Tank, Bull og Præsidenten, Amtmand Falsen. Imod Indstillingen talte og skrev Hoel, Forligelsescommissair Blom, Bolstad, Quam, Lundegaard, Grønnerup, Broe, Vereide. Lensmand Overland fremsatte et Spørgsmaal, hvorpaa andre havde gjort ham opmærksom, om han og, da han havde en lille Gage af Statscassen, kunde votere i denne Sag. Heraf tog Lundegaard Anledning til at foreslaae, at *alle*, som *gageredes af Statscassen*, *skulde udelukkes fra Votering i denne Sag!* Herimod indvendte Falsen og andre, at da alle Thingets Medlemmer: Embedsmænd, Borgere og Bønder samtlige vare interesserede i Sagen, saa vilde Følgen deraf være, at den slet ikke kunde komme under Votering. Overland ytrede nu, at det rigtignok ogsaa var hans Mening, men da man havde gjort ham denne Indvending, vilde han dog fremføre den. 53 Stemmer mod 22 bifaldt Committeens Indstillings § 1. De øvrige gik igjennem med mindre Vanskelighed. — Om Sebbelow skulde hedde Lieutenant eller Overkrigscommissair, vævede man længe. Omsider gjorde Byeskriver Falsen det

det fornuftige Spørgsmaal, om Storthinget burde spilde sin Tid med slige Bagateller? Der voteredes, og man blev enig om, at Sagen var Thinget uvedkommende.

Af Nationalbladet kom halvtredie Ark. Korteligen ønskes, at Storthingets Medlemmer vilde gjennemlæse Nationalbladet for 1820 og optage de mange nyttige Forslag, som der ere gjorte. Men ellers indeholde Bladene en lang Afhandling med Overskrift „Til Storthinget“, der just ikke med Ubeskedenhed, men heller ikke med megen Fynd, gjør opmærksom paa adskillige Ting, der bør tages under Overveielse: a. Norge (at det i norske Anliggender, bør staae foran Sverige). b. Statholderen (at da de tre første vare svenske Mænd, de tre følgende maa være norske). c. Addittamentet til Rigsacten (vurderes efter Fortjeneste, men behandlet med trættende Vidtløftighed). d. Flaget (heraf maa sluttes at Forf. er Søemand eller en Kjøbmand, som nylig har været udenlands) e. Adelen (Amen!) f. Horten. (Mod dette Anlæg skrives saa saare meget; det maa dog sikkerlig intet due). g. Lovcommitteen. (Spørgsmaal, hvad den har bestilt siden sidste Storthing? Ja det er vist heller ikke let at indsee). h. Grændsebefaringen, i Stiftsvæsenet. k. Amtmænd (at de have for stor Løn). l. Præste-Embedet i Moss. At efter alle disse vigtige, hele Riget vedkommende Ting, et enkelt Præstekalds Indtægter komme i Betragtning, maa billigen overraske.

30te Marts.

Stiftsdirectionen har i denne Tid ryddet op i en Mængde gamle Sager, og affender vist 30—40 Breve til Embedsmænd, offentlige Stiftelsers Forstandere osv. om uafgjorte Expeditioner. Det er ret efter mit Sind, og det er med Hjertens Glæde, jeg underskriver alle disse monita. Forbausende var det mig, og en utilgivelig Skjødesløshed baade fra Præstens og Overcommissionens Side, at der ikke siden

1778 — i 43 Aar! — er indsendt Fattigregnskab for Stra[...] debarm. Meget uskyldigere er ikke Provst Buschmann, [...] fra Ulfsteen savnes og Fattigregnskaber fra 1797! At der [...] Junii f. A. heller intet for de sidste 10 Aar var indført [...] Protocollen, kan jeg som Dienvidne attestere.

31te Marts.

I Nationalbladet iler Consul Rosenkilde med at be-kjendtgjøre for de Handlende en af Odelsthinget samme Dag fattet Beslutning. Ja vistnok iler han, og kan med megen Grund vente det Spørgsmaal: „Hat es denn so eine Eile?“ thi først maa Lagthinget bifalde Beslutningen, og siden maa den sanctioneres af Kongen, inden den som Lov kan bringes i Udøvelse, og dertil medgaaer der vel et Par Maaneder. — Exkongen af Sverige, Gustav Adolph har ind-givet Ansøgning til Storthinget om Naturalisation! „Hvad om vi naturaliserede Napoleon?“ spurgte Hertzberg i det over-ordentlige Storthing, da Kongens Veto var under Omtale. Man loe og fandt Indvendingen absurd. Dette var dog virkelig end galere! — Flor vil, at Regjeringen skal anmodes om at sætte Christiansands Magistrat under Tiltale for det underkjendte Repræsentantvalg — recte! bene!

2den April.

Tyve Aar ere da nu henrundne siden den berømte anden April, hvis Minde i sex Aar var Danmarks, tildeels ogsaa Norges Stolthed. Kraft og Mod og Glæde tonede da i hver varmtfølende Barm, de herlige Sange, der digtedes før og efter denne betydningsfulde Dag — og efter de sex Aars Forløb lød de sørgelige, uheldsvarslende som Liigklokkens Slag — end sørgeligere, thi de vække til Sorg som dens, der ikke har Haab. Og dog er det mig kjært at have oplevet, i Kjøbenhavn at have oplevet hiin anden April. Al den Stads, jeg før og siden har været Vidne til, nei

den opveier ikke derimod! Ikke engang den 25de Februar 1814 var Stemningen saadan i Christiania som den 4de, 5te og 6te April i Kjøbenhavn. Det er nu forbi! aldrig mere seer mit Øie, neppe see mine Børns eller Børneborns Øine Danmarks eller Norges Lykke og Hæder!

3die April.

Rigstidendens eneste indenlandske Nyhed er det andet offentlige Skridt, Ole Aasæt[1] har gjort, vel saa dumt som det første, at han nemlig som Lagthingsmedlem leverede Odelsthingets Præsident skriftligt Votum, det beneficerede Gods angaaende, da denne Sag var for i sidstnævnte Thing. Istedetfor nu at gjemme sit af Præsidenten afviste Votum, til Sagen engang kommer for i Lagthinget, som den nodvendig maa, lader han det trykke i Rigstidenden: Vaas, som der er liden Mening i. For nu at gaae lige Skridt med denne sin Jevning og Fostbroder, har Rosenkilde, ifolge Opfordring, i Nationalbladet ladet aftrykke in extenso sit forhen omtalte Forslag, og de hidtil savnede Præmisser ere saa erkedumme, at en Borgercapitaine, Consul, Grosserer og Ridder burde skammet sig ved at lade noget Menneske vide, at saadant kom fra hans Haand. — Ret fornuftigt er, hvad der siges om det norske Flag. Denne Mand vil have det rødt, hvidt og blaat, omtrent som det franske i Republikens Dage. — „Tretten vigtige Spørgsmaale“ angaae meest Skattevæsenet, og ere sædvanlig Klynken. Derpaa følger „16 Gjenstande, som fortjene Storthingets Opmærksomhed“. Det fremsættes alt i megen Korthed, og det meste synes meget fornuftigt eller i det mindste værd at eftertænke, f. Ex., at der udarbeides en Ansvarlighedslov, hvorefter de tiltalte Statsraader kunne dømmes, at Trykkefriheds-Sager underkastes Jury, og at en Lov fastsætter hvilke Embeds-

[1] Gaardbruger-Repræsentant for Hedemarkens Amt.

mænd skal have Pension, og hvormange Aars Tjeneste kræves til at nyde $^1/_3$, $^1/_2$, $^2/_3$ eller den hele Gage som Pension. Andre vilde nok medføre store Vanskeligheder, og følgende er aldeles intetsigende: „at Tæring sættes efter Næring i Statshusholdningen“.

4de April.

Fra den forhen omtalte Klokker Balchen sendtes mig en formelig Ansøgning om den Chordegn-Post, som maatte vorde ledig. Den ledsages af ret skjønne Attester. Kan gjerne være, at han besidder gode Kundskaber, men arrogant er han vist i høi Grad, og skriver overalt et underligt Brev. Overskriften er: „Høistærede og høistærværdige Herrer! af Stiftsdirectionen i Bergen.“ I Anledningen siger han blandt andet: „See mine ærede Herrer! jeg er Normand, opdragen i Bergen osv. — — Disse ere i Fortrolighed de fornemste Grunde til denne min Ansøgning om en Chordegntjeneste i Bergen, hvorved jeg som Dem, mine ærede Herrer! umiddelbar underordnet, tillige troer at vinde forbedrede Vilkaar og mere Opmuntring, end man herstedes af lidet selvstændige Mænd kan vente“. Han vil troe, at et „Volumus te liberum salvumque more Normannorum (?) ikke saa sjelden i vore Dage vil høres efter en 11-aarig troe Tjeneste, da vi have saamange ypperlige Mænd i vort kjære Norge, der ere hædrede og fortjente og agtede, fordi de selv have arbeidet“. Han slutter saa: „De have derfor, mine ærede Herrer! den høieste Fordring paa, at jeg med sand Tillid og Høiagtelse er Deres taknemmelige og hengivne P. F. S. Balchen“. — I sin Pen er han et værdigt Pendant til Studiosus Theologiæ Hammer.

5te April.

I Storthinget har Flor nu endelig fremført det store Forslag om overflødige Embeders Afskaffelse. Disse ere da:

„Statholderens, Statsministerens, Bisloppernes, General-Auditeurens, General-Krigscommissairernes, Søe-Indrulleringschefernes, Toldinspecteurernes, Hovedcassebetjentenes, (hvis Forretninger skulde overdrages Bankens Embedsmænd?), Fæstnings-Commandanternes og Fogdernes (hvorimod Lensmændene burde blive virkelige Embedsmænd og tillægges Embedsgaarde!!!)." — Det er en sand Vederkvægelse man føler ved at komme til denne baarekistegale Slutning; deraf seer man tydeligen af hvad Aand Projectmageren taler, og spaaer med megen Rimelighed det hele Forslags Skjæbne.

6te April.

Bernhoft laante mig en Tale, Schultz som Videnskabs-Selskabets Præsident har holdt paa Kongens Fødselsdag. Hans Ønsker paa denne Dag, hvis Betydning han nærmere udvikler, ere: 1. At Nationens constitutionelle Forfatning alt mere og mere maa befæstes. 2. At Baandet stedse maa knyttes fastere mellem Kongens Folk. — Det er vist Sandhed, unegtelig Sandhed hvert Ord, han taler; ei heller overskrider hans Frimodighed i nogen Maade Beskedenhedens og Anstændighedens Grændse, men det forekommer mig dog, som man ved saadan Leilighed, sin Borgerpligt aldeles ufornærmet, kunde føre et mere blidt og sagtmodigt Sprog. At sige i en Fødselsdagstale og i en Storthingstale ei allene det samme, men dette netop paa samme Maade, det røber Censidighed og Stivhed og — man sige hvad man vil! — en vis Grad af Smagløshed.

10de April.

Anden Gang kom Lars Ous for at tage Afsked. Han medbragte en Botte Smør, hvilken dog sandelig ikke havde ringeste Indflydelse paa mit Løfte at gjøre ham til Hoved-

kirkesanger. — Jeg gik derpaa til Christie for at tale med ham om Klokker-Embedet ved Nykirken. Møller er afskediget ved Realskolen, og man ønsker intet heller end at blive ham qvit i den lærde Skole. Som henved 20 Aars gammel Candidat i Theologien, ulastelig i Vandel, kun doven og ligegyldig Lærer, synes han altsaa fortrinligen at qvalificere sig til en Klokkertjeneste, der ganske er et af de Embeder, Wessel bad Geheimeraad Guldberg om, „et Embede, Deres Excellence, med gode Indkomster men lidet Arbeide“. Ogsaa om vore politiske Tegn talte vi, og Christie seer med ængstelig Uroliglighed Udfaldet paa Gjældsopgjørelsessagen imøde. Committeens Indstilling skal gaae ud paa, at en Adresse bør indgives til Kongen, at Norge ei kan paatage sig det Hele, men haaber, at Sverige deler Byrden. Følgen heraf blev den svenske Rigsdags Sammenkaldelse. Der siger man da: „Ja vil Norge indgaae i en nøiere Forening med os, saa tage vi alle, som eet Riges Borgere, Deel i Gjælden, men vil det fremdeles være et selvstændigt Rige, saa betale det selv sin Gjæld“. Og hvad da? En overmaade slem Omstændighed underrettedes jeg her første Gang om. Havde jeg kjendt den, vilde jeg neppe skrevet Afhandlingen for Morgenbladet; den forandrer Sagen heel sørgeligen. Da Commandeur Rothe i 1816 var i Christiania for at requirere Orlogsfartøierne, og denne Sag var for i Storthinget, fattede Thinget, efter Opmuntring af Kongen selv gjennem nogle af dets ypperste Medlemmer, den Beslutning, at ansee den danske Statsgjæld som sig uvedkommende. „Sagen bliver aldrig afgjort“, saa raisonnerede Kongen; „man bliver ved at underhandle med mere og mere Langsomhed, til den gaaer i Forglemmelse“. Nu kom da England uventet og truede med Krig, naar Tingen ei strax afgjordes — der var ingen Tid til at sammenkalde et overordentligt Storthing, Conventionen sluttedes, og nu staae vi

der allesammen. „Ein böser Zufall!" maa man vel sige med Wallenstein. O det er dog en evig Sandhed: Ærlighed varer længst. [1]

11te April.

I Rigstidenden læses det kongelige Rescript til Storthinget om Gustavs Naturalisation, samt dennes Brev til Thinget og til Hartmannsdorff. Kongen forekommer mig at spilde vel mange Ord for at gjøre Storthinget opmærksomt paa det Upassende i Ansøgningen, noget, som han burde tiltroet Folkerepræsentanterne sund Forstand, Æresfølelse og Fædrelandskjærlighed nok til af sig selv at erkjende. Gustavs Brev lyder som følger: „Ligesom en reen Hensigt, en ærlig Vandel og en frelst Samvittighed har udgjort min Trost i

---

[1] Formodentlig har Kilden for denne Beretning været en Meddelelse fra Christie, der dog ikke kan være opfattet aldeles correct af Dagbogens Forfatter. Storthinget fattede 24 Mai 1816 sin Beslutning om at indløse Orlogsbriggerne. Den 30 samme Maaned behandlede det en Kgl. Prop. af 24 Mai om Opgjøret med Danmark. I en Addresse fra Storthinget udtaltes, at det ei gik an at paalægge „Nationen nogen Deltagelse i Danmarks Gjæld." Hermed fandt imidlertid ikke Carl Johan sig tilfredsstillet, og han lod derfor i en ny Proposition af 1 Juli forlange en mere tydelig Udtalelse. I en Addresse af 2 Juli blev ogsaa en saadan afgiven, neppe mere tydelig, men i afbøiende Form, idet Storthinget da ytrede Ønske om en Fortsættelse af den Underhandling, som var indledet med Danmark, men forøvrigt henskjød den endelige Afgjørelse af nogen Del af den fælles Statsgjeld som Norge vedkommende til et følgende Storthing. Da Carl Johan i de Dage selv var i Christiania, er det antagelig den sidste Beslutning, han har foranlediget gjennem Samtaler med fremragende Storthingsmedlemmer, vel nærmest med Christie.

(Udg. maa bemærke, at han i det Følgende ikke har fundet Foie til at gjøre Bemærkninger ved Pavels's Optegnelser om Opgjørssagen, Adelssagen, Bodøsagen o. s. v., om hvilke Sager man nu i forskjellige Skrifter af Professor Y. Nielsen har de bedste Oplysninger).

alle Livets Afvexlinger, saa udgjøre de nu og mit Haab, at min ydmyge Ansøgning, som norsk Medborger i Rigets Krigstjeneste, maa finde Bifald. Født Svensk, men ved Skjæbnens Bud adskilt fra Sverige, har jeg søgt og faaet Borger-Ret i en Stad ved Navn Basel i Schweitz. Min Formue kan omtrent udgjøre 30 000 Gylden; min Alder er 42 Aar. Skilt fra Børn og Mage, har jeg kun en uægte Søn, for hvilken jeg drager Omsorg." Skulde man troe det muligt, at offentligt Ønske vilde vorde yttret i et norsk Blad om denne Ansøgnings Bønhørelse, at man vilde finde Grunde til at understøtte dens Retfærdighed og Billighed? Og dog er dette skeet i Nationalbladet. Storthinget har ved Ansøgningens Afslag viist det regjerende Huus alt muligt Galanterie. Committeen, der nedsattes, bestod maaskee af Thingets fem første Mænd: Krogh, Falsen, Arntzen, Sibbern og Nall. Om Afgjørelsens Form gaves 15 dissenterende Vota, men Brevet eller Adressen, som derpaa eenstemmigen antoges, skal aande den varmeste Hengivenhed for Kongen og hans Søn. — Foruden bemeldte Curiosum om Gustav Adolph har Nationalbladet et langt, velskrevet Stykke, ganske viist af Hertzberg, om de Hindringer, der fra Regjeringens Side lægges for Subaltern-Officerers Giftermaal. Derimod har man udgydt en Hob Bitterheder mod den stakkels Anonym, som i Morgenbladet viste, at Norge bør betale de 3 Millioner og beskyldt ham for Svecomanie. Uden ringeste Kundskab om Tingen selv, behøver man blot at læse begge Stykker, for at indsee, hvilket af dem er Foster af vild Partieaand, og hvilket sindig Humanitet og Patriotisme har dicteret. — Langt værre, i høi Grad nederdrægtigt er Spørgsmaalet som ender det sidste Nummer; det aander lumpent, personligt Had til Wulfsberg og intet andet.

Af Morgenbladet anmærkes, at Additamentet forkastedes og Forslaget til Statholder-Embedets Ophævelse ligesaa mod

20 Stemmer. Nansen har igjen fremdraget den norske Ridderorden, hvorom ogsaa Knudsen har indgivet Forslag.

12te April.

Fru Konow[1] blev i Eftermiddag begravet med megen Stads. 104 Mennesker vare indbudne til Følget. Medens vi skred langsomt fremad, klemtedes med Nykirkens eneste Klokke, som ovenikjøbet er sprukken og har en ynkelig Klang. Rein var med i Følget, og forrettede Jordpaakastelsen paa Kirkegulvet. Taarerne stod mig i Øinene, da han langsomt fremledtes af Kirketjeneren, og da denne forsømte at lede ham tilbage, stod han der ravende som et Barn, der lærer at gaae, og vovede sig neppe et Skridt fremad.

13de April.

Ole Gogstad vedbliver at expectorere sig[2]. Han siger nu sine Tanker om, hvorledes han troer de 3 Millioner kunne udredes, og jeg maa tilstaae, at hans Orthographie er langt slettere end hans Ideer. De 2 Millioner skulde betales efter Jordskyld, den tredie af Kjøbstæd-Eiendomme, Værker, Fabriker, samt de Individuer, der gageres af Statskassen. Embedsmænd og Pensionister skulde i 10 Aar afgive aarlig 48 Sk. af hvert 100 Spd., en ikke byrdefuld Afgift.

---

1 Cecilie Catharina K. (født Krogh), gift med Grosserer og Consul Wollert K. († 1839).

2 Denne Mand, der ikke er optagen i noget Forfatterlexicon, hørte i sin Tid til de Avisskribenter, der vare Gjenstand for Publicums Morskab. Schwach ihukom ham i en Drikkevise saaledes:

Til Saltomortale henrev
Kun Vinen den gamle Magrini,
Og Gogstad, forinden han skrev,
Gned Panden med spiritus vini.

14de April.

Hoel har forøget sit og Rosenkildes smukke Project om at Ingen et Aar efterat han har siddet i Storthinget maa modtage Ordener, Embeder odl. med det betydningsfulde Tillæg „dog saaledes, at naar Embedsmænd troe at blive tilsidesatte i muelige Forfremmelser, maatte det staae enhver saadan frit for, at frasige sig Valget." Hvilken Repræsentant!

17de April.

Nationalbladet begynder med et høist vederstyggeligt Stykke angaaende Indstillingen om Opgjørelsen med Danmark, hvor en af Committeens Medlemmer anklages for, at have bragt denne, skjønt forhandlet og affattet inden lukte Døre, til Statholderen. Med rene Ord siges ikke dette, men indhyllet i et saa tyndt Slør, at Meningen ei lader sig miskjende. Af Privatbreve veed man, at Stadshauptmand Tønder er den Anklagede, og at der i Storthinget er foreslaaet at forlange Forfatteren actioneret. Til Kongen selv gjøres lumpne Sidehug.

18de April.

Nogle Bønder med Lieutenant Hoel i Spidsen havde foreslaaet, at Udpantning af Skatter skulde stilles i Beroe. Efter nogen Debat forkastedes Forslaget mod 9 Stemmer, og omtrent tre Fjerdedele af Thinget bleve enige om, at det aldeles skulde henlægges. Kommer saa ikke den uforskammede Karl Dagen efter frem med et aldeles ligelydende Forslag, kun med et ubetydeligt Tillæg! De fandt Understøttelse af Tank, men det hjalp intet. — Motzfeldt har oplæst et kongeligt Rescript, „at hvis nærværende Storthing bestemmer sig til at opsætte at tage nogen Beslutning i Henseende til Adelens Privilegier, og det følgende ordentlige Storthing aldeles tiltræder de tvende forrige Storthings

Beslutninger angaaende denne Gjenstand, da er H. M. villig til at sanctionere samme". Da jeg først læste dette, hvilede et tykt Mørke for mig over denne Sag. Lidt klarere er den bleven mig efter Stiftamtmandens Fortælling, men det Lys, den udbreder, skjærer mig i Øinene. Det skal være et af den hellige Alliances Hovedøiemed at opretholde Adelen. Ifølge heraf skal de store Magter med allernaadigst Mishag have seet, hvad der i Norge er gjort til dens Ophævelse, og derfor tør ikke Kongen sanctionere Loven. Men naar han ikke tør nu, hvor kan han da bestemt love at gjøre det om tre Aar? og kan det nærværende Storthing indlade sig i denne Opsættelse? Det kan henlægge Sagen, det kan gjøre Modificationer i Forslaget, hvilket da bliver et nyt Forslag, som Kongen ikke før 1827 behøver at sanctionere, men hvorledes det kan opfylde Kongens Ønske uden at overtræde Grundloven, det fatter jeg ikke.

19de April.

Det er nogle elendige Skærthorsdagspsalmer, der staaer i Guldbergs Psalmebog, mørk sandselig Pietisme, som jeg ikke kan faae over mine Læber. Foreningen, saaledes som den her fremstilles mellem Mennesket og Jesus, er ubeskrivelig ækel. Langt heller da physisk Elskov skildret i den slibrigste Roman! det veed man, hvad det skal være: der viser Mennesket sig som Dyr, behersket af sine dyriske Drifter. At det bærer Guds Billede og sættes kun et Trin nedenfor Englene, det har en saadan Forfatter hverken selv tænkt paa, eller villet henvende Læsernes Opmærksomhed til. Men her antydes noget Høit, Aandeligt, Noget der skal hæve Sjelen over det Jordiske, give Forsmag paa Himlens rene Glæder — og Indbildningskraften ledes med Magt ned i det dybeste, skidneste Dynd. Det er umuligt for den ei aldeles Uskyldige og Uerfarne ikke at tage Forargelse deraf paa en eller anden

Maade. Jeg har forhen omtalt Psalmen: „Du skjænker mig dig selv". Saa grov er ikke den Høimesseepsalme Brun i Dag havde valgt: „Du Livsens Brød, Immanuel!" men dog saadan, at det var mig ligesaa umuligt at synge om dette Brød, som om den forestaaende Kiv med Djævelen man synger om hver Prædikedag i 40 af Aarets 52 Uger. Brun holdt en god Prædiken „Om det Ansvar og det Tab vi paadrage os ved Ringeagt for Jesu Ord: Gjører dette til min Ihukommelse". Efter hans Fremstilling blev eller ikke Nadverens Sacramente stort andet end et Erindringsmaaltid, en Benævnelse, hvorimod hans Fader i sin Tid saa heftigen ivrede.

20de April.

Uagtet det ved kongelig Resolution af 20de Nov. 1800 var bestemt, at der alle Høitidsdage uden Undtagelse skal spilles paa Orgel, hvor man har noget, er det dog bestandig anseet for lovstridigt at have Orgelspil Langfredag og Bededag. Tilfældigviis erfarede jeg det igaar, og da jeg selv vilde prædike i Dag, skrev jeg til Brun, at jeg ikke vilde savne dette Middel til at holde Sangen og de Syngende i Orden. Vi fik altsaa for første Gang siden Protestantismens Indførelse Orgelspil i Bergens Domkirke. Det gjorde behageligt Indtryk, og jeg troer ikke min Prædiken fordærvede den gode Sensation. Den handlede om Jesu sidste Ord paa Korset, anvendte paa os selv som Døende, et Æmne, jeg oftere har behandlet; en af mine trykte Prædikener er over samme, men jeg læste den ikke igjennem, bestjal mig altsaa ikke selv.

21de April.

Efter Statstidenden har Prof. Herholdt oplæst i det medicinske Selskab en Beretning: „De variis animi corpo-

risque affectibus, quibus virgo Hafniensis per plures annos vexata fuit, accessione 273 acuum feliciter sublatis!!![1]

23de April.

Atter var jeg i Domkirken, mindre for at høre Brun, end for at synge den deilige Psalme: „Som den gyldne Sol frembryder". Det er en Paaskepsalme! Digteren, der skrev den, troede vist baade Jesu Opstandelse og sin egen. Bruns Prædiken var, som den første Høimessepræediken han vel nogensinde har holdt paa Paaskefesten, ikke meget god. Han viste, at Jesu Opstandelse styrker os i vor Overbevisning (a) om Jesu personlige Høihed, (b) om Venners Møde i Evigheden, (c) om vore Legemers Opstandelse. Han takkede tilsidst for Offer. Taksigelsen var temmelig kold; han klagede ikke, men viste sig ei heller synderligen tilfreds. Hvad der meest havde rørt ham var, „at Dagløunere havde skjænket ham af deres Mundportion".

Med Nordposten fik jeg et Brev fra Skoleholder Ole Knudsen i Geranger. Han er dog en Nar, det kan ikke benægtes. Hovedindholdet af hans Brev var Klage over at Valgforsamlingen og Ligningsforretningen holdes i Kirkerne og Bøn at jeg vil raade Bod paa det Uvæsen, hvorom maa siges som der staaer: „Mit Huus er et Bedehuus, men I have gjort det til en Røverkule". I et Postscriptum yttrer han sit og manges Ønske, at jeg vil udgive nogle af mine Taler om Igjenfødelsen og Fornyelsen, hvilken han mærkede udgjorde Hovedsagen i min Lærdom.

[1] En Jødinde, Rachel Hertz, („Synaalejomfruen") havde forstaaet at indbilde den høit ansete Læge, Prof. Herholdt, de utroligste Ting angaaende hendes Sygdom. Bedrageriet blev naturligviis afsløret, men først efteraf endog udenlandske Læger havde valfartet til Kjøbenhavn for at see den mærkelige Patient.

24de April.

Neumann takker mig for mit Nytaarsbrev til Præsterne, og viser sig saare tilfreds dermed. Han beklager, at Bech aldrig, uden i Ministerialbøgerne udlader sig med sin Dom om, hvad han har seet og hørt. Han troer, at Bisperne burde sammenkalde Provsterne til en Synode, hvor de forenede kunde aftale de Principer, der ved Visitatserne skulde følges. Hverken i Aggershuus eller Bergens og slet ikke noget andet Stift lod det sig gjøre; imidlertid har dette fornyet hos mig et længe næret Forsæt, som jeg nu inden min Afreise skal udføre. — Med den nye Ministerialbog er man i Aggershuus Stift ikke fornøiet; Dagsregisteret især troer man vil forlede til Hyklerie eller Løgn. — Neumann har gjort Bekjendtskab med den Lancasterske Methode, der ei behager ham, og staaer i hans Tanker under den Pestalozziske.

Det er Engestrøms Malconduite, som har gjort den Bodøeske Sag til en ministeriel Sag, hvilket den ellers aldrig kunde bleven. — Man taler om at 3000 af vore Tropper i Mai skal trække i Leir ved Fredrikstad, og frygter for Angreb fra russisk Side. I Storthinget har været gruelige Spectacler i Anledning af noget, Rosenkilde havde oplæst, og som gav Anledning til det Stykke i Nationalbladet, mod hvis Forfatter der, med en Pluralitet af 3 Stemmer, besluttedes at anlægge Sag. Man frygtede Storthingets Opløsning. Med Actionen er Neumann misfornøiet: „Storthinget gjør selv Angreb paa Skrivefriheden, og styrker Regjeringen i dens Lyst til at kue den". Wulfsberg takker mig for mit Bidrag til Morgenbladet. Han er i Christiania „enten for at redde noget af sine Eiendomme, eller for at være Vidne til, at han mister dem aldeles". Om Storthinget taler han adskilligt; af Bønderne ere denne Gang de fleste Skrab. Hansen[1] er flyttet til Trondhjem,

[1] M. C. Hansen.

og hans Bortgang er det især, som har bragt Morgenbladet i Decadence. Det volder Wulfsberg Pengetab; derimod lever han og Døderlein af Rigstidenden, ligesom Hjelm af Nationalbladet. Han frygter, Storthinget kunde faae Lyst til at berøve ham hans Vartpenge; saa maa vel Kongen give ham et Embede.

26de April.

Jeg udførte mit under 24de fornyede Forsæt, og forfattede et Circulære til Provsterne, hvori jeg udbeder mig nøiagtigere og fuldstændigere Visitatsberetninger, end jeg hidtil fra de fleste har modtaget, især med Hensyn paa Præsters, Kirkesangeres og Skoleholderes Embedsførelse, hvorimod jeg dispenserer dem for de intetsigende Critiker over Prædikenerne.

27de April.

Foruden en legemlig Invitation (til stort Middagsselskab paa Søndag) fik jeg i Dag en aandelig, der var mig heel overraskende. Stiftsprovsten besøgte mig, og deels leverede mig til Gjennemlæsning og Bedømmelse to Prædikener, han har holdt 1ste Søndag i Faste og Skjærthorsdag, deels indbød mig at høre hans Confirmationstale paa Søndag, der er over en meget alvorlig Materie. Prædikenerne, som han troede, „just ikke vare af de sletteste“, har jeg endnu ikke læst, men hvad der kan bevæge ham til at indbyde sin Biskop til at høre en almindelig Confirmationstale, det er vi alle begjærlige efter at vide. Endnu en ligesaa underlig Anmodning fik jeg i Morges. Jeg har omtalt en Mand, som gik bort fra Alteret Skjærthorsdag, uden at have communiceret, og Bruns Forsøg paa at berolige ham. Nu kom i Dag hans Kone til mig, og yttrede det Ønske, at jeg vilde gaae hen til ham, da han, som ellers skyer al Menneskeom-

gang, havde yttret en Slags Længsel efter at tale med mig. Jeg gik da derhen. Manden er Hattemager, synes at være svensk af Fødsel, og noget baade aands- og legemssvag. Han er i bestandig Uroe Dag og Nat, kan aldrig staae, sidde eller ligge stille, afholder sig næsten fra al Mad, er ingenlunde vanvittig, blot i høi Grad tungsindig. Hans Tale, som ellers kun er faa korte afbrudte Repliker, dreier sig om samme Gjenstand som alle disse Menneskers jeg har fundet i min lange Embedstid, og af hvilke det vel neppe lykkedes mig at bringe to eller tre til sand, varig Beroligelse. Saalænge man taler til dem, synes de at høre med Opmærksomhed og indvende intet mod, hvad der er sagt; man faaer da snart udtalt og troer i sin uerfarne Ungdomstid, at man har overtydet Forstanden og rørt Hjertet, men saasnart man vender Ryggen er det lige nær, og naar man kommer igjen maa man begynde forfra.

29de April.

Efter Stiftsprovstens Indbydelse indfandt jeg mig i Dag i Korskirken. Var det end ikke sjeldne Retter af høieste Gout, han bevertede med, Huusmandskost var det virkelig ikke heller. Texten var Ebr. 10, 38. 39 og Thema: „Vigtigheden af under alle Livets Fristelser at bevare sin Troe.“ Havde han talt for en Menighed af megen Læsning og Aandsdannelse, vilde jeg sagt, at det han advarede mod, som Neologie, ikke længer fortjener at kaldes saa, men er virkelig, efter den blandt Dagens Skribenter herskende Aand, alt meget gammeldags. Men ligesom man før var seen til at give slip paa Orthodoxien her i Byen, saa er man nu i de sidste Aar ei synderligen gaaet frem med Tiderne, men indbilder sig (hvad enten man gjør sig det til Pligt at følge eller bestride den) at det endnu er Modetour, som længe siden har ophørt at være det. Dog er man endog mindre

end for en Snees Aar siden vantroe par principe af Høiagtelse for den souveraine Fornuft: letsindig, ligegyldig for Religionen, som for alt, hvad der er høit og ærværdigt, sandselig og usædelig, det er man nu som da, og saa bliver altid Advarslen vigtig, og som den fremsattes af Irgens, med Lys, Kraft og Blidhed, aldeles paa sit Sted. De Vink han gav om Romanlæsning, vare, skjønt jeg rigtignok ikke saa ganske har fulgt dem, ogsaa meget nyttige. Paa to af mine Børn har den slet ikke virket, den tredies Aand har den dannet uden i nogen Maade at forstemme eller fordærve hendes Hjerte; men at der for mange af Bergens slet opdragne, fjantede, forskruede Piger kan være Gift i de Romaner de læser, det bør man ikke negte.

Den anden Indbydelse honoreredes af os alle. Efter Middagsspisen var Dands til Kl. 4 om Morgenen. Hvor passende denne Forlystelse er paa en Confirmationsdag, derom ere Meningerne delte; efter mine Børns Confirmation kunde det aldrig falde mig ind at holde Bal. Man kunde sige, at der ligesaalidet føres religiøs Tale ved Spise- og Spillebordet, som i Dandsesalen, men ved Maaltidet ere de Unge subordinerede, ved Spillet udeeltagende Personer; var der god alvorlig Stemning hos dem, forstyrredes den ikke i det stille Selskab af idel voxne Mennesker. Hvorledes denne derimod kan vedligeholdes under Valts og Springedands til den lyse Morgen, hvorledes Ynglingen og Pigen, træt og søvnig efter en heel Nats Vaagen, kan gaae til Hvile med alvorlig Henblik paa den vigtige Dag, Tak til Gud, som lod dem opleve den, Bøn om Viisdom og Kraft til at gaae frem paa den Bane, de nu have betraadt — det forstaaer jeg ikke.

30te April.

Schydtz havde fra Christiania, at Rusland, Preussen og Danmark ere misfornøiede med vor Constitution og ville

med væbnet Haand paatvinge os Forandring deri. Det er
vel kun løst Rygte; ellers kan man tiltroe de Godtfolk alle
haande. Man skulde troe, det var i 1492 og 93 at Ludvig
den sextende var stødt fra Thronen og halshugget.
Frants alt var Keiser, Alexander og Friederich Wilhelm
voxne Thronarvinger, da det skede, kunde man ei let falde paa.

To Bønder fra Nordalen paa Søndmøre besøgte mig
i Eftermiddag. De havde intet andet Ærende end at tale
mig for sidst, see hvorledes jeg levede, og bevidne mig sin
Hengivenhed.

2den Mai.

Regenter pleie gjerne ved noget Nyt at udmærke deres
Regjerings Tiltrædelse. Det gjør da ogsaa forsaavidt, efter
Statstidenden, Churfyrsten af Hessen. Churfyrstindens Hof-
etat skal betydeligen forstørres, Skuespilsalen ligesaa og mange
ledige Hofcharger skulle besættes. Ved saadan Fyrstedaad
vil den Mand forevige sig; hver har sin Maneer.

3die Mai.

Ved at revidere Udskriften af den søndhordlehnske Visi-
tatsprotocol for deraf at uddrage, hvad der i Sommer bli-
ver at tage under Overveielse, ærgredes jeg atter over min
gode Christian Hertzberg, der endnu ikke har kunnet orientere
sig over Visitatsmoderne. Der har han nu indskrevet Dom
over Præsternes Prædikener, og ladet hver Præst selv un-
derskrive det Vidnesbyrd, at han holdt en grundig og
opbyggelig Prædiken (den næsten uforandrede Formular).
Hvad han selv har talt om, anfører Provsten og, og sees
deraf, at han 3—4 Gange, skjønt med forskjellige Texter,
har afhandlet netop det samme Emne: „Guds Ords Kraft
til at befordre vor Lyksalighed".

4de Mai.

Min sidste Aften-, undertiden og første Morgenlecture er i denne Tid Minerva; og saaledes stødte jeg i Morges paa en Prædiken af Broca, kaldet „Den gode Borger“ [1], hvilken Pram havde hørt med megen Fornøielse, og faaet Tilladelse til at oversætte og trykke. Og det er en Prædiken! Jo vist ere vi nu paa en bedre Vei end for 29 Aar siden; saadan politisk Skjønsnak vilde dog ikke nu vorde hørt med Henrykkelse fra en kjøbenhavnsk Prædikestol.

5te Mai.

Efter de mange Mandsselskaber troede Fru Bernhoft Tonen blandt Mandfolkene her rude, men finder dem fine og dannede over al Forventning. Derimod finder hun meget bagvendt og kleinstädtisch hos de fleste unge Piger, ihvormegen Flitterstads de end behænge sig med. Jeg fandt strax efter i en god tydsk Roman et Sted, der bogstaveligen stemmede overeens med denne rigtige Dom. Forfatteren taler om Fruentimmercirkler, „hvor en Rad af smukke, smagfuldt klædte Piger sidde stille, ogsaa vel undertiden reise sig og gjøre en ganske artig Compliment, men den Fremmede, som af alt dette lovede sig virkelig Dannelse, maa lee over deres forkerte Tale, og vidste ikke at de smukke Børn kun havde copieret den allerydersté Side af de store Stæders Levemaade, og nu troede at Dannelse bestod deri, og at intet andet behøvedes for at gaae i Selskab.“ — Fru Bernhoft fortalte ogsaa om hvorledes Amtmand Falsen og Kones Bryllupsdag var celebreret. Der var stort Selskab hos Hagbarth Falsen Dagen før. Efter Kl. 12 om Natten førtes de ind i et andet Værelse med Illumination og Trans-

[1] Reformert Præst i Kjøbenhavn; den fra Fransk oversatte Prædiken findes i Minerva 1792. III. 350 fgg.

parenter, hvor en Troup Leirbøler traadte frem og i en versificeret Lykønskning complimenterede deres Amtmand.

6te Mai.

Den i sig selv ubetydelige, men som det synes, i nærværende Øieblik vigtige Sag om Adelen har været for i Storthinget. Kongens sidste Proposition underkastedes Overveielse. Falsen understøttede den i en Tale, der er aftrykt i Morgenbladet, med Grunde, hvis Gyldighed jeg maa erkjende og — beklage. Aars, Bull, Foged Landmark, Stadscapitaine Blom, Knudsen og Præsidenten (Gram eller Heidemann?) vare af samme Mening. Imod Propositionen talte derimod Bøchmann, Grüner, Tonning, Payechen, Rosenkilde, Forligelsescommissaire Blom, Lundegaard, Sebbelow, Pløen, Deinboll og Oxholm. Der voteredes skriftlig og med 35 Stemmer mod 21 forkastedes Propositionen. Mod 3 Stemmer besluttedes nu, at Lovforslaget tredie Gang skulde indsendes uforandret. At Lagthinget er af Odelsthingets Mening, derom kan neppe tvivles. Mod Krogh, Sibbern, Arntzen, rimeligviis ogsaa Byeskriver Falsen, Aschehoug og maaskee Nansen vil det Flor-Hoelske Partie udgjøre en bestemt Pluralitet, og saa er da Lodbet kastet. At de udenlandske Magter ville paaføre os Krig for en saa reen Nullitets Skyld som den norske Adel, skulde rigtignok være besynderligt, men hvad kan man ikke tiltroe dem? Og saa vilde jeg da, om jeg havde været i Storthinget, af Omsorg for mit allerede nedtrykte Fædrelands Sikkerhed og Roe, stemt med Falsen, endskjønt det i andre Henseender stred aldeles mod min Overbeviisning.

7de Mai.

Nordposten bragte et nyt Andragende fra Anders Jelle om Kirkesangerposten. Man kunde vedblive at drøvle et

Par Aar, men der er vrovlet nok i denne Sag, og nu skal den staae. Kan gjerne være at Lars Cus intet duer, er selvklog og herskesyg som mange af denne Tids kalkonske Bønder, men naar han ei har farligere Medbeilere end Lars Selle, vilde det være den største Uretfærdighed at forbigaae ham. Han faaer intet Svar, ligesaalidt som den Gerangerske Projectmager Ole Knudsen.

Jeg har nu læst de to Prædikener af Irgens. Den paa første Søndag i Fasten er, paa Indgangen nær, overmaade god. Exegesen over Evangeliet finder jeg fortræffelig. Langt mindre Priis sætter jeg paa Skjærthorsdags-Prædikenen, hvor i megen Korthed „den hellige Nadvere betragtes som en Glædesfest", og hvor man synes at mærke, to Festprædikener i de samme Dage skulde holdes, der heller ikke kunde rystes af Ærmet. De lærde Bemærkninger om Overgangen fra tredie til fjerde Capitel hos Lucas og om Tiden, da Jesu Afskedstale holdtes, vilde Korskirkens Menighed ikke savnet.

9de Mai.

Fra Statssecretairiatet kom Forstegroven af Storthingets Love: at Hittegods ei maa oplyses fra Prædikestolen, men fra Kirkebakken. Skulde det ellers opfyldes, hvad Rigstidenden og Morgenbladet true med, blev Høsten kun ringe og total Misvæxt maatte befrygtes. Storthinget er nemlig prolongeret til — 16de Mai! At der i 3 samfulde Maaneder kunde og burde været langt mere udrettet end der er, kan Ingen negte; men da dette nu ikke er skeet, da det endog med langt større og ordentligere Virksomhed vilde været umuligt i disse 3 Maaneder at blive færdig med alt, hvad der skal afgjøres, da bestemt Landets Ulykke nu vilde være en Følge af Thingets Opløsning, hvad Følge man end kan vente af dets Fortsættelse, og da det vilde været Kongen

langt værdigere, at bevillige den ansøgte Prolongation, men derhos lempeligen dolere over Thingets Langsomhed, saa fragaaer jeg ikke, at jeg høiligen misbilliger dette Skridt af Regjeringen. Skal Hensigten være at sætte Storthinget Kniven paa Struben, og aftvinge det en gunstig Beslutning om Opgjørelsen med Danmark, Adelen og det Berlinske Laan? Hvad jeg dømmer om de to første Ting er sagt her og andetsteds. Af Hjertet afskyr jeg Demagogernes, Hoels, Flors og Sebbelows Adfærd, men saaledes at stoppe Munden paa dem, var en uværdig Fremgangsmaade — overalt Tidernes Tegn ere atter saare slemme; jeg haaber gjerne saa længe jeg kan, men nu er jeg tilbøielig til at frygte. — Hvad Morgenbladet iøvrigt fortæller om Storthingets Bedrifter er følgende: Efter Flors Forslag besluttedes eenstemmigen Anmodning til Regjeringen om at sætte Christiansands Magistrat under Tiltale. — Vedkommende Committee har foreslaaet, at det norske Flag skal bestaae af fire Qvadrater, to hvide og to høirøde; i det ene hvide den norske Løve, i det andet 5 gule Stjerner. Men naar nu dette eller andet Forslag bifaldes, vil saa det norske Coffardieflag erkjendes og honoreres af de andre europæiske Magter? Det forekommer mig som vor Selvstændigheds Erkjendelse er indsluttet inden for Norges og Sveriges Grændser, og at det gaaer os omtrent som den Mand, en Konge udnævnte til Geheimeraad, paa Vilkaar, at han ikke maatte sige det til noget Menneske. — Flor har foreslaaet at den grundlovsmæssige Tid for Storthinget forlænges fra 3 til 6 Maaneder.

I Nationalbladet er nu Amtmand Falsen under større Forfølgelse end Amtmand Collett i Borgerfestens Dage. Foresten anmærkes af de sidste Nummeres Indhold et Forslag om at udsætte Præmie for et Mindedigt og en Mindetale over Zetlitz Til Digtet skulde og, à la Nationalsang sættes ny Musik. Gud veed om Ideen vinder Bifald! Zetlitz var

en god, talentfuld Mand, og havde som Drikkevisers og Nationalsanges Forfatter umiskjendelige Fortjenester, men paa en saadan Maade at udmærke ham, er omtrent ligesaa utidigt som at holde Borgerfester, Krigsraad Flor til Ære.

10de Mai.

I Spidsen for Rigstidendens Nyheder staaer, at Bisskop Bechs Søn Thomas er bleven Capellan pro loco ved Slottet og Aggers, en ny Grund for mig til at glædes ved min Forflyttelse fra dette Embede. Jeg kjender slet ikke den unge Mand; han kan være meget honet og brav, men førend jeg vilde have Bechs Søn til min Capellan og det i selve Christiania Bye, slog jeg gjerne nogle Procent af Honetteteten. Udenlands seer det ret saare uroligt ud. Italien er underkuet, Spanien og Portugal bliver det vel og med Tid og Leilighed; i Tyrkiet ventes idel blodige Optrin; Rusland synes og at blande sig med i Spillet. England og Frankrige ere de eneste Lande, hvorfra man har fredelige Efterretninger.

12te Mai.

I Nationalbladet er det halve Nummer 53—54 mærkeligst. Deri opregnes da de Voterende for eller imod Kongens Proposition om Adelen. Af det seirende Partie var 5 i og 30 udenfor Embedsstanden. For Udsættelsen voterede 16 Embedsmænd og 5 andre, hvoriblandt Meltzers, Svanøes og Aalls Uafhængighed erkjendes; derimod troer man Evjenth og Stadscapitaine Blom have Speculation paa Embede. De 3, som, efterat være blevne overstemte, endnu modsatte sig det andet Alternativ, vare: Gram, Evjenth og Foged Landmark, som derfor kaldes Adelens Venner, ivrige Forfægtere m. m.

13de Mai.

Fra Irgens kom Svar paa mit Spørgsmaal om Sognepræsters og Capellaners gjensidige Pligter og Rettigheder, halvfjerde Foliosidc langt, særdeles instructivt. Han er dog virkelig som Stiftsprovst og Bispens Vicarius en udmærket duelig Mand. Ogsaa her maa jeg anvende det optimistiske System, hvortil jeg har henført næsten alle mit Livs Begivenheder. Det var dog nok godt, at Pavels's Ønske ei opfyldtes — i flere Henseender. Han var maaskee hverken bleven god eller yndet Byepræst.

14de Mai.

Der tales om at baade Treschow og Wedel vilde tage Afsked. Holst og Vogt skulle blive deres Eftermænd.

15de Mai.

N. Hertzberg sendte mig Udtog af et Brev fra Klokker Brynildsen, hvori fortælles at Storthinget — ventelig en Aabenbarelse, Flor, Hoel eller Sebbelow har havt — har faaet Oplysning om, at Norge har 16 Millioner tilgode af Danmark, ikke Danmark 3 Millioner af Norge. Royalister (? !) i Storthinget kaldes de Hvide, Oppositionen de Sorte. Disse indbydes ei af Statholderen. Capt. Danckel, som er i Stockholm, har skrevet til Oberstelieutenant Dons at Wedel er falden i Kongens Unaade. Anker er jevnlig plaget af Koldfeber; Lægerne troe, han ei længe udholder den. Fra Boyesen fik jeg 7 tætskrevne Foliosider. Gud veed, hvorfra han med sine mange Foretagender og mange virkelige Sorger faaer Tid og Stemning til at skrive saadanne Epistler! Han gaaer langt tilbage i Tiden, og beskriver med megen elegant Udførlighed Farer han har været i, og Forskrækkelser, han har havt paa Reiser og andensteds siden han kom til Leirdal. Som rimeligt ønsker han et andet Embede; kan det lade sig

gjøre, vil han gjerne gjøre en Reise til Christiania, medens Kongen er der.

Af Nationalbladet maa jeg afskrive følgende Lovforslag: „Saasnart en Gut er confirmeret, skal han af Provsten (?) erholde et Exemplar af Grundloven. I den Anledning har Bispen at besørge det Fornødne“. Hvilket er det? kjøbe de fornødne Exemplarer? dog vel ikke for egen Regning? sende Præsten de fornødne Exemplarer? skal Bønderne kjøbe dem, eller faae dem gratis paa Statens Regning, og rive dem itu? Et sindrigt Forslag.

NB. Jeg har talt med Folk, der ansee det for Ironie. Det er vanskeligt at sige i disse Tider, da der for ramme Alvor gjøres mange Forslag, ligesaa dumme som de, der indsendtes til Republiken i Holbergs Comedie af dette Navn.

16de Mai.

I Morgenbladet har man endnu ingen Efterretning om Udfaldet af Adelssagen, men af Privatbreve veed man, at den har været for i Lagthinget, og at Kongens Proposition med 10 mod 8 Stemmer er forkastet. Det er da nu forbi. Ville Europas Magter paaføre os Krig for vor Halstarrighed, saa ere vi ret strax i Ulykken; falde de paa fredeligere Tanker, saa skriger Oppositionspartiet: „Der kan man see, at det var blind Allarm; Kongen vilde skræmme os, forlede os til et grundlovstridigt Skridt, smedde os i Adelsaristokratiets Lænker“. Lunkenhed og Mistillid til ham udbredes Landet rundt; galt altsaa ihvad der end skeer. „Ein böser, böser Zufall!“ maa man vel gjentage med Wallenstein. Iøvrigt indeholder Morgenbladet følgende Storthingsnyt: Actionen i Anledning af hiin Pasquil i Nationalbladet har man opgivet. Med Hensyn paa Thingets truede Opløsning enedes man, efter Heidemanns Forslag, at antage Udarbeidelsen af Skatteloven, samt Loven om Told og Consumtions-

væsenet for det vigtigste af alt. Flor nævnte 3 andre betydelige Sager, hvoriblandt Udfaldet af Revisionen af Statsraadets Protocoller; man oplyste at alle 3 vilde kunne behandles inden Thingets Slutning. Odelsthinget er blevet enigt om, at det norske Coffardieflag skal være rødt, med et hvidt Kors, og indeni dette et blaat.

18de Mai.

Christie er yderst misfornøiet med Tingenes Gang paa dette Storthing, og deri har han vel storligen Ret; men en Yttring af ham fandt jeg afskyelig. Dersom Norge ei paatager sig Udbetalingen af de 3 Millioner, vil Krig være en uundgaaelig Følge. Det troer jeg med ham; men saa troer han endvidere, at Sverige vil finde Krig med Norge (!!!) mindre vovelig end Krig med Rusland. For at undgaae denne, mener han at de Svenske med væbnet Magt ville, ja bør falde ind i Naboelandet, og tvinge det til at opfylde dets Forpligtelser. „Sad jeg i svensk Statsraad“, tilføiede han, „vilde jeg bestemt tilraade det, og som Normand, der elsker mit Fædreland, kunde jeg ikke misbillige det“. Til at commentere udførligen herover har jeg ikke Tid, det vilde og være ganske overflødigt. Mine Tanker og Følelser behøver jeg ikke at hensætte paa Papiret, for at bevare dem dybt rodfæstede i mit Inderste. Det vilde være mig kjært, om jeg kunde afsondre Ordene fra den Talende, saa at Følelsen over hine ei forplantedes paa denne. Et Par Maaneders Fraværelse vil idetmindste formilde den, hvis ei Begivenheder imidlertid indtraf, hvorved Hjerternes Tanker end yderligere aabenbaredes.

Aabel skriver, at han halvveis havde engageret sig som Personelcapellan hos Provst Munch, men saa kom Biskop Bech og sagde: „Jeg vil have min Søn Thomas der“, og den Mands „sic volo, sic jubeo“ er almægtigt.

19de Mai.

Opsættelsessagen har været fore i Storthinget. Sagen blev udsat for at indhente nærmere Oplysninger, især med Hensyn paa det ved Statssecretair Holst yttrede Tilbud fra Sveriges Side at deeltage i Gjelden (!!). Hoel foreslog at Holst burde indkaldes til personligt Møde i Storthinget: der var lige mange Stemmer for og imod, men ved Præsidentens Stemme blev afgjort, at dette ikke skulde finde Sted. Storthinget siges at have faaet Prolongation til Juni Maaneds Udgang — en uventet Naade, som imidlertid synes at vise, at man har havt Resolutionen i Beredskab, ligesom 1814 Christian Frederiks Tale, og blot vilde skræmme de smaa Børn med Bussemanden, for at de skulde være flittigere.

20de Mai.

Grev Schmettow er død. Den sære Patron havde anordnet, at han vilde begraves som simpel Soldat; efterkom man ei hans Villie, saa vilde han spøge. Lambrechts synes godt om den Beslutning, Storthingets Pluralitet har fattet angaaende Adelen, troer det aldeles umuligt, at de fremmede Magter vil paaføre os Krig for en saadan Bagatel, men at det er af Frygt for den svenske Adel, Kongen har gjort et Forslag, han selv ei bifaldt, og et Løfte, han rimeligviis aldrig kunde opfylde. Gud veed det, men det veed jeg, at jeg ikke for saare meget godt gad været Storthingsmand under denne Sags Ventilation. Hvad jeg skulde stemme for i Opgjørelsessagen, var mig ikke tvivlsomt, men her vilde min Overbeviisning og min personlige Hengivenhed og Taknemmelighed mod Kongen kommet i en saare slem Collision.

22de Mai.

Paa Birkeland tog jeg Afsked med mit Følge og fortsatte Reisen til Ous paa en særdeles god og paalidelig Hest.

Man kjører undertiden den Vei, men det vilde jeg ikke for meget godt. Blandt de Objecter, der tildrog sig min Opmærksomhed, nævner jeg den saakaldte Galteklev, over hvilken var gjort mig en langt fælere Beskrivelse, end den fortjente. Niels Hertzberg var kommen til sin Datter, som boer tæt ved. Christian Hertzberg og Arentz ventedes; den sidste kom i Eftermiddag, men Provsten først længe efter at jeg havde lagt mig. Mod Aftenen kom den residerende Capellan Stub, hvis Armod og Diensvaghed vedbliver. Han viste mig sin Prædiken om „Religionens velgjørende Virkninger" — skjønt ikke fri for Gjentagelser, ret god, almindelige Ting, men sund Christendomslære, vel og opbyggelig fremsat.

23de Mai.

Det staaer nok ikke saa vel til med Provst Christian; imidlertid hinker han afsted og er i godt Humeur.

Kirken var overmaade fuld, og jeg kan ikke sige andet end at der herskede rosværdig Orden og Stilhed. Begge Præster messe ret behageligt, Jersin især. Stub foredrog sin Prædiken overmaade vel. Men dermed er omtrent sagt det Gode, som lod sig sige om Dagens Forretning. Baade Stub og Jersin katechiserede — næsten maa jeg sige slet. Sognepræsten endda slettere, og 6 saa maadelige Skoleholdere har jeg intetsteds fundet. Nogle af Ungdommen kunde Forklaringen saa temmelig udenad, men fornuftige Svar var ikke at vente. Hos Almuen skal herske stor Ligegyldighed for Skolevæsenet, hvilket gav mig Anledning til at holde min Slutningstale over Matth. 7, 16. Jeg talte meget alvorlige, kraftfulde Ord, og mange Fruentimmer græd — neppe over Ordene jeg talte, men over Kraften, hvormed jeg fremførte dem. N. Hertzberg takkede mig, og sagde, at lignende Advarsler ogsaa kunde være gavnlige for hans Me-

nighed, og det troer jeg ret gjerne. I Sangen var Eenstemmighed, men ikke Harmonie.

Vi havde et meget skjønt Middagsmaaltid, hvori dog, foruden Husets Logerende, kun Præste-Enken Provstinde Sandberg, samt Proprietair Leganger med Kone og Svigerfader deeltog. Jeg drak min Flaske Viin og befandt mig overmaade vel. Ved Bordet opkom en svær Debat i Anledning af en Ordre, jeg havde givet, at Klokkeren i Findaas og Klokkersønnen paa Storøen skulde dirigere Sangen ved Kirkeindvielsen. Arentz tog sin Klokkers Partie, men begge Provster gav mig Ret. Stakkels Arentz! han er inderlig god, men enfoldig og meget stivsindig. Maaltidet endtes i Fred og Kjærlighed.

24de Mai.

Tre Præster have i Dag taget Afskeed, og jeg er alene tilbage med Jersin og Christian Hertzberg. Jersin havde ventet, at der i Visitatsmødet vilde blive klaget over, at han ei fra Prædikestolen læser Bededags- og Nytaarsbønnerne, hvilket jeg maatte sige ham var hans Pligt. Derimod yttredes Ønske om at han selv desimellem vilde katechisere ved Gudstjenesten, naar ellers lidet var at forrette. Jeg maatte give Medhjælperne Medhold, og det forstaaer sig: han var villig som skyldig. At han vægrer sig ved at døbe Børn i Kirken om Søgnedage, fandtes urigtigt. De Indvendinger og Undskyldninger, han fremkom med, havde ei stort at betyde. Iøvrigt taltes om uloyligt Brændeviinsfalg etc. Efter Middagsmaaltidet holdtes Skolecommission. Capitaine Møllerup troer med Philosophen Treschow, at Skoleholdere paa Landet ei bør existere, men Forældrene selv oplære deres Børn, og naar de ei kunne eller ville dette, tage Skade for Hjemgjæld. Jeg forstaaer ikke, hvor Mennesker, der kjende den virkelige Verden, in specie Oplysningens Tilstand i Norge, kunne falde paa saadant.

25de Mai.

Som en stødende Underlighed i Ministerialbogen maa jeg anmærke, at én Dreng, hvis Kundskaber og Forhold erklæredes maadelige, stilledes øverst ved Confirmationen, og at fire, som gaves Charakteren „Udmærket godt“, stod langt nedenfor ham. Ogsaa kunde jeg ikke undlade at yttre Ønske om, at disse udmærkede Subjecter maatte have mødt i Kirken paa Visitatsdagen, da jeg ikke kunde troe, Nogen af dem, jeg overhørte, havde faaet dette Skudsmaal. Denne Hviledag var ellers meget behagelig, skjønt Provsten, Jerfin og den saare tause Leganger udgjorde det hele Selskab fra Morgen til Aften. Vi havde et meget behageligt Middagsmaaltid, uden at jeg ret kan sige, hvori Fornøielsen bestod; endelig havde vi 3 Geistlige en Lhombre en trois, under hvilken jeg blev nedstemt, da det saae ud til Storm og Regn, og jeg gruede for den slemme Bjørnefjord, som i Morgen skal passeres.

26de Mai.

Veiret blev langt bedre end jeg havde ventet, og vi var ikke 3 Timer underveis til Tysnæs Præstegaard.

Man har Efterretning om at Nansen er død, den anden Storthingsmand altsaa, som døde i sit Kald. Man havde meget at udsætte paa ham, men gid ingen udueligere eller uværdigere Folkerepræsentant havde siddet, og i dette Øieblik sad paa Storthingets Bænke. At han elskede Flasken altfor høit, er sandt; at hans Forfængelighed og Lyst til at gjøre Opsigt ofte løb fur med ham, kan heller ikke nægtes, men han var uden Tvivl en baade fornuftig og retskaffen Mand. Gid begge Prædikater tilkom alle dem, som spottede og fordømte ham! Mig er hans Minde kjært.

27de Mai.

Den gamle Klokker Hougs gjorde mig i Morges personlig Opvartning, og gav sig langt bedre tilfreds end hans

Sognepræst over den Affront, der vistes ham ved at constituere Klokkeren i Findaas som Forsanger ved Kirkevielsen. At jeg gjorde meget fornuftigt heri, blev mig saare indlysende ved denne Dags Gudstjeneste. — Arentz's Prædiken var overmaade orthodox. Den var over Slutningen af Evangeliet Joh. 16, 28, og skulde vise „Det Trøstende og Oplivende for os i disse Jesu Ord“. At denne Trøst og Oplivelse udgjorde en egen Deel — den tredie og korteste — hvorved altsaa de to andre gik ganske udenfor Themaet, er en ei ualmindelig logisk Feil. Bibelen citeredes flittigt, for det meste ei upassende; dog hvilede over den første Deel om det Fortjenstfulde for os i Jesu Ord, Systemets Aand vel saa meget som Bibelens. Jeg begreb saaledes ingenlunde, hvad det vilde sige, at Adam udgik fra Faderen i syndig Tilstand, førend han i den paafølgende Katechisation forklarede, at ved at „gaae ud fra Faderen“ forstodes at vige fra Gud — i Sandhed en sindrig Forklaring! Himlen veed, i hvilken Huuspostil Arentz har hentet den Viisdom! Jeg kan dog ikke negte, at Prædikenen i det Hele bar Overbeviisnings og Hjertelighedens Præg, og maatte af den Aarsag behage. Jeg talte i Chordøren over de samme Ord, som Arentz, kun at jeg anvendte, hvad Jesus sagde om sig selv, paa os, hans Læres Bekjendere, der gik ud fra Guds Skaberhaand udrustede med herlige Evner og Anlæg, og skulle engang gaae hjem til Ham, der udsendte os, og gjøre Regnskab for deres Anvendelse. — I det Hele havde jeg Aarsag til at være tilfreds med Ungdommen; det var ikke som paa Ous det blotte Udenadspjat. Arentz er og en af de gode Katecheter blandt Stiftets Præster.

Her gives ei Anledning til at indbyde Selskab; vi nød da overflødigt Tractement i vor egen Cirkel, og havde det ret morsomt. Dagen endte med en Lhombre med Hertzberg

og Arentz, over hvis underlige Distraction og Forsjamsle
jeg ikke sjelden maatte smile.

28de Mai.

Visitatsmødet var ret behageligt; det synes at være er
meget agtværdig Almue. Medens Skolecommissionen holdtes
fik jeg et Brev fra 8 Bønder af Onareim Sogn, med Bøn
at denne Menighed bestandig maatte faae Prædiken Christi
Himmelfartsdag til Erindring om, at dens Kirke paa denne
Dag indviedes. Jeg fandt deres Begjæring saa billig og
rosværdig, at jeg har besluttet offentlig i Indvielsestalen at
proclamere dens Bønhørelse. — Forresten gjorde jeg i stærk
Blæst en ikke lang Spadseretour; Gud veed, hvor vel den
bekom mig, da jeg var en Smule hæs og siden ikke er bleven
bedre. Med Æggedram og Æggepunsch og Syltetøi arbeider
jeg af al Magt paa min Helbredelse. Om min elskværdige
Hertzberg gjør ligesaa med den megen Søvn og det meget
Brændeviin og de salte Spiser han nyder, er mig høiligen
tvivlsomt.

29de Mai.

Atter en Hviledag, anvendt meest til Brevskrivning.
Jeg har ellers i Dag ved at see Arentz's Ompuslen og ube-
gribelige Raadvildhed, som om han igaar var kommen til
Præste-Embede, tænkt paa, hvad der vilde bleven af, om
han havde faaet Lindaas Kald. Hvem skulde man gjort til
Provst efter Fleischers Død og Provstiernes Adskillelse? —
Menneskene gjøre meget galt, og at Biskop Brun tilføiede
Arentz Uret, kan jeg aldrig ophøre at troe: men i det Smaae
som i det Store vender dog Gud det gjerne til det Gode.
Hvedding er fra Forstandens og Kundskabernes Side aldeles
ingen udmærket Mand, men i dette Øieblik er han mig vir-
kelig uundværligst af alle Stiftets Provster.

30te Mai.

Mit Ophold paa Tysnæs, som i Dag fik Ende, var mig virkelig en sand Plage. Det ægte Gjæstfrihedsprincip, at lade Gjæsterne saavidt muligt raade sig selv, er den hjertelig godmodige og velvillige Arentz reent ubekjendt. Man kan ikke en halv Time være inde i hans Stue, uden enten at faae Spørgsmaal, om man vil have Brændeviin, Punsch, Madera, Syltetøi og hvad der nu kan være Timens Orden, eller ogsaa see sig disse Ting virkelig presenterede, saagodtsom paanødte, saa at man næsten maa være uhøflig for at slippe. 4—6 Skaaler proponeres under hver Ret, uagtet Arentz aldeles ikke elsker Drik, men blot troer at opfylde en Pligt, ham vistnok ligesaa ubehagelig, som mig at lade som jeg er fornøiet, naar man opfylder mine Værelser med Tobaksdamp. Vil man spadsere ned til Søen eller udad Marken, maa man liste sig til det som den drikfældige Mand, hvis Kone er Herre over Skabet, hvor Brændeviinsflasken staaer. Denne Jammer er nu forbi.

Onareim nye Kirke er lys og som Landsbyekirke smuk. Den er opført af Muur, der vel ikke staaer 7—800 Aar som de nedbrudte Ruiner, men dog vist ikke er saadant Flikværk, som man paastaaer. Rummet er saa vel og smagfuldt benyttet, som det under de Omstændigheder var muligt, og ere end de blaae og røde Farver (Bøndernes Yndlingscouleurer) vel gloende, ere end samtlige Ansigter paa Altertavlen, der forestiller Nadverens Indstiftelse, naragtige Carricaturer — hvad andet kan ventes, naar lutter Bønder dirigere Arbeidet? Jeg synes, det gjør dem megen Ære. — Der var bestilt Logis paa Onareim Gaard hos en Fru Dahl, og man havde spaaet mig en suur Modtagelse, men det veed Gud, der mærkedes ei det mindste dertil; jeg syntes at være hende saare velkommen. Den hinkende Provst tog ind hos Knud Alsager, for at være Kirken nærmere. I

Lobet af Eftermiddagen ankom de øvrige Præster, som skulle assistere. Ved Normann udbredte sig en Lystighed, som ne ellers ikke vilde fundet Sted. Alt ved Bordet proponeredes flere Skaaler; hvad der siden forefaldt, var jeg ikke personligt Vidne til, men der kigedes nok langt ud paa Natten dybt i en Punschebolle, der før Bordet var næsten urørt.

31te Mai.

Klokken omtrent 10 vare alle Præsterne samlede i fuld Ornat paa Onareim Gaard, og vi vandrede parviis ned ad Bakken. Provsten mødte i Nærheden af Kirken og sluttede sig til Processionen. Vi kom ind i god Orden, men da jaa Folkestimlen skulde indlades, blev der megen Tummel, som dog efterhaanden sagtnedes, og ved en Høitidelighed, hvor vel tre Gange saamange Mennesker vare samlede, som Kirken kunde rumme, kunde neppe mere Orden og Stilhed existere. Marc. 16, 19—20 var min Text, og mit Thema: „Vort Arbeide i Herrens Viingaard skal ikke være forgjæves: Herren vil arbeide med os, og med synlige Tegn forsikre os om sin Bistand". Jeg var uden Tvivl heldigere end i Hareid.

Fru Dahl gav et godt Middagsmaaltid. Der herskede megen Stilhed og Adstadighed ved Bordet, men da jeg havde drukket Caffe, reiste jeg min Vei, og da er jeg temmelig vis paa, at Punschen har frembragt en lystig Stemning. Med stille Veir eller svag Bør tilbagelagde jeg de to Mile over Hardangerfjorden i halvfjerde Time, og traf Hertzbergerne alene i Malmanger Præstegaard.

1ste Juni.

Saare skjøn bebuder sig Aarets fagreste Maaned, de alt endnu er i blomstrende Fremvæxt, Træerne have deres lysegrønne Løv, Dagene naae deres største Længde, da All

er Liv og Haab, Luften varm men ikke qvalm. Jeg opholder mig nu i en skjøn, frugtbar Dal, nærved en rislende Elv, ved hvis Bredder jeg i Eftermiddag vandrede ene og glad. Rundt om Huset staae høie, alt meget skyggefulde Træer, som Hertzberg selv har plantet, og i hvis Lye han, kun 47 Aar gammel, kan vente at opleve mange lykkelige Dage. Fra det besværlige Ceremonievæsen paa Tysnæs er jeg overflyttet i en hyggelig Familiekreds, hvor jeg lever aldeles ugeneret. -- I Formiddag gjorde jeg i Selskab med de to Brødre Baron Rosenkrone en Ceremonie-Visit. Vi traf ham spadserende med sine to Smaapiger. Engang Officeer, levende i den store Verden, en Prinds's Adjutant, indskrænker han sig nu til det stille Huusliv i en landlig Afkrog, har ikke i 4—5 Aar været i Bergen, men synes at leve meget lykkelig.

Under Titel: Profetier af C. M. Falsen findes i Nationalbladet No. 69—72 et saare mærkeligt Fragment af det ovenomtalte Falsenske Skrift fra 1814. Med stærke Farver skildrer han der, hvad Følgen sandsynligviis vilde blive af Norges Overgang til Sverige, endog om dets Constitution vedtoges. Vistnok overdriver han, og i værste Tilfælde kan jeg ikke tænke mig det saa slemt som Falsen spaaer, men at Erfaring har bekræftet adskillige af hans Udsagn, og at Tidernes mørke Tegn lade befrygte end flere af disse Profetiers Opfyldelse, det er nok altfor vist. Det frapperede mig at see yttret som ei usandsynligt den samme Idee, som Christie forleden til mit yderste Mishag lod sig forlyde med. Af Storthingsforhandlingerne fra 1816 meddeles en Beslutning, efter Falsens Forslag, fattet med 58 Stemmer mod 22, at Lov om Skatternes Ligning og Repartition skal bestemmes i samlet Storthing, og ikke gjennemgaae Afdelingerne, med dissenterende Vota af Bergh, Schjøtz, Bonnevie, Ræder, Schultz, Nansen, Oxholm, Knoph, Bjørnskov, Cappeln, Tank,

Bøgvald, Gerner, Krogh og Sibbern. Det sidste ani... og er saare kraftfuldt. — I 73—76 besvares de ironi... Spørgsmaale, som for noget siden gjordes med Hensyn p... Falsen. Jeg har ellers faaet Lys i en Sag, der før ... mig dunkel, og det er sandsynligviis det rette: Justitiari... Bull skal have isinde at nedlægge sit Embede[1]; False... menes at ville blive Justitiarius og Byfoged, Bull igje... Amtmand i Nordre Bergenhuus Amt. Enhver af disse Ting for sig selv betragtet synes ophøiet over enhver Ind... vending. At en podagristisk Olding over 70 Aar tager A... sked, at en af Landets ypperste juridiske Embedsmænd blive... hans Eftermand, at en anden, just ikke udmærket, men alt... meget fornuftig og duelig Mand succederer — deri er intet uretfærdigt eller ubilligt, men i denne Combination er Tinget betænkelig og stødende. — Endelig fortælles, hvad den Ankers... Familie har kostet Norge i disse 6 Aar, og deraf uddrage... Nationalbladet den Slutning, at denne ærede Familie er Norge saare chere, dyrebar, kostbar, theuer.

2den Juni.

Nationalbladet No. 77—78 indeholder først det bekjendte Udfald paa Adelssagen i Lagthinget. Derpaa følger et Digt, hvor denne Heltegjerning besynges og forsikres „liig Solen med kraftigt Lys at have splittet den ængstelige Taage“, og nu

Ung staaer som gjenfødt, i sin stolte Flor
Den ædle Friheds Plante, skjøn at skue,
Og hæver fra sin Klippegrund sig stor
Og herlig under Nordens Klippebue!

Maatte det kun ikke blive efter Visens Ord: „En sørgelig Ende den Lystighed fik!“ Verserne ere gode og sikker-

---

[1] Rygtet var ugrundet; i ethvert Fald blev Bull staaende i sit Embede som Høiesterets Justitiarius indtil 1827.

ligen af Pavels Hjelm. · Sorenskriver Gram er med eet igjen kommen i Oppositionspartiets Naade ved i Storthinget den 10de Mai at have erklæret sig mod de 3 Millioners Betaling. — Tilsidst anføres det Rygte, at Wedel vil privatisere paa sine mange gamle og nykjøbte Eiendomme, og ønskes, at han forinden maa vorde indstævnet for Rigsretten, at gjøre Regnskab for sin Huusholdning. — No. 79—82: De 3 Millioner omtales i den sædvanlige persiflerende Tone, og Falsen, som det egentlig gaaer ud over, beskyldes for at have bivaanet et Committeemøde desangaaende hos Statholderen.

Niels Hertzberg kom i Morges, efterat have reist den hele Nat.

3die Juni.

Havde jeg slet Visitatsveir, da jeg sidst var i Qvindherred, des skjønnere var det denne Gang. Alt var bedre end da, naar jeg undtager stakkels Chr. Hertzbergs Helbred. Jeg fik da saa omtrent overseet Qvindherreds (egentlig Bjørkevolds) Kirke, der er en stolt, majestætisk, skjønt rigtignok vel mørk Bygning, en af de smukkeste Landsbyekirker i Stiftet. Efter Løfte til Hertzbergerne holdt jeg en Slags Liigprædiken over Præstekonen, da hverken Manden eller Brødrene paa Begravelsesdagen følte sig istand dertil. Jeg talte over det sidste Vers i Evangeliet, sammenholdt med samme Capitels tolvte Vers. Hertzberg holdt Tale i Chordøren, ogsaa over et Sted af Dagens Evangelium Joh. 15, 27. Den var ret god, skjønt de Ord „I skulle ogsaa vidne“, gaves en altfor udstrakt Betydning. Tilsidst holdt han en Lovtale over sin Menighed, hvorved han ligesom satte mig Kniven for Struben, og tvang mig til at yttre større Tilfredshed, end sidst. Under hans egen Katechisation, tildeels ogsaa under Skoleholdernes, forekom det mig, at Dommen dog ikke kunde blive saa meget forskjellig, men da jeg selv

kom til, omstemtes jeg mærkeligen, og fandt, at Ungdommens Kundskab ikke var blot og bar Udenadsspjat. At Hertzbergs Katechisation er saa saare rosværdig, kan jeg nu ikke finde; den er bedre end Præsternes i Ous, men neppe saa god, som Arentz's. Rose nogen med Varme, af et rørt Hjerte lyse Velsignelse over Menigheden — nei! det kunde jeg heller ikke nu. — Her i Præstegaarden var ingen Gjæster indbudne, undtagen Baronen og hans Broder. Vi havde et ret behageligt Maaltid, Gud skee Lov uden Spor af den Larm, der gjorde Visitatsdagen for 3 Aar siden saa ubehagelig. Vi drak Caffe paa Marken i de unge Træers Skygge ved Siden af den rislende Bæk. Et Par Mennesker med æsthetisk Sands og Følelse var mit eneste Savn; de findes ikke i disse Egne — jeg finder ikke et eneste saadant Menneske paa den hele Reise.

4de Juni.

I Skolecommissionen udførtes det store Underværk, at 4 Skillings forhøiet Afgift til Skolekassen af hver Gaardmand eenstemmigen decreteredes. — Den gamle sygelige Oberst Segelche, som troedes at staae med den ene Fod i Graven, da jeg for 3 Aar siden var i Qvindherred, spiste her til Middags og tømte sit Glas med stor Fornøielse. En Svirebroder har han i sin Tid nok været, som de Fleste i Søndhordlehn; ellers roses han som en god, veltænkende Mand. Jeg troede i Henseende til Barnedaab om Søgnedage at have bragt Jersin til Syndernes Erkjendelse, men i Søndags har han tillyst i Haalandsdalen og i Fuse, at Børn kunne blive døbte i Ous Kirke om Søgnedage mod en Betaling af ½ Spd. over det sædvanlige. Hans Svoger og Provst Chr. Hertzberg blev meget vred, lovede at give ham en eftertrykkelig Revselse, og, hvis denne ikke frugtede, at anklage ham for mig.

Nationalbladene No. 83—88: I et ironisk Brev lastes Bladet for den Impertinence, at ville i 1821 minde en Mand [1] om, hvad han skrev 1814. Haren er graa om Sommeren og hvid om Vinteren, og et Menneske kan ligesaa gjerne skifte Mening, som et Dyr skifter Farve efter Aarstiden. — I No. 89—92 irettesættes med sindigt Alvor den nidkjære Zelot, der fandt det forargeligt at holde Concert i en Kirke for Penge. Jeg forbigaaer et Par ubetydelige Stykker, og nævner blot af det tiende og sidste Blad (93—96) en Opposition mod Flor med Hensyn paa Embeders Afskaffelse, hvor han især lastes for at ville have Lensmændene gjort til Embedsmænd istedetfor Fogderne, og Provst Aschehougs fortræffelige Votum i Adelssagen, der gjør ham megen Ære.

5te Juni.

Klokken 8 i Morges forlod jeg og Niels Hertzberg Malmanger. Vi havde 7 Mile at reise. Veiret var stille, Farten altsaa langsom, eensformig og temmelig ennuyant. Klokken lidt over 9 om Aftenen kom vi til Ullensvang.

6te Juni.

Ene med Hertzberg førte jeg et stille og ret behageligt Liv. Jeg lever her aldeles ugeneret; jeg gaaer ind i hans Værelse og taler med ham, graver i hans Bøger; vi mødes i Haven, der har 2—3 skyggefulde Hvilepladse, ved Bordet og nyder et frugalt Maaltid, det er en ret behagelig Afvexling.

Med Rigstidenden fulgte et saare vigtigt Document: et kongeligt Rescript, dateret 12te April, men først den 22de Mai oplæst og indleveret i Thinget. Det angaaer de 3 Millioner, og er stemt i en Tone, som jeg ikke kan glædes

[1] Falsen, see 2den Juni.

i Kjøbenhavn var omtrent ligesaa stor? Endelig kjender nok ikke Hertzberg de eensomme Fængsler, saadanne som de bør være, naar han finder dem at være en lemfældigere Straf, end dobbelt eller tredobbelt saa langt Tugthuusarbeide. I et andet Stykke om Klædedragten gaaer han i smaalig Detail og gjør mange Digressioner. Der er Liighed mellem Hertzbergs og Prahls Skrivemaade, kun at hiin pidsker til Blodet, som Juvenal, denne gav Snert som Horatz.

Den fornuftige og ædle Johannes Aga spiste her til Middag, og jeg hyggede mig ret overmaade i denne sjeldne Bondes Selskab. I Kirken viedes to Brudepar, og efter Sædvane vare de inde hos Provsten og bleve tracterede. Imidlertid blev Følget ude paa Gaarden og dandsede. En ung Karl gav en lille bitte Solo. Jeg saae da Gamle og Unge i deres Stads, som hvad Qvindekjønnet angaaer, er meget vakker og prydende. Brudekronen med det øvrige Dingeldangel er aldeles ikke kostbar, men særdeles net. At der iøvrigt til den Pynt medgaaer næsten ligesaa megen Tid, og ved den røber sig ligesaa megen Forfængelighed og Glimrelyst som ved de eleganteste Kjøbstad-Damers, det vil jeg troe. Aliter, non aliud.

8de Juni.

Hertzberg besøgte mig i Morges paa Sengen, saae og beundrede mine aldeles restituerede Been, som han troede incurable, og overgav mig til Gjennemlæsning sin Visitatsprædiken, hvilken han mod Sædvane har skrevet næsten Ord til andet. Intimationen over 1 Mos. 1, 2 er særdeles smuk, og kunde vel fortjene at være Indledning til det opløftende Vers: „O Lue af Guds Kjærlighed!“ istedetfor det flaue i den Kingoske Psalmebog. Prædikenen er over de Ord: „Saa elskede Gud Verden osv.“ og viser: 1. Gavens Storhed. 2. Hvortil den sigter. 3. Hvorledes den bør modtages.

4. Hvorledes mange modtage den. (Mod denne Inddeling lod sig vel adskilligt indvende.) De to første Dele ere behandlede med kraftig og populær Veltalenhed, de sidste afærdiges ret kort. Man burde ikke overtage mere end man kan bestride. Med en forandret Disposition kunde saa fuldstændigen, som det i en Prædiken kan forlanges, alt dette været sagt, som nu er lovet, men ei præsteret. At ved Afvigelsen fra den sædvanlige Extemporering hans udvortes Foredrag neppe vil vinde, forudseer jeg.

Sorenskriver Koren, Foged Vibsteen og Lieutenant Collin spiste her til Middag. Koren fortalte blandt andet, at han engang udenfor Kjøbenhavn havde bivaanet en Gudsdyrkelse af Ildens Tilbedere. En temmelig Mængde af disse var kommen med et Skib; de fik Tilladelse til at holde deres Cultus i en Bygning ude paa Grønland[1]; Capitainen og Supercargoen med Familie havde Adgang dertil, og med den ene af dem fulgte Koren som Ven. Hvad han beskrev forekom mig som Gjøglerie, men ellers sagde han, at der herskede megen Andagt, større end i vore lutherske Kirker.

Nationalbladet No. 103—6 begynder med nogle intetsigende Spørgsmaal, hvorpaa følger et saare vigtigt og velskrevet Stykke i Anledning af det Rygte, som dog virkelig har været udspredt, at svenske Tropper skulde marschere ind i Norge og skræmme eller tvinge Storthinget til at decretere de 3 Millioners Udbetaling eller Constitutionens Omstyrtning. Saaledes egner det Patrioten at skrive, og Held det Land med al dets Armod og øvrige Brøst, hvor saadant kan siges med Frimodighed, uden Omsvøb eller Complimenter. Den Forfatter gad jeg kjende, og var det end selve Flor, jeg skulde hædre og velsigne ham. „Uniform! Uniform!

[1] Det ældre Navn paa en dengang øde Plads mellem Citadellet og Østerport i Kjøbenhavn; see herom Werlauffs Antegnelser til Holbergs 18 første Lystspil S. 43.

i Kjøbenhavn var omtrent ligesaa stor? Endelig kjend nok ikke Hertzberg de eensomme Fængsler, saadanne som bør være, naar han finder dem at være en lemfældig Straf, end dobbelt eller tredobbelt saa langt Tugthuusar beide. I et andet Stykke om Klædedragten gaaer han smaalig Detail og gjør mange Digressioner. Der er Lig hed mellem Hertzbergs og Prahls Skrivemaade, kun at hin pidsker til Blodet, som Juvenal, denne gav Snert som Horat

Den fornuftige og ædle Johannes Aga spiste her t. Middag, og jeg hyggede mig ret overmaade i denne sjeldne Bondes Selskab. I Kirken viedes to Brudepar, og efter Sædvane vare de inde hos Provsten og bleve tracterede. Imidlertid blev Følget ude paa Gaarden og dandsede En ung Karl gav en lille bitte Solo. Jeg saae da Gamle og Unge i deres Stads, som hvad Qvindekjønnet angaaer, er meget vakker og prydende. Brudekronen med det øvrige Dingeldangel er aldeles ikke kostbar, men særdeles net. Ti der iøvrigt til den Pynt medgaaer næsten ligesaa megen Tid, og ved den røber sig ligesaa megen Forfængelighed og Glimrelyst som ved de eleganteste Kjøbstad-Damers, det vil jeg troe. Aliter, non aliud.

8de Juni.

Hertzberg besøgte mig i Morges paa Sengen, saae og beundrede mine aldeles restituerede Been, som han troede incurable, og overgav mig til Gjennemlæsning sin Visitats-prædiken, hvilken han mod Sædvane har skrevet næsten Or til andet. Intimationen over 1 Mos. 1, 2 er særdeles smu og kunde vel fortjene at være Indledning til det opløftend Vers: „O Lue af Guds Kjærlighed!“ istedetfor det flat i den Kingoske Psalmebog. Prædikenen er over de Or „Saa elskede Gud Verden osv.“ og viser: 1. Gavens Sto hed. 2. Hvortil den sigter. 3. Hvorledes den bør modtage

Kongens Forslag til Universitetsfundats er henlagt, og Storthingets forrige uforandret indsendt til Sanction. Lovforslaget om Consulatpengene i Helsingøer er af Kongen nægtet Sanction. Tingen er mig ligegyldig, jeg forstaaer den ikke engang, men at Rosenkilde der, til Efterretning for de Handlende, skyndte sig at bekjendtgjøre denne Beslutning, da den var fattet i Odelsthinget, uden at man engang vidste, om Lagthinget vilde bifalde den, nu staaer som en Nar, det vil jeg ikke nægte fornøier mig.

9de Juni.

Bleve ei disse Dage forkortede, saa det surt ud. Gud skee Lov denne var den sidste, der tilbragtes i saadan eensom Ørkesløshed, men den var virkelig ogsaa drøi. Hertzberg var for det meste indsluttet i sit Studerekammer, og overalt begynder vore Conversationsæmner at udtømmes. Vore Berøringspunkter ere ikke saa overvættes mange; der er Ting, som have udmærket Interesse for mig, som han ligefrem foragter. I hans Anskuelser og Domme er en Eensidighed, som ikke er i mine; jeg forlanger ikke at alle skulle sætte Priis paa det, som har Værd for mig, men heller ikke honorerer jeg en saadan Fordring, naar den gjøres til mig. At sige om en Ting: den er absolut saa, fordi den forekommer mig saa at være, har stedse i mine Øine været en baade latterlig og ærgerlig Arrogance. Naar Hertzberg altsaa efter sin saare ringe Erfaring, hvilken han endda indsamlede, betagen af ugunstig Fordom, bryder Staven over Kjøbenhavn, Østlandet, Byelivet sammenlignet med Landliv osv., saa bliver saadan Fordømmelsesdom mig, som kjender ovenmeldte 3 Ting bedre end Nogen af det Navn Hertzberg, utaalelig — jeg kan ikke gjøre for det. Nei! en saare cultiveret Mand er unægtelig Provst Hertzberg, har umiskjendelige Kundskaber og Talenter, har i Omgang og Correspon-

dance meget der behager, men jeg kan ikke sige, at jeg ønskede ham til dagligt Selskab, og derfor er det min faste Beslutning, om Gud lader mig opleve den Tid, at jeg tredie Gang skal besøge disse Egne, aldrig mere at holde saamange Rastdage i Ullensvang. En Lykke er det, at Veiret har været saa godt i denne Tid, saa jeg har kunnet være i fri Luft, og det var idag min eneste Frelse, da jeg i Formiddag laae vel en Times Tid ved en rislende Bæk, med Udsigt til Kirken, Fjorden og paa hiin Side af den nøgne, tildeels sneedækte Fjelde, og i Eftermiddag ved den herlige, brusende Fos, for mig et af de ypperste Naturphenomener, jeg kjender. Jeg begriber saa ganske, hvorledes (som man har fortalt om en Vild) en Naturens Søn med varmt Hjerte og exalteret Imagination kunde henreven af Enthousiasme og anende Længsel styrte sig ud i den vilde Strøm. Naar jeg nu var Yngling, uden christelig Oplysning, jeg troede, at jeg kunde komme i den Sindsforfatning, at jeg fristedes til at gjøre ligesaa. — Paa min Hjemgang fra denne poetiske Vandring havde jeg et heel prosaisk Møde af Klokkeren.

I et engelsk Maanedsskrift fandt jeg en yderst træffende Anekdote om Garrick og en Biskop. De talte sammen om den Effect, man ved Talen kan frembringe; og Bispen spurgte: „Hvoraf kan det dog komme, at De, ved at fremføre opdigtede Ting, kan røre til Taarer, medens vi, der forkynde de høieste guddommelige Sandheder, undertiden vække slet ingen Deeltagelse?" „Det kommer deraf", svarede G., „at vi fremføre vort Digt som om det var Sandheder, og De Deres Sandheder, som om det var Digt." Hvor mangfoldige Præster, berømte Talere og berygtede Vaasere gjorde vel i at lægge sig dette paa Hjerte!

10de Juni.

Provsten prædikede i Dag i Kingservig, men kom desuagtet før mig til Helleland. Jeg talte meget med Koren,

som er en snild, godmodig Mand, som Vert, som Ægtemand og Fader, i flere Henseender ret meget elskværdig. Han har sine Underligheder, især naar han rager ind i Politik, men ellers er han vist saare ædel og hæderlig[1].

11te Juni.

Det er da nu afgjort! Norge har ved sine Repræsentanter forpligtet sig til at betale de 3 Millioner, dog ikke i 10, men i 30 Aar. Paa Middagshvilen nær debatteredes Sagen fra Kl. 9 om Morgenen til Kl. 2 om Natten. 24 talte for, 10 imod Indstillingen i første Post. Omsider afgjordes Sagen med 52 Stemmer imod 21. Det var den 29de og Natten til den 30te Mai denne Catastrophe frembragtes, af to onde Ting sikkerligen den mindste. Om de øvrige Puncter handledes den følgende Dag, hvilken havde en anden Mærkelighed. Grev Wedel kom i Storthinget med et nyt kongeligt Rescript af 24de Mai, hvori fordredes, at Rosenkilde offentligen skulde tilbagekalde nogle utilbørlige Udtryk i hans Forslag om at udstede en Adresse til Nationen i Tilfælde, at længre Prolongation ei indvilligedes. Hvis han vægrede sig derfor, anmodedes Odelsthinget om at tage under Overveielse, om han ei burde indstævnes for Rigsretten. Efter Tanks venlige Raad besluttede han sig til Palinodie, men nu fremkom adskillige af Thingets Medlemmer og paatalte nogle ligesaa uværdige Udtalelser i hans skriftlige Votum angaaende Opgjørelsen. Ogsaa dette maatte han tage tilbage, og beqvemme sig til en heel ydmygende Afbigt.

[1] Den af Alle agtede, men rigtignok i flere Henseender underlige Mand døde 1854 i Ullensvang Præstegaard hos sin, ham vistnok i høi Grad lignende Søn, Præsten N. Koren. Han har givet et træffende Billede af sig selv i sit Testamente (Norske Stiftelser II, 522—529) og i sine Breve fra Eidsvold i 1814 (trykte i Y. Nielsens Bidrag til Norges Historie i 1814. I 448—504).

vance meget der behager, men jeg kan ikke sige, at jeg ønskede ham til dagligt Selskab, og derfor er det min faste Beslutning, om Gud lader mig opleve den Tid, at jeg tredie Gang skal besøge disse Egne, aldrig mere at holde saamange Rastdage i Ullensvang. En Lykke er det, at Veiret har været saa godt i denne Tid, saa jeg har kunnet være i fri Luft, og det var idag min eneste Frelse, da jeg i Formiddag laae vel en Times Tid ved en rislende Bæk, med Udsigt til Kirken, Fjorden og paa hiin Side af den nøgne, tildeels sneedækte Fjelde, og i Eftermiddag ved den herlige, brusende Fos, for mig et af de ypperste Naturphenomener, jeg kjender. Jeg begriber saa ganske, hvorledes (som man har fortalt om en Vild) en Naturens Søn med varmt Hjerte og exalteret Imagination kunde henreven af Enthousiasme og anende Længsel styrte sig ud i den vilde Strøm. Naar jeg nu var Yngling, uden christelig Oplysning, jeg troede, at jeg kunde komme i den Sindsforfatning, at jeg fristedes til at gjøre ligesaa. — Paa min Hjemgang fra denne poetiske Vandring havde jeg et heel prosaisk Møde af Klokkeren.

I et engelsk Maanedsskrift fandt jeg en yderst træffende Anekdote om Garrick og en Biskop. De talte sammen om den Effect, man ved Talen kan frembringe; og Bispen spurgte: „Hvoraf kan det dog komme, at De, ved at fremføre opdigtede Ting, kan røre til Taarer, medens vi, der forkynde de høieste guddommelige Sandheder, undertiden vække slet ingen Deeltagelse?“ „Det kommer deraf“, svarede G., „at vi fremføre vort Digt som om det var Sandheder, og De Deres Sandheder, som om det var Digt.“ Hvor mangfoldige Præster, berømte Talere og berygtede Vaasere gjorde vel i at lægge sig dette paa Hjerte!

10de Juni.

Provsten prædikede i Dag i Kingservig, men kom desuagtet før mig til Helleland. Jeg talte meget med Koren,

som er en snild, godmodig Mand, som Vert, som Ægtemand og Fader, i flere Henseender ret meget elskværdig. Han har sine Underligheder, især naar han rager ind i Politik, men ellers er han vist saare ædel og hæderlig[1].

11te Juni.

Det er da nu afgjort! Norge har ved sine Repræsentanter forpligtet sig til at betale de 3 Millioner, dog ikke i 10, men i 30 Aar. Paa Middagshvilen nær debatteredes Sagen fra Kl. 9 om Morgenen til Kl. 2 om Natten. 24 talte for, 10 imod Indstillingen i første Post. Omsider afgjordes Sagen med 52 Stemmer imod 21. Det var den 29de og Natten til den 30te Mai denne Catastrophe frembragtes, af to onde Ting sikkerligen den mindste. Om de øvrige Puncter handledes den følgende Dag, hvilken havde en anden Mærkelighed. Grev Wedel kom i Storthinget med et nyt kongeligt Rescript af 24de Mai, hvori fordredes, at Rosenkilde offentligen skulde tilbagekalde nogle utilbørlige Udtryk i hans Forslag om at udstede en Adresse til Nationen i Tilfælde, at længre Prolongation ei indvilligedes. Hvis han vægrede sig derfor, anmodedes Odelsthinget om at tage under Overveielse, om han ei burde indstævnes for Rigsretten. Efter Tanks venlige Raad besluttede han sig til Palinodie, men nu fremkom adskillige af Thingets Medlemmer og paatalte nogle ligesaa uværdige Udtalelser i hans skriftlige Votum angaaende Opgjørelsen. Ogsaa dette maatte han tage tilbage, og beqvemme sig til en heel ydmygende Afbigt.

[1] Den af Alle agtede, men rigtignok i flere Henseender underlige Mand døde 1854 i Ullensvang Præstegaard hos sin, ham vistnok i høi Grad lignende Søn, Præsten N. Koren. Han har givet et træffende Billede af sig selv i sit Testamente (Norske Stiftelser II, 522—529) og i sine Breve fra Eidsvold i 1814 (trykte i Y. Nielsens Bidrag til Norges Historie i 1814. I 448—504).

Den tredie Nyhed, Posten bragte, er at Tilladelse til at affende Nationalbladet med Posten, mod nedsat Porto, indtil videre er ophævet. Her dømmes forskjelligen derom. Venter Kongen, at Bladets Udbredelse og Læsning derved vil standse, saa vil uden Tvivl hans Forventning skuffes, men at han chicanerer Hjelm, efterat denne i flere Aar øiensynligen har lagt an paa at chicanere ham, det kan man dog ikke undres over. At jeg skal vise den, der stræber at vække Misnøie imod mig og mine Foranstaltninger en særdeles Faveur, det er dog vel meget forlangt. Supprimere Bladet kan Kongen ikke, og havde han Magt dertil, og gjorde det — jeg vilde vist være den første til at paatale det.

I Provst Normanns Brev laae et do. fra Falsen til Boyesen, samt et Exemplar af det trykte Forslag om Landpolitiet. Falsen skriver i en spøgende Tone om Nationalbladets Angreb, og i en alvorligere om Nogles Forsøg at tilveiebringe Revolutionsscener. Rygterne om at han skulde blive Statsraad, Justitiarius i Høiesteret o. dl. erklærer han for at være aldeles ugrundede. „Førend jeg vilde være Statsraad, før vilde jeg hugge Brænde for Føden,“ siger han.

Jeg kommer da endelig til Dagens Forretning: Visitats i Ullensvang Kirke. Det gik efter min Spaadom: Hertzbergs udvortes Foredrag var mindre Liv og Kraft end sidst, da han extemporerede. Han benyttede sig meget af Papiret, og det er Fjas, om saa en Demosthenes gjør det. Hans Katechisation var god, meget populær, og af Skoleholderne var der heller ikke een, jeg kunde kalde maadelig; hvoraf kom det da, at jeg, som ei kan tale Hardangersk, men ogsaa i min Katechisation taler i den ædlere Dialogs Toner, uden Dialect og Sprikworter, først kom efter Ungdommens virkelige Kundskaber, da jeg selv begyndte med den, at jeg fik langt fornuftigere Svar end nogen af dem? Efter nu at have gjennemreist hele Bergens Stift og visiteret i alle Byens

Almueskoler, maa jeg bestemt erklære, at den Kingservigske Ungdom er den ypperste, jeg nogensteds har fundet. Saa megen Eftertanke og sund Fornuft fandt jeg sjelden hos mine meest oplyste Confirmander i Christiania, som hos mange af disse Bønderdrenge. Jeg talte over 1 Thes. 2, 19, „Udslukker ikke Aanden!" Paa lidt ubetydeligt Børneskrig nær, var der megen Orden og Rolighed i Kirken, ihvor fuld den var, og den almindelige Knælen, den Stilhed som Gravens under Klemtningen, da Slutningsbønnen var læst, fyldte mine Øine med Taarer. — Om det øvrige af Dagen er intet at sige, uden at her var det samme Selskab som i Gaar paa Helleland og at vi blev meget godt tracterede.

12te Juni.

Uagtet min Ordre efter min første Visitatsreise, holder Hertzberg ingen Copiebog. Han viste mig sin Registratur, og beraabte sig paa, at alle originale Documenter ligge i hans Archiv. Dette var nu godt og vel, naar Provste-Embedet var arveligt hos Sognepræsten i Kingservig; men naar Provsten boer paa Voss, i Graven, Vigøer eller Strandebarm, hvad har da Præsten her? Ja det havde den lærde og forstandige Mand, der tænker over Naturens og Politikkens dybeste Hemmeligheder, ikke tænkt paa, men nu kom Sandhedens Erkjendelse. — Til at faae Skolebidragene forhøiede kunde hverken jeg, Provsten eller den brave Johannes Aga, der ikke hedder Præstens Medhjælper, men er det trods nogen, drive det. Alt hvad der udrettedes, var at forhøie Lønnen fra 9 til 10 Spd. Om en Kirkeklokke i Kingservig disputeredes mere med Adelsbonden Lars Galtung fra Strandebarm, end Sagen var værd.

13de Juni.

I Provstens og Røttings Selskab reiste jeg i Morges til Ulvig. Her er i Storstuen kommen et nyt, ret smukt

Ameublement; jeg maa overalt troe, at Røtting ingenlunde er saa fattig, som han ansaaes for, da jeg sidst var her. Den Tanke, at nødtørftig Mundportion opofres, for at man i et Par Dage kan brillere, har jeg nu ingen Grund til at nære; fra den Side har Opholdet her intet ubehageligt, og ihvorvel jeg kunde ønske mindre Ceremonievæsen, er dette dog ikke saa trættende som paa Tysnæs. I Dagligstuen fandt jeg to af de i Bispegaarden opklækkede Canarifugle, som Fru Røtting for otte Dage siden havde hjembragt. Hannen hilsede venlig sin fordums Herre, og gav os under Maaltidet en liden Sang med sin spæde Stemme. Det var mig ret inderlig kjært at se disse smaa Fugle, der mindede mig saa kjærligen om Hjemmet, og jeg harmedes ret over Provstens høiwise Anmærkninger om den Frihed, de ere berøvede, og Umuligheden af at finde Glæde ved saadant, item ved Blomster, der voxe i Urtepotter. Hvor varmt jeg føler for Frihed og Natur, og hvor smerteligt det er mig at see nogen levende Skabning lide, det veed jeg selv bedst, men en Canarifugl, saa inderlig glad i sit Buur, den eneste Verden han kjender — jeg maatte være en Nar eller en Sværmer, om jeg ynkede ham! — Paa en Spadseretour, hvor Røtting viste mig en Hob unge Træer, han har plantet henad Strandveien, et Arbeide, hans Eftermænd ville takke ham for, om han end ikke selv skal qvæges i deres Skygge, fortalte Hertzberg mig, at han, da jeg var udnævnt til Biskop, troede, at jeg som Genie, der gjorde Vers, vilde liig min Formand ophøie mig over alt Detailvæsen, og at han ikke uden stor Forundring havde fundet det Modsatte, fundet hos mig en Hurtighed og Accuratesse, som — skulde han føiet til — savnes hos ham selv. At denne Ringeagt for Formaliteter, og det, han efter sin Anskuelse, finder at være Smaating, er en charakteristisk Egenskab ved hans Embedsførelse, er nok unægteligt. Tre Ordrer har han saaledes

...nuk en Liigtale som Sigvardts. — Efter den nyeste Rigs...dende har H. M. under 16de Mai naadigst befalet, at ...000 Mand, Halvdelen norske og Halvdelen svenske, skulle ...mmentrækkes til Vaabenøvelser i en Leir mellem Moss og Christiania.

7de Juni.

N. Hertzberg har skrevet en Afhandling om Moraliteten her i Kingservigs Præstegjæld til Indrykkelse i „Budstikken", hvilket Blad imidlertid atter synes at ville standse, man veed ikke om af Mangel paa Bidrag eller Afsætning[1]. Den gode Mand er vel vidtløftig i sin Skrivemaade, gjentager sig selv for ofte, lader sig og stundom henrive af forudfattet Mening til at debitere som Axiomer Resultatet af hans egen Erfaring i en temmelig snever Virke- og Omgangskreds. De idelige Klager over Ungdommens Nattesværmen, NB. ei som ældgammel, indgroet Uvane, men som en temmelig nye Skik, klinger ei godt i den Lærers Mund, der altid stiller sin store Nidkjærhed til Skue og har været denne Menigheds Lærer i 18 Aar. At jeg ikke aldeles bifalder den af ham yttrede Mening, at Ingen bør confirmeres før han eller hun har fyldt det 16de Aar, er forhen sagt i denne Bog. Den Sammenligning mellem uægte Børns Antal i forskjellige Perioder, er sindrig nok, men Gud veed, hvorvidt den holder Stik. Hertzberg har fundet, at usædvanlig mange saadanne Børn fødtes i Aarene 1770—80, og tilskriver det Fordærvelsen under Struensees Administration, men havde den Indflydelse paa Hardangers Almue? Og mon ikke i Frederik den Femtes sidste og Christian den Syvendes første Regjeringsaar — mellem 60 og 70 — da Struensee endnu ikke kjendtes, Usædeligheden ved Hoffet og

[1] Afhandlingen optoges i Budstikken III, efterat Bladet igjen var kommet i Gang.

lige, hvilket aldrig siges i god Betydning. — Det er Skik her, at de overgive Præsten Trolovelsesringen, som han sætter paa vedkommendes Finger.

Medens vi sad ved Bordet hos Mad. Kahrs, kom den fornemste Brudgoms Fader med ærbødig Bøn til Bispen, at beære Bryllupsgaarden med et kort Besøg. Røtting, som er en Fiende af Bondegilder, vilde afvise ham paa egen Haand, men da jeg hørte, hvorom der handledes, og at det ikke kunde forsinke min Reise, blev Afslaget underkjendt i høiere Instants. Jeg sluttede mig til Brudefølget, som endnu efter Egnens Skik dandsede i Mad. Kahrs's Gaard, og i en Slags uregelmæssig Procession gik det nu til Brudehuset. Strax foran mig og Oberstlieutenant Dons, der lugter god Mad og Drikke i lang Afstand, gik i en bestandig, ei uelegant Dandsergang en ung, rask Bondekarl, som nok alt havde faaet en Perial, men saae saa inderlig glad ud, vendte sig, og med et stolt fornøiet Ansigt udbrød: „Jeg er en Valdris jeg!" — jeg maatte holde af ham. I godt Brændeviin og do. Hardanger-Øl drak jeg det vakre Pars Skaal og reiste derpaa.

17de Juni.

At komme fra Kingservig og Graven til Voss er en underlig Omskiftelse. Extremerne kunne med Sandhed siges her at berøre hinanden. Jeg har ikke fundet, og venter ikke at finde en bedre Oplysning blandt Ungdommen end paa de to førstnævnte Steder, men jeg vil ogsaa haabe at jeg ingensteds i dette eller følgende Aar vil finde en slettere Ungdom, end jeg i Dag fandt den Vossiske at være. — Flottmann holdt en ypperlig Prædiken om „Vor Pligt at forsvare Jesu Navn og Ære", og udførte den med Kraft og Fynd. Jersins Tale i Chordøren over 2 Petr. 3, 18 var i hans Maneer ikke slet, mindre kold end den Passiar, han for 3

Aar siden gav os om Bedragerie. Klokkeren burde gives sine Frænder i Forvaring. Jeg kan ikke klage over at der var mere Støi i Kirken end andre Steder. Naar Vosserne ere ædrue, iagttage de ret vel den udvortes Tugt i Guds Huus. — Til Middag var her en heel Hob Officerer.

Af Aviserne anmærker jeg korteligen: at Amtmand Falsen har faaet beneficium processus gratuiti mod Nationalbladets Udgiver for dennes Angreb i et her ukjendt Nummer 1—4 af 22de Hefte: at Tyrkerne holde slemt Huus med de stakkels Græker, som jeg synes det just stemte overeens med den hellige Alliances Tendents at gjøre Standsning i: og at Gage- og Pensionslisterne ere reviderede med megen Liberalitet som det synes. — Kornpriserne i Bergen ere uhørte. Bedste Rug har min Kone kjøbt for 2 Spd. 1 Ort. Naar jeg tænker paa, at der i Aarene 80 gaves paa Lister 4 Rd. DC. for en Tønde Rug og 2 Rd. 48 Sk. for en Tønde god Byg, og hvad Pengene vare da imod nu, saa maa man forbauses. Birkebrænde holdes endnu i 3½ Spd.

18de Juni.

Provsten kom i Morges tilbage fra Odde og et Par Timer efter holdtes Visitatsmødet i Jersins Borgestue, en qvalm Røgstue. Fra hvert af de saakaldte Strandens Annexer, Vinje og Opheim mødte een Medhjælper, og fra Evanger slet ingen. Heraf fulgte da, at, skjønt Flotmanns Aarvaagenhed er stor, lidet kunde erfares om Sædelighedens Frem- eller Tilbagegang i disse Menigheder, og hvorvidt de forhen paaankede Uordener i Vertshusene ere hævede. Der sagdes, at de vare formindskede, men ret Beskeed vidste dog Ingen. Jersin er et godmodigt, elskværdigt Menneske, men den største Phlegmatiker, der kan gaae paa Guds Jord. At holde moralske Prædikener og udføre de Forretninger, Love og Anordninger byde, dertil synes han at ansee Sjælesør-

Lobet af Eftermiddagen ankom de øvrige Præster, som skulde assistere. Ved Normann udbredte sig en Lystighed, som noksaa ellers ikke vilde fundet Sted. Alt ved Bordet proponeredes flere Skaaler; hvad der siden forefaldt, var jeg ikke personligt Vidne til, men der figedes nok langt ud paa Natten dybt i en Punschebolle, der før Bordet var næsten urørt.

31te Mai.

Klokken omtrent 10 vare alle Præsterne samlede i fuld Ornat paa Onareim Gaard, og vi vandrede parviis ned ad Bakken. Provsten mødte i Nærheden af Kirken og sluttede sig til Procesfionen. Vi kom ind i god Orden, men da saa Folkestimlen skulde indlades, blev der megen Tummel, som dog efterhaanden fagtnedes, og ved en Høitidelighed, hvor vel tre Gange saamange Mennesker vare samlede, som Kirken kunde rumme, kunde neppe mere Orden og Stilhed existere. Marc. 16, 19—20 var min Text, og mit Thema: „Vort Arbeide i Herrens Viingaard skal ikke være forgjæves; Herren vil arbeide med os, og med synlige Tegn forsikre os om sin Bistand". Jeg var uden Tvivl heldigere end i Hareid.

Fru Dahl gav et godt Middagsmaaltid. Der herskede megen Stilhed og Adstadighed ved Bordet, men da jeg havde drukket Caffe, reiste jeg min Vei, og da er jeg temmelig vis paa, at Punschen har frembragt en lystig Stemning. Med stille Veir eller svag Vor tilbagelagde jeg de to Mile over Hardangerfjorden i halvfjerde Time, og traf Hertzbergerne alene i Malmanger Præstegaard.

1ste Juni.

Saare skjøn bebuder sig Aarets fagreste Maaned, da alt endnu er i blomstrende Fremvært, Træerne have deres lysegrønne Løv, Dagene naae deres største Længde, da Alt

som den ingensinde har forbrudt, forbi Boghandler Hjelm og nogle faa Demagoger handle urigtigen.

19de Juni.

Mit første Morgenarbeide var at gjennemgaae Embedsbøgerne. Jeg forstaaer ikke hvorledes Jersin og hans Klokker hidtil har ført Ministerialbog, ei heller syntes Præsten at kunne forklare mig det. Flottmann er lutter Ild, medens hans Collega er iiskoldt Vand. — Klokken 10 samledes i Kirken (der, i Forbigaaende, udvendig er den smukkeste og anseeligste i Stiftet, næst Bergens Domkirke) alle Præstegjældets 11 Skoleholdere, sang hver et Vers, katechiserede, leverede Skriftprøver, og overgik langt min Forventning. Der var iblandt dem heel brugelige Subjecter, og i Spidsen for dem staaer en Knud Mølstre, intet andet end Vossebonde af temmelig plumpt Udseende, men en saare flink Karl. Hvor kan da Ungdommen være saa jammerlig, som jeg i Søndags fandt den? Der er en ubegribelig Slumpelykke i det og i meget andet; jeg forstaaer det ikke. Hvad veed jeg nu virkelig, naar jeg optegner i min Dagbog og fortæller Departementet: Hist var en herlig oplyst, her en vankundig Ungdom; hist en duelig og nidkjær, her en doven phlegmatisk Præst; hist Skoleholdere, der talte og skrev som Professorer, her Lærere, der som Lærlinge i en nogenlunde vel organiseret Skole aldrig kunde komme høiere end i nederste Classe? — Paa Voss feiler man dog neppe ved at tilskrive Forældrenes Skjødesløshed og Immoralitet Børnenes Forvendthed baade fra Aandens og Hjertets Side. Men saa igjen, har Voss nogensinde havt en Sognepræst, der med Kraft arbeidede paa Menighedens Forædling? Traditionen melder intet derom; Jersin hedte idetmindste ikke Manden.

Atter var der Gjæstebud. Naar man tre Dage efter hinanden har spiist Suppe med Kjødboller, Skinke og Syrer,

Steeg og Kage, item drukket Glas med de samme Mennesker og tømt sin Flaske, synes man at have nok for denne Gang. Det var Krigsraad Fleischer, Baron Rosenkrones Svigerfader, jeg i Dag var indbuden til, og om ikke i Tractementet, saa i andre Henseender udmærkede dette Selskab sig fordeelagtigen. Der var Sang og virkelig Munterhed ved Bordet. Siden dandsede Ungdommen; dog ikke blot den, thi efter min Bortgang dandsede Hertzberg og Irgens fra Vigøer (Mænd paa 60 Aar og derover) en Engelskdands sammen.

20de Juni.

Flottmann forelæste mig Udkast til en geistlig Enkekasse her i Stiftet. Ideen er fortræffelig; hvorvidt de Hjælpekilder, han anviste, vilde være tilstrækkelige og betrygge Indretningens Varighed, staaer nu derhen. — Atter var her Gjæstebud. „Det over Skrævet gaaer!" Jersin har aldrig før inviteret Baron Rosenkrone; nu var Leiligheden saa beqvem som noget kunde være, da Irgens i Gaar havde medbragt fersk Lax fra Graven. Cetera quis nescit? Dog maa jeg tilstaae: vi fik hverken Kjødboller, Skinke eller Syrer. — Jeg sendte Boyesen tilbage Lovforslaget og Falsens Brev, og yttrede i Henseende til hiint, at jeg ansaae det for overmaade godt, naar der kun allevegne var Præster, som vilde holde det i Ære og Hævd, men paa mangfoldige Steder vilde det gaae, mutatis mutandis, efter den gamle Præst Legangers Ord, som Hertzberg fortæller. Hans Kone var falden i Søvn under Prædikenen, og han udbrød: „Nu sover Præstekonen kjære Menighed! saa kan I ogsaa sove!"

21de Juni.

Man maa nu være angst for hver Christiania-Posts Ankomst. Den bringer næsten altid ubehagelige Tidender. Den Post, som kom før jeg forlod Voss, bragte endda ikke

saa faa. At Kronprindsen agter at tilbringe Sommeren i Skaane, er en saare ligegyldig Ting, men at hverken han eller Kongen synes at ville besøge Norge i dette Aar, er ikke brav. End mindre kan man glædes ved, at Lystleiren virkelig bliver holdt, og at en Hob Tropper samles paa Egeberget den 23de Juni. Hvad Christiania faaer for en lystig St. Hansaften! Men hvad skal man sige om det, at efter Norges Grundlov ingen Troppesamling maa skee under Storthinget, jeg veed ikke i hvormange Miles Afstand fra Christiania?[1] Videre: Statsraad Motzfeldt har oplæst og indleveret et Par naadige Propositioner, som have baade Næb og Kløer. Den ene er, at der i ethvert Landdistrict(!) og enhver Kjøbstad skal organiseres en Jury til at dømme Sager, der angaae Trykkefrihedens Misbrug. Den anden er, at H. M. venter Storthingets Forslag om en ny Adels Oprettelse i Norge!!! O at det Mod, den Kraft og Enighed, hvorom vi har sunget i tolv Aar, nu boede i Forsamlingen af Norges Repræsentanter! O at alle som een, besjelede af den sande „Männerstolz vor Königsthronen", langt fra Raadhed og Rodomontader, med mandig Fasthed vilde staae frem og sige: „Konge! man bedrager dig. Pasqvillanternes pøbelagtige Beskyldninger virke intet paa Landets forstandige og ædle Mænd, binde dem endog fastere til dig; men øver du Despotfærd, da bortvender du ogsaa de ædle Borgeres Hjerter fra dig. Kun de nedrige Krybere staae tilbage, indtil du synker; da forsvinde ogsaa de, du staaer ene og falder ene, uhædret, usavnet!" — O Carl Johan! du var mig saa inderlig kjær. Ikke Nationalblad eller Bondecabaler, eller det vildeste Oprør af en vildledt Pøbel kunde svækket min Kjærlighed, min Taknemmelighed for dig. Nu, da du lader hele Nationen undgjælde for et Par

[1] Se 26de Juni.

Skribleres og 2 à 3 Dosin intrigante eller taabelige Storthingsmænds Sottiser — jeg ærer og adlyder dig som min Konge, men jeg kan ikke længer elske dig. Med Kummers Taarer løsriver jeg dig af mit Hjerte, indtil Kjendsgjerninger kunne overtyde mig om, at du igjen er brave Normænds Agtelse og Kjærlighed værdig.

22de Juni.

Ved Reisen til Vigøer var ei det ringeste mærkelige. Her er slet ingen Fremmede; i en saadan agtværdig Familiecirkel hygger jeg mig og allerbedst ene.

23de Juni.

Provst Hertzberg har, da vi vare samlede her i 1818, taget et Prospect, og foræret Irgens Maleriet, som er ophængt i de to gamle Bispers Irgens's og Bangs Naboelag. En Herre og en Dame kommer op fra Søen; Irgens i Sloprok og Nathue paa et Hoved, der uden Hals slutter sig umiddelbart til Skuldrene, med Tobakspibe i Munden, gaaer dem imøde; en af Døttrene i en Stilling og med Armbevægelser som Adam, der flygter for Satan, i et af Kobberne til det Evaldske Drama, farer hen imod ham, og Gebærden skal betyde: „Der er de!“ — Gud veed hvor den Mand faaer Tid til alle de Snurrepiberier; hans egne Stuer ere behængte med adskillige lignende.

24de Juni.

Ogsaa her var Visitatsselskab, i hvor liden Udsigt man havde dertil. Tidlig i Morges kom Lieutenant Kahrs fra Strandebarm, udsendt af sin Fader for at complimentere mig, siden Capt. Brun og Lieutenant Lambrechts, der drage om og undersøge Lægderne.

Irgens holdt en heel moralsk Prædiken om „Rigdoms Forførelser og de Midler, man bør anvende derimod“. Fuldt

saa upassende var ikke dette Æmne i Vigøer, som hiin Finmarkske Præsts Iver mod de forgyldte og lakerede Vogne, men her paa denne Tid og i disse Egne var dog adskilligt andet at advare imod, inden Touren kom til Rigdoms Forforelse. Tilsidst gjorde han en Bøn om Regn, som jeg fandt ret opbyggelig; man kan være overbeviist om, at der ikke falder en Draabe Regn for Bønnens Skyld, uden derfor at erklære denne unyttig. Det er ret godt, at man erindres om, at det er Gud, som giver Regn og frugtbare Tider af Himlen, fylder vore Hjerter med Glæde og negter os den, naar han finder det tjenligt. — I min Tale bragte jeg Dagen som Johannes den Døbers Fødselsdag i Forbindelse med Prædikenens Æmne. Hans jordiske Kaar, hans ypperlige Charakteer og det høie Vidnesbyrd, Jesus gav ham, ledte mig til Betragtningen af, at hverken Armod eller Rigdom, hverken Ringhed eller Høihed er Betingelsen for vort sande Menneskeværd: at vi for Gud ere alle lige, og at samvittighedsfuld Benyttelse af den Veiledning, Gud i sit Ord har givet os, uden Hensyn paa Kaar og Stænder, skaffer os hans Velbehag og sand Lyksalighed her og hisset. — Jeg havde Grund til at være tilfreds med Ungdommen, ogsaa med Præsten og de 3 Skoleholdere som Katecheter. Her maa jeg tilstaae, at Præsten fik bedre Svar end jeg, og Aarsagen hertil var nok, at han, ventelig efter en Lærebog, hans Fader engang skrev[1] — thi i Pontoppidan staaer det ikke — havde lært sine Confirmander Ting, som jeg aldrig kunde falde paa at spørge om, f. Ex. at himmelraabende Synder ere 4, nemlig Mord, Sodomiterie (!), Enkers og Faderløses Undertrykkelse og Arbeidsløns Forholdelse; item om Synd mod den Hellig-Aand.

[1] Biskop O. Irgens udgav, medens han var Sognepræst til Faaberg: Underviisning om de saliggjørende Lærdomme o. s. v. Throndhjem 1764 og 1767.

Skriblers og 2 à 3 Dosin intrigante eller taabelige Storthingsmænds Sottiser — jeg ærer og adlyder dig som min Konge, men jeg kan ikke længer elske dig. Med Kummers Taarer løsriver jeg dig af mit Hjerte, indtil Kjendsgjerninger kunne overtyde mig om, at du igjen er brave Normænds Agtelse og Kjærlighed værdig.

22de Juni.

Ved Reisen til Vigøer var ei det ringeste mærkelig. Her er slet ingen Fremmede; i en saadan agtværdig Familiecirkel hygger jeg mig og allerbedst ene.

23de Juni.

Provst Hertzberg har, da vi vare samlede her i 1818, taget et Prospect, og foræret Irgens Maleriet, som er ophængt i de to gamle Bispers Irgens's og Bangs Naboelag. En Herre og en Dame kommer op fra Søen; Irgens i Sloprok og Nathue paa et Hoved, der uden Hals slutter sig umiddelbart til Skuldrene, med Tobakspibe i Munden, gaaer dem imøde; en af Døttrene i en Stilling og med Armbevægelser som Adam, der flygter for Satan, i et af Kobberne til det Evaldske Drama, farer hen imod ham, og Gebærden skal betyde: „Der er de!" — Gud veed hvor den Mand faaer Tid til alle de Snurrepiberier; hans egne Stuer ere behængte med adskillige lignende.

24de Juni.

Ogsaa her var Visitatsselskab, i hvor liden Udsigt man havde dertil. Tidlig i Morges kom Lieutenant Kahrs fra Strandebarm, udsendt af sin Fader for at complimentere mig, siden Capt. Brun og Lieutenant Lambrechts, der drage om og undersøge Lægderne.

Irgens holdt en heel moralsk Prædiken om „Rigdoms Forførelser og de Midler, man bør anvende derimod". Fuld

26de Juni.

I Middagsstunden forlod jeg Vigøer, hvor jeg denne Gang har følt mig særdeles tilfreds. Der er lidt Fusentasterie i Irgens's Adfærd, men ellers er han en saare snild og godmodig Mand. Den strenge Observants bortfaldt efterhaanden, og jeg blev i de faa Dage næsten som hjemme i den Familiecirkel. — Søetouren til Strandebarm var kort, heed og eensformig, men vilde været ret behagelig, naar man ikke ved hver dyrket Egn, man kommer forbi eller betræder, saae alt forbrændt og truende med Misvæxt, især hvad Høehøsten angaaer. Jeg hører imidlertid, at der nordenfor Bergen skal være falden megen Regn. — Den gamle Provst kom mig imøde ved Landingsstedet. Stakkels Mand! Han er yderst svag, baade paa Sjel og Legeme; det er tungt at en saadan reen Invalid skal nødes til at forrette Embedet, og det uden Hjælp. Han viste mig sin Prædiken over Ap. G. 4, 12. Den er yderst orthodox og overhovedet af ringe Værd.

Jeg slaaer mig paa Munden, og tilbagekalder alt, hvad jeg har sagt i Anledning af Lystleirens Grundlovstridighed. I Henseende til de nye Propositioner kan jeg vistnok ikke synge Palinodie. Naar jeg imidlertid betænker, at Pressetvang og Adel og alt det Djævelskab er de høie Souverainer helligere end nogen anden Ting i Himmelen eller paa Jorden, og at de maaskee have givet Carl Johan at forstaae: „Gaae ind i vore Ideer! Taal ikke at Maddiker som Normændene trodse vor allerhøieste Villie, lad dem føle, hvad en Konge er — eller vi støde dig fra Thronen, og sætte vor hjertelskede Fætter og Neveu Gustav Adolph paa den“ — — hvad skal han da gjøre? Sig selv overladt vilde han neppe behandlet os paa den Maade.

i Kjøbenhavn var omtrent ligesaa stor? Endelig kjen nok ikke Hertzberg de eensomme Fængsler, saadanne som bør være, naar han finder dem at være en lemfældige Straf, end dobbelt eller tredobbelt saa langt Tugthuus beide. I et andet Stykke om Klædedragten gaaer han smaalig Detail og gjør mange Digressioner. Der er Lig hed mellem Hertzbergs og Prahls Skrivemaade, kun at den pidsker til Blodet, som Juvenal, denne gav Snert som Horaz.

Den fornuftige og ædle Johannes Aga spiste her t Middag, og jeg hyggede mig ret overmaade i denne sjeldne Bondes Selskab. I Kirken viedes to Brudepar, og efter Sædvane vare de inde hos Provsten og bleve tracterede. Imidlertid blev Følget ude paa Gaarden og dandsede. En ung Karl gav en lille bitte Solo. Jeg saae da Gamle og Unge i deres Stads, som hvad Qvindekjønnet angaaer er meget vakker og prydende. Brudekronen med det øvrige Dingeldangel er aldeles ikke kostbar, men særdeles net. der iøvrigt til den Pynt medgaaer næsten ligesaa meget Tid, og ved den røber sig ligesaa megen Forfængelighed og Glimrelyst som ved de eleganteste Kjøbstad-Damers, det vil jeg troe. Aliter, non aliud.

8de Juni.

Hertzberg besøgte mig i Morges paa Sengen, saae og beundrede mine aldeles restituerede Been, som han troede incurable, og overgav mig til Gjennemlæsning sin Visitats-prædiken, hvilken han mod Sædvane har skrevet næsten Or til andet. Intimationen over 1 Mos. 1, 2 er særdeles smu og kunde vel fortjene at være Indledning til det opløftende Vers: „O Lue af Guds Kjærlighed!" istedetfor det flau i den Kingoske Psalmebog. Prædikenen er over de Ord „Saa elskede Gud Verden osv." og viser: 1. Gavens Stor-hed. 2. Hvortil den sigter. 3. Hvorledes den bør modtages

var adskilligt at anmærke, ved Fattigprotocollerne end mere, da 42 Aars Regnskaber ere usluttede. Jeg raadede Kahrs at skrive til Stiftsdirectionen, forklare Umueligheden af nu efter saa lang Tids Forløb at aflægge et Regnskab, hvortil næsten alle Data mangler, og bede om Tilladelse til at give en almindelig prospectus over den forbigangne Tid, og derefter indsende Regnskaberne for 1817—20, hvilke synes at være færdige og i Orden. Dette, som er uden Consequence, maa vel bevilliges, og hans Efterladte ere i sin Tid befriede fra Chicane og Ansvar. — I Aften havde vi baade Fortepiano og Citharspil. Mad. Rytter tracterer det sidste Instrument, og Provst Hertzberg fusker ogsaa lidt paa det. Blottet for æsthetisk Følelse og Smag er han nok ikke, skjønt den er eensidig i høi Grad. Men i Musikvæsenet er dog unge Fru Kahrs Hovedpersonen.

29de Juni.

Ved Middagstid reiste Provsten hjem, og jeg til Malmanger Præstegaard, hvor jeg havde lovet at overnatte. I Aften og i Nat faldt endelig nogle Timers Regn.

30te Juni.

Den første Miil havde jeg Modvind, men saa reiste sig en Storm af Nordvest, og de øvrige 3 Mile seiledes i $2^1/_2$ Time. Chr. Hertzberg kom først 3—4 Timer efter i sin største Baad; med ingen anden turde han tage ud, da Stormen ude mod Havet var end stærkere, og Vandet røg som Sneefog. Da Præstegaarden staaer tom, var Logis betinget paa Gaarden Milje hos Sorenskriver-Enken Mad. Hansen.

1ste Juli.

I Kirken messede Normann, og jeg holdt Homelie over Dagens Evangelium. Ungdommen, som overhørtes, var færdig

i Udenadslæsning, nogle faa syntes at være kloge over det, som skrevet staaer. Kun to Skoleholdere katechiserede; den tredie, ung og uøvet, ønskede jeg skaanet for denne Gang og den fjerde tog sig vel ingen Hustru, men var i Bryllupsgilde hos en Ven. — Her var intet andet Selskab end vi tre Geistlige og vor tækkelige Vertinde med Huusgesinde, men i denne lille Kreds nød vi et behageligt, ja lystigt Middagsmaaltid.

2den Juli.

Endskjønt det hører til Aftenens Historie, maa jeg begaae et hysteron proteron, og anføre den store Mærkelighed, som jeg aldrig veed at have oplevet, at jeg den 2den Juli har spiist fuldmodne, delicate Kirsebær. — Nu til Dagens Embedsaffairer. Middelthon var en ordentlig Mand, det kan Ingen nægte, men det er yderst sjelden, at en Mand er nidkjær i sine Pligters Opfyldelse paa et Sted, som han veed, at han om kort Tid skal forlade, og dette synes mig og at spores her. At Skaanevig Præstegjæld, uagtet min udtrykkelige Ordre for flere Aar siden, endnu ikke har nogen Skoleprotocol, er en ældre Brøde, som Provsten deler, men aldrig kan jeg dog forestille mig, at en Middelthon, naar han havde ventet personligen at modtage mig som Visitator, vilde ladet de under 6te Septbr. f. A. befalede Skole-Journaler, der skulde bestaae af en Bog Papir eller lidt mere, indskrænkes til et eneste sammenheftet Ark, hvor han paa første Side skrev et Schema, uden at eftersee, hvorledes Skoleholderne udfyldte dette, eller veilede de Uerfarne. Derover blev da endog de bedre Læreres Journaler elendigt Maculatur, værdigere at henlægges paa et P — end i et Embedsarchiv. Disse Skoleholderes Opvartning var dernæst ordre du jour. Den Usleste af dem, Skoleholderen fra Holmedals Annex, tilbød mig en Foræring af en Speciedaler, ventelig som et Forsoningsoffer for hans Over-

var adskilligt at anmærke, ved Fattigprotocollerne end mere, da 42 Aars Regnskaber ere usluttede. Jeg raadede Kahrs at skrive til Stiftsdirectionen, forklare Umuligheden af nu efter saa lang Tids Forløb at aflægge et Regnskab, hvortil næsten alle Data mangler, og bede om Tilladelse til at give en almindelig prospectus over den forbigangne Tid, og derefter indsende Regnskaberne for 1817—20, hvilke synes at være færdige og i Orden. Dette, som er uden Consequence, maa vel bevilliges, og hans Efterladte ere i sin Tid befriede fra Chicane og Ansvar. — I Aften havde vi baade Fortepiano og Citharspil. Mad. Rytter tracterer det sidste Instrument, og Provst Hertzberg fusker ogsaa lidt paa det. Blottet for æsthetisk Følelse og Smag er han nok ikke, skjønt den er eensidig i høi Grad. Men i Musikvæsenet er dog unge Fru Kahrs Hovedpersonen.

29de Juni.

Ved Middagstid reiste Provsten hjem, og jeg til Malmanger Præstegaard, hvor jeg havde lovet at overnatte. I Aften og i Nat faldt endelig nogle Timers Regn.

30te Juni.

Den første Miil havde jeg Modvind, men saa reiste sig en Storm af Nordvest, og de øvrige 3 Mile seiledes i $2^1/_2$ Time. Chr. Hertzberg kom først 3—4 Timer efter i sin største Baad; med ingen anden turde han tage ud, da Stormen ude mod Havet var end stærkere, og Vandet røg som Sneefog. Da Præstegaarden staaer tom, var Logis betinget paa Gaarden Milje hos Sorenskriver-Enken Mad. Hansen.

1ste Juli.

I Kirken messede Normann, og jeg holdt Homelie over Dagens Evangelium. Ungdommen, som overhørtes, var færdig

i Udenadslæsning, nogle faa syntes at være kloge over det, som skrevet staaer. Kun to Skoleholdere katechiserede; den tredie, ung og uøvet, ønskede jeg skaanet for denne Gang og den fjerde tog sig vel ingen Hustru, men var i Bryllupsgilde hos en Ven. — Her var intet andet Selskab end vi tre Geistlige og vor tækkelige Vertinde med Huusgesinde, men i denne lille Kreds nød vi et behageligt, ja lystigt Middagsmaaltid.

2den Juli.

Endskjønt det hører til Aftenens Historie, maa jeg begaae et hysteron proteron, og anføre den store Mærkelighed, som jeg aldrig veed at have oplevet, at jeg den 2den Juli har spiist fuldmodne, delicate Kirsebær. — Nu til Dagens Embedsaffairer. Middelthon var en ordentlig Mand, det kan Ingen nægte, men det er yderst sjelden, at en Mand er nidkjær i sine Pligters Opfyldelse paa et Sted, som han veed, at han om kort Tid skal forlade, og dette synes mig og at spores her. At Skaanevig Præstegjæld, uagtet min udtrykkelige Ordre for flere Aar siden, endnu ikke har nogen Skoleprotocol, er en ældre Brøde, som Provsten deler, men aldrig kan jeg dog forestille mig, at en Middelthon, naar han havde ventet personligen at modtage mig som Visitator, vilde ladet de under 6te Septbr. f. A. befalede Skole-Journaler, der skulde bestaae af en Bog Papir eller lidt mere, indskrænkes til et eneste sammenheftet Ark, hvor han paa første Side skrev et Schema, uden at eftersee, hvorledes Skoleholderne udfyldte dette, eller veilede de Uerfarne. Derover blev da endog de bedre Læreres Journaler elendigt Maculatur, værdigere at henlægges paa et P — end i et Embedsarchiv. Disse Skoleholderes Opvartning var dernæst ordre du jour. Den Usleste af dem, Skoleholderen fra Holmedals Annex, tilbød mig en Foræring af en Speciedaler, ventelig som et Forsoningsoffer for hans Over-

og Normann forlade mig, om jeg gjør ham Uret! — Min Tale var over Joh. 12, 48. To Skoleholdere viste, at de kunde udenad nogle Spørgsmaal i Forklaringen og ventelig de tilhørende Svar; videre strakte deres saakaldte Katechisation sig ikke. Ungdommen var langt bedre end sidst, havde god Ordkundskab og taalelig Sagkundskab.

Under Gudstjenesten kom den hjertensgode, kun altfor høflige og forbindtlige Brun fra Fjeldberg. Han fortalte, at Forslaget om den nye Adel i høieste Grad har overrasket Stiftamtmand Christie, og at selv denne indsigtsfulde Politicus nu hverken veed ud eller ind. Ja hvo kan orientere sig i denne Tid? Engang bringe vi det vel dertil, og maaskee ville vi ønske os den Tid tilbage, da vi famlede om i Taagen. De foregaaende 3 Aar har jeg i Vigøer, Ladevig og Ørskoug proponeret Kronprindsens Skaal den 4de Juli. Det var mit Forsæt ikke at gjøre det i Dag. Da vi imidlertid kom ind i politiske Discourser, og disse tog en meget loyal Vending, gjorde jeg det dog, men at man gjorde sig den Uleilighed at staae op og raabe Hurra, var uden min Anmodning og ganske udenfor min Plan. — Jeg gad ikke gaae til Aftensbord og vilde lagt mig uden Mad, men saa kom Normann og overtalte mig, blandt andet til at spise nogle Østers, som bragtes op paa mit Værelse. Da min Mave er i Uorden, var jeg i Tvivl om, hvad jeg burde drikke til de Østers og bestemte mig til et Glas hvid Viin med Mavedraaber i. Et saadant bragtes mig; jeg drak det næsten ud, og fandt at det var en suur Drik — see! da havde en Jomfru skjænket Citronsaft i Glasset, og denne blandet med Draaber, var slet ikke velsmagende. Jeg fik imidlertid ikke ondt af denne Schlaftrunk, men formanede Johan en anden Gang ved saadan Leilighed at tage Madera af mit eget Flaskefoder, især paa Steder, hvor Drikkevarerne maatte være saa daarlige, som de i det Hele ere her.

5te Juli.

Jeg erfarede i Morges med Fornøielse at Normann, længe førend mit Circulaire om Skole-Journaler udgik, havde indrettet saadanne for sine Skoleholdere. Embedsbøgerne vare ret ordentlig førte, kun havde han gjort sig det altfor mageligt med at føre Copiebog. Han havde overalt kun angivet Brevenes Hovedindhold, og der er dog adskillige Departements-, Stiftsdirections- og Bispeordres, om hvilke kan siges: quot verba, tot pondera, og som altsaa ordlydende maa indføres. Jeg anmærkede det, og han lovede at rette sig derefter, hvilket vil koste ham en Ort eller to til Blæk fra et af Bergens Apotheker; med det han har, skriver han neppe en Folioside, før Kilden er udtørret.

6te Juli.

Min Upasselighed ophørte, saanart jeg var vel fra Etne, og havde vist sin Hovedgrund i den sure Viin, hvormed vi tracteredes. Reisen til Fjeldberg var som alle de andre Reiser, paa det nær, at det var næsten stille.

7de Juli.

Var det en Drøm, en Anelse eller hvad var det, som i Nat Klokken halv tre foruroligede mig? Her er et meget tyndt Gulv mellem mig og Overværelset, og halvsovende foer jeg op i Skræk, da Provsten med sin Dyne rev ned en Tobaksdaase, der stod ved Sengen. Ved samme Tid overkom mig en Angest; det syntes mig, som om Provsten eller Brun skulde faa et Slag, medens vi vare sammen i Findaas eller paa Fjeldberg. Hvor forbauses jeg, da Brun i Morges kom ind og fortalte mig, at han havde faaet en Hovedsvimmel, som indgjød ham Frygt, og da jeg siden af Provsten hørte, at han (Brun) i Etne troede at have fornummet et apoplectisk Tilfælde i den venstre Side! Jeg blev

og Normann forlade mig, om jeg gjør ham Uret! — Min Tale var over Joh. 12, 48. To Skoleholdere viste, at de kunde udenad nogle Spørgsmaal i Forklaringen og ventelig de tilhørende Svar; videre strakte deres saakaldte Katechisation sig ikke. Ungdommen var langt bedre end sidst, havde god Ordkundskab og taalelig Sagkundskab.

Under Gudstjenesten kom den hjertensgode, kun altfor høflige og forbindtlige Brun fra Fjeldberg. Han fortalte, at Forslaget om den nye Adel i høieste Grad har overrasket Stiftamtmand Christie, og at selv denne indsigtsfulde Politicus nu hverken veed ud eller ind. Ja hvo kan orientere sig i denne Tid? Engang bringe vi det vel dertil, og maaskee ville vi ønske os den Tid tilbage, da vi famlede om i Taagen. De foregaaende 3 Aar har jeg i Vigøer, Ladevig og Ørskoug proponeret Kronprindsens Skaal den 4de Juli. Det var mit Forsæt ikke at gjøre det i Dag. Da vi imidlertid kom ind i politiske Discourser, og disse tog en meget loyal Vending, gjorde jeg det dog, men at man gjorde sig den Uleilighed at staae op og raabe Hurra, var uden min Anmodning og ganske udenfor min Plan. — Jeg gad ikke gaae til Aftensbord og vilde lagt mig uden Mad, men saa kom Normann og overtalte mig, blandt andet til at spise nogle Østers, som bragtes op paa mit Værelse. Da min Mave er i Uorden, var jeg i Tvivl om, hvad jeg burde drikke til de Østers og bestemte mig til et Glas hvid Viin med Mavedraaber i. Et saadant bragtes mig; jeg drak det næsten ud, og fandt at det var en suur Drik — see! da havde en Jomfru skjænket Citronsaft i Glasset, og denne blandet med Draaber, var slet ikke velsmagende. Jeg fik imidlertid ikke ondt af denne Schlaftrunk, men formanede Johan en anden Gang ved saadan Leilighed at tage Madera af mit eget Flaskefoder, især paa Steder, hvor Drikkevarerne maatte være saa daarlige, som de i det Hele ere her.

5te Juli.

Jeg erfarede i Morges med Fornøielse at Normann, længe førend mit Circulaire om Skole-Journaler udgik, havde indrettet saadanne for sine Skoleholdere. Embedsbøgerne vare ret ordentlig førte, kun havde han gjort sig det altfor mageligt med at føre Copiebog. Han havde overalt kun angivet Brevenes Hovedindhold, og der er dog adskillige Departements-, Stiftsdirections- og Bispeordres, om hvilke kan siges: quot verba, tot pondera, og som altsaa ordlydende maa indføres. Jeg anmærkede det, og han lovede at rette sig derefter, hvilket vil koste ham en Ort eller to til Blæk fra et af Bergens Apotheker; med det han har, skriver han neppe en Folioside, før Kilden er udtørret.

6te Juli.

Min Upasselighed ophørte, saanart jeg var vel fra Etne, og havde vist sin Hovedgrund i den sure Viin, hvormed vi tracteredes. Reisen til Fjeldberg var som alle de andre Reiser, paa det nær, at det var næsten stille.

7de Juli.

Var det en Drøm, en Anelse eller hvad var det, som i Nat Klokken halv tre foruroligede mig? Her er et meget tyndt Gulv mellem mig og Oververelset, og halvsovende foer jeg op i Skræk, da Provsten med sin Dyne rev ned en Tobaksdaase, der stod ved Sengen. Ved samme Tid overkom mig en Angest; det syntes mig, som om Provsten eller Brun skulde faa et Slag, medens vi vare sammen i Findaas eller paa Fjeldberg. Hvor forbausedes jeg, da Brun i Morges kom ind og fortalte mig, at han havde faaet en Hovedsvimmel, som indgjød ham Frygt, og da jeg siden af Provsten hørte, at han (Brun) i Etne troede at have fornummet et apoplectisk Tilfælde i den venstre Side! Jeg blev

særdeles underligt tilmode, og endnu, da jeg skriver dette, er jeg det. Provstens Helbred synes mærkeligen bedre, end da vi vare sammen i Ous, Tysnæs og Qvindherred; ham forestaaer med Guds Hjælp intet Uheld. — Brun lod mig læse Indgangen og Dispositionen til sin Prædiken. Dens Thema er: „Jesus anammer Syndere og æder med dem.“ Hvorledes han anammer dem, hvilke Syndere han anammer og hvad de nyde hos ham, er Prædikenens Dele, en ikke meget logisk Inddeling. Første og anden Deel ombyttede og tredie Deel aldeles udeladt, havde været bedre.

8de Juli.

Jeg havde haabet, at min Kones glædelige Fødselsdag skulde udmærket sig ved Forandring i det Veir, som nu fylder alle Hjerter med Sorg. Vinden var østlig, Luften tyk, der faldt endog saa megen Regn, at Stenene bleve vaade, men, som Provsten forudsagde, „det blev dyre Draaber“. Luften opklaredes, Vinden gik om, og nu have vi igjen den samme udtørrende Nordenvind.

Førend vi gik i Kirke, kom Sorenskriver Budtz, og indbød mig til Onsdag Middag paa Reisen til Findaas. Han, som vi alle, finder de politiske Aspecter ligesaa sørgelige som de meteorologiske og oekonomiske. Ligesom han erkjender, at der fra Regjeringens Side gjøres høist betænkelige Skridt, saa finder han og, at intet Storthing har begaaet saamange Sottiser, som det nuværende.

Brun havde havt en urolig Nat, og jeg var ikke uden Frygt. Og da han nu besteeg Prædikestolen, holdt en lang Bøn med heftig Anstrængelse, saa han blev rød i Ansigtet, famlede ved Fadervor og syntes uvis om Bønnernes Orden: det var mig da høist sandsynligt, at han inden Prædikenens Ende vilde blive rørt af Slag og maalløs bæres ned af Prædikestolen. Gud skee Lov! det gik bedre, end jeg ventede.

Han dæmpede sin Stemme, og var mindre echaufferet, end jeg havde troet. Indgangen var skreven, men Resten extemporeredes. Af en Mand, der ei har større Tankeforraad og Aandsnærværelse, maatte der ventes hyppige Gjentagelser, nu og da et hysteron proteron, stundom ogsaa Udtrykke og Sætninger, der vare aldeles urigtige. For Almuesmanden, der ei er eller kan være streng Censor, havde Prædikenen imidlertid umiskjendeligt Værd. Ogsaa han holder Bonnen med Gestus. Provsten messede; ogsaa for at katechisere skaanede jeg Brun. Efter en Tale, hvori jeg viste Nødvendigheden af at vi annamme Jesus, naar vi ville annammes af ham, katechiserede jeg altsaa om Synden og dens Forladelse, og fandt en i det Hele ret flink Ungdom.

Ved det Glas Viin, man gjerne drikker ved Hjemkomsten, erklærede Brun for os i sin Kones Nærværelse: „Jeg lever ikke længe; jeg døer vist snart", men slog det hen i Spøg — men for mig var det paa denne Glædesdag et fælt Uglesfrig. — Vi kom da tilbords. Tractement, Skaaler og Conversation, alt var som sædvanligt, kun at den sidste behageligen oplivedes ved min ædle og forstandige Sidemands, Budtz's, Nærværelse. Høitidsskaalen gjemmes altid til Stegen og under dens Spiisning blev sungen en ny Vise, hvis bedste Egenskab var den, at den var inderlig velmeent. Den var naturligviis til Ære for Bispinden. — Ingen sov Middagssøvn, hvilken ellers hører til den Søndhordlehnske ordre du jour. Mellem Caffeen og Bostonspillet vævedes derimod meget om et Andragende, hvilket Brun ansaae for en Klage, der var indsendt til Visitatsmødet. Proprietær Silkenstedt, Bruns Naboe og Fiende og Torbjørn Sandvigen ere de Bussemænd, hvis Navn, Ord og Gjerninger gjentoges til Væmmelighed. Fuldt saa galt var det dog ikke som paa Visitatsen for 3 Aar siden. Punscheglasset tømtes sjeldnere, Kortspillet gjorde ogsaa Diversion, men kjedsom-

meligt var det alligevel. — Henimod den Tid jeg vilde gaae tilsengs, kom Normann, som havde forrettet i to Kirker. Hvad jeg maatte slutte af disse Symptomer, bekræftede Johan. Optrinet fra den 30te Mai gjentoges. O min Gud! hvad hjalp det, om man talede med Engletunger, naar det maatte hedde: „De sige det vel, men gjøre det ikke“?!

9de Juli.

Visitatsmødet var maaskee det langvarigste, jeg har havt. Stakkels Brun! han er svag og vrøvlende i allerhøieste Grad. Jeg troer fast der er endnu mindre mandigt i hans Charakteer end i O. T. og F. M. Arentz. Men langt lykkeligere er den sagtmodige Ole Tideman, der elsker alle og tror sig elsket af alle, end Brun, der drømmer om Avindsmænd, baade hvor de ere og ikke ere. I at „skabe sig megen Qval og søge Torne uden Tal“ troer jeg, han søger sin Lige. — Kirkesangere og Skoleholdere, 7 i Tallet, fremstillede sig og viste deres Gaver. Overordentlige fandt jeg ingen af dem, men ellers ere nok alle skikkelige, ret duelige Mennesker, der rygte deres Kald med Flid og ikke uden Held.

10de Juli.

En Hviledag! Her ligesom overalt i Søndhordlehn hersker nu mere Stilhed og Frugalitet end forrige Gang. Hvad imidlertid her er roligt og tarveligt Liv, kan andetsteds, især i Søndfjord, kaldes larmende og luxuriøst. Hos Chr. Hertzberg, Brun, Normann o. fl. er et uudryddeligt Hang til Vellevnet, der under forandrede Omstændigheder blot kan modificeres. Daglig f. Ex. en Flaske Viin til Middagsmaden, daglig Punsch, den gjentagne Brændeviinsdrikken, det veed man aldrig af i de fleste andre af Stiftets Egne. —

Brun var herinde i Formiddag, og jeg erfarede da blandt andet, at Vaccinationen hverken drives i Fjeldberg

eller Findaas. Her synes den gode Provst ligesaa raadvild og passiv som Brun; overalt, han er en ferm, expedit, opperlig Embedsmand, naar det gjælder om, hvad fra gammel Tid har været Embedspligt, men at slutte sig til de nye Former og erkjende deres Nytte og sande Beskaffenhed, det falder ham undertiden ligesaa vanskeligt som salig Provst Wingaard. I Flid, Accuratesse, jeg troer endog i ægte Charakteerfasthed overgaaer han sin Broder Niels, men dennes Kjendskab til Verden og Verdens Mennesker og alle Verdens Ting giver ham en Lethed til at orientere sig allevegne, som kun erhverves paa Livets større Skueplads, og som Hjemfødningen aldrig har besiddet eller kan besidde, med mindre hans Naturgaver ere i høieste Grad udmærkede.

11te Juli.

Hverken Brun eller Normann fulgte med til Findaas: den sidste har i denne Tid fast daglige Forretninger og Brun havde maattet love sin Menighed paa Fredag at holde en extraordinair Prædiken i Anledning af den vedvarende Tørke. Reiseselskabet til Kaarevig[1] tiltraadte han dog. Paa Bryggen modtoges vi af Budtz, N. Hertzberg og Pastor Olsen: paa Gaarden traf jeg blandt andre — Professor Hansteen, der reiser om i Bergens og Christiansands Stift, bestiger Fjelde og tager Høider[2]. Han kom nu fra Ullensvang i N. Hertzbergs Selskab. Efter et ret behageligt Middagsmaaltid, reiste begge Provster, Hansteen, Capt. Weltzin og jeg til Findaas. Det stormede den hele Dag, men Søegangen var ubetydelig. P. Hertzberg modtog os paa Bryggen og gik strax efter i Baaden, for at reise til Sveen for at holde Prædiken og Brudevielse for Provsten.

---

[1] Sorenskriver Budtz's Bosted.

[2] Jvfr. Chr. Hansteens Reise-Erindringer, Chra. 1859, S. 63 flg.

Hvad Hansteen kunde fortælle var lidet opmuntrende. Lystleiren fylder alle Hjerter med Bekymring og Misnøie. At disse Tropper ere bestemte til at holde Thinget i Ave, i det ringeste meddvirke til at fremtvinge en Catastrophe, hvis man ikke i et og alt retter sig efter Kongens Villie, det befrygtes høiligen. Det skal være notorisk, at de svenske Tropper ere fra Rigets fjernere Egne, medens de norske Tropper ere tagne fra Grændsen, som altsaa er ubedækket, og over hvilken Veien staar aaben for den militaire Magt, som fra Bahuuslehn og andre vestlige Provindser i Nødsfald kunde faae Ordre til at gjøre en Tour over til Norge. Man vil og vide, at Anstalter ere føiede ved Svinesund, som giver Formodning om, at man aner Muligheden af saadant. Dog, dette være som det vil; vist er det, at ved den betydelig stigende Folkemængde alle Levnetsmidler stige i Priser, at den Stads koster Landet 80 000 Specier, at Ordre er given at standse Udbetalingen af Gager og andre nødvendige Ting, og at Kongen, da Forestilling gjordes ham, at Fredrikstads Omegn afgav et bekvemmere Locale, naar den Lystighed endelig skulde finde Sted, stampede med Foden og sagde paa Fransk omtrent det samme, som, efter Gert Westphalers Fortælling, Keiser Augustus sagde til Paven paa Tydsk: „Ich will es so haben!“ — Statsraad Collett skal føre et sørgeligt Liv i Stockholm. Udsat for Kongens daglige Hidsighedsudbrud, søger han med lidet Held at bortmane den onde Dæmon ved sagtmodig mæglende Tale. Hvad der nok bidrager meget til at forstemme Carl Johan er, at der ved hvert Hof, hvor der er giftefærdige Prindsesser, skal være beilet til en Brud for Oscar, men han har allevegne faaet Nei; endog hans Giftermaal med en ubetydelig tydsk Fyrstedatter skal Keiser Alexander have modsat sig. — Under disse Omstændigheder skal der i Norge holdes en Takkefest. Det hedder rigtignok Tilladelse og ei Befaling, ei heller

skulde Bispopperne beordre Præsterne, men blot anmode dem, men det kommer da ud paa eet. Hvad vi da skulle takke for? vil den gunstige Læser spørge. For Kronprindsens Helbredelse!! Man saae gjerne, at Biskopperne selv prædikede i Kathedralkirkerne, men jeg havde samme Held her som ved Carl den Trettendes Død. Gid det fremdeles følge mig ved hver glædelig og sørgelig Begivenhed af lignende Art, som det maatte vorde min Lod at opleve!

Aviserne bebude som hørende til Kongens Følge General Bjørnstjerna og Admiral Cederstrøm, to Ulykkesfugle, som ikke have været i Norge siden Stilstanden 1814, da de, hver paa sin Maade, nær havde styrtet Landet i Fordærvelse.

12te Juli.

Med min Kones Brev fulgte 2 Rigstidender af 26de og 29de Juni. Af norske Efterretninger anføres: at man har besørget et nyt Aftryk af den velsignede danske Trykkelov af 27de Sep. 1799, hvilket er sendt alle Øvrigheder til fornøden Efterretning: at Secretair Rougtved skal bære Uniform: at 3—4 Forbrydere, skyldige resp. i Bigamie, Blodskam og Barnefødsel i Dølgsmaal ere hensatte til Fæstnings- eller Tugthuusarbeide paa Kongens Naade, som altsaa i slige Ting viser sig uforandret virksom: og at Keiseren af Rusland har frataget Rosenkilde hans Bestalling som russisk Consul. De udenlandske Efterretninger ere meest fra Tyrkiet og Grækenland. Sidstnævnte har Haab om at haandhæve sin Frihed, men Grækerne i Constantinopel maa undgjælde derfor. Der udøves de græsseligste Grusomheder, og Russerne uagtet (eller maaskee netop i Kraft af) den hellige Alliance sidde stille. Det bliver mig alt mere og mere indlysende, at denne Alliances sande Tendents er det arvelige Enevolds-Monarchies Befæstelse, Folkenes Undertrykkelse og Tilveiebringelsen af den Kirkegaardsstilhed, hvor

facere officium taliter qualiter, bene sentire de Domino Priore, et sinere mundum vadere, sicut vadit er det almindelige Løsen. — At give Extract af 17 Morgenblade blev for vidtløftigt. Storthingets Forhandlinger have og i den Tid meest angaaet Love, der kunne være vigtige nok for dem, de angaae, men have liden Almeeninteresse. Her anmærkes blot, at Brændeviinsskatten er ophævet, og Beløbet inddrages i den almindelige Landskat, da man troer at indsee den almindelige Brændeviinsbrændens Skadelighed, og haaber derved at faae den formindsket. — En Ting glemte jeg i Gaar, som ogsaa angaaer Statsaffairer. Falsen havde sendt Budtz en Gjenpart af den Adresse, der indsendtes til Kongen i Anledning af de 3 Millioner, og udtrykkelig bedet ham lade mig læse den, naar jeg kom i denne Egn. Den er vist forfattet af Falsen selv, og bærer Præg af samme Grundighed, Beskedenhed og Frimodighed, som udmærker de andre Arbeider, man har læst fra ham i denne Tid. Han har visselig spillet en ærefuld Rolle paa dette Storthing, og fortjener Fædrelandets Tak og Høiagtelse, enten han og hans ligesindede Medarbeidere redde det eller ei. Budtz bad mig ikke vise den til noget Menneske, og Løftet skal blive holdt. Statstidenden fortæller endeel om vore Storthingssager. At Forpligtelsen at betale Gjælden i 30 Aar anføres i en officiel dansk Avis, er maaskee intet slet Tegn. Den Sag torde jevne sig; den lumpne Adelssag er maaskee en haardere Nød at knække, men den haardeste er C. J.s egen inhumane Adfærd.

Provsten, vor Vert, er bleven syg af Forkjølelsesfeber, hans Been fandtes ogsaa inflammeret i Gaar Aftes. Niels Hertzberg er des raskere, vandrer om med Hansteen, tager Høider, beregner etc. I Morges bivaanede jeg deres Observationer, og hørte i den Anledning, at man har stærk Formodning om, at det over al Verden berømte Herschelske Teleskop

ikke existerer. Intet Menneske har seet Glasset; om Stilladsen og Beklædningen tvivler Ingen. Hansteen fortalte og om en Søn af Præsten Abel i Gjerrestad, der gaaer i Christiania Skole, og skal være et af de største mathematiske Genier, der kan tænkes. Han havde forleden gjort en algebraisk Opdagelse, som baade Rasmussen og Hansteen virkelig ansaae for Opløsningen af et hidtil uopløst Problem. Han kom selv efter Beregningens Urigtighed, og studerer nu paa at berigtige den. Man vil, naar han er bleven Student, bevirke Sammenskud til ham til en Udenlandsreise, og venter da engang i ham at see en af Jordens første Mathematici. — Bechs Bøn paa Taksigelsesfesten er — af Biskop Bech: Iøvrigt kunde vist hverken jeg eller nogen geistlig Mand i Norge sagt noget bedre ved den Leilighed, naar ei vi Bisper vilde exponeres for at afsættes efter Grundlovens § 22. — Hansteen havde bragt N. Hertzberg et Brev fra Generalauditeur Bergh, hvilket jeg læste. Han siger der blandt andet: „De har vel hørt, at vi skal have en Øvelsesleir her i Ansigtet af Christiania. Nogle kalde den en Lystleir, men det er et feilagtigt Udtryk, thi (maaskee dog med Undtagelse af Byens og Omegnens barmhjertige Søstre) neppe troer jeg, at den bliver til Lyst for Nogen her." I Christiania, fortæller Hansteen, hersker en dyb mismodig Taushed; man nævner ikke de Gjenstande. — Kunde dog i det mindste det Ordsprog anvendes: „Tal ikke om det, saa har det ingen Magt!" Jo Gud bedre! det har nok altfor megen.

13de Juli.

Som nye Gjæster ere hertil i Dag ankomne Assessor Hagerup og Sorenskriver Budtz. Provsten reiste sig ved Middagstid af sit Leie, og har siden vandret iblandt os, temmelig frisk og munter. Uden at noget spares, hersker her en Stilhed og Frugalitet, som er meget behagelig, og

Glæden fordærves virkelig ikke derved at hverken Brun eller Normann er her. Den førstes Ceremonievæsen og den sidstes Jovialitet og lystige Indfald kede i Længden, hvorimod Budtz, Hagerup og Hansteen som udmærket dannede Mænd give Conversationen Lethed og Liv, uden at den kan udarte til Raahed eller Frivolitet. Af samme fine Dannelse bærer ogsaa P. Hertzbergs og Weltzins Omgang Præg, skjønt i mindre Grad, og N. Hertzberg bliver altid en saare interessant Mand. Vor elskværdige men mindre cultiverede Vert er den eneste af det hele Selskab, som vilde gjøre en maadelig Figur i den meest elegante Cirkel. Musik er her ogsaa, da Hertzbergs Pleiedatter Jfr. Krogh har et meget skjønt Fortepiano og spiller ret godt derpaa. Med saa meget Velbehag har jeg ikke nydt Livet paa noget Sted, siden jeg forlod mit Hjem.

Af Hansteens Fortællinger anføres i Dag, at Prof. Rasmussen alt mere og mere kaster Mathematiken bag sin Ryg, og gjør Bank- og Pengevæsen til sit Hovedstudium, samt at man nu har Haab om at finde nye Sølvminer paa Kongsberg, til hvilken Ende Young og Stenersen (Pløen ventelig ogsaa) foreslog at opgive Arbeidets Fortsættelse for Statens Regning og overlade Værket i Privathænder; men Baumann gjorde Sagen saa indlysende paa Storthinget, at Forslaget (for Skams Skyld ogsaa af Proponenterne selv) eenstemmigen forkastedes.

14de Juli.

Provsten leverede mig et saare tarveligt Schema til Morgendagens Prædiken, hvorefter jeg lagde en lille Plan til min paafølgende Tale. N. Hertzberg prædikede for ham i Bremnæs Annexkirke og viede 4 Par Brudefolk.

Vi talte om de 3 Statholdere, blandt hvilke Hansteen er enig med mig i at give Mørner det øverste Sted. Han var

vist en saare redelig Mand, mente det godt med Norge, og blev maaskee et Offer for hans Kjærlighed til os og Had til det Spionsystem, man i hans Tid intet vidste af, men som vistnok har hersket baade før og efter hans Dage. Sandels har man endnu ikke fundet Bund i, men Essens Minde hædres ikke mere i Norge. — Hansteen havde hørt at Nogle, hvoriblandt Hersleb, skulde have isinde, hvis vor Regjeringsform undergik en Forandring i denne critiske Tid, at trække sig tilbage. Hersleb havde talt om at ville leve af Informationer i Danmark. Jeg haaber dog at han, om det kom dertil (som Gud forbyde!) vilde betænke sig — ikke for hans egen Skyld, thi et saa frugalt og nøisomt Menneske som Hersleb, uden Kone og Børn, fandt vel nødtørftigt Udkomme; men hvorvidt han med god Samvittighed kunde forlade den Virkekreds, hvor han er uundværlig, hvor han ei behøver at afgive en Fodsbred af sin Overbeviisning, hvor hans Arbeide er saa aldeles udenfor Politiken og dens Omvæltninger, det er en anden Sag. Jeg var ikke istand dertil. Under saadanne Omstændigheder at have Deel i den executive Magt, og nødes til umiddelbar at gaae Despotismen til Haande i dens selvraadige Foretagender, det er vistnok tungt, og at Manden af Grundsætninger gjorde sig uafhængig, naar han kunde, vilde jeg ikke undres over, men en Præst, en Universitetslærer, en Dommer, der skal dømme efter Lovens Bogstav, de behøve ikke under nogensomhelst Regjeringsforandring at gjøre et Skridt, som de ei før vare forpligtede til. At indprente Lydighed, ogsaa mod haarde Love og despotisk Øvrighed, det lærer Paulus os ved Ord og Exempel; at dømme bogstaveligen efter disse Loves Forskrift er en Dommers ufravigelige Pligt i Monarchier som Republiker. Om Landet, hvis Borgere vi ere, hedder saa eller saa, bliver Religionen og Begreberne om Ret og Uret uforandret de samme; hvad berettiger da os til, fordi Tingenes Orden

ikke behager os, at unddrage Menneskeheden og vort Fædreland vore Kræfter, saalænge som vi har dem? Saalænge jeg kan virke, virker jeg; jeg har ikke opofret og skal med Guds Hjælp ikke opofre min moralske Selvstændighed, hvorledes det saa forresten gaaer. Det vilde være mig tungt at see det Ondes Seier og det Godes Undertrykkelse, men jeg bidrog ikke dertil, og kunde ikke hindre det. Paa mig hviler saaledes intet Ansvar; det beroliger mig, og iøvrigt anbefaler jeg mit arme Fædreland og den arme Menneskeheds Skjæbne i Guds Haand. De nuværende Magthavere finde vel og engang, ligesom de forrige, deres non plus ultra!

15de Juli.

Provsten messer godt, men er og bliver en maadelig Prædikant. Hans Stemme og Manerer ere ikke ubehagelige, men det er saa overmaade trivielt og superficielt alt hvad han siger. Man maa kjende hans fromme Hjerte og retskafne Vandel, for at opbygges ved hans Prædiken. „Guds Kjærlighed mod os ved at give os sit Ord", var hans Thema. Evangeliets „Naar en Blind leder en Blind, falde de begge i Graven", var den tvungne Anledning dertil. Da han havde viist den Nytte, Guds Ord tilbringer os i Almindelighed, fortsatte jeg hans Betragtninger, idet jeg efter Ps. 119.7 anpriste dets særdeles Gavnlighed for Ungdommen. De fremstillede Katechumener vare meget færdige Udenadslæsere, og opramsede paa engang lange Stykker, saa man maatte holde sig for sine Øren. Nogle faa viste at de ei heller vare blottede for Eftertanke, men i det Hele staaer Ungdommen paa et Middelstrin, og denne mediocritas vil den nok, hvis ikke alle Julemærker slaae feil, endnu en Tidlang vedligeholde. Alle syv Skoleholdere katechiserede. Jeg har i min Annotationsbog givet fire af dem Characteren ret godt (vix haud illaudabilis), to temmelig godt og en

maadeligt. Blandt disse Skoleholdere var en Gudmund Ingebrechtsen fra Bømmel Sogn, som Provsten havde beskrevet mig som meget timid; men det veed Gud han ikke var. Gid alle Præster talede fra deres Prædikestole med den Frimodighed, Pathos og Gravitet, saa vilde jeg gjerne seet, at denne unge Skoleholder havde talt med mindre!

16de Juli.

Skoleholderne fik sædvanlig Audients. Der er iblandt dem et prægtigt ungt Menneske ved Navn Ole Simonsen, vakker Karl, synger og læser godt, og for en søndhordlehnsk Skoleholder at være, skriver ligesaa. Var han i Hardanger, paa Søndmør eller i Leganger eller Evindvig Præstegjeld, kunde det blive en Kirkesanger og Skolelærer wie er seyn sollte, men her i disse Egne bliver man ved Jorden, og Ingen synes at have Idee om, at man kan opsvinge sig over den.

I Dag have vi havt Søndenvind og lidt Regn, men allerede inden man lagde sig, opklaredes Luften, Vinden blev mere og mere vestlig, og endnu, da jeg skriver dette, reen Nordvest, som det har været siden Bededag. — Weltzin reiste i Formiddag, Budtz og Hagerup i Eftermiddag. Vi andre talte i Aften meget om Magnetismen, og Hansteen fortalte om den Succes med hvilken den udøves i Christiania af Døderlein. Skjelderup, som hidtil har været vantroe, er derved bleven omvendt, men Treschow udtrykker sig mysteriøst derom, erkjender Opdagelsens Sandhed og Vigtighed, men synes ligesaalidt at glædes derved som jeg. Det vilde dog ikke Hansteen vide af, at den kunde lede til slemme Resultater. — Der taltes og om de store Cirkler, som for 7—8 Aar siden udgjorde Christianias høieste Fik. Om Colletts Huus har man et Slags Haab, da et Par engelske Kjøbmænd af Agtelse for gamle John Colletts Minde, skulle

have gjort Tilbud, som menes saa nogenlunde at kunne hjælpe paa Sagen. Derimod er Carlsen uden Redning forloren, Tullins have slaaet sig fra Verden, nøies med et Par Værelser og leve i megen Stilhed. Hvilken Forandring! hvem der kunde forudseet dette i 1813 for mindre end 8 Aar siden, da Prinds Christian kjørte grassat og legede Julelege med dem! Nu er det altsammen forbi; ogsaa Morten Anker staaer for Fald. Af de store brillante Kredse ere Embedsmændene de eneste, der saa nogenlunde have outeneret sig.

Da Provsten endnu ikke er ganske frisk, bad han mig dispensere ham for at følge med til Storøen, og tillade at hans yngste Broder fungerer som Provst i hans Sted. Ham skede efter hans Ønske.

17de Juli.

Selskabet paa Findaas adsplittedes i Dag ganske, og hver drog ad sine Veie: Hansteen til Bergen, N. Hertzberg til Ullensvang, jeg og P. Hertzberg til Sæverhagen. — Hidtil har jeg fundet Olsen ædrue, ret snild og godmodig; den Raahed, hvormed hans Jovialitet er forbunden, kan han nu ikke aflægge. I Baaden underrettedes jeg om den høist urimelige Bygning, der paa den egentlige Præstegaard Thyse er opført med Stiftsdirectionens Approbation, dog, Gud være lovet! ikke med min, da det første Brev desangaaende blev udfærdiget, inden jeg kom til Bergen, og det andet i 1818, da jeg var paa Visitats. Jeg bragte saavel den som Sæverhagen selv paa Bane for Olsen, og han underrettede mig om begge Dele med en Korthed og Præcision, som jeg ingenlunde havde ventet. Han anklager Amtmand Koren, der var Foged i Søndhordlehn, da han kom her, som sin første og største Avindsmand, hvis Forestilling Stiftamtmænd og Bisper og Cancellier have ladet sig vildlede af.

indtil Christie, som staaer høit anskreven i hans Tankers Hoved-bog, endelig bragte Sagen saa nogenlunde i Orden. Det er ellers forskrækkeligt, hvorledes man har baaret sig ad i gamle Dage; sligt kan dog neppe skee nu, naar Opsynsmændene ei rent ville opføre sig som Nathuer eller Kjeltringer. Præstegaarden var før tæt ved Kirken, der hvor Bispinde Hagerup nu boer. I det 17de Aarhundrede falder en Major Orning paa, at han vil have denne Gaard, Aaland kaldet, ligesom Achab fordum Naboths Viingaard. Han faaer den ombyttet med Gaarden Thyse, der ligger paa en høi Bakke, besværlig Vei, henved 1/2 Miil fra Kirken. Præsten blev ikke ihjelslaaet som Naboth, men fandt sig deri — om af underdanig Hørsomhed, eller fordi han personlig fik en god Douceur som Biskop Arentz, da Soleim afhændedes fra Bispestolen, kan man efter saa lang Tids Forløb ikke sige. Siden har der i halvandet hundrede Aar været saadan Confusion med den Præstegaard; den ene har gjort den værre end den anden, saa at man i dette Øieblik kan vente at vrøvles ind i mangfoldig Fortræd, naar en ny Præst kommer til Kaldet. — Den sidst begangne Sottise er ikke mindre end de forrige, men kun af en anden Beskaffenhed, da den hæderlige Bondestand nu omstunder prædominerer. I Forbigaaende, nu seer Kongen og de Svenske hvad der kommer ud af deres Flatterier og Insinuationer for Bønderne, med mindre det maaskee var deres Hensigt, at disse skulde begaae ret mange dumme Streger, for at Amalgamationen og Kongemagtens Udvidelse desto snarere kunde gaae for sig. — Blandt de gode Træk hos Olsen regner jeg hans Kjærlighed til Duer og alskens Huusdyr. Han er ellers intet mindre end følsom, et af de meest prosaiske Mennesker, jeg har kjendt, der gjerne, naar han kan, bemestrer sig Tonen, for at bortskjase de skjønneste og ømmeste Følelser. I Aften talte vi om Spøgelser, hvis Existents han syntes at antage, og vilde

her i Huset, blandt andet i det Værelse, hvor jeg ligger, have gjort Erfaringer i saa Henseende. Jeg suspenderer mit Judicium over denne Sag, men ellers maa jeg tilstaae, at jeg ikke slaaer megen Lid til Olsens Erfaring, da han som oftest befinder sig i en Tilstand, hvor et qui pro quo let lader sig forklare. — Paa en Spadseretour i Aften saa jeg en stor rokkelig Steen, der har ligget saaledes i Mands Minde, fast, men saa at man med een Haand kan bevæge den frem og tilbage. Det skal være et sjeldent Phænomen; Hansteen havde yttret megen Længsel efter at see en saadan.

18de Juli.

Tidlig i Morges kom Oberstelieutenant Dons. Hvor de fleste Bouteiller staae, forsømmer han sig ikke let. Han fulgte mig gjerne fra Leirdal til Selløe, naar man indbød ham.

Kirken var ikke meget fuld, dog, for en Søgnedag at være, heller ikke tom, helst naar det betænkes, at jeg nu har gjennemreist hele Søndhordlehn, der udgjør som en Cirkel, hvor man kan komme til hver Kirke fra 3—4 Naboepræstegjæld, og hvor man altsaa maa være fuldstændig mættet af Bispevisitats. Olsen holdt over Ps. 84, 2—4 en i det Hele fortræffelig Prædiken „over den udvortes Gudsdyrkelses Værd", som jeg intet havde imod, undtagen at fremmede Ord, som f. Ex. Tendents og Navne som Socrateser og Catoner, hvoraf Storøens Almue vist ikke forstaaer det ringeste, nu og da anbragtes. En dogmatisk Subtilitet, hvor Christus i visse Maader mod sin Faders Villie sagdes at have antaget sig den faldne Menneskeslægt, stødte mig og. En Bøn, han gjorde i Anledning af den langvarige Tørke, hvis skadelige Følger nu ikke mere kan afvendes eller oprettes, syntes vistnok mistrøstende, men var det virkelig ikke, var

hvad en Bøn bør være: „Vil du ikke borttage Kalken fra os, da skee din Villie!“ Ogsaa hans Katechisation var al Ære værd. Ungdommen var maadelig. Det hedder nu, at det var lutter ukonfirmeret Ungdom, hvilket og af de flestes Væxt lod sig slutte, og saa var det altfor begribeligt, thi af de fire Skoleholdere var den ene et nogenlunde dannet, den anden et danneligt Subject, derimod de to øvrige som Katecheter de jammerligste Karle, Solen kunde beskinne.

Middagsselskabet paa Orninggaard hos Bispinde Hagerup var i enhver Henseende meget interessant og ypperligt. En Deel af den dannede Cirkel, der gjorde mit Ophold paa Findaas denne Gang saa behageligt, gjenfandt jeg her, og Olsen forstyrrede ikke i Dag Harmonien. At der, med alt det, at man drak temmelig meget, herskede fiin, anstændig Jovialitet, derfor var det Borgen, at Assessor Hagerup agerede Vert. Jeg ansaae det for min Pligt, der ogsaa var mit Hjerte kjær, at tømme et bredfuldt Glas til min uforglemmelige Velynder Biskop Hagerups Minde[1]; det stemte mig selv høitideligen og det øvrige Selskab delte Stemningen, undtagen — —, som umiddelbar derefter sagde en flau Vittighed, hvorover jeg harmedes.

19de Juli.

Endnu har det store Fitje Sogn kun en eneste Skoleholder, og denne er ikke alene en jammerlig Katechet, men hans Skrift er saa dybt under al Critik, hans Skolejournal var saa skiden, klattet og uordentlig i alle Maader, at der med den af en kraftig Haand burde gives ham et halvt

[1] Dr. Eiler Hagerup (den yngre), der efter at have været Biskop først i Ribe, derefter i Bergen tilsidst beklædte Chistiansands Bispestol († 1789), havde under Pavels's Skolegang i sidstnævnte By vist ham stor Godhed, hvilket P. omtaler paa flere Steder i sin Autobiographi.

Dusin dygtige Ørefigen. Fitje Sogn kunde behøve 3 Skoleholdere, men der gives saa ringe Løn, at Ingen vil indlade sig derpaa, og hver Skolecommissionfinder Provst og Sognepræst sig deri med christelig Taalmodighed (sic). — Visitatsmødet var temmelig langvarigt; derover blev Skolecommissionens Forhandlinger des kortere. Det gik som engang i Kjøbenhavns Høiesteret, hvor en Assessor Sommer af Føielighed mod sin Sidemand voterede Livsstraf for et Menneske, han før havde paastaaet frikjendt, da han skulde spise til Middag hos Justitsraad Uldal, og man vilde ventet forlænge efter dem, hvis Debatterne havde vedvaret. Her var indbudet Gjæster, der skulde modtages i Commissions-Værelset, som altsaa først maatte udluftes; man decreterede altsaa i største Hast, at alt skulde blive som det var. Hvad der behandledes i hiint vidtløftige Møde, er optegnet i min Annotationsbog. Det angik Ting, som for det meste ere omtalte i denne Bog, maatte og bringes paa Bane i Visitatsmødet, men hvorom lod sig forudsee, at det hverken nu eller siden vilde føre til noget Resultat; dixi et liberavi animam! — Imidlertid havde Olsen jevnligen Ærinde over i sit Studerekammer i en særskilt Bygning ude i Haven; engang gik han og Oberstlieutenanten sammen did; jeg anede hvad der paafulgte.

Nu kom da Gjæsterne: Assessor Hagerup med Frue (Bispinden kommer aldrig til Olsen) og Sorenskriver Budtz med Frue og Datter, en elskværdig lille Pige paa 13 Aar, blond og bly, som jeg kan tænke mig en smuk ung Englænderinde. Tractementet var som ved et sædvanligt Visitatsmaaltid, og det gik lempeligt til med Drik. Desuagtet var det det ubehageligste Maaltid, jeg har havt paa den hele Reise. Brændeviinsglasset var om Formiddagen altfor flittig tomt af vor Vert, og derover vrøvlede han over Bordet ganske umaadeligen, proponerede dumme Skaaler, brugte en

ubeskeden, umotiveret Røden til mig, sin Bisköp, og min Dame Frue Hagerup, og skjønt han ikke nedlod sig til nogen gemeen Uanstændighed i Ord eller Gjerning, var det dog baade mig og hende saa ubehageligt, at vi hævede Maaltidet, medens der endnu spistes Kage og Desert, og gjorde siden Undskyldning til dem, der maatte gaae fra deres Rosiner og Krakmandler. Olsen forsvandt umiddelbar derpaa, uden at man engang fik takket ham for Maden. — Jeg har aldrig seet en mere frappant Bekræftelse paa Pontoppidans Ord: „En syndig Vane giver tilkjende, at Synden hersker over mig.“ Olsen mangler sandelig ikke sund Fornuft, han har i sit Huus og beverter sin Bisköp, hvis Anbefaling han har udbedet sig til et mageligere Kald i sin Alderdom: han maa kjende denne Bisköp som en rigtignok blid og stundom jovialsk, men derhos skarpseende Mand, der lægger Mærke til, paataler og indskjærper Ting, der i hans Formands Tid ansaaes for Bagateller: og i hans Nærværelse drikker han sig fuld, umiddelbar adresserede til ham begaaer han Næsvisheder, hvilke, forsaavidt Ordet her kunde anvendes, jeg ikke vilde tillade mig med en Klokker, der sad tilbords med mig! Nachspillet kommer i Morgendagens Historie og er endnu det artigste.

20de Juli.

Strax efterat jeg var opstaaet kom Olsen ind i mit Værelse, og leverede mig taus følgende Seddel, hvorpaa han gik bort: „Man vil have bemærket, at mit Forhold i Gaar ikke skal have været saa aldeles anstændigt, at det jo kunde foraarsage Deres billige Fortørnelse mod mig. Jeg beder om Tilgivelse. Den Glæde, jeg har fundet i Deres og de Fleres Selskab, end mere opflammet af Viin, som jeg sjelden drikker, har ledet mig udenfor Sømmelighedens Grændser. Det smerter mig saameget mere, som De er den Mand, der

fortjener baade Høiagtelse og Kjærlighed. I Tillid til Deres bekjendte Ædelmodighed forbliver jeg Deres ydmygste Olsen."

I Anledning af en savnet Copiebog, lod jeg ham kalde ind til mig. Han sagde at han ved sit lange Ophold paa Landet (dog vist hverken i en Afkrog eller uciviliseret Cirkel) havde glemt Folkeskik og bad atter om Overbærelse, hvilken jeg forsikrede ei vilde behøves, naar han iagttog fornøden Varsomhed. Min Reise var berammet til i Eftermiddag, og hvo skulde nu troe andet, end at han i disse faa Timer maatte vaage over sig selv med yderste Omhyggelighed? Det gik og meget brav det meste af Formiddagen, men da vi saa kom tilbords, begyndte Gaarsdagens Scener forfra. Hans Søn, Lieutenanten, der spiller en saare ædel Rolle i Huset, og er den eneste, som har noget at sige over den forvildede Fader, da Kone og Døttre, som dybt subordinerede Væsener, maa tie og sukke, lod ham kalde ud ved en af sine Søstre, og han syntes, da han kom ind igjen at være bleven lidt alvorlig, men „naturam furca pellas ex, hun kommer dog igjen den Hex". Han faldt snart i den gamle Tone, skjænkede af min Flaske i sit Glas og omvendt, og gjorde alskens Løier. Vi havde lykkeligvis afspiist og gik fra Bordet. „Nu", sagde han, „kan Deres Høiærværdighed hvile lidt; det gjør vi andre vel ogsaa". — „Nei", svarede jeg, „saasnart jeg har faaet en Kop Caffe, reiser jeg." Imidlertid forsvandt han og jeg saae ham ikke mere. Ved Afskeden undskyldte Lieutenanten sin Fader, som sov Middagssøvn. Naturligviis bad jeg ikke hilse ham. Med yderste Bedrøvelse og Misnøie forlod jeg dette Sted; det vil koste mig Overvindelse at komme der oftere, saalænge Olsen er der.

Jeg har da nu fuldendt Visitatsen i Søndhordlehns Provstie, vistnok det behageligste i Bergens Stift for en Visitator, hvis eneste Spørgsmaal, ligesom Doctor Hermanns er: „Haben Sie gut Salvolatile itzund?" og som ei for-

langer andet Svar end nogle Flasker god Viin med behørig Mad til. I Vellevnet, tildeels ogsaa i selskabelig Harmonie og interessant Omgangstone kjender jeg intet Provstie, der kan sammenlignes dermed. Men dømmer jeg som Embedsmand, er der vel intet Provstie (indre Sogn formodentlig undtaget), som mindre fyldestgjør mig. Total Slethed, hvor alt kan og maa i Grunden nedrives, er fast bedre end denne Maadelighed, hvor man maa gabe, og i Hjertet sige: „Det er Snaus", men føler sin Afmagt til at gjøre det bedre, da Lærde og Ulærde, Unge og Gamle ere enige i at finde det altsammen saare godt. Egentlig Berømmelse fortjente ingen Ungdom, uden tildeels den Fjeldbergske, der dog viste sig tankeløs og forekom mig bedre for 3 Aar siden. Af Skoleholderne er der en eneste, jeg for Katechisation og een jeg for Skrivning har givet Charakteren meget godt. Paa Søndmør, som har 2 Præstegjeld mere, fik 6 Katecheter og 8 Kalligrapher denne Charakteer, nogle endog med Udmærkelse. I Hardangers 5 Præstegjeld fik 1 udm. godt og 5 meget godt for Katechisation; 5 meget godt for Skrivning. — Ja det er nu forbi! At jeg ikke gaaer frem som en overilet Reformator, dertil kan blandt andet tjene til Beviis, at jeg, trods Ordsproget om de nye Koste, fandt mig som Bisp langt mere fornøiet i Søndhordlehn for 3 Aar siden. Jeg troer ikke, man har forværret sig, men jeg er bleven klogere.

Jeg forlod Sæverhagen Kl. 3½ Eftermiddag, og landede Kl. 1 i Nat ved Sund.

21de Juli.

Fru Castberg[1] viste sig for mig en kort Tid, dybt nedbøiet af sine Kaar og Udsigter, men hun er syg, maatte strax gaa tilsengs igjen og jeg saa hende ikke mere. I

[1] Enke efter den nogen Tid i Forveien afdøde Sognepræst, efter hvem Sunds Sognekald endnu henstod ledigt.

Selskab med hendes Søster Jfr. Fleischer og Børnene nød jeg et frugalt men ret godt Middagsmaaltid; lidt Faste ovenpaa al den Fraadsen og Drik kan ikke skade. For Resten ennuieredes jeg morderligen til langt ud paa Eftermiddagen, da Provst Hveding kom.

22de Juli.

Daae fra Fanøe, som forrettende Sognepræst, kom i Morges tidlig og fungerede i Kirken ved Messen, Barnedaab m. v. Jeg prædikede over de Ord i Evangeliet: „Herefter skal du fange Mennesker." Langt over Forventning fandt jeg disse i mange Maader forsømte Menigheders Ungdom. Med de 3 Hardangerske kan jeg ikke sammenligne den, men den veeg for ingen af de Søndhordlehnske, ei engang for den Fjeldbergske. Kun de to Skoleholdere fra Østevold og Møgster katechiserede. I Sund er den ene syg, den anden er nysudnævnt og har endnu ikke faaet sin Bestalning. Med Fjeld Sogn seer det jammeligt ud. Den ene Skoleholder er død, den anden en Krøbling, der skupper sig frem ved Skamler. Af de to mødende var den Østevoldske ei saa ganske ueffen, han forstaaer at indstrøe ret passende og gode Formaninger, uden den affecterede Præketone, der ofte høres baade hos Ældre og Yngre; derimod er den fra Møgster en usſel Katechet. Jeg er aldrig kraftigere bleven mindet om en af N. Hertzbergs Anecdoter om en Skoleholder i Jylland, der ved en Bispevisitats gav hvert Barn det Spørgsmaal: „Kan I læse det sjette Bud, Kjære?" og da Bispen bad ham afvexle lidt med sine Qvæstioner, svarede: „Det er saa Skam ingen let Sag, naar man har sin Øvrighed for sig." — Efter Katechisationen døbtes 4 Børn, hvorpaa ydedes et tredobbelt Offer: først resterende Pintseoffer, fremdeles af alle Fadderne og endelig 3—4 Kirkegangskoner med Følge, hvorpaa der gaves en Mængde

Søsterkyske (see 1818). Dette medtog lang Tid; endelig kom vi til Præstegaarden og fik Middagsmad — men hvilken Middagsmad!

23de Juli.

Endelig fik vi da en Regndag, den første i mere end 9 Uger; med et Par Timers Pause regnede det fra Morgen til Midnat. — I Visitatsmødet rostes Almuens Agtelse for Religion og Moralitet. Andre give den, Østevolds Sogn undtagen, et mindre fordeelagtigt Vidnesbyrd. Man bebreider den vel ikke Drukkenskab eller andre Udsvævelser, men tvært trevne, egennyttige siges de at være, og hvad Møgster Sogns velhavende Almue angaaer, indbildske og storkroede, saa at man vel, om vor Selvstændighed bevares, med første kan vente en Møgsterbonde valgt til Storthingsmand. Jeg vilde ikke blive længer i denne Armodens og Sorgens Bolig, end høist fornødent var. Altsaa, da Forretningen var endt, og vi havde spiist to gode Retter Mad, hvoriblandt Sukkererter første Gang i dette Aar, begav vi os paa Veien til Fanøe. Kl. 7 omtrent betraadte jeg Fastlandet, og er rigtignok i Fanøe ikke mit Hjem nærmere end jeg var i Sund, men der er dog stor Forskjel paa en slagen Landevei og det bundløse Dyb; jeg anseer mig saa godt som hjemme. Jeg fik god Aftensmad, men med Skaaldrikningen gaaer det Fjas i disse Egne. Ils sont passées, les jours de fête! Daae drak først min Skaal, saa Provstens, saa Hr. Søn! (en Lieutenant, gift med sin Stifmoders Søster) og endelig Broder Jacob (Hvedings tiaargamle Søn). Her er ikke morsomt.

24de Juli.

Min Vert er ikke ganske i sit eget Huus, hvad han er udenfor det. Vistnok er der ogsaa her noget stivt, afmaalt, ceremonielt i hans Væsen, og man kan nok see, at han, skjønt boende saa nær Norges største Handelsstad, ikke har

levet stort i eller med Verden, men den, jeg kan fast sige mysteriøse Alvorlighed, han viste i Sund, mærker jeg dog intet til — han bliver endog munter, især naar han bringes paa litteraire Emner fra hans Studenterdage. Han fortalte i Dag meget om, hvorledes Biskop Irgens og Nordal Brun som Sognepræst til Korskirken vare Uvenner: hvorledes Brun uden Bispens Vidende havde lovet Stiftprovst Mossin at indsætte en tydsk Præst paa hans Vegne, hvorimod Irgens, ei aldeles uden Grund, gjorde Indsigelse. Derimod havde Bispen meget Uret i ved en Kirketjener mundtlig at beordre Brun, da Mossin døde, at forsegle hans Boe, og Brun var aldeles beføiet til at svare nei. Men derover maatte og Brun, som endelig vilde være Stiftsprovst, gjøre en Reise til Kjøbenhavn og faae dette incammineret ved sine høie Patroner, da Irgens (ligesom jeg i den nyere Tid) gjorde bestemt Indsigelse mod Stiftsprovstiets Adskillelse fra Domkirken. — Regnen er alt forbi og vi have atter Solskin. Efterat have nydt et Middagsmaaltid, der var aldeles comme il faut, men for mig saa ganske Fastemaaltid, at jeg maatte spise tørt Hvedebrød for at blive saa nogenlunde mæt, dernæst drukket tynd Caffe og studeret til Morgendagens Tale, gjorde jeg med Provsten og Lieutenanten en Spadseretour til Gaarden Steen, en god Halvfjerdingvei herfra. Steen tilhører Agent Wollert Krohn i Bergen, som næsten aldrig kommer der, er nok en af de smukkeste Gaarde, og har upaatvivlelig en af de smukkeste Haver i Bergens Stift. Gud veed overalt, om der findes en saadan Buegang i Norge; i Christiania eller dets Omegn, Bogstad, Ullevold, Frogner findes den idetmindste ikke. Værelserne, som en Huusholderske viste os, er der intet mærkeligt ved. — Mod Aftenen kom Fru Daaes Broder, Kjøbmand Fritzner fra Bergen. Han medbragte Aviser og endeel slemme mundtlige Tidender. Norge skal for den lumpne Bodøiske Affaire betale 15, 16000 Pd. St.,

og det engelske Huus skal have fuld Handelsfrihed i 4 Aar.
Et formodentlig usandt, Rygte fortæller, at Grev Wed.
har protesteret derimod, og i den Anledning ved en Comm.
erholdt naadigst Afsked, efter den velsignede § 22. Hvem
veed? han kan maaskee endnu engang blive Folkets Mand.

25de Juli.

Hvad jeg i Dag har hørt baade i Tale og Sang e
et Ruskumsnusk, som ei ofte høres Mage til. At Sangen i
Fanøe Kirke er den uordentligste i hele Bergens Stift, er endnu
fremdeles min faste Mening. Hvad Stemmen angaaer, da
er der adskillige Klokkere, som synge slettere end Bager;
men den tactløse Jagen, hvorved de høitideligste Melodier
blive til Springedandse, det Anarchie, hvor hver synger i sin
Tone og Maneer, erindrer jeg ikke at have hørt Lige til,
hvilket gjør mig ondt, da Almuen ellers viser megen sømmelig Orden og Andagt. Hvad Prædikenen angaaer, da
var Phil. 1,20 Daaes Text, Ap. G. 2,47 hans Indgangssprog. „Jesu Navns Forherligelse ved Religionens Fremgang" skulde være hans Thema; han sagde og adskillige
vakre og gode Ting, anbragte opvækkende Bibelsprog, men
det Hele var et Chaos, en rudis indigestaque moles, hvor
man kunde gaae ind og ud som ved Langhorns Afskedsprædiken uden at tabe Sammenhængen, thi „hvor intet er —
hvad kan vel tabes der?" Han talte ellers om Uenighed
mellem de philosophiske Secter, hvilke jeg dog tvivler
paa have mange Tilhængere blandt Bønderne i Fanøe;
item fremførte denne gedigne Prosaist Davids Klage over
Jonathan med følgende Ord: „Ingen elsker sin Skjønne,
som jeg dig med Henrykkelse elsked." Den gammeldags
Oversættelse: „Din Kjærlighed var mig mere end Kvinders
Kjærlighed" lyder langt vakrere for mit Øre og mit Hjerte.
Prædikenen var ikke fuldt saa lang som „Hr. Jespers Præken

sidste Aftensang"; med Hr. Daaes Forraad paa Ord og Bibelsprog kunde den gjerne bleven meget længere; imidlertid varede den en Time, og det var nok. I min Tale fortsatte jeg Betragtningen over Indgangssproget og katechiserede derpaa til saare liden Opbyggelse, da det var en daarlig Ungdom, der under Præst og Skoleholdere brillerede lidt med Udenadsramsen, men under mig stod som Bossiske Statuer. Efter mig kom Touren til Daae. I Aaret 1809, da jeg besøgte mine Forældre, var der en Søndag Bispevisitats i Fanøe. Jeg reed derhen, hørte Brun prædike og Daae katechisere. Næste Søndag var stort Selskab i Bispegaarden, og efter Bordet tog Brun mig afsides og sagde: „Jeg skammede mig ret over, Hr. Pavels! at De skulde være Tilhører ved den Katechisation. Jeg vidste at Daae var en Mand af Kundskaber og kunde aldrig troe, han katechiserede saa slet." Ved samme Leilighed anpriste han Normann[1] som et lumen, og herom kunde siges adskilligt; men at Daae er en god Katechet var Synd at sige. Jeg har vel hørt slettere, selv blandt Præster, men en saadan Pudserlighed som den, at lægge til de Pontoppidanske eller Saxdorphske Spørgsmaale et naivt „staaer der", den har jeg dog ikke før hørt. Efter ham kom Skoleholderne, 3 smaa Drenge, 18 Aar gamle, men kunde efter deres Væxt og Mæle gjerne være 14. De havde da ikke ringeste Idee om, hvad det var at katechisere. Jeg maatte lade, som jeg troede, de under Daaes Veiledning kunde blive bedre, men i mit Hjerte tænkte jeg paa Chr. Hertzbergs Text: „Blinde ere Blindes Veiledere; naar en Blind leder en Blind, da falde de begge i Grøften" — eller i det mindste gaae i Taaget som Narre. — Efter alt dette kunde jeg ikke være saa ganske vel tilmode; det smittede paa det øvrige Selskab,

[1] Da Capellan i Fuse.

og det engelske Huus skal have fuld Handelsfrihed i 4 Aar. Et formodentlig usandt, Rygte fortæller, at Grev Wedel har protesteret derimod, og i den Anledning ved en Courer erholdt naadigst Afsked, efter den velsignede § 22. Hvem veed? han kan maaskee endnu engang blive Folkets Mand.

25de Juli.

Hvad jeg i Dag har hørt baade i Tale og Sang er et Ruskumsnusk, som ei ofte høres Mage til. At Sangen i Fanøe Kirke er den uordentligste i hele Bergens Stift, er endnu fremdeles min faste Mening. Hvad Stemmen angaaer, da er der adskillige Klokkere, som synge slettere end Bager; men den tactløse Jagen, hvorved de høitideligste Melodier blive til Springedandse, det Anarchie, hvor hver synger i sin Tone og Maneer, erindrer jeg ikke at have hørt Lige til, hvilket gjør mig ondt, da Almuen ellers viser megen sømmelig Orden og Andagt. Hvad Prædikenen angaaer, da var Phil. 1,20 Daaes Text, Ap. G. 2,47 hans Indgangssprog. „Jesu Navns Forherligelse ved Religionens Fremgang“ skulde være hans Thema; han sagde og adskillige vakre og gode Ting, anbragte opvækkende Bibelsprog, men det Hele var et Chaos, en rudis indigestaque moles, hvor man kunde gaae ind og ud som ved Langhorns Afskedsprædiken uden at tabe Sammenhængen, thi „hvor intet er — hvad kan vel tabes der?“ Han talte ellers om Uenighed mellem de philosophiske Secter, hvilke jeg dog tvivler paa have mange Tilhængere blandt Bønderne i Fanøe; item fremførte denne gedigne Prosaist Davids Klage over Jonathan med følgende Ord: „Ingen elsker sin Skjønne, som jeg dig med Henrykkelse elsked.“ Den gammeldags Oversættelse: „Din Kjærlighed var mig mere end Kvinders Kjærlighed“ lyder langt vakrere for mit Øre og mit Hjerte. Prædikenen var ikke fuldt saa lang som „Hr. Jespers Præken-

Maaltider altsaa, begyndtes: „Deres Høiærværdighed!“ derpaa „Hr. Provst!“ hvorpaa jeg fandt mig beføiet til at udbryde: „Fru Daae! Hr. Daae!“ Saa fik han igjen Ordet, og erindrede — i de sidste Dage — „Kjøbmand Fritzner!“ fremdeles „Kjære Søn med Kone!“ (naar hun var tilstede). Stakkels lille „Broder Jacob“ blev glemt de tre mellemste Gange, men i Dag, zu guter letzt, fik baade han og en Jfr. Meyer, som gik og vartede op, en høitidelig Skaal. Ikke engang Bispinden og Provstinden nævnedes, og saa lod jeg det naturligviis beroe derved. Jeg kan overalt ikke sige, at den Mand behager mig; han er kold som Jis, og synes i Temperament og Grundsætninger og alt at afvige saa langt fra mig, at jeg vist, i hvilket Forhold vi end maatte have staaet i Ungdoms og Manddoms Dage, aldrig kunde bleven hans Ven. — Ingen gjorde Mine at følge mig paa Veie, og det kunde og være det samme.

27de Juli.

Rigstidenden fortæller, at Grevinde Mörner har paa sin Mands Begravelsesdag skjænket 2000 Rd. Bco. til Stockholms Fattigvæsen, og derimod ladet ham begrave med langt mindre Stads end ellers er Skik ved Seraphimer Riddere. I Tilskueren stod et Stykke, der oversat burde sendes til Tydskland, Frankrig og England og trykkes der i de meest læste Aviser. I Hamburger Correspondenten er indrykket et Brev fra Stockholm af 1ste Juli, hvor man lover en rigtig Udvikling af Tingenes Tilstand i Norge, og hvor baade Folket og Storthinget behandles paa en heel uværdig Maade. Desværre, disse Ondskaber synes at bære et altfor officielt Præg, men mesterligen bedømmes og gjendrives de i dette Stykke, hvis Forfatter vel ikke kan være nogen anden end Falsen.

28de Juli.

Det er nu ganske forbi med den store Napoleon. Den 5te Mai døde han. I et af denne Bogs første Bind, medens denne høist mærkelige Mand culminerede i sin Middagshøide, hvorpaa han kort efter dalede, ønskede jeg at kunne følge ham til Enden af hans underlige Vandring. Mit Ønske opfyldtes; den Vending, det efter den Tid tog med ham, anede da Ingen, uden de, der saae meget klart i mørke Cabinetter, men min Dom om ham var og blev uforandret. Jeg tilbad ham aldrig, og fordømte ham ikke nu; aldrig har jeg kunnet opgive den Tanke, at han var en af Jordens største Mænd, og fremfor alt langt større end dem som styrtede ham, haanede over hans Fald, og vilde sandsynligviis ogsaa snart juble over Friheds og Retfærdigheds og Menneskeadels, kort alt det Høies og Ypperliges Undergang, forsaavidt det nød aabenbar Hæder; thi forbyde Privatmanden at gjemme det som et helligt Depositum i sit Indre, og hindre Efterverdenen fra igjen at drage det frem for Lyset til hver Mands Brug og Bedste — saavidt gaaer hverken Alexanders eller Frantz's eller Friedrich Wilhelms Magt. Farvel da for evig, du det attende og den første Femtedeel af det nittende Aarhundredes største Mand! Hvad du egentlig vilde gjort, om Lykken fremdeles var bleven dig troe, det veed ikke jeg eller Nogen; at du i din Magts Dage udrettede meget godt, selv hvor du ei virkede umiddelbar, den Tanke kan jeg aldrig opgive; at dine Fiender have bragt Europa i en værre Fornedrelsestilstand end du, og at de, om Evne forundes dem, ville bringe det til det Yderste, er mig klart: og saa, da du nu var for gammel og nedstemt til igjen at fremtræde paa Skuepladsen, glæder det mig, at du er aldeles forsvunden, og at Nutidens Magthavere ei have andet end dit Minde at beskjæmme og

din Skygge at føre for deres Triumfvogn. Sit tibi terra levis!

I Statstidenden findes en særdeles curiøs Dedication ordlydende aftrykt ved Anmeldelsen af et oversat Skrift om Kirkedisciplin. Den er fra Dr. Baden til Kong Frederik den Sjette, og synes tydeligen anlagt paa at udvirke Hofernes Grønhed under hans nuværende Suspension[1]. Skriftet, som er imod de Reformatorer, der ønske et protestantisk Kirkeregimente indført, og vil da formodentlig have Kongen til Kirkens souveraine Overhoved, et lille bitte Trin [under?] Jesus Christus, fandt naturligviis Hans preussiske Majestæts høie Bifald, som tilkjendegaves derved, at Forfatteren svang sig med eet fra Capellan i en Flekke til Sognepræst i Königsberg med Prædikat af Overhofprædikant. Og da nu Dr. Baden „selv med Venskabs Opofrelse er den eneste i Landet, som har turdet gjøre opmærksom paa et for Konge og Undersaatter lige farligt Forslag(?), saa smigrer han sig ogsaa med sin Konges Naade". — Et Forslag om nye Epauletter o. dl. vilde dog maaske gjort bedre Virkning.

29de Juli.

Efter Christies Fortælling opklares Udsigterne. Kongen skal være meget formildet, og har givet en Resolution angaaende Flaget, hvorover man glædes. Han har nemlig sagt, at Tingen ikke forekommer ham at være Gjenstand for en Lov, og at den altsaa som saadan ei kan sanctioneres, men da han erfarer, at det er Nationens Ønske, at have et eget Flag, og han intet har imod det af Thinget foreslagne, saa bifalder han, at det bliver Norges Coffardieflag. Heraf

[1] Dr. jur. G. L. Baden var i August 1820 bleven suspenderet fra sit Embede som Birkedommer og Birkeskriver i Hørsholm paa Grund af Kassemangel. Han flygtede, som bekjendt, til Christiania, men blev udleveret af den norske Regjering.

seer man, at Norge fremdeles i hans og de øvrige Potentaters Øine betragtes som et selvstændigt Rige, og det er alt meget. Hvilken Skade, at denne Mand ikke læser eller taler de Nationers Sprog, over hvilke han sattes til Herre. Og nu, da Sønnen er fraværende, kan man sige eller forsige for ham, hvad man vil. I Sverrig, hvor hver Skoledreng taler Fransk, gaaer det endda an, men Gud hjælpe os! — Sandels skal være ilde lidt i Christiania.

31te Juli.

Endnu et Dødsfald har jeg at anføre: Digteren Thomas Thaarup har i denne Maaned sagt Jorden Farvel, næsten 72 Aar gammel. „Hans Tale var hvas som Bienes Braad, hans Viser var som dens Honning." Aldrig er sagt noget sandere, mere charakteristisk om et Menneske end disse Sneedorffs[1] Ord om Thaarup. Ædel høie, ædle Følelser udstrømmede fra hans Digterpen. Til Guddommens Ære, til Fædrelandskjærligheds, Velgjørenheds, alle milde Dyders Priis har ingen dansk eller norsk Skjald sunget som han — men naar man saae ham, strømmede fast idel bittre Sarcasmer fra hans Læber, hvert andet Ord har talte aandede egoistisk Dadlesyge. Jeg havde, naar vi mødtes, et besynderligt Held til at behage ham, men amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas — han var en ædel Digter, men intet elskværdigt Menneske[2].

1ste August.

Mit første Morgenarbeide paa denne min Fødselsdag da jeg fyldte mit 52de Aar, var at gjøre en skriftlig Pag

[1] Den senere Contreadmiral H. C. Sneedorff i en Sang om Drejers Klub.

[2] Mere om Thaarup og Pavels's Forhold til ham findes i P.'s Autobiographi S. 223—224.

med mig selv, hvilken underskreven og forseglet, med Udskrift „Deo et mihi!“ ligger i min Pult. Hvad den egentlig angik, er ikke nævnt der, og nævner jeg ikke her. Sagen interessserer intet Menneske uden mig selv, altsaa gjælder det blot, at jeg i Fremtiden handler saa, at jeg altid kan bestaae for de to Vidner, som allevegne ledsage mig: Gud og min Samvittighed. Det skee!

3die August.

En Pige kom i Morges, og beklagede sig, at medens Betaling til Kirke og Skole, til Sognepræst og Kirkebetjente var hende eftergiven ved hendes Copulation med en fattig Karl, var Arentz ved Domkirken ikke destomindre ubøielig i sin Fordring af 1 Spd. Uden skriftlig Andragende befatter jeg mig ikke mere med slige Ting, men da jeg her havde Sort paa Hvidt fra de øvrige, saa medgav jeg Pigen en Seddel til Arentz, at hvis hans Paastand om en Specie var uforanderlig, kunde han fordre den af mig, som mod Ovittering vilde betale den af egen Lomme. Herpaa fik jeg da mod Aftenen det Svar, at han saa ofte var bleven bedragen, at han ei uden yderste Nødvendighed eftergav sin Rettighed; men det forstod sig, naar jeg intercederede, var han villig som skyldig.

Posten bragte et indholdsrigt Brev fra Neumann. Hans Raisonnements om Tidernes Tegn forbigaaer jeg, da Betragtninger derover vilde medtage mere Tid end jeg har tilovers for Dagbogskrivning. I det meste er jeg enig med ham, men et og andet kan jeg ikke betragte fra samme Synspunct som han, der finder Forandringer i vor Grundlov med Hensyn paa Repræsentationen nødvendigere, Nationalbladet farligere og Kongens hidtil bekjendte Forhold mere liberalt, end jeg endnu er istand til. Jeg holder mig da til det Historiske. Rygterne om en større svensk Magt hiin-

sides Grændsen, om fire svenske Fregatters Bemanding med 7000 Mand Svenske, om de til Norge ankomne Svenskes Overmod, tvetydige Sindelag, og med 60 skarpe Patroner fyldte Tasker, lader han staae ved sit Værd. Paa Hedemarken skal der være Haab om snart at see Embedsmændene bag deres Stol; det torde være Løgn, men notorisk skal det være, at Bønderne deroppe forskrive syede Klæder fra London, medens 3 Aars Skatter ere ubetalte. At Flor den 29de Mai sagde med rene Ord, „at Kongen har forskjertset Landets Vel," hørte Neumann selv, ligesom ogsaa at Rosenkilde mundtligen fremførte det smukke Forslag, at gjøre Keiseren af Rusland til Mediateur mellem det norske Folk og dets Konge. „En af Storthinget" skal have ledet Kongen til at gjøre den første Petition om Udsættelse af Adelsloven. I hvo han var, var han neppe Kongens og Landets Ven; thi jeg finder denne Petition i høi Grad uforsigtig. Wedel har søgt og faaet Afsked[1]; han vilde faaet den usøgt, da han to Gange har vægret sig for at underskrive, hvor han blot skulde protesteret. Et af to, saae jeg ham dog heller som Statsraad eller Minister, end som Storthingsmand, hvilket han formodentlig bliver, hvis vor Grundlov bliver ukrænket. Den Bodøiske Affaire kostede os da 15,000 Pd. St.; og da nu Denowan kom triumferende og lod sig udbetale Femtedelen af Summen, gjorde han et stort Festin, og indbød Storthingsmænd, og de kom og drak sig fulde, og sang i Fuldskab: „For Norge Kjæmpers Fødeland"!!! Biskop Bech maa i denne Tid holde aabent Taffel for dem, der sultne og tørstige komme ned fra den glædelige Beskuelse af Lystleiren; det er nu sagtens ingen politisk Nyhed, uden forsaavidt Anledningen er det, desværre altformeget. Rigstidenden meddeler particularia

[1] Ikke ganske rigtigt; han fik nemlig for det første kun Tjenesteledighed.

om Lystleiren. En Generallieutenant Posse commanderer paa Statholderens Vegne det hele Corps. Kongen forlod Stockholm den 18de Juli. Blandt de Ulykkesfugle, som ere i hans Følge, er ogsaa den berømte Tawast. Lykken turde være os saa god, at han blev vor Statholder. Bankdirecteur Petersen i Trondhjem er sat under Tiltale for Trykkefrihedens Misbrug; han er gammel Synder alt fra den franske Revolutions Dage.

4de August.

Stiftamtmanden sendte mig til Gjennemlæsning den Adresse, der sendtes Kongen i Anledning af den naadige Proposition om Erstatning for den gamle Adel og Oprettelsen af en ny. Storthinget erkjender i denne Meddelelse et nyt Beviis paa Kongens landsfaderlige Omsorg for Norges Fred og Hæder (?) og Nidkjærhed for Retfærdighedens Haandhævelse, men beklager derhos, at dets Beslutning om Adelen har vakt H. M.s Utilfredshed, ja endog udsat Folket for Miskjendelse i Europas Øine, „dette Folk, der aldrig har tragtet efter den sørgelige Udmærkelse, der skulde bestaae i at trodse Europas Dom, men ønsker at leve i Fred mellem sine Fjelde uden at fornærme eller fornærmes“. Kongen har lykkeligviis selv havt Leilighed til at kjende Folket som et godmodigt, roligt, lovlig Samfundsorden lydigt Folk, og det tør haabe, at dets Sindelag i H. M. selv har den bedste Talsmand. For sine Beslutninger om Adelen troede Storthinget at finde Hjemmel i Grundloven. Adelens Rettigheder i Norge staae i langt ringere Forbindelse med Statsforfatningen end i de fleste andre Lande; de Betænkeligheder, som andensteds kunde opkomme mod disse Rettigheders Formindskelse maatte her bortfalde. Om Erstatning for de Individuer, som maatte lide Tab ved Storthingets Beslutning, havde Storthinget intet meldt, da det indstillede Loven til

Sanction, saasom det troede at Enhver selv, med Beviis for det lidte Tab, vilde reclamere disse Rettigheder ved Andragende til Kongen eller Nationalrepræsentationen. Desuden ansaa det en privat Lov angaaende alle saadanne Godtgjørelser efter Grundlovens § 115 nødvendig, kun havde det af Mangel paa fornødne Oplysninger endnu ikke kunnet gjort Udkast. Imidlertid havde Storthinget, for at undgaae Tvivl om dets Beredvillighed til at hylde Retfærdighedens Grundsætninger, nu besluttet: at det paa Nationens Vegne erkjender det Grundprincip, at ethvert Individ af Adel, som ved de sidste Beslutninger beviisligen har lidt saadant Tab, for hvilket Grundloven tilsiger Erstatning, skal nyde fuld Godtgjørelse, og at man henstiller til H. M. i sin Viisdom at bedømme og foreslaae Maaden, hvorpaa saadan Erstatning rigtigst bestemmes. — I Henseende paa Forslaget om en ny Adels Oprettelse, da maa Storthinget betragte det som et Constitutionsforslag, der efter Grundlovens § 112 først ved næste Storthing kan tages under Overveielse og afgjøres. Man indstiller derfor til H. M. at foranstalte det fornødne, hvorefter et nærmere Forslag i Overeensstemmelse med bemeldte § kan vorde fremsat og paa næste Storthing tages under Behandling til Afgjørelse. — Adressen er vel skreven, men har ikke Falsens correcte elegante Stiil: man mener, at enten Krogh eller Arntzen er Forfatteren.

5te August.

Prof. Keyser[1] gav mig et forhen savnet Lys i den Bodøiske Sag, og saa lader alt sig forklare. Denovan er langt ude i Svogerskab med forrige Lord Castlereagh, nu Marquis Londonderry. Denne har Fribillet til Kong Georgs Hjerte,

---

[1] Physikeren J. J. Keyser (Krum).

„Hvad han troer er reent"; altsaa, ligerviis som Præsten Schive[1] blev Ridder af Dannebrogen, fordi Biskop Keysers Famulus var hans Svoger, saaledes maa og Norge betale 15 000 Pd. St., fordi dets Creditor er i Familie med en almægtig engelsk Premierminister. „Blodet er aldrig saa tyndt, at det jo er tykkere end Vand."

6te August.

Hvad jeg af Rigstidenden, Morgenbladet og Samtaler iaften hos Christie har kunnet faae vide om Kongen og Politiken er følgende: Fra Sverige skal fast over hele Europa være udbredt det Rygte, at der i Norge var, om ikke udbrudt Oprør, dog umiskjendelige Oprørssymptomer. Derfra det lumpne Brev i Hamburger Correspondent og de øvrige slemme Tegn, der ere læste i vore egne og fremmede Aviser, derfra og den smukke Artikel fra Stockholm af 6te Juli, som staaer i Statstidenden, at en svensk Eskadre, bestaaende af 13 Krigsfartøier var udløben fra Carlscrona, for at krydse ved de norske Kyster og stationeres der; derfra Rygtet om alskens fremmede Ministre, som skulle indfinde sig i Christiania. Kongen skal have havt i Sinde fra Strømstad eller idetmindste fra Tomb (Sommerhjelms Gaard) at reise til Christiania paa en Fregat for ikke at møde de oprørske Nordmænd. Men han kommer til Grændsen og see — alt er roligt. Over det hele Rige er ikke gjort et mistænkeligt Skridt; man har ikke seet 5 Mennesker samlede paa en Maade, som kunde udlægges som Mytteri. Storthinget er aldrig afveget det mindste fra de constitutionelle Former, men har roligen fortsat sine Forhandlinger. Det har endog, ifølge den fra Kongen indkomne Erklæring, forenet med et høist antageligt Forslag angaaende et udenlandsk Laan og

---

[1] Dengang Sognepræst til Lund og Flekkefjord, siden til Ringebo.

Betalingsterminerne, bekvemmet sig til Conventionens bogstavelige Opfyldelse angaaende de 3 Millioner. Sandels mødte Kongen ved Svinesund og reiste hjem fra Tomb for at modtage ham i Christiania. Kongen medgav ham en Hilsen til Storthinget, at han var tilfreds med det og glædede sig til personligen at bevidne det sin Tilfredshed. Han kom til Christiania Søndag Eftermiddag den 29de. Man modtog ham som sædvanlig i Opslo Ladegaard med en Velkomstsang, der blev sunget af Damer, og udmærkede sig kun derved fra dem, man nu har seet i 6—7 Aar, at det var den slettest af dem alle. Alt dette kan nu forsaavidt være godt og vel; men, skal jeg dømme fra mig selv, er der ved det Passerede fæstet en Braad saa dybt ind i de ædleste Nordmænds Hjerter, at det vil koste Møie at udrive den. De svenske Soldater havde virkelig skarpe Patroner. Arenfeldt gik i den Anledning op til Statholderen eller General Posse og androg i sit eget og sine Medcommanderendes Navne, hvorledes det kunde afstedkomme Uorden, for hvilken han og hans Landsmænd ikke kunde være ansvarlige, hvorfor de samtlige bad sig entledigede fra Commandoen, hvis ikke heri skede Forandring. De skarpe Patroner bleve da afleverede paa Fæstningen. Tawast troedes udseet til at afløse Sandels, om ubetinget, eller for det Tilfælde, at Sandels fandt sig for svag til at holde Justits blandt Oprøerne, veed man ikke.

Endelig anføres fra dette Stiftamtmandsselskab, at Justitsminister Kaas i Kjøbenhavn underholder Dandserinden Madam Schall som Maitresse. Da hun vel ikke er langt fra 50 Aar, kunde man af Kaas ventet større Scandal, og Forventningen skuffes ikke; thi ei alene giver han paa fransk Maneer petits soupers hos hende, men giver endog Audience i hendes Værelser[1]. Maaskee hun endog næst

---

[1] Kaas's og Mad. Schalls intime og høist ugenerede Forhold omtales

Adjutanterne er den, man sikrest henvender sig til, naar man vil have et godt Præstekald.

7de August.

Bjerregaard har nu ogsaa besjunget Mörner. Man skulde fast troe, det var paa Trods, alle vore Digtere skrive Lovdigte over Mörner, da man veed, han var i en Slags Unaade, men han fortjente dem sikkerligen. — Fra Arentz †[1] kom en ny Skrivelse. Han kalder mit Brev af 8de Novbr. f. A. „høist venskabeligt". Det var det dog virkelig ikke, og det vil nok vare en Stund, inden noget Brev fra mig til ham fortjener dette Navn.

9de August.

Jeg fik et Brev fra Biskop Sørensen, hvori han sender mig en Bog, han har udgivet om den Lancasterske Læremethode, anvendt i norske Almueskoler. Jeg har endnu intet læst i den uden en Note, hvoraf jeg erfarer, at Skolevæsenet i Christiansands Stift omtrent staaer paa samme Punkt som i Bergens, hvilket er os en Ære og dem en Skam, da Brun ingenlunde var en Hansen, og jeg heller ikke i de Maader tør sammenligne mig med en Sørensen. En saadan Lancastersk Viisdomsbog lod jeg nok være at skrive.

10de August.

Jeg maa bede Bergens Spidsborgere om Forladelse. 19 smaa Orlogsfartøier ere komne til Christiania, og

hyppigen af Datidens Mænd, f. Ex. af Werlauff i (Dansk) Historisk Tidsskrift 4 R. IV S. 281—282, Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 113, 150 o. s. v. Mad. Schall (født Schleuter), der var skilt fra sin Mand, maa i 1821 have været omtrent 46 Aar (Overskou, den danske Skueplads III S. 548).

[1] Betyder, at A. var Præst ved Korskirken, og at Pavels betragtede ham som et Kors. (Note af C. P. Riis).

en Fregat til Filtvedt ved Drøbak, alle svenske. De kom den 31te Juli, altsaa to Dage efter Kongen, da han alt længe havde vidst, at Roe og Orden herskede over hele Riget. Det er høist besynderligt, og man fristes virkelig til at troe, at der var en Radicalforandring i Gjære, som han vilde drive igjennem med Magt, naar gode Ord ikke hjalp. Dette skal dog ikke være Tilfældet. Til Storthinget ere indgivne 5 Constitutionsforslag, men paa aldeles grundlovmæssig Maade til Afgjørelse paa næste Storthing; ei heller ere de saa vigtige, at mindste Uroe derover kan være at befrygte. Efter Stiftamtmandens Fortælling ere de følgende: 1. At ingen Lov kan undvære kongelig Sanction, og at det staaer Kongen frit for at negte denne — naar og saa ofte han vil. (Det var og det Tilskueren nylig foreslog). 2. At Kongen selv blandt de valgte Storthingsmænd udnævner en Præsident, der vedbliver at være det under det hele Storthing. (Efterat man har seet Tank som Storthingets og Flor som Lagthingets Præsident, er der og adskilligt som taler for dette Forslag). 3. At alle Embedsmænd, undtagen Dommere kunne afsættes uden Lov og Dom. (Ja hvorfor ikke, naar nogle kunne det? jeg seer slet ikke, hvad der bør fritage en Præst for at dele Skjæbne med sin Biskop, en Capitaine med sin Brigadechef). 4. At Storthinget kun samles hvert femte Aar. (Det vil neppe finde Bifald og bør det heller ikke). 5. At de i Stockholm fungerende Statsraader skulle være der 2—3 Aar. (En meget ligegyldig Sag). Derimod fik jeg ved Stiftamtmandens Godhed læse Kongens Rescript til Storthinget om de 3 Millioners Afbetaling i 30 Aar. Ordet latterlig er rigtignok ikke brugt, som der engang fortaltes, men ellers er Tonen deri heel uanstændig af en Konge til et frit Folk; Christie brugte endog det haarde Ord uforskammet, og forsikrede, at hvis det havde været overdraget ham at besvare denne Meddelelse, skulde han, uden at tilsidesætte den skyldige

Ærefrygt, brugt et langt kraftigere Sprog end Falsen, der udtrykker sig med vel megen Moderatisme. — I Rigstidenden læses den Tale, Assessor Arntzen som Storthingspræsident holdt til Kongen, og dennes Svar. Det er altsammen meget kjærligt og fredeligt. Dog siger Kongen: „Lader os aldrig glemme, at alle Nationalrepræsentationer, der have søgt at træde den udøvende Magts Myndighed for nær, have afstedkommet en Splid, der ikke har havt andet end Anarchie eller Despotisme til Følge.“ Vel sandt, men har det norske Storthing nogensinde gjort sig skyldig i en saadan Brøde? har det gjort et eneste uconstitutionelt Skridt? hvad er der skeet, hvorfor det norske Folk fortjente at forhaanes i fremmede Aviser, og hvorfor man skulde gaae imod os som mod Røvere med Sværd og Stænger, sende os armerede Fartøier og Soldater med skarpe Patroner? Nei dennegang frygter jeg, Kongens Blidhed og Popularitet i det virkelige Publicums Omdømme vil gjøre ondt værre. For et Par Uger siden haard og despotisk, nu mild og eftergivende — hvo maa ikke anvende hans egne Ord i sidstnævnte Tale: „Aldrig have Nordens Folk hædret med Navnet god deres kraftløse Regenter.“ Kraft uden Standhaftighed, Conseqvents, er et intet betydende Ord. Nok talt herom!

Af Hermoder kom 2 Ark. Det bliver Fjas, det seer jeg alt klarligen. Smaa tydske Romaner, Uddrag af Reisebeskrivelser, Anecdoter — sligt har man nok af før, og andet bliver det neppe. Tyrkerne vise nu en saa affindig Trods mod de mægtige Russer, at jeg næsten maa troe, de ere slagne med Blindhed, og at deres Time er kommen.

11te August.

I deiligt Veir tiltraadte jeg min nye Reise, og kom efter 6 Timers Roning til Holme Præstegaard, ventelig saaledes kaldet, forbi dens ubetydelige Territorium er en

omflydt Øe. Provst Hveding med Søn og Datter var kommen igaar Aftes; andre Fremmede ventedes ikke. Man havde mod min Formodning belavet sig paa Middagsmad, ret et godt passende Maaltid med faa men friske og gode Østers. Jeg kan ikke miskjende disse Folks inderlig gode Villie, heller ikke Fru Doths Conduite og Huusmodertalent, men han er en Stakkel i enhver Henseende. Hans Prædiken, som leveredes mig til Gjennemlæsning, havde følgende Thema: „Vor Frelsers Jesu Christi, der gjorde sin himmelske Faders Villie, hans gode Gjerninger, værdige og salige, at undersøge og nøie at betragte." Deri betragtedes: a) Jesu Gjerninger, b) hvorledes de bør undersøges, c) hvor salig denne Undersøgelse er. I anden Deel, hvor Undersøgelsens Beskaffenhed forklaredes, vistes, at de bør undersøges paa hellig, beundringsværdig(!) os til ham overgivende Maade. Udviklingen svarede til Planen; en nogenledes ferm Skolediscipel i anden Classe vilde gjort det bedre. Hvorledes det ellers staaer til med ham, om han har aflagt sin gamle Skjødesynd, kan jeg ikke vide. Han er ikke fri for den mistænkelige Lugt, som pleier at følge Drankeren, ogsaa bar han sig lidt underlig ad efter Middag, men det kan gjerne have været blot Forknyttelse, Lyst til at vise sig fra en fordeelagtig Side og total Mangel paa Evne. — Hosanger Kirke er dog nok den smukkeste paa Landet i Bergens Stift, lys, beqvemt indrettet, med Orden og Symmetrie, malet med Smag, uden gloende Farver. Almuen eier den. Gud veed, hvilken god Genius, der raadede for dens Bygning, da den en Julemorgen for nogle og 20 Aar siden blev antændt af Lynilden og brændte af. Med al Respect for Provst Buschmann og Foged Landmark — saadan er ikke Hareid Kirke.

12te August.

At Doth nu er den usleste Præst i Bergens Stift, derom er jeg nu kommen til fuld Overbeviisning. I den skjønne Kirke, omgiven af den elskværdige Menighed, var jeg græddefærdig ved at høre den Prædiken, den Katechisation, ved at see den ynkelige Forknyttelse i alt, hvad han foretager sig, hos den Mand, der kaldtes til (maaskee for hele Decennier) at vække, vedligeholde og forstærke religiøs Følelse hos Gamle og Unge i dette Samfund. Og naar nu dertil kommer, at han ingenlunde har aflagt den slemme Feil, at han i Dag (med de Modificationer som hans indvortes og udvortes Jammerlighed medfører) spilte samme Rolle som Olsen: — o da maa mit Hjerte bløde, og jeg bebreider mig selv, at have fremkaldt denne Lod over en Menighed, der ligesom Nordalens er groet fast til mit Hjerte. Havde jeg ikke læst Prædikenen, vilde det været mig umuligt at forstaae den, med saa tykt Mæle og dæmpet Stemme oplæstes den. Sangen holdt mig saa nogenlunde skadesløs, og med temmelig let Hjerte holdt jeg en Tale over Rom. 8,9. At just min egen Katechisation nedstemte mig, kan jeg ikke sige. Det forekom mig rigtignok, at den Ungdom var bedre, som jeg sidst overhørte, men som uerfaren Begynder kunde jeg dog maaskee have taget feil. Den røbede ypperlige Anlæg, havde Raskhed og Liv; at den ikke kunde være meget oplyst, blev mig snart begribeligt, og at den herefter endmindre kan vorde det, ligesaa desværre! Elendigere Tøi end Doths Katechisation har jeg dog aldrig hørt af en studeret Mand. Havde han endda bogstaveligen holdt sig til Pontoppidan! men nei, han vilde brillere, og det var da altfor sørgeligt. Han vilde, at Drengene skulde forklare ham, hvoraf man kan vide at Sjelen existerer. Det kunde de naturligviis ikke, og han meldte da, at det var ved Samvittigheden. Men denne Samvittighed var da et

ampelt Begreb. Dermed forstaaer man Tanker, Beslutninger; det sidste Ords Betydning skulde udvikles lidt nærmere, og det skede da saalunde: „at man kan tilbagekalde i Erindringen det Forbigangne, at man beslutter“ (?) — ja mere kunde han ikke besinde sig paa, sluttede altsaa med: det er Samvittighed! Nu da, saa fik vi lidt om Guds Egenskaber, blandt andet, hvorfor Skriften tillægger ham Lemmer. Med Øinene og Hænderne gik det da for saavidt brav; men saa spurgte han, hvad der forstodes ved Guds Fødder (?). Dette Spørgsmaal vilde sat mig, en gammel Bisp, i Forlegenhed; hvor skulde en stakkels Bondedreng i Hosanger vide noget derom? Hr. Doth forklarede dem ved Guds Allestedsnærværelse. Touren kom nu til Verdens Skabelse, og Doth spurgte: „Naar skabte Gud Himmelen og Jorden?“ Efter Bibelens Ord svarede en Dreng fornuftigen: „I Begyndelsen.“ Men han var ikke tilfreds og gjentog Spørgsmaalet. Svaret blev det samme. „Men hvad var da før Himmel og Jord?“ — Taushed. — Saa vilde han fortælle noget om Chaos, men jeg frygtede, at han skulde komme altfor dybt ind i de cosmogoniske Systemer, afbrød ham med et sufficiat (i vort Modersmaal) og nu var det forbi. — Touren kom nu til Skoleholderne. Den ældste i Hovedsognet begyndte, tog Bogen frem og spurgte Ord til andet, hvad der stod i Forklaringen, fik da og rigtige Svar, og gik saa videre; den Methode var da overmaade simpel. Hans Eftermand syntes ikke engang at have bragt det saavidt, og forløvedes i Unaade. De to Følgende vare bedre. Hermed var det forbi, og jeg har ikke i en ublidere Stemning endt en lignende Forretning. At see saamegen beqvem Materie i Fuskeres Hænder, at see ukyndige Leiesvende rode som Sviin i de frugtbare Bede mellem herlige Planter, og efter Evne forvandske dem, istedetfor

at forædle dem — sandelig det er tungt. O at dog Flottmann havde søgt dette Embede!

Ved Bordet mellem os selv gik det endog en Smule lystig til og Doth sparede desværre ikke sin Viinflaske. Den „maatte lade sin sidste Blodsdraabe" og „fik ham da ogsaa under Taget", efter Visens Ord. Stakkels Mand! han er nok enerveret, taaler yderst lidet. Hveding forsikrede, at han ikke havde drukket mere, men det var mere end nok: hans Selskab var mig siden høist ubehageligt. Han væver ikke som Grüner, gjør ingen Burschestreger som Olsen; jeg kan ikke beskrive hans Forfatning, det er total Sløvhed, der vil tilkjæmpe sig Kraft, forenet med en vis rørende Godmodighed — man har en saare piinlig Fornemmelse derved.

Alt i Eftermiddag gjennemsaae jeg Embedsbøgerne, og — suum cuique! der er ikke en Præst i Bergens Stift, der fører dem med større Accuratesse og Orden end Arentz har gjort. Skrev han en bedre Haand, vilde han gjort en brillant Figur i et Tabelcontoir.

13te August.

I Visitatsmødet, hvor ellers ingen Utilfredshed yttredes, hørte jeg Udladelser, hvorved jeg vel maatte sige: absit omen! Da jeg spurgte om Sædelighedens Tilstand, svarede en Bonde: „Jo til denne Dag er intet at klage over", men de understregne Ord fremførte han i en Tone, som jeg ikke kan betegne paa Papiret, men som syntes mig at sige Gud veed, hvorledes det vil blive herefter? Paa mit Spørgsmaal, om Menigheden og Præsten havde noget at klage over hinanden, udbrød —=— i Tak og Lovtaler. En Almuesmand svarede: O nei, vor Præst er nylig kommen til os, vi kan intet have at klage over. En Medhjælper fremstod, og denuncerede med høi Røst de Folk som sælge Brændeviin uden Vertshuus-Privilegium ved Moe Kirke

— og det var der Præsten forleden slemt havde prostitueret sig. Jeg aner intet godt af den Forbindelse. — Det var fra først af min Beslutning at reise herfra i Eftermiddag. Naturligviis bestyrkedes den ved disse Optrin, thi hans Forfatning efter Bordet var omtrent den samme som i Gaar. Da Tøiet var indpakket, Skydsen kommen og alt færdigt, sendte han Johan ind til mig for at bede mig bie til i Morgen; hvad skulde bevæge mig dertil? Han havde tænkt at følge med til Hammer, man overtalte ham til at opsætte Reisen til i Morgen eller paa Onsdag — gid han aldrig kom! Søndag skal han igjen til Moe; nei! nei! det er altfor galt. Med saare beklemt Hjerte tog jeg Afsked fra ham og hans høist agtværdige Kone, og i godt Veir reiste jeg den korte Miil til Hammer.

14de August.

Bergendal leverede mig sin Prædiken. Den var, hvad man kalder i Konstsproget en habuimus, og det vist ikke fra det sidste Decennium, thi Papiret var temmelig gammelt. Hans skjælvende Haand kan nok ikke mere føre Pennen; han maa altsaa undskyldes, især da Prædikenen er vel udarbeidet. Det maa ellers have en egen Beskaffenhed dermed, thi nogle faa Steder ere udstrøgne og Rettelser anbragte fra en anden Haand. Det faldt mig ind, om det ikke skulde være Bergendals Demisprædiken, gjennemseet og rettet af hans Manuducteur eller en anden kyndig Ven. Det være hvad det vil! den gjør ham virkelig ingen Skam. Ved Frokostbordet fortalte han om det vilde Liv her herskede i disse Egne, da Hosanger og Fjeld Kirker og Aasenes Capel indviedes kort efter hinanden. Deels af Præster, deels af ørkesløse Byemennesker indfandt sig i den Anledning allevegne en talrig Skare, som gjorde gevaltig Støi. Naar kun Orthodoxien holdtes i Ære, og man iøvrigt lod Biskop

Brun beholde Ret i alt, hvad han sagde, hvilket hos en saa adoreret Mand ei kunde have Vanskelighed, saa lod han nok fem være lige. I Eftermiddag kom Fougstad (en fornem Lensmand)[1] og hans Kone; noget efter Greve fra Aastvedt med Døttre. Den sidste er virkelig en Mand af Cultur og Kundskaber, den eneste af denne Egns Mennesker, med hvem kan tales om Kunster og Videnskaber. Alle de i Sommer her omreisende Lærde: Hansteen, Keyser, Naumann, Schubert have besøgt ham og beseet hans Konstsamling, især hans Faders Malerier. Engang skal denne i sin Afkrog, næst Fru Bærens, have været Norges og Danmarks største Blomstermaler.

Blandt de Breve, jeg fik, var et fra Præsten Dahl i Evindvig. Hans Dom over vore politiske Aspecter er naturligviis ikke meget haabefuld. Hans Mishaab grunder sig især „paa Betragtningen af hvad der endnu mangler os i den Grad af moralsk og religiøs Cultur, som vor Constitution forudsætter.“ O ja! han har vel desværre altfor megen Ret. Dagen før hvert Storthings Aabning burde prædikes for Repræsentanterne over Joh. 8,32—36, dog ikke af Biskop Bech.

15de August.

Til en Søgnedag at være var Kirken temmelig fuld. Bergendals Talent for Prædikestolen er ingenlunde at foragte. Hans Organ er svagt men tydeligt, og han taler med en ukonstlet Hjertelighed, som aldeles contrasterer med den kolde, tvungne Skoledrengstone, hvori en Doth[2], en G. B. Baade, en C. Daae tale. Prædikenen, over Luc. 6, 37, oplæstes af Papiret; efter sit Æmne kunde den ikke være

[1] Den siden bekjendte Borgermester i Christiania Carl Fougstads Fader.
[2] Præsten i Hosanger.

rørende, men baade i den selv og i dens Opløsning . . der et Liv, en Aand, som jeg ofte savner i memoreret Fo. . drag. Et Mundheld som brugtes ogsaa ved denne Re. . tion: „O Herre Gud!" gjentoges for ofte, og blev der. . flaut. men havde i Førstningen paa et Par passende Ste. . en rørende Naivitet. — Bergendal føler dybt sin nær. . rende kraftløse Situation. Sammenligningen mellem for . . nu hviler dybt paa den fordums rafke og jovialske Oldin. . Sjel. Selv i sin nuværende invalide Stilling er han alt . . meget elskværdig. At han imidlertid ikke gjør eller kan gjø . . meget for sin Menigheds Oplysning, er altfor begribeli. . Ogsaa her er en stor Høst og een paa Sjel og Legem . . svækket Arbeider, der hverken med Aand eller Haand ka . . styre Værket. I den Overhøring, jeg — efterat have ta . . over 1 Thes. 5, 14 — holdt, erfarede jeg snart, at det ide . . mindste ikke er gaaet fremad, siden jeg var her for 3½ Aa . . siden, og efterat have hørt de 7 Skoleholdere, kunde jeg ikk . . undres derover. — Saaledes var den anden Visitats pa . . den af mig saa høit elskede Osterøe ikke glædeligere end de . . første; jeg tvivler høiligen om at No. 3 bliver bedre, th . . saavidt jeg erindrer, følte jeg mig 1818 mindst tilfreds pa . . Hougs.

I Tilskueren modsiges med Grunde, der fortjene Ove . . veielse den forhen yttrede Mening. Staaer der i Grund . . lovens § 81, hvad her angives, saa er Retten vistnok pa . . Storthingets Side, og dette kan proclamere Loven om Adele . . hvis Kongen nægter Sanction. Grundloven er endog ove . . traadt, hvis Thinget ei gjør det — men Lystleiren og i . . 17 Krigsfartøier ere vigtige Modbeviser i dette Tilfælde - og om 3 Aar bortfalder dog den hele Artikel, ligesaagod . . da først som sidst.

16de August.

I Dag regnede det fast uophørligen, og blæste en Storm af Søndenvind. — Et Besøg af Bergendal paa mit Værelse, hans Resignation angaaende, begyndte Dagen. Derpaa indfandt Skoleholderne sig. De fleste synge og skrive bedre end de katechisere. Den bedste af dem alle har udtjent, og forlanger Afsked. Jeg fortænker ei de unge Mennesker, at de, naar det indvortes Kald ei er desstørre, afkaste Skoleaaget, saasnart muligt, thi deres Løn er ussel, og Hammers ellers ei uhæderlige Almue vil ei beqvemme sig til ringeste Forhøielse. Embedsbøgerne føres af den brave og duelige Klokker Svane, der fra Snedkersvend ophøiedes af Brun til denne Værdighed, og føres ret godt; kun er der siden 1809 ikke indført Regnskaber i Fattigprotocollen, og ikke siden 1812 skrevet et Ord i den. Det forklaredes paa en Maade, der ei fyldestgjorde mig; men stakkels gamle Bergendal er saa sløv og distrait, at man ei kan indlade sig videre med ham, men maa oppebie den Tid, da en kraftfuld Mand kan jevne det Knudrede og rette det Krogede. I Visitatsmødet klagedes over intet og udrettedes intet.

18de August.

Von der Lippe [1] medbragte sin Prædiken, hvis Thema er: „Hvor godt det vilde være for Mennesket, om det stedse betænkte sin Domsdag." Indgangen udgjør en Trediedeel af Prædikenen, som ellers lader sig læse, men har intet Udmærket. Forøvrigt hengik Dagen i umorsom Lediggang. Til Fraadserie gives her rigelig Anledning, men ikke til Drukkenskab. Fra den Side kunde Bordconversationen være

[1] Den senere Biskop i Christiansands Stift. Han var 1819, endnu ikke 22 Aar gammel, bleven resid. Capellan til Hans og blev 1821 Sognepræst til Skaanevik.

langt livligere, uden at udarte til Sviir; det gaaer ret overmaade søvnigt til.

19de August.

Forretningen begyndte ei under gode Forvarsler, thi værre Støi og Trængsel end ved vor Indtrædelse i Houge Kirke, har jeg aldrig fornummet paa et helligt Sted. Meyer bad ikke, som ved forrige Visitats, Mængden drage sine Skoe af, hvilket og lidet vilde nyttet, thi Foden var ikke det Lem, der værst misbrugtes. Heller skulde han bedet dem tæmme sin Tunge, og da han forsømte det, maatte jeg gjøre det og med min hele bispelige Gravitet imponere Qvinderne silentium, hvilket lykkedes til Forundring. Før skulde man troet at være i et Vertshuus eller i Bergens Korskirke paa en Confirmationsdag; siden hørtes ei et Muk, ei saameget som et skrigende Barn. — Von der Lippe har i disse to Aar betydelig forbedret sit Udvortes, og er virkelig en begavet Prædikant, der med Tiden kan træde i sin gamle Bedstefaders Fodspor[1]. Saa fremtraadte da Meyer i Chordøren, og fremhakkede noget saare ynkeligt Pjat. Disse tre hæderlige Menigheders Skjæbne er dog virkelig i dette Lieblik yderst tung; den fordrukne, bornerede, for alt Talent blottede —s—, den hjerteligen godmodige, men reent invalide Bergendal, den superlative Væver Meyer, — disse tre ere første og snart eneste Lærere for tre af de elskværdigste Communer i Bergens Stift, der staae i sand Glorie ved Siden af Sunds og Mangers uvorne Havstriler. Slettere Katechisation end Meyers har jeg hørt; der var slet ingen Dumheder i den, og betydelig bedre var ikke von der Lippes.

---

[1] J. v. d. Lippes „lærde og veltalende" Bedstefader, der ligeledes hed Jacob v. d. L., var i sin Tid Sognepræst til Solum og Pavels's Provst i den Tid, da denne var Capellan i Brevig. See herom Pavels's Autobiographi S. 115.

Han havde udstuderet en 30—40 Spørgsmaal, men da han lod det blive ved dem, og ei vovede ringeste Sidespring, saa vare de snart forbi, og dermed var ogsaa hans Latin ude. Jeg katechiserede kort, meest over Bibelhistorie. Ungdommen i det Hele svarede bedre end den Hammerske og Hosangerske, og efter Skoleholdernes Beskaffenhed lod det sig nogenlunde begribe. En af dem vilde været en ualmindelig god Katechet, naar han ei havde havt den slemme Uvane, at svare selv paa næsten alle sine Spørgsmaale. — Apotheker Bull er i Dag kommen fra Byen, og har ved sit behagelige Selskabstalent oplivet Tonen i vor Cirkel.

Der siges at Kongen, da han nærmede sig Christiania, og fornam at alt var roligt, blev meget vred paa Sammensvnerne. Det troer jeg meget gjerne, men hvorfor lader den næsten 60aarige Carl Johan sig forlede til slige eclatante Skridt, uden at have prøvet Sandheden af de givne Rapporter?

20de August.

Visitatsmødet havde intet mærkeligt. Hvad her og i Hammer og Hosanger fattes, kan intet Visitatsmøde raade Bod paa. En N. Normann, en Dahl, en Flottmann, de, og ene de, kunde reise de forfaldne Sager.

23de August.

Jeg havde troet, at Biskop Sørenssen var det Lancasterske Systems Forsvarer, men mærker nu, at jeg har gjort min Collega stor Uret, thi han betragter det omtrent som mechanisk Legetøi. Verdens tredie Frelser gives iøvrigt det Skudsmaal: „at hans Institut ved hans Uforsigtighed, Ødselhed og Paastaaelighed var nærved at gaae tilgrunde“ — de andre Qvækere reddede det — „og at han efter en Tid ved Reiser at have søgt at virke for dets Udbredelse,

maal var nu, om det ikke kunde være nok, at Præsterne indsende Qvartalslisterne til Sorenskriverne, og om det skal ansees for en saa ganske afgjort Sag, at en Lensmand bør staae til mere Troende end en af Kongen beskikket Embedsmand.

27de August.

Rigstidenden meddeler atter 3 Byethingsdomme i Trykkefriheds-Sager. Gaaer det efter Byefoged Riis's Hoved, saa skal Boghandler Hjelm, efter først at have siddet paa Vand og Brød og i Tugthuset, item betalt 100 Spd. til Christiania Byes Fattigcasse, forvises Landet, og det for de omtalte Prophetier af C. M. Falsen. „Den Ven er vred!“[1] — Hermoder vender nok snart tilbage til Valhal; paa sit andet Besøg til Norge[2] spiller han en altfor ynkelig Rolle. De to saakaldte Digte ere rene Bagateller, og Sangen til General Hedenstjerna (Brigadecommandeuren i Lystleiren) er triviel Smiger og taabelig Ordspil med Generalens Navn. — — — Nei! jeg kan dog ikke bare mig for at afskrive det første Vers, det er altfor nederdrægtigt:

Mens Mørket end hviler over Jord(?)
Da oprandt saa fager en Stjerne,
Saa glimrende stander den høit i Nord(!)
Dens Lys vi mon' følge saa gjerne.
Til Ære kan den kun føre os hen,
Og „Hæders-Stjernen“ man nævned' den.

---

[1] Se om denne mærkelige Sag Y. Nielsens Norges Historie efter 1814 I, S. 510 fgg. og (M. Birkeland) i Dansk Biogr. Lex. VII, S. 462 fgg.

[2] Først udkom et Tidsskrift under Navnet „Hermoder“ i Christiania i 5 Bind 1795—1800, senere et Ugeblad af samme Navn i Tyverne og endelig atter et æsthetisk Ugeskrift: „Ny Hermoder“ 1841—43.

og Borgernes Rettigheder ikke gjør det til en bydende Nødvendighed", det er med andre Ord, at man ikke bør gjøre dem imod, der kunne tvinge os til, hvad vi ei godvilligen vilde beqvemme os til, og „for slige Slutninger Fornuften selv gav efter!" Resten er tusinde Gange fremsatte og hundrede Gange gjendrevne loci communes, uden maaskee, at „Adelens første Grundvold synes lagt af Naturen selv", hvilket jeg ikke mindes før at have seet. Iøvrigt er der ingen Tvivl om, at jeg, af foranførte antagelige Grund, vilde, under Tidernes nærværende Tegn, som Storthingsmand votere for Propositionen — med et Par Smaastene at ville sætte Dæmning mod en rivende Strøm er Børneværk — men i samme Øieblik vilde jeg takke Gud, at jeg er nærmere min Banes Ende end dens Begyndelse, og at jeg ikke efterlader Sønner, der skulle være Vidner til eller Deeltagere i den Lod, der synes at forestaae mit stakkels Fædreland. — Af udenlandske Nyheder fortælles ingen. Rusland har ved at citere ældre og nyere Tractater legitimeret sin Ret til at indblande sig i Tyrkernes og Grækernes Affairer. Hvorfor ere Tyrkerne den eneste Nation, Europas Magthavere have viist saadan Opmærksomhed? de ere dog virkelig ikke de første, i hvis Anliggender de ukaldede have indblandet sig.

25de August.

Jeg skrev et langt Brev til Departementet og klagede over den Uorden, som afstedkommes ved det strenge Bud, som forbyder Præsterne at kaste Jord paa Liig, førend Dødsfaldet er anmeldt for Skifteforvalteren, en Formalitet, hvorved Dødslisterne mangesteds i Ministerialbøgerne blive saare confuse, og som er mig ret et af de mærkeligste Beviser paa, hvor dybt de civile Autoriteter i Almindelighed foragte Geistligheden. Jeg var engang indviklet i en haard Feide med Cancellieraad Heltzen om den Ting. Mit ærbødige Spørgs-

31te August.

Rigstidenden meddeler den Tale, hvormed Kongen erløste Storthinget, og Præsidenten, Amtmand Sibberns Svar. Efter Omstændighederne kunde vel ikke Kongen sagt intet andet. Tilstaaelsen, at han var mislebet, stred naturligviis mod hans kongelige Værdighed, og saa er det da ikke andet end — vistnok i ganske humane og lemfældige Udtryk — den gamle Vise, at Grændserne mellem den lovgivende og executive Magt er ikke nøie nok fastsat, til hvilken Ende han gjør adskillige Propositioner og vil endvidere forelægge næste Storthing et Lovforslag angaaende Statsraadernes Ansvarlighed. Det mærkeligste Sted er følgende, som jeg afskriver, for at sætte det ved Siden af et andet i Sibberns Tale: „Indprent hos Eders Medborgere den Overbeviisning, at Friheden ikkun da er grundfæstet, naar Regjeringen er stærk, at ingen Garanti finder Sted, naar ei Magterne er i fuldkommen Ligevægt!“ (Ere de det ei efter vor Grundlov, naar den overholdes, saa godt som efter nogen anden Nations?) „og at mangen constitutionel Stat, naar man vil undgaa Rystelser, hvis Følger ere uberegnelige, maa bortfjerne en afgjørende Overvegt over en beskyttende Regjering“. — Sibberns Svar er intet Mesterstykke af Veltalenhed, men efterlader iøvrigt aldeles Intet at ønske og berettiger kun til det norske Folks Agtelse og Erkjendtlighed, saalænge endnu en Gnist af Frihedsaand ulmer i Normændenes Barm. Kongen har af de omhandlede Gjenstande kun berørt Opgjøret med Danmark. Sibbern bringer ogsaa Sagen om Adelen paa Bane og taler da disse herlige og frimodige Ord: „Det er muligt, vi kunne have feilet i vor Anskuelse, og som Følge heraf tillige i vor Beslutning, thi at feile er det skrøbelige Menneskes Lod, men frimodigen vove vi at ytre, at National-Repræsentationen bør haabe, den lige saa lidt i denne som i nogensomhelst anden fra dens Side fattet Beslutning

Tilsidst ønske de norske Officerer:

Gid blandt os han vandre til sildigste Aar,
Omkrandset af Laurbær hans sølvgraa Haar!

O Corydon, Corydon, quæ te dementia cepit![1]

Af strevne Postnyheder vidste Stiftamtmanden, at Statsraad Fasting er bestemt at skulle indstevnes for Rigsretten, ikke for at have tilraadet Horten (det kunde dog have nogen Grund), men fordi han har modtaget Gage baade som Statsraad og Commandeur i Søetaten. Kun 6 Stemmer skal have været for ham. Mange troe at Kongens Forslag om en ny Adels Oprettelse er blot en saakaldet Demonstration, noget han har troet at maatte gjøre, for at tilfredsstille de udenlandske Magter og den svenske Adel, men som han ikke venter, maaskee ikke engang ønsker bifaldt af næste Storthing.

30te August.

I Tilskueren er ført et fyndigt og kraftfuldt Forsvar for politisk Frihed og Tolerance. P. Drangsal[2] spørger i et Brev, hvad man egentlig tør skrive, og efter hvilken Lov man skal dømmes, da Grundloven og den endnu gjældende Forordning af 27 Sept. 1799 staae i aabenbar Modsigelse. Paa den tilladte Anonymitet og Overdommernes hidtil brugte Lemfældighed nær, synes virkelig ogsaa nu vore Presser saa bundne, som nogensinde i Danmark efter Censurens Ophævelse. Der som her kan den, man ei udtrykkeligen vil til Livs skrive temmelig frit, men Gud hjælpe den, paa hvem man har et ondt Øie! Haardere, mere inhumane Domme ere vel aldrig faldne i Forhold til Brødens Storhed i noget cultiveret Land, end Byfoged Riis's over Hjelm.

[1] Virg. Ecl. II 69.

[2] En Pseudonym.

31te August.

Rigstidenden meddeler den Tale, hvormed Kongen opløste Storthinget, og Præsidenten, Amtmand Sibberns Svar. Efter Omstændighederne kunde vel ikke Kongen sagt stort andet. Tilstaaelsen, at han var misledet, stred naturligviis mod hans kongelige Værdighed, og saa er det da ikke andet end — vistnok i ganske humane og lemfældige Udtryk — den gamle Vise, at Grændserne mellem den lovgivende og executive Magt er ikke nøie nok fastsat, til hvilken Ende han gjør adskillige Propositioner og vil endvidere forelægge næste Storthing et Lovforslag angaaende Statsraadernes Ansvarlighed. Det mærkeligste Sted er følgende, som jeg afskriver, for at sætte det ved Siden af et andet i Sibberns Tale: „Indprent hos Eders Medborgere den Overbeviisning, at Friheden ikkun da er grundfæstet, naar Regjeringen er stærk, at ingen Garanti finder Sted, naar ei Magterne er i fuldkommen Ligevægt!" (Ere de det ei efter vor Grundlov, naar den overholdes, saa godt som efter nogen anden Nations?) „og at mangen constitutionel Stat, naar man vil undgaa Rystelser, hvis Følger ere uberegnelige, maa bortfjerne en afgjørende Overvegt over en beskyttende Regjering". — Sibberns Svar er intet Mesterstykke af Veltalenhed, men efterlader iøvrigt aldeles Intet at ønske og berettiger kun til det norske Folks Agtelse og Erkjendtlighed, saalænge endnu en Gnist af Frihedsaand ulmer i Normændenes Barm. Kongen har af de omhandlede Gjenstande kun berørt Opgjøret med Danmark. Sibbern bringer ogsaa Sagen om Adelen paa Bane og taler da disse herlige og frimodige Ord: „Det er muligt, vi kunne have feilet i vor Anskuelse, og som Følge heraf tillige i vor Beslutning, thi at feile er det skrøbelige Menneskes Lod, men frimodigen vove vi at ytre, at National-Repræsentationen bør haabe, den lige saa lidt i denne som i nogensomhelst anden fra dens Side fattet Beslutning

end i fjerneste Maade har handlet imod sine Pligter, og villigen antager den i saa Henseende med Deres Majestæt, at Magterne i en constitutionel Stat, bragte ud af Ligevægten, lede til Rystelser i Statsmaskinen, som ere uberegnelige". Macte virtute esto!

Af de ankomne Breve var et paa svensk fra David Munch af Rosenstjöld. Længe før Sverige haabede den Ære at kunne regne mig blandt sine ypperste Mænd, kjendte han mig af mine mageløse Skrifter, af hvilke han endog har oversat nogle, formedelst deres henrykkende Veltalenhed. Han havde indtil for kort siden troet, at jeg endnu var i Kjøbenhavn, og var ikke bleven lidet glad, da han hørte at jeg var Biskop i Norge, han formodede i Christiania (hvorhen Brevet var addresseret). Ventelig havde jeg succederet en Munch, der — hvis hans svage Hukommelse ei bedrog ham — i de sidste Aar havde været Biskop i Christiania, og som ventelig var i Slægt med ham, da hans Familie var norsk og for 150 Aar siden flyttet til Sverige[1]. Denne Mand, hvis litteraire Fortjenester den kjøbenhavnske Prof. Müller har kundgjort i Journal for udenlandsk Litteratur, dyrker endnu stundom Sanggudinderne, og har saaledes nu ved Kronprindsens Nærværelse i Skaane til en Fête digtet en Sang, som han ønsker indført i — Nationalbladet (!!!), hvortil han udbeder sig min Assistence.

1ste Sept.

I Morgenbladet er et ret vel skrevet Stykke, hvis egentlige Tendens jeg ei tilfulde fatter. Egentlig skulde det være Gjendrivelse af en Yttring i Nationalbladet om den almindelige Util-

[1] Den borgerlige Familie Munch, hvortil J. St. M. hørte, havde Intet at gjøre med den heromhandlede svenske Mands.

rakte ham en Thee-Service af 2—300 Spd. Værdi. Falsen var ikke tilstede og skal ei heller have subscriberet. Baade Wedel og Fasting staae for Rigsretten. Efter den Tilladelse Grundloven giver den Anklagede at udskyde en Tredjedeel, ere alle Bønder, samt Flor, Young og Hoel udelukte; kun er en Lensmand Quam Dommer i Wedels Sag istedetfor Assessor Collett, som han, men ikke Fasting har forkastet. I Fastings Fraværelse er Oberste Krog ved Cadetcorpset gaaet til Stockholm som constitueret Statsraad. Man anseer det endnu for uvist, om Wedel faar Afsked (at Rigsretten giver ham den, troer man ikke), da man ikke troer han kan undværes. Tank, som engang havde Kongens Fortrolighed, er falden i Unaade over en Yttring i Storthinget, at Kongen, naar man handler som han vil, er from som et Lam, men derimod grum som en Tiger, naar man gjør ham imod. „Havde han endnu sammenlignet mig med en Løve!“ skal Kongen have sagt, „men en Tiger! Gud frie os!“ — og en anden Gang: „Det er dog bedre at have en fornuftig Mand til Fiende end en Nar til Ven!“ — Alt gik, som man veed, herligt og vel til Slutning, men Nogle troe bestemt, at det var hans Hensigt, da han gav Ordre til en Søe- og Landmagts Fremrykning, strax at bevirke en Forandring i Norges Constitution. Det underligste er hvad nogle paastaae, men andre benægte, at det var Ruslands og Englands Mediation, der bragte ham paa fredelige Tanker. Suchteln skal have sagt: „Keiseren, min Herre, gjør sig det vel til Pligt at standse Frihedssværmeriet og beskytte Fyrsterne mod et oprørisk Folk, men ikke mindre erkjender han det for Pligt, at beskytte det Folk, som har en lovlig og erkjendt Constitution, og ikke gjør sig skyldig i Overtrædelse af dens Grundsætninger.“ — Det første Svar, som gaves om de skarpe Patroner, skal have været: „Den svenske

Armee medbringer altid skarpe Patroner, naar den holder Lystleir i et fremmed Land."(!)

5te Septbr.

Bull er nu ogsaa hjemkommen. Det er ubetydeligt, hvad han tilføiede Schydtz og Meltzers Fortællinger. De svenske Officerer vilde han ikke rose. Den Generallieutenant Posse, der commanderede de samtlige 6000 Mand, skal være en, efter Anseende, meget stolt og opblæst Mand. Cederström, Björnstjerna og Tavast gaves ikke stort bedre Vidnesbyrd. Mellem de norske og svenske Soldater skal have hersket beundringsværdig Enighed. Hallingdølerne skal i Begyndelsen have gloet lidt ilde til Svenskerne, og givet smaa Finter, men siden blev der bedste Harmonie. Engeström (Excellencen Lars kaldes han i Sverige) menes at være Skyld i de fleste Misgreb, som i den sidste Tid have fundet Sted fra Regjeringens Side; hos sine egne Landsmænd nyder han liden Agtelse. — Til Hovedstadsnyhederne hører endnu, at Kongen skal have foræret Biskop Bech 1000 Spd., en ei ubillig Godtgjørelse for de Bekostninger, Narrestregerne paa Etterstad voldte ham, der ude i Opsloe bestandig maatte holde aabent Taffel. At Wergeland ogsaa har faaet 1000 Spd. er ventelig Løgn. Maaskee er det Munch.

6te Septbr.

Sagen og hans Kone havde meldt sig her i Aften; vi indbød Stiftamtmanden og Byefoged Bull til at gjøre dem Selskab, og tilbragte saaledes samlede nogle heel behagelige Timer. At Storthinget længe var Samtalens Æmne er begribeligt. Ole Svanøen rostes som en sindig og retskaffen Mand. Han, samt Lensmændene Evjenth og Øverland ere de første, som have faaet Hædersmedaillen „for Borgerdaad", hvorom læstes i Rigstidenden for to Aar siden.

Amtmand Berg bærer man billigt Nag til for den Bodøiske Affaire. Theis Lundegaard fandt Bull at være det impertinenteste Menneske, han i sit Liv har kjendt. Christie tilstaaer hans Impertinence, men anseer ham for en ærlig Mand. Imod Forventning skal Elieson have været taus. Blandt Bønderne af Christians Amt skal Østen Ovren have været den taaleligste. Tank prostituerede sig saare ynkelig under sit Præsidentskab, hvor han aldeles spilte Herman von Bremens Rolle, og holdt med den som talte sidst. Flor gjorde sig engang Haab om at blive Postmester, og teede sig i den Tid meget rolig; siden blev han Oppositionsmand som før. Overland, som jeg i 1815—16 slet ikke kunde lide viste sig i Aar fra en meget agtværdig Side. Kastrup taug. Sebbelow kjender man. Astrup = Kastrup. Stenersen var den skikkeligste af de 3 Kjøbmænd fra Christiania. Ploens Motion om en Adresse til Kongen om Krigsskibene var Bull meget misfornøiet med, men Christie gav den Medhold, og sagde, at han selv havde været istand til at gjøre en lignende, da han ansaa deres Ankomst for et aabenbar grundlovsstridigt Skridt. (Kongen har overalt, som det synes, tabt sine to varmeste Venner i Bergen; det er vel og Tilfældet paa flere Steder. Han kan ventelig undvære os). Tønsbergs Repræsentant Grønnerup var aldeles ingen enragé, viste sig meget sindig og honet. Gram er reent nedstyrtet fra sin Herlighed, og ansees nu af begge Partier for en forfængelig Nar. Begge Mænd af Navnet Blom, skjønt Antipoder i deres Meninger, vare ubetydelige. Sorenskriver Landmark udmærkede sig, men Fogden spilte en passiv Rolle. Payecken skal have viist sig som en redelig Patriot, og det er alt hvad hans gamle Ven og Skolecammerad kunde ønske; at han er borneret har jeg længe vidst. Af Hedemarkens Repræsentanter omtaltes kun Ole Aasæt som en Person uden sund Menneskeforstand.

9de Septbr.

Det eneste behagelige ved Visitatsen i Strudshavn var, at det var den sidste for dette Aar. „Den Glæde vi bør føle ved vore Sandsers Brug“ var Welhavens Thema; hans Maneer, hvo kjender ikke den? Af en saakaldt Bøn, hvor han snart apostropherede Gud, snart Børnene, erfarede jeg, at disse vare de sidst confirmerede, altsaa rimeligviis Sognets bedste Ungdom. Han begyndte med det Spørgsmaal: „Kan I nu sige mig, mine kjære Børn! hvem var den første Børneven, som nogentid har levet paa Jorden?“ Det vidste de ikke, og gid det havde været den værste Prøve, de gav paa deres Uvidenhed! Saa sagtelig førte han dem nu frem i en pseudosokratisk Methode, prækede og formanede, advarede og bad i en grædende Stemme. At de næsten alle stod som Støtter, uden at kunne svare ham et til Tusinde, undredes jeg ikke over, det havde jeg ventelig selv gjort strax efter min Confirmation, naar jeg var stødt paa en saadan Katechet. Men hvad jeg rigtignok anede, det blev mig langt tydeligere, da den første Skoleholder, et dueligt Subject, kom frem; jeg var ret vel fornøiet med hans Katechisation, men aldeles ikke med de Svar, han fik. Efter ham kom en yngre dito; det var da Snaus fra alle Sider. Skoleholderen i Aarstad Sogn havde jeg og forlangt at høre, og Welhaven havde vakt megen Forventning hos mig, men den skuffedes grusomt. For det første var det lidet bevendt med hans Spørgsmaale, og for det andet nøiedes han og med reent ravgale Svar, som jeg et Par Gange maatte underkaste nøiere Revision. Endelig kom da Touren til mig. Jeg vilde forberede min Slutningstale ved at gjennemgaae Jesu fornemste Mirakler, derfra gaae over til hans Opstandelse, og saaledes gjøre Overgang til den aandelige Helbredelse og Opvækkelse, jeg tilsidst vilde gjøre til Talens Æmne. Mit første Spørgsmaal var: „Hvorom handlede Dagens Evan-

gelium, som Eders Præst nylig oplæste?" Det vidste intet Menneske. At de da heller intet vidste om de Jesu Mirakler, der omtales i de øvrige Søndags Evangelier, hvilke ellers Bondeungdommen pleier at kjende, forstaaer sig. Jeg maatte altsaa lade Bibelhistorien fare og tage fat paa Forklaringen, hvor der handles om Jesu Ophøielse og Fornedrelse, men der gik det ikke stort bedre.

Om Maaltidet vil jeg slet intet sige. Vi fik god Mad og Viin, og Skaalerne vare mange. Men da nu efter Bordet Ministerial- og andre Embedsbøger skulde eftersees, gjorde jeg en Anmærkning ved Skoleprotokollen, hvor Welhaven væltede Skylden fra sig paa Irgens, som forsvarede sig i en brusque, fornærmende Tone, der blev mig utaalelig. Det er første Gang jeg har maattet minde nogen af mine Undergivne om, hvem jeg er og hvem han er, og hans Svar kunde ikke formilde mig. Havde jeg været paa et Sted, jeg strax kunde reist bort fra, eller havt et Værelse, hvorhen jeg kunde drage mig tilbage, havde jeg upaatvivlelig gjort det. Kan gjerne være, at jeg ogsaa har overilet mig, og at jeg indblandede uvedkommende Ting i Disputen, erkjender jeg. Welhaven var meget en peine, Irgens begyndte ogsaa at give Kjøb, og da han talte om sin svagelige Helbred, hvor lidet han kan taale Ærgrelser, hvor sandsynligt det er, at han snart døer fra Kone og Børn, da blev jeg aldeles vaabenløs — al Strid var endt! — Stiftsprovsten fulgte mig til Kirkegaardsporten, og vi skiltes ad som Hjertensvenner.

10de Septbr.

At mistroe de onde Rygter mærker jeg nu ikke mere vil hjælpe. Det er notorisk Sandhed at Kongen har foræret Wergeland 1000 Spd. Ogsaa Munch fik samme Sum, vistnok god Betaling for en Maaneds Function

som Feldtpræst i en Lystleir, men deri var dog Raison. Neumann forekommer mig ellers at være lidt omstemt. „At Kongen er reist, det veed du; hvad han har gjort, forinden han reiste, vil du af Aviserne faae at vide; hvad man dømmer om et og andet af alt dette, det kan du af dit eget Hjertes Følelser slutte.“ — Rigstidenden fortæller, at Dronningen af England havde anordnet, at der paa hendes Liigkiste skulde sættes de Ord: „Her hviler Caroline af Braunschweig, den dybt krænkede Dronning af England.“ Lord Liverpool vilde ikke taale denne Indskrift paa Kisten, saalænge den var i England; i Tydskland (hvor den nu er) kunde man gjøre hvad man vilde. Man troer, at alle Christenhedens Herskere ville forene sig om at fornye det gamle græske Keiserdømme, som det eneste Middel til at forene Legitimiteten med Menneskerettighederne. Det klinger utroligt.

11te Septbr.

N. Hertzberg har havt Besøg af en ung elskværdig engelsk Officer, der som saamange andre i denne Tid reiser om for at besee Norges Mærkværdigheder. Da nu Folgefonden henhører blandt disse, og Hertzberg er den eneste af Egnens Embedsmænd, der har studeret Naturen, saa medbringe alle Anbefalingsbreve til ham, og Ullensvang bliver et Hospitium, hvortil alle tye.

14de Septbr.

Posten bragte et Brev fra Dr. Hedrén[1], som jeg troede havde glemt mig eller var vred over mine patriotiske Ytringer. Ingen af Delene var Tilfældet. Brevet aandede Grundsætninger, som jeg for det meste maa underskrive. At

[1] Bisskop i Carlstad.

gelium, som Eders Præst nylig oplæste?" Det vidste intet Menneske. At de da heller intet vidste om de Jesu Mirakler, der omtales i de øvrige Søndags Evangelier, hvilke ellers Bondeungdommen pleier at kjende, forstaaer sig. Jeg maatte altsaa lade Bibelhistorien fare og tage fat paa Forklaringen, hvor der handles om Jesu Ophøielse og Fornedrelse, men der gik det ikke stort bedre.

Om Maaltidet vil jeg slet intet sige. Vi fik god Mad og Viin, og Skaalerne vare mange. Men da nu efter Bordet Ministerial- og andre Embedsbøger skulde eftersees, gjorde jeg en Anmærkning ved Skoleprotokollen, hvor Welhaven væltede Skylden fra sig paa Irgens, som forsvarede sig i en brusque, fornærmende Tone, der blev mig utaalelig. Det er første Gang jeg har maattet minde nogen af mine Undergivne om, hvem jeg er og hvem han er, og hans Svar kunde ikke formilde mig. Havde jeg været paa et Sted, jeg strax kunde reist bort fra, eller havt et Værelse, hvorhen jeg kunde drage mig tilbage, havde jeg upaatvivlelig gjort det. Kan gjerne være, at jeg ogsaa har overilet mig, og at jeg indblandede uvedkommende Ting i Disputen, erkjender jeg. Welhaven var meget en peine, Irgens begyndte ogsaa at give Kjøb, og da han talte om sin svagelige Helbred, hvor lidet han kan taale Ærgrelser, hvor sandsynligt det er, at han snart døer fra Kone og Børn, da blev jeg aldeles vaabenløs — al Strid var endt! — Stiftsprovsten fulgte mig til Kirkegaardsporten, og vi skiltes ad som Hjertensvenner.

10de Septbr.

At mistroe de onde Rygter mærker jeg nu ikke mere vil hjælpe. Det er notorisk Sandhed at Kongen har foræret Wergeland 1000 Spd. Ogsaa Munch fik samme Sum, vistnok god Betaling for en Maaneds Function

som Feldtpræst i en Lystleir, men deri var dog Raison. Neumann forekommer mig ellers at være lidt omstemt. „At Kongen er reist, det veed du; hvad han har gjort, forinden han reiste, vil du af Aviserne faae at vide; hvad man dømmer om et og andet af alt dette, det kan du af dit eget Hjertes Følelser slutte." — Rigstidenden fortæller, at Dronningen af England havde anordnet, at der paa hendes Liigkiste skulde sættes de Ord: „Her hviler Caroline af Braunschweig, den dybt krænkede Dronning af England." Lord Liverpool vilde ikke taale denne Indskrift paa Kisten, saalænge den var i England; i Tydskland (hvor den nu er) kunde man gjøre hvad man vilde. Man troer, at alle Christenhedens Herskere ville forene sig om at forny det gamle græske Keiserdømme, som det eneste Middel til at forene Legitimiteten med Menneskerettighederne. Det klinger utroligt.

11te Septbr.

N. Hertzberg har havt Besøg af en ung elskværdig engelsk Officer, der som saamange andre i denne Tid reiser om for at besee Norges Mærkværdigheder. Da nu Folgefonden henhører blandt disse, og Hertzberg er den eneste af Egnens Embedsmænd, der har studeret Naturen, saa medbringe alle Anbefalingsbreve til ham, og Ullensvang bliver et Hospitium, hvortil alle tye.

14de Septbr.

Posten bragte et Brev fra Dr. Hedrén[1], som jeg troede havde glemt mig eller var vred over mine patriotiske Ytringer. Ingen af Delene var Tilfældet. Brevet aandede Grundsætninger, som jeg for det meste maa underskrive. At

---

[1] Bisskop i Carlstad.

Rapporterne har misledt Kongen med Hensyn paa Stemningen i Norge, erkjender han, men ellers troer han, at alt bliver godt, og det kan vist meget gjerne være. Kun naar han anseer Lystleiren som et virksomt Middel til at befæste Broderbaandet, da maa jeg sige: Herre, hjelp min Vantro! Carl Johan med et lidet Følge, uden Krigsfolk og Soldater havde udrettet langt mere og gjort Nordmændenes Stemning livligere og mere haabefuld, end den nu er eller kan være.

Jeg havde i Formiddag et uventet Besøg af Sundsnye Sognepræst Moss, der i Udseende og Organ har Liighed med Provst Norman — gid ogsaa i alle andre Henseender! Han roses som en retskaffen Mand. — Paa en Spadseretour i Eftermiddag mødte jeg Welhaven til Hest paa Veien til en forhærdet Synder i Nærheden af Møllendal, for hvem han vilde præke Loven og Propheterne. Han er utrættelig virksom og nidkjær i sit Kald, den Ros kan Ingen betage ham.

15de Septbr.

Ligesom jeg fra General-Commandoen fik Efterretning om Grev Mörners Død, saa er mig i Dag gjennem den tilstillet en Sørgetale over denne Hædersmand af Jacob Pontusen de la Gardie, holden da hans grevelige Vaaben sønderbrødes, som Skik er, naar man døer uden Livsarvinger. Det er en særdeles net Tale, uden væmmelig Smiger, uden tom Declamation, uden glimrende Dukkestads. Efter hvad jeg kjendte til Mörner, maa jeg antage hvert Ord for Sandhed, og glæder mig, at han fandt en saadan Mindetaler. Ellers bestyrkedes min for længe siden yttrede Formodning, at han i Hjertet var Gustavianer. Han har været Gustav den Fjerdes Gouverneur, holdt meget af sin Elev, og det var nok blot som Fædrelandsven han gav efter

for den bydende Nødvendighed. Da denne Conjectur var saa heldig, saa vover jeg endnu en lignende: Det var umiddelbart efter Carls Johans Thronbestigelse, at Mörner nedlagde først de norske, siden de svenske Embeder. Maaskee har han været Carl den Trettendes personlige Ven — der var kun 7 Aars Forskjel i deres Alder — og saalænge denne levede, vilde han tjene ham og Landet. Men da nu Carl var død, da en fransk General virkelig besteg Gustav Wasas Throne, da drog han sig tilbage, uden engang at ville modtage Pension. Det være som det vil: med Hæder levede han, med Hæder døde han, og simple, skjønne Hædersfrandse lagdes paa hans Grav. Sit illi terra levis!

16de Septbr.

Klokken halv fire i Morges musiceredes herude paa Gaden af de Spillemænd, der „Lørdag Aften tiltrods" havde assisteret ved Bryllupsdandsen paa Kalfaret. Stiftamtmanden og vel flere Autoriteter vare tilstede, Ballet holdtes hos en af Byens rigeste Kjøbmænd, mod den Sag er altsaa intet at indvende; dat veniam corvis, vexat censura columbis. Klokken 6 Søndag Morgen vare vist alle Gjæster i Seng, og havde da en sand Hviledag.

17de Septbr.

Flottmann lod mig vide som Svar paa mit Brev, at han ikke kan indlade sig i noget Engagement med Bergendal, da Hammer Kald, saaledes betynget med Pension og Afgift, ei vil yde ham med Familie nødtørftigt Udkomme; derimod søger han Tønsberg, som jeg aldeles ikke ønsker ham, og aldrig i Evighed anbefaler ham til.

18de Septbr.

Jeg sendte Flottmann hans Ansøgning om Tønsberg tilbage upaategnet, men lod følge en løs Attest, hvor jeg gav ham det Vidnesbyrd han fortjener, men erklærede derhos, at jeg aldrig kan eller vil anbefale ham til noget Embede udenfor Stiftet.

19de Septbr.

En liden Upasselighed holdt mig inde, og Dagen anvendtes da til at gjennemlæse de indkomne Beretninger og Forslag, Katechisationen angaaende. Ingensteds er det sørgeligere, som med hele Underviisningen, saaledes ogsaa med Katechisationen end i Nordhordlehns Provstie. Arentz undtagen, der medens han var i Hosanger, katechiserede en halv Times Tid, efter Prædikenen, naar andre Forretninger tillod det, synes det hele øvrige Ministerium, selv den brave Provst, at have lagt den Ting reent paa Hylden. Daae og Meyer udbrede sig især over den uovervindelige Vanskelighed ved at bringe den i Gang i Bergens Stift. Daae klager over de slette Skoleholdere og Umuligheden af at faae dem dannede. Meyer finder den største Hindring i de lange Kirkeveie, den sene Hjemkomst for Præst og Almue, hvilken ogsaa Wolff og Provst Hveding gjør opmærksom paa. Wolff og Daae troe, at et Skoleholder-Seminariums Oprettelse i Bergen vilde hjælpe stærkt paa de forfaldne Sager; den sidste vil ogsaa have to aarlige Katechisationer for den confirmerede Ungdom, Høst og Vaar, førend den antages til Communion. Hveding troer, at Skoleholderne bør katechisere i de Kirker, hvor der ei er Prædiken. Meyer vil, at der 4 à 5 Gange i hver Kirke bør katechiseres over Epistel og Evangelium uden Prædiken. — Hvad hjælper det altsammen. „Blinde ere Blindes Veiledere“, idetmindste i Provstiets 5

sydlige Præstegjæld. Jeg vil haabe Moss udretter noget i sin Virkekreds, Hammer kan maaskee ogsaa snart faae en duelig Præst; til de øvrige Menigheder see Gud i Naade!

I Hardanger Provstie gaaer det en Hoben bedre. Hertzberg katechiserer over sin Prædiken, og taler ellers mere om Confirmationsunderviisning end Katechisation. Irgens katechiserer om Søndagen for et vist Districts Ungdom; Røtting ligeledes, naar det er ham muligt. Paa Voss katechiseres Løverdagen for den communiserende Ungdom; kun i Strandebarm katechiseres aldrig, uden af Hovedkirkesangeren, som reiser om paa Overhøring. Flottmann foreslaaer, at Prædiken undertiden skulde bortfalde og Katechisation substitueres, Røtting ligesaa. — Der kan det gjerne blive som det er, ogsaa i Strandebarm, saalænge gamle Kahrs lever.

Yttre Sogn bærer Prisen for det hele. Kjelstrup og Norman have indført Katechisation, som ei havde været brugt i Mands Minde, den første ei uden Modstand, som dog efterhaanden bortfalder. Daae gaaer legalt frem; vilde endda hans lærde Broder i Fanøe gjøre det! Men Dahl — hvad han gjør, er omnibus numeris absolutum! Langt, langt mere gjør han, end han er forpligtet til at gjøre, og at N. Hertzberg, Frimann og Qvale bære Hæderstegn og Dahl ikke, er himmelraabende. Paa lang Afstand er ingen af dem Embedsmænd som han; jeg vilde fristes til i standhaftig, utrættelig Flid at sætte ham over Provst Norman, naar Begges huuslige Stilling var den samme, men Sorg for en talrig Børneflok nedtrykker, medens den børnløse Mand med rigeligt Udkomme, kan gaae frimodig frem paa sin Bane, følge sin Virkelyst og anvende sin Virkekraft.

I Indre Sogn arbeider vist Qvale og Boyesen, tildeels vel ogsaa Friis med Flid — Gud give ogsaa med Held! paa Ungdommens religiøse Dannelse. Hos dem er

Katechisationen i god Gang, og de to sidste mangle ikke Talent, havde de kun en bedre Menighed og dueligere Medarbeidere! Aabel og Daae i Hafsloe katechisere engang imellem, men hvad kan ventes af dem! — De andre Provstier en anden Gang.

21de Septbr.

Allerede i Dag fik jeg Svar fra Provst Munch. Det havde sat ham i Forbauselse at faae en svensk Vise fra mig, men da han havde læst den og Brevet, vendte hans Forundring sig til Latter. Han gjør morsomme Anmærkninger om Forfatteren og vil aldeles ikke befatte sig med at oversætte Sangen, hvoraf to anstødelige Steder anføres. Vil Wulfsberg indrykke den i Originalsproget — eh bien! hvis ikke faaer Hr. Munch-Rosenskjöld finde sig i, at hans usle Mesterstykke bliver ubekjendt i Norge! — Munch fortæller om sin Function som Feltprovst: to Gange prædikede han i Leiren, første Gang for den hele Stab. Tredje Gang havde Kongen sagt, at han vilde høre ham. Men see! der kom Brev fra Biskop Bech, at Kongen havde befalet ham at prædike. Munch indfandt sig som Tilhører og skarp Recensent. Den Dag Kongen reiste, maatte han, som jeg i 1816, forrette Afskedsbøn i Gemakket. Derover fik de ingen Prædiken i Slotskirken. Capellan Bech indfandt sig efter Ordre, men udhalede Tiden med Psalmer, men da Munch ikke kom, gik han op paa Prædikestolen, læste en Bøn og Dagens Evangelium, fortalte at Slotspræsten var hos Kongen — og gik ned igjen. Med Gaven til Bispen og Wergeland har det sin Rigtighed; den sidste gageres som Hofprædikant(!). Munch selv har som Feltprest hverken forlangt eller [havt?] Emolument af Staten, Armeen eller Kongen. — Nationalbladet er ophørt(!),

og Hjelm indbyder til Subscription paa en norsk Nationalven!

23de Septbr.

Hvidt søger Skjold Kald. De ere reent besatte i at ville bort fra Bergens Stift, men at dette just er af de Tab, jeg bitterligen vilde begræde, kan jeg ikke sige. Det lykkes mig at beholde Nielsen; om Boyesen mistvivler jeg, hvorimod jeg nok er temmelig sikker paa Friis. Kunde det nu blot lykkes mig at redde Provst Norman, Flottmann og Bødtker, faaer jeg med christelig Taalmodighed finde mig i om Buschmann og Hvidt vende mig og Stiftet Ryggen.

24de Septbr.

Flottmann er lidt allarmeret over min Attest, og spørger, om jeg ikke vil forandre den sidste Periode. Jeg svarer ham i Morgen, at hvis Tønsberg endelig skal søges, kan han sende Copie af den almindelige Attest, jeg gav ham for et Par Aar siden: at jeg sendte den nye, for at han efter eget Behag kan bruge eller tilintetgjøre den, men at han aldrig af mig kan vente Anbefaling til et Embede udenfor Stiftet, da jeg aldrig kan troe andet, end at han jo maa faae god Beforbring her, naar han vil give Tid; idetmindste skal jeg ufortrøden anvende min Indflydelse.

26de Septbr.

Von der Lippe har været i Skaanevig, og er meget misfornøiet med Besigtigelsen af Præstegaarden. Ogsaa yttrede han ei at ville kjøbe Vinduerne til Storstuen (i Loven kaldet Herresal) da den skal vedligeholdes af Almuen, og en Herresal uden Vinduer ei lader sig tænke, men Stiftamtmanden slaaer ham af Marken med et Lovsted som, bogstaveligen fortolket, favoriserer denne Urimelighed.

27de Septbr.

Denne ulykkelige Dag for 22 Aar siden! Jeg seer ikke rettere, end at den har fremkaldt eller i al Fald fremskyndt Ulykken over Danmark og Norge. Det kunde vel ikke blive, som det var. Disse idelige Actioner holdt Gemytterne i en Spænding, som muligens engang vilde fremkalde Uordener. Ved Trykkeforordningen af 27de September 1799 bortfaldt den og gik med Et over til Bedøvelse og Slaphed. Men, som det gjerne gaaer med Overgangen fra det ene Extrem til det andet, man undgik Charybdis, og styrtede i Scyllas Havsvælg. Rædsel og Indignation var kommet over Folket: man lod fem være lige; alle Regjeringens Foranstaltninger bleve upaatalte og ansaaes af den selv for uforbederlige, og saaledes forberedtes langsomt Catastrophen af September 1807, hvorved igjen frembragtes den endnu mere afgjørende af 14de Januar 1814. Hvad der fulgte og fremdeles vil følge paa den, det bedømme Efterverdenen! Saalænge det ikke lykkes Magthaverne rent at slukke det Lys, som er oprunden i Europa i de 3—4 sidste Decennier (og det vil dog vist have sine store Vanskeligheder) vil sikkerlig Trykkefrihedens Savn afstedkomme langt mere Ondt, end dens Misbrug. Jeg bliver altid dens Talsmand, min Hengivenhed for den tiltager med Aarene.

Jeg forelæste Stiftamtmanden mit Forslag til det nyttige Selskab. Han indrømmede Rigtigheden af det meste, jeg havde sagt; førend Selskabet fik sin sidste Organisation, vilde han bifaldt det ubetinget, men da denne var saa ny (omtrent 3 Aar gammel) troede han, man vilde compromittere sig i Publicums Øine, og skade den gode Sag ved atter at foreslaae og vedtage Omstøbninger. Desuden fandt han det muligt — men det gjør ikke jeg — at Ideer i Fremtiden kunde vaagne hos En eller Anden, hvorved de tre øvrige Classer kunde sættes i Virksomhed og opfylde deres

Bestemmelse, og denne Mulighed berøvede man sig ved at indskrænke Selskabets Virksomhed. Jeg oplæser altsaa ikke Forslaget, men lader det beroe ved at afskrive det her, naar un jour maigre indtræffer.

28de Septbr.

Omtalte Project lyder saaledes:

„Man har, og det ikke ganske uden Føie, bebreidet de fleste Selskaber, der i de nyere Tider stiftedes i vort Fædreland, at de bestemte sig en altfor stor Virkekreds, og med Hensyn paa Gjenstandenes deels Mængde, deels Omfang paatog sig mere end de sandsynligen kunde udføre. Den naturlige, for Menneskekjenderen ei uventede Følge heraf var ikke sjelden, at de, der vilde udrette saa overmaade meget, virkelig udrettede slet intet. Det kan ikke nægtes, at det nyttige Selskab ved dets nyeste Organisation (dets ældre Historie er mig ubekjendt) henfaldt til samme Tidsalderens Skjødesynd. Over hele Bergens Stift skulde dets Virksomhed udbrede sig, og denne Virksomhed skulde omfatte: Agerdyrkning, Fiskerier, Qvægavl, Industrie, Almueoplysning, og desuden, saavidt muligt, frembringe en Reform i de herskende Sæder ved større Tarvelighed i Klædedragt m. m. og Indskrænkninger i Brugen af Udlandets Producter. Tildeels skede, hvad der maatte forudsees: for en betydelig Deel opnaaedes ei det Maal, man havde foresat sig. At det er lidet og fast intet, hvad Selskabets første Committee i disse tre Aar, uagtet dets Indsigt, fulde og redelige Bestræbelser, har udrettet, det vil nok Enhver blandt os villigen tilstaae. Tredie Committee, blandt hvis Medlemmer jeg har havt og endnu har den Ære at tælle mig, tør ikke rose sig af at have frembragt mere fyldestgjørende Resultater. I det høieste gav den Fremstød til et Par Læseselskabers Fornyelse og bedre Organisation, men hvad man umiddelbart havde til

Hensigt opnaaedes ei, og Selskaberne staae i dette Dieblik saa aldeles for sig selv, uden Forbindelse med eller Dependence af det nyttige Selskab og dets Committeer, at disse slet ikke tør tilegne sig nogen Ære som deres Gjenfødere. Et æret Medlem foreslog Udgivelsen af et Tidsskrift til Almuens Oplysning og Veiledning. Nogle af os greb Ideen med Begjærlighed, andre yttrede store Betænkeligheder, hvilke Udfaldet altfor vel retfærdiggjorde, da Haab om tilstrækkelige og hensigtspassende Bidrag i og udenfor Selskabet strax betoges os, og Planen altsaa kvaltes i Fødselen. Fjerde Committee gjorde engang nogle Forsøg til at opfylde sin Bestemmelse, men de mislykkedes saa aldeles, at den noget efter foreslog sin totale Opløsning, hvilken dog Selskabets Pluralitet indtil videre ei bifaldt, maaskee i den lønlige Bevidsthed, at to andre Committeer med Billighed burde gaae samme Vei, og Selskabet saaledes formeentlig rokkes i dets Grundvold. — Under disse mislykkede Forsøg har imidlertid det nyttige Selskab havt et udmærket Held fremfor dets øvrige Sødskende: at Skjæbnen bestemt har henpeget til dets rette, sande Virkekreds. Medens det erkjendtes, at der maatte større og mere concentreret Kraft og betydeligere Hjælpekilder til at udvirke Forbedring i vort Stifts, som næsten hele Norges, vigtigste Næringsveie: at Oplysningscommitteen har famlet om i Mørke uden engang at være sig sit egentlige Maal ret bevidst: at Almeenaanden ikke dannes ved Tarveligheds-Conventioner, og at disse intet nytte, hvor hiin savnes — har Industrie-Committeen ved dens Bestræbelser tildraget sig hæderfuld Opmærksomhed udenfor Stiftets Grændser. Den heldige Idee, ved offentlig Udsalg af mangehaande Arbeide, forfærdiget i vor egen Bye, at opmuntre Haandværkere til Flid og Fremgang, at lede dem, for hvem intet uden det fremmede har Værd, til den Tanke, som aldrig før opkom i deres Sjel: at Norge, ja selv Bergen kan forsyne dem med Ting,

de uden Blusel kunde bruge som Luxusartikler — denne Idee lykkedes, jeg tør sige, over al Forventning. At Arbeidet er langtfra Fuldkommenhed, hvo tør nægte det? At der ogsaa fra vort Selskabs Side, om ei hidtil kunde, dog herefter kan gjøres langt mere til Maalets Opnaaelse end hidtil er skeet, ogsaa dette ville de, hvis Indsigter langt overgaae mine, uden Tvivl indrømme. Men just denne Overbeviisning, at vi kunne virke overmaade meget i denne Henseende, og derimod, som Tingen nu staaer, lidet eller intet i nogen anden: skulde dette ikke være os et tydeligt Vink til, at samle paa denne ene Punct vore hidtil splittede Kræfter, at overlade til andre, som maatte have Evne eller Villie dertil, at stifte og indtræde i Corporationer til Agerdyrkningens, Fiskeriernes, Almeenoplysningens Fremme, og ene indskrænke os til det, som hidtil havde saa ønskelig Fremgang, hvilket vi da maatte bestræbe os for, saavidt det stod til os, alt mere at forædle og fuldkommengjøre? Jeg gaaer endog saavidt, at jeg troer, Selskabets Virkekreds ei bør udvides udenfor vor Byes Territorium, hvorimod jeg vil troe, at efter Kyndiges Forslag, med fælles Overeenskomst, dets Opmærksomhed kunde henvendes til flere Industriens Grene og andre Gjenstande, hvor det maa overlades til Borgeraand og Borgervirksomhed, hvad der, skjønt vigtigt i sig selv, er udenfor Regjeringens og Lovgivningens Competence. Da turde maaskee den Tid komme, at det Maal, der skulde opnaaes ved vor Tarvelighedscommittee, kan vorde opnaaet, langt fuldkomnere, med færre Opofrelser, uden Bram og Ostentation, som, naar den ei er forbunden med Kraft og Consequents, er mere latterlig end gavnlig. Om ogsaa mange Aar ville hengaae, inden det kommer saavidt, om de Ældre iblandt os ei engang opleve den Tid, det kan ei bedrøve os, naar vi, idet vi drage den trætte Haand fra Arbeidet, kunne gaae til Hvile med den Tanke, at det gaaer fremad, og at vore Efterkommere ville

høste Nytte af vore Bestræbelser. Jeg tager mig altsaa den Frihed at foreslaae: at det nyttige Selskab allene indskrænker sig til de Gjenstande, som hidtil vare underlagte dets anden Committee, og ei i Fremtiden sysselsætter sig med nogen af de Ting, hvilke, efter Selskabets nuværende Organisation, henhørte under første, tredie og fjerde Committees Resort." (Tre følgende Paragrapher angik Prøvelsen og Sanctionen af den foreslagne Forandring; den bortfalder, altsaa anføres ei heller hine).

I Rigstidenden meddeles en Adresse fra Storthinget angaaende Kongens Forslag om Trykkefrihedens Indskrænkning. Sproget er ydmygt, men ikke slavifkt og Tankerne gode. Ellers maa jeg tilstaae, at jeg havde gjort mig andre Forestillinger om den af Kongen projecterede Jury, end jeg seer Storthinget har gjort; de mange Jurister maa forstaae det bedre. Jeg tænkte mig vel derved en bedømmende Ret, men ikke en dømmmende. Juryen troede jeg nemlig skulde blot afgjøre, om Sagen skulde indstevnes for Domstolene. Udsagde den sit: Uskyldig! saa bortfaldt det Hele. Erklærede den Forfatteren skyldig, saa tilhørte det de ordentlige bestikkede Dommere efter Loven at idømme ham fortjent Straf, ja jeg troede endog, at Dommeren, trods Juryens: guilty, kunde frikjende ham. Men som Thinget fortolker det, og som vel maa være det rigtige, er saadan Jury, hvor det gjælder om litteræere Gjenstande en stor Sottise. — Endnu maa jeg optegne, hvad Stiftamtmanden fortalte i Gaar Aftes, at Meltzer havde erhvervet sig udmærket Agtelse som den, uden Sammenligning, ypperste Kjøbmand paa Thinget. Mowinkel derimod har gjort Bergen baade Skam og Skade, da Børsaffairer var hans Hovedsag, og da han paa rige Committenters Vegne opdrev Coursen, og vakte derved Idee om de Bergenske Kjøbmænds Overflod af Penge og Mangel paa Patriotisme.

29de Septbr.

I „Vennekredsen" læste jeg i en Hamburgsk Avis en Artikel fra Christiania. Der fortælles der, at Storthinget er constitutionsmæssigen opløst. Uagtet de Afvigelser, man i de første Dage gjorde sig skyldig i, gik Kongen den moderate Vei, og brugte ikke Magten, hvortil han vistnok var berettiget. Man veed og fra en god Haand, at det var Kongens Hensigt, hvis samme Aand fremdeles var bleven herskende, at tiltage sig Enevælde, og støttet paa denne, give Norge en Constitution (Ordene ere vist noget afvigende, men Meningen er ikke forvandsket). Det var altsaa den Æreserklæring, man havde en Slags Haab om, skulde vorde given de saa skjændigen bagvaskede Normænd!

30te Septbr.

Jeg fortsætter Udsigten over Præsternes Beretninger og Forslag om Katechisationen:

Søndfjord: Provst Lind troer, at naar Villien kun var der, Tid og Kraft aldrig vilde mangle. Hans Tanker fortjene megen Opmærksomhed. Nielsen ynder ikke offentlig Katechisation, og anbefaler derimod Stevnestuer. Rennord synes ogsaa at være af samme Mening. Heiberg troer, at der bør katechiseres saa ofte som muligt, men finder Vanskelighed i lange Sognevele. Daae i Jølster katechiserer fire Gange om Aaret for den confirmerede Ungdom — altfor sjelden for en Mand i et saa mageligt Kald, fremfor alt for den, der gaaer saa dybt i Texten, at han endog dogmatiserer om Inspirationens Mulighed og Beskaffenhed.

Nordfjord: Med mange og vel sammensatte Ord beviser Blichfeldt Katechisationens Umulighed i Eid Præstegjæld, især Horningdalens Annex, og foreslaaer at man skal prædike over den befalede Lærebog. — Hvortil skal det nytte? Det stemmer paa en Maade overeens med, hvad Kammer-

herre Suhm engang foreslog, men Prædiken er Prædiken, og hvad sammenhængende Foredrag kan virke, udrettes ligesaa godt ved befalet eller selvvalgt Text af Bibelen, som ved et systematisk Cursus om Christendommens Dogmer og Moralbud. — I Selløe, Provstiets mageligste Kald, katechiseres aldrig. Pavels, Frimann, og Cammermeyer katechisere oftest muligt (!) Pavels fraraader Katechisationen før Skriftemaal, som nok er den bedste og hensigtsmæssigste af alle; ogsaa han er Stevnestuernes varme Talsmand.

I de 3 nordlige Præstegjæld af nordre Søndmør gaaer det efter Angivelserne ret godt, hvilket jeg vilde troe om Borgen og Haram. Birkeland anbefaler Skolebesøg af Præsterne, som nok vilde have megen Nytte. Baade i Stranden har ikke fundet det Umagen værd at besvare Spørgsmaalene.

1ste Octbr.

Stavanger Posten bragte Katechisations Beretninger fra Søndhordlehns Præster. Naar jeg undtager Olsen paa Storøen, som vil snakke sig fra det, give de andre saa nogenlunde tilfredsstillende Beretning, og jeg seer ikke, at der efter locale eller personlige Omstændigheder kan paalægges dem mere.

4de Octbr.

Stiftamtmanden fortalte, at der er skeet Udsættelse i Fastings Sag, da en Omstændighed er opdaget, som sagtens er lidt underlig. Kronprindsen (Carl Johan) havde lovet ham at beholde begge Embeder. Bestalningen kom tilbage, undertegnet af Kongen, men der var glemt at indføre Ordet „tillige", altsaa var han blot Statsraad, ikke Commandeur. Nu kunde han henvendt sig til Statsraadet og forlangt ny Indstilling i Overeensstemmelse med Kronprindsens Løfte, men

om han har frygtet Indvendinger fra nogen Side, eller hvorfor det var, kort han gik til Statsministeren og fik ved hans Bistand den gamle Bestalning i al Stilhed tilintetgjort, og en ny af den forrige Datum skreven og forelagt Kongen til Underskrift, og da Statssecretair Holst imidlertid var reist til Kjøbenhavn, maatte den sendes til ham, for at vorde parapheret. Nu er da Anker indstævnet som Vidne, og man troer det saaledes kan forandre Sagen, at Fasting bliver idømt Procesomkostninger, af hvilke Anker nok burde give Broderparten, da det var ved hans Føielighed der brugtes en Fremgangsmaade, som, ihvorvel Hovedsagen blev uforandret, uden Tvivl var saare lovstridig.

5te Octbr.

Jeg har seet mig nødsaget til at nægte et Brev fra Stiftsdirectionen til Provst Lind min Underskrift. Tingen selv er en Bagatel, men da der slet ikke reflecteredes paa min Anmærkning, og da jeg havde maattet lyve paa mig selv, naar jeg havde gjort de Ord til mine, lod jeg Brevet gaae tilbage upaategnet. Mine egne Affairer som Biskop kommer jeg saa overmaade godt ud af, men gjør jeg et Skridt som Medlem af Stiftsdirectionen, ligger der en uoverstigelig Anstødsteen i min Vei.

7de Octbr.

Fra Holtermans har jeg tillaans den Prædiken, hvormed Biskop Brun for 20 Aar siden indviede Nykirken. Hvad skrev han, hvor der ei var store Skjønheder, og ved Siden af disse Platheder og Underligheder? Blandt disse henhørte især de mange fremmede Ord, der maatte være Almuen og den mindre cultiverede Middelstand aldeles uforstaaelige, ikke at tale om de Billeder og Lignelser af vort eget Sprog, hvorved Enhver forstaaer Ordene, men ikke fatter

deres Betydning paa dette Sted. For at beundre Brun. maatte man overalt høre ham; paa Papiret seer meget ud som tomt Skelet, der, fremført af ham, fik ei alene Liv og Blod, men ogsaa Liv og Aand — mangt som glimrende Nyrenbergerstads, hvilket hans henrivende Svada overtalte os til at ansee for et fast symmetrisk Heelt.

I Eftermiddag fik jeg et høist uventet Brev fra Pram paa St. Thomas. Den Jordan, hvem jeg havde givet Anbefalingsskrivelse[1], kom til Øen 21de Juli, døde af Climatfeberen den 30te og blev begraven 1ste Aug. Pram sender en foreløbig Regning over Udgifterne, der beløbe sig til omtrent 250 vestindiske Specier (er vel omtrent 500 norske) samt Forklaring over disse Udgifter, hvoraf nogle ere heel curiøse f. Ex., at der skal kjøbes sort Flor til Hattene og hvide Bomuldsvanter for de Følgende. Pram befinder sig vel, bliver tyk og feed, er i godt Humør, og ærgrer sig over at han i den Situation kan være det. Hans Indkomster ere store, større end en dansk Statsministers, men Levestedet er uhyre dyrt; han lønner sin Fuldmægtig med 2000 Specier om Aaret, sin sorte Tjener med 20 Specier maanedlig. Hans Stilling er ikke glimrende, da han som Etatsraad i sit 65de Aar staaer under Guvernøren, en 30-aarig Kammerjunker, og to simple bornerede Personer, som udgjør det saakaldte Raad; men overalt møder han megen Høflighed og Agtelse, og han finder mange brave Folk over sin Forventning. De Sorte finder han at være høist elskværdige Mennesker, føielige, godmodige, i høi Grad tro og redelige, saa at man ikke veed af Tyverie, men lader alle Døre og Gjemmer staae aabne for dem. Deres Kaar er nok

---

[1] Se herom et i Magazin for Reiseiagttagelser, udg. af R. Nyerup IV (Kbhvn. 1825) S. 332 meddelt Brev fra Pram (til Nyerup selv?).

heller ikke saa slette, som man ofte har afmalet dem, og hvad Huusnegerne angaaer, istemmer han, hvad andre før har sagt, men følsomme Mennesker benægtet som umuligt, at de have det bedre end Tjenestefolk i Europa; især ved den Forpligtelse, der hviler paa deres Herskaber, at forsørge dem i deres Alderdom og Svaghed saalænge de leve. In puncto sexti hersker der stor Tøilesløshed, og de ordentlige Ægteskaber ere faa, baade hos Sorte og Hvide, Slaver og Frie. Han længes efter norske Producter, litteraire og naturlige, og beder mig af de første sende ham, hvad jeg kan overkomme. Over de vestindiske Frugter persifflerer han, og foretrækker langt vore Multer og Hardangeræbler.

12te Octbr.

Departementet bevidner mig baade sin Fornøielse og Taknemmelighed over mit Skoleforslag, men, som jeg befrygtede, meget deraf kan Regjeringen ikke anordne, saasom Borgernes Udnævnelse til Inspecteurer, om Mulcter m. v. Man vil da for det første ved Circulærer til Overøvrighederne indskjærpe de gamle Lovsteder om selvbeskikkede Skoleholdere, og seer man, at det intet frugter, vil man indgive Forslag til næste Storthing. Jeg indseer, at man ikke kan gjøre andet, men ogsaa at hiint Palliativ vil være aldeles unyttigt; altsaa, da jeg indseer at alt om to Aar er in statu quo, belaver jeg mig paa, hvis jeg lever saalænge, at bringe Sagen i ny Gang, og saalænge maa det forblive i den gamle Slendrian. Det bliver maaskee saa fremdeles, naar Jurister, for hvem Formaliteter er Alpha og Omega, faae Fingre med i Spillet, men saa er min Samvittighed frelst. — Af Rigstidenden anføres: Mellem Kjøbenhavn, Stockholm og Petersburg vexles Courerer, ventelig Tyrkekrigen angaaende. Endnu synes intet derom at være bestemt; man snakker frem og tilbage, men synes at ville nedstemme Ideen om Tyrkernes

Uretfærdighed og Grusomhed. Et Firman fra Storherren til den græske Patriark, læses her in extenso, og melder hec pudserligen, „at Naade og Mildhed er den høie Port medfødt", item „at Naade og Barmhjertighed ere Grundtrækkene i deres Characteer". Imidlertid er paa Candia Erkebispen og to andre Geistlige i et Kirketaarn, og i Thessalonica Erkebispen og to Kjøbmænd halshuggede, og deres Hoveder tjente i nogle Dage Pøbelen til Legetøi.

13de Octbr.

Jeg gjorde Visit hos Amtmand Falsen, som med Familie kom hjem i Forgaars. De havde en fatal Hjemreise, og maatte ligge i 3 Dage for Storm og Modvind i et Bondehuus, mellem Viig og Brække. Der fulgte Falsen Oberstelieutenant Dons's Exempel, hvilket var mig høist overraskende. I Søndags fik han fat i Møllers Huuspostil, og fandt deri en ret god Prædiken over Dagens Evangelium. Han lod indbyde de nærmeste Naboer, og forelæste dem denne Prædiken, hvorover Bønderne havde været særdeles glade. Om Aftenen dandsede han og hans Kone Polskdands med dem. — Falsen troer, at Kongen aldrig kommer til Bergen. Landeveien er for ham ufremkommelig: Søereiser ængste og ennuiere ham. En underlig Skik hersker, hvor Kongen spiser hos Privatmænd. Verten bringer ham, som rimeligt, selv en Flaske Viin, men maa først skjænke deraf et Glas for sig selv og tømme det. Hvad skal dog saadant betyde? (Vilde man forgive ham — og hvilken fornedrende Mistanke!) det kunde skee paa mange Maader, om endog Vinen var en sand Lebensbalsam. Ellers er hans meste Drik Seltservand, hvori han blander nogle Draaber Viin. At han spiser godt, har jeg selv været Vidne til.

14de Octbr.

Bohr laante mig nogle Nummer af allgemeine Litteraturzeitung, hvori stod en fortræffelig Recension over de nyeste i Tydskland udkomne Skrifter om den Bell-Lancasterske Læremethode. Recensenten finder den at svare til det øvrige engelske Maskinerievæsen, der fremmer Arbeidets Forædling, men hindrer Menneskets. „Die neue Schuleinrichtung", siger han blandt andet, „verdankt ihre Vorzüglichkeit demselben Grundsatz, welcher in England den Grund zur Vortrefflichkeit aller Gewerben ausmacht: Vertheilung der Arbeit. Dieser Grundsatz bringt ebenso viel Unsegen als Segen. Man bekommt durch seine Ausführung wohlfeile Manchester, Kattunen u. s. w., aber schlechte, verkrüppelte und rohe Menschen." Og saaledes staae da de Ideer, jeg, ved at besee de Kongsbergske Fabriker og Manufacturer, for 7 Aar siden udspandt af mit eget enfoldige Hoved, og neppe turde yttre for noget Menneske, paa Prent den ene Gang efter den anden, stadfæstede af berømte Philosopher og Pædagoger.

15de Octbr.

Fra Falsen kom som Foræring hans nysudkomne geographiske Beskrivelse over Norge, og som Laan to kongelige Propositioner og en Anonyms (maaskee Biskop Bechs) Betænkning om Kirketugten. Efterhaanden som jeg læser disse Ting skulle de vorde nærmere omtalte. Saameget blot her, at Kongen — man siger efter Treschows Forslag — vil have en Magt og Myndighed over Universitetet, som Danmarks souveraine Monarch aldrig har havt eller rettere tilegnet sig; thi at han har Magt til at afskaffe Universitetet og i Unaade afskedige alle Professorerne uden Pension, hvo tvivler derom.

Ogsaa denne Gang expectorerede jeg mig ligeoverfor Dr. Hedrén med al mulig Aabenhjertighed, og det Sørgelige i denne Sommers Tildragelser, som han intet synes at vide om, eller idetmindste ei at erkjende, udviklede jeg for ham, vel ikke med den bittre Indignation, som adskillige Ytringer i denne Bog have tolket, men dog saaledes, at han vel neppe, hvis han kan entrere i mine Ideer, mere vil betragte Troppesamlingen som et nyt Baand, der har forenet Nationernes Hjerter. At der imidlertid ogsaa af dette kan udkomme noget godt, er meget muligt, og til fælleds Beroligelse erkjendte jeg denne Troe, men Anvendelsen af Josephs Ord: „I tænkte at gjøre ondt mod mig, men Gud har vendt det til det Gode," maa vise ham, fra hvad Synspunct jeg betragter, og fra hvad Grund jeg haaber disse (maaskee) velgjørende Frugter.

17de Octbr.

Det mærkeligste og meest originale ved Falsens Geographie ere de historiske Noticer ved ethvert Sted, hvor i ældre eller nyere Dage noget af Vigtighed er forefaldt. — Trondhjems Stift er mig næsten som henhørende til en fremmed Verdensdeel. Jeg har' ordentlig en Slags uforklarlig Aversion for Trøndelagen, og med alle de Lovtaler, der holdes over Trondhjem, gad jeg ikke boe der. Rigtignok troer jeg, en vis Selvfølelse ligger til Grund derfor, da det nok ikke kan nægtes at Trønderne i Almindelighed see med en stolt Ringeagt ned paa os, og takke Gud, at de ikke ere som vi andre Normænd. Og ihvad de nu kan have været i gamle Dage (ogsaa dette er mig tvivlsomt) nu er der dog visselig slet intet, hvori de udmærke sig fra Norges øvrige Sønner.

Slagtervæsenet var endnu ikke ophørt, da vi kom til Holtermanns; endnu under Thedrikningen drev de unge Men-

nesker, under gamle Holtermanns Anførsel et flaut, utidigt Spøg, ved at gjennemskjære med Penneknive de næsten færdige Pølser, saa at Fyldingen vælder ud af dem igjen. Flere saadanne Buffonader skal finde Sted her i nogle Familier, f. Ex. at sende Pølser i Present fulde af Sener og andet uspiseligt Tøi, undertiden endog ureenligt.

18de Octbr.

Om Falbe fortalte Falsen, at han nyder liden Agtelse i Christiania, og at Statholderen drikker ham fuld, naar han er Gjæst der. — I Bechs Forslag om Kirketugten finder jeg intet, som enten udvider eller berigtiger mine Ideer. Med Udelukkelse fra Communionen bør man i vore Dage, især i Kjøbstæderne, være overmaade varsom.

19de Octbr.

N. Hertzbergs Brev var et af hans interessanteste. Gjennem det sædvanlige underlige Foredrag i Efteraarsbetragtninger fremskinner dyb Eftertanke og Følelse; jeg vil haabe, at det ikke er Anelse, thi fast Manden har sine mange og store Svagheder, er han mig kjær og som Provst uundværlig.

20de Octbr.

Indholden af Brevene til Hertzberg kan aldrig angives. De ere, ligesom Brevene fra ham, et Potpourri, Spøg og Alvor, Fortællinger og Anmærkninger mellem hverandre.

21de Octbr.

Departementet skriver, at to andre Bisper (ventelig Bech og Bugge) ere af samme Mening som jeg, at de i Rescriptet 10 Mai 1765 anordnede Gudstjenester under Skoleholdernes og Medhjælpernes Bestyrelse mere vilde skade end gavne; imidlertid troer Departementet, at der dog vel hist

og her kunde være Communer, hvem denne Indretning vilde behage og opbygge, og herom ønsker det nøiere detaillerede Oplysninger.

Rigstidenden har ingen svensk, dansk eller norsk Nyhed. Derimod lyder en Artikel fra Wien af 26de Septbr. som følger: Vor Monarch, der uafladelig sørger for den opvoxende Ungdoms Underviisning og alle sine Undersaatters aandelige Vel, har nu tilladt Fædrene af Jesu Selskab at oprette et Noviciat i Wien. Man troer, at alle Underviisningsanstalter i Fremtiden ville komme at staae under Opsyn af Jesuiterne." — Umiddelbar derpaa følger en Fortælling fra Schweitz, at den Bernske Bibelcommittee havde, med Biskoppens Tilladelse, sendt til Canton Wallis en af catholske Geistlige erkjendt god Oversættelse af det nye Testamente, men Jesuiterne opsnappede og — opbrændte dem.

22de Octbr.

Hysing[1] er hjemkommen, og gjorde os i Dag et Besøg. Skolen og Universitetet var det, han især talte om. Christiania Skole er i Aftagende, og mangler ligesom vor gode Lærere. Philologerne Kynsberg og Aubert skal være de bedste. Med de andre Skoler gaaer det ikke bedre. Rector Borch i Drammen holdes, ligesom fordum Thorlacius og Sahl i Kjøbenhavn, for Nar af Disciplene. Derimod skal Overlærer Boye være særdeles ferm. Ambergs Usselhed som Rector

[1] Albert Hysing, dengang Adjunct i Bergen, siden Rector i Laurvig. Den her udtalte haarde Dom om de høiere Skolers Tilstand er vel desværre i det væsentlige ikke ugrundet, og vist er det, at vore faa Latinskoler dengang led under Mangel paa dygtige Lærere, og at Cathedralskolernes Rectorer, Rosted, Arentz, Boye og Amberg alle vare Oldinge, der engang havde været agtede, ja ansete Mænd, men havde overlevet sig selv.

er Gud og hver Mand bekjendt. Naar en Discipel voxer stærkt i Høiden, forlanger A., at han skal lade sig dimittere, og saaledes blev da i Aar en lang Lømmel rejiceret, fordi Rector fandt, at han ved sin Legemsmodenhed qualificerede sig til academisk Borger. Ligesom maadelig Disciplin i Bergens Skole skal have ufordeelagtig Indflydelse paa Elevernes Sæder, saa siges og en raa Tone og dermed forbundne Udsvævelser at have indlistet sig ved Universitetet. Noget skal det dog være forandret, siden Studenterboligen flyttedes ind til Byen. Medens den var paa Grønland, og de unge Herrer uden Opsigt og Control, besøgte de flittigen Vertshuse og Dandseboder, og holdt Venskab med Politiet, saa at, naar andre bleve paagrebne eller udjagede, beholdt de, som Musernes Sønner, Marken fri.

23de Octbr.

Endelig har Provst Buschmann betænkt mig med et Brev. Som rimeligt er den gamle djerve Oppositionsmand ikke fornøiet med denne Sommers Tildragelser. Han beklager Normændenes Forblindelse i at reducere Armeen til Halvdelen af hvad den var før, hvorved Svenskens Overmagt bliver altfor decideret. Han giver Kongens slette Raadgivere Skyld for alle de Spectakler, og agter fremdeles Carl Johan, ja troer det gavnligt at spille den svenske Adel det Puds, at gjøre ham til Enevoldskonge, hvorved han troer Nationens Held og Ære bedre vilde fremmes end ved Amalgamationen. — Pavels[1] fortæller, at Kongen ved Afskedsaudientsen havde sagt til Sorenskriver Landmark: „Hils mine Venner Christie og Pavels!"

Sagen er meget vred paa Universitetslærerne, især den unge Lector Bugge, som er overmaade streng. Han beklager

[1] Bisskoppens tidligere omtalte Fætter.

sig med Føie over det libet, han og hans Medlærere i Skolen faaer for det Arbeide, hvormed de overvældes, og veed ikke, hvorledes det skal gaae tilsidst, naar der ei skeer Forandring heri, da Lærernes Antal tager af, Disciplenes voxer. Det forekommer mig imidlertid, som der kunde gjøres noget, hvis de to Adjunctposter fremdeles blive ubesatte: tilbagekalde den Tilladelse, der er givet Winding og Sagen at underviise i Realskolen, og paalægge dem at anvende i Latinskolen de Timer, som tilbragtes der, imod at de oppebar den for Adjuncter reglementerede Løn. Naar Arbeide og Indtægt blev de samme som hidtil, saa har dog Kathedralskolen størst Fordring paa Mændenes Tid og Kræfter. Hvorledes deres Tab i Realskolen erstattedes, det være Directionens Sag!

24de Octbr.

Venit summa dies et ineluctabile tempus
Dardaniae — fuimus Troes! fuit Ilium et ingens
Gloria Teucrorum!

Familieklubben er ikke mere! — Den havde en sagte og rolig Død, uden Krampetrækninger eller andre rædselsfulde Symtomer. I Stilhed, uden Sang og Klang, uden saa meget som en Liigprædiken eller et Epitaph, bares den til sin Grav. Sit illi terra levis! — En Generalforsamling var tilsagt her i min Storstue. Rolfsen førte Ordet, og foredrog, hvad vi alle vidste, at Falsen nu selv behøvede sine Værelser. Vel syntes Falsen, at Selskabet nok kunde ved blive, fordi der ei spiltes hos ham, at man kunde leie Værelser for 100 Spd. aarlig, og den forhøiede Contingent var intet mod den kostbare Beværtning, som han anslog til 80 Spd. pr. Aften, men Ingen havde Øre for dette Forslag, og jeg, Stiftamtmanden og Bernhoft modsagde det lydeligen. Nu gjaldt det da blot at disponere over Selskabets ringe

Efterladenskab, og skjænkedes da Cassebeholdningen (circa 30 Spd.) til Søndagsskolen, og Coulisserne til Falsen, forsaavidt de ikke allerede vare hans Eiendom. Man takkede ham for Værelserne, Lieutenant Foss for hans utrættelige Virksomhed, de andre Directeurer for deres milde og naadige Regjering, og saa — adieu pour jamais!

26de Octbr.

Fra Statssecretariatet kom de mangfoldige Constitutionsforslag til næste Storthing. En anden Dag, naar jeg har gjennemlæst dem med Opmærksomhed, angiver jeg her de Vigtigstes Indhold og tilføier maaskee nogle Betragtninger. Her allene dette, at Kongens Propositioner ere langt mere moderate, end jeg havde forestilt mig dem, og give tydeligen tilkjende, at det ikke nu er hans Hensigt strax at omstyrte vor Forfatning, der i det Væsentlige bliver uforandret, om endog alt antages. Hvad der for nogle Maaneder siden kan have været besluttet, og hvilke arrières pensées, der kunne ligge skjulte i Baggrunden med Hensyn paa en nærmere eller fjernere Fremtid, det er en anden Sag, hvorom ei her kan være Spørgsmaal. — Endelig var der to Breve fra Hersleb, et til Stiftscommitteen, et til mig. Deres Indhold var mig overraskende. Saxild[1] har maattet nedlægge Secretariatet og melde sig ud af Centralcommitteen. Trods alle venlige og alvorlige Advarsler viste han en Skjødesløshed, der har paadraget Committeen mangehaande Krænkelser; han har været og er endnu halv forrykt. Det blev omsider altfor galt, han maatte fortrække, og den arme Hersleb, noksom sysselsat og plaget i Forveien, har indtil videre ogsaa maattet overtage Secretairens Forretninger. Archivet var et

[1] Raadmand E. N. Saxild († 1846), en Mand, der i Mangt og Meget havde Lighed med den i det 18de Aarh. bekjendte Agent Holck.

fandt Chaos, der fandtes Breve fra forrige Aar komne til Centralcommitteen og aldrig forelagte den, Expeditioner fra Committeen ligesaa lang Tid tilbage uaffendte. At Saxild, som jeg vel har fundet bornerct og forknyttet, men derhos altid ansaae for en ordentlig, accurat og redelig Mand, nu da han endelig havde faaet et Embede, der vel føder et børnløst Ægtepar, skulde komme saaledes in culpa, havde jeg aldrig forestillet mig. Iøvrigt er det nu bedre med Herslebs Helbred, ogsaa med Stenersens. Den hyppige fortrolige Omgang mellem Sverdrups og Skjelderups Familier er ophørt. Hersleb kommer sjelden eller aldrig i den Cirkel. Han, Sverdrup og Steenbloch komme til hverandre; ellers er det forbi. Alt i Christiania synes mig er gaaet skrækkelig tilbage siden vor Bortreise.

Rigstidenden lærer, at Hjelm har faaet Portofrihed for sin Nationalven, indtil H. M. finder for godt anderledes at ordinere Fastings Dom, afsagt d. 13de d. M., læses i alle Aviser. Commandeur-Gagen fra 31te Marts 1815 til Udgangen af 1817 (3868 Spd. 96 Sk.) skal tilbagebetales, „som oppebaaren uden lovlig Hjemmel". Advocaterne skulle have 350, Høiesteretsbudene 30 Spd. Iøvrigt frikjendes han for videre Tiltale.

27de Octbr.

Constitutionsforslagene ere 19 i Tallet, hvoraf 3 fra Kongen, de andre fra Storthingsmænd. No. 1 er den vigtigste, Kongens Proposition til de bebudede Forandringer i Grundloven. I en moderat Tone fremsættes først nogle Præmisser, som i det Hele synes rigtige, skjønt der mod enkelte Steder kunde være meget at indvende, hvor der f. Ex. i Anledning af det ubetingede Veto mod Storthingets Beslutninger siges, „at Kongen altid bedømmer Statens Interesse mere upartisk end Folkerepræsenta-

tionen, fordi han er ophøiet over al personlig Interesse." Havde han sagt, at han fra sit høie Standpunct klarere kunde overskue det Hele, end Repræsentationen, hvem det som oftest er umuligt at undgaae Eensidighed, saa vilde jeg maaskee givet ham Ret. Men er Repræsentationen partisk, dømmer den blot efter personlig Interesse, saa er det Beviis paa, at den ikke er, hvad den bør og kan være, men at enten en Stand prædominerer paa Storthinget, hvilket er aldeles mod Grundlovens Aand, eller at man har valgt moralsk slette Mennesker, som nedlade sig til at spille Cabaler, og har man end desværre Exempel paa begge Dele, saa retfærdiggjør dog ikke dette en saa almindelig Dom, der forudsætter, at det ei kan være anderledes. Forslagene er da: I. At Statsraaderne kunne blive i Stockholm indtil 3 Aar. II. At alle Kongelige Embedsmænd (Dommere undtagne) uden Lov og Dom kunne afsættes. (Jeg yttrede for noget siden, at naar vi skulle underkastes saadan Vilkaarlighed, de andre ogsaa kunne drikke samme Skaal, men er nu af modsat Mening. Helst saae jeg, at Ingen kunde afsættes uden efter Dom, men naar galt skal være, saa kunne dog Mænd, som have umiddelbart Referat til Regjeringen og arbeide under dens Dine, lettere bedømmes af den end en underordnet Embedsmand, som Regjeringen ei kan kjende uden efter hans Superieurs Angivelse, og hvor let en partisk Overmand med Forstand og Conduite kan give en og samme Handling en god eller slet Vending efter Godtbefindende, det maa jeg forstaae). III. At Storthinget aabnes første Dag i Juni. (Ventelig for at Skatteaaret kan blive æqualt med det borgerlige). IV. At Kongen efterat et ordentligt Storthing i 3 Maaneder har været samlet, kan opløse det og befale nyt Valg. (Dette Forslag synes meget odiøst, men ved nærmere Eftertanke finder jeg det ikke saa galt; Grundene kan jeg ikke her op-

regne). V. At Kongen udnævner af de valgte Repræsentanter 3 Præsidenter, en til hvert Thing. Disse Præsidenter tabe deres Stemmeret, og Suppleanterne indkaldes. (Dette Forslag bifalder jeg ikke. Langt heller saa jeg, at Præsidenterne udvalgtes blandt duelige Mænd udenfor Thinget, dog uden Debatterings- og Voteringsret. Sæt at de 3 Suppleanter, som dog var muligt, vare Uslinge eller Kjeltringer, kunde disse 3 Stemmer frembringe et for Kongen ubehageligt, og for Nationen skadeligt Resultat. Lad f. Ex. Amtmand Heidemann, Assessor Arntzen, Stiftamtmand Christie blive Præsidenter, og Lieutenant Hoel, Marcus Pløen og en af Bergens mange Mowinkler Suppleanter, hvorledes lod det sig afværge?) Hvert Thing udnævner selv en Secretair udenfor Storthinget. (Heller ikke dette kan jeg bifalde. Der forefalder dog adskilligt, som indtil videre maa holdes hemmeligt. De af Kongen udnævnte Præsidenter antages at være agtede Mænd i Staten, der ei gaae om i Byen og føre Sladder; derimod synes det betænkeligt at gjøre en obscur Person, der skriver en god Haand, og er vant til at føre en Protocol, deelagtig i Statshemmeligheder, der dølges for de meest hædrede Mænd udenfor Thinget). VI. At Grundlovens § 79 gaaer ud og Kongens Veto er uindskrænket. (Der stod engang i Tilskueren et Stykke, som heel tydeligen godtgjorde det ufuldstændige og contradictoriske i hiin Paragraph. Lad den altsaa gaae ud). VII. At Kongen ogsaa vil sanctionere Naturalisation. (Herimod havde jeg i 1814 slet intet at erindre; nu har jeg heller ikke andet, end at man ei bør miste en Ret, som man aldrig har gjort Mine til at misbruge. Da til denne Dag Ingen er naturaliseret, som kunde være Kongen til Mishag, og Ingen er nægtet Naturalisation, som Kongen har yttret Ønske om at den maatte forundes, saa synes man at kunne oppebie den Tid, da noget saadant skede eller idet-

mindste ymtedes om). VIII. At en vis Orden i Storthingets Forhandlinger fastsættes, saa at aldrig Bagateller medtage den Tid, der burde anvendes til det Vigtigere. — No. 2 er da den altfor vel bekjendte Proposition om den nye Adel. No. 3 Kongens Forslag om en Forandring i Rigsrettens Organisation. Efter det skulde Rigsretten bestaae af Justitiarius i Høiesteret og de to ældste Assessorer (men er en Høiesterets-Assessor under Action, da Chefen for Justitsdepartementet og de to ældste Statsraader). II Stiftamtmanden, og III Biskoppen over Agershuus Stift. IV Generalauditeuren. V Justitiarius i Christiania Stiftsoverret. VI De to ældste juridiske Professorer. VII 9 Mænd, som Lagthinget vælger af sin egen Midte. (Det kan vel ikke nægtes, at dette er et vel saa respectabelt Corps, som det nuværende, hvor det lod sig tænke, at de bedste Mænd kunde udskydes, og Bønder og Kjøbmænd udgjøre en Pluralitet, som frikjendte den, der uden Skaansel burde fordømmes.

Fra Kjøbenhavns Skilderie er i Morgenbladet indført et Stykke, hvis Forf. erklærer sig uenig med Storthinget i Henseende til en Jurys Oprettelse i Trykkefrihedssager, og troer at just denne er den meest passende Domstol. Jeg maa sige, jeg heller aldrig har begrebet, hvorfor man var en Jury som første Instants saa fiendsk. At Brøde er begaaet, være først afgjort af den! Brødens Grad og Straf bestemme da et høiere Tribunal efter Loven.

28de Octbr.

No. 4 af Constitutionsforslagene er fra Assessor Eliesson. Af tre Grunde vil han have Statsminister-Embedet afskaffet. Jeg kan ikke være enig med ham deri At Embedet er nødvendigt eller særdeles nyttigt, vil jeg ikke paastaae, men Savnet af en Embedsmand, som i Sverige er

den høieste, vilde fremkalde Ideen om Norge som en Provinds eller idetmindste et suborbineret Rige. At den norske Statsminister kan, naar han har Ancienitet, være den fornemste Embedsmand i begge Riger, med Undtagelse af den Mand, som umiddelbar repræsenterer Kongens Person, vidner om fuldkommen Liighed. — No. 5 er 4¼ Linie fra Anders Aasved om Udeladelse af Ordet „midlertidige", hvor der i Grundloven tales om Gager og Pensioner. — No. 6 fra Amtmand Krogh i Finmarken, men indgivet af Foged Nilsen, angaaer Valgforsamlinger og Valgmænd deroppe, ligegyldige Ting for det hele øvrige Norge. — I No. 7 vil Flor, at den constitutionelle Tid for Storthinget skal være 6 Maaneder istedetfor 3. (Man skulde dog formode, den Tid engang maatte komme, naar den civile og criminelle Lovgivning er bragt i Rigtighed, da 3 Maaneder vare mere end nok, helst naar den af Kongen foreslagne Orden ubrødeligen fulgtes. Jo længre Terminen er, jo mere Tid har man til Dovenskab, Brovleri og Cabaler). — No. 8 og 9 er Rosenkildes og Hoels høivise Projecter, at ingen maa søge eller modtage Embeder eller Naadestegn af Kongen, førend en vis Tids Forløb efterat han har været Folkerepræsentant. Hoel beraaber sig paa et haardt Decret af det spanske Cortes, og tilføier: „Saaledes tales der blandt de spanske Repræsentanter, hvis Committenter nylig har afrystet sig Fanatismens og Fordommens haarde Aag." Begge Forslag ere dumme, Rosenkildes dog i superlativ Grad. Han vil, at ikke engang en Æresbeviisning maa modtages, hvoraf synes at følge, at man ikke engang maa komme til Kongens Taffel, eller lade sig sige et smigrende Ord af ham, ja af den yngste Statsraad, der ogsaa hører til den norske Regjering. Ihvorvel der vistnok er gjort Misbrug af den Ting, kan man dog ikke andet end drive Spøg dermed som almindeligt Forslag. Reent at udelukke alle Embedsmænd,

synes at være de to Mænds bestemte Hensigt. — No. 10 angaaer et Tillæg til Grundloven, foreslaaet af Wulfsberg, og som eget Forslag erkjendt af Aars, at der aldrig maa indføres noget Tallotterie i Norge. (Om Indførelsen af saadant er jo aldrig talt eller skrevet et Ord, hvorfor da fremdrage det? Ignoti nulla cupido). — No. 11 til 15 incl. ere alle af Amtmand Falsen. Han vil I. At Valgenes Gyldighed, naar de omtvistes, skulle paakjendes af Høiesteret (som jeg troede blot berettiget til at dømme efter de civile og criminelle Love, ikke at fortolke Grundloven, der ene tilkommer Storthinget, eller i visse Tilfælde den executive Magt. Jeg kan aldeles ikke bifalde dette Forslag). II. At Kongen skal udnævne en Præsident fra Storthinget samles til det er aabnet. III. At et fast, bestemt Reglement for Forhandlingen engang for alle antages. (Amen!) IV. At Districtsforsamlinger til Repræsentantvalg skulle holdes inden October Maaneds Udgang. V. At (efter hans gamle Forslag) Statsraader have Ret til at møde i Storthinget, og tage Deel i alle Debatter, blot med Undtagelse af dem, der angaae Storthingets indre Politie. VI. At Odelsthingets og Lagthingets Medlemmer skulle vælges hver for sig hjemme i Districterne, de sidste især paa en meget indviklet Maade, da Valget først fuldendes i Stiftsstaden. Repræsentanterne skulle være 90, istedetfor nu 77. Ingen Bonde maa sidde i Lagthinget; derimod er Justitiarius i Høiesteret, Biskoppen over Agershuus (!) og General-Auditeuren dets faste Medlemmer. (Allerhelst ønskede jeg, sandt at sige — hvad ogsaa Kongen lempeligen peger paa — at baade Odelsthing og Lagthing, som de nu ere, vare Pokker i Vold, da de, naar Lagthinget ei er et høiere Corps som Overhuset i London og fordum Oldingsraadet i Paris, gjøre mere Confusion end Gavn; men siden nu dette ei kan skee, seer jeg helst, at alt bliver som det er). — No. 16.

Byeskriver Falsens meget vidtløftige Forslag gaaer ud paa, at den norske Statsminister, eller i hans Forfald en af Statsraaderne skulle være tilstede ved de diplomatiske Forhandlinger, og derfor kunne drages til Ansvar. — No. 17. Forligelsescommissair Blom vil, at alle de Embedsmænd, der efter Grundlovens § 22 kunne afsættes uden Lov og Dom, skulle være udelukte fra Storthinget. (Gaaer nu Kongens Forslag om hiin Paragraph først igjennem, og derpaa Hr. Bloms, saa God Nat alle Embedsmænd, „da" — som Herman von Bremen siger — „kan vi med Rette kaldes et frit Folk.") — No. 18. Overland paastaaer, at siden Høiesterets Medlemmer skulle indstevnes for Rigsretten, saa bør Høiesterets Protocoller med Undtagelse af Voteringsprotocollen, revideres. (Det er virkelig en curios Ting med de Høiesterets-Assessorers Indstævning for Rigsretten. For hvilke Forbrydelser skulle de indstævnes? hvoraf erfares disse? hvad kan der staae i de Protocoller, hvoraf Odelsthinget kan finde dem qualificerede til Action? En Statsraads Brøde kan og maa næsten blive skjult til Protocollerne revideres, da indtil den Tid Sottiser gaae paa Kongens eller den samlede Regjerings Conto; men naar nu et Høiesterets Medlem drikker sig fuld, skjælder, giver Ørefigen eller begaaer andre grove Excesser i Retten, eller gjør sig skyldig i en anden notorisk Brøde, tager f. Ex. Stikpenge, hverver hemmeligen Stemmer o. dsl., alt dette strax efterat Storthinget er hævet — hvor er da den Rigsret, som skal dømme ham? skal han vedblive at fungere i halvtredie Aar, til Storthinget samles? eller skal han suspenderes af Kongen? med eller uden Pension eller Vartpenge. Jeg forstaaer det slet ikke). — Endelig er No. 19 indgivet af Pløen Dagen før Storthingets Slutning. Der foreslaaes, at naar Storthinget holdes i Fredstider, ingen Sammenkaldelse af Tropper maa finde Sted i Norge, ligesom og at i intet

Tilfælde mere end 3000 Mand af alle Vaaben maa kunne i Fredstider inddrages af det ene Rige i det andet. Mit Hjerte bifalder aldeles Forslaget, men min Forstand siger mig, at det, naar de gyldne Tider kom, da Sværdet omdannedes til Plovjern, vilde være ufornødent, og at det i vor nærværende Jernalder, da alle Jordens Mægtige ere af langt anden Mening, er unyttigt og uantageligt. Imidlertid er det mig kjært, at det staaer der.

Jeg forelæste Bohr Brevene om Saxild. Han overraskedes ikke af denne Tidende; Svigersønnen Olsen[1] har længe siden skrevet ham til, at det var galt fat. Besynderligt! den Mand, der syntes saa enthusiastisk for Religion og Bibel! Før vilde jeg troe, at han lod sine Raadstuesager ligge; og det gjør han maaskee ogsaa.

30te Octbr.

Jeg svarede Jersin (paa et Spørgsmaal, som nok er glemt at indføres her) at skjønt det vistnok er lovstridigt og i bedre Tider vilde være forargeligt, at sammenvie en Mand med sin Kones Søster, der to Gange i hans Ægteskab var besvangret af ham, fandt jeg det dog rigtigere, end at lade Manden ved Høiesteret dømmes til Død eller Slaverie, derpaa af Kongen benaades med 8 à 10 Dages Vand og Brød, og siden tage Pigen til sig som Frille, og avle med hende Sønner og Døttre i Hobetal. Dog bad jeg ham, i Forlovernes og to Medhjælperes Nærværelse at foreholde dem deres Synd, og formane dem til, ved enigt, christeligt og sædeligt Forhold at give deres Medchristne et godt Exempel, der kunde udslette Indtrykket af det onde, de før havde givet.

---

[1] Andreas O., tilsidst Byfoged og Sorenskriver i Laurvig (dengang Justitssecretair i Høiesteret).

1ste Novbr.

Visitatsmødet holdtes i Formiddag i min Storstue. Jeg spurgte Irgens, om Skolecommissionen snart var færdig. Man har begyndt paa Redactionen, men endnu ere vigtige Puncter uafgjorte. Med det samme bad jeg Præsterne udstrække deres Opmærksomhed ei alene til de autoriserede Almueskoler, hvorom de i disse Dage ved et Brev fra Stiftsdirectionen paamindes, men ogsaa til de fornemmere Opdragelses-Institutioner, besøge dem engang imellem og indmelde, hvad urigtigt eller mistænkeligt de maatte forefinde. Men alt dette forudseer jeg, vil ikke hjælpe det ringeste. Allehaande Privathensyn ville blande sig ind i Spillet, nogle Præster have formegen, de fleste forliden Myndighed og Gravitet. Det bliver aldrig godt, før mit Forslag iværksættes; det tænker jeg med det første at skrive til Departementet. — Om Klokker Wahls ublue Fordringer er ofte klaget hos mig. Jeg fremførte Klagen i Forsamlingen, og bad Stiftsprovsten formane ham til Moderation. En saa bibelfast Mand kjender vel det Sprog: „Læge, læg dig selv!" og Lignelsen om Splinten i Broderens Øie; vil altsaa først prøve, rense og advare sig selv. — Kirkeværge Maartmann klagede over Peblinge, især af Latinskolen, som gjøre Ustyr paa Kirkegaarden og nedrive Indhegninger om Gravene for at gjøre sig Stylter. Han havde været hos Professor Arentz, der intet Raad vidste. Jeg raadede ham til at skrive til Stiftsdirectionen, opgive factum og fralægge sig alt Ansvar, saafremt man ei vedtog eller foreskrev ham betryggende Forholdsregler.

Paa Harmoniens Concert i Aften optraadte Postmester Groth fra Porsgrund, der det ene Halvaar paadrager sig Cassemangel, og det andet reiser om og giver Concerter, for at dække den. Dette vil dog ikke lykkes ham ved den Concert, han gav paa Theatret, hvor der kun var

lidt over 200 Mennesker. Hans Deficit hjemme skal være 500 Spd., og den rene Beholdning i Søndags var kun 50 Spd.

2den Novbr.

Bohr bad mig og Stiftamtmanden give Skolecommissionen en Irettesættelse for dens Langsomhed, da det endnu har vidtløftigt Udseende. Jeg sagde ham, at en saadan Bodvækker var undervejs. Iøvrigt talte vi om den Control, der bør holdes med Privatskoler. Han lovede at laane mig en Kjøbstadanordning, der udkom i Danmark kort efter Rigernes Adskillelse. Jeg har siden faaet den, og den er fortræffelig. Saare langt staae vi tilbage her i det frie Norge, og det er sandt, i saadanne Ting kan en souverain Monarch ved sit: „Hermed skeer min Villie!" udrette en Hob mere, end en Regjering, der baade i Lovgivning og Pengevæsen har bundne Hænder.

Rigstidenden var saa fuld af Naadesbeviisninger, at det sortnede for mine Øine. 18 Mennesker ere frigivne af deres Fængsel i Slaverie og Tugthuus. At en Stakkel, ved Navn Salomon Hockvig for Blodskam har maattet lide Fæstningsstraf i 3 Aar og 1 Maaned, var streng Behandling, da nylig Mons Madsen og hans Stifdatter for samme Brøde ere dømte til Fiskerleierne, den første 2, den anden 1 Aar. Salomon H. maa nok have besvangret sin kjødelige Datter. Bør man tie til saadant?

4de Novbr.

Omendskjønt jeg vel tør tro, at den Prædiken, jeg holdt idag, var en af mine bedste og holdtes med Liv, Kraft og Aandsnærværelse, var jeg dog baade før, under og efter den meget nedstemt. Det var Protestanternes aarlige Taksigelsesfest, og jeg tænkte paa Grækerne og den hellige

Alliance, Jesuiterne, der brændte Bibelen, og alle andre vor Tidsalders uhelbringende og uhelbvarslende Symptomer. Det var Bibelselskabets Høitidsdag, og med Blusel oplæste jeg den utilfredsstillende, nedslaaende Prospectus, der umulig kunde fylde nogen ærlig Bibelvens Hjerte med glade Følelser. Det var endelig Syvaarsdagen, fra Norge og Sverige forenedes. Idag et Aar vilde jeg takke Gud af mit Hjertes Fylde, men, efter hvad der er skeet i dette Aar, kunde jeg ikke. Jeg seer Mørke for mig, som Schultz og flere saa i selve Foreningens Dage, og jeg venter ikke at opleve den Dag, da det adspredes. Alle mine Følelser kunde jeg ikke give Ord, men at jeg i ingen af de tre Henseender betragtede Dagen som Glædesfest, det mærkede nok enhver tænkende Mand og Qvinde blandt mine Tilhørere.

6te Novbr.

Atter kundgjør Rigstidenden to Benaadninger. En Mand og hans Stifdatter, som have bedrevet Utugt med hinanden, slippe hver med Vand og Brød, han i 4 Uger, hun i fjorten Dage. „Det er nogle ugudelige Mennesker, der sidde i Conventen," sagde ofte gamle Postmester Chrystie i Vievig. Saaledes maa jeg og sige: „Det er nogle ryggesløse Mennesker, der sidde i Høiesteret, at de kunne gjøre saadanne Indstillinger."

7de Novbr.

Provst Birkelands tre Sønner forevüste deres Characteerbøger. I Anledning af, at de to ældste hedde Peter (med forskjellige Navne bagved) har Conrector Winding gjort nogle scurrile Anmærkninger, som virkelig synes at være skrevne i Fuldskab. Hvis jeg skulde afgive mit Votum som Skolens Ephorus, kunde jeg havt adskilligt at erindre. Jeg er og skal, saalænge jeg staar i Forbindelse med dette Men-

neske, være hans erklærede Modstander, det dølger jeg for Ingen, og det skal jeg, om jeg opfordres, ei heller dølge for ham.

8de Novbr.

Christie ønsker og haaber, at alle Constitutionsforslag uden Undtagelse slaaes i Hob og lægges paa Hylden. Et Præsidentskab, som det af Kongen foreslagne, uden Debatterings- eller Voteringsret, vilde han som Storthingsmand alvorligen frabede sig og slet ikke modtage. Ved Secretairerne finder han ei den Vanskelighed, som jeg, da de skulde udnævnes af Storthinget og tages i Eed — o ja, noget hjalp det, men jeg seer ikke, hvorfor den Mand ei kan tages af Thingets Midte.

9de Novbr.

Byfoged Bull har faaet det nyoprettede Amtmandskab i Jarlsberg og Laurvig Grevskaber. Man finder den brave Overinspekteur Nielsen høiligen forurettet derved. Endmere vilde det dog overraske Publicum, hvis, som Rygtet gaaer, Sebbelow skulde blive Krigscommissair, i afdøde Heiss's Sted. I Rigstidenden meddeles en halvofficiel Artikel af „Almänna Journalen“, hvori gjendrives et Par Avisartikler af Courier des Pays-bas og „The Times“, der angav den russiske Ministers Ankomst til Christiania og alvorlige Forestillinger i Keiserens Navn som Grunden til at Kongen ei efter sit Forsæt forandrede eller omstyrtede Norges Constitution, i hvilken Hensigt Land- og Søemagten var sat i Bevægelse. Sagens Sammenhæng være nu som den vil, jeg skulde intet have imod denne Gjendrivelse, naar Kongen ogsaa med samme Iver havde ladet gjendrive de skjændige Bagvaskelser, der i fremmede Aviser ere udspredte om den norske Nation, men da dette ei er skeet, priser jeg N. Hertz-

bergs Forsæt at skrive en saadan Refutation, og faae den paa Tydsk og Engelsk til Hvermands Brug.

12te Novbr.

I Christi Krybbe var den Sørgefest, der for mig som Embedsmand er den pinligste Dag i hele Aaret, mod hvilken Visitatsdagen i Nordhordlehn aldrig kan sammenlignes. Chordegnen, en bemidlet Kjøbmand, beværtede os med en Frokost, som jeg uden Skam kunde sat for Statholderen, men paa den anden Side af Gangen saae det mindre brillant ud. Der stod 70—80 meest smaa Børn, hvoraf de tre Fjerdedele utilgjængelige for Visitator, som da heller ikke fristedes til at examinere dem, naar han mærkede, hvorledes det stod til med dem, der stilledes til Skue i første Rad. Chordegnen begyndte med en ret smuk Tale, men saa begyndte jeg paa Ungdommens Overhøring, og saavidt jeg erindrer, har den aldrig været saa vankundig som denne Gang. Dette gjælder imidlertid blot Besvarelsen af mine simple, populære, i Forklaringens Ord grundede Spørgsmaal, thi da det var mig umuligt at faae et eneste fornuftigt Svar, blev jeg kjed af det og bad Chordegnen katechisere. Det havde da en anden Art; da kunde de, vel ikke med stor Færdighed, men dog taaleligen besvare Spørgsmaal saa høitravende, at det aldrig i mit Liv kunde faldet mig ind at spørge den Ungdom om sligt. Stiftsprovsten og jeg vare enige om at erkjende dette for tankeløst udenadlært Papegøiesnak, og jeg imponerede Lærer og Lærlinge Silentium. Nu frembragtes en halv Snees Skrivebøger. Tre af den talrige Skare skrev slet Sammenskrift, 6—7 andre hæslige skjæve Bogstaver, og saa fandt jeg det ufornødent at spørge om Regning og deslige.

13de Novbr.

Kirkedepartementet melder at Christiania Byes Præster for et Aar siden har begyndt med at holde ugentlig Guds-tjeneste i Raadstue-Arresten, og beder mig at opmuntre Bergens Præster til at følge hiint Exempel, hvorved man tillige maatte være betænkt paa at skaffe de fornødne Bøger, især Bibler og Psalmebøger. — Det mærkeligste i Rigstidenden er, at Moniteuren har i en Udsigt over Europas nuværende Politik, ogsaa beæret os stakkels Normænd med sin Opmærksomhed, og udtrykker sig saalunde: „I Norden af Europa seer man en Konge forsvare Adelstandens Indretning, og ved sin Bestemthed at hindre Udførelsen af saadanne Ideer, der undergrave alle naturlige Støtter for et Monarchie.“ (Eja!)

15de Novbr.

Stiftsprovsten fortalte, at den Bøn, som det efter Generalens Brev til mig blev ham overdragen at forfatte, og som han indsendte først i Juni, endnu ikke er brugt, og at der, efter Oberstelieutenant Reins Sigende aldrig er given Ordre til anden Bøn, end den urimelige Trommehvirvel, som fra gammel Tid har været indført. Har Generalen blandet sig i den Sag, skal han, hvis det er sandt, erfare, at jeg ikke blot er et tjenstagtigt Redskab, men ogsaa vil vide, hvad der foretages.

16de Marts.

Jeg gjennemlæste det kongelige Forslag om Universitetet. Hvad der ved første Øiekast forekom mig overmaade anstødeligt: at Kongen vilde uddele akademiske Grader og Værdighed, grundede sig blot paa et misforstaaet, men rigtignok saare galt Udtryk, og betyder blot, at han vil bestemme, hvilke Grader ved Universitetet kunne meddeles. Men ellers

har H. M. villet tilegne sig en Myndighed, som jeg neppe, naar jeg havde Votum i den Sag, vilde indrømme ham. Saaledes vil han f. Ex. udnævne Universitetets Rector; Facultetets Inddeling skal aldeles beroe paa ham, da han ene har Ret til at bortgive Embeder; Katalogen over de offentlige Forelæsninger skal underkastes hans Prøvelse, og han kan udslette deraf hvad han vil o. m. dl. For det første bliver da Statsraad Treschow og hans Eftermand Enevoldsherre over det norske Universitet, da Carl Johan neppe besidder de Indsigter, som udfordres til at bedømme en Lectionscatalog. Oscar profiterer vel saameget af sine Studeringer i Upsala, at den, naar han bliver Konge, kan forelægges ham til allerhøiſtegen Revision. Den akademiske Frihed gaaer fløiten som al den øvrige. Naar vi vænne os til alt dette, kan man dog virkelig som Statsborger føre et meget sorgfrit Liv. Jeg seer slet ikke, at vi nu ere friere, end da vi stod under en Enevoldsmagt. Det er godt, at jeg i denne Tid er en gammel, ordensdecoreret Biskop, og ikke ung Student.

17de Novbr.

I Rigstidenden og Morgenbladet læses om den uendelige Stads man har havt i Christiania i denne Tid. „Tre hellige Dage tilende“, d. 4de, 5te og 8de har man levet med den rige Mand i Herlighed og Glæde. Den 4de var da Foreningsdagen! Den 5te var den store Dag, da Carl den Trettende for 11 Aar siden (intet godt Tal! „eilf ist die Sünde“, siger Zeni i Wallenstein) adopterede Carl Johan, og da en Æresstøtte, opreist for den høisalige Papa, afslørebes i Stockholm med megen Pomp. I deiligt Veir samledes alt hvad Stort og Fornemt var paa Agershuus Fæstning, hørte Kanonskud, saa Soldater og raabte: „Gud bevare Kongen og hans Riger!“ Derpaa kom stort Diner

hos Statholderen; man aad og drak og sang en slet Vise; 600 Fattige bespistes. Næsten hele Byen var den Aften illumineret, og en utallig Mængde Tilskuere spadserede om paa Byens Gader. — Saa kom da vor kjære, savnede Eugenies Fødselsdag d. 8de. Om Morgenen tordnede Kanonerne, om Aftenen gav Excellencen stort Bal, og under Maaltidet istemtes en endnu slettere Vise, men „om end Evald kom ned fra sit Paradis“ kunde han neppe kogt en kraftigere Suppe paa den Pølsepind.

18de Novbr.

Uden Tvivl har Bulls Amtmandskab gjort ubehagelig Sensation i Hovedstaden. Ingen drømte derom, ikke engang Statsraadet. Det ansaaes for en afgjort Sag, at Nielsen maatte faa Embedet. Statsraad Diriks havde endog ønsket det, men vilde ikke søge det, for ei at gaae Nielsen i Forkjøbet; Falsen kunde vel og havt Idee derom, men fandt at det ikke nyttede. Imidlertid havde den gamle Justitiarius faaet Kongens bestemte Løfte — og dermed var det forbi.

Mit Bostonspil med Christie, Falsen og Bernhoft afbrødes af et Par behagelige Intermetzoer, som overalt det Monradske Huus, hvad den selskabelige Tone angaaer, er det behageligste i Bergen. Apothekeren, indhyllet i en rød Kappe, satte sig i en Læneſtol som Barselkone, og Else Skolemesters (Fru Jørgensen) Dorthe Knapmagers og Ollegaard Sværdfegers (Frue Lassen og Mad. Krohn) og Gedske Klokkers (Fru Monrad) i ægte Costumer aflagde Visiter. Mad. Krohns Spil var fortræffeligt, de andres godt. — — Anden Gang skede Anskrig, at Laterna magica var at see. Siden forevistes en heel Deel af disse Udklipninger Thorvaldsen skal være Opfinder af, der see ud som ingenting, men vise sig paa Væggen som skjønne Portraiter.

20de Novbr.

Fra Stiftsprovsten kom et Brev, hvori han underretter mig om, at Vagtbønnen alt i flere Uger er holdt.

21de Novbr.

Rein døde i Formiddags Kl. 11. Han sov usædvanlig roligt i Nat; imorges vaagnede han oplivet, men kunde ikke reise sig og tale. Efter et Par Timers Forløb sank han igjen i en dyb Slummer, udgav et fast umærkeligt Suk — og var død. Et skjønt Endeligt for den udlevede Olding! hos Manden paa 60 Aar[1] med en saa lys og kraftfuld Aand, som hans, er saadan total Hensvinden til Planteliv, og omsider selv Plantens Visnen Blad for Blad sjelden og sørgelig. For hans Enke og 6 Pigebørn er Tabet haardt; iøvrigt er det ikke af de Dødsfald, som stemmer Hjertet til Veemod. Et elskværdigt Menneske var aldrig Rein. Indsigter og Aandsdannelse besad han vist, men ligesom man alt længe siden havde revet fra hans Tinding den Digterkrands, der flettedes for ham i det attende Aarhundredes sidste Decennier, saa gjordes nok ogsaa engang altfor meget Væsen af hans Ypperlighed som Prædikant. Der var en imposant Værdighed i hans Foredrag, det første han traadte frem, men siden blev han kold og tør, og den dæmpede monotone Stemme betog efter et Quarteers Forløb mig, som dog kunde forstaae og følge ham, al Opmærksomhed.

25de Novbr.

Holtermann var fortklædt, og ved den Leilighed underrettedes jeg om adskillige Bergenske Sørgeskikke. Enhver honnet Mand bærer Sorg for sin Sognepræst, indtil han er begraven. Ligesaalænge bæres Sørgedragt af Mænd,

---

[1] Rein var født 30te Januar 1760.

Qvinder og Børn i de Huse, hvor man har ladet tilkjendegive Dødsfaldet. Alt dette lader jeg nu for saavidt passere, men at man stimler sammen for at condolere, naar En er død, ligesom for at gratulere, naar man er bleven forlovet, har faaet et Embede eller en Ridderorden, det er en erkedum Skik.

21de Novbr.

Sagens Ærinde var at laane de Bind af Lærde Efterretninger, hvor Reins Hagen og Axel samt begge hans Poesisamlinger ere recenserede. Sagen skriver en Nekrolog for Tilskueren, til hvilket Blad ogsaa min Ligtale ønskes overladt, men det kan neppe skee. Deels er det endnu uvist, om jeg skriver Talen, deels bliver den af religiøst Indhold, altsaa ikke passende for det Blad, hvor Falsens Protest mod en fuldstændig Bibeludgave og Wielands Indvendinger mod Aabenbaringen ere indrykkede. Rein bliver først begraven en Dag i næste Uge, da han havde taget det Løfte af sin Kone, at hun skulde lade ham ligge 14 Dage efter hans Død. En underlig Historie havde han ellers fortalt om sin første Kone, den saa bitterligen begrædte Lina. Han var i Schieberg, og hans Velynder og Befordrer Generalauditeur Wessel var kommen for at besøge ham. Der var Nedgang fra Dagligstuen til Kjelderen, og Mad. Rein skulde derned. „Lad mig følge med," sagde Wessel, „og lyse Dem ned i denne Grav." — En Maaned efter døde Mad. Rein, og fjorten Dage efter hende ogsaa Wessel. Javist har det en egen Beskaffenhed med disse ominøse Udtrykke; jeg nægter ikke, at jeg er bange for dem. Undertiden faaer jeg saadant et Indfald, men Ordet døer paa min Læbe, jeg tør ikke udsige det, og særdeles nødigt hører jeg saadant af andre.

27de Novbr.

Provst Munchs Tale paa **Bibelselskabets Høitidsdag** er forsaavidt ret god, men efterat have **en Tidlang** levet og svævet i russiske, danske og hollandske **Bibelaffærer**, fandt jeg rigtignok ikke deri stort andet end **det evige Einerlei**, kun med den Forskjel, at Sagen paa de **benævnte Steder** møder Deeltagelse og synes mærkeligen at gaa **fremad**, hvorimod jeg hos os ikke kan spore andet end **fromme Ønsker** og kraitløse Anstrængelser. — Af Rigstidenden **sees, at** forudenden 3 Storthingsmænd: Svanøe, Øverland **og** Evjenth, have 30 andre faaet Hædersmedaillen for **Borgerdaad**. De opregnes amtviis, og ere da: af Aggershuus **Amt: en** Bonde, Provst Munch, Provst Juell, Provst **Hørbye og** Huus paa Kjeldsaas. — Smaalehnene: fire mig **ubekjendte Mænd**. — Budskeruds: Præsten Holst i Røgen og 3 **Bønder**. — Hedemarken: Skovinspecteur Ramm og to **Lensmænd**, hvoriblandt den bekjendte Ole Evenstad. — **Jarlsberg**: **to** Lensmænd. — Laurvig: Præsten **Stephansen**. — Nedenæs: Jacob Aall og en Bonde. — Stavanger: **Provst** Reiner. — Søndre Bergenhuus: to Bønder, **hvoriblandt den** brave Johannes Aga. — Romsdal: ogsaa to **Bønder**. — Søndre Trondhjem: Provst Rønnau, Oberstlieutenant **Rogert** og Lensmand Forseth. — Finmarken: en **Skoleholder**.

Her kommer et Circulaire fra det **dramatiske** Selskabs Direction, hvorover jeg blev bitterligen arrig. **Der forbydes** at snakke og skrive under Musiken mellem **Acterne**. Saadant Forbud er sjeldent; dog lad det **gjelde, naar det** var fremsat som en beskeden Erindring, men at **tale i en** saadan Skolemestertone til et helt Selskab, der **blandt fine Med**lemmer tæller Byens første Embedsmænd **og Borgere**, det er „høist upassende samt uanstændigt“. **Faldt det engang** Conrector Winding ind at skrive et Circulaire **til fine** Skoledrenge efter hans Princip, at en Lærer **bør behandle** sine

Elever som en Compagnichef sine Soldater, blev det vel omtrent stemt i den Tone.

29de Novbr.

Jeg talte Jørgensen til i Anledning af det uartige Directionsbrev. Han syntes ei at begribe, at Nogen kunde føle sig fornærmet derved uden de, Bebreidelsen ramte, hvorhos han forsikrede, at der blandt Selskabets Medlemmer gives virkelig Pøbel, der ei lod sig bevæge ved lempeligere Tiltale. Mon ogsaa disse Mennesker læser det lange Brev igjennem? Og hvorfor optager Selskabet saadanne Medlemmer? Hvorfor overlades det til Mandfolkene at tage med sig, hvilke Fruentimmer, de ville? Hvorfor indvoteres ei disse, ligesom i Christiania?

30te Novbr.

Der skal have staaet i tydske og hollandske Aviser, at Gustav den fjerdes Søn har spiist tre Gange hos Kongen af England i Hanover. Det kan være sandt uden at have ringeste Betydning, men muligt er det, at der virkes i Stilhed for det unge Menneske, og at alle Carl Johans Bestræbelser for at tækkes de store Magthavere, i det høieste ville hjælpe til at holde ham fast paa Thronen saalænge han lever, men nytter Oscar intet, naar han er død. Og egentlig kan jeg ikke sige, hvad der er skeet siden 1815 og 16, som skulde bevæge os til at dømme anderledes nu end da. Man veed jo i Grunden slet intet andet om vor Kronprinds, end at han er en Ven af de skjønne Konster og Videnskaber. Det var vist i ligesaa høi Grad og med ligesaa megen Indsigt Prinds Christian, men hans Regentværd var derfor ikke større. Overalt — man lærer saalænge man lever. Og i de 8 Aar, som endes d. 14 Jan. 1822 har man havt god Leilighed baade til at nedstemme Haabet og

at dæmpe Frygten og med roligt Phlegma sinere mundum vadere sicut vadit.

1ste Decbr.

Christie talte om de uddelte Hæderstegn, og han undrer, hvorledes Provst Munch kom i det Selskab. Som Amtmand havde han foreslaaet, foruden de to Bønder, som fik Medaillen, Jersin paa Voss og Bohr. Jeg deler hans Forundring over at den sidste bestandig forbigaaes, men hvad den første angaaer, da kan han maaskee være en god Forligelsescommissair, og er unægtelig et eiegodt Menneske, men at han intet Hæderstegn bærer, kan jeg ei bedrøves over, da jeg for min Deel nok først recommanderede Halvdelen af Stiftets Præster, inden Touren kom til denne uden Tvivl saare lunkne og phlegmatiske Embedsmand.

2den Decbr.

Neumans Brev afhandler meest, hvorledes jeg rigtigst skal sige Kongen mine Tanker om Benaadningsrettens Misbrug. Han fraraader mig at skrive til Kongen eller noget Departement, ligeledes at expectorere mig i noget periodisk Skrift. Derimod troer han det rettest, at jeg skriver en Afhandling, udgiver den særskilt og dedicerer den til Kongen. Deri skulde jeg fornemmelig betragte Sagen i Almindelighed, uden udtrykkelig fremført Anke mod de Misbrug, her gjøres af denne Ret. — Jeg indseer at Raadet er godt.

3die Decbr.

I Klubben oplæstes ved Bordet en Anmodning om Reisepenge for en Carl Gustafsson, Finlænder af Fødsel, som en Tidlang har opholdt sig i og ved Bergen, og tildeels ernæret sig ved Aalefangst, hvori han havde en besynderlig Force, saa at man endog troede ham i Besiddelse af hemme-

lige Midler til at lokke Aalene ind i sine Ruser. Han troes at være en Standsperson, expatrieret i urolige Tider, nogle mene en Søn af den Oberst Hestesko, der blev halshugget som Hovedmand for den militaire Opstand mod Gustav den Tredie 1789. Nu vilde han besøge sit Fædreland, som imidlertid er bleven en russisk Provinds.

5te Decbr.

Amtmand Bull forsikrede, at Reins Jordefærd var den høitideligste han har bivaanet i Bergen. — I Bergen maaskee, skjønt det dog nok skulde være underligt, om ikke Biskop Bruns var høitideligere. Man samledes Kl. henved 2 i Storstuen rundt Liigkisten. Der herskede dyb Stilhed, blot hist og her hørtes sagte Hvisken, og det vil jeg ikke fragaae, var sømmeligere, end de luxuriøse, høirøstede Frokoster i Christiania og Kjøbenhavn. Det mærkedes, da vi kom til Kirken, at den Afdødes Broder var Høistcommanderende over Byens Garnison, thi der herskede megen Roe og Orden; Pøbel indlodes aldeles ikke. Sang, Klokkeklang og Orgelspil i den Kirke ere hverandre værdige: alle under Kritik. Jeg talte over Ebr. 13, 14, det Sørgelige og det Glædelige i denne Vished: „Vi have her intet blivende Sted". Jeg gjorde Anvendelsen paa Rein, som han var før og nu i hans sidste Dage, og lod ham vederfares Ret, uden dog at holde Lovtaler over ham, hvortil han i ingen Maade forekom mig at qualificere sig. Han har da ogsaa faaet nok af dem siden: — Nu istemtes da Sagens Sang, Choral kaldet, og hvad Melodien angik virkelig Choral, men i alle 7 Vers var der næsten ikke et christeligt Ord. Desuden havde Sangen adskillige baade upassende og uheldige Steder f. Ex., at Rein „som Skjold var Norges Folk i selve Kongeborg" (naar var det?) og at „hans ædle Bryst den Orden bar, som Dyd selv under Pjalter har" (en utidig og uværdig Stiklen).

Sangen udførtes vel af Harmonisterne, hvorpaa Liiget blev baaret ud. De saakaldte Sørgepar fulgte med, og imidlertid sang vi andre en Psalme. Efter Tilbagekomsten førtes vi ind i et mørkt Værelse (Klokken var henved 4) hvor vi efter Stedets absurde Skik bukkede og vandrede hver sin Vei. — To Ark Tilskuer vare komne; deres Indhold var Dagens Anliggende: „Reins Død og Jordefærd". Sagen havde forfattet nogle biografiske Noticer, i det Hele virkelig meget smukke og passende; kun ophøies hans Digter- og Talerværd vel meget. At han yderst sjelden skrev noget af det, vi nu med Føie kalde Poesie, erkjendes nok af de Fleste udenfor hans Vennekreds, og Zetlitz var i mine Tanker langt bedre Digter end han, men om han var Taler — ogsaa dette er mig tvivlsomt. Han var en grundig Lærer, skrev et reent, skjønt Sprog, havde en ret behagelig Anstand: men egentlig Veltalenhed er dog ikke dette. Af Talere har jeg hørt yderst faa i mine Dage; i dette Øieblik besinder jeg mig ikke mere end 3, Biskop Hagerup, Biskop Brun og Gutfeld, men grundigere, opbyggeligere Prædikanter end disse 3 ere rigtignok mindre sjeldne, og fra denne Side vilde Rein maaskee overgaaet dem alle, naar han havde været mere populair, en Egenskab, der ligesaalidt, skjønt Modifikationerne kunne være forskjellige, bør savnes hos Kjøbstæd- som hos Landsbypræsten.

6te Decbr.

Det bliver for vidtloftigt i denne travle Tid at gjennemgaae alle de udkomne Nummere af Nationalvennen. Jeg nævner altsaa blot en Afhandling om Jury, som Forfatteren vil have indført overalt, hvoraf jeg seer, at min Mening om denne Domstoel hidtil har været urigtig, men ogsaa, efterat den er berigtiget, at jeg efter min Overbeviisning

bør give Juryens Modstandere større Medhold end dens Talsmænd.

7de Decbr.

Rigstidenden giver først fra Stockholm en meget udførlig Beretning om Stadsen ved Carl den Trettendes Statues Afdækning, samt Justitsministerens Tale til Kongen og dennes Svar. Excellencen fortæller om det berømmelige Navn, Carl den Trettende havde forhvervet sig i Historiens Aarbøger, endnu førend Carl Johan fæstede nye Laurbær paa hans graahærdede Isse ved de skandinaviske Rigers Forening. Kongen fandt naturligviis stort Behag i, at de Herrers Følelser og Anskuelser stemte saa ganske overeens med hans egne, og finder i denne Tale et Beviis paa, at han rigtigen har beregnet de skandinaviske Folks Dyder. Men idet man i alt dette finder tom Flitterstads og intetsigende Ord, velsigner man sin Lod som Carl Johans Undersaat ved at læse den næste Artikel: Udtoget af et Circulaire, den østerrigske Keiser har sendt til alle Regjeringer af det tydske Forbund, Grækerne angaaende. Vissélig, der er mange „store Hoveder" blandt denne Tids Konger og Fyrster, men Rangen som dux gregis vil nok Ingen gjøre Keiser Frants stridig. Optegnede man alle hans berømmelige Ord og Gjerninger, kunde man faa et sandt „Vademecum for tænkende Læsere", der let kunde friste til at tvivle om, hvilket Lands Indbyggere de helst gad være: Tyrkiets eller Østerriges.

8de Decbr.

Moniteuren har gjort Christiania den Ære at indrykke et langt Brev derfra, med Gjendrivelse af det Avisrygte om Kongens Hensigter mod den norske Constitution, om Troppernes skarpe Patroner og General Suchtelns An-

komst. Denne paastaaes, hvad nok ogsaa er sandt, blot at have havt Hensyn paa de tyrkiske Anliggender. Om Tyrkekrigen høres ellers nu intet; i den sidste Tid synes det at gaae Grækerne ret godt. — Ved Høiesteret er en Karl paa Søndmør dømt i 3 Maaneders Tugthuusstraf for at have stjaalet 6 Skilling i Penge og en Pægl gule Erter. Jeg vil haabe, han benaades, thi ellers er der en besynderlig Contrast mellem denne Straf og en Ægteskabsbryders Hensidden paa Vand og Brød i 14 Dage, efter 4de eller 5te Leiermaal.

11te Decbr.

Rigstidendens indenlandske Nyhed er at Sagen mellem Flor og Collett, over hvis Udfald ved Stiftsoverretten man jublede ved den berømte Drammenske Borgerfest, nu er paadømt ved Høiesteret — og Underrettens Dom er kjendt ved Magt. Iøvrigt slipper Flor med at betale Procesomkostningerne.

18de Decbr.

Har end mit Brev til Departementet om Vinkel-Institutionen[1] ikke baaret og vil det end heller ikke paa de tre første Aar bære Frugter for Bergen — for Christiania er det ikke frugtesløst. Vistnok er det en Advarsel, liig den der gaves os, som har foranlediget, at Magistraten i Christiania lader anstille alvorlig Undersøgelse og truer med at anvende de kraftigste Forholdsregler, for at raade Bod paa dette Uvæsen. Det smigrer og glæder mig fra en Side; fra en anden er det mig heel mistrøstende. Hvor jeg raader ene, udretter jeg adskilligt, men hvad Stiftsdirektionens Forhandlinger angaaer, da indseer jeg nu, at der laae megen

[1] Cfr. 12te Octbr. og 1ste Novbr. 1821.

Sandhed i Christies opmuntrende Ord til Rein, der frygtede, at han ei kunde opfylde sine Pligter som Biskop: „Du kan jo dog skrive dit Navn!“

20de Decbr.

Jeg fik i Dag et nyt Brev fra St. Thomas[1], egentlig et Slags Duplicat af det forrige, i Tilfælde, at det ei skulde være fremkommet, i det Væsentlige af samme Indhold, men langt kortere. I Roes over mig, og Bitterhed mod den danske — tildeels og norske — Regjering, samt adskillige fordums Venner, hvilke han ei nævner, er han udførligst. At være henslængt som Embedsmand paa et Sted, hvor kun forvildede Mennesker og andre, der ei kunne fortjene Brødet hjemme paa en ærlig Maade, og det efterat have været Deputeret i et Collegium, nager den gamle Mand, som nu gaaer i sit 66de Aar. Nogle af Øens Kjøbmænd roser han, derimod ere de fleste Embedsmænd liderlige Companer, og han haaber aldrig at leve den Tid, da han ikke finder Livet blandt dem afskyeligt.

21de Decbr.

Nationalvennen er mat, og lever neppe længe[2]. I Sammenligning med hvad Nationalbladet var i Sommer forekommer Udgiveren mig at ligne Gert i Harlekin Patriot, da Puff havde forbudt ham at tale Tydsk.

22de Decbr.

Morgenbladet er denne Gang saare interessant ved en, som det synes, fuldkommen authentisk Fortælling om Napoleons sidste Timer. Engang da en voldsom Forholdsregel

---

[1] Fra Pram, see ovenfor.

[2] Den ophørte i Decbr. 1823.

mod ham omtaltes, hvilken dog ei blev iværksat, skrev jeg: „Nu vilde den kjæreste Efterretning, jeg kunde faae, være den om hans Død, ligemeget om paa Sygesengen, ved Selvmord, ved Snigmorders eller Bøddels Haand.“ — Nei! ikke ligemeget! At den Mand, der vist havde Feil, men hvem jeg aldrig i hans Ophøielse eller Fornedrelse har kunnet nægte ærbødig Beundring, fik et saadant Endeligt, glæder mig dog. Han forudsaa Døden med Vished, fremskyndte den ikke og ængstedes ikke, han kaldte ingen Præst til sit Dødsleie (det troer jeg heller ikke, at jeg vilde gjøre; det maatte da være En af Tre, og Ingen af dem er i Norge), men da en Officer i et smertefrit Dieblik spurgte ham, om han troede paa Jesus, svarede han: „Behøver man at spørge derom? har jeg ikke gjort ved Guds Magt det jeg har gjort? og skal jeg ikke nu aflægge Regnskab for den Maade, hvorpaa jeg har opfyldt mine Pligter?“ Det er en engelsk Søeofficer, som har meddelt denne Beretning.

27de Decbr.

Ole Svanøen bragte mig Hilsen fra Raadmand Sagild og Hans Hauge. Den sidste er meget sygelig, men hans oekonomiske Forlegenhed synes at være forbi. Da Svanøe blandt Thingets Hakv- og Heelbønder unægtelig er en af de hæderligste og selvstændigste, talte jeg til ham med mindre Forbeholdenhed om Storthingsaffairer, end med den ellers agtværdige Kirkesanger Brynildsen, der var mindre stærk til at modstaae det Florske Parties Insinuationer. Svanøe finder Flor at være en farlig Mand; de vare et Par Gange i Dispute. Sebbelow hørte rigtignok til Oppositionspartiet, men taug for det meste, og havde et Par Gange Privataudience hos Kongen, saa at hans Befordring ei er utrolig. Pløen, Rosenkilde og Forligelses-Commissair Blom vare,

næst Flor, de værste Skraalere. Young virkede meest i Søndom.

Christie fortalte, at Directionen for „Harmonien" og „Den gode Hensigt" har søgt om Tilladelse at holde Bal paa Kongens Fødselsdag, uagtet det er en Løverdag, og at han har besluttet at give den. Alt hvad jeg kan gjøre derved, er med min Familie at udeblive og, for at hæve Tvivl om min Loyalitet, maaskee indbyde Byens Geistlighed til Middagsmaaltid, og der drikke Kongens Skaal. Derimod var det som skrevet af mit Hjerte, hvad Christie yttrede om Umuligheden af at opnaae det beneficerede Gods's Salg efter Loven af 20de Aug. Han troer, at det under nærværende Omstændigheder vil blive Staten til Fordærvelse, og har derfor i Sinde, naar Tiden kommer, slet ikke eller yderst sjelden at indstille noget Salg til Approbation. Han troer, at Bygsel, saaledes som den var foreslaaet paa det første ordentlige Storthing, er det eneste tjenlige Middel, og at der i næste Storthing nødvendig maa skee en Forandring.

29de Decbr.

Ludvig den 18de har lært af vor Konge at sige Nationens Deputerede Haardheder. Men jeg maa tilstaae, at vort Storthing aldrig har udladt sig saa djærvt, og at der, selv hvor Ludvig tager Bladet fra Munden, er megen fransk Finhed og Delicatesse i hans Udladelser. Jeg anklager ikke den Ene, ophøier ikke den Anden. Det kommer meget an paa, hvem Fyrsterne omgives af. Er man først Herre over de Stores Øren, bliver man det snart ogsaa af deres Mund.

Min Kone havde Brev fra Fru Skjelderup, der fortæller at Sverdrup er yderst hypochondersk, unddrager sig fra alt Menneskeselskab, taaler neppe at man snakker, endnu mindre at man leer i hans Nærværelse. Hos Bergh samles

en Slags Professorklub, hvor Sverdrup dog sjelden eller aldrig tager Deel.

31te Decbr.

Aaret er endt! Hvad min Stilling som Embedsmand, som Menneske og som Huusfader angaaer, har jeg nydt megen Glæde, men rigtignok ogsaa i første Henseende fundet adskillige Ønsker utilfredsstillede. Den sværeste Krænkelse, jeg har lidt, er imidlertid den, jeg led som Kongens Undersaat og mit Fædrelands Borger. Mit Haab om at den nogensinde ganske vil ophøre, er ligesaa svagt som for 6—7 Maaneder siden. Saaret gror til med Tiden og ophører at smerte, indtil det igjen oprives og bliver ulægeligt. Jeg skal aldrig glemme, hvad jeg skylder mit Fædreland, mine Medmennesker og min Familie. Overspændt Patriotisme skal med Guds Hjælp aldrig enten henrive mig til ubesindige Handlinger, eller nedsænke mig i sløv Uvirksomhed. Men heller ikke kan jeg glemme, hvad der i Aar er skeet; arbeide med det frie glade Hjerte som før, nei! det kan jeg ikke. — Tre engang berømte Digtere: Thaarup, Zetlitz og Rein ere bortvandrede, allesammen i den Alder, som efter Naturens sædvanlige Orden er Menneskelivets Grændse. Fred med de Hvilende! Men ogsaa Fred med dig, du beundringsværdig store, høit stegne og dybt faldne Helt, Napoleon! som i dette Aar naaede din saare mærkelige Banes Ende. For mange syntes du blot at være et ødelæggende, store Ulykke varslende Meteor, der drog henad Himmelbuen; andre saa i dig en rædselsfuld skjøn, men herligt funklende Stjerne. Hvilken af Delene du var, veed Han, for hvis retfærdige Dom du nu staaer; og hvad de ere, der fremskyndte din Undergang og jublede ved dit Fald, det veed ogsaa kun den

Alvidende — men engang drages frem for Lyset, hvad der var skjult i Mørket, og Hjerternes Raad aabenbares, og da skal Enhver vederfares Ret af Gud.

Den norske Tilskuer gjorde Publikum sin Afskedsvisite. Næst en intetsigende prosaisk Epilog, vare nogle flaue Bemærkninger om Kys den salig Sjels sidste Ord.

1822.

1ste Januar.

Provst Frimann blev Jubellærer den 19de Decbr. og vil nu tage Afsked. Han forlanger 150 Spd. Pension, og fra hans Side er det ingen ubeskeden Fordring, men det vil sandelig svie til hans Eftermand, hvis han faaer nogen, som er tvivlsomt. Han yttrer imidlertid i Privatbrev til mig, at hvis en fattig Mand faaer Kaldet, venter han ikke at see en Skilling fra ham, men mod en Krakeler vil han betrygge sig.

2den Januar.

Man har i Harmonien opfundet et skjønt Middel til at hædre Kongen og forlyste Ungdommen, uden at vanhellige Hvilebagen. Fredagen den 25de gives Consert; efter den dandses til Kl. $11^1/_2$, saa gaaer man tilbords. Inden Etiquetten byder at drikke Kongens Skaal er Midnat forbi, og det er da udisputerligen hans Fødselsdag. Man synger og klinker og drikker og dandser igjen og kjører hjem Løverdag Morgen. Det ligner Maaden, hvorpaa Grevinde Mörner celebrerede Dronningens Fødselsdag. — Dette var nu altsammen overmaade godt og vel, men at man anmodede mig om en Bordsang, det var bittert som Galde, og dog maa jeg drikke den sure Skaal; hvad skulde jeg egentlig indvende?

4de Januar.

Professor Arentz er endnu i Bekymring for Skole-underviisningen, da han behøver en Lærer i Latin i 3die Classe, og af de to nye Adjuncter Fritzner[1] ikke kan undervise andet end Begyndere, og Hallager ikke forstaaer andet end Fransk og Geographie. — Man vil vide med Vished, at Arentz ved Domkirken har faaet Tønsbergs Kald.

5te Januar.

Kirkedepartementet forlanger min Betænkning om et fra Biskop Bugge indkommet Andragende, hvor han, med sine sædvanlige Sarcasmer og Overdrivelser beklager sig over Kirke-Eierne, og søger at bevise de gjældende Loves Utilstrækkelighed til at aftvinge dem deres Pligters Opfyldelse med Hensyn paa Kirkernes Reparation. Meget forstaaer jeg mig ikke paa den Ting; imidlertid forekommer det mig, efter hvad jeg paa mine Reiser har erfaret, og de Slutninger, min sunde Fornuft uddrager deraf, som om det er vedkommende Autoriteters egen Skyld, om de vrangvillige Kirke-Eiere gives Magt til at trodse eller eludere Loven. Altsaa fraraader jeg Forandring. At give Love saadan Bestemthed, at ethvert muligt Tilfælde forudsees, er nok en Umulighed, og i det enkelte sjeldne Tilfælde, hvor Provst, Biskop og Stiftsdirection var i Uvished, vilde en Resolution eller en Dom i Analogie med andre gjældende Love udrette vel saa meget, som den evige Omkalfatring af Anordningerne, saa at man tilsidst vidste hverken ud eller ind. — Det andet Brev jeg fik med Posten var fra Flottmann, som allerede sender Ansøgning om Domkirkens Capellanie.

[1] Broder af den bekjendte Overlærer O. T. Fritzner i Throndhjem.

7de Januar.

Ogsaa i Aar har Hallager givet os en Snotra, der uden Tvivl har større Værd end den forrige. Fosses Riimkalender er virkelig Poesie. — I Rigstidenden stadfæstes Rygtet om Sebbelow. Han er nu kongelig Embedsmand; Flor og Hoel blive det vel ogsaa med det første. Saa indfinder der sig vel en ny Oppositionshøvding af samme Slags paa næste Storthing, for paa den Maade at komme i Embedsveien.

10de Januar.

De Jubelprædikener, Edvard Munch[1] sendte mig ved sin Broder har jeg nu læst, og tilstaaer, at jeg havde gjort mig større Forventninger om det Arbeide, den forstandige, smagfulde og beskedne Munch fandt at burde forelægge Publicum. Det er sunde Lærdomme og Formaninger, fremførte i et reent passende Sprog, men det er dog i Grunden ikke andet, end hvad man har læst mangfoldige Gange før under ligesaa smuk og mere original Indklædning. — Fra Læseselskabet har jeg i denne Tid en tydsk Bog kaldet „Glockentöne" af Frederik Terauss. Det er Scener af en ung Præsts Liv i en varm religiøs Tone, der hist og her grændser til Pietisme. For 30 Aar siden vilde dette Skrift sat mig i Henrykkelse; ogsaa nu læste jeg de fleste Stykker med inderligt Velbehag; nogle f. Ex. Foraarsaftenen, Aarsskiftet, Confirmationen, Guldbryllupet og Midnatstimen ere saare skjønne, men i Aarene 1791—93, da jeg læste Saltzmann, hørte Adler, besøgte Riber og hver Dag talte med Laub, svævede et Ideal for min Sjel, som jeg i den virkelige Verden ikke fandt realiseret. Vistnok vare disse Anskuelser mærke-

[1] Dengang Sognepræst til Gjerpen, P. A. Munchs Fader. Hans „Jubelprædikener" maa have været hans Taler ved Reformationsfesten 1817.

ligen forskjellige fra denne Mands, men Grundtonen var den samme: i det væsentlige nærede jeg, som blødhjertet, sangvinsk haabende Yngling de samme Forhaabninger som denne unge Præst i sin egen Menighed og i Naboe-Egne saae opfyldte; men hos mig skuffedes de grusomt, skjønt jeg derfor ikke vil give den mistrøstende Tanke Rum, at jeg nu, snart i 29 Aar har arbeidet forgjæves. Maaskee den Virkekreds, hvori jeg, efter eget Valg, hensattes, kan have bidraget dertil; i enkelte Menigheder f. Ex. Røgen[1], er det maaskee anderledes, men ellers læser jeg saadant nu med en Scepticisme, der da var mig fremmed. Det er en dyrebar Skat, jeg gjemmer i mit Hjerte, men udenfor mig sætter man saa overmaade liden Priis derpaa. Jeg tvivler høiligen paa, at denne Bog blandt Selskabets Medlemmer vil finde mange Læsere.

11te Januar.

Holberg er en Mand, der har vundet et berømt Navn, næsten over hele Europa, og har i flere Henseender gjort sig høit fortjent af den dansk-norske Litteratur. Det er netop 100 Aar siden han begyndte sin Bane som Lystspildigter med et Stykke, der end i vore Dage kan kaldes et Mesterstykke, og hvor man i Collegium politicum troer at see og høre en Lieutenant Hoel, Hans Barlien o. fl., som de i denne Dag vandre om paa Jorden. Hvor billigt, at dette Aar, over hele Norge og Danmark et Jubelaar, fortrinligen er det i hans Fødestad Bergen, og da denne Stad har et betydeligt Provindstheater, hvilken mere passende Maade at hædre hans Minde paa, end ved Opførelsen af hiint Mesterværk, ledsaget af anden Høitidsstads, som Skik og Brug medfører! Men saa venter man ogsaa, at denne Forestilling

[1] Hvor Christian Holst, Statsraadens høitagtede Fader, var Præst.

er Stykket og dets Forfatter værdig, og at det ei skal siges: „To af Kotzebues Stykker gaves med Held i det samme Aar, da „Den politiske Kandestøber“ paa selve Digterens Hædersdag, jammerligen forfuskedes.“ Dette var imidlertid Tilfældet. — Ved Bordet forefaldt et Optrin, som erstattede mig alle de andre Flauheder. Den 86aarige Olding, Professor Arentz havde bivaanet Skuespillet, sad med til Bords og blev siddende til Maaltidet hævedes Kl. 1. En Sang omdeltes, digtet af Sagen, ret con amore, i hans forrige Disciples Navn. Alle de af disse, som vare tilstede, med Siftamtmanden i Spidsen, traadte frem og istemte den; paa en skjøn og passende Maade udbragte Christie Skaalen, og i deres Navn, som ei havde havt ham til Lærer, tilføiede jeg vor Hylding[1].

12te Januar.

Finantsdepartementets hele Personale med Vogt i Spidsen har været hos Grev Wedel og gratuleret ham Nytaar, beklaget hans Bortgang, og udbedet sig hans Bevaagenhed. Rigsrettens Dom synes jeg dog burde oppebies.

15de Januar.

Boyesen tænker at søge Domkirkens Capellanie. Arme Flottmann! hvorledes vil du bestaae? Her tør jeg bekjende, at jeg helst ønskede Flottmann, at, ligesom Jesper Oldfux's Legeme var i Tyboes Hær, men hans Sjel i Magisterens, saaledes er mit Hjertes Bøn for Flottmann, medens min Pen anbefaler Boyesen, men — fiat justitia! pereat mundus! og uretfærdigt var det, om en saa talentfuld Mand som Boyesen i sit 50de Aar ikke fremfor alle Norges Præster fik Domkirkens Capellanie[2].

---

[1] Smlgn. (J. Michelsen): Det dramatiske Selskab i Bergen, S. 80 flg.

[2] Han blev ogsaa udnævnt til dette Embede 23de Marts s. A.

18de Januar.

Med Brun i Spidsen har samtlige Ministerium erklæret ei at kunne eller ville prædike i det dem anviste uanstændige Locale for Raadstuens Arrestanter. Hvad Slaverne angaaer, da har Generalen fanget sig i sin egen Snare, ved at angive Slavestolenes Beliggenhed og Umuligheden i at høre Prædiken der, som Grund til at de aldrig komme i Korskirken.

19de Januar.

Flottmann gjentager sin Bøn om, at jeg umiddelbar til Kongen selv vil tale hans Sag. Jeg kan virkelig ikke tjene ham deri. Deels har jeg aabenbar engang vedkjendt mig en Grundsætning, som jeg ikke, uden at begaae Inconseqvents kan vige fra, deels vilde jeg herved paalægge mig et Baand for de kommende Dage. Anbefalede jeg nogen paa den Maade, saa fristedes jeg til at gjøre det, naar jeg fik en Svigersøn, som trængte dertil, enten han fortjente det eller ei. Aldrig skal jeg som Fader, kun som Biskop ad officiel Vei, anbefale den talentfuldeste unge Mand. — N. Hertzberg er høiligen forbauset over, at Jersin var foreslaaet til Hædersmedaillen. Det er hermed m. m. som efter Sneedorfs Ord med det Stjernebillede, Bogenhard vilde have indviet: „Josephs fromme Ønsker". Skulde hver Mand, der gjerne vil det gode, men gjør intet for at fremme det, lønnes med Hædersmedaille, saa kunde alt Bankens Sølv opmyntes i slige Medailler.

21de Januar.

Min Sang til Harmoniens Souper lykkedes mig saa vel, at jeg finder det Umagen værd at afskrive den her[1].

[1] Digtet medtages ei her, da det i sig selv liden Interesse har og desuden er trykt i Pavels's Biografi og Dagbøger (Bergen 1869) S. 514—515.

23de Januar.

I mit Brev til Provst Lind lod jeg ham vide, at jeg formedelst Nielsens Bortgang og Kinds Vacance ei kunde fritage ham for at følge mig paa min hele Reise i Sommer, hvis jeg kommer til Søndfjord, og at jeg aldrig oftere anseer mig berettiget til at unde ham den Dispensation, der efter Ansøgning bevilgedes ham forrige Aar. Jeg gaaer netop samme Vei med ham som i mit første Embedsaar med salig Provst Wingaard, og jeg haaber ogsaa Maalet skal vorde opnaaet. At nedlægge det Præste-Embede, man skal leve af, helst naar man er en fattig Mand, er tungt; men at renoncere paa en forfængelig Ære, naar man ei vil eller kan opfylde de dermed forbundne Pligter, det bør ei koste Selvfornægtelse. Lind har megen honnet Ambition, og at modtage Heiberg som Visitator vilde uden Tvivl saare ham. Men Puus faaer taale det; vil han ikke visitere hos Heiberg, faaer Heiberg visitere hos ham.

25de Januar.

Af Brun hørte jeg først den synderlige Historie, som siden fortælles over den hele Bye, at den stærke Lynstraale i Mandags foer lige forbi Kjøbmand Columbo, som gik Borgervagt paa Torvet og beskadigede hans Næse, der blev ganske blaa, og som man befrygtede der skulde gaae Kolbrand i, men den skal dog nu være uden Fare.

27de Januar.

Katechet Reimers anpriste i Dag Sygdoms Gavnlighed. Denne Gang holdt han sig forsaavidt til Texten, at den blev et ret passende Motto, thi at han som Valle og Nordal Brun hele Prædikenen igjennem skulde have den for Øie, var formeget forlangt. At Sygdom forbedrer os, drager os fra Verden, fører os til Gud var Talens ulogiske

Dele. I første Deel sammendyngedes en Hob Bibelsprog af ganske forskjelligt Indhold og Tendents, skjønt de fleste i sig selv vare smukke og opvækkende. I anden Deel vendte han tilbage til sin gamle Idee, som jeg engang før har gjort Indsigelse imod, at de Lidenskaber, som tie under Sygdommen, heller ei lade sig fornemme, naar den er forbi. Ogsaa oversaae han aldeles den Omstændighed, at der er nogle Affecter, som Sygdommen just vækker og forstærker f. Ex. Brantenhed, Mistænksomhed, Misundelse, andre, som saare vel kunne bestaae med den, f. Ex. Gjerrighed, hvorpaa man, trods Kathechet Reimers's Benægtelse, har mange Exempler. Millionairen Niels Brock, som ei vilde kjøbe den Sundheds-chokolade, Lægen havde tilraadet ham, fordi den kostede et Par Mark mere end den sædvanlige; den Frue, hvis sidste Ord var Befaling at bruge Spædelys, hvor de omstaaende talte om at ville bruge Formelys; en for ikke længe siden afdød riig Kone her i Byen, der paa sin Dødsseng lod Stadsstuen forvandle til et Spisekammer for at hun i næste Værelse kunde see og høre, hvilke Madvarer der afhentedes, ere frappante Exempler og vist ikke de eneste. Tredie Deel af Prædikenen var den bedste, men altfor lang, fuld af Gjentagelser og uordentlig. Hvad han sagde om Bønnen, var det vakreste i den hele Prædiken. — Denne Mand skal være en af Byens bedste Prædikanter, er vel ogsaa, hvad det Udvortes angaaer, den meest begavede; men hvad er det? og hvad skal jeg der? Synges der gode Psalmer, de røre og opmuntre mig, men naar de ere forbi, ønskede jeg mangen Gang, at Velanstændigheden tillod mig at gaae hjem. Kan Taleren ei virke paa mit Hjerte (og det er saa yderst sjelden og kun da, naar jeg gjenkjender hans eget Hjerte i hvad han siger) saa hører jeg med kritisk Øre, og det er godt, naar man skal give Charakteer for en Dimisprædiken, men ikke naar man gaar i Guds Huus for at søge Opbyggelse. Den

fandt jeg ved de gamle, gode, hjertelige Psalmer, men aldeles ikke ved Katechetens Prædiken.

29de Januar.

Oberstlieutenant Dons bragte mig Præsten Schultz's Taler ved Confirmationen i Apr. f. A. Jeg tilstaaer, at jeg heller læser, hvad han har talt paa Storthinget, end hvad han har sagt paa Kirkegulvet og for Alteret. Deres Smukhed og Correction indrømmer jeg; derimod finder jeg dem ingenlunde bibelske. Man seer, at han har valgt Clausen til sit Mønster, og at han, ligesom den lille Ascanius, ikke kan holde Skridt med sin Forgjænger. Ogsaa jeg var engang „ein freier Mann", som Marezoll skal have kaldt mig, men der var i mit Foredrag en Varme, en Overbeviisning, en Hjertelighed, som gjorde, at selv en Suhr og Hjorthøi hørte mig med Fornøielse. Schultz derimod taler nok om Følelser, men lægger dem ikke selv for Dagen, ligesom man og gjerne, uden at citere dicta probantia for Forsoningen, den hellige Aands Naadevirkning o. dl., kan anbringe mangfoldige skjønne og opløftende Bibelsprog i sin Prædiken, men det gjør ligesaalidt Schultz, som Røtting, Jersin o. fl., der uophørligen lade os høre deres egne Ord, forvissede, som de synes, om, at de ere langt smukkere end Skriftens. Correcte ere som sagt Talerne, men dog kan jeg ingenlunde frikjende dem for Gjentagelser baade i Tanker og Udtrykke, som jeg aldrig i uskrevne, ja ustuderede Taler gjør mig skyldig i.

30te Januar.

Ansøgning fra Balchen om Domkirkens Capellanie sendtes mig i Gaar af Krohn paa Lungegaarden, og afgik did igjen i Dag. Jeg bragte H. M. i Erindring, at jeg varmt og fast udelukkende havde anbefalet ham til Korskirkens Capellanie; jeg forsikrede, at han endnu besad de samme gode

Egenskaber som da, og at han vist blev den af Byens Menigheder, for hvilken han beskikkedes som Lærer, velkommen, men hvad dette Embede angik, da maatte jeg henholde mig til, hvad jeg havde paategnet de forhen indgivne Ansøgninger, og da Ingen veed, fra hvem de vare eller hvad de indeholdt, blev ikke Krohn synderlig klog af det.

3die Febr.

Jeg har nu i mangfoldige Aar hørt saadant skrækkeligt Væsen gjort af Trondhjem, den Cultur, den behagelige Omgangstone, alle de mange fortræffelige Egenskaber, der udmærker denne Stads Indvaanere blandt deres Landsmænd, men jeg maa tilstaae, næsten ikke Een af dem, som ere komne derfra, har jeg fundet noget mærkeligt ved. Der er nu de tre Officerer Dons, Scharffenberg og Knoff; sammenlign dem med Rein og Holck -- kan der være Spørgsmaal om hvem Fortrinet tilkommer? De indfødte Trøndere, jeg har kjendt som Storthingsmænd: den ubetydelige Statsraad Knudtzon, den opblæste Sodemann, den temmelig vindige Oxholm — hvad udmærkede, hvad anbefalede dem i eller udenfor Thinget? Bernhoft er en behagelig Mand, men staaer han i Cultur, i utvungen Omgangstone, i nogen Henseende ovenfor dem, der udgjøre la bonne compagnie i Bergen? tør han engang maale sig med Assessor Hagerup og vel flere, som alle deres Dage har levet her?

4de Febr.

Vohr synes at sætte mindre Priis paa N. Hertzbergs astronomiske og meteorologiske Observationer, end denne gjør selv; desuden er det virkelig at befrygte, hvad jeg og tildeels veed af Erfaring, at Mandens Embede maa lide ved de mange allotria.

5te Febr.

Fra Neumann fik jeg et kort Brev, men saa indholds- rigt, at jeg kunde fristes til at afskrive det in extenso. Til udførligen at besvare alt hvad jeg i Høst skrev ham til, havde han endnu ikke Tid; blot fire Octavsider sendte han mig: 1. For at meddele mig en Anecdote om en fræk Qvinde, som havde myrdet 3 Børn, til hvem en Præst var kommen med venligt Alvor, for at give hende Raad i den farligste af alle Sygdomme, og som svarede ham: „O med Sygdommen har det nok ingen Fare; N. N. som var i lig- nende Tilfælde med mig, er bleven benaadet.“ — 2. For at — dog her maa jeg anføre det Hele; quot verba, tot pondera! Altsaa: „For at fortælle dig, om du ikke veed det før, til hvilke Afskyeligheder aura vulgaris kan lede, og paa hvad Standpunct Culturen staaer i Christiania. For at skaffe Folket ɔ: Pøbelen fri Adgang til Juleglæde, faldt Statholderen paa det ulykkelige Indfald at aabne den Pa- villon i Kongens Have, som Christiania Borgere for nogle Aar siden byggede til H. M. og i hvilken du og jeg har spiist med ham, for hvemsomhelst der med eller uden Maske vilde om Aftenen fra 6 til 12 gaae hen og dandse. For en Dands skulde til Musikanterne betales 2 Skilling. Stat holderens egne Tjenere i fuldt Livrée forestod Be- værtningen. Man skjænkede Brændeviin og Punsch. Gud veed hvad mere, for den rede Skilling. Der kom alskens Mennesker fra Bureauchefen af og indtil Brygge- bæreren, fra Fruen af og indtil Trappetøsen. Alle Byens Kiselinker tyede derhen, og Dandseboderne paa Grønland stode til Svendsens og Rasmussens Fortvivlelse, tomme. Man ikke blot dandsede og drak; men man sloges. En Mand mistede et Øie, som nok Student Frellsen var med at skille ham ved. Ikke det alleneste. Man promenerede efter Dandsen i Haugen parvis. Man ødelagde

Blomsterpartierne, beskadigede Træerne, vanhelligede Templerne. En Lieutenant sidder paa Fæstningen, for at have spændt Fyldingen ud paa Døren af det lille Lysthuus ved Porten, hvor han helst gad være selv anden i Mørke. Man behøvede end ikke at gjøre saadan Vold. Det store Lysthuus ved Søen, hvor Kongen pleier drikke Caffe, stod aabent, ubelyst. Dog nøiedes man ikke med dette. Man fik, Gud veed af hvem, Entré til Badekammerne mod billig Betaling for at ofre til Venus vulgivaga. Der fortælles saamange forargelige Historier at det er fælt!" Gud bevare mig og mine Børn fra nogensinde mere at flytte til Christiania. Om her paa Fredag kom Brev, at Biskop Bech var død og at man tænkte paa at indstille mig til Christiania Bispestol, — uden videre Overlæg frabad jeg mig dette bestemt paa Løverdag. Endnu fortæller Neumann, at Tjenere, Kudske og Trappetøse have oprettet et dramatisk Selskab paa Hammerborg, hvor en Underofficer er første Acteur.

Rigstidenden begynder med to Digte til Kongen. Det ene, betitlet: „Til Fædrelandets Fader" er af Provst Munch, og i mine Tanker denne kjække Mand aldeles uværdigt. Det er blot og bar Smiger uden Henpeg til, at noget her eller andetsteds kunde ønskes anderledes, end det er. Digtets poetiske Værd ukrænket, kunde det gjerne ligget i en af Magister Rosiflengii Skuffer, og udleveres til hvilkensomhelst Europæer, der underdanigst vilde præsentere sin Konge et Lovdigt paa hans Fødselsdag. Fremdeles seer man, hvorledes den 26de Januar feiredes i Christiania med Parader og Hurraraab, Middagsmaaltider, Fattiges Bespiisning og Bal hos Statholderen. Paa nogle smaa Navneforandringer nær, f. Ex. i hvis Vinduer de smagfuldeste Transparenter vare anbragte, kunde man gjerne fra det ene Aar til det

andet afskrive den Stads Ord for Ord. Det er hverken aliter eller aliud.

6te Febr.

I Morgenbladet staaer en Geburtsdagsvise af Olsen, at „Glutten alt i sin Vugge stammer: Fædreland!“ og at „Carl Johan opflammer hver Normands Bryst“. (Hvormed og hvortil?). Saa siges der og, at „Norges Fremtids Held og Ære uopløseligen binder sig til den 26de Januar“. For nogle Aar siden bandt de sig til den 28de samme Maaned. Det Baand opløstes, og hvilket jordisk Baand er fast? Forlader Eder ikke paa Fyrster, paa et Menneskes Barn, hos hvilket er ingen Frelse. Salig er den, hvis Hjælp Jakobs Gud er, hvis Haab er til Herren vor Gud, som skabte Himlen, Jorden og Havet — som holder sine Løfter evindelig!“

7de Febr.

Paa Concerten i Aften udførtes Hovedpartiet i en Trio af Apotheker Bulls lille Søn[1] til almindelig Henrykkelse. Han har et stort musicalsk Talent, men det skal ogsaa være det eneste, hvortil han har Lyst eller Anlæg.

8de Febr.

Efterat have fuldendt min Indstilling om det Stiftrupske Legat, fik jeg den ulykkelige Idee at tage frem de nyere Constitutionsforslag, ja Tanken om at skrive offentligen derom, fornyedes endog hos mig; men for min egen Roligheds Skyld bør jeg nok lade det være, thi ved at gjennemlæse Kongens Forslag, især om den nye Adel, paakom mig en Beklemmelse, der virkede ufordelagtigen paa min Natteroe.

---

[1] Den dengang 12 Aar gamle Ole Bull.

Igjen svævede for mig sidste Sommers høist betænkelige Optrin, og den Letsindighed hvormed Christiania Indvaanere dandsede paa det tynde Blomstertæppe, hvormed Afgrunden bedækkedes. Og nu Geburtsdagsdigternes Udtryk af Glæde og Beundring, som om alt var saare godt! I min Sjel har fæstet sig en Braad, som vel intet uden Døden kan udrive. Ikke i Octbr. 1814 anede det mig, at jeg nogensinde skulde blive saaledes tilmode over de to Rigers Forening, som jeg er nu. Nei! skrive for og imod Grundlov og Propositioner hvo der vil. Min Pligt fordrer af mig, ikke, førend det er nødvendigt, at berøve Staten en duelig og driftig Embedsmand, min Kone en trofast Ægtefælle, mine Børn en kjærlig Fader. Jeg er i en Stilling, Gud skee Lov! hvor jeg hverken fristes til Smiger eller opfordres til at sige ubehagelige Sandheder. Hvad det nu er for en Følelse, der undertiden rører sig i mit Indre og vinker mig frem paa den politiske Bane: Ærgjærrighed eller Frihedsaand, dødeligt Fiendskab til alt, hvad der seer ud som Despotisme og Menneskerettighedernes Krænkelse — jeg bør dæmpe den i dens Udbrud. Den fortærer mig selv, og gavner intet Menneske.

9de Febr.

I Rigstidenden staaer den Cantate, der paa Kongens Fødselsdag opførtes hos Sandels. Bohrs Døtre har skrevet hid, at den er af Munch, hvilket smerter mig ret inderligen. Den Mand, som det ene Aar til almindelig Forbauselse sigter Rigets Statholder for Helligdagsbrøde, og i det andet, efter dennes Anmodning, til en Løverdagshøitid skriver en Cantate fuld af Smiger, i hans Barm boer neppe ægte Selvstændighed. — I Morgenbladet er fra Dagen overført en kraftig Indsigelse mod fattige unge Menneskers Ægteskab, hvorved de og deres Børn falde Fattigcassen til Byrde.

Regjeringen har Gud skee Lov endnu ikke taget Notice af de offentlige Forestillinger, som ere gjorte herom, ja jeg troer ikke, at der paa noget af vore projectrige Storthing er fremført et eneste Forslag om saadan Tvang. I det Øieblik, jeg seer, at den Ting vises Opmærksomhed paa høiere Steder (og maaskee før) skal jeg gjøre alvorlige Forestillinger derimod. Den vilde i mine Øine være et Brud paa Menneskets helligste Rettigheder, et nyt Skridt til at give vor synkende Moralitet Naadestødet.

Holtermann leverede mig til Gjennemlæsning en Liste over alle til Ind- og Udførsel i Aaret 1821 fortoldede Varer. I Forhold til den megen udenlandske Stads, vore Damer bære, synes Indførslen af Damepynt meget ubetydelig.

11te Febr.

Departementet synes at have fundet Behag i mit Forslag til at ophæve Forbudet mod Jordpaakastelse indtil Attest kunde forevises, at Dødsfaldet var anmeldt for Skifteforvalteren, og man havde indladt sig i Correspondance med Justitsdepartementet derom. Dette havde indhentet vedkommende Embedsmænds Erklæring, men disse for hvem en Lensmand naturligviis er en vigtigere Statens Borger, en accuratere og troværdigere Menneske, end en Præst, have modsat sig denne Forandring. Da altsaa Andragendet ei finder Understøttelse af de verdslige Autoriteter, troer man ei for Tiden at burde gjøre noget afgjørende Forsøg paa at bevirke Forandringen. Ja! Biskop Bech havde vel Ret i, hvad han sagde i sine Taler ved Munchs Ordination og min Indvielse til Bispe-Embedet: „Fyrsterne og de Vældige, de som regjere i denne Verdens Mørke, Ondskabs Aander under Himmelen" — det er en slem Yngel!

13de Febr.

Mariane er i Bedring, men kan dog ikke gaae paa Prøve i Morgen. Henrik Meyers og Apotheker Bulls Koner ere meget syge. Lagde en af dem sig til at døe, røg den hele Viinhøst i Lyset. Nu da dette skrives, haaber man dog, at begge overstride denne Gang.

(Ende).

Af

Pavels's Brevvexling.

Correspondance

mellem

Pavels og daværende Sognepræst til Asker
Dr. J. Neumann.

Bergen 9de Septbr. 1817.

— — — — — — Den 29de drog vi endelig over Gallerne og Vindhellene, frygtelig skjønne Egne, hvis Lige du vist aldrig har seet. Op og ned ad alle disse Bakker, endog paa næstsidste Station, hvor Veivæsenets priselige Omhu havde ladet store og smaa Stene, nedrullede ved Fjeld- og Sneeskred i Mai ligge urørte sidst i August, stod vor Phaeton sig tappert og leed ikke mindste Skavank. Et Sted var dog reent impassabelt. Vognen maatte skrues fra Stykke for Stykke, og bæres forbi en stor Steen, der laae midt i Veien, medens vi spiste Frokost paa corpus delicti. — — — — — Den 31te besteeg vi Bispebaaden, hvor Lykken fulgte os ligesaa troligen, som i Phaetonen. Det er en yderst bequem Baad, hvor 7 Mennesker sidde mageligen under Tag, Bispen præsiderende i Midten i sin Lehnestol. 10 Mennesker roe den frem i temmelig stærk Modvind. — — — — — — Bispegaarden er gammel og kunde trænge til megen Reparation, men er dog, selv i dens nærværende Tilstand, en meget bequem og anstændig Bolig for en Bispefamilie. Her er mange Værelser, hvoraf vi dog have Brug

for de fleste. De nedenunder ere temmelig mørke, men tætte og luftige. Der er saa høit under Loftet, at vi gjerne kunde have de prægtigste og eleganteste Lysekroner. — Vi boe paa Kirkegaarden og omgives af Grave. Til disse og den herlige Domkirke, til Gaarden og Haven er den eneste Udsigt. Vi leve altsaa i megen Roe, fjernede fra Verdens Tummel. Haven er stor og ovenfor den er en Eng opad en græsselig høi Bakke, der skal have Græs for 2 Kjør. — — — — — — — — Til Archivet hører og en Hob Embedet ganske uvedkommende Bøger, f. Ex. Badens latinske Lexicon og 85 Expl. af Prof. Pihls i sin Tid famøse Anvisning til i enhver Bye og hvert Sogn at frembringe de fornødne Klæde-Fabricater. — — — — — —

Din trofaste
Pavels.

Asker Præstegaard 16de Octbr. 1817.

Kjæreste Pavels!

Nu lægger jeg Papiret frem, som skal bringe dig Velkomsthilsenen til Bergen fra Asker, og min inderlige Tak for dit kjære, interessante, vennehulde Brev af 9de Septbr. Enhver anden i din Kreds vilde maaskee undre sig over, at denne Hilsen og denne Tak fra en Ven kom først efter 6 Ugers Forløb: kun du ikke, som erindrer vor Aftale og kjender min prosaiske Nøiagtighed, der har vant sig til „for Ordens Skyld“ mangengang at stænge med Jernhaand for de heftigste Længsler. Jeg vil hermed have dig sagt, kjære Pavels, at min indre Følelse skulde gjerne strax, saa fage som dit Brev var anammet og gjennemlæst og atter læst gjennem, have overladt sig til Udtømmelse og Hilsen og Tak: men at jeg har betvunget den, og holdt mig til Reglerne, netop fordi den mellem os aftalte Correspondance er mig

saa kjær, at jeg ved ingen utidig Overtrædelse af de bestemte Terminer vilde bringe den af Lave. Nu veed du, at jeg først i December skal have et Brev fra dig: og saaledes skulle vi regne med hverandre, om Gud vil, indtil Dagenes Ende. — — — — — — — — Hvad du fortæller om B.[1] har bestyrket mig fuldkommen i mine Begreber om denne forroste Mand. Jeg troede aldrig Freden ret; thi jeg lærte for lang Tid siden, af en Correspondance, som han førte med en vis Stormand blandt os (der nu er i Stockholm), at kjende hans Smigeraand og hans ikke vel maskerte Forfængeligheds-Syge. Der gives overalt i hans literære Liv mangt et Factum for, at han forstod at dreie Kappen efter Veiret, i hvor meget det end lod som om det var selvstændigt alt, hvad han gjorde og sang og skrev. Dog, han havde fra andre Sider Fortjenester, som tilsløre hine Smaasynder. Han havde Kraft i sin Aand og dyb Følelse i sit Hjerte. Derfor fængslede han andres Aand og Hjerte, og var altid istand til at spille en stor Rolle, saa ofte han vilde være det store Hjul i en Operation. Han var under de seneste Dages Tildragelser for gammel og physisk affældig til at kunne være det. I andet Fald skulde letteligen meget hos os havt i denne Stund et andet Udseende — om til det Heles Vel, det vil jeg ikke sige.

Nu veed du da at Slotskaldet er besat. Gud give Munch Lykke med det! Men han maa ikke vente saa udelte Stemmer som Du. Jeg taler naturligviis ikke om den hæse, gemene Stemme, som løb strax imod ham gjennem Nationalbladet. Den Stemme kom vist ikke engang fra Christiania — snarere fra Drammen. Imidlertid kan Statsraadet fremlægge sit Forslag for hele Verdens Øine. Det var fast en Ancienitetsliste, og neppe var Nogen forurettet. Heller ikke

---

[1] Biskop Brun.

er jeg istand til at udfinde, hvem man heller skulde givet det til. Gamle Hofgaard[1] har allerede leiet for Munch den anden Etage i Hansons (nu M. Ankers) Gaard i Kirkegaden for 80 L. St. om Aaret. — — — — — — — — Der har været Optøger i Christiania. I Artilleriefkolen skal en Lieutenant K. Crøger, en Søn af Præsten, have fornærmet Schjøtt. Schjøtt[2] lod ham arrestere. Han forlangte Krigsret. Krigsretten dømte ham til jeg veed ikke hvor lang Arrest. I Arresten levede han herligt med Steeg og Viin og Punsch i Overflod. Da Schjøtt engang spadserede forbi, stak man endog Hovederne frem og vrælede: „Min Søn, om du vil i Verden frem, saa buk!" Schjøtt fandt sig atter fornærmet og lod en Capt. Antzee paaklage denne Uorden. Vedkommende bleve irettesatte. Men de truede Antzee paa Livet. Antzee har sit Liv kjært, og klagede for Excellencen. Excellencen gjorde saa smaat Nar af ham for hans Livkjærlighed, men gav dog Stabel Ordre at advare disse overmodige Knegte. Imidlertid blev Arresten da, efter Dommens Fuldbyrdelse, hævet. K. Crøger slap ud. Men da samlede han og hans Kammerader sig, i Fællesskab med nogle Studentere, i et Værelse Væg i Væg med Schjøtts Gaard og holdt et Bacchanal, som skal have været til Afsindighed, og sang af fuld Hals ud af Vinduerne en ny, velskreven, men lidt plump Vise, som begyndte saa: „Min Søn, om du vil i Verden frem, saa syng." Der stimlede Folk udenfor. Pøbelen raabte Hurra til dette lystige Spøg, og — et Par Officerer skal have gaaet ud paa Gaden og takket den høistærede Pøbel for dens Opmærksomhed. Videre veed jeg ikke. — — — — — — — Mit Korn har jeg

[1] J. St. Munchs Svigerfader, dav. Sognepræst til Sigdal, siden Proprietær paa Fornebo.

[2] N. Schjøtt, Artillerimajor.

faaet vel ind, men kunde faaet det tørrere, om jeg havde vovet det. Jeg kjørte, af Frygt og Angest, en heel Nat ved Maaneskin og Lygtelys. Det var en poetisk Indhøstning. Siden (og i hele October) har vi havt det deiligste Veir af Verden.

Din trofaste Ven
Neumann.

Bergen 29de Novbr. 1817.

— — — — — — Hvad indlagte Lap indeholder har intet Menneske hverken her eller i Christiania, naturligviis Kone og Børn undtagne, af mig faaet Underretning om. Du er den Mand som kan tie, som ei heller kan eller vil uddrage ublid Fortolkning deraf, og som med Glæde vil gjenkjende din, som min, store og hæderlige Velynder[1].

Lev vel; uafladelig er jeg din hengivne

Pavels.

Jeg skriver mere paa 3 Foliosider, end du paa 3 Quartsider; husk paa det en anden Gang.

Asker Præstegaard d. 10de Jan. 1818.

— — — — Billetten, som Du betroede mig, er i Dieblikket tilintetgjort. Jeg kan staae med Taarerne i Dinene, naar jeg seer to gode Mennesker mødes, og ikke pjatte hinanden Complimenter til paa fransk og svensk, men med et ærligt Haandtag og to Ord lade hinanden fornemme, at de erkjende hinandens Værd. Ikke anderledes var det mig tilmode, da jeg læste hiin Billet, der atter bestyrkede min Troe

[1] Se herom Pavels's Dagb. 1817—1822, I, under 12te Sept. 1817 (Pag. 195).

paa C. J. Men, visselig den Billet var ikke for Verden. Den kunde blevet meget ilde udtydet. Derfor — Tak for din Fortrolighed! I min Barm er den gjemt som et qvægende Klenodie. — Du afmaler mig Bispelivet saa vakkert, at jeg jo kunde faae Lyst til at blive Bisp, hvilken Lyst kunde blive min Ulykke, da Hr. Conrad N. Schwach, Candidat i Lovkyndigheden, nu har sat en Pind derfor, hvorom jeg siden skal mælde. Din Collega i det Verdslige, Christie, har jeg nylig talt med. Din Frygt for at miste ham, troer jeg er ugrundet, da jeg neppe forestiller mig ham redebon til at ville sætte sig i et Statsraad, aldenstund han kan vente at blive permanent Præsident i Storthinget hvert tredie Aar. Han descenderer eo ipso, og følte dette maaskee allerede 1814, da han første Gang afslog den ham tilbudne Hæder. — — — — — Fredrikshalds ulykkelige Skjæbne kjender du. Frue Jan Ankers blev af en Skipper baaren ud af sin Seng, hvori hun laae syg, og var nær indebrændt. Hun havde faaet sine Obligationer ud af Skabet, men for at redde en Guldskaase, lod hun hine brænde op. Ilden kom deraf, at Pigerne havde gjort sig lystige om Natten og brændt Caffee, og sat Caffebrænderen eller Panden, saa varm som den var, under eller paa en Bænk, som omsider tændtes, da de havde faaet Caffeen i sig, og vare gangne til Sengs. Samme Nat brød Ild ud et andet Sted i Byen. — Hvad skal jeg sige dig om Aggershuus Amts Repræsentantvalg? Jeg var Valgmand, og ærgrer mig. En Ole Norby, som for nogle Aar siden, hvorom Falsen veed bedst Besked, var indviklet i en famøs Sag med nogle Slagtebønder, blev valgt med 11 Stemmer. Stemmerne vare ellers saare fordeelte. Jeg fik fire Stemmer. Glad var jeg, at jeg slap. Bech var ikke paa Valget, troer jeg, for Christiania, hvis Valg der ogsaa var noget snurrigt i. Matthiesen drev det ikke igjennem at blive Repræsentant, ihvor

mange ydmygende Bestræbelser han gjorde sig derfor. Du har Ret i det: det honetteste Valg er maaskee Smaalehnenes. Provst Schnitler siger man imidlertid kommer ikke. Saa bliver da Præstestanden ingen til Forargelse paa dette Storthing. Sebbelow ansees af alle Fornuftige for en Charlatan, men han har den hele høistærede Pøbel paa sit Partie, og stod Coursen i deres Magt at styre, saa vilde den allerede, af de Tingesters Forventelse, som skulde komme, være al pari med det røde Guld. Det er utroligt, hvad Haab denne Nars Projecter har fyldt Publicum med. — At Schultz er en brav Mand har jeg i en enlig Conference med Kronprindsen og Wetterstedt debiteret, tvertimod den Sidstes Formening, hvortil det syntes som den Første hældede. De lode mig rigtignok efter en vidtløftig Deduction beholde Seieren, men hvorvidt de endnu troe ham, det staaer derhen. Jeg er glad ved at see saadanne Mænd paa vort Storthing. — Præsten paa Kongsberg[1] blev ikke denne Gang Repræsentant. Han har da faaet Røgelse nok i et af de sidste Nationalblade, hvori han i Forening med Forfatteren til den gemene Anke mod Munchs Ansættelse — risum teneatis! Søren Tybring! — og Sebbelow er bleven gjort til det patriotiske Kløverblad, ved hvilket enhver Normand herefter, noles volens, skal frýde sig. Har du læst noget mere djærvt og uforskammet mod Regjering og enkelte Personer, end dette Stykke. Du veed vel, man gjetter paa En, som Forfatter, der deler Navn mellem dig og Hjelm?[2] Læser du nu videre i samme Nationalblads følgende Ark, saa finder du et Par Ord fra mig til Hr. Schwach i Anledning af et Skandskrift — saa maa jeg kalde en Bedømmelse over min Beretning i Saga om Deputationens Reise

[1] A. Bonnevie.

[2] Pavels Hielm, see Forf. Lex.

til Stockholm 1814 — under Navn af „Dr. Neumanns Offer paa Sagas Alter[1], vurderet af C. N. Schwach", som han annoncerede samme Dag, som Sagaheftet blev annonceret, hvilket han Ene, som Correcteur af Saga, var istand til at gjøre. Det er noget gemeent Tøv, uden al Vittighed, og hævner sig selv paa sin Forfatter. Du faaer det vel at læse, og vil see fra hvilken skjæv Synspunct han bedømmer min Beretning. Nu kommer der vel en Strøm af Uartigheder ovenpaa min Replik, men den lader jeg flyde uophol-delig til Lethe. — Inderlig Tak for din vakre Reformationsprædiken, der lod mig erkjende dit Mestertalent til at holde dig Texten nær. — — — Sande er ikke bortgivet endnu, og Munch er fortvivlet, thi han vilde gjerne flytte ind til Christiania i denne Maaned, og kan nu ikke. Imellem os — der møder ham megen Modvillie baade i Christiania og i Agger, og han maa være paa Vagt. — Gamle Lumholz trodser Læger og Død. Han var overgivet af Lægerne aldeles for kort Tid siden, og nu mener jeg snart Døden selv overgiver sine Fordringer paa ham, thi see — han gaaer atter ude, og vil endog snart præke! Som Stiftsprovst er han nu virkelig uefterrettelig. — Stenersen har endnu sit Collegium fuldt, fra Slagteren til Excellencen. Sverdrup vil læse sine Collegier, trods alle Storthingets Fordringer paa ham. Jeg beklager hans Fordøielse. — — — — — — — — Hvad siger du nu om mine 3 Foliosider? He? — — —

Din uforanderlig hengivne
Neumann.

[1] Neumann havde forfattet en Beskrivelse over sin og andre Storthingsrepræsentanters Reise til Stockholm 1814 for at hylde Carl XIII, see Saga II, S. 139 fgg.

Asker Præstegaard den 29de Januar 1818.

— — Jeg var i Byen paa Kronprindsens Geburtsdag[1] og levede magnifik. Man spiste den Dag (for sine Penge) i Halfdans Klub til Middag. Derfra gik vi, saamange som budne vare af Grevinde Mörner, paa Spectaclen, saae og hørte en historisk-dramatisk Prolog af Hansen, og ovenpaa det „Den skinsyge Kone“, men fik — hvad det bedste af alt var, Thee, Jis, Bonbons og Æbler mellem Acterne. Fra Spectaclen gik man efterhaanden til Ballet hos Statholderen i den store nye Sal, som var prægtig oplyst. Omtrent 400 Mennesker samledes der. Jeg gik omkring en Times Tid og saae Ansigterne og drak Punsch, derefter forføiede jeg mig tilligemed Bech hjem til hans og drak Finkel og røgte Tobak. Dette smagte mig ret godt, i Forbindelse med Passiaren. De som bleve, have levet herligen indtil Kl. 6 om Morgenen. — — — — Min Beskrivelse over Asker har gjort megen Lykke. Den staaer i Budstikken. Og jeg kunde trænge til en Smule Lykke ovenpaa al den Ulykke, som Schwachs Bog — skulde have voldt mig. — — —

Din trofast hengivne
Neumann.

Bergen den 20de Febr. 1818.

— — — — — Schwachs Pjece har jeg læst; aldeles blottet for Vittighed finder jeg den ikke, og af dem der ikke kjende dit Arbeide, ikke kjende det i Sammenhæng med det Øvrige, som du forelæste mig, og hvorved Reisebeskrivelsen bliver et fuldstændigt og interessant Heelt, altsaa ikke overskue eller fatte den Synspunct, hvorfra det maa betragtes, vil han vel faae adskillige Leende paa sin Side. Saaledes som jeg forstod dig, troede jeg blot du vilde trykke i Saga det egentlig Diplomatiske, hvilket man vel for det meste

[2] Carl Johans Fødselsdag, 26de Jan.

havde læst før, men adspredt i Ugeblade, og som vel kunde fortjene at samles i et Repertorium for Fædrelandets Historie: at du har udvidet din Plan synes mig med Hensyn paa Sagas Tendents ikke saa aldeles rigtigt — det er min aabenhjertige Dom, som du uden Fortrydelse maa modtage fra en Ven; men paa den anden Side har det unge Menneske været utilbørlig grov og viist sig den Charakteer tro, hvi ved sin allerførste Indtrædelse paa Skribentbanen som Skolediscipel røbede, da han slog sig til Ridder paa nu afdøde Provst Schmidt i Leuthen[1] for et Par maadelige Vers, et Fag, hvori han selv aldeles ikke excellerer. At unge Mennesker sætter sig hen for at dømme over hæderlige og habrede Mænd, er ikke usædvanligt i vore Dage, men derfor ikke undskyldeligere, og især det, at han benyttede sig af den Adgang, han som Correcteur havde til at læse dit Arbeide utrykt, og lod sin Gjendrivelse udkomme samtidig med Skriften, grændser nær til Lumpenhed, og er af Alt, det der i mine Tanker mindst kan tilgives ham. — Thrane[2] sidder da, Gud skee Lov, endnu paa Aggershuus. Man skrev mig til, det ventedes, han mod Caution skulde slippe løs, men her maa jeg sige som Anføreren for Byens Vagt til en præsumeret Hexemester i en af Holbergs Comedier: „Al Verden kan ikke cavere for Jer." Jeg har aldrig hørt, at en Tyv slap for Tugthuus eller Slaverie, fordi en god Ven paatog sig at erstatte Tyvskosterne, og benævner man end Thrane med et honettere Navn:

Man sætter Hjerte for, man sætte Hjerte bag,
En Tyv er dog en Tyv, det er en afgjort Sag.

Ventelig vilde og Storthinget seet suurt til den Barmhjertighed. Her i Bergen veed man god Besked om han

[1] H. J. S., en Broder af Fr. Schmidt.

[2] David Th. (Agitatoren Marcus Th.s Fader) havde begaaet Underslæb som Directeur af „Rigsbanken".

Speculationer, der skulle have været saa rasende, at alle forbausedes derover. Det var især Fiskerogn, som han kjøbte til en Priis, man, Pengene stegne til deres høieste Værdie, aldrig har gjort sig Idee om. Man tog naturligviis Pengene; hvilken Kjøbmand gjør ikke det? Og da saa Rognen kom afsted, forulykkedes noget, og da man kom til Stedet med Resten, maatte den sælges for Røverkjøb. Andre lignende Daarskaber har man vel andetsteds begaaet, og man staaer her i den fulde Formening, at Meddirecteurerne ogsaa maa have været Medinteressenter[1], da man ellers ikke fatter deres Skjødesløshed. Den Miscredit, hvori Banken befrygtedes at komme i Udlandet, mærkes imidlertid intet til; Coursen, seer jeg, forbedres mærkeligen og skal i dette Øieblik være vel saa god som den danske. Paa Varepriserne har det endnu liden Indflydelse, men til Sommeren venter man her at faae en Tønde Rug for 5 Specier. — I denne Tid er Sildefiskeriet Dagens Orden i Bergen. Man skal endnu ikke have bragt det til 50,000 Tønder, og ifjor nedsaltede man 80,000, men det er ingenlunde forbi, og inden Midten af Marts, da det gjen ophører, haaber man at faae meget mere. Det er kun nogle faa Aar dette Fiskerie har været i Gang; det begyndte i Krigens haardeste Trængselsaar, og hvad baade Exporten og daglig Føde for Almuen i Bye og paa Land angik, bidrog det meget til at forlindre dem. Det er Hvalfiskene, som jage denne Sværm hen mod vore Kyster. — — — — — — Det er sandt, det er et Par nederdrægtige Stykker, man har læst i Nationalbladet. Saameget jeg imidlertid harmes i det Øieblik, jeg læser saadant, saa bestyrkes jeg dog i min Troe paa Trykkefrihedens Ustkadelighed. Naar ingen Notice tages af saadant, saa døer det hen med utrolig Hastighed. Ingen af de Herrer have

[1] Dette var ikke Tilfældet.

andviist os noget bedre, end det de ivre imod eller persiffle-og saa taabelige ere dog ikke de fleste, at de kaste det skidne Vand bort, inden de have det rene. Overalt, hver Tid har sit Charakteristiske. Engang handlede man i Norge uden at snakke; nu snakker man uden at handle. Normændene have i de sidste Aar viist sig som værdige Efterfølgere af deres gamle Idoler Britterne; de skrive saa at Haarene maa reise sig paa Hovedet, men det Folk, der saaledes gjennemgik det evig mærkværdige Aar 1814, det er ligesaa lidet frygteligt som det, der har kastet Skarn efter Ministrene og Sten efter Prindser nu i mange Aar, men har i denne samme Tid ladet Ministrene og Prindserne gjøre, hvad de ville. — — — — — Om Christie troe Mange her, at han aldrig vender tilbage som Stiftamtmand; han har imidlertid ikke bevidnet mig sit inderlige Ønske derefter. Er da hans Præsidentskabs Permanents saa afgjort? — Skal Krogh afgaae fra Statsraadet med Pension? Bør en sund og frisk Mand i sine bedste Aar have den? Det er vist overmaade vigtigt? Vil han som Aall og Tank nøies med Titelen — eh bien!

Din hengivne
Pavels.

Asker 7de April 1818.

— — — For at faae Kundskab om Storthingets Forhandlinger, kunde du vist ikke henvende dig til nogen større Ignorant, end mig. Ikke har jeg siden Markedet været i Christiania: ikke har nogen Hidkommende vidst at fortælle mig derom: og de saakaldte Storthings-Efterretninger faaer jeg 3 Uger efter at hvad deri fortælles er passeret. Saameget veed jeg, at man i forrige Uge har moveret om at jage Sebbelow bort, paa Grund af en Klage over ham fra Raadmand Hansen directe til Storthinget.

Om hans Finantsplans Gavnlighed og Iværksættelighed ere Stemmerne i Thinget meget delte, men det lave Publicums og Bondestandens Stemme over hele Landet er saa afgjørende til hans Fordeel, at alvorligere Optrin staae til at befrygte, hvis man i Storthinget ei vil drøfte Sagen; og man taler allerede om Bondedeputationer fra Bygderne, som skulle gaae ind og lægge Storthinget denne Sag paa Hjertet. Vistnok synes meget i hans Plan at være gjørligt og godt, og love øieblikkelige Fordele, men om saadan Omkalfatring er raadelig nu, efterat det med den første Bankplan er kommen saavidt, det maatte nøie overveies. Dernæst har jeg faaet Oplysning om, hvorpaa Krigsraad Flors berygtede Motion om Nationalrettighedernes Krænkelse grundede sig. Paucis accipe! Flor mødte paa sin Vei etsteds i Verden en Mand, der kom fra Kongsberg og som havde en ny der slagen Mynt hos sig, den han fremviste. Paa denne Mynt stod Kongens Brystbillede, og de forfærdelige Ord: Carl XIII Sveriges og Norges Konge! Som en betænksom Patriot skrev Flor Mandens Navn op, og ilede til Storthinget med denne Beretning, af hvilken da grangiveligen kunde sees, at Republiken stod i Fare; thi naar Kongen kalder sig i Norge Carl XIII og ikke Carl I, og naar Sveriges Navn staaer foran Norges, saa er den første Grund lagt til Despotisme, og det er fast ude med os. Enhver maa finde dette meget betænkeligt, og velsigne den Storthingsmand, som saaledes aabner Folkets Dine, og viser os med det samme, hvor blinde og upatriotiske vi have været, som lige siden Foreningens Dieblik have taalt, at Kongen i enhver Sanction af Storthingets Love har dumdristigen kaldet sig Konge til Sverige og Norge. Jeg tænker vel Carl Johan retter paa den Sag og herefter betænksom kalder sig „af Storthingets Naade Konge til Norge, men af Guds Konge til Sverige.“ — At Regjeringens gode Villie med at skaffe Præsterne

deres fravristede Rettigheder igjen ikke naaer sin Hensigt, er meget sandsynligt, thi Forslaget er jo sømmeligen udsat indtil videre. — Skal jeg sige dig min rene Mening, kjære Pavels, saa har jeg ingen god Opinion om det nærværende Storthing; og du skal see, hvor det bærer hen. — — Fra Rusland har Carl Johan intet at frygte, saalænge Alexander sidder paa Thronen; og de øvrige Magters Mening kan fast være ligegyldig. Stemningen er for ham i Norge, det troer jeg med dig, forsaavidt man kjender ham: men han er kjendt af Faae, og vil ikke kunne blive kjendt af Mange, saalænge han ikke kan tale Sproget. Det er en stor Ulykke. Gud lade ham ikke blive kjed af vore Uhumskheder. Den svenske Nation er det allerede: den er det bestemt. Og saadant noget virker dog enkelt Mands Fabler og Haansord; især naar Ingen vil tale et Forsvarsord! — Jeg kan have feilet i Maaden, idet jeg dog troede det rigtigt at debitere min individuelle Overbeviisning om, at der i Sverige gaves Mennesker, og navnligen fandtes en liberal Tænkemaade imod Norge; men den samme Sandhed trængte til at fremsættes oftere factisk, om man vilde, at Forsoningen skulde vorde Aand og ikke blot Bogstav. — Du har nu allerede læst i Nationalbladet No. 29—32 den anden Dosis, jeg fik — af Pavels Hjelm? I hvor skjæv og ondskabsfuld den end var, saa var den vittig og morsom, og uden Sammenligning med Schwachs, i hvilken jeg endnu ikke kan finde Vittigheden. Der er kommen flere Stænk siden. Jeg lader dem naturligviis kaste Skidtet, saalænge de har Lyst; og de skal endda faae Lov til at læse fremdeles Beretninger fra mig om Sverige, i hvilke jeg aldrig skal dølge min Overbeviisning om det Gode, som der findes. Men her forleden kunde jeg dog ikke bare mig, da Nationalbladets No. 45—48 kom ud med det Poem: „Med patriotisk Følelse" fra at skrive stante pede en Parodie, som jeg nu vil meddele dig

— naturligviis under Stiltienheds Betingelse; thi den skrives ikke for Almenheden.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Munch er nu kommen, men har endnu ikke ladet sig høre. Det var ikke hans Skyld, at han ikke kom før: han fik ikke Lov at reise, førend Kaldet i Sande var besat, og det varede saalænge, blot ved Wedels Nonchalance[1]. Nu er da Ottesen der. — Om Thrane hører man intet. Han sidder paa Fæstningen. Meddirecteurerne have indgivet en Forestilling til Storthinget, efter hvilken de vil være frie for al Ansvarlighed paa Grund af at Regjeringen har intet agtet paa deres tidt gjentagne, forlængst indgivne Ansøgning om at ansætte en Casserer og en Controlleur. Nogle af Storthinget vil have alle Statsraaderne desformedelst under Rigsrettens Tiltale. At Thrane bør straffes og at Meddirecteurerne maa blive ansvarlige, derom ere nok ellers de fleste enige. — Præsten Abel skal spille en pudserlig Rolle i Storthinget. I Paaskeferierne skal han have gjort sig tilgode hos Halvor Hoel; hvilket jeg ikke just vilde, han som Repræsentant skulde have gjort. — — Assessor Engelhardt[2] reiser sin Vei. Jeg formoder, at nogle Udfald, som i Storthinget ere gjorte mod Lovcommitteen, har fremvirket hans Beslutning. Hans Sind stod heller ikke til den nærværende Tingenes Orden. — Det skulde undre mig, om Christie gaaer nd i Statsraadet. At han ikke ansees uundværlig til Storhingets Præsident viser nu Erfaring rigtig nok. Han har ogle Gange maattet vige Stolen for Sibbern og Sverdrup. hvorledes disse have teet sig, veed jeg ikke, men at Christie ar et overveiende Talent for denne Post, synes mig (sic)

---

[1] Grev Wedel havde endnu indtil 1821 Forslagsret til Præsteembederne i Jarlsbergs Grevskab.

[2] Dansk biogr. Lexicon III, S. 519.

overbeviist om. Imidlertid skader det ikke, at saadan Om-
vexling finder Sted. — At Krogh skulde, som Udgaaende af
Statsraadet, have Pension troer jeg Ingen har faldet paa.
Han gaaer i det Sted ind i Lov-Committeen, og maa da
vel nøies med den Gage, som der falder. Men hvad der
skal blive af Diriks, om han mister sine Øines Lys, er et
andet Spørgsmaal. Jeg troer ellers nu at han er bedre.

Med Sildefangsten i Bergen er det jo iaar overordent-
lig godt. Gud skee Lov! Det er en reen Nationalprofit.
Med andre Exporter gaaer det heel maadeligt; og Krigen
mellem England og Amerika, som vore Lastehandlere havde
glædet sig ved, bliver der nok intet af. — — — — —
Dine Bergenske Aftenselskaber, hvor man skal tømme den
ene, og gaae ind paa den anden Flaske, vil passe sig meget
slet for mig, som aldrig drikker Viin om Aftenen. — —
— — Kongens Kroning siger man skal finde Sted i Juni
eller Juli, og da vel i Trondhjem. Kronen skal, siger man,
gjøres i Sverige, og Kongen vil selv give Juvelerne til den.
Han maa kjende vor Armod, kan jeg troe. Det hører ellers
ogsaa til vor Smaaligheds-Aand, at man gjør Ophævelser
over de store Bekostninger en Kongekrone vil medføre: og
det er ikke usædvanligt at høre. Det bliver vel et Thema
for Nationalbladet! — — — Kornpriserne ere heel facile.
Man kjøber Rug for 50—70 Rbd., Byg for 35—45, Havre
for 20—25. Smør har været solgt for 16 Rbd. Bi
Pengetrangen gjør det vel, og den er yderlig stor. Naar
vi nu slet ingen mere har her, saa faae vi gaae over Fjeldet
og rage op i Bergensernes Chatouiller. — Nu veed jeg intet
at lægge til dette Brevs Maverhed, med mindre du v
tækkes med et Qui pro quo af min Klokker. Jeg savnede
Søndags min Psalmebog i Kirken, og lod Graveren gaae
hjem for at hente den. En Pige, som saae en Bog med
mørkt Bind ligge paa Bordet, troede det var Psalmebogen

og flyede Graveren den. Det var Schillers Horen. Klokkeren, som modtog den af Graverens Haand, læste Titelen, og gik ganske forbauset til min Kone i Stolen og sagde: Kjære Frue! Præsten har forlangt sin Psalmebog, og see her, hvad for en Bog han har faaet. Ja, det er ikke den rette, svarede min Kone. Nei, Gud bevars, sagde Klokkeren, det kan man nok see af den liderlige Titel. — — —

Din trofast hengivne Ven
Neumann.

E. Sk. Der løb et Rygte om for nogen Tid siden i alle omliggende Bygder, at hvo som vilde gaae til Amerika, skulde faae: jeg veed ikke hvormange Haandpenge og frit Etablissement der, med saamange Køer til samme, som der var Børn i Familien. Denne Urimelighed blev troet, som et Evangelium, og alle mulige Fanter løb til Christiania, endog en Fant af Huusmand, jeg havde, som vilde prøve sin Lykke. Men de kom med uforrettet Sag tilbage.

Bergen d. 12te Mai 1818.

— — — Jeg fik da ikke parenteret over Carl den trettende. Var det blevet den 22de efter første Bestemmelse, skulde jeg efterkommet min underdanige Pligt; men Visitatsen var alt berammet, og „høit er Herrebud, men høiere er Guds Bud" siger — jeg troer — Pontoppidan. Jeg vilde gaaet ud fra den Sandhed, at saa stor Forskjellen er i Mellemperioden paa Fyrsten og hans ringere Undersaat, ere de dog to Gange i deres jordiske Tilværelse hverandre aldeles lige: naar de fødes og naar de døe, hvoraf følger, at den fortvarige Glands, der imidlertid omgiver de Mægtige, ingenlunde kan udgjøre deres væsentlige Menneskeværd, og at det der i Døden og efter Døden er deres, er ogsaa Plebeiernes eneste Held og Hæder: Bevidsthed om opfyldt Pligt, Forsikring om Guds Naade og Velbehag, Haab om et bedre;

fuldkomnere Liv efter dette. Herved skulde da jeg, som man siger har min Force i passende Overgange og Anvendelser, faaet Anledning til at strøe saamange Blomster paa den salig Mands Grav, som jeg efter mit korte og ringe Bekjendtskab til ham kunde. I hans Navn er viist mig adskillig baade Ære og sand Velgjerning; fra hvem de virkelig kom, veed jeg vel, og skal aldrig ophøre at elske ham og ønske ham Guds Velsignelse paa alle hans Veie. At bevidne ham disse Følelser vil jeg og saare gjerne, men derhos vil jeg tilstaae, at ligesom jeg glæder mig ved at Bergens Bisp er den sidste af Norges 5, der kan tilsiges til Kongen, saa ønsker jeg heller ikke, at Kongen vilde reise til Bergen førend om 3 Aar, naar jeg har gjennemreist Stiftet, da det ellers vilde gjøre en Streg i min Regning, som ingenlunde var behagelig. Men det vil jeg aldrig nægte, lever jeg og beholder taalelig Helbred, saa vilde det være mig meget kjært 1821 at vælges til Storthingsmand, og efter min Hjemkomst om Sommeren at see Carl Johan i Bergen. Til den Tid havde jeg fuldeligen orienteret mig her, og saa kunde jeg slaae mange Fluer med een Smæk, hvoriblandt da og at besøge hans Høiærværdighed Hr. Stiftsprovst Neumann, eller at holde Pintseferierne hos Landsbyepræsten Neumann i den halvudsprungne Kirkelund.

Paa Storthinget vil du altsaa om 3 Aar? spørger du — og der ligger maaskee mere i Spørgsmaalet end „en tosset Jydedreng" af Ordene kunde udpønske. — Ja, kjære Broder! det er nu kun saa et Indfald. Brænder en af Søndhordlehns eller Hardangers Hovedkirker af, saa visiterer jeg naturligviis ikke i den Sommer; og — nei jeg tør ikke give Anvendelsen Ord, saaledes som jeg tænker mig den. Men nok er det! je länger man lebt, je ärger es geht. Erfaringen synes at gjøre de gode Folk galere og ikke klogere, og mutatis mutandis, synes mig, man heel vel kunde sige

til det souveraine Folk, som der staaer i en af Holbergs Comedier: „Er I ikke Hanrei, saa fortjener I at være det.“ — Det bærer Pokker i Vold til den ene eller anden Side, det kan ikke andet være, og det som, efter Herman von Bremens Forsikring ødelagde de fire store Monarchier: „Splid Madame“ — det truer slemt vort lille. Det er underligt, jeg forstaaer mig slet ikke paa mine Landsmænd — de have til visse Tider teet sig saa ædelt, at jeg har tordet nævne os som en af Europas første Nationer, og saa til andre Tider var der saadan smaalig Høkeraand, saadan barnagtig Uselvstændighed og mere, som intet duer, at vi næsten fortjente en Despot som den nys afdøde Dey i Algier. Der er mange stridige Elementer i vor Nationalcharakter, og det er kun efter Visen: „Boer jeg paa det høie Fjeld“, hvor den norske Natur er Hovedæmnet, at jeg endnu med varm Glæde kan drikke Norges Skaal. Ellers troer jeg, at Bergenhuserne er blandt Norges bedste Sønner. Byen er Handelsstad, og Handelsaanden i London og Amsterdam som i Molde og Christiansund, er een. Men Landboen er uden Tvivl en ædel Slægt, og Børnestreger, saadanne som sees og høres paa Østlandet i altfor stor Overflod, mærkes intet af. Naar man har antaget en Tingenes Orden, om man end ikke ynder den, holder man sig strengt og roligt til dens Former. Man hverken smigrer eller laster Regenten, men lyder Lovene uden at raisonnere over dem, finder Skatten haard, men betaler den, uden at dog Forarmelse eller Ødelæggelse, som alle Aviser bebude fra det frugtbare Hedemarken, mærkes noget til. Men det er sandt, Bøndernes Døttre bruge ikke Tyl og Nettelbug, deres Koner kjøbe ikke Schawler til 100—200 Rbd., de have ingen prægtige Voiturer, intet kostbart Ameublement; deres Fornødenheder ere ja langt færre. At de iøvrigt staae langt tilbage i mange Ting vil jeg tilstaae; men der synes rigtignok i vore Dage

saamange Erfaringer at vidne for, at halv Cultur med Indbildning om, at den er heel, er værre end slet ingen. Ellers maa jeg, for at vende tilbage til det Forrige, ikke glemme at fortælle dig, at en Deputation af den lavere Borgerclasse efter Conventionen paa Moss, da alt var i Frygt og Forvirring, var her i Bispegaarden og tilbød Biskop Brun Norges Krone; men han som ellers i de Dage raadede vel egenmægtigen, saa han endog sammenkaldte Folkeforsamlinger uden Ovrighedens Tilladelse, følte samme Betænkeligheder som Stadshauptmand Thrane og hans Søn Johannes og afslog Tilbudet.

Hvad skal jeg sige dig om Døgnbladenes Tone? At jeg misbilliger, afskyer mange af de skjændige Nidskrifter mod Regjering, mod Corporationer og Privatmænd, det kan du troe uden min Forsikring — men dog holder jeg stærkt paa Trykkefriheden, og ønsker ikke et eneste Baand lagt paa den, som ei allerede er. Overalt, i enkelt Skumlers og Skriblers Smørerie at ville finde Nationens Stemme, er reen Fornærmelse mod denne. Stand eller Nation bør ei lide for hvad enkelt dens Medlem forbrød, og ville de Svenske — høie eller lave — nedværdige den norske Nation som uskjønsom, oprørerisk og jeg veed ikke hvad, fordi Pavels Hjelm og et Par andre gjøre inhumane og ubillige Bebreidelser og Fordringer, gjøre de sig selv skyldige i en end større Uretfærdighed end den, de paaanke. Hist anføres dog Kjendsgjerninger, som blot ere givne en uværdig Fortolkning; men her dømmes mange Tusinde, som intet forbrød. Jeg tør opstille hele Bergens Stift og spørge: hvad ondt have vi gjort? hvormed have vi brudt vor Eed? hvormed have vi krænket Broderbaandet og gjort os uværdige til Eders blide Omdømme? Lad dem fremvise en eneste Mand, jeg undtager end ikke Amtmand Falsen, som ei er min personlige Ven, men hvis Værd som Borger og Embedsmand

jeg maatte være blind for at miskjende! og kan man det ikke, end ikke i Bergen, der allermeest modsatte sig Foreningen, saa lad dem nævne Pavels Hjelm og alle dem, der have skumlet med Mund eller paa Prent, lad dem nævne Christianias Klub-Politici, lad dem nævne den lumpne Slægt paa Hedemarken med Halvor Hoel og hans Broder i Spidsen — men for Guds Skyld, lad dem ikke nævne Nationen i det Hele eller gjøre Mine til at ansee sig fornærmet af den! Den maa da gribe til Repressalier — og — ikke mod vor ypperlige Konge, som maaskee fortjente at regjere over bedre Folk end enten det norske eller svenske, men mod dem, der havde ganske andet isinde mod os, og hvem hans Menneskekjærlighed og Høimodighed var en Torn i Øinene, som de gjerne vilde forvandle til en Dolk og stikke den i hans Hjerte, mod den Slægt træder jeg selv over paa Oppositionspartiet, og kjæmper med de Vaaben, Gud gav mig Kraft at føre.

Fra Schmidt har jeg havt Brev. Den 12te April skulde han i Ingemanns Selskab tiltræde sin Udenlandsreise. — — Helbred, Penge, Sprogkundskab, borgerlig og huuslig Uafhængighed — for den der har disse 5 Ting maa saadan en Tour være uendelig interessant. Jeg har ingen af Delene i den Grad, at den for mig kunde være det; og saa maa jeg da blive den Hjemfødning jeg var og er, og istedetfor fra Stratsburgertaarnet og Alperne at overskue al Verdens Riger og Herligheder, nøies med heroppe paa min Eng, som udgjør en Deel af Fløifjeldet, at overskue Bergens Herligheder, hele Byen, endeel Lyststeder og Skibsindløbet, som alle kommende og gaaende Fartøier maa passere, hvilket endda ikke er saa daarlig en Prospect.

De Sild, hvorefter dit Hjerte længes, ere endnu ikke arriverede a costi, for at tale i Kjøbmandssprog. Den, der

i Vinter faldt i saadan Mængde, at **100,000 Tønder** ned-saltedes, foruden næsten det hele **Stifts Huusprovisioner**, bruges ei i honette Huse som Spegesild. **Den fede kommer** fra Nordlandene i denne og næste **Maaned, og bruges** til-deels her ved samme Tid under Navn **af Sommersild.** Du skal ikke blive glemt. — — — — **Jeg har,** Gud bedre! kjøbt Fostbrødrene af Øhlenschlæger, **og solgte** den gjerne igjen for „Nutidens billigste **Priser**“, **da jeg ikke** eier noget saa maadeligt Arbeide af Ohlenschlæger. — — — —

Din stedse hengivne
Pavels.

Jeg er opfordret til at give min **Betænkning** over de autoriserede og uautoriserede **Lærebøger, som bruges** ved Confirmandunderviisning. Du kunde **maaskee faae** den at læse, naar den indkommer, hvis du er **god Ven** af Stats-secretairen eller Expeditionssecretairen **i 1ste Dept.** Jeg mærker overalt, mit Nytaarscirculaire til **Bergens** Geistlighed er over hele Christiania, saa at endog **Major Juell** har læst det, og saaledes kan jeg paa den Maade **faae mine** Venner sagt min Mening om de Ting, uden **at fylde mine** Breve dermed. — Førend Blanketter til **Eden var kommen** til Asker Præstegaard, laae alt de virkelige **Eder fra** Bergens Bye og Nordhordlehn Provstie i 1ste **Departement.**

Asker Præstegaard d. **3die Juli** 1818.

— — — Du kan ikke troe **hvor inderlig** skjøn Kirke-lunden nu er med fine nyskaarne Gange **og en stor** Græs-bænk til 20 Personer i en Halvcirkel. **Jeg har den** For-nøielse at see Bygdens Folk gjøre **Lystfarter til den om** Søndagen og spadsere i Bosquetterne. — — — **Nu arbeider** jeg paa den vestre Side af Bygengen, og **bryder Steen og** planerer og forskjønner den Punct og **bringer den i** For-bindelse med min Houge, saa at jeg faaer **et lille Elysium**

rundt omkring mig. Naar du kommer her med din Familie i 1821, skal du see, hvor smukt her er bleven. — I Ons-dags havde vort Sogneselskab Møde i Sandvigen. Vi vare en stor Deel forsamlede, og blandt dem atter Excellencen Anker. Der levede vi usigelig morsomt og dandsede til Kl. 2 om Natten. Anker dandsede Polskdands med en af Bøndernes Koner, og det stod vel til. Ved dette Møde fik jeg bevirket, at Selskabet sætter et Minde af støbt Jern for Sognepræsten Vogelius tæt ved Asker Præstegaard, hvor du erindrer den store herlige Hængebirk staaer i Hjørnet af de alleeprydede Veilinier. General Anker skal give Tegningen. Monumentet skal forfærdiges paa Bærum. Det vil koste circa 200 Spd. Deraf blev strax af 5 til 6 Medlemmer subscriberet 95 Spd. Resten tager Anker og Wedel paa sig. Denne Bedrift er jeg stolt af.

Den 7de Juli.

— — — Din første Visitatstour, kjæreste Pavels, har som jeg seer, været saare behagelig. Gid jeg altid maa høre det fra dig! Dine Laxe- og Østerspræster holder jeg meget af. Far nu efter din Bestemmelse dit Bispedømme rundt, og kom saa 1821 hid! Jo — du finder vel endda et Storthing. Saa flux brænder dog ikke Constitutionen op, i hvor mange Blus og Beegkrandse end Sebbelow og Consorter slænge ind paa den. Vogt har, som du veed, styrtet Sebbelows hele Plan overende. Hans Venner her og paa Hedemarken skrige og hvie, men det hjælper intet. Den er falden. Han lod sig selv forlyde forleden paa et offentlig Spisequarteer, hos Carstens, at det blev ikke godt, førend nogle Hoveder kom til at springe! Saa tør en Storthingsmand tale! — Endnu er der meget at gjøre i Storthinget, og Kongen faaer det sikkerlig ikke opløst ved sit første Ophold i Christiania, endog han vil. Men Regjeringen er ikke heller uden Skyld. Hvorfor har den ikke alle

sine Propositioner færdige til Thingets Begyndelse? Endnu kommer den daglig ind med Forslag. — — — — Sub rosa vil jeg sige dig, at ved Kroningen bliver du med flere Bisper Doctores Theologiæ, item jeg med nogle andre Præster, dog ikke Wergeland. Saa har man tænkt paa. Hvorvidt dette kan forenes med Constitutionen veed jeg ikke. Men for Himlens Skyld behold dette for dig selv. Kongens Forslag til at forbyde Normænd og Svensker at skjælde hinanden ud, finder ikke Thingets Bifald. Dog vil man, af Høflighed, ansee det som et Constitutionsforslag, og saaledes lade Pennene frit Løb indtil næste Storthing. Men bliver dette fordømte Smørerie ikke en Pind til Constitutionens Liigkiste, skulde det undres mig. Du har vistnok Ret deri, at en heel Nation ei burde bedømmes efter en enkelt Skriblers Yttringer. Men hvorefter skal da Svenskerne dømme? Er der en Eneste, som til Modvægt taler deres insulterede Nationalæres og Nationalfølelses Sag? Maae de da ikke menneskeligviis ansee dette silentium for Applaus? Sæt et Ministerielblad, eller hvad du vil kalde det, ved Siden af Oppositionsbladene: og saa intet Baand! Saa maa Sandheden vinde. Som det nu gaaer, vanære vi os selv, idet vi ved Insulter ville vanære dem. —

Konstudstillingen i Christiania har vundet meget Bifald. Men Eders Dahls — den herlige Konstners — Stykke var naturligviis mere værd, end alt det øvrige tilhobe. Hvad maa der vel ikke blive af ham! — Kaleidoscoper høre nu til Dagens Morskab, og have næsten fortrængt det chinesiske Lystspil, som nu i de varme Dage anstrænger for meget. Grosch forfærdiger Kaleidoscoper, men de ere ikke saa gode som de Kjøbenhavnske.

Munch reiste nu fra mig. Han fortalte at Andreas Hofgaard, denne haabefulde unge Mand, er død. Det var for vort Universitet, med Hensyn paa hvad han kunde ble-

ven med Tiden, et ikke ringe Tab[1]. — — — — Pengetrangen er ganske rasende her, og paa Thingene kommer næsten intet ind i Cassen; derimod ere Udpantningerne hyppige, og Misfornøielsen med denne Tingenes Tilstand voxer. Imidlertid ere dog Gemytterne rolige her, men hvordan de ere i de Egne, hvor Halvor Hoel og saadanne Demagoger leder dem, maa Gud vide. Hvorfor kan da Banken ikke sætte sig i Activitet med det Guld og Sølv den har faaet, og udstede Sedler paa det, for at bringe lidt Liv i Circulationen?

Dit Nytaars-Circulaire, kjære Pavels, er desværre ikke kommet mig for Øine. Heller ikke har jeg faaet læst din Betænkning om autoriserede og ikke autoriserede Lærebøger, men skal henholde mig til Platou derom. Jeg vilde ønske, man var betænkt paa snart at give os en god christelig autoriseret Lærebog, saa undgikkes al den Forvirring, som nu finder Sted, fordi man, med Føie, ikke anseer Saxtorfs Udtog passende; eller og maatte man lade Luthers Catechismus, blot taalelig oversat, blive den eneste Lærebog for Almuen, og overlade Forklaringen af samme til Præstens mundtlige Underviisning. Jeg troer endnu, at den Catechismus, jeg udgav, vilde efter sin Plan ledet til det rette Maal, uagtet jeg bekjender, den kunde været anderledes behandlet[2]. — Faaer du læse i „Nationalbladet" et Stykke under den Titel: „Atter om Tiende," saa siig mig dine Tanker derom. Det er af mig. Nu nytter det sagtens til intet, thi den Sag er efter Repræsentantens Abels Raad og Forslag i Comitteen, uagtet to andre Præster og Comitteens 2 Bønder selv stemmede for dens Ventilation i Thin-

[1] Andreas Hofgaard (J. St. Munchs Svoger), see Pavels's Dagb. 1817—22 II, S. 127.

[2] Sammenl. Pavels's Dagb. 1812—1813 S. 54—55.

get, henlagt — til beqvemmere Tider! — — Denne Abel har dog spillet en ussel Rolle denne Gang. Han gjorde sig al Umage for at komme i Deputationen til Stockholm, men det lykkedes ikke, og vel var det, thi han havde vel ikke gjort det bedre, end de fleste Andre af disse Deputerede, om hvilke min Søster skriver mig til fra Sverige, at „paa Rosenkranz og et Par andre nær, har de andre baaret sig saa tølperagtigt ad, at Nationen har Skam af dem og Svenskerne have leet af dem. — — —" Relata refero. Nu kommer til Kroningen i Norge 12 af Rigsdagens Medlemmer i Sverige, som vist vil bære sig finere ad. — — — Heber[1] gaaer til Danmark, som du vel veed. Man siger at Bonnevie vil gaae samme Vei, saameget mere, som man ikke vil betale hans Kone hendes Appanage, saalænge hun opholder sig i Norge[2]. Provst Engelhardt i Christiansand ønsker sig heller ikke noget høiere, end at komme til Danmark[3], og at Schmidt lægger an paa det samme, derom er ingen Tvivl. Tybring har slaaet Haanden af Drammen, hvis Indvaanere nu deels forarmes, deels flytte bort. Han vil være enten Stiftsprovst eller Præst i Lier, naar Vedkommende døer — med mindre et Bispesæde imidlertid vorder ledigt. Du seer altsaa, at jeg kan ikke blive Stiftsprovst, og du faaer besøge mig i min Ringhed paa Asker. — Munch vinder daglig i Opinionen, siger Bech, og det er mig ret kjært. Lumholtz spadserer endnu, og kjøler sig ved Vandposten. — — —.

Din trofast hengivne
Neumann.

---

[1] Resid. Cap. til Eker, blev Sognepræst i Svendborg.

[2] A. Bonnevies Ønske om at faa Embede i Danmark opfyldtes ikke.

[3] Fik 1822 Karise Kald i Sjelland, ved Grev A. W. Moltkes Kaldelse, hvilken Broderen, Assessor N. E., havde skaffet ham.

Bergen d. 30te Juli 1818.

— — — — — Førend jeg tiltraadte min lange Reise, var jeg paa Askøen, en halv Miil herfra og visiterede i Strudshavns Kirke. Den er meget stor, nogle Miile i Omkreds, men udgjør dog kun en Deel af et lidet Kirkesogn, og er for det meste ubeboet. Der fortælles, at Erik Blodøxe opreiste her noget Djævelskab, jeg husker ikke hvad det kaldtes, og lyste en Forbandelse over Øen, der var saa kraftig, at efter henved 1000 Aars Forløb Ufrugtbarhed og alskens Uheld hviler over den. — — — — —

3die Aug.

— — — Jeg kommer nu til dit Brev, og begynder med det, der ligger mig allermeest paa Hjertet, det du, sub rosa, betroede mig om Doctorgraden. Kjære Neumann! kan du ved Kongens Ankomst paa anden eller tredie Haand faae afværget den Ting, saa gjør det for Himlens Skyld! Det bliver en Scandal værre end noget foregaaende. Endog i Sverige, fortalte mig Magister Kinander, Baron Wredes Hovmester, holder man sig op over, at Kongen meddeler Doctorværdighed, som det ene tilkommer Universiteterne at give. Vil man fra Upsala eller Lund sende os Æresdiplomer — dem kan Ingen sige noget imod, men Kongen! Deels er det en Titel uden Embede, altsaa imod Grundloven, deels og fornemmelig er det en Titel, der udtrykkelig forudsætter en Erudition, som det er Kongen umuligt at bedømme, som han altsaa er uberettiget til at hædre og lønne. Skulde jeg faae det Navn, glæder det mig, at jeg da har et høiere Embedsnavn, som man bestandig nævner mig ved, og du kan i lige Tilfælde glæde dig, at du for har Doctortitelen, som du paa den legaleste Maade har erhvervet dig. — Om Trykkefriheden blive vi nu ikke ret enige. Jeg troer, at det allerklogeste der kan gjøres, er at lade Skribenterne snakke, til de bliver kjede af det og holde

op. Man skulde troe i de faa Stykker i Nationalbladet at høre Folkets Stemme? Hvormange have vel skrevet imod Regjeringen og de Svenske? „Ein, zwei, höchstens drei“ som Major Harboe sagde, og for deres Skyld skulde en hel hæderlig Nation nedværdiges ved lav Mistanke, og miste en af sine dyrebareste Klenodier? Jeg vil tilstaae dig, at jeg ikke paa meget lang Tid har læst noget, der saa dybt har smertet og krænket mig, som den kongelige Proposition; den er mig kjært, man vil gjøre den til Constitutionsforslag og saaledes henlægge den. Men det bevidner jeg dig helligen: havde jeg siddet i Storthinget og Sagen var kommen til Ventilation, jeg skulde og burde og maatte talt derimod med al den Kraft og Veltalenhed, Gud har givet mig, om det saa skulde kostet mig mit Embede. Det er i mine Øine et frygteligt Forsøg paa at undergrave vor lovhjemlede Frihed. Jeg har, som norsk Borger, ikke været glad siden den Dag. Jo inderligere jeg har elsket og endnu elsker den fra saa mange Sider ypperlige Carl Johan, desmere ondt vilde det gjøre mig, om han ved despotiske Skridt vilde berøve sig den Popularitet, han tildeels har og vistnok alt mere og mere vilde vundet. Gud bevare ham fra at overile sig i nogen Henseende! Det var ikke godt hverken for ham eller os.

Jeg har med Fornøielse læst hvad du skriver om Tienden — det er jo af de mindre vigtige Ting, der gjemmes til næste Gang? Men det beneficerede Gods, hvad bliver der vel af det? Skal ogsaa nu denne betydelige Nationalsag blive uafgjort? Man kan, hører jeg, bortforpagte de ledige Gaarde i Aaremaal, men om og Beneficiarius bliver skadesløs, profiterer maaskee endog, da Landskylden kan gaae over til Naturalpræstation, fra den Tid en Tønde Byg kostede 1 Rd., saa vinder neppe Godset, helst da de fleste yngre Præster intet have vidst af den Forpagtningsret, som jeg ved Amtmand Falsen blev gjort opmærksom paa.

og have ladet Gaarden bestyre af den Afdødes Paarørende, uden ret at vide, hvo der forestod det. — Jeg seer at de selvkloge, præstehadende Bønder have nu ogsaa havt fat paa dig. Det var et fortræffeligt Svar du gav, men siig mig nu, min kjære Ven! naar ikke denne ondskabsfulde Beskyldning var offentligen fremsat, naar man havde gaaet og smaasnakket derom fra Bygd til Bygd, kunde du da saa fuldkommen retfærdiggjort dig, laa da din Uskyldighed saa klart for Dagen som nu? Paa lignende Angreb have nogle svaret ved Skjældsord, andre ved intetsigende Udflugter; at de havde en slet Sag, det saa man tydeligere, end om en Høiesteretsdom havde bekræftet det; ligesaa tydeligen seer man og nu, at din Sag er god. Paa hvilken anden tænkelig Maade skulde Publicum bleven overbeviist derom med saadan Evidence? Jo, Trykkefrihed holder jeg fast paa — vor Statsforfatning maa fremfor alt staae og falde med den. Tydelige og bestemte Love! Straf over disses Overtrædere! det forstaaer sig, men paa eget Ansvar sige, hvad man vil, det bør man have Lov til. — Jeg seer man har siden igjen havt fat paa dig i Anledning af Enkesædets Skov.

At Pengetrangen er stor paa Østlandet, mærkes her deraf, at Stiftamtskriveren har faaet Ordre til at standse med al Betaling til 20de Aug., og sende til Christiania hvad midlertid indkommer. Til Lykke havde vi faaet vor 2den Quartalgage anviist, inden det strenge Bud indløb. Her mærker man ikke andet end at hver Mand betaler sin Skat, Told og Tiende, vel ikke uden Anstrængelse, men dog saaledes, at de fleste Sølvkander ere conserverede til denne Dag, og langt flere Bønder i de Egne, hvor jeg i Aar har været, skal have betalt Bankindskudet i Rigsbanksedler efter Taxten, end i Sølv. Gammel Skillemynt i Sølv gaaer er i daglig Handel og Vandel, og en Mand, der havde incasseret 120 Specier af en Tiende, han har forpagtet,

undskyldte for mig, at han betalte 10 Specier i Sølv-
toskillinger.

5te Aug.

Hverken Tid eller Rum tillader mig at udvikle mine
Grunde imod din Formening, at Luthers Katechismus og
endeel passende Bibelsprog skulde være nok til Lærebog for
Confirmandungdommen. Saavel efter hvad jeg a priori
maa dømme herom, som efter mit Kjendskab til baade Præ-
ster og Skolelærere, kunde jeg ingenlunde tilraade denne
Forandring. — Hvad man har skrevet til dig om hele De-
putationen, paa et Par nær, vil ikke ind i mit Hoved. Af
Bønderne venter man formodentlig ikke Kammerjunkersæder,
men en af dem, Johannes Aga, kjender jeg af hans Breve
til Provst Hertzberg, som en saare forstandig, retskaffen og
religiøs Mand, som Foged Budtz erklærer for den første
Bonde i sit Embedsdistrict, som spiser undertiden hos Biskop
Bech og som var meget yndet af Rosenblad. Agent Sødring
herfra kjendes og som en Mand af meget dannede Sæder,
der vist ikke i noget Selskab prostituerer enten sig eller sin
Nation. Oberstelieutenant Holck har jeg hørt meget hæder-
ligen omtale. Capt. Jensen har jeg seet et Par Gange;
ubehøvlet forekom han mig ingenlunde, derimod syntes han
at have noget af den gammeldags, stive militaire Pli, der
snarere driver Observanzen for vidt, end tilsidesætter den.
Endelig har man sagt mig om Sorenskriver Juell, at hans
Høflighed skal være hans bedste Egenskab. Om man nu og
saa i Valget har taget nogen Hensyn paa, at ikke altfor
mange af Storthingets første Medlemmer reves bort fra de
vigtigere Forhandlinger, for at paradere ved en Kroningsfest,
det synes mig de Svenske, med hvilke Normanden aldrig
har tænkt paa at maale sig i Sæders Politur, ikke burde
tage ilde op; idetmindste har man dog nok sørget for, at
ikke nogen saaes i Deputationen, som det kunde være Kon-

gen personlig ubehageligt at see der, f. Ex. Schulz, Flor, Scheitlie, o. a. dl. Og atter spørger jeg: hvad vedkommer det Nationen, at 6 Medlemmer af dens Storthing ere Mænd uden Levemaade? Skal saaledes et heelt Folk dømmes efter nogle faa Individuer, saa skjøtter jeg ikke om at være blandt Undtagelserne; jeg blander mig i Hoben, og bekjender mig at høre til det miskjendte Folk og deler Skjæbne med det. — Hvad Hebers og Bonnevies Reise til Danmark angaaer, da siger jeg: Lykke paa Reisen! — — — Bonnevie, fast han er min gode Ven og Dusbroder, finder jeg raa i Sæder, enrageret Oppositionsmand, overalt saare lidet af, hvad jeg ønsker enten hos Præsten eller den sande Patriot.

Stedse er jeg din hengivne
Pavels.

Askers Præstegaard d. 20de August.

Extra-Brev eller Epistola singularis til
Hans Høiærværdighed
Bispen i Bergen.

Dit sidste Brev, kjæreste Pavels, var saa indholdsrigt, saa underholdende og mig derfor saa kjært, at det vel fortjener en Extra-Epistel, der ikke skal gjøre den til 16de Septbr. nogen Afbræk, uden forsaavidt den rimeligviis vil opsluge de interessanteste Nyheder, der, for at kaldes Nyheder, jo maatte communiceres dig uden Henstand. At disse ville samtlig dreie sig om vor gode Konge, begriber du let, og udenfor denne Cyclus faaer du heller intet væsentligt. Rigstidendens Udgiver[1], din Hjertensven og Publicums Forskjæler, vil sikkert ikke berette eller kunne berette en Tiendedeel af hvad jeg kan. Altsaa: at vi havde den Glæde at see ham, den ædle Carl Johan og hans Søn Oscar, her d.

[1] N. Wulfsberg.

11te d. M., det veed du. Han kom d. 10de til Norge. Fredrikshalds Indvaanere havde foranstaltet en Festlighed for ham ved Svinesund, der skal have været saa imagin… og have baaret saadant Præg af Hjertelighed, at Indtrykket af denne har efter hans egne Udtalelser til mig, fyldt hans hele Sjel! „Je ne l'oublis jamais", vare hans Ord til mig. Det var en smuk Æreport, et Par velvalgte Complimenter, fremsagte af Damer, og en lille vakker Tale af Provsten Breder, tilligemed en Collation. Han laae den Nat paa Tom Herregaard hos Sommerhjelm, som har forødet et heelt Aars Gage og mere, for at bringe sin Forfængelighed i nogle Timer dette Offer. I Moss var en Æreport. Ved Aggershuus's Amts Grændse var en dito, hvor alle Bygdens Piger strøede Blomster, og alle Bygdens Karle raabte Hurra for ham. Hvorledes han blev modtagen i Opsloe, veed du omtrent. Gjennem Subscription var en Collation bragt tilveie, og der mødte omtrent 100 Damer i hvis Spidse Bispinden, Frue Carlsen, Grevinde Wedel og fem andre vare, iblandt disse naturligviis Grevinde Mörner. Kongen pyntede sig paa Sæter hos Lensmand Knoff for at kunne med Ære træde ind i dette Dame-Chor. Munchs Viser har du læst, men de kunde neppe afsynges for Hurraraab udenfor. Illuminationen derude skal have været herlig. I Storgaden mellem Frantz B— og Eller H—, ulykkeligviis Byens største Skjelmere, stod en Æreport, beklædt med Varlin. Om denne var meget at sige. Den var i gothisk Stiil, ret smuk, men meget for lav og uforholdsmæssig til dens Bredde. Den var smukt oplyst med Lamper, og en Lykke var det, at Kongen kom saa silde at den kunde oplyses, thi var han kommen ved Dagslyset, havde det imposante Syn af den høie Kirke i Baggrunden endnu mere forkuet denne Dværgeport, der dog skulde minde om en halv Kæmpealder. Bispen havde ladet Præste

skabet tilsige at møde i Palaiet imod den Tid, Kongen kunde ventes. Vi stillede os op i forreste Corridor. Adskillige Statsraader og andre Embedsmænd indfandt sig ligeledes. Med eet kom Hofmarskalken, Baron Wedel, og forkyndte Biskoppen i en impertinent Tone, at H. M. ikke vilde have Nogen her i Aften, og bad os alle i Hofsprogets formildende Tone gaae Fanden i Vold. Biskoppen svarede med Værdighed, og vi blev. Jeg erklærede høit, at jeg fandt det ligesaa upassende for Præsteskabet at lade sig afvise, som impertinent af Hofmarskalken at ville afvise os, især da vi ikke gjorde Prætension paa nogen Cour den Aften. Han blev saa høflig omsider den samme Marskalk, at han bød os gaae ind i den store Sal. Endelig kom Kongen, hilsede os alle, trykte mig trohjertig i Haanden, og strøg Søren Tybring rask forbi, uagtet denne havde stillet sig i alt Lyset ved Døren for at blive bemærket. — — — Den 12te var grand Cour. — — — Bispen kom — uden Krave. Han holdt en gudsjammerlig Tale paa radbrækket Fransk, og famlede og skalv derved som en Skolepog. Nei, det var dog under al Kritik! — Da Kongen endelig havde hørt dette Vaas ud, vendte han sig til os alle, og holdt en skjøn og mandig Tale, i hvilken dyrebare Sandheder bleve sagte; nen den han vilde ramme, S. T., forstod ikke et Ord deraf. Efter Talen henvendte han sig netop først til denne, og ta-ede gjennem Tolk med ham om — Drammens Lastehandel! Det var NB. ikke Kongens Skyld, men Personens, der strax reiede Samtalen derindpaa, og som en anden Elias for-yndte, at der skulde komme en Deputation desangaaende fra Drammen. — — — Falbe som Ordfører for Borgerskabet al have holdt en skjøn Tale paa — dansk, og det var det ette, og oversatte med megen Lethed og Ziirlighed Kongens ele franske Tale for Forsamlingen. — — — Fredag Aften ıode jeg privat Audients. Du kan troe, han expectorerede

sig. Schultz og Flor var han meget forbittret paa. Om Skribleriet talte han — omtrent som du! Hvad skal jeg nu sige? Hans Tolerance og Humanitet er mageløs. Il faut attendre l'age de la raison, Mr., sagde han til mig. La nation est bonne, mais elle est dans son enfance, la maturité viendra. Nos neveus verront, à quoi l'union a été bonne. Jeg vilde tage Afsked med ham. Han tillod det ikke. Jeg sagde ham, at jeg havde Forretninger. Eh bien, Mr., vous reviendrés, quand vos functions soient finis. Han indbød mig altsaa til Ballet, som Kronprindsen skulde give paa Søndag, og til at være hans egen Gjæst om Mandagen. — — — 500 skal have været budne. Kronprindsen dansede meget. Kongen gik igjennem alle Værelser og talte med adskillige. Haugen var skjønt oplyst med Lamper. Man gik og røgte sin Pibe i Alleen og omkring Vandspringet. I Lysthuset i Enden af Haugen var serveret med Eftasver, Brændeviin, Punsch, Ost, Smør, Brød og Pølse etc., Piber og Tobak. Kl. 12 blev serveret, deels inde i Palaiet ved smaa Borde, deels i den nye Pavillon i Haugen. Her holdt jeg til, og fandt nok for mig. Denne Gang var jeg altsaa ikke saa gemeen, som paa Kongens Geburtsdag, da Bech og jeg, som du veed, gik hjem og drak Finkel en deux. — — — — Medens jeg var hos Kongen kom Engeström. Kongen præsenterede mig selv for Engeström, som gammel Bekjendt. Vous connoisses Mr. Neumann, sagde han, c'est un bon patriot Norvegien, et en même tems scandinave; c'est un homme eclairé. Til Slutning kyssede han mig. Je supplie V. M., sagde jeg de croire, quil n'y a personne, qui soit plus attaché, ni à V. M. ni au vrai salut de la patrie. Mr., svarede han. il faudrait être aveugle pour ne connoitre cela. Dieu vous benisse! — Saaledes skiltes jeg fra den gode Carl Johan, hvis Yndest udgjør min Stolthed. — — — Alle

de Svenske ere høist forbittrede paa Flor. Der vederfores ham en artig Passage paa Ballet. En vis Svenske nærmede sig ham, og spurgte ham: „Er De ikke Flor?“ — „Jo“, svarede denne. „Veed De vel“, hviskede hiin ham i Øret, „at Coquiner og Djævle skal samles i Helvede?“ Det var temmelig drøit. — Agent Nielsen er kommen ilde an. Han har ved Mörners Bord, da Kongen spiste der, skjældt Byeskriver Falsen ud. Falsen har ladet ham stævne, og forlanger Skjældsordene mortificerede, og Nielsen forpligtet til en Mulct af 100 Spd. til Christianias Fattige. Nielsen faaer nok bide i det sure Æble. — Pavels Hjelm har været herinde: har været 3 Gange, siger man, i Forgemakket, uden at faa Audientz. Han skal have havt en Velkomstsang at byde Kongen. Nogle troe, han vilde slaae chamade. Jeg har talt med en Mand, som paastod, at han blev gageret af Danmark for at skrive. Men er det muligt? — Han og S. T.[1] kom sammen, men blive ikke budne nogensteds. Boghandler Hjelm var den gemene Person, som skrev Avertissementet om Tabet af Nat og Dags fameuse Libelle. S. T. syntes endog, at det var for grovt. — D. 17de reiste Bispen med samt sin Søn og tvende Døttre og kommer igjen i Octbr. Jeg og Munch kom ikke med, saasom Kongen ikke vilde gjøre Følget større end høist nødvendigt, og for ikke at støde de andre Stifters Geistlighed, hvis Bisper end ikke vare tilsagte. — Doctor Promotionerne ere afværgede. Jeg har været hos Anker for at faae denne Sag afgjort, og han sagde mig, det var forebygget i Statsraadet i Stockholm. Vel er det. Besynderlig nok, at Bech havde ikke Sands for mine Grunde, der vare netop de samme som dine. Det vilde givet Kongens Fiender en herlig Triumf og os alle en Ridecul. — Bisskop Sørensen ventes til Chri-

[1] Søren Tybring.

stiania i disse Dage, og vil — siger man — tilbyde sig at reise med Kronprindsen. Er Manden gal? Du veed, Oscar skal reise udenlands, men Sørensen bør dog ikke reise med ham. — Christiania vrimler af Fremmede, og der er en græsselig Mængde, der skal afsted med Kongen. — — — — — Abel kom ganske slukøret ud af Kongens Kabinet herforleden, og fortalte en Mand, som han ikke kjendte, at han haabede ikke at faae hvad han søgte i. e. Faaberg Kald, „fordi han havde baaret sig galt ad i Storthinget". Det er et Menneske uden Charakteer. — — — Det vil nu give sig, om Nationalbladet tager end anden Tone, eller angiver en anden, værre end den første. Materialier ere vist samlede i de 8 Dage, Pavels Hjelm og Consorter laae herinde. — Min Avindsmand i Intelligentssedddelen er en erkjendt Slubbert her i Sognet, halv Bonde, halv Kalkhandler og heel Vertshuusmand — som ifjor var reent gal, og iaar formoder jeg halvgal. Jeg lader ham skrive i Fred. Han angreb mig senere, som du saae, for det Anlæg man ellers har rost hos mig, af en Forberedelsesskole for dem, der skulle indskrives til Confirmation. — — — Gamle Lumholtz lever vel, men havde ikke Raad til at illuminere den Aften Kongen kjørte lige forbi hans Huus. — — — Man har ved alle Gjæstebudene i Christiania reent forbigaaet Geistligheden paa Biskoppen og Munch nær. Det er de Marskalkers og Kammerherrers Skyld. At Statsraad Krogh, saavelsom Diricks, Wedel og Fasting skulde været satte under Rigsretten, veed du vel. De slap ved et lille Puds af Præsidenten Rambech. — — — —

Din
trofast hengivne Ven
Neumann.

Olassen har et Carmen færdigt til Kroningen i Sprog: latinsk, islandsk, dansk og fransk. Hans Propositio

om Bankens Forflyttelse til Christiania faldt igjennem i Storthinget. Hans Vederpart var Byefoged Knudsen, der ved sin skrigende Stemme skal have læderet sin Naboes Ore i den Grad, at denne har maattet melde sig syg, og lagt sig under Kuur. — Hvad jeg i dette Brev har skrevet, seer du nok er currente calamo, og taaler ikke at forelæses. Brænd det, naar du har gjort dig nok bekjendt med Indholdet. Iterum iterumque vale!

Idem.

Asker Præstegaard d. 18de Septbr.

At dette Brev, kjære Pavels, der nu kommer til at afgaae en Postdag senere, er begyndt den 18de istedetfor den 16de Septbr., det har sin Grund deri, at jeg gjerne vilde saa fuldstændigt som muligt fortælle og beskrive dig den mærkværdige Bondekrig, som i disse Dage har fundet Sted, og hvis fornemste Skueplads har været netop mit Sogn og dets Grændser. — D. 29de Aug. kom aarle om Morgenen et Ilbud til Statsraadet fra Fogden Thams paa Hringerige, at en Complot af Bønder var kommen ned fra Walders til Hringerige, og havde der deels overtalt, deels truet Opsidderne til enten selv at følge med dem paa deres Tog til Christiania, eller at overlade en af deres Folk til Hærens Complettering: at saaledes 4—500 Mand havde sluttet sig til hinanden, og vare nu paa Marsch ad Krogskoven til. Saasnart Thams havde expederet denne Depesche, reiste han selv efter Bønderne i Selskab med Provst Andersen, constitueret Sognepræst til Nordrehoug, og traf dem paa Kleivskoven. Disse to Mænd anvendte nu Forestillinger og Overtalelser, for at bringe dem til at staae af fra deres farlige Forehavende. Det var Nat til Søndag d. 30te Aug. Det lykkedes dem ogsaa, ikke alene at faae Bondehæren til at standse, men og for størstedelen at vende til-

bage paa de Vilkaar, at Thams tilligemed Lensmanden o fire af de bedste Bønder paa Hringerige, hvoriblandt Gul brand Tandberg, skulde reise ind til Christiania og foredra for Statsraadet Bøndernes Klager og Ønsker, og brin Efterretning om hvad der kunde gjøres i Faveur af de Patrouiller vare imidlertid strax udsatte paa alle Veie, man endnu ikke kunde vide, om der var Plan i det He og om der fra flere Kanter kunde stimle Bønder til. D nationale ridende Artillerie blev Søndag Morgen indhent De tilbageblivende Bønder havde om Søndag Morgen se Enkelte deels til Christiania, dog ubevæbnede som de a vare, med Randsel paa Ryggen, deels østefter for at erfa om der fra den Kant andre Bønder kunde ventes. De i skulde gaae til Christiania, vendte strax tilbage, da de m kede Patrouillerne ved Lysager: de som gik over Ma dalen fandt ikke hvad de søgte, og kom ligeledes til Kro skoven igjen. Til Jonsrud vare de komne, men nu gik Alle, paa Faa nær, tilbage. En Comando ridende Jæger som om Søndag Aften patrouillerede til Sundvolden, hav ingen truffet paa. Imidlertid erfoer jeg Mandag Morge d. 31te Aug., at der endnu paa Jonsrud laae af disse Fol at de havde udstødt mange Forbandelser over Grev Wede og Trudsler imod Thams, som havde meldt deres Afmarc Jeg ilede ind til Byen, gik til Diricks og fortalte ham de og efter hans Anmodning til Mörner. En ny Comand blev strax affendt om Natten til Sundvolden, men ind den naaede Krogskoven, vare alle over Sundet. Nu synte alting roligt. Artilleriehestene kom d. 2den Septbr. tilba til Quartererne. I Christiania havde der været megen Ur i de Dage. Wedels Familie maatte Natten til Søndag fo lade Bogstad, og over Hals og Hoved til Byen, saa neppe fik Proviant med. Statsraadet havde siddet be Nætter oppe i Conferentz. Man delte sig i Christiania i

Bønderne og imod Bønderne. Pøbelen ønskede, de vilde komme, skjøndt dog Ingen vidste, hvad de egentlig vilde. De Fornuftige ønskede, man vilde holde dem borte, da de, skjøndt ubevæbnede, kunde være farlige i Samfund med Lakkegadens og Grønlands fordærvede Beboere, af hvis Brændevinskrukker let Tøilesløshed og et formeligt Oprør kunde fremvælde. I Slutningen af Ugen loe man, og Alt gik igjen i sin gamle Orden. — Mandagen d. 14de tidlig om Morgenen kom her atter Ordre, at Artilleriehesten skulde ind. Om Natten vare 2 Estafetter komne, som berettede, at Bønderne fra Walders, Hallingdal og Hringerige havde været samlede om Søndagen d. 13de ved Nordrehougs Kirke, og vilde marschere ind til Christiania. Nu gik det Militaire af fra Byen Mandag Aften, et Detaschement ridende Jægere, et ditto Fodjægere og 1/4 Batterie ridende Artillerister med 2 Kanoner ad Veien til Hringerige, en Comando med 2 Kanoner opad til Bogstad og Patrouiller paa alle Veie. Den til Hringerige udsendte Comando opsnappede paa Krogkoven i forskjellige Flokke 283 ubevæbnede Bønder, som strax bleve førte ind paa Aggershuus Fæstning og der indquarterede med Vagt i Exercerhuset. Man sørgede for Mad og Drikke og Leie til dem, men Forhørene begyndte og i samme Øieblik. Dem, som man fandt vidste ikke selv hvorefter de gik, løslod man strax, og formanede dem til at vende hjem. Enkelte bleve bragte i Hovedvagten. Statsraadet og Storthingets Præsidenter talte med Bønderne, overbeviste de Fleste om deres Daarlighed, men stødte paa Modeel, som ikke forlangte mindre, end Erstatning for den Skade, de i de sidste Aar havde lidt, og 3 Aars Skattefrihed. D. 16de om Morgenen, efterat have faaet Rapport af Lensmanden, som var med paa Klapjagten, om at ingen Bønder mere fandtes paa Hringerigskanten, og at alt var roligt paa Vestkanten, reiste jeg til Egebergs Løkke. Der

undskyldte for mig, at han betalte 10 Specier i Sm- tosskillinger.

5te Aug.

Hverken Tid eller Rum tillader mig at udvikle m- Grunde imod din Formening, at Luthers Katechismus endeel passende Bibelsprog skulde være nok til Lærebog i Confirmandungdommen. Saavel efter hvad jeg a pr- maa dømme herom, som efter mit Kjendskab til baade P- ster og Skolelærere, kunde jeg ingenlunde tilraade de- Forandring. — Hvad man har skrevet til dig om hele D- putationen, paa et Par nær, vil ikke ind i mit Hoved. Bønderne venter man formodentlig ikke Kammerjunkerjæv- men en af dem, Johannes Aga, kjender jeg af hans Br- til Provst Hertzberg, som en saare forstandig, retskaffen religiøs Mand, som Foged Budtz erklærer for den for- Bonde i sit Embedsdistrict, som spiser undertiden hos Bi- Bech og som var meget yndet af Rosenblad. Agent Sødr- herfra kjendes og som en Mand af meget dannede Sæd- der vist ikke i noget Selskab prostituerer enten sig eller Nation. Oberstelieutenant Holck har jeg hørt meget hæd- ligen omtale. Capt. Jensen har jeg seet et Par Gan- ubehøvlet forekom han mig ingenlunde, derimod syntes t at have noget af den gammeldags, stive militaire Pli, snarere driver Observanzen for vidt, end tilsidesætter d Endelig har man sagt mig om Sorenskriver Juell, at i Høflighed skal være hans bedste Egenskab. Om man nu saa i Valget har taget nogen Hensyn paa, at ikke alt mange af Storthingets første Medlemmer revnes bort fra vigtigere Forhandlinger, for at paradere ved en Kronings- det synes mig de Svenske, med hvilke Normanden alt har tænkt paa at maale sig i Sæders Politur, ikke bu tage ilde op; idetmindste har man dog nok sørget for, ikke nogen saaes i Deputationen, som det kunde være K

gen personlig ubehageligt at see der, f. Ex. Schulz, Flor, Scheitlie, o. a. dl. Og atter spørger jeg: hvad vedkommer det Nationen, at 6 Medlemmer af dens Storthing ere Mænd uden Levemaade? Skal saaledes et heelt Folk dømmes efter nogle faa Individuer, saa skjøtter jeg ikke om at være blandt Undtagelserne; jeg blander mig i Hoben, og bekjender mig at høre til det miskjendte Folk og deler Skjæbne med det. — Hvad Hebers og Bonnevies Reise til Danmark angaaer, da siger jeg: Lykke paa Reisen! — — — Bonnevie, fast han er min gode Ven og Dusbroder, finder jeg raa i Sæder, enrageret Oppositionsmand, overalt saare lidet af, hvad jeg ønsker enten hos Præsten eller den sande Patriot.

Stedse er jeg din hengivne
Pavels.

Asker Præstegaard d. 20de August.

Extra-Brev eller Epistola singularis til
Hans Høiærværdighed
Bispen i Bergen.

Dit sidste Brev, kjæreste Pavels, var saa indholdsrigt, saa underholdende og mig derfor saa kjært, at det vel fortjener en Extra-Epistel, der ikke skal gjøre den til 16de Septbr. nogen Afbræk, uden forsaavidt den rimeligviis vil opsluge de interessanteste Nyheder, der, for at kaldes Nyheder, jo maatte communiceres dig uden Henstand. At disse ville samtlig dreie sig om vor gode Konge, begriber du let, og udenfor denne Cyclus faaer du heller intet væsentligt. Rigstidendens Udgiver[1], din Hjertensven og Publicums Forskjæler, vil sikkert ikke berette eller kunne berette en Tiendedeel af hvad jeg kan. Altsaa: at vi havde den Glæde at see ham, den ædle Carl Johan og hans Søn Oscar, her d.

[1] N. Wulfsberg.

11te d. M., det veed du. Han kom d. 10de til Norge. Fredrikshalds Indvaanere havde foranstaltet en Festlighed for ham ved Svinesund, der skal have været saa imagineret og have baaret saadant Præg af Hjertelighed, at Indtrykket af denne har efter hans egne Udtalelser til mig, fyldt hans hele Sjel! „Je ne l'oublis jamais", vare hans Ord til mig. Det var en smuk Æreport, et Par velvalgte Complimenter, fremsagte af Damer, og en lille vakker Tale af Provsten Breder, tilligemed en Collation. Han laae den Nat paa Tom Herregaard hos Sommerhjelm, som har forødet et heelt Aars Gage og mere, for at bringe sin Forfængelighed i nogle Timer dette Offer. I Moss var en Æreport. Ved Aggershuus's Amts Grændse var en dito, hvor alle Bygdens Piger strøede Blomster, og alle Bygdens Karle raabte Hurra for ham. Hvorledes han blev modtagen i Opsloe, veed du omtrent. Gjennem Subscription var en Collation bragt tilveie, og der mødte omtrent 100 Damer, i hvis Spidse Bispinden, Frue Carlsen, Grevinde Wedel og fem andre vare, iblandt disse naturligviis Grevinde Mörner. Kongen pyntede sig paa Sæter hos Lensmand Knopt for at kunne med Ære træde ind i dette Dame-Chor. Munchs Viser har du læst, men de kunde neppe afsynges for Hurraraab udenfor. Illuminationen derude skal have været herlig. I Storgaden mellem Frantz B— og Ellef H—, ulykkeligviis Byens største Skjelmere, stod en Æreport, beklædt med Barlin. Om denne var meget at sige. Den var i gothisk Stiil, ret smuk, men meget for lav og uforholdsmæssig til dens Bredde. Den var smukt oplyst med Lamper, og en Lykke var det, at Kongen kom saa silde, at den kunde oplyses, thi var han kommen ved Dagslyset, havde det imposante Syn af den høie Kirke i Baggrunden endnu mere forkuet denne Dværgeport, der dog skulde minde om en halv Kæmpealder. Biskoppen havde ladet Præste-

skabet tilsige at møde i Palaiet imod den Tid, Kongen kunde ventes. Vi stillede os op i forreste Corridor. Adskillige Statsraader og andre Embedsmænd indfandt sig ligeledes. Med eet kom Hofmarskalken, Baron Wedel, og forkyndte Biskoppen i en impertinent Tone, at H. M. ikke vilde have Nogen her i Aften, og bad os alle i Hofsprogets formildende Tone gaae Fanden i Vold. Biskoppen svarede med Værdighed, og vi blev. Jeg erklærede høit, at jeg fandt det ligesaa upassende for Præsteskabet at lade sig afvise, som mpertinent af Hofmarskalken at ville afvise os, især da vi kke gjorde Prætension paa nogen Cour den Aften. Han lev saa høflig omsider den samme Marskalk, at han bød s gaae ind i den store Sal. Endelig kom Kongen, hilsede s alle, trykte mig trohjertig i Haanden, og strøg Søren ybring rask forbi, uagtet denne havde stillet sig i alt yset ved Døren for at blive bemærket. — — — Den 12te ar grand Cour. — — — Bispen kom — uden Krave. an holdt en gudsjammerlig Tale paa radbrækket Fransk, g famlede og skalv derved som en Skolepog. Nei, det var og under al Kritik! — Da Kongen endelig havde hørt tte Vaas ud, vendte han sig til os alle, og holdt en skjøn mandig Tale, i hvilken dyrebare Sandheder bleve sagte; en den han vilde ramme, S. T., forstod ikke et Ord deraf. fter Talen henvendte han sig netop først til denne, og tade gjennem Tolk med ham om — Drammens Lastehandel! et var NB. ikke Kongens Skyld, men Personens, der strax eiede Samtalen derindpaa, og som en anden Elias forndte, at der skulde komme en Deputation desangaaende fra rammen. — — — Falbe som Ordfører for Borgerskabet l have holdt en skjøn Tale paa — dansk, og det var det te, og oversatte med megen Lethed og Ziirlighed Kongens e franske Tale for Forsamlingen. — — — Fredag Aften de jeg privat Audients. Du kan troe, han expectorerede

sig. Schultz og Flor var han meget forbittret paa. Om Skribleriet talte han — omtrent som du! Hvad skal jeg nu sige? Hans Tolerance og Humanitet er mageløs. Il faut attendre l'age de la raison, Mr., sagde han til mig. La nation est bonne, mais elle est dans son enfance, la maturité viendra. Nos neveus verront, à quoi l'union a été bonne. Jeg vilde tage Afsked med ham. Han tillod det ikke. Jeg sagde ham, at jeg havde Forretninger. Eh bien, Mr., vous reviendrés, quand vos functions soient finis. Han indbød mig altsaa til Ballet, som Kronprindsen skulde give paa Søndag, og til at være hans egen Gjæst om Mandagen. — — — 500 skal have været budne. Kronprindsen dansede meget. Kongen gik igjennem alle Værelser, og talte med adskillige. Haugen var skjønt oplyst med Lamper. Man gik og røgte sin Pibe i Alleen og omkring Vandspringet. I Lysthuset i Enden af Haugen var serveret med Eftasver, Brændeviin, Punsch, Ost, Smør, Brød og Pølse etc., Piber og Tobak. Kl. 12 blev serveret, deels inde i Palaiet ved smaa Borde, deels i den nye Pavillon i Haugen. Her holdt jeg til, og fandt nok for mig. Denne Gang var jeg altsaa ikke saa gemeen, som paa Kongens Geburtsdag, da Bech og jeg, som du veed, gik hjem og drak Finkel en deux. — — — — Medens jeg var hos Kongen kom Engeström. Kongen præsenterede mig selv for Engeström, som gammel Bekjendt. Vous connoisses Mr. Neumann, sagde han, c'est un bon patriot Norvegien, et en même tems scandinave; c'est un homme eclairé. Til Slutning kyssede han mig. Je supplie V. M., sagde jeg de croire, quil n'y a personne, qui soit plus attaché, ni à V. M. ni au vrai salut de la patrie. Mr., svarede han, il faudrait être aveugle pour ne connoitre cela. Dieu vous benisse! — Saaledes skiltes jeg fra den gode Carl Johan, hvis Yndest udgjør min Stolthed. — — — Alle

de Svenske ere høist forbittrede paa Flor. Der vederfores ham en artig Passage paa Ballet. En vis Svenske nærmede sig ham, og spurgte ham: „Er De ikke Flor?" — „Jo", svarede denne. „Veed De vel", hviskede hiin ham i Oret, „at Coquiner og Djævle skal samles i Helvede?" Det var temmelig drøit. — Agent Nielsen er kommen ilde an. Han har ved Mörners Bord, da Kongen spiste der, skjældt Byeskriver Falsen ud. Falsen har ladet ham stævne, og forlanger Skjældsordene mortificerede, og Nielsen forpligtet til en Mulct af 100 Spd. til Christianias Fattige. Nielsen faaer nok bide i det sure Æble. — Pavels Hjelm har været herinde: har været 3 Gange, siger man, i Forgemakket, uden at faa Audientz. Han skal have havt en Velkomstsang at byde Kongen. Nogle troe, han vilde slaae chamade. Jeg har talt med en Mand, som paastod, at han blev gageret af Danmark for at skrive. Men er det muligt? — Han og S. T.[1] kom sammen, men blive ikke budne nogensteds. Boghandler Hjelm var den gemene Person, som skrev Avertissementet om Tabet af Nat og Dags fameuse Libelle. S. T. syntes endog, at det var for grovt. — D. 17de reiste Bispen med samt sin Søn og tvende Døttre og kommer igjen Octbr. Jeg og Munch kom ikke med, saasom Kongen ikke vilde gjøre Følget større end høist nødvendigt, og for ikke at støde de andre Stifters Geistlighed, hvis Bisper end ikke vare tilsagte. — Doctor Promotionerne ere afværgede. Jeg har været hos Anker for at faae denne Sag afgjort, og han sagde mig, det var forebygget i Statsraadet i Stockholm. Vel er det. Besynderlig nok, at Bech havde ikke Sands for mine Grunde, der vare netop de samme som ine. Det vilde givet Kongens Fiender en herlig Triumf g os alle en Ridecul. — Biskop Sørensen ventes til Chri-

[1] Søren Tybring.

stiania i disse Dage, og vil — siger **man** — tilbyde sig at reise med Kronprindsen. Er Manden **gal**? Du veed, Oscar skal reise udenlands, men Sørensen **bør dog ikke** reise med ham. — Christiania vrimler af Fremmede, og der er en græsselig Mængde, der skal afsted med Kongen. — — — — — Abel kom ganske slukøret ud af Kongens Kabinet herforleden, og fortalte en Mand, som han ikke kjendte, at han haabede ikke at faae hvad han søgte i. e. Faaberg Kald, „forbi han havde baaret sig galt ad i Storthinget". Det er et Menneske uden Charakteer. — — — Det vil nu give sig, om Nationalbladet tager end anden Tone, eller angiver en anden, værre end den første. **Materialier** ere vist samlede i de 8 Dage, Pavels Hjelm og **Consorter** laae herinde. — Min Avindsmand i Intelligentssedbelen **er** en erkjendt Slubbert her i Sognet, halv Bonde, **halv Kalkhandler** og heel Vertshuusmand — som ifjor var **reent gal**, og iaar formoder jeg halvgal. Jeg lader ham **skrive i Fred**. Han angreb mig senere, som du saae, for det **Anlæg** man ellers har rost hos mig, af en Forberedelsesskole **for dem**, der skulle indskrives til Confirmation. — — — Gamle Lumholtz lever vel, men havde ikke Raad til **at illuminere** den Aften Kongen kjørte lige forbi hans Huus. — — — Man har ved alle Gjæstebudene i Christiania **reent forbigaaet** Geistligheden paa Bispen og Munch **nær**. Det er de Marskalkers og Kammerherrers Skyld. At **Statsraad** Krogh, saavelsom Diricks, Wedel og Fasting skulde **været satte** under Rigsretten, veed du vel. De slap ved **et lille Puds** af Præsidenten Rambech. — — — —

Din
trofast **hengivne** Ven
Neumann.

Olassen har et Carmen færdigt til **Kroningen** i 4 Sprog: latinsk, islandsk, dansk og fransk. **Hans Proposition**

om Bankens Forflyttelse til Christiania faldt igjennem i Storthinget. Hans Vederpart var Byefoged Knudsen, der ved sin skrigende Stemme skal have læderet sin Naboes Øre i den Grad, at denne har maattet melde sig syg, og lagt sig under Kuur. — Hvad jeg i dette Brev har skrevet, seer du nok er currente calamo, og taaler ikke at forelæses. Brænd det, naar du har gjort dig nok bekjendt med Indholdet. Iterum iterumque vale!

Idem.

Asker Præstegaard d. 18de Septbr.

At dette Brev, kjære Pavels, der nu kommer til at afgaae en Postdag senere, er begyndt den 18de istedetfor den 6de Septbr., det har sin Grund deri, at jeg gjerne vilde saa fuldstændigt som muligt fortælle og beskrive dig den mærkværdige Bondekrig, som i disse Dage har fundet Sted, og hvis fornemste Skueplads har været netop mit Sogn og dets Grændser. — D. 29de Aug. kom aarle om Morgenen Ilbud til Statsraadet fra Fogden Thams paa Hringerige, at en Complot af Bønder var kommen ned fra Walders til Hringerige, og havde der deels overtalt, deels truet Opsidderne til enten selv at følge med dem paa deres Tog til Christiania, eller at overlade en af deres Folk til Hærens Complettering: at saaledes 4—500 Mand havde sluttet sig til hinanden, og vare nu paa Marsch ad Krogskoven. Saasnart Thams havde expederet denne Depesche, reiste han selv efter Bønderne i Selskab med Provst Andersen, constitueret Sognepræst til Norderhoug, og traf dem paa Midtskoven. Disse to Mænd anvendte nu Forestillinger og Overtalelser, for at bringe dem til at staae af fra deres farlige Forehavende. Det var Nat til Søndag d. 30te Aug. Det lykkedes dem ogsaa, ikke alene at faae Bondehæren til at standse, men og for størstedelen at vende til-

vage paa de Vilkaar, at Thams tilligemed Lensmanden og fire af de bedste Bønder paa Hringerige, hvoriblandt Guldbrand Tandberg, skulde reise ind til Christiania og foredrage for Statsraadet Bøndernes Klager og Ønsker, og bringe Efterretning om hvad der kunde gjøres i Faveur af dem. Patrouiller vare imidlertid strax udsatte paa alle Veie, da man endnu ikke kunde vide, om der var Plan i det Hele, og om der fra flere Kanter kunde stimle Bønder til. De nationale ridende Artillerie blev Søndag Morgen indhentede. De tilbageblivende Bønder havde om Søndag Morgen sendt Enkelte deels til Christiania, dog ubevæbnede som de alle vare, med Randsel paa Ryggen, deels østefter for at erfare om der fra den Kant andre Bønder kunde ventes. De som skulde gaae til Christiania, vendte strax tilbage, da de mærkede Patrouillerne ved Lysager: de som gik over Mardalen fandt ikke hvad de søgte, og kom ligeledes til Krogskoven igjen. Til Jonsrud vare de komne, men nu gik de Alle, paa Faa nær, tilbage. En Comando ridende Jægere som om Søndag Aften patrouillerede til Sundvolden, havde ingen truffet paa. Imidlertid erfoer jeg Mandag Morgen d. 31te Aug., at der endnu paa Jonsrud laae af disse Folk, at de havde udstødt mange Forbandelser over Greve Wedel og Trudsler imod Thams, som havde meldt deres Afmarch. Jeg ilede ind til Byen, gik til Diricks og fortalte ham det, og efter hans Anmodning til Mörner. En ny Comando blev strax afsendt om Natten til Sundvolden, men inden den naaede Krogskoven, vare alle over Sundet. Nu syntes alting roligt. Artilleriehestene kom d. 2den Septbr. tilbage til Quartererne. I Christiania havde der været megen Uro i de Dage. Wedels Familie maatte Natten til Søndag forlade Bogstad, og over Hals og Hoved til Byen, saa de neppe fik Proviant med. Statsraadet havde siddet hele Nætter oppe i Conferents. Man delte sig i Christiania for

Bønderne og imod Bønderne. Pøbelen ønskede, de vilde ;omme, skjøndt dog Ingen vidste, hvad de egentlig vilde. De Fornuftige ønskede, man vilde holde dem borte, da de, kjøndt ubevæbnede, kunde være farlige i Samfund med Bakkegadens og Grønlands fordærvede Beboere, af hvis Brændevinskrukker let Tøilesløshed og et formeligt Oprør unde fremvælde. I Slutningen af Ugen loe man, og Alt jik igjen i sin gamle Orden. — Mandagen d. 14de tidlig m Morgenen kom her atter Ordre, at Artilleriehesten skulde nd. Om Natten vare 2 Estafetter komne, som berettede, at Bønderne fra Walders, Hallingdal og Hringerige havde været amlede om Søndagen d. 13de ved Nordrehougs Kirke, og ilde marschere ind til Christiania. Nu gik det Militaire f fra Byen Mandag Aften, et Detaschement ridende Jægere, et ditto Fodjægere og 1/4 Batterie ridende Artillerister ed 2 Kanoner ad Veien til Hringerige, en Comando med Kanoner opad til Bogstad og Patrouiller paa alle Veie. en til Hringerige udsendte Comando opsnappede paa Krogoven i forskjellige Flokke 283 ubevæbnede Bønder, som rax bleve førte ind paa Aggershuus Fæstning og der indarterede med Vagt i Exercerhuset. Man sørgede for Mad Drikke og Leie til dem, men Forhørene begyndte og i mme Dieblik. Dem, som man fandt vidste ikke selv hvorter de gik, løslod man strax, og formanede dem til at nde hjem. Enkelte bleve bragte i Hovedvagten. Statsadet og Storthingets Præsidenter talte med Bønderne, erbeviste de Fleste om deres Daarlighed, men stødte paa deel, som ikke forlangte mindre, end Erstatning for den kade, de i de sidste Aar havde lidt, og 3 Aars Skattehed. D. 16de om Morgenen, efterat have faaet Rapport Lensmanden, som var med paa Klapjagten, om at ingen onder mere fandtes paa Hringerigskanten, og at alt var ligt paa Vestkanten, reiste jeg til Egebergs Løkke. Der

saae jeg ved Middagstide Artilleriet trække ind i Byen. Nu ansaae man atter Alting forbi. Om Aftenen gik jeg over til Jacob Meiers Løkke. Han fortalte, at det gule Corps skulde atter i Nat patrouillere, thi en Rapport var kommen, at et Stævne skulde finde Sted i Sandvigen. Jeg loe deraf, thi jeg vidste, at i mit Sogn var alting fredeligt, og kaldte det en falsk Rapport. Jeg blev om Natten paa Egebergs Løkke, sov roligt og ahnede intet. Egeberg gik ned til Byen paa sit Contoir Kl. 8. Jeg klædte mig imidlertid, og var paa Veien til Byen Kl. 9, da Egebergs Karl mødte mig med Efterretning, at en Comando med 2 Kanoner var om Morgenen Kl. 5 gaaet udover til Asker, hvor man ventede Sigdølerne og Lieungerne. Jeg satte mig paa Øieblikket i Carjolen og ilede udover. Paa Veien hørte jeg Tale om 2000 Mand, som Aftenen for skulde have trukket sig nedad til Askergaardene. Jeg traf Comandoen under Anførsel af Kongens Foged og endeel Officerer paa Ravnsborg. Der kom Lensmanden og meldte, at de vare alle trukne tilbage. Imidlertid kom en Rapport, at Tellemarkerne laae samlede ved Liersund. Den militaire Styrke trak derfor vestover til Gjellebek, og detacherede Nogle ad Røgen til, for i Tilfælde at opsnappe dem, som maatte gaae over Gullougklevene. Paa Gjellebek havde Comandoen taget 22 Mand, som i Nat bleve transporterede til Fæstningen. Man havde recognoseret til Liersund, men ingen fundet. I Dag Morges Kl. 8 marscherede hele Comandoen mig forbi igjen, indover til Byen: og nu er der atter alting roligt. — En ung Karl fra Aal, Broder til en af mine Piger, kom i dette Øieblik fra Fæstningen, løsladt, og bragte følgende trykte Seddel med sig: „Bonden N. N. har at forføie sig strax, og den korteste Vei tilbage til sit Hjemsted N. N., og ifald han skulde gjøre Omveie eller tillade sig unødvendigt Ophold paa Veien,

maa han anholdes og her til Staden indbringes, hvor han bliver at afleverc til Politiet. Christiania Politikammer d. 17de Septbr. 1818. N. A. Sem." Han fortæller mig troskyldigt, at han er leiet til at gaae med, uden at vide til hvad Ende; men der var gaaet mundtlig Bud fra Gaard til Gaard i hele Hallingdalen, at hver Gaard skulde levere en Mand til Toget, og da de fleste Bønder havde selv for travlt, leiede de løse og ledige Personer, men uden videre Instrux. Deres Hensigt, siger han, var ikke at gaae alle samlet Hob til Christiania, men at sende en Deputation af deres Midte, til at forlange den gamle Regjeringsform indført: een Konge og intet Storthing. — Hvad Resultater nu Forhørene ville bringe ud, er endnu uvist. Dog har Præsidenten i Gaar udladt sig med, at man er paa gode Spor og har lovlige Beviser imod en Svoger af Halvor Hoel, en Per Asker paa Hedemarken. Omsider kommer man da vel til den rette Kilde. — Storthinget blev i Tirsdags opløst, ved hvilken Leilighed Sibbern som Præsident skal have holdt en hvas Tale, hvori baade Kongen og Storthinget og Nationen fik Rap. — — — Vedbliv endelig, kjære Pavels, ved hver Visitatsreise at give mig Efterretninger i samme Maneer, saa bliver dog en stor Deel af Norge mig, baade fra Menneskenes og Egnenes Side anskuelig. Det snurrige Tugthuusvers, du meddelte mig, mindede mig levende om et lignende, som jeg paa en Reise i Sandsværd i Aaret 1794 fandt der over Chorsdøren i Kirken, et Foster af en Capellan Martin Vangs originale Muse. Det lyder saa:

Da syvend Christian var Konge udi Nord
Aar syttenhundrede og otti sex blev skreven,
Da Biskop Christen Smith her lærte Herrens Ord,
Er dette Herrens Huus paany oppyntet bleven.

Hr. Johan Klem var Provst, og Martin Vang var Præst,
Den Forste Sognepræst, den Anden kun Medtjener —

Men denne fik med sig to Svogre, som til Rest
Herunder skrevne staae, og bedste Tak fortjener.

De Tre de pynted' og befæsted' Herrens Huus,
Som da de kjøbte det, var næsten reent forfalden,
Nu staaer det — hør os Gud! — til Verden blir til Gruus
Gud Ære skee og Priis! — her Præsten bad nedfalden.

Den Tid vare Kirkens Eiere:

Knud Rogstad,
Leverandeur paa Kongsberg.

Timan Rogstad,
Lensmand.

Martin Bang,
Capellan.

— — Ja vist har Kongen været galant mod Bonnev... Boye og Pavels Hjelm, og hjælper det ikke, saa hjælpe... intet. Men Nationalbladet stikker dog endnu stedse det gamle Flag ud. — Du troer, at Kongen bør gjøres opmærksom paa, at han skulde besøge Bergen. Jeg troer det og. N... blot en saadan Reise til næste Aar ikke koste det forarmede Land formeget. Her er virkelig megen Armod, og det ble... af Mangel paa Mulighed for Bonden til at faae laant. En vis Mand sagde mig i Gaar, det var stilet derpaa; thi Anker og Wedel skulle have yttret sig med, at Bønderne kunde jo sælge deres Gaarde og blive Landbønder som i Sverige, saa var alting bedre. Jeg vil haabe, de gode Mænd ikke have sagt dette. Var det saa, da maatte enhver ærlig Mand svinge Oprørsfaklen mod saadanne Landsforræderc. I al Fald er denne Familie mig mistænkelig! — Bech har altid talt med megen Agtelse om dig til mig. Skulde han i Grunden have noget imod, at der intet blev af Projectet med de ustuderede Præster, som Gud ved hvor det kom fra, saa maa han have to Tunger i een Mund, thi til mig har han talt haant om dette Project. — — — Gud skee Lov: Sorensens Idee er nok bleven

qualt i Fødselen. Han er virkelig reist med sin Familie til Frankrig. Engelhardt beklager sig meget derover, thi alt er .æsset paa ham. — Her løber en styg Historie om en Præst Tronhjem eller ved Tronhjem, der skal i Tronhjems Bye jave viist den svenske Deputation sine Posteriora, og nu ›ære paa Vei til at blive afsat. — — — — Munch ved›liver at erhverve sig Agtelse. — — — — I har nu vel :llerede, eller faae vel snart Christie igjen blandt Eder.)an gaaer vel neppe ind i Statsraadet, thi som Storthings›tand maa han selv bedst vide, hvilken slibrig Post det er, t være Statsraad, og hvor meget lykkeligere hans Stilling : som Stiftamtmand. Kroghs Post vorder nu ledig, og :g har ikke hørt om hvem der skal faae den. Den maa irkelig med Begjærlighed tragte efter høie Ting, der at›:aaer et saadant Embede, som paa den ene Side har intet llokkende fra Indkomsternes Side paa et saa kostbart Leve›ed som Christiania, og som paa den anden Side føder gunst af sig ved hver ringeste Anledning. Maatte man :e tilsidst komme at lede efter Mænd til at besætte disse mbeder med! — Overalt min Ven, dit ominøse Vink, som jeg gang betragtede med lettere Sind, staaer mig ofte nu i ørke Skygger for Øiet, og jo mere Fortvivlelsen aaben›rer sig i enkelte Yttringer og Foretagender af Nationen, mere frygter jeg for, at man engang paa Eidsvold gjorde :gning uden Vert, og tog sig Vand over Hovedet. Hvor›es det alt kunde være anderledes, det tør jeg slet ikke ›e mig af med at bedømme, men at vort Statslegeme kan staae paa sine egne Been, det er jeg meget bange for. :bbelow har gjort meget Ondt, idet han ved forkeerte Ideer kte til Misnøie med hvad gjort var. Men, om han aldrig ›de strevet, saa vilde dog Trangen og Umuligheden af at nge de Offere, som Staten fordrer, omsider vakt den ıme Misnøie; og hvad Bønderne dennegang — med Be›

skedenhed, tør jeg sige — have forsøgt paa, for at aabn
sig en Udsigt i Nøden, tør da letteligen, hvis ingen Hjælp
kilder aabnes, blive at ansee som et Forspil for alvorlige
Scener, dem Gud i Naade afvende! En listig Demago
har allerede aaben Mark for sig. Og hvem veed, hv
Rolle Halvor Hoel kan endnu komme at spille, hvis de
Deel han ufeilbarlig har i den vakte Misnøie, ikke nu nete
kommer for Dagen? I mange Bygder har Kornet slaae
feil denne Sommer. Retfærdigheden kræver at komme de
til Hjælp. Men skal denne Hjælp dependere af 5te Depar
tement, og dette Departements Chef afviser Klagerne me
Haanhed, som han gjorde denne Vaar i Sædetiden, hve
fortænker da Bonden i, at han vover det yderste? Me
anstiller da altfor let Sammenligning mellem den forrig
og den nærværende Tilstand, til Fordeel for den første; e
en Revolution er for Døren. Jeg troer, Storthing
kunde afværget de mulige Ulykker ved at have decreteret e
udenlands Pengelaan. Hvad det har decreteret nu, e
Laan af Banken, mod at deponere Sølv, er moxen Tant
thi hele Verden veed, at Sølvet er allerede gaaet til Ban
ken, og at de Fleste have maattet spæde til med Sedler
Bonden leer ad dette Decret. Og naar nu Discontosedlerne
skal indfries, og den ene Interessent skal svare for den anden
hvorledes vil det da gaae? Jeg spaaer intet godt af al
dette. Luxen skal nedtvinges, siger Wedel. Gode Gud, me
eet Hug at ville faae alle Hovederne af dette Uhyre, de
skal mere end een Hercules til nu omstunder. Jeg give
ikke tænkt mere over denne Materie, thi jeg svimler! —

Gud lad os see lysere og blidere Dage for vort Fa
dreland, kjære Pavels, og os tilhører det at formane ti
Taalmod og Eendrægtighed, og aabne Trøsten af det hellig
Kildevæld, som aldrig fortørres.

Din trofaste Ven
Neumann.

(December 1818)

Gode Pavels!

For at kunne, medens Leilighed dertil forundes mig, meddele dig en ganske interessant Efterretning fra det høie Norden, begynder jeg allerede i Aften (d. 23de Novbr.) paa dette Brev. Den er tagen af et Brev til Justitsraad Blom fra hans Søn Lieutenant Blom, der ligger paa Grændse-opmaaling tilligemed en svensk Officer oppe i Nordlandene, og den har et Øievidnes Troeværdighed. Saa skriver han under 8de Octbr. d. A. — „Lige for Hundholmen ligger, i 700 Alens Afstand, en liden Øe, kaldet Nyholm, hvor der for nogle Aar siden er anlagt en Fæstning, som dog nu er forladt, men indslutter endnu nogle Kanoner og Ammunition. Nogle Bygninger, der ligge nedenunder Fæstningen, ere Staten tilhørende, men beboes i nogle Aar af en svensk Handelsmand, ved Navn Gers, som nok er hemmelig Factor for nogle engelske Huse, og har paa dette Sted derved en ikke ubetydelig Handel. Men han er forresten et forsyldt Sviin, og den completteste Kjeltring af Verden. Han søgte ofte ved den skammeligste Sviig og de meest udtænkte Bedragerier at berige sig, men satte paa den anden Side enorme Summer overstyr, deels ved slette Speculationer, deels ved Skjødesløshed, til hvilket hans Rhedere i England dog maatte tie, for ei selv at drage det Slør tilside, der skjuler deres Hemmelighed. — Da paa Bodøen blev udviist Grund til Bye, og denne fik Kjøbstads Privilegier, bestemtes at Nyholm skulde være Bolig for en Tolder, og ved en senere Resolution blev Foged Juell tillagt Ordre, at see Bygningerne ryddeliggjort inden dette Aars Julii Maaned. Gers har forgjæves søgt om at blive boende paa Nyholm, og Fogden saa sig endelig nødt til at sende sin Fuldmægtig derhen, for at gjøre Udkastelse, da Gers ikke godvillig har villet flytte bort. Men Gers, istedetfor at lade sig udkaste,

sendte Fuldmægtigen og dennes Mandskab til Amtet med en Forestilling om Dilation, og derved blev det dengang. Siden har Foged Juul selv været der, for at fremme Forretningen, men — fra Nordlands Amt laa Ordre til en Maaneds Udsættelse. Tredie Gang skulde det da blive Alvor, thi stedse blev Gers der over den givne Udsættelsestid — og nu blev virkelig nogle Værelser ryddeliggjorte, men — paa Gers's Æresord bleve Værelserne uforseglede, og saasnart Fogden havde sat fra Land, bleve Meublerne igjen indslæbte! — Sidstleden 24de Septbr. skulde det da endelig blive alvorligt. Om Morgenen reiser Fogden med sin Fuldmægtig over, for at flytte Alting ud. En af Gers's Rhedere, Kjøbmand Eivert, laa dengang med sit Skib ved Nyholm, men logerede hos Gers. Ham traf Fogden i Sengen, og da han meget høflig blev advaret, at han maatte see til at faae sine Sager ud af Huset, stod han op og gik sin Vei. Nu har Gers formodentlig forebragt Eivert, der ei forstaaer Norsk, lutter Usandheder, og end ydermere givet ham Instrux til det Foretagende, han selv, af Sluhed og Cujonerie, vilde være udenfor. Fogden begynder derpaa at føre Protocollen, hvortil Gers blandt andet dicterer, at hvis man vilde bruge Magt i hans Huus, troer han sig berettiget til at sætte Vold mod Vold. Kort: da Udflytningen skal gaae for sig, finder man Eivert med en ladet Pistol, tilligemed 6 engelske Matroser, bevæbnede med Geværer, Spader etc. i det Værelse, hvor Forretningen skal begynde. Hensigten var maaskee kun at skræmme Fogden bort, men det lykkedes ikke; thi denne traf Sabelen, satte den til Gjengjæld imod Eiverts Bryst og sagde: „Skyd, har De Mod, men i samme Øieblik støder jeg Dem Sabelen gjennem Brystet!“ Her opstod da en stum, ganske comique Scene, idet intet Partie agerede offensivt. Midlertid kom en Fuldmægtig ganske aandeløs over til os paa Hundholmen, hvor just

Thingalmuen var samlet, og requirerede Hjælp med en Blanding af Frygt og Gravitet i sit Ansigt. Lensmanden opbød nu Almuen med megen Veltalenhed i Fogdens og Kongens Navn. „Dem", sagde han, idet han henvendte sig til mig, „kan jeg ikke befale, men jeg anmoder Dem om at følge os." (Naturligviis blandte jeg mig ikke i den Sag). Nu stødte da en Baad, fuld af Bønder fra Land, og vi saae dem gaae ind i Værelserne uden Hinder. Derpaa blev Forretningen fremmet, og da Udflytningen for en Deel var gjort, reiste Fogden ombord paa Skibet (hvorpaa Oprørerne imidlertid havde begivet sig, med Forsæt at seile bort, hvilket mislykkedes, da Fogden forsikkrede, at i det Dieblik de lettede eller kappede Anker, vilde han gaae op paa Fæstningen og skyde Fartøiet isænk) og arresterede Eivert med 5 af hans Matroser, som da vare tilstede. De bleve førte til Lensmanden, hvor de endnu oppebie Forhøret, der først begynder d. 12te Octbr., saasom Sorenskriverens Thingreiser have hidtil hindret det. Damerne vare under hele denne Tildragelse i en ynkelig Situation, og gave især deres Medlidenhedsfølelse Luft, da den gentile Hr. Eivert, der Aftenen forud havde været med os i Dands og Leeg paa Hundholmen, og virkelig lod til at være et særdeles artigt Menneske, nu førtes gjennem Mulm og Mørke over endeel bløde Moradser i et bedrøveligt Optog som Fange til Lensmanden. — Hos Amtmand Berg, som boer en halv Miil derfra, var der samme Dag Middagsselskab. Didhen begave vi os, da vi saae, at det gik roligt af, efterat Bønderne vare komne Fogden til Hjælp. Om Eftermiddagen kom Gers, og snart gik Biskop Krogh og Provst Schytte dygtig løs paa ham, da han vilde forsvare Oprørerne. — Den følgende Dag maatte Fogden fortsætte sine Thingreiser; men da Biskop Krogh, der just laae paa Retour fra sin Visitatsreise, 6 Dage efter traf Fogden paa næste Thingsted, forestillede

han denne, hvor urigtigt det var, at Gers, som uden Tvivl var Formand for det Hele, gik fri. Dette bevirkede, at Fogdens Fuldmægtig 3 Dage efter kom tilbage til Hundholmen, og førte Gers samme Vei, som Sivert forhen var gaaet. Men Gers havde den Djærvhed at skrive Amtmanden til, og bede ham komme til sig i Arresten. Denne kom den næste Dag, og kaldte, efter en Times Forløb, Fogden, der imidlertid var kommen tilbage, ogsaa hen til Arresten. Nu stillede Gers en Caution af Varer og blev strax fri, efterat have været arresteret i 24 Timer. Gers's og Comforters mislige Stilling gjøres endnu værre ved en Mængde Smuglerier, skammelige falske Havarier etc., som formodentlig ogsaa ville blive oplyste, tilligemed en Jagthistorie, som hendte forrige Høst, da Sivert og nogle af hans Folk skal have skudt endeel Faar paa en Holme i Nærheden, tilligemed en Hund, lige for Øinene af Bonden, som eiede dem. Sagen vil altsaa blive vidtløftig, men jeg formoder, de Arresterede rømme itide, da man har kun Vagt og ingen ordentlig Arrest. Sandsynligviis bliver den hele Historie med denne eller næste Post indberettet til Regjeringen. Man troer, at en herværende høi Embedsmands Forhold under disse Begivenheder vil paadrage ham Ubehageligheder. Alle vente nysgjerrigen efter at see Opløsningen."

Under 14de Octbr. tilføier fornævnte Correspondent: „Her er hendt andre og snurrige Ting, Fortsættelse af foregaaende Comedie — men jeg har intet Øieblik Tid til at fortælle dette, der i Mærkværdighed vel kan sættes ved Siden af Oprøret søndenfjelds."

— — — — Gjør din Residents istand, at Carl Johan kan residere der, thi jeg hører, det er fast besluttet, at han til Foraaret vil til Bergen. Reisen gaaer landværts over Christiania til Christiansand, og derfra med en Fregat til — Dig. Det er mig ret kjært, at han saaledes lader

sig see i disse tvende Stiftsstæder: Foreningsbaandet, som Pavels Hjelm og Consorter slide af al Magt i, knyttes derved stærkere. — — — — — Munch har endnu ingen Nordstjerne faaet, uagtet det er vist, at han i Trondhjem stod paa Listen. Men det gik der heelt underligt til. Den svenske Præst Rönbek fik den Stjerne, som var bestemt Munch, og det skede, siger man, blot ved et lidet forvovent Pennestrøg af de la Gardie. Vistnok kunde Aschenberg, der var færdig at dræbe Kongen paa Røraas med en Vise paa 32 Vers, eller og Finkenhagen staaet tilbage; men det skader i Grunden ikke at Munch under nærværende Omstændigheder bier lidt. Man vil ogsaa sige at Comandeur-Stjernen laae færdig til dig, men at den ved en lignende svensk Hocuspocus forsvandt. Det var Synd at misunde vore svenske Brødre denne deres barnagtige Stjernesot. — Men siden jeg taler om Ridderordener, maa jeg fortælle dig en Anekdote: Da Schultz havde i Storthinget moveret om en norsk Ridderorden, holdt Sorenskriver Gram en declamatorisk Tale, i hvilken hañ skjældte paa alle Ordener overhovedet, og anmærkede in specie, at de svenske Ridderordener vare her blevne uddelte isflæng; og hvem som herfor vilde have nøiere Beviis, kunde henvende sig til ham, da han i sit Büreau havde en Liste paa alle dem, som havde uværdigen anammet samme. Gram blev Ridder af Nordstjernen. Rygtet herom kom, før den officielle Efterretning, tidlig til Christiania, og man gratulerede ham i Storthinget under Frokosten. Han lod haant derom og erklærede, at han ikke, uden i høieste Nødsfald, vilde bære denne Orden, og at han iøvrigt ikke vidste, hvad han skulde gjøre med den. „Aah“, sagde Byfoged Knudsøn, „De behøver jo ikke at være i Forlegenhed med den: De kan blot lægge den hen i Deres Büreau ved Siden af Listen!“ — Har du hørt om Bechs Emolumenter ved Kroningen? Man

sagde, at han havde faaet 600 Ducater i en Sølvkande. Det skal ikke være sandt. Kongen skal have spurgt ham, hvad han lystede: en Souvenir eller Penge. B. tilstod, at Penge convenerede ham bedst. Derpaa skal han have faaet sin Obligation til Kongen sendt i qvitteret Stand, men med Forpligtelse til at udbetale af samme hver af sine Døttre 500 Spd. til Brudegave. Historien om denne Brudegave, der saaledes var i heel usikkre Hænder, har i lang Tid gjort de stakkels Piger til Fabel over hele Byen. — — — —

— — — Nu skulde jeg til Slutning sige dig mine Tanker om Magnetismen. Af alt hvad jeg har læst, har intet solbestgjort mig i den Grad som Brandis's Bog. Det var daarligt at ville sige om disse Facta, at det var Blendværk, eensidige Anskuelser o. s. v. Jeg er overbeviist om det Modsatte, og jeg skal fortælle dig næste Gang en Erfaring, jeg har havt i mit Liv, som slaaer ind i disse physiske Hemmeligheder. Men der lader sig endnu faa Resultater trække ud af hvad man hidtil har erfaret, grandsket, strevet og raisonneret. Hemmeligheden er dyb. Saa meget seer man, at Sjelens Operationer ere ikke saa afhængige af Legemets Organer, som man har villet troe, og det er derved bleven klart, synes mig, for Philosopherne og endnu mere Theologerne, hvorlunde Sjelen efter Udgangen af dette Liv, kan, endog uden at være beklædt med nogetsomhelst Legeme, og førend den skal erholde et saadant ved Opstandelsen: yttre sig frit og fornemme som i Sandseverdenen. Forfølger man denne Tanke, saa kunde det føre til interessante Grublerier. Mere kan jeg nu ikke sige dig derom. — — — —

Din
trofast hengivne
Neumann.

Bergen d. 21de Januar 1819.

Jeg skulde nok egentlig skrevet med sidste Post, kjæreste Neumann! men deels afholdtes jeg ved et Arbeide, hvorom siden, deels ventede jeg med frygtblandet Længsel, at Posten maaskee kunde bringe mig noget ubehageligt, som du i saafald middelbar vilde være Skyld i, og derover maatte jeg expectoreret mig, førend jeg kunde faae noget andet Ord frem. Posten bragte intet, og Katastrophen kan endnu vedblive nogle Uger. Er den slem, skal jeg ikke tilbageholde min justus dolor; et extraordinairt, portofrit Brev under Benævnelsen Embedssag, som det virkelig er, skal flux folke den; gaaer det efter Fortjeneste og mit Ønske, saa hav Taalmodighed i 12 Uger; i mit næste Brev skal Gaaden vorde løst.

Arbeidet, som i Tirsdags sysselsatte mig, var en Sang til Kongens Fødselsdag, som det harmoniske Selskab havde bedet mig om, og da Typographien i Bergen er i maadelig Forfatning, maatte jeg have den betids færdig. Min personlige Høiagtelse og Hengivenhed for Carl Johan er uforandret, men med Geburtsdagsviser og alle saadanne afmaalte Complimenter gaaer det nuomstunder for mig ligesaa seent og sørgeligt, som hos vor Bogtrykker med det han faaer i Hænderne. Jeg veed ikke hvorledes det er med mig: Prindser kan jeg sige ret vakre Ting, men naar de blive Konger, er mit Latin ude. Jeg frygter dog slet ikke, efter den sindrige kjøbenhavnske Inscription:

„Hvo ei er Kongeven,
Gid Fanden tage den!"

at komme i Satans Kløer for mit Kongehad; det nærer jeg ingenlunde. Men jeg føler mig i en Afstand fra Kongen, hvori jeg ikke følte mig fra Prindsen, der paa en Maade var Undersaat og Statsborger som jeg; jeg kan ikke ret forklare det. Desuden, kjæreste Broder! kan jeg hverken dølge

for dig eller mig selv, at Tidernes Tegn ei forekomme mig gode. Der hersker ingen ret broderlig Enighed mellem Normændene og de Svenske, og det var i sig selv en unaturlig Forening, der sluttedes, som kun Nødvendighed og Pligtfølelse i dette Dieblik holder sammen, og som kun gjensidig Moderation og prøvet Brodersind efter flere Generationer vil bringe til fuld Fasthed. Hvad der, næst hans ypperlige Charakteer og vise Maadehold, gjør Carl Johan kjær for Normændene overalt, hvor man kjender ham, ogsaa hvor man ei forstaaer et Ord af hvad han siger — sandelig, jeg troer det er dette: at han hverken er Normand eller Svenske, og ikke ved Fødsel eller Nationalinteresse bundet til det ene eller andet af Broderfolkene. En indfødt svensk Konge vilde, cæteris paribus, havt langt større Møie ved at gjøre sig yndet iblandt os. Forøvrigt, skjøndt ingen i høiere Grad end jeg kan misbillige min foragtelige Navnes Kaadhed, og en Flors med flere enragerede Antisvenskes Ytringer paa Storthinget, vil jeg aldrig negte, at Skylden til den endnu herskende Kulde mellem de to forenede Nationer forekommer mig at være mere hos de Svenske end hos mine Landsmænd. Jeg omtaler nu ikke Pressetvangsforslaget, som saa aldeles truede at nedbryde en af vore herligste i Grundloven sanctionerede Nationalrettigheder. Men disse gjentagne, tydelige Ytringer om Rigernes Forening til eet! At det kan være de Svenskes Ønske, undres jeg aldeles ikke over; at en saadan Sammensmeltning i Tidens Fylde kunde være begge Rigers Borgere til Gavn, det troer jeg meget gjerne; der er vel f. Ex. ingen Tvivl om, at Storbrittanien nu er et mægtigere Rige, end det var eller kunde bleven, saalænge de tre Riger havde hver sit Parlament osv. — men at denne Idee nu i høi Grad er modbydelig for Normændene, det er vist, og hvorfor vil man da fremdrage den ved alle Leiligheder, og gjøre det ene Skridt efter det andet, der synes

niddelbar at pege derhen? Vilde det være dig behageligt, lde det knytte Venskabsbaandet fastere mellem os, naar jeg hvert Brev vilde opmuntre dig til en Entreprise, et Arngement, jeg troede vi begge kunde være tjente med, skjøndt : engang bestemt havde yttret din Uvillie til at entrere ri? Vilde du ikke tænke, vel ogsaa sige i din Familie- Vennekreds: „Det er dog høist udelicat af Pavels, at n hvert Øieblik opripper en Sag, hvorom jeg tydelig nok r sagt min Mening.“ Ved hvert nyt Forsøg vilde du ide mere kold og bitter, og hvad der ved klog og venskabe- ; Lempen fra min Side vel maaskee engang kunde opnaaes, t vilde nu aldrig i Evighed skee. Fiat applicatio! Der r nu f. Ex. den svenske Deputations Afskedshilsen; det drede mig høiligen, at ikke Pavels Hjelm strax tog fat a den med sine Sarcasmer. At han ikke gjorde det, er g kjært; men ikke mindre kjært er det mig, at en Anden d beskeden, mandig Fasthed paaankede dens høist betænkelige ladelser. Og nu det nye Exerceer-Reglement! Jeg har : læst det, da jeg hverken forstaaer eller interesserer mig : Militairvæsenet, men af den forresten lidet vittige Satire :over i den norske Tilskuer, maa jeg fatte en meget ufor- :lagtig Idee derom, helst da det ikke, som ved andre Forlarer, blot er den cultiverede Embedsclasse, men ogsaa ndestanden, der vil finde det latterligt eller ærgerligt. — oe for alting ikke, kjære Neumann! at jeg her i Bergen har andret Troe, at jeg er indlemmet i noget collegium polium, som gjennemhegler Regjeringens Foranstaltninger, at har ladet mig besnakke af nogen klog Demagog — nei rtimod! jeg taler yderst sjelden om saadanne Ting, — jeg : intet uden læst og tænkt. Denne Læsning og Eftertanke : snart indgydt mig Haab, snart Frygt; den sidste har i nogen Tid prædomineret. — — —

Din
Pavels.

d. 23de.

Posten bragte mig ikke et skrevet Ord fra noget Me- neske. Jeg vil da ligesaagodt sige dig, at den Ting, je- befrygter, og som af flere Aarsager inderligen vilde smer- mig, er at du ved speciel Anbefaling for din Capellan Me- dal, skulde have skaffet ham Sognekaldet til Sogndal t- Præjudice for den af mig varmt anbefalede og af Stats- raadet indstillede udmærket duelige og talentfulde Præ- Friis[1]. Det er jeg vis paa, at om jeg lever og bliver Bi- i 20 Aar, jeg aldrig med den Misnøie vilde modtage e- Mand i mit Stift, som jeg modtager Meldal, hvis d- kommer der nu, ligesom du og, min Ven, skulde have ond- ved at skjænke mig en Glæde, der opveiede mod den Kræ- kelse, dette Budskab vilde forvolde mig.

Asker Præstegaard d. 31te Januar 1819.

(Extraordinair Epistel).

Jeg har modtaget dit Brev i Dag, kjære Pavels, o- takker dig inderlig derfor. Vel er Tiden nu knap, vel e- det endnu ikke min Tour at skrive, men naar det gjælde- om en Vens Beroligelse, saa maa alle andre Hensyn falde bort. Viid da, at Meldal — saavidt jeg paa Ære og Samvittighed veed — intet søger: at han aldrig har for- langt min Anbefaling: at jeg aldrig giver den mere til noge- Menneske, uden saa er, at min Mening om et Menneske affordres mig af Vedkommende. Mere kan jeg ikke sige di- om den Sag.

Om de Svenske Deputeredes Adresse vil vi ikke le-, mærker jeg, blive enige. Hvad som er skrevet i No. 28 a- Morgenbladet er — soit dit entre nous — af mig, og de- Mening bekjender jeg mig til. Jeg havde ikke seet Bulls

[1] Denne, siden Sognepræst til Førde, fik Embedet.

ergs Expectoration, da jeg skrev. De Svenske kunde valgt
edre Udtryk, det er alt hvad jeg kan sige. Ville kan
e neppe andet, end hvad du og jeg vil.

Din hengivneste
Neumann.

Bergen d. 10de Febr. 1819.

Extraordinair Epistel.

Jeg har modtaget dit Brev, kjæreste Neumann! og
akker dig ret meget derfor. Beroliget var jeg allerede med
ensyn paa Sogndals Kald, som jeg med forrige Post fik
t vide var tilfaldt den af mig anbefalede Friis, men nu
nes jeg at skylde dig nøiere Forklaring over min Uroe.
– — — — Om de Deputeredes Adresse torde vi dog let
live enigere end du troer. Du tilstaaer, at de kunde
ave valgt deres Udtryk bedre, og da det er alene til
sse, jeg kan holde mig, har jeg blot dette at sige: at man
: saadanne forstandige Mænd kunde ventet, at de vilde
ort det strengeste Valg af deres Udtrykke, saa at disse ei
nde misforstaaes. Ikke engang den Retfærdiggjørelse be-
dve de i mine Öine, at de ikke ville andet end du og
g; jeg kan aldeles ikke hos nogen Svensk fordømme det
nske, at begge Riger kunne vorde forenede til eet. Men
: de under saa ugunstige Omstændigheder som de nærvæ-
nde yttre dette Önske, gjøre Mine til at ville fremme dets
pfyldelse, det finder jeg uklogt og — uædelt. 1657 og 58
ilde ogsaa de Svenske Foreningen med Norge, og det
kkedes ikke; mere end halvandet hundrede Aar derefter
kkedes det med liden Vanskelighed, næsten uden en Blods-
aabes Udgydelse. Hvorfor antecipere, hvad der tydeligen
es, ei at være kommen og ei nu at kunne komme til Mo-
nhed? Hvad de nu Levende ei kunne udrette, det udretter
aaskee deres Efterkommere i tredie og fjerde Leed. Lad

dem om det! men den nærværende Slægt skikke sig i Tiderne med den Klogskab, man ellers ikke pleier at savne hos de Svenske, og hvorimod vist alle Amalgamationsforsøg i dette Øieblik aabenbarligen stride. Hvor langt jeg er fra at ane saadant hos vor fortræffelige Carl Johan, og hvor bitterligen jeg indigneredes over det sidste Stykke i Nationalbladet, hvor den impertinente Karl endog fortæller hvad næste Storthing vil gjøre, indseer du nok uden min Forsikring. Gud holde sin Haand over den ædle Mand! Men hvorledes er det fat? Morgenbladet fortæller først om hans Upasselighed; derpaa hører jeg her (hvor rigtignok ligesom i Drammen lyves skrækkeligt) at et Mordanslag mod ham var opdaget; nu læser jeg, at han ikke bivaanede Skuespillet paa sin Fødselsdag, at der ikke var nogen Fete, at Kronprindsen den 28de gav stor Souper — hvorledes skal jeg forstaae dette? Kjære Neumann! lad det ikke fortryde dig, hvis du skulde vide noget vigtigt, at sende mig nok en extraordinair Epistel. En saa vel underrettet Mand, der tillige er min Ven, har ikke Østlandet, og fra dig er jeg sikker paa ei at faae Usandheder. — — —

t. t.
Pavels.

For alting meld mig hvad du veed om Kongens Reise!

Asker Præstegaard d. 25de Febr. 1819.

(Extraordinair Epistel.)

Uagtet jeg efter min Tour, skal snart skrive dig den ordinaire Epistel til, kjæreste Pavels, saa skylder jeg dig dog at føie dit Ønske, at sende en extraordinair forud for at besvare i samme citissime de tvende Spørgsmaal, du i dit sidste lille Brev af 10: dennes ønskede, jo før jo heller, besvarede. Saameget sikrere kan jeg fyldestgjøre det Ønske, som jeg med sidste Post havde Brev fra Wallmark, der kan

ie til Oplysning i det mindste for det ene Spørgsmaal-
tsaa:

1. Rygterne om de særegne Omstændigheder ved Kon-
ns Sygdom ere aldeles usandfærdige, saavel som om noget
ordanslag. Det var en simpel Forkjølelse, som plagede
n i forrige Maaned. Han er nu meget bedre, om ikke
titueret. Det som gjør, at han ikke for længe siden er
ſk, og som endnu i lang Tid kan gjøre ham skrantende,
dette, at han, for bare Forretningers Skyld, som en
ave af dem, holder sig for meget inde, og unddrager sig
ftens velgjørende Indflydelse. Reed eller spadserede han
re, var det ham vist tjenligt: nu indskrænker han sig blot
enkelte Tourer i en indelukt Vogn, hvilket altsaa ikke
elper stort. Partier mod ham gives der vist ikke: for
e er Ingen god nok, men at Nationen i Almindelighed,
af Adelens Pluralitet, troer jeg han er agtet og elsket.
hvem skulde ikke agte og elske den ædle Fyrste? Gud
signe ham!

2. Rimeligviis gjør han ingen Reise til Norge i Aar,
som Lystleiren i Skaane er decreteret. Den bivaaner han
ert, for baade at lære sin Søn og Armeen noget. Alt-
kan du nok ganske rolig gjøre din Visitats, uden at
ime i Collision med Kongens Ankomst.

Dette er hvad jeg kan svare dig paa det Spurgte.
n siden jeg har Papiir tilovers, og er i train med at
ve, saa holder jeg ved, skjønt planløst, at skrive dig løst
fast. Vil du derover dispensere mig med mit ordinaire
ev til den 12te Marts, saa er du god, og vil du end-
rmere, i denne Tidsfrist, forunde mig igjen en extraordi-
r Epistel med ligesaa mange Responsa, som jeg gav dig,
er du elskelig. Jeg skal strax sige dig, hvorom jeg vilde
e dine Tanker:

1. Om hvad du agter at foreslaae til Kirketugtens Forbedring, hvorom Clereciet er tilspurgt? Jeg har endnu ikke taget Emnet fat, men det interesserer mig at bearbeide og jeg samler derfor omhyggelig alle Ideer.

2. Hvad din Mening monne være om Stenersens Reformationshistorie? Jeg er bleven anmodet om at recensere den i Morgenbladet. Det Arbeide er, formedelst hans særegne Anskuelser, ikke let, naar man skal gjøre det ikke concentreret, som det til hiint Blad fordres, og ikke ret kan documentere i Udførlighed sit contrarium. Jeg læser den nu med aldeles critiske Øine.

Wulfsberg har været hos mig i nogle Dage. Siden du forlod mig, har jeg ikke havt saamegen Venneglæde. Elske ham maa man dog, og de ældre Bekjendtskaber have altid noget uforklarligt forud for de yngre. Han er usel i det physiske: forresten den samme. Han gjør Viser som før: siger Borgere som før: leer og satyriserer som før. Hans Udkomme er ret godt. Om han *kan* holde ved med Morgenbladet, baade for sin Helbreds og sin Casses Skyld, staaer derhen: i det længste vil han holde ud. Vel er der, som i alle Blade af den Natur, Flauheder sommetider, men man læser dog et og andet Godt, saasom den velskrevne Bemærkning om den provisoriske Toldanordning af Aall og andet, og saa har man dog et Repertorium at kaste sine Ideer hen i. Efter et Brev, jeg har fra W. i Dag, har han fattet den Bestemmelse at gaae offensive tilværks mod Nationalbladet, muligen dertil ægget af en gemeen Charade, som blev sendt ham selv herforleden til Indrykkelse i Morgenbladet, og som nu vist kommer ind i Nationalbladet. Hvorvidt det er rigtigt at ændse dette Pøbelblad, det er en anden Sag. Kommer saa den vældige Kjæmpe i Vesten

:d i Spillet, saa bliver der et Dommedagshuus. Nu faae fee. — — — —

Din
Neumann.

Bisfop Pavels til Doctor — snart Provst — Neumann —

Salutem!

For saa nogenlunde at conservere min Elskelighed, iver jeg dig disse faa Linier til, og takker først for dit get behagelige og beroligende Svar paa mine to Spørgs- ıale, hvorefter jeg i Anledning af dine to Contraspørgs- :ale korteligen maa erindre: Hvad Kirketugten an- ıer, da siger jeg, som der staaer i Peer Paars:

„jeg venter
Paa meer Oplysning og paa flere Documenter."

Endnu har jeg ikke faaet andre Beretninger og Be- ıkninger end Provst Hertzbergs, der nok med første kom- r i Nationalbladet, og førend jeg faaer alt samlet, kan ikke ret bestemme og ordne mine Tanker, hvor saamange :alhensyn ville komme i Betragtning, der hverken kunne re dig nyttige eller interessante. Saa meget kan jeg sige, jeg anseer det for en yderst vanskelig Opgave, især naar ɔbstæderne skulle indbefattes med deri, og at jeg i nær- ɾende Dieblik troer en pludselig og streng Reform værre ingen. Mere en anden Gang. — Ogsaa om Refor- :tionshistorien[1] er det, jeg kunde have at sige, af den skaffenhed, at det vist ikke kan tjene dig til ringeste Vei- ıing, da jeg ikke har læst den med critisk Die, især Ind- ıingen, som alt var læst, da din Bog kom, og hvorimod dine Indvendinger især ere stilede. I det Hele finder Bogen god og hensigtspassende, som en populær, med Overbeviisning og varmt Hjerte fremstilt Udsigt over

---

[1] Prof. J. A. Stenersens bekjendte Verk.

en høist vigtig Begivenhed. At Alle ikke betragte Sag
fra een Synspunct, er noget denne har tilfælleds med næ
alle andre. — —

Din
Pavels.

10de Marts 1819.

Asker Præstegaard den 11te Marts 1819.

— — — — — Pengetrangen er gyselig. Det n
Finantsproject hover mig aldeles ikke. Man skulde e
saamange sorgelige Erfaringer inden- som udenlands, d
engang lære, at en Stats virkelige Nød afhjelpes i
ved indbildte Remedier. Papiirpenge ere alle Stater
Undergang. De nye Statsobligationer vil aldrig saaine
komme ud, for der er Cours paa dem, og jeg vædder at
falde strax 20 Procent, og fordærver os endnu mere C
diten i Udlandet. Denne Credit er maadelig nok for, ie
du veed; og de engelske Banquiers, som ogsaa have en N
lugtede saa godt vore Finantsers Putrefaction, at de svare
Gr. W., som vilde laane Penge: „stod det rigtig til h
Jer, saa havde I ikke behøvet at friste os, thi Eders eg
Konge kunde reddet Jer ved blot en Deel af hvad han h
staaende i vor Bank." Nu griber man til en Kuur, der e
værre end Sygdommen selv, og Svien vil Embedsmande
omsider komme til at føle; thi efterat Discontosedlerne en
ikke modtages længere i de kongelige Casser, bød Zahlca
sereren disse frem til Pensionister og Embedsmænd, som a
Nød maatte tage dem med 40 % Rabat paa Coursen. Hva
vil nu skee? Saasnart Statsobligationerne begynde at falde
saa kjøber Statscassen dem til Dagens Cours, og lader den
løbe igjen for fulde Penge. Det er en ublu indirecte Sfat
som de, der fordum handlede med Specier i Finantsdepar
mentet til Banken, kunne glæde sig ved, men Faa andre, o

llermindst Embedsmanden. — — — — — — — — Gamle
'umholtz holder sig endnu kjæk, og skriver Circulairer paa
n egen Maneer, af hvilke jeg skal meddele dig eet, i Anledning
f Rescriptet om det danske Vaabens Nedlæggelse og det
orske Vaabens Opsættelse, der lød saa: „D. Hrr. Brødre
ille behage at lade underlagte, der befaler ifølge allerhøieste
:gangne Ordre, at det danske Vaaben skal nedtages, og det
'orske igjen anbringes, der skal bestaae derudi, at der males
ia et Bræt den norske Løve med en Hellebard i Munden,
ellem sig circulere, og i sin Tid med den nødvendige Un-
:rretning gaae tilbage til Provstiet." Quid tibi videtur?
- — — — — Du vil have fundet i Morgenbladet en
arodie af mig, som jeg engang sendte dig over et lignende
naus product i Nationalbladet. Det var ikke min Skyld,
:n W(ulfsberg) havde faaet Hænder i det og benyttede sig
sin Harme deraf mod de uforsonlige Nationale. Hans
:t Bombekast til Pavels Hjelm i samme Blad var bedre.
Om vor gode Carl Johan[1].

Bergen den 17de April 1819.

— — — Maaskee har du kjendt en Cornelius Dick-
.nn[2], Professorens Broder, som engang var Lærer ved
›benhavns Skole, og kunde vel nu været Rector eller
ofessor, et Menneske af Hoved og Kundskaber. Han er
i Huset hos Kjøbmand Holtermann (han er Konens Paa-
ende), reent nedbrudt, lever ikke, men vegeterer, veed Intet
hvad der skeer i Verden, tager ikke en Bog, ikke en Pen
Haand, gider ikke entreret i nogen Samtale uden om de
›enhavnske Minder fra bedre Dage. Saaledes har han
brudt sig selv ved Sviir, jeg troer i Otto Horrebovs

Resten af Brevet mangler.
See Forf. Lex.

Selskab, og flere af de Dages fløgtige Skribenter, der paatoge sig at oplyse og forædle Menneskeheden. Jo den var i gode Hænder, og Halvor Hoel, Hans Barlien o. fl. vandre endnu blandt os som levende Vidner om, hvad der var bleven af os, naar Frihedens og Fornuftens Rige fremdeles havde udbredt sig og vundet Fasthed. — Foruden Holtermanns er egentlig Overlærer Sagen og hans Kone de, med hvilke vi holde fortrolig Venneomgang. Han er den eneste, der kan entrere med mig i æsthetiske Discourser, og i hvis Selskab jeg kan ret expectorére mig over Dagens Nyheder. Ellers er her adskillige, der spille Comedie, Lhombre og Boston, Claver og andre musicalske Instrumenter, med hvem man kan have den Ære at drikke et Glas, tale om Dagens politiske og upolitiske Historie etc., men derved bliver det — og det er jo ogsaa ret godt.

Hvorledes gaaer det nu med vort Pengevæsen i Christiania? At I der, som her, have hvide, blaa, gule — rige Folk ogsaa grønne og røde Sedler, begriber jeg, men hvordan kommer I ud af det med Skillemynt? Her er en temmelig Mængde gamle Toskillinger, som aldrig ganske vare ude af Circulation. Man troer, at Bønderne have havt store Beholdninger, som nu komme for en Dag. At faae Sedler vexlede i Boutiken er ikke vanskeligere nu, end det fast har været i Kjøbenhavn og Christiania, saalænge jeg kan mindes. Af Rigsbanksedler var her i Stiftet mangfoldige. I en Skibrede (Thinglaug) i Hardanger siges at have været 12 000 Specier. De Sedler, som mentes gjemte i Gothenborg og Kjøbenhavn, troer man har været i Bergens Stift, hvor en god Trediedeel af den hele Masse skal have været. At Pengemangelen her er saameget stor, mærker jeg intet til, og saaledes finde vi her mange af Østlandets Aviscklager overdrevne, hvilket de dog maaskee ikke ere.

Jo mere jeg tænker over Kirketugten, jo dunklere bliver
oblemet mig, og jo mindre troer jeg at kunne give et til=
)sstillende Svar. Hvad der især vindes ved de indkomne
:etninger fra Præsterne, er at jeg gjøres opmærksom paa
age Uordener, som Præsterne vistnok selv maa kunne
ve, i hvilken Troe jeg end mere bestyrkes ved et langt
:v, jeg nylig har havt fra Provst Munch, og naar jeg
faaer ordnet alt, bliver der en heel Hob monita at give,
s paa Visitatsen, saavidt den strækker sig, deels naar
er forbi, og jeg igjen kommer i Rolighed — men naar
saa vil gaae over til det, hvori Regjeringen kan og bør
lande sig, hvorom almindelig Lovbud kan gives, da er
i høieste Grad tvivlraadig. Hvad der gaaer an paa
det, er upassende i Kjøbstæder; hvad der kunde imponere
idetmindste lede til udvortes Tugt de fordærvede, men
Sognebønder, det vil maaskee gjøre modsat Virkning
de ligesaa fordærvede Totinger og Hedemarkere med
s Halvcultur. Og — naar jeg vil gaae udenfor min
edskreds — hvorledes forebygges da Personsanseelse?
d om en høi Embedsmand, en Statsraad f. Ex. gjør
mod hvilket Forbudet indskjærpes, afholder sig fra Com=
ion o. dl., skal han da fremkaldes for en Sogne=Po=
ommisſion eller staae Skrifte o. dl., ligesaavel som en
jænger, der begik saadant? Om en gift Matador —
Standens eller Rigdommens Side — holder en erklæret
e, avler et eller flere uægte Børn, kan da, skal da den
ie Kirketugt udøves mod ham, som mod en liderlig Ar=
mand eller Huusmand? Den bør unægtelig, men der
es en egen Energie hos den Præst, som skal gjøre det
: Skridt, og har een blandt ti denne? Og Personsan=
maatte der for alting ikke være, ellers var Cuuren
: end Sygdommen. Taalte man i Stormandens Palais,
man revsede, naar det var begaaet i et Dandsehuus i

Vaterland og paa Grønland — saa langt bedre at lade Løven fremdeles sove, som den hidtil har gjort. Jeg venter endnu Beretninger og Forslag fra et Par Steder, og naar de ere komne, skrider jeg til Værket. For mit Stift lover jeg mig noget af det Stød, som ved denne Leilighed er given, da Uordener, jeg ellers seent eller aldrig havde faaet at vide, ere komne for Dagen og kunne blive rettede. Saaledes at skrive til en Provst, en Præst, og bede ham raade Bod paa locale Uordener, det er en let Sag. Derimod lover jeg mig Intet for det Almindelige, og hvorledes man skal faae Baand lagt paa de høiere Stænder — og det er en vigtig Sag — det gaaer over min Forstand. Blot den Tanke: Hvad om man fik en Statholder, en Vicekonge, som ikke gik i Kirke, ikke communicerede, holdt Maitresser, førte et ryggesløst Liv, og ledte Stadens Indvaanere med ind i det? Blot denne Tanke skræmmer mig, thi hvad skulde man gjøre? En Ambrosii, en Bisp Vilhelms Mod har neppe en Biskop, Provst eller Præst i Norges Rige — og skal en Høihed, en Excellents have Lov til at gjøre hvad han vil, hvorfor da ikke ligesaavel en Høker eller Kamhugger?

Som Provst over Bragernæs Provstie kan jeg vel snart lykønske dig. Der er vel ingen Tvivl om at Regj. bifalder det af Departementet gjorte Forslag, at adskille Stifts- og Landprovstierne, hvor begge ere forenede, da hans Stiftsprovst er fuld Invalid, min derimod kun halv, og jeg skeer vel Adskillelsen fra 1820, som jeg har foreslaaet.

Din oprigtig hengivne
Pavels.

Agger Præstegaard d. 16de Mai 1819.

— — — — — — Allerførst hilser jeg dig da med en venskabelig Deeltagelse som Commandeur af Nordstjernen.

[acte honore esto! Jeg seer, uagtet de Betænkeligheder
ı yttrede derover ifjor, intet, som kunde hindre dig i at
odtage med fuld Tilfredshed denne Hædersbeviisning, og
tet som deri kunde synes anstødeligt, selv for Pavels Hjelm,
ı alle Norges Bisper jo, saavidt jeg veed, ere nu decore=
de paa denne Maade. Vor Ven Munch fik da og med
t samme sin Nordstjerne, og saaledes kom alt, efter For=
umringen i Trondhjem, igjen i sin Orden, paa dette nær,
Capt. Jensen, som var med ved Storthingsdeputationen
Stockholm, blev i Rigstidenden efter Kroningen annonceret
n Ridder af Sværdordenen, men har aldrig faaet denne
:coration, og skal endog aldrig have staaet paa Forestil=
gslisten. Og dette er et letsindigt og utilladeligt Spøg
Rigstidenden! — Faaer Nationalbladet dette opsnuset,
kan det give Anledning til forargelige Noter. Forresten
:es de Nationale nu at være blevne kjede af at gaae løs
ı Kongen. Heller ikke har jeg fra Sverige siden den Tid
't tale om nogen Misfornøielse eller noget Partie. Det
jævne sig altsammen! — — — — Som du af Rigs=
nden seer, er jeg valgt til Matriculerings=Commissair.
: gik løierligt til. Amtet havde, som sædvanligt, ladet
jden gjøre Forslaget til Commissairer, og den gode Lyng
de i sin Enfoldighed foreslaaet foruden Grüner, som er
duelig ung Mand, Glad, som under alle Omstændigheder
e maaskee have været den allerbedste, hvis han — kunde
:, og G—e, en bekjendt Erkerakker. Da dette Forslag
til Stockholm, blev man meget vred, og udnævnte selv
ier og mig, og saaledes fik jeg den Ære. Jeg er imid=
d tilfreds med Udnævnelsen, saasom jeg ved den Leilig=
kan paasee, at man ikke gjør mit Præstegjeld Uret i en
vigtig Sag, hvis Følger strækker sig til fjerne Genera=
:r. — — — — — — — Rudel, min Ven, jeg mod=
r din Vocation til Provst i Bragernæs Provstie, thi

det generer mig ikke, og jeg kan da forblive paa mit kjære Asker. — — — — Med mit Fattigvæsens Forsørgelse har jeg havt og har endnu meget travlt; min stakkels Kone endnu mere, som forestaaer Fabricationen af 4 St. [illegible] Wedel laante mig 300 Spd. Egeberg borgede mig noget Liin. Og saa fik jeg Arbeidet i Gang, og har den Tilfredsstillelse deraf, at jeg har afværget al Nød i mit Præstegjeld og sparet Fattigcassen for betydelige Almisse-Summer.

Sandels er kommen, men endnu har jeg ikke faaet Tid til at hilse paa ham. Man er meget tilfreds med ham, hører jeg. Han flyttede ikke ud af Palaiet under Ildebranden, uagtet Luerne sloge allerede paa hans Hauge-Pavillon. Men Meiers Bordstabler har han befalet skal flyttes. Og det er dog skammeligt at have Bordstabler lige op i en Gaard! Var der kommen Ild i disse, havde Byen neppe staaet til at redde. For mine Øine saae det ud om Aftenen som om hele Byen brændte. — — — — Fideicomisset har tabt meest. Man troer det er paasat Ild, paasat af en Karl, som vilde hevne sig paa Nilsen.

Nu skal vore Tropper snart afsted. Gud give Førsterne et fredeligt Sind, at Lystigheden ikke skal faae en sørgelig Ende! Kjerschow skal følge med som Feltpræst, med Capitains Emolumenter. — —

Din tro hengivne
Neumann.

Stykkerne med $\alpha\ \pi$[1] under i Morgenbladet og Rigstidenden ere af mig. Item er jeg — te coram — Amund Sandemand, NB. Morgenbladets, ikke Nationalbladets.

[1] Asker Præst.

Bergen den 24de Juli 1919.

. — — — — — Det Historiske i dette Brev bliver, som en af Jüngers Romaner, en Historie bagfra. Jeg gjemmer til et Extrabrev Beretningen om de Steder jeg har seet, de Mennesker jeg har lært at kjende og de Embedserfaringer jeg har gjort, og begynder nu med Visitatsens Standsning, og en kort Udsigt over hvad jeg ikke har seet, hørt eller udrettet, forbi „Skjæbnen kom og sagde Stop. Bliv her Seigneur! her staaer din Skranke“. — — — — — Hvad der især gjorde denne Standsning ubehagelig for mig, var, at jeg just nu var kommen i Egne, hvor jeg troede mit personlige Besøg særdeles nødvendigt, og hvor jeg haabede ved Visitatsmøderne at indhente vigtige Erfaringer og frembringe gavnlige Resultater. Allerede i Søndfjord havde jeg lært at paaskjønne disse Møders Værd og Nytte, naar en Mand, der kan og tør tale, præsiderer deri. End mere overbeviist herom ventede jeg at blive i indre Sogn, hvor mange Uordener allerede vare mig angivne, som jeg vel skulde gjort flere og mere eclatante Skridt til at faae raadet Bod paa, end jeg nu tør troe at være gjorte. Provst Quale, hvis Virkekreds vistnok nu er indskrænket, men som desværre vedbliver at virke i de Egne, hvor en kraftfuld Styrer er allermeest fornøden, er en temmelig indsigtsfuld, erfaren, flittig og retskaffen Mand, men umaadelig langsom, vrøvlende, kjellingagtig i sin Tale og vaklende i sin Gjerning. Vil man være omkaps med Bønderne, saa indvikler man sig tilsidst saaledes, at man hverken veed ud eller ind, og finder sig i samme Situation som jeg engang paa en Reise til Kjøbenhavn: Vi seilede Nat og Dag, og syntes let at avancere, men hver Eftermiddag i 2 à 3 Dage vare vi netop paa samme Sted, hvor vi havde været Eftermiddagen før. At tale et kraftigt Ord, at arripere en løselig henkastet Yttring, og holde fast ved den og uddrage deraf,

hvad den Talende vel aldrig havde tænkt paa, det gjør Virkning — og det forstaaer virkeligen ikke Quale. Denne Mands Menighed kunde jeg da ikke lære at kjende, og til ham maatte jeg videre overlade Visitatsen i Hafsloe, Justedal, Leirdal og Urland. Præsten i Hafsloe, Ove Daae, paa Reins indstændige Anbefaling befordret af Treschow i 1814, ansees — maaskee paa et Par Søndmørspræster nær — for den udueligste, meest indolente Præst i Bergens Stift. Der var to Brødre, som paa engang studerede i Kjøbenhavn. Den ene, som har vanskabte Fødder, men et lyst Hoved, kaldtes Fod-Daae[1], den anden, med sunde Been, men et stort tykt Hoved, hvorigjennem aldrig en Lysstraale kunde trænge, hedder Hoved-Daae. Altsaa skede ikke dengang denominatio a potiori. — — — — — Endnu skulde jeg været i Viig, som maaskee er endnu den meest moralsk fordærvede Menighed af dem alle, men deels har den i Kjelstrup nylig faaet en Sognepræst, som uden Tvivl har baade Villie og Evne til at arbeide fremad mod det bedre, deels og fornemmelig fandt Quale det for besværligt at visitere der, da hans Provste-Embede nu desuden ophører i dette Præstegjæld, og bad mig altsaa constituere Normann i Leganger, som ganske vist bliver Provst i ytre Sogn — og denne tør jeg, hver brav Mand ufornærmet, bestemt nævne som den første Præst i Bergens Stift; og hvor han er, savnes ikke jeg.

— — — — Siden jeg nu engang igjen er ved Visitationen, kan jeg ei forholde dig den Mærkelighed, som eenstemmigen fortaltes mig af to Mænd, der have været Præster i Nordlandene: at Biskop Krogh vel reiser om Sommeren, men i egne Ærinder, aldrig paa Visitats: at Præsten Hei-

[1] Iver Munthe Daae, † 1850 som Provst og Sognepræst til Fane og som den norske Geistligheds Senior.

g 5 Gange havde hans Besøg, men ikke een Gang som
skop, at han efter Pastor Daaes og fleres Forsikring, aldrig
inerer Præster, hvilket gaaer saavidt, at han, da han en-
ig var paa Bodøen tilligemed en ung Candidat, der skulde
ineres, befalede Provst Schytte at forrette Ordinationen,
reiste sin Vei. Hvad siger du om saadan en Bisp?

Om din Tilfredshed som Matriculerings-Commissair
r jeg: non equidem invideo, sed miror. Hvert Præste-
n, jeg i den Anledning har læst i Rigstidenden, har
dt mig Benauelse; jeg har endog om en Præst her i
ftet gjort en Contraforestilling, ledsaget af hans egen og
vstens Erklæring, men intet Svar faaet. I Asker er nu
derende Capellan, Annexreiser hverken lange eller besvær-
, der kan det nu gaae, men naar Sognepræsten tillige er
vst, forsømmes da intet? — — — Og for at slutte
ne Klage med et argumentum ad hominem; hvad er det
andet end Matrikelvæsenet, der berøvede os den lovede
ension af Stenersens Forelæsninger, og skaffede os en
et saa superficiel, som om Nyrup eller Høst havde
et den?

— — — — — Man har nu et Par Postdage med
gjel ventet endelig Bestemmelse om Statholderens An-
st. — — — — — — Trods din Hjemvei til Tar-
ghed ere mine bedste Værelser som hidtil vare gardin-
i min Fraværelse forsynede med Gardiner. Her gaae
n Snees Kyllinger i Gaarden og gale i Forventning af
llencen.

d. 28de.

— — — — Javist er det tungt at et saa svælgende
skal være befæstet mellem dig og mig, mellem dine og
Børn! Hvor gjerne besøgte jeg dig ikke i dit yndige
, og til en Forandring kunde du vel ikke have noget

imod at vandre om i Bergens Bispehave, og see, hvorledes Bispindens ordnende Haand har omdannet et Vildnis, saa at der baade kan høstes Nytte og nydes Fornøielse. De bemeldte Storthingsbesøg bliver der nok intet af; min Helbred taalte vist ikke saadan Vinterreise. Lad mig altsaa blive, hvor Forsynet har hensat mig, og hvor jeg, saalænge Gud under mig Kraft til Arbeide, dog vist kan virke med friere og roligere Hjerte, med bedre Haab om heldigt Udfald, end hist, hvor hidtil ei synes at være gjort store Trin til Landets Opkomst. Christie vil der ikke mere, og paalidelige Folk have forsikret mig, at han ei heller staaer Fare for at vælges. Rimeligere er det, at Falsen lader sig indskrive her, og da bliver valgt. Dog det er længe til! — Tak for din Lykønskning. Det være langt fra mig at være misfornøiet med det nye Hæderstegn, ei heller troer jeg, at noget Menneske synes underligt om, at jeg har faaet det. Det var kun i Kroningsdagene, jeg ønskede at forbigaaes. Der herskede da en ildevarslende Spænding, som Kongens Klogskab og Retskaffenhed forlængst har tilintetgjort, og under saadanne Auspicier er det mig ubehageligt, at modtage Bifaldstegn af den, hvis Adfærd jeg misbilliger — og dette var i høieste Grad Tilfældet med det saakaldte Additament til Rigsacten, som jeg endnu ikke kan tænke paa uden at mit Blod kommer i Bevægelse. — — — —

Din trofast hengivne
Pavels.

Aafter Præstegaard d. 6te August 1819.

— — — Jeg er ganske enig med dig, kjære Pavels, og med Treschow og med andre skikkelige Folk, om at det baadede Præsterne og deres Menigheder langt mere, om hine fritoges fra saadant som flere Ombud, og for mig selv har dette Ombud aldrig havt Interesse, udenfor saavidt som jeg

:roede derved at kunne vorde min egen Menighed fornemme-
:ig nyttig. Dette haaber jeg ogsaa skal blive Tilfældet.
Men paa den anden Side: skal Præsten fritages for saa-
danne civile Ombud, paa Grund af at han, som Em-
bedsmand, derover vil savnes i sin egentlige Virkekreds:
kunde da ikke ogsaa denne Grund blive gjældende for en-
hver anden Embedsmand? Og hvem skulde da fungere?
Og især i et saa vigtigt Ombud, som dette virkelig er?
Oplyste Proprietairer og Landmænd maaskee? Hvor ere de
at finde i vort Land, naar 3 skulle findes i hvert Fogderie,
udenfor Embedsstanden, der have Philosophie nok til af en
Lov, der kan modtage megen vilkaarlig Fortolkning, at ud-
drage de rigtige Principer, og Kraft i Villien nok til at
haasee disse Principers Overholdelse? Jeg frygter, kjære
Pavels, at vort Land er ikke endnu cultiveret nok, til at
man tør gjøre disse Fordringer; og saalænge maae de hos
hvilke hine artes quæ mores emolliunt, formenes at skulle
findes, vel holde for en Dag. Forresten kan intet fornuftigt
Menneske længes efter et saadant Ombud, der desuden kræver
store Offere. Ombudsmanden maa ikke alene forsømme sit
eget, foruden hvad han kan have offentligen at tage vare
paa, han maa ikke alene slide sine Klæder, men han maa
sætte Penge til af sine egne. Storthinget havde tilstaaet
6 Rbd. for Dagen, men jeg skal fremvise Quittering for, at
jeg har dagligen betalt 15 Rbd. for mig selv og 4 Rbd.
for min Tjener, og har endda holdt mig selv med Øll, Viin
og Brændeviin, ja kjøbt Mad til Huset. Vi levede NB.
meget tarveligt. Med første Session satte jeg 25 Spd. til
af min egen Cassa. En anden Sag er det, om Storthinget
har supponeret, at Matriculerings-Commissionen vilde reise
om for at lade sig tractere, som man hviskede om, at en
vis lignende Commission gjorde i Aaret 1802: da kunde
den fastsatte Tærepenning været stor nok. Jeg længes hjerte-
ligen, kan du troe, efter at det skulde være forbi, men En-

den bliver vist ikke førend i September Maaneds sidste Halvpart. Aggers Sogn vil holde os varm. Jeg troer, vi have gjort vel, hvad vi have gjort; og Wedel, hvem jeg har forklaret vore Principer, roser dem overmaade, og ønsker at de stode trykte Ord til andet i selve Loven, forat Eenhed i denne Sag kunde forventes over hele Landet. Nu nok om dette Muserne fremmede Væsen! — Til Provst i Drammens Provstie vilde du jo have mig: og see, det blev saa. Nationalbladet vil vise dig, at denne Hæder og Lykke var for stor til at kunne undgaa S. T.s Mistanke og Misundelse. Men jeg kan nu ikke hjælpe ham. Han trøstes desuden, mente Treschow, da nu et vigtigere Provstie, efter hans Mening, aabner sine Arme for at favne ham. Men jeg formoder, at Munch faaer dette Embede i Forbindelse med Slotskaldet, mod at Agger afgives til Kjerschow. Garmann vil rigtignok ikke saa have det, og han kan komme til at holde farligt Huus i Nationalbladet, hvis hans Plan ikke gaaer igjennem: Quid tunc faciendum? Jeg mener Byen staaer endda. Rigtignok vilde jeg, ligesaalidt som Garmann, at Slotskirken skulde nedlægges, men heller at den skal forblive som Garnisonskirke, til Brug for Soldaterne, Slaverne og de paa Fæstningen boende Familier, og at Sognepræsten ɔ: Stiftsprovsten skal forrette med Capellanerne der i bestemt Skifte; men gjøre 2 Sognekald af Byen og Slottet, var at sætte 2 Embedsmænd for bestandig i pecuniær Forlegenhed. Hvad der nu bliver af, vil give sig, naar Bech kommer hjem og gjør Forslaget. Man taler om, at han i dette Forslag vil forbeholde Bispestolen 800 Spd. aarlig af Stiftsprovstiets Indtægter; men det driver han ikke, derpaa er jeg vis. — Som sagt, det gaae som det vil: mig frister intet. Jeg synger om mit Asker som Horatz om sit Sabinum: og de skal vel faae Lov til at lade mig blive siddende der, sagde jeg netop til Treschow. Ja, svarede han,

; loe, det koster meget, næsten altfor meget, at faae en Skarv-Præst ud af Kjolen: hvormeget mere en skikkelig Mand. - Jeg fik min Provstebestalling i forrige Uge. I Dag har g udfærdiget mit Hyrdebrev til min Clerus. — — —.

— — Hvad du melder mig om Biskop Krogh sætter ig i Forbauselse. Hvorledes anseer da Departementet og egjeringen den Sag? Der maa jo dog aarlige Beretninger d fra Bisperne? Jeg troede desuden Biskop K. var en dkjær Guds Mand. Det er sørgeligt, naar de allervigtigste oster i Staten, og det kalder jeg Bispernes, forvaltes saa :t; der er et Ansvar uden Lige! Ja hvorledes gaaer det l, mener du, i Christiansands Stift? Ærligen sagt condo-:ede jeg dig i mit Hjerte med Bergens Stift; thi jeg ansaae t for en Augias Stald, som jeg troede neppe du havde rculisk Kraft nok til at rense. Med Glæde har jeg mær-, at jeg feilede, og Treschow paastaaer endog, at af alle er der Ingen, der har bedre Greb paa den Ting end . Men — hvem skal faae renset hiin Augias Stald, naar den engang kommer? Det voxer Sørensen over Hovedet, desuden bliver han gjerne ved at flakke saalænge omkring enfor til Tallen staar jevnt med Stalddørens øverste Karm, Ingen mere kan see, hvor dybt den stikker. Da maa der :ækstænger og Kiilhakker og Græv til — med en simpel uffe kommer man ingen Vei; og naar saa Aabningen er ırt, saa er Stanken afskyelig. Hu — tutu!!

— — — — — Hvad skal jeg nu sige dig om Asker :æstegaard? Efterat have malet denne Sommer, hvilket tede mig over 200 Spd., pranger den som en Bygning i leste Smag, og de Reisende, som komme fra Drammen, re sagte fremad Veien, for at beskue den. Alle dens Om-elser ere ogsaa oppyntede. Markerne prange med de fro-ste Agre, hvilke nu allerede skjæres. Jeg vandt 50 % ı Høet i Aar fremfor i Fjor. Jeg haaber det samme om

Agrenes Grøde. Og jeg skulde flytte til Christianias qvalme Byeluft? Nei, frygt ikke min Ven! — Vi har havt en Under-Sommer: alt hvad Landmandens Hjerte kunde ønske sig. Som Markerne derfor staae i Aar, kan ingen Mand mindes. Det er Billedet af de hesperiske Hauger. Træfrugt bliver der ogsaa i Mængde. Mine smaae Stammer staae understøttede af ca. 10 Støtter hver, for at kunne bære deres Byrde. — — — O, hvor det er altsammen saare godt!

Ja det er tungt, kjære Pavels, at et saa svælgende Dyb skal være befæstet mellem dig og mig, mellem dine og mine Børn! Men det er endnu tungere, at du aldeles berøver mig Haabet om at see dig mere. Skulde da din Helbred ikke tillade dig at komme til Storthinget? Troe for alt ikke, at du intet der kan udrette! Der har været Bisper før. De have intet gjort, idetmindste intet for deres Stand — og denne Stand trænger til Talsmænd, for at Regjeringens liberale Hensigter kan fremmes — men forbi hine have intet gjort, deraf følger ikke, at du intet skulde kunne gjøre. Du vilde kunne gjøre meget i den Stilling du nu staaer, og støttet paa Nationens Agtelse. Det skal du troe, og derefter skal du bestemme dig. De gode Borgere have ikke Lov til at være hjemme, naar de kaldes, allermindst naar Gud har forundt dem Gaver til at tale og forsvare den gode Sag. Jeg beder dig alvorligen, tænk paa dette, og siig Bergenserne: jeg vil være med, og du er det.

— — — — — Cura ut valeas!

Totus tuus
Neumann.

Bergen d. 22de Aug. 1819.

Jeg havde, kjæreste Neumann, alt med sidste Post tiltænkt dig den extraordinaire Epistel, du herved modtager. Jeg kunde det saameget heller, da min Embedscorrespondance

sſe 2 Aar aldrig har været ſaa ubetydelig, ſom den er Men Skjæbnen, ſom i dette Aar gjør ſig en ſaa gru- Plaiſir af at forſtyrre mine Planer, førte mig atter en — ikke laus, ikke rosa, men den Sygdom, ſom i græſk atinſk Tungemaal kaldes erysipelas — paa Halſen. Denne Aarſag i, at jeg for det førſte har maattet opgive Ideen omme til det ene af de to Steder i Nærheden, hvor jeg nne Tid havde berammet Viſitats. — — Nu, Søndag rmiddag ligger jeg iſteden her i Sofaen i min Haveſtue, r jeg ligefor mig fra det aabne Vindue har quægende Ud- til det Grønne, og kunde troe, at jeg var paa det for- lende Aſker, ikke indeſluttet af Fløifjeldet og Lyderhorn og kken, og hvad de ellers hedde, Bergens navnkundige ſyv de.

— — — — — Hos Sandels fandt jeg en frappant hed med min uforglemmelige Claeſen Horn, der er af ne Alder, og vilde, naar han havde vidſt at tæmme ſin doms voldſomme Lidenſkab, nu været i lige ſaa ophøiet ling ſom han. — — — — — Du har formodentlig om et Vers af Wesſel, gjort i det norſke Selſkab den n, da Ove Gjerløv Meyer var oppe hos Arveprindſen overgav ham førſte Samling af Selſkabets Poeſier. Man deroppe og opdigtede fire Sottiſer, han ſkulde have begaaet f. Ex. at han havde taget en ſort og en hvid Silke- npe paa, hvorover han var bleven ſaa perplex, at han gen og hængte ſig. Wesſel ſatte denne Hiſtorie i Riim, vilke jeg kun erindrer de førſte Linier:

„Af Sottiſer begik han fem,
Den ſidſte var dog værſt blandt dem.“[1]

See Wesſels Saml. Digte, udg. af J. Levin, 2den Udg. S. 270 og Noten S. 322, hvor Anekdoten fortælles lidt forſkjellig fra Pavels's Beretning.

General Lowzow begik kun 4 Sottiser, hvoraf dog virkelig de to sidste vare meget slemme:

1. Havde han indbudt en Deel ubetydelige Kjøbmænd og Subalternofficerer, medens fornemmere baade civile og militaire Embedsmænd vare forbigaaede.

2. At der ved et saadant Ceremoniemaaltid savnedes Suppe, var neppe rigtigt.

3. Kongens og Kronprindsens Skaal blev ikke proponerede. Det var nu en saare grov Sottise, hvorover Enhver, som havde Idee om Etiquettens Fordringer, slog Haand i Haand.

4. At Statholderens Skaal blev drukken før de forenede Rigers, var en Feil, som Ingen uden den i det Ceremonielle saa indviede Christie indsaae, men som efter hans Exempel den følgende Dag, alle hans Efterfølgere afholdt sig fra. Derimod vilde ikke Nogen af os andre begaaet følgende Sottise: Statholderens Skaal blev drukket i al Stilhed. Ved Rigernes derimod sagde Lowzow: „Det er Skik her i Bergen, Deres Excellence, at naar man drikker en kjær Skaal, ledsager man den med Hurra," og vi fik da naturligviis Hurra, men derved blev det da klart, som to og tre er fem, at Statholderens Skaal ikke var Generalen nogen kjær Skaal. Efter alt dette tænkte jeg, Sandels og hans Følge har anseet os allesammen for grove Bøfler, og sagt i sit stille Sind: „Kan Byens fornemste Mand, en Adelsmand begaae saadanne Bukker, hvad maae vi da vente, hvor vi siden kommer?" Dog, Gud skee Lov! jeg troer ikke en eneste Afvigelse fra Etiquetten nogen af de øvrige Dage fandt Sted. — Løverdag var Diner af 53 Personer hos Stiftamtmanden. Han har temmelig indskrænket Locale og ingen Kone — sidste har da heller ikke Generalen, som har været Enkemand siden han var Captain. At intet manglede af, hvad der under to saa vigtige Savn kan præsteres, vil du vente af den

nnede og smagfulde Christie. Lidt haardt var det, at han
:sten ligeoverfor Gaarsdagens Synder, ved Kongens Skaal
ntog — jeg troer fast Ord til andet, dennes Ord om Hur=
caab. — — Denne og de følgende Dage var der nok
gen, Statholderen talte saameget med og viste saa stor
)mærksomhed, som Amtmand Falsen, der ogsaa tilstod for
n Kone, at han fandt ham at være en ypperlig Mand,
ıgt over baade Essen og Mörner, saa det tør hændes, han
|er de Svenske til Naade og ved Leilighed tækkes med en
ırdstjernedecoration. — — — — — Torsdag Morgen for=
Sandels Byen, uden at have seet Kirker, Skoler, Hospi=
er og andre offentlige Indretninger; ikke engang alle Fæst=
:gsværker fik han beseet. Man siger, det var for Grev
:dels Skyld, han hastede saa hjem. Denne ventes nu, men
ham gjør jeg intet Gjæstebud. — — — — Hartmanns=
'ff fortalte, at Munch ikke er meget yndet som Prædikant,
at hans Foredrag mangler Hjertelighed. — — Det De=
jsproject i Nationalbladet kom vel fra Garmann? Bechs
:dring er meget beskeden; den Mand glemmer ikke sig
. Det vil hans Eftermand takke ham for i hans Grav,
som jeg og i de Maader takker min Formand. — — At
:schow og consequenter da Regjeringen er tilfreds med
ı Embedsførelse, er mig saare kjært. Jeg gjør hvad jeg
, det er jeg mig gladelig bevidst. Jeg kan ikke entrere i
Bifkop Bechs Ideer; min Handlemaade er da vel i flere
ıseender forskjellig fra hans. Hvad jeg tør tiltroe mig, er
ıdskab til Verden og Menneskene, og et varmt Hjerte, og
jeg i sidste Henseende overgaaer mine 4 Colleger og just
)ed maaskee faaer en rigtigere Takt for et og andet af,
d der bør siges og gjøres — det kan muligens være.
ımeget er vist, at jeg som Aggers Sognepræst var i en
jt mere fremmed og byrdefuld Sphære end som Bergens
), og at jeg i hele Stiftet, Nordfjord og Søndmør und=

agne, orienterer mig langt bedre end jeg i 12 Aar lærte at orientere mig paa Grønland, og ved Saugene. — Hvad du siger om Geistlighedens Deelagtighed i Matriculeringsvæsenet kan jeg endnu ikke ret faae i mit Hoved. Naar der i Bergens Stift, hvor Agerdyrkningen dog vist staaer langt tilbage for den aggershusiske, kan findes et Fogderie, hvor Matriculeringscommissionen kan besættes med Officerer og Proprietarier af erkjendt Duelighed, og disse endda tilforordnes et Par Reserver af samme Classe, skulde det da være nødvendigt i Aggershuus Stift, næsten i hvert Fogderie, at gjøre en Præst til Commissionens Medlem? Og er der da ingen Forskjel mellem Præstens og Fogdens eller Sorenskriverens Embedspligter? Har hiin som disse en Fuldmægtig at sende om paa Reiser eller lade sidde hjemme i Studerekammeret? Og Præsten, der skal prædike hver Uge, undertiden oftere, der har Confirmationsungdom, der kaldes i Sygebesøg, der ingen Dag veed sig sikker, at jo Raad søges hos ham i et vigtigt Anliggende — har han saa megen Tid tilovers som Øvrighedspersonerne, der have deres berammede Thing og iøvrigt til andre Reiser kunne bestemme den Tid, de finde for godt? Naar der endda er to Præster i Kaldet, eller naar Nabopræster i Hobetal kunne gaae ham tilhaande, saa gaaer det an. Men er det allevegne Tilfældet? og har Amtet vel taget saadant i Betænkning ved Forslaget? Minima non curat prætor. — — — Storthinget? o ja, vi har endnu et Aar at betænke os i. Valgtes jeg, blev Fristelsen vistnok stor. — — — — — men med Been fulde af Skjørbug og Roien og alt det Djævelskab, hvor tør jeg gjøre en Vinterreise over Fillefjeld? — Endelig kommer jeg til Silden og Laxebugen. Ja hvad den sidste angaaer, da skal jeg gjøre mit Bedste. Men ret feed Sild forsikrer jeg dig, at jeg ikke har seet siden jeg kom til Bergen. Makrel og Laxebug og Rav og Rakling seer man i Selskaber, men aldrig Sild uden i Salat.

— — — — Beed mig aldrig om udsøgt feed Sild! — ller om Castanier og Granatæbler og Ananas! dem kunde j før skaffe dig!

Din
Pavels.

Bergen den 16de Septbr. 1819.

— — — — — — Min Visite begyndte i Evindvig Mile herfra. Det er noget nær den styggeste Egn, jeg har t her i Stiftet. I Leirdal imponere de høie Fjelde; her :imod stemmes Hjertet til ingen Følelse, man ennuierer blot inde i en trang Bugt, hvor tørre Stene og et Par nseelige Huse er alt, hvad Øiet har at fæste sig ved. — — — — Kind er nærmeste Naboekald til Askevold, askee det haardeste Søekald i Bergens Stift. Hovedkirken ger paa en liden Øe ud imod Havet, og Landingen der l ved vestlig Vind være heel slem. Præsten boede der før, n for halvandet Aar siden druknede han og hele hans Fa- lie der en mørk Aften, og Præstegaarden forflyttedes da Florøen, en Miil derfra. — — — — Provst Wingaard : været Præst i 69 Aar og Sognepræst hvor han nu er 6 Aar. — — — Han giftede sig i sit 80de Aar med første Kones Søsterdatter. — — —

Din
meget hengivne
Pavels.

Det er den rene Malice, at ligesom for 5 Aar siden, :r det ominøse Sprikwort skal staae ved Prinds Christians)selsdag: „Ingen kan tjene to Herrer."

Asker Præstegaard (begyndt) d. 22de Octbr. 1819.

— — — — Gamle Wingaard har interesseret mig; er en kraftig, selvstændig Gubbe. Har han sine Egen-

heder, saa har han dog Charakteer, og man holder en saadan gammel Mand meget tilgode. For Provst Normann bukker jeg mig efter alt, hvad du siger om ham. Jeg saae ham i sidste Storthing, og hans determinerede Ansigt stod mig altid an. Med saadanne Provster kunde en Biskop faae udrettet ganske artigt i nogle Aar, om det saa var i Nordlandene eller Finmarken — NB. naar man tillige visiterer der! Og endelig har jeg gjort Bekjendtskab med den Friis, for hvis Skyld du nær engang havde opsagt mig al Huldskab og Troeskab. Det fornøier mig, det er en brav Mand, som jeg saaledes i 14 Dage maatte lide Mistanke for. — Jeg er altsaa i det Rene, som du seer, med alle dine Aarspræster, og har vandret med megen Fornøielse omkring blandt dem. Gud forlene dig Helbred, min Ven, til at kunne gjøre dine aarlige Reiser, de te nam cetera scimus. — — — —
Ogsaa jeg holder meget af Sandels, og kommer vel saa gjerne til ham som til Mörners. Det hendte sig paa en Besigtelse over Ladegaardsøen, under mit Matriculerings-Hverv, at jeg blev, med de andre kongel. Commissarier, bedet ind til Sandels's Familie, uagtet vi ikke var ajusterede til et saadant Taffel. Men der var ingen Fremmede, og jeg har ikke nylig siddet behageligere til Bords. Min Plads var mellem Grevinden og den meget artige Frøken Paikull som er der i Huset, og hvis Fader jeg kjendte fra Upsala. Disse to Damer skjænkede uophørlig for mig. Sandels purrede mig til at drikke med Damerne, og jeg havde nær faaet mig en Pisk. — Ønsk mig dog tillykke med at have fuldendt Matriculeringen i Agger og Folloug! Jeg var saa kjed af dette Væsen tilsidst, at jeg angrede paa, at jeg havde skrevet en Apologie derfor. Jeg tager den gjerne tilbage, hvis jeg skulde trues med flere Seancer. Jeg troer dog, vi have skilt os temmelig godt ved den. — — — En Excursion til Sørkedalen var curiøst. Jeg havde Dagen før meldt Grev Wedel.

vi skulde gjøre denne Tour. Han bad mig i hans Navn invitere hele Commissionen til at spise den Dag paa Bogd. Jeg gjorde saa. Vi reiste op til Sørkedalen, 19 i llet i Torden og Lynild og styrtende Regn. Dryppvaade n vi Kl. 4 om Eftermiddagen til Bogstad. Da vi kom , var hverken Greven eller Grevinden hjemme. Greven de reent glemt, at han havde budet os, og vi maatte alle reise derfra igjen med tomme Maver og med tørre Munde. t var en grevelig Diner! Jeg loe og Grüner bandede, Bønderne — gjorde Anmærkninger! — — — — — I en er der eller har der været en Pokkers Allarm over airen mellem Schrøder og Staib, og Schrøders Arrest, Wedels Adfærd[1], og Gud ved hvad mere de Trompetblæ: i Nationalbladet har trompeteret. Var alt, som det der nstilles, saa var der vel meget Urigtigt; men hele Larmen lationalbladet skal komme deraf, at Baron Wedel gav en ident, som var impertinent nok til at bringe ham i hans ı Stue et Skandskrift over ham, et Par dygtige Drefigen, jog ham ud med Ridepisken. Dette vil Studenten nu ikke være bekjendt, men har sat alle Nationalskriverne i ægelse. Nu er de himmelgale paa Wulfsberg, fordi han skriger med dem, og har d. 14de Octbr. saaledes tilrak: ham i deres Blad, at det er fælt. Jeg har søgt at komme Ven til Hjælp, qua Pseudonym, med Satirens Vaaben, du vil snart læse i Morgenbladet noget fra Galenus ior. Men tie stille! Der er intet andet Middel med saa: ne Folk, end at gjøre saa tørt Nar af dem. Du vil i me Blad og snart finde (af mig) et Brev fra Truls dsen, Underklokker i Jordhøi, til Ulpianus a Tenebris og et Brev til denne Truls fra Lucius a veris. Det er a inter jocos. — — — — I Sverdrups oeconomiske

———

[1] Holmsen, Christiania Politis Historie S. 152 fgg.

Annaler finder du og et Par Stykker af mig. Hactenus me scriptore: de me scripturo cras plura lecturus es!

d. 25de Octbr.

Den stakkels Wulfsberg har i Nationalbladet maa... lide for Amund Sandemands Synder. Men i Morgenbla... kommer snart i den Anledning et Brev fra Gregorius Fra... sen. — — — Sagas nys udkomne Hefter ere ikke ude... Interesse, men det smerter mig, at der mellem Actstykke... skal findes et saadant Brev, saa yderlig slet stilet og be... staveret, og saa uordentligt, fra Fred. VI[1]. Kunde det... gjerne været pyntet lidt paa? — — — — Hvad M... angaaer som Taler, da kan jeg intet dømme derom, thi ... har ikke hørt ham i Christiania. Jeg har hørt ham en ene... Gang i Sande. Da gefaldt han mig rigtignok ikke; m... Manden var da syg. Imidlertid kan jeg ikke andet troe, e... at han maa kunne præke godt. En Confirmationstale i F... skal have vakt megen Opmærksomhed, og han har selv cite... mig af en Præken, han holdt for Kongen, nogle Tirade... som røbede ægte Veltalenhed. Jeg vil troe, at hans A... og hans Adfærd er kold, men i hans Taler er der sande... idetmindste imellemstunder, Varme. Han arbeider utrætte... paa at bringe streng Orden ind i det uordentlige Agger, ... giver sig modigen i Kamp med hvem som vil modsætte ... dette. Under sit Vicariat som Stiftsprovst denne Sommer ... han opdaget og søgt at raade Bod paa mange Uordener ... Frelseres Menighed. Han gjorde blandt andet den Opdage... at Kirkens Kjældere tjente som Værksted for Snedkere o... Tømmermænd, og som Opbevaringssted for Tjære og and... brændende Materialier, at Ligene i Begravelserne under K... ken vare tildeels plyndrede osv. Han drev dem alle ud ...

[1] Saga, udg. af J. St. Munch II 288.

ristus Vexelererne. Han fik Orgelet sat istand, og mere dant. Efter Nytaar vil han give et Blad ud, et Slags rgerven eller Politieblad. Hans Broder[1] er høit anseet en Egn, hvor han boer og virker, og skal have en sær-es skjønsom Menighed. — — — P. Cappelen bliver vel t den eneste Kjøbmand i Drammen, som staaer sig i Stor-n. De andre kuldseile, hver og een. Præsterne begynde og at spille Banquerot. Du har vel læst det om Vi-ns Vicarius?[2] Det er en Skam. — Du skal ved streng æt, min kjære Pavels, bringe dine Been i Orden, og saa l du smukt komme til Storthinget 1821, thi jeg vil see paa Asker, og da skal vi drikke vor Flaske til Middag, n so nichts weiter, og du digter mig i Kirkelunden eller eroe fuus en Vise. — — Jeg flytte fra Asker? Da atte jeg være gal. Hvis ikke store Ulykker drive mig her-, saa bliver jeg her nok. Jeg har gjort en herlig Avling lar. Af Potatos fik jeg 280 Tønder, men de gjelde intet.

Din trofast hengivne
Neumann.

Bergen d. 7de Decbr. 1819.

— — — Sagen, som ingen synderlig Ven er af an-engende Arbeide, fandt forleden en Bisskops Kaar mis-elsesværdige, da de mere end noget andet ham bekjendt bede, forbandt otium cum dignitate. Det otium har som selv baade udarbeider og reenskriver alt, og blot er nu og da en Haandskriver hente, for at afcopiere vigt-ige Documenter, intet synderlig kunnet melde om, men nu n jeg give ham Ret. Kirkedepartementet som ellers holdt

---

[1] Edv. Munch i Gjerpen, siden Stiftsprovst i Christiania.

[2] J. Aars, Vicepastor i Enebak, der var henlagt under Bispestolen og paaheftet Afgift til den.

mig og Præsteskabet saa temmelig i Aande, synes henfunken i en Dvale, hvoraf ikke engang Provsternes indsendte Skyds-regninger, som før ufortøvet honoreredes, har kunnet vække det. Det maa være Vogts Død[1], der har frembragt denne Standsning. — — — — — To nye Provstier har jeg faaet oprettede i min Embedstid (uberegnet Stiftsprovstiernes Afsondring, som du og Provst Fredriksen ved Christiansand egentlig have at takke mig for, skjønt der just ved min egen Stiftsprovst gjordes Undtagelse), og saa velgjørende Forandringer jeg forudseer af Forandringen i Sogn, saa tvivlsom er det mig, om ikke Søndmør nu havde været tjent med, at det Hele var bleven under den driftige og accurate Provst Birkelands Styrelse, da Storthingsmanden Buschmann er en utaalelig Nøler. En ulykkelig Præst Rodtvitt, epileptisk og ofte vanvittig, blev i Marts Maaned af mig indstillet til Pension, og ved Nølen fra Departementets og Provstens Side er det til denne Stund ei kommen til Endelighed dermed. Imidlertid bestyres Kaldet af Naboepræsten. Af de Andre har den Ene, Quale, været Døden nær i Sommer, og troes ei at kunne leve længe, den anden er sygelig og efter Rygtet drikfældig, og den tredie skal være et af de største Faar, som nogensinde have baaret Præstekjole, en Angell, der var 25 Aar personel Capellan inden han opnaaede dette lille Kald. Her har du hele Præsteskabet! Vil det ikke blive en fornøielig Visitats, naar jeg kommer derop? — Jeg har ellers det at sige paa mine gode Provster, at saavel deres Dictater til Visitatsprotocollerne som deres særskilte Beretninger om Præsternes Embedsførelse m. m. ere altfor intetsigende, og give i det høieste utydelige Vink, hvoraf en Bisp uden Combinations-Evne slet intet lærer, og den forstandigere let kan ud-

[1] Expeditionssecr. P. Vogt.

,e falske Slutninger. Overalt, vi som hvert 3die, 4de og Aar see med egne Dine, men længe ventede, da altsaa ikke aldeles Indolente har Tid til at udfeie Snauset og trække alt med en Fernis, som i de faa Dage vi ere der, er sig blank og pyntelig — skulle vi virkelig lære at)e andet end Overfladen, saa maa det være ved Provsles Hjælp. At disse undertiden i en Samtale under Dine, eller i en epistola familiaris fortælle noget ganske 't, det hjelper kun lidet. Om nu de Mænd aldrig komme Stiftsstaden, eller ikke staae paa den fortrolige Fod med oppen, at de vexle Vennebreve med ham, saa faaer han ıtet at vide. Overalt, i Embedsrapporter bør man følge g Overbeviisning, og kan det uden derfor at være Spion Delator. Jeg har tænkt paa at give Provsterne et ıitum herom. — Med Lind er jeg værst faren. Ulyksden Dag, da han blev Provst! — — — — — — ıegynde at blive temmelig lierede med Falsen. Med alle Luner maa jeg og sige, jeg har nok saa megen Tillid am som til Christie, hvis udmærkede Duelighed jeg ei jender — men det forekommer mig bestandig, som han noget bag Øret, han er iiskold og jeg bliver ligesaa, naar ıærmer mig til ham, hvor god udvortes Forstaaelse der hersker mellem os, og hvor meget Væsen mine Fruenıer gjøre af ham. Det forekommer mig, som Falsen, der :r mig i Hurtighed og Afskye for unyttige Formaliteter, være mig en ligesaa kjær Collega i Stiftsdirectionen. steven er ingen af dem; fra den Side vilde altsaa intet ; ved Byttet. — Til min Omgang her hører ogsaa ınekredsen", en lillebitte Klub, bestaaende — jeg troer 0 Medlemmer, marchands très renommés og Embedsd. Hver Løverdag Aften samles man, spiller Kort, : to ypperlige Retter Mad, drikker almindeligviis en halv

Flaske Viin til og forer behagelig Conversation til Kl. 11 à 11½, da hver gaaer hjem til sit. — — — —

Din oprigtig hengivne
Pavels.

Asker Præstegaard d. 11te Febr. 1820.

— — — — Med Præstegjeldet i Almindelighed staaer det godt til. Afgroden var i Fjor overflødig; og i Vinter have mine Bønder tjent ret godt baade paa Høe og paa Ved, saa at der er Penge imellem dem, skjøndt Enkelte klage. Jeg har følgelig heller intet lidt paa Fortjenestens Vei. Mine Indtægter forrige Aar af Embede og Gaard vare 1475 Spd. — — — — Kongens Geburtsdag var jeg atter inde i Christiania. — — — Denne Gang dryppede man Schwach i hans eget Fedt. Man fik ham nemlig til at skrive en Vise til denne Fest, heel ulig hans Ode i Nationalbladet paa 4de Novbr.! Denne Uconsequents var ellers pardonnabel, thi man bør jo glæde sig over, at en Galning kommer til Sands igjen; men upardonnabelt er det, at en Digter nedlader sig til at besmitte og fordærve Phantasien med liderlige Vers. og saa liderlige Viser, som de to Sch. i forrige Aar har, skjøndt uden Navn, skrevet og ladet trykke under Titel af: „Det ikke tabte Paradis" og „Livsens Træe", og som har ladet sælge ud for 2 Skilling, har hverken du eller jeg, for hvem dog Bruuns Fritimer m. m. ikke ere ubekjendte, nogensinde seet eller læst. Det er saameget mere forargeligt, som Studenterne ellers have et godt Lov inde i Christiania. — — — Schmidts Ansøgning om Afsked, der i Motivernes Række var ogsaa støttet paa dette, „at han dog intet videre kunde vente i Norge," er bleven ham bevilliget. Men Domprovstiet i Roskilde er væk. — — — Bisskop Sørensen har moret sig ubeskrivelig paa sin Reise. Ja det troer jeg, i Krebsen af sin hele Familie! Saaledes gad jeg vel

u reist udenlands. Og han forsikrer, at det ikke har
t ham over 300 £ St. mere end hvad hans Embede af-
til ham. Og dog reiste han selv sjette! — Blandt Frem-
: i Markedet traf jeg Wergeland. Man taler ikke mere
ham. Han dolerede, hørte jeg, over, at han for nogle
siden havde indgivet til Theaterdirectionen i Christiania
)riginalstykke, under Titel af „Inquisitionen" (Scener i
nien), men om hvilket han siden intet havde hørt. — —
:sprovstiet er endnu ikke opslaaet vacant. Planen er
lertid gaaet fra Biskoppen ind i Statsraadet. Efter den
Ingen for Fremtiden høre til Slottet, uden de Militaire
: og de paa Fæstningen boende. Christiania Sognekald
: altsaa alt, paa hine nær, under sig. Forresten skulde
)live in statu quo, og Aggers som det var. Under saa-
.e Omstændigheder vil vel Munch heller (hvis intet skal
'es til Bispen, hvorom jeg tvivler) have Stiftsprovstiet
aaer det da vel. — Hvad Spectacler Munch i Qualitet
)nst. Stiftsprovst har med Garmann, kan du aldrig troe.
nann er affindig: han vil ikke lystre Ordre, han skriver
rtinente Breve. Var M. ikke sindig, saa blev der en
:lig Provsteret. Men M. har brændt hans Breve. —
— — Wulfsbergs Morgenblad var ved at gaae ind. Nu
an i sin Factors Lomme. — — — — Endelig kommer
il Provsteretten. Jeg mener, at jeg i Fjor engang for-
dig, hvorlunde Præsten Holst og jeg vare af Stifts-
tionen beordrede til at mægle Forlig mellem Sognepræ-
e Lechve og Tybring, af hvilke den første angreb den sidste
'ormentlige Indgreb i hans Embedsrettigheder. Forsøget
frugtesløst. Imidlertid syntes det dog alt at være for-
t. Men saa døber nu Tybring, kort før Juul, atter et
ı for Iver Holter, som boer udenfor Drammen i Lechves
ı, og dermed var Hundrede og Eet ude! Man stevnede
Provsteret, og jeg maatte beramme den. — — — Na-

turligviis blev ved det første Møde intet synderlig udrettet — — — — Nationalbladet gaaer sin skjæve Gang. Hjelm har, jeg veed ikke hvormange Processer paa Halsen. Hans Medarbeidere ere: Pavels Hjelm, der endnu skriver mange og meget uden Navn, Krigsraad Flor og Pastor Tybring i Drammen. Det var den sidste som skrev det Stykke imod Drammens Skoles Ephorat, under Navn af Pater Falck som Boye siden børstede ham for i Drammens Avis. — —

Din tro hengivne Ven
Neumann.

Bergen d. 2den Marts 1820.

— — — — — — Det var da nok om Mad og Drikke hvorom jeg har indladt mig i saadan Detail, forat du kan see, din Ven er en ganske anden Karl, end han var i forrige Vinter. Læegen erkjender, at han tog feil af min Natur, og at den meget strenge Leveorden, hvortil jeg da fordømtes, var mig mere skadelig end gavnlig. — — — — En vigtigere Vacance forestaaer uden Tvivl om kort Tid, da den gamle Stiftsprovst ligger syg, og reiser sig nok aldrig af sin Leie. — — — Den jeg allerhelst ønskede var Provst Normann i Leganger. Nu at have ham hos mig som Stiftsprovst og med Tiden at kunne efterlade ham mit Bispesæde, var for mig den behageligste Udsigt. — — — — Iøvrigt fortænker jeg ingenlunde Schmidt, den formuende, børnløse Mand, uden huuslig Glæde, i en Embedsstilling, som ei interesserede ham, udrustet med de fornødne Kundskaber og æsthetisk Anskuelse, at han gjorde denne Reise, men at Biskop Sørensen gjorde sin, kan jeg aldrig faae i mit Hoved. For intet af, hvad jeg har sagt om Schmidt, kan jeg forudsætte hos ham. Havde Reisen blot kostet ham hans Embedes Ind-

ter, som han engang sagde, hvad berettigede ham da til
ɔrtære dem paa en Lystreise? Forsømtes intet derved,
de da ikke fuldelig Ret, som sige, at Bispe-Embederne
afskaffes? — — — Gud veed, hvor gjerne jeg gad endnu
ng see Kjøbenhavn. Jeg har Penge staaende der, flere
denne Reise kunde koste; men saalænge jeg har Helbred til
jøre en Kjøbenhavnsreise, har jeg ogsaa Helbred at reise
Nordfjord og Søndmør paa Visitats, og Tiden er saa
og saa kostbar, at jeg vilde gjøre mig Samvittighed over
ildte Maaneder. En Nydelse som den, at mit Forslag
en bogstavelig følges fast i alt, hvad der anordnes, Kirke-
net vedkommende (det er og Tilfældet med de nye Mini-
ılbøger, som indføres), den overgaaer i min Alder og
ing langt den, Natur og Kunstnydelse kunde skjænke mig.

Din trofast hengivne

Pavels.

Askker Præstegaard d. 7de April 1820.

— — — — Først i April anmeldte jeg i mit Provstie
s høivelbaarne Høiærværdigheds forehavende Besøg i de
ctive Præstegjelde. — — — Jeg behøver neppe at sige
at Alt var i Røgen, saavel paa Embedsveien som paa
kabsveien, særdeles godt. Ja vist ældes han, den Gamle;
sløv bliver han neppe nogensinde, og Gud lade ham
g blive det. Det er et herligt Hoved, saavel i egentlig
i figurlig Forstand. Det Lys og den Kraft, forenet med
Hjertes Blidhed og Fromhed gjør Holst til et af de
erdigste og elskværdigste Mennesker. Det skulde have
t en Bisp! Troe du mig, Kirken skulde have ønsket sig
ke med en saadan Opsynsmand. Hans Foredrag paa
ɔikestolen er lyst og indgribende, og virker uden al Konst
Gemytterne: stundom gaaer det over det Populaires
ıdser ned til det Plattes Regioner, men det hæver sig

snart igjen, og har imidlertid kastet en velgjørende Gnist ind i den simple Tilhørers Hoved og Hjerte, til at lyse og varme uden at have stødt i mindste Maade hans æsthetiske Sands. Hans Omgang med Ungdommen er heel characteristisk. Han synes at ville slide og rive dem i Stykker, naar han faaer bagvendte Svar, og med alt dette klynge de Unge sig med saa barnlig Fortrolighed op til ham og omkring ham, og naar han nu ved catechetisk Konst faaer Svaret bragt i det Rene, og faaer gjort en frugtbar Anvendelse deraf, saa dirrer den faderlige Ømheds-Taare i hans Øie, og den formeent-lige Løve er et Lam. Han har opofret meget for Skolevæsenet i sin Tid. Lever denne værdige Olding endnu i [illegible] Aar, saa er han Jubellærer i Kirken; og forunder Gud ham Livet endnu i 6 Aar, saa indtræffer den, i Kirkens Aarbøger vist eneste, Mærkelighed, at Fader og Søn have i et og samme Kald, uden nogen Mellemmand, været Præster i samfulde 100 Aar; thi 1726 blev Holsts Fader Præst til Røgen, og døde i denne Post 1773, hvorefter Sønnen traadte til. — Stakkels Holst! Der er noget som trykker ham i hans gamle Dage. Tiderne ere vanskelige. Hans Embedsindtægter ere derover formindskede. Hans physiske Kraft, hvormed han kunde i fordums Tid, deels i Smedien, deels i Værkstedet, deels paa sine Marker supplere det Minus, som en stor Familie afstedkommer under en maadelig Embedsindtægt, er næsten borte. Alderdommen gjør ham frygtsom, og forestiller ham Tingene maaskee værre, end de virkelig ere, og saaledes gaaer han ofte nedslaaet under virkelig eller indbildt Næringssorg. — — — — — Og denne Mand kunde Bisskop Bech, under de samme Anskuelser, nænne at — dog om dette siden! — Vi forlode Røgen Præstegaard d. 29de Februar, og fore ad Drammen til. I Auberget hos Poul Røed, hvorhen de ved Gulloug mødende tvende Drammens Præster førte os, bleve vi modtagne af Byens Repræsentanter, som anviste os i

:elser og en stor Sal til vor Beqvemmelighed. Dagen
: var Visitats i Kirken. Tybring prædikede. Hvad skal
sige dig om denne Prædiken? Det var et flosfuløst, for=
:t og koldt Foredrag, uden Salvelse eller christelig Aand.
:rens Øine vare ikke ude af Papiret, være sig af Mangel
Forberedelse, eller af ubegribelig Frygtsomhed, hvilket
e han angav mig at være Grunden. Hans Declamation
Action, som desuden under hiin Omstændighed faldt i det
erlige, passede sig bedre for Theatret, end for Prædike=
n. Det Hele stødte mig voldsomt, og jeg mener Bispen
Og dog staaer der i Visitatsprotocollen: „N. N. holdt
ned Flid og Orden udarbeidet Prædiken, med god Decla=
on og Anstand." Og hvad endnu er værre: T. var
v nok til at sige mig, at hvis Bispen havde ikke rost hans
diken, saa vilde han have ladet den trykke!! — Catechisere
aaer T. ikke, uagtet han indbilder sig deri at være en
:er. Det forstaaer sig, han er virkelig Thronhuus's Me=
men det er da heller ikke meget sagt. Værre Spectakel
Støi end den, vi hørte i Bragernæs lader sig ikke tænke;
:vel findes i Provstiets Visitatsprotocol disse Ord: „Den
deværende talrige Menighed afgav behagelige Beviser
Agtelse for den udvortes Gudstjeneste, og opmærksom
tagelse i de foretagne gudelige Handlinger." — Dagen
ia vare vi i Skolerne paa Strømsøe. — — Fattigskolen
i den jammerligste Forfatning, og Thronhuus maatte
en ydmygende Maade i hele Forsamlingens Overværelse
ilde af Bisfoppen for sit slette Opsyn. — — — —
:n og Elendigheden i Drammen er stor. Der er neppe
er 6 solide Huse mere. Saaledes har Handels=Ukyn=
d, overdrevne Speculationer, Uvornhed, Letsindighed,
s og Ildebrand holdt Huus med denne arme Bye, hvis
igenhed og herlige Skovtrakter burde have kunnet for=
den en varig Velstand. Men hvorledes maatte det og

gaae, naar en Mand som Bugge, der arvede 100, 000 £ St., kunde efter 12 Aars Forløb gaae banquerot, uden at man veed, han har lidt noget Handelstab? Eller naar en Mand som Gabriel Omsted, hos hvem der forleden Dag var Auction, begyndte for 4 Aar siden sin Carriere med at indkjøbe Meubler og Bohave for 5000 £ St.? Det er ikke at beklage!

Efter en Dejeuner à la fourchette i Bispens Logis d. 4de Marts, kjørte vi i det deiligste Veir og paa den skjønneste Iisbane til Hurum. Gamle Mørch kom os ikke imøde, og det fortrød Biskoppen; men den gamle Mand havde Forretninger i Kirken — som han rigtignok kunde have opsat eller gjort fra sig før. — — — I Præstegaarden kom han med ny pudret Paryk os meget ærbødig imøde, og fik det meget skjærende: „Er De dog hjemme, Hr. Pastor?" til første Hilsen, som han taalmodigen besvarede. Her er, som du maaskee har hørt, i enhver Forstand, et meget bedrøveligt Huus. Manden skjøtter intet andet end de gamle Pergamentbreve. — — — — Bygningerne ere færdige at falde ned. Vinden og Kulden staaer ind gjennem alle Vinduer og Vægge. Vi troede allerede første Aften at maatte forgaae af Træk, og — Kjedsomhed! Og havde ikke et pudserligt Tilfælde givet vore Reflectioner en anden Vending, saa havde det været ude med os. Men midt i denne Træk og Ennui faldt det Biskoppen ind at spørge Mørch, som vi vare muttersene med i Stuen, hvad han agtede at prædike om i Morgen. Manden tog af dette Spørgsmaal Anledning til med megen Vidtløftighed at udbrede sig over sin hele Disposition, fra Exordiet af og indtil Amen i Applicationen, saa at Prædikenen laae for os udspilet, efter Pauli Udtryk, som Indvolde med de fineste Arterier og Fibrer, af hvilke den Rigdoms Overflødighed, som vilde strømme over os under Compositionens Fylde, kunde letteligen skjønnes. Det gøs over min hele Krop. Men Biskoppen, der har stærkere Nerver, spurgte ganske

koldt, i hvormange Timer han tænkte at føre denne Bygning op? Mørch, som vidste, at det trak dygtig i Stuen, og havde en ond Samvittighed paa sig, over at have forsømt at føre en nye Stue op, tog Spørgsmaalet i bogstavelig Forstand, i hvor stort Tankespringet end maatte siges at være, og svarede ganske naivt, at det vel lod sig gjøre paa en Sommer. Men min Gud, svarede Bispen, saalænge holder jeg det ikke ud. Mørch saae paa ham med den enfoldigste Mine af Verden, og jeg brast ud i en saa uudslukkelig Latter, at jeg ikke kunde rette paa Misforstaaelsen. Bech gottede sig malicieux over denne Hogarthske Scene, indtil han dog endelig fik sagt: Det er Deres Prækens Bygning vi tale om, Hr. Pastor! Hvorlænge mener De vel, at den efter Deres Disposition vil vare? — Aa, Deres Høivelbaarenhed! svarede Mørch, der nu begyndte at orientere sig, jeg beder ydmygst om Forladelse; jeg forstod visselig ikke — — jeg vil stræbe at gjøre det saa kort som muligt. Biskoppen, som ikke vovede at lade det komme an derpaa, foreslog ham at tage Exordiet alene fat, som en meget passende Intimation til den paafølgende Handling, og erklærede, at hvis Prækenen varede over 1/2 Time, saa vilde han træde ned i Chordøren, og begynde sin Forretning. Den Ængstelse, der kom over M. ved denne Erklæring, var ubeskrivelig. Der fattedes ikke meget i, at han havde knælet for Biskoppen: han bad ham, han besvor ham ved sine graa Haar, at tilbagekalde det strenge Ord, da det deels var ham vanskeligt som gammel Mand at omkumple sin hele Prædiken, deels udsatte hans Ære for noget Skaar hos Menigheden, som den, der ei forstod at præke. Jeg begyndte at ynkes over Manden, foreslog 3/4 Times Frist, og forsøgte at berolige ham. Bestemt lovede Bispen intet; men jeg satte Mod i Mørch. Med alt dette sov den stakkels Mand ikke om Natten. Han kom tidlig Søndag Morgen til mig, og spurgte, om jeg vel troede, at

Bispen vilde nægte ham de 3 Quarteer? Jeg forsikrede ham, at han kunde være rolig, naar han blot indskrænkede sig til dette Tidsrum. — Nu reiste vi i Kirken. Det var rørende at see, med hvilken Underkastelse han gik med Uhret i sin venstre Haand op paa Prædikestolen, tog sit Thema fat, og med jevnlig Anskuen af Viserens Flyttelse, udførte det ærligen i den belovede Tid. Det var tilmed en meget vakker, christelig Prædiken, udført med inderlig Varme. Mig kunde det ikke falde ind at opholde mig engang over de vældige Slag i Prækestolen, som jeg her hørte. Jeg sammenlignede dette Foredrag med hiint kolde, afmaalte, som jeg nys havde hørt, og sagde ved mig selv: heu, quantum discrepant! — Under Catechisationen havde det nær gaaet den arme Mørch ilde. Han vilde ideligen falde Biskoppen ind, for, som han sagde, at udvikle det nøiere. Allerede havde Biskoppen, omsider utaalmodig, viist ham alvorlig tilbage; men Aanden kom bestandig paany over den stakkels nidkjære Mand, saa at han stod atter færdig til at falde ind; og havde jeg ikke med Magt ført ham op til Alteret, saa havde det letteligen givet Scener. — Med alle sine Synderligheder er Mørch en agtværdig Mand, ikke blot som Oldgransker, men som Religionslærer og Menneske. Hans Ungdom er ikke uoplyst, og præke kan han, skjønt man paastaaer, at han ofte gjør det slet og umaadelig længe. — — — Vi spiste godt i denne Præstegaard, men drak slet. Et tarveligt Selskab fandt vi og. Dette Hurum er en Afkrog midt imellem, eller rettere sagt ved Siden af cultiverede Bygder. — Inden jeg forlader denne Afkrog, maa jeg dog fortælle dig endnu en comisk Scene. Vi stode færdige, med den sidste Kop Kaffe, til at tage Afskeed. Med eet henvendte Biskoppen sig til Mørch, som just vilde knappe sin Reisefrakke om sig. „Veed De vel, Hr. Pastor — sagde han — hvad jeg vilde gjøre, om jeg havde dertil Magten?“ Mørch studsede. „Jeg vilde afsætte

fra Deres Embede?" Mørch blegnede. „Og jeg troede
ıgde den arme bestyrtede Mand — at D. H. havde fun-
:g nogenledes fornøiet med mig. Det gjør mig visselig
— —" — „Hør videre, min gode Hr. Pastor," faldt
:n ind: „jeg vilde skille Dem ved Deres nærværende
de, der ofte for den gamle Mand falder besværligt, og
ilde gjøre Dem til Rigets Archivar med 1500 Spd.
Indtægt." — Nu skulde du seet, hvor Blodet strøm-
den gamle Antiquar op i Kinderne, hvor Glæden tin-
ud af hans Øine. Han havde nær faldet Biskoppen
ıalsen, og forsikrede, at intet Ord kunde volde ham en
igere Fornøielse, end dette ham smigrende Lovord. Neppe
ıi herover komne bort, og han gjentog i Henrykkelse det
ıpen allerede forhen givne Løfte, at ville anvende Rat
ıg til at afskrive sine Collectanea, og sende dem ind til
ıpens Disposition.

Vi kjørte atter den samme skjønne Iisbane opad Dram-
jorden, Drammen forbi, til Lier Præstegaard. Jeg
i mit Sind for dette Besøg; thi allerede havde Lechve
:menteret Biskoppen i Røgen Præstegaard, og der faaet
inhumane Sidehug af ham, og den gamle Harme over
: Fornærmelse ved sidste Visitats væltede sig endnu
dig i L.'s Bryst. Imidlertid bleve vi modtagne —
Østers og Portviin, og blide Ansigter og muntert Sel-
ılt pegede hen til Fred. Dog troede jeg ikke Freden,
jeg hørte L. erklære lydeligen, at han ikke vilde præke
efter, hvori Biskoppen bestyrkede ham, thi han var
svag. Dette var en Virkning af Quindelist, thi Quin-
frygtede for, hvad der kunde komme. Vi levede her-
Men hvor blev jeg forskrækket, da L. kom til mig
ıden Morgen, og sagde, at han vilde selv præke! Jeg
ıae, hvad denne stive Krabat førte i sit Skjold, og hvad
ıeligheder det vilde afstedkommet. Jeg brugte alle mu-

lige Grunde til at faae ham bragt fra dette frygtelige Forsæt, men vilde dog neppe have reusseret, om jeg ikke havde stukket mig bag Quinderne. — Endelig kom vi i Kirken. Gude prækede ganske godt. Ungdommen udmærkede sig. Den største Orden fandtes i Kirken. Lechve fik Eloger. Alt gik godt. Et lystigt Middagsmaaltid fulgte ovenpaa. Verten var ikke selv tilstede, men vi havde en paapassende Vicevert. Endogsaa Tybring var mellem Gjæsterne. Man kan ingensteds være bedre end i Lier Præstegaard. Der er en Opmærksomhed og Beværtning, som sjelden findes. Den gode Tone vedligeholdtes, Gud være lovet, saalænge vi var der. —

Den 11te Marts forlode vi Lier og fore til Asker. Her prækede Hr. Meldal Dagen efter, meget smukt. Det videre kan du tænke dig.

Nu nogle Reflectioner over denne Visitats, men hvilke, ligesom saameget Andet i dette lange Brev, maa ikke komme for andre Øine end dine. — Efter hvad jeg har seet og hørt paa denne Visitats, anstaaer Bech mig slet ikke i alle Maader. Vel gjør han sine Forretninger upaaklagelig, og har Øinene aabne for enhver Uorden, hvilket er roesværdigt; men hans overdrevne Myndighed, med hvilken han ofte i Overilelse ydmyger og saarer, den klæder ham ikke, og den lukker ham Hjerterne. Han er ikke heller fri for Persons Anseelse; og at han tillader Præsterne at offre ham, endog dem som dertil ikke have Evne, det fordrager jeg slet ikke. Jeg havde fast besluttet intet at give ham paa denne Maade, men da gamle Holst brød Isen, og, endog imod mine Forestillinger, gav ham 15 Spd., hvilket jeg formoder med Grund, at ogsaa Mørch og Lechve har gjort, saa maatte jeg følge efter. Men de 20 Spd. gav jeg ikke med Lyst. Han takker heller ikke for saadant, og det er det bedste af det. Han præker i Tide og i Utide mod Mysticisme, men afklæder i samme Stund Christendommen saa ganske alle Følelser, alt det, der kommer

Hjertet ved, at der staaer en stiv philosophisk Forstandsdukke igjen, uden Sjel og Liv. Og hvad siger du, naar jeg forsikrer dig, at der i det hele Provstie blev ikke mælet et Ord om den anden Artikel, og de med samme forbundne Dogmer, at der over 4de og 5te Part af Luthers Catechismus blev ingensteds examineret?! Mache mir eine Betrachtung darüber! sagde gjerne gamle Münter til sin Søn[1]. Og nu intet Ord mere om denne Visitats og intet Ord mere i Dag!

11te April.

Endelig er da Stiftsprovstiet i Christiania opslaaet vacant paa den Maade, du selv har seet. Maatte man dog ikke sige her: parturiunt montes —? Saamange Deliberationer, saa lang Tidsfrist lod vente en Reform, der i mange Aar ansaaes fornøden, og saa — bliver alt ved det Gamle, paa det nær, at Stiftsprovstiet, som ved Lumholtz's Død mistede allerede sine betydelige Emolumenter af Bygslerne, nu ydermere skulde beklippes saaledes, at enhver habil Præst, der sad i nogenlunde godt Kald, maatte finde det urimeligt at søge det! Bech havde atter paa Visitatsen fat paa mig, for at overtale mig til at indgive Ansøgning derom, men jeg sagde ham min rene Mening. Han stolede endnu paa, at Munch, honoris causa, skulde attraae det. Men deri tager han nok mærkelig feil. Han er yderlig forlegen for at faae et bequemt Subject fat. Den rimeligste af dem, som søge det, er nok Provst Paludan. Om Tybring og Garmann vil jeg ikke tale. Men jeg har en meget grundet Mistanke om, at B. har villet bringe Fr. Schmidt til at søge. I Drammen havde han en hemmelig Conferents med ham en Morgenstund; dog troer jeg neppe Schmidt har

[1] Dr. Balthasar M., tydsk Præst i Kbh.vn; hans Søn var Biskop Fr. M.

bidt paa Krogen. Det havde, synes mig, været ganske passende for S., og naturligviis havde den første ledige Bispestol i Norge været hans; men han synes nu engang ikke om Tingens Orden hos os. — Feiler jeg ikke, saa var det en ny Candidat til dette Embede, Søndenvinden her forleden bragte med sig. En Præst Vogt fra Sjelland[1], Broder til Exped. Secretairen, kom hid over Hals og Hoved, opsøgte Bispen paa Frogner Præstegaard, havde en lang Conferents med ham, blev tilsagt at præke i Frelseres Kirke paa M. Veb. Dag, og prækede — som man siger, ikke altfor vel. Dette sidste kan maaskee have kastet Planen overende, og han kommer maaskee til at tækkes med — Eger, thi herop skal han. Manden vinder i saa Fald. Dog skal nu ogsaa Eger, siger man, i visse Aar afgive noget af sin Fedme, paa det at Borch kan erholde Bygninger paa Capellangaarden, thi de som staae, ere Hebers Eiendom, og maae affjøbes ham. Gud være lovet, at jeg kan være rolig Tilskuer af alt dette! — Jeg siger min høiærværdige Ven mange Tak for den smigrende Tilegnelse af den grundige og velskrevne Afhandling om Selsk. f. N. Vel i Morgenbladet. Lad nu de nidkjære Patrioter see til, hvorledes de ville modsige dine indlysende Deductioner. Wulfsberg har imidlertid meget imod det, og vil nok skrive til Committeen desangaaende, hvad og hvorledes faae vi nu see. — — — — — — Hvad siger du om den nye Zinklars Vise i Nationalbladet? Det er dog sørgeligt, at vi skal forsyne Udlændingen med Materialier til at gjøre Nar af os. Jeg maa troe, at P. H. er Forfatteren. Veed du, at denne Person nu er formelig affat med sin Bestilling paa Klosteret, og det for svigefuld Adfærd? Allerede i Fjor fandtes Urigtighed i Regnskaberne. Han slap med en Advarsel, og

[1] See ovenfor S. 27.

t siden den Tid Calaser i Mængde. Nu er det forbi
ham: Cassemangelen skal være betydelig. — Om Sø-
en og hans Reise forekommer mig du dømmer for strengt.
nok havde han ikke det indvortes Kald til at reise som
midt; men det er dog en Mand, som ikke mangler alde-
Aand og Anskuelses-Evne. Og at et Bispe-Embede
e kunne ansees overflødigt, forbi det kan bestyres af
anden Embedsmand, med overordentlig Anstrængelse, i
Maaneder, det kan jeg ikke indrømme dig eller Nogen.
e end een Gang bør vel en saadan Reise ikke finde
; men skulde ikke det, som en Mand kan, ved en saa-
Reise, vinde i Aandscultur og nyere og bedre Anskuel-
aader, kunne erstatte det Offentlige det Tab, som den
af Staten, der var anbetroet hans Opsyn, muligens
edelst Mangel af dette, kunde i det formeldte Tidsrum
Naar du, min kjære Pavels, har een Gang gaaet
Stift rundt — dette betinger jeg mig — da kan du,
min Overbeviisning, med frelst Samvittighed gjøre en
til Kjøbenhavn, eller hvorhen i Verden du lyster. —
du med billig Glæde meddeler mig den Tilfredsstillelse,
ar ved at erfare, at dine Forslag til det Bedre i Kirke-
net følges, maa jeg dog sige dig — entre nous — at
den forbedrede Ministerialbog angaaer, da har vor Ven
), me coram, tilegnet sig Rosen derfor. Han vil ogsaa
rslebs Annaler udvikle sine Ideer om Kirketugten. Jeg
de, du vilde ogsaa lade dine indrykke deri. Det er et
ne, som fortjener alvorlig Drøftning. — Du spørger
om den Lancasterske Methode og om Henrichsens Skole.
sidste har jeg endnu ikke været i: angaaende Methoden,
r min Anskuelse af samme fuldkommen den samme som
s. (Rigstidenden No. 28). Den maa ikke betragtes
som et hurtigt og tillige sikkert Middel til Elementar-
rviisningens Fremme, og som saadant har den umiskjen-

deligt Værd. Siden træder den egentlige Forstands-Undervisning til og fuldender Dannelsen. Hvormange Aars Skolegang vil ikke derved kunne spares, eller hvor meget mere Tid kan ikke ved Hjælp af den anvendes paa Forstandens Udvikling og Villiens Retning? Jeg vil maaskee nærmere, naar jeg faaer gjort mig bekjendt med Methoden vis à vis, anstille nogle Undersøgelser herom. — Jeg har endnu med den formaledidede Provsteret at gjøre. Lechve er uboielig, og dog mener jeg han taber. — — — —

Din trofaste Ven
Neumann.

Asker Præstegaard d. 9de Mai 1820.

Min kjære Pavels!

Jeg haaber, at denne Epistola secundi ordinis, der er en Frugt af din Honetteté under sidstledne 22de April, skal endnu komme for dine Øine, førend du griber Krumstaven fat til din apostoliske Vandring. Den vil komme til at indeholde faa Efterretninger, og nogle enkelte Løier, og tælles naturligviis ikke mellem de ordentlige Breve. — — — — Tak altsaa for Meddelelsen af Kongens meget bevaagne Brev til dig. Jeg slutter af dette Brev, at han slet ikke kommer til Bergen, om han end skulde, naar Leiren i Sverige er hævet, faae Tid til at gjøre en Constitutionstour til det østlige Norge. Gjør han ikke dette, vil han faae hele Nationalbladet imod sig, nec plane immerito, thi han var her heller ikke ifjor.

Nu maa jeg fortælle dig, hvad jeg veed om Stiftsprovstiets vordende Besættelse i Christiania. Der gaaer underlige Ting for sig. Efterat Bestemmelsen var tagen i Kongens Raad, at alt skulde blive in statu quo, meldte sig til dette Embede: Sigvardt, Garmann, Bull i Fredriks-

rn, og jeg troer Een til, som jeg nu ikke erindrer, men
:rken Munch eller Wergeland, eller Tybring, eller Engel=
rdt — ikke engang Askerpræsten gav nogen Ansøgning
, som dog hele Verden troede de vilde have havde gjort.
— — — Biskop B. begreb, at Munch, efter den Ven=
ig, Tingene havde taget, og især da et onus af 350 Spd.
rlig var lagt derpaa, ikke skjøttede derom. Men hvad gjør
n saa? Man faaer M. til at fortælle Kongen paa stemp=
Papir, at dersom han vilde betænke sig og gjøre det om
:n, som efter ½ eller ¾ Aars Ventilation var endelig
luttet i hans Raad, og udvide Stiftsprovstiet til hvad
var førend 1814, saa vilde han (M.) tage imod det.
pen lovede privatim, at ville moderere den stipulerede
jift, imod at M. fandt sig i, at bestyre alle de løbende
pe=Forretninger etc. Denne Plan gik M., leyder dessen,
i, og — Ansøgningen gik med Vedkommendes varmeste
befalelse. Dog blev Indstillingen saadan, at dersom dette
te ikke kunde bevilges, da var Ingen af Suppleanterne
:digere end Sigvardt. — Har du hørt Magen? Nu faae
da see, om Statsraadet er høfligt, og Kongen bøielig.
troer det ikke selv. Jeg veed ikke, hvad jeg skal troe.

Af Efterretninger fra Kjøbenhavn kan jeg meddele dig
jende: — — — — — Thorvaldsen er endnu i Kjøben=
n. — — — Fruentimmerne svæve om ham som Turtel=
r, ofte indtil Væmmelse. — — — Om en sværmerisk
der og en do. Datter fortæller man, at de paa een Gang
: om Halsen paa Thorvaldsen, for at kysse ham. Mo=
:n var lykkeligst! „Moder, raabte Datteren i Fortvin=
: — hvad gjør du Moder? Du røver mig min Phi=
3's Kys!“ „Nu har jeg kysset Nordens Phidias; nu
ingen Mand mere kysse mig!“ — Om en vis Dame
æller man, at da Th. en Aften var inviteret hos hende
:n stor Assemblee, hvor der blev kun givet koldt Kjøkken,

lod hun bringe varm Mad ind til **Th. alene.** Kjender du Kjøbenhavnerinderne af **Profession?** — — — — Begivenhederne i Spanien opvække i **Kbhvn.** som allevegne, den meest levende Interesse og Deeltagelse. En ny Tingenes Skikkelse synes at ville tage Plads i Europa, og det lader til, at under Forsynets Styrelse, de stærkeste Hindringer selv skulle blive Midler til at fremme det, som den ædleste og meest oplyste Deel af den Europæiske Menneskehed omfatter: Fremgang — Fornuft, fornuftig Frihed, Samstemning i liberale Ideer, og engang — (desværre endnu lange Udsigter!) offentlig Moralitet, som det skjønneste Broderbaand mellem Mennesker, Stænder og Folk! — — — — —

Din troe Ven
Neumann.

Lindaas Præstegaard d. 31te Mai 1820.

— — — — — Hvilken bedre, naturligere Overgang end fra en Bispevisitats til en anden? — — — — — Du har paa denne Reise indsamlet nye Kundskabsskatte, som du vist ikke vil undlade at benytte, hvis — som du dog maa skee ved din haardnakkede Vægring for at modtage det beklippede Stiftsprovstie, har udelukt dig fra — Norges Geistlighed engang skulde faae dig til Primas. Du vil saaledes ikke hverken paa Alter (uden ved Kirkevielse) eller i Lonkammer lade dig betale for at have voldt en fattig Præst Udgifter i kortere eller længre Tid ved dagligt Gjæstebud — du vil ikke søge en dum eller ond Glæde i at slaae dig til Ridder paa en brav Mand, som du føler dig i et Fag at være overlegen, skjøndt du maaskee kan staae under ham i et andet: — du vil ikke i Menighedens Nærværelse gjøre den Mand Bebreidelser, hvis Agtelse hos mange staae i nær uadskillelig Forbindelse med Agtelse for den Lære, han for-

ver: — du vil kort at sige gjøre — hvad du vel allige-
havde gjort. Altsaa vandt du vel i det Hele ikke Andet,
at du indsamlede nogle nye Erfaringer, som du igjen
ve meddele din Ven, og at du ved din Sindighed fik af-
get nogle af de krænkende Ydmygelser, hierarchisk Stolt-
vilde forvoldt godmodig Svaghed.

Biskop og Stiftsprovst ere saa beslægtede Væsener, at
atter har en særdeles bequem Overgang. Munch har da,
r jeg, taget sin Ansøgning tilbage, da Statsraadet ei
e indlade sig paa hans nye Forslag. — — De
komster, han efter eget Sigende har af Slotskaldet, maa
ellers sige, jeg aldrig havde, og begriber ikke hvad der
ger Folk til nu at betale Ministerialforretninger høiere og
mere Offer end i min Tid, og dette i denne for Øst-
et saa trykkende Periode. Non equidem invideo, sed
r! Det samme gjør jeg over hvad Platou skrev, at
fire Ansøgninger indkom om Christiania Stiftsprovstie.
siger, at det nu ikke indbringer 2000 Specier, men al-
el! — At Wergeland ved begge disse Vacancer, der sy-
at være Trin til Bispestole, forholder sig saa aldeles
v, undrer mig ikke mindre. Gageres han maaskee un-
nanden som kongelig Hofprædikant? — — — Er Fø-
t af hans egne Forbrydelser blevne saa levende hos
at han renoncerer paa videre Løn for at have opda-
og blottet Danmarks? Eller hvad kan bevæge den Mand,
søgte Slotskaldet for at finde en til hans Evner mere
nde Virkekreds, til at sætte det Lys under en Skjeppe,
unde tindre saa klart i en af Norges to ypperste Kjøb-
r, Christiania fra Fornemhedens, Bergen fra Rigdom-
Side? — — — — —

Din
Pavels.

Asker Præstegaard d. 12te Juli 1829.

— — — Jeg var i Gaar paa Bogstad for at hilse paa Anker. Han er nu ret frisk, seer meget livlig ud, og er særdeles munter. Omtrent 8 Dage har han nu været her i en ham sjelden forundt Rolighed. I Aften eller i Morgen ventes Kongen. Rheden vrimler af Fregatter, Corvetter, Lystjagter og Kongebaade. I Søndags vare alle norske og svenske Officerer og Cadetter samlede paa Bogstad — et Selskab af 120 Personer. De tog først en lystig Frokost paa Bækkerøe, og drak enda til Middag 120 Flasker Rødviin, præter plura. Rigtignok levnede de endeel deraf igjen, men i bedærvet Stand. — Man bereder Kongen, istedetfor en Æreport, hvilken forslidte Idee endelig faldt bort, et glimrende Bal paa Frogner, til hvilket Billetten koster 5 Spd. — — — — Du har maaskee læst i Christiania Intelligentssedler Politie-Annoncen af Munch grundet paa Circulairet af 25de Mai og Forordningen af 1737? Den kom ud, lige som Statholderen havde indbudet i Anledning af Kongens Navnedag, et Bal til St. Hansdag, som var en Lørdag. Det havde Munch vist ikke tænkt paa. Men hvad skeer? Statholderen, som troede, at Annoncen var stemplet paa hans Bal, sender sin Adjutant op til Munch, for at lade ham vide, at ihvorvel saadant var forbuden, agtede han dog at holde Ballet. Munch svarede, at Statholderen og han vare begge, som Undersaatter, Lovene underkastede. Han (Munch) havde gjort sin Pligt: han maatte lade det være Statholderens Sag, om han vilde gjøre sin. Med dette Svar gik Adjutanten. Munch og hans Kone bleve budne til Ballet. De kom naturligviis ikke. Derimod kom Politiemesteren, Politieministeren og hans Departements Chef, som begge havde ladet nys annonceret Admonitioner om Sabbathlovens Overholdelse, ja selve Biskoppen, som paa alle Visitatser havde nys indskjærpet

bathens Fred, og — bleve der in pleno gaudio til Kl.
n Søndag Morgen. Hvad skeer end videre? I næste
:sraadsmøde denoncerer Statholderen Munch for det
ede Raad! — Men han fik Modbør, og allerstærkest af
ıanden Fasting. — Munch har imidlertid ikke gjort no-
Anmeldelse til Amtet. Jeg troede, han burde gjort det,
ıt være consequent efter en saadan Annonce, den jeg
e troer han aldrig burde have gjort. Hersleb skal pri-
n have tugtet Biskoppen. — — — —

Din hengivneste
Neumann.

Gloppen Præstegaard d. 27de Juli 1820.

— — — Nu har du blot tilgode mine Beretninger
letænkninger om Kirketugten, men de ere saae vidtløftige,
:g mistvivler om Muligheden af at faae dem afskrevne
g, og til at lade dem trykke indeholde de formeget lo-
tildeels endog personelt, da der findes Yttringer, for
: de to bergenhusiske Amtmænd kunde, om just ikke kalde
til Regnskab, dog blive mine Uvenner. — — — —
- — Her paa min Reise læser jeg ikke Intelligentsfed-
, kjender altsaa ikke Munchs Avertissement; ei heller
eg læst det Departementsbrev, der fulgte Kundgjørelsen,
:ed ikke, hvorvidt han ved hiint Avertissement har over-
sin Competence; men da det nu var kommen dertil,
)ans Forhold unægtelig kjækt, den ædle selvstændige
ɔ værdigt, og jeg haaber, vore Ultrapatrioter herefter
ter ham af Hofkrybernes Liste. Det gjør mig ondt
5andels, at han ved den flaue Denunciation vilde ud-
sig for slig Ydmygelse; men hvad var det egentlig du
Munch skulde gjort? Angive Rigets Statholder for
: som Lovens Overtræder? Consequent var det vist-

nok, men maatte man dog ikke sagt, som Prinds Christian August til Provst Reiner, der pryglede den forsømmelige Skydsbonde i hans Nærværelse: „Det var dog vel stærkt. Hr. Pastor!" — Jeg seer ellers i Aanden Falbes comiske Forlegenhed, naar han havde modtaget en saadan Angivelse.

Allerede har Amtmand Falsen ladet foretage Storthingsvalg i Nordre Bergenhuus Amt. — — — Jeg finder det meget urigtigt, saa tidlig at foretage Valg. Paa den Maade kan ved Emissarier og Brevvexling Partier være stiftede og Planer sammensmeddede længe før Storthinget samles. — — Jeg haaber man, især for min Helbreds Skyld, skaaner mig. Jeg blev af disse isolerede Væsener, der yderst sjelden indlod mig i Conferencer, i det høieste med 1 à 2 Mennesker, ikke holdt mig til noget Partie, voterede mod Regjeringen, naar Additamentet til Rigsacten kom paa Bane, og for den, naar Talen blev om de 3 Millioner o. dl. Om saadant vilde befæste eller forringe min Agtelse, indhøste mig Bifald og Yndest, eller Had og Krænkelser, er saare uvist. Altsaa allerbedst at jeg bliver i min Bispegaard og passer mit Embede. „Det veed man hvad det er, det andet veed man ikke." Min Trøst er, at der ventelig bliver 2 Valgmænd af Indflydelse[1], hver i sin Kreds. Den ene tiltroer mig nok ikke Capacitet, den anden ikke Helbred til at blive Storthingsmand. — — — — Hils Munch ret meget, og bevidn ham mit Venskab og min Høiagtelse.

Din
Pavels.

Morgenbladet bliver nu saa usselt, at jeg har i Sinde at opsige det til Nytaar, hvis det ikke selv tager Afsked.

---

[1] Visstnok Christie og Falsen.

Asker Præstegaard d. 8de Aug. 1820.

Min høistærværdige visiterende Ven!

Hvor finder dette Brev dig i al din Vidtløftighed?
maa jeg lade Bergens Postmester sørge for, thi jeg har
ingen Idee derom, saasom jeg ikke har den Lykke at
i dit Diøces, og heller ikke kommer under denne Cate-
, førend Stiftamtmand Falbes Ønske til dig, Dagen
din Indvielse, bliver paa Biskop Bechs Bekostning en-
opfyldt [1]. — — — — — Imorgen reiser vor gode
e. Han har havt et langt og behageligt Sejour i
tiania denne Gang. Men at han ikke har været uden-
Christiania, saa at sige: at han ingen Excursion har i
en Tid gjort, enten til Kongsberg, for at see til det
ænde Sølvværk, eller til Horten, for at tage Tomterne
n vordende Krigshavn og Dokke i Øiesyn, det forun-
mig. Her kom jo armerede og pyntede Skibe i Mængde
en saadan Hensigt, men de ere gangne ubrugte tilbage.
- — — — Blid og glad har han været den hele Tid,
efterat have faaet drøie Nationalblade til Fro-
Couren, Dagen efter hans Ankomst, var talrig. —
- Biskop B. præsenterede ham enhver ham mindre be-
, blandt andet den botaniske Hauges meget fortjente
e, med disse Ord: „C'est le Gartner Siebke!" Om
n blev derved bekjendt med denne Mands Metier og
er, skal jeg lade være usagt. — — — — Ved Ma-
n paa Etterstad skal han have erklæret, at han aldrig
seet et bedre Artillerie. Den Erklæring burde Prinds
ian allerede 1814 skaffet ham Anledning til at have
— — — — Det er næsten 14 Dage, siden man talte
ns Afreise, og jeg reiste af den Aarsag ind for at
lskeed med ham. Det var silde paa Eftermiddagen,

---

[1] vels Dagb. 1817—22, I S. 150.

jeg foer indover, upyntet, ubarberet, og i en gammel Frakke
uden Kjole under. Hvad skeede? Ved Hafners Løkke saae
jeg Kongens Vogn komme mig imøde. Jeg kunde ikke echap-
pere. Jeg stod af Cariolen, og gjorde min Salut. Men
Kongen kjendte mig. Han befalede sin Kudsk at holde, en
Laquai at blive ved min Hest, og kaldte mig til sig. — —
— — Du seer af Aviserne hans betydelige Gaver til Chri-
stiania Bye. — — — Han reiser bort med Alles Velsignel-
ser. Jeg spiste hos ham den Dag, den fatale Anmeldelse
kom i Nationalbladet om de 2 Spd. til Borgervagten. Man
kunde ikke spore nogen Misfornøielse i hans Ansigt; imid-
lertid skal han om Formiddagen have kaldt vedkommende
Officerer (Fleischer og Rustad) til sig, og skjændt dem Hy-
den fuld for deres Betiser. Dog skal han tillige have er-
klæret, at Borgerne havde skyldt ham den Tillid, at have
anmeldt dette directe for ham, og ikke udbasunet det i Na-
tionalbladet. Dette Sidste have nu Borgerne senere ved en
Audients, som de forlangte, og ved hvilken de ingen anden
Tolk vilde antage end Kronprindsen, retfærdiggjort sig for,
og med det samme foredraget ham en lignende Passage fra
1818, hvor Baron Wedel var den Skyldige. En vis Capt.
Knudsen fra Bergen, afskediget, har erklæret sig som For-
fatter til Anmeldelsen om de 2 Spd., og man siger Fleischer
og Wedel skal have udfordret ham, si credere fas est.
Kongen seer rask ud, og Kronprindsen bliver stedse mere
Mand. — — — — Jeg meldte dig noget sidst om Munchs
Strid med Statholderen. Kan du tænke dig, at denne, ei-
terat have hørt Statsraadets og alle Sindiges Dom om
denne Sag, var endda ublue nok til at forklage M. for
Kongen? Men kan du og tvivle paa, at Kongen gav M.
Ret? M. gik selv til Kongen, da han fik høre, at han var
forklaget, og Kongen erklærede sig fuldkommen tilfreds med
hans Fremgangsmaade, men raadede til Enighed. — Sam-

)ar havt nok en Affaire, og det en alvorlig med Bi=
Bech. B. fandt for godt, i Qualité af Procantsler, at
Kongen om Tilladelse til at maatte forestille ham Stu=
ne ved Universitetet, der tillige skulde takke, troer jeg,
:n underlige Tilladelse, at maatte bære Uniform. Dette
S. for Øre, og han (som Cantsler) anfaldt B. haar=
ı derfor i det Selskab paa Bogstad, hvor Kongen var.
v ikke efter. De klamredes ordentlig og høit, og det
avidt, at S. erklærede, at hvis han ikke fik Satisfac=
saa vilde han forlade Norge inden 24 Timer. B. er=
e contra, at den gav han ham ikke, og saa tog han
ıt og steeg i Vognen og kjørte bort. Strax gik S.
ngen og forklagede B. Kongen søgte at berolige ham,
ıede at faae Sagen opgjort. Kl. 10 om Aftenen kom
n tilbage til Christiania, og lod Bisskoppen strax hente.
der passerede i den Time, han var hos ham, veed jeg
)i jeg har ikke faaet talt med B. siden den Gang, men
ıl Sagen virkelig være opgjort, og Kæmperne have
ıaand i Haand i Kongens Nærværelse. „Il faut ab-
ınt être concorde entre les functionaires", sagde
ı til Munch. — Nu Sigvardt blev da Manden til
)rovstiet, og det var vel. Omne fert feretque punc-
Det er ikke sandt at M. tog sin Ansøgning tilbage.
an lod staae til, men Kongen og Statsraadet reddede
Ære. Sigvardts Kald Thunøe er allerede af Kon=
rtgivet til Vogt, om hvem jeg nok har skrevet til dig.
ı var ærlig nok til at erklære det selv til Provst An=
som mundtlig anholdt om det. Ellers har Kongen
Gange maattet give efter i Statsraadet ved Præste=
Besættelse. — Saavel til Nordrehoug som Eger vilde
solut have Aars frem. Men Statsraadet forsvarede
s Rettigheder med Værdighed. Dog skal han sidste
have yttret, at han næste Gang, naar Aars søgte,

vilde have sin Villie frem. Er Aars's Commissionairer m
kloge, saa passe de Leiligheden. — — — Nu bliver atter
et Stiftsprovstie ledigt. Engelhardt i Christiansand skal e
Moltke have faaet et Kald paa Bregentved. Men det Stifts-
provstie søger knap nogen uden Ostedal. — — — —
Wergeland hverken er eller bliver Hofprædikant[1]. Han er
i Byen, men er i ingen Anseelse, saavidt jeg kunde hø
paa Anker. — — Pavels Hjelm er nu i Christiania, og s
arbeide sig frem til de academiske Examina, og gjennem de
siden til — jeg veed ei hvad. Imidlertid bliver han i
vel en Støtte for Nationalbladet. — — — — Det mær
kelige Nye om Kronprætendenten i Danmark[2] formoder j
du veed. Hvad Udfald den Sag vil faae, maa Herren vide.
Endnu synes alting mørkt, og de offentlige Aviser tie, n
turligviis. — — — — Man sælger Potatos paa Torv
allerede for 12 β Fjerdingkarret. De første Kongen spis
kostede 6 Spd. Skjæppen. — — — — — — F
Hersleb, Munch og Wulfsberg kan jeg hilse dig. Den sidst
vor Ven lever nu stundom lidt for friskt, og det er Skade
for ham. Forresten en honnet Karl. Han beholder sin b
Gage som Vartpenge; det havde han ikke ventet. — —
Du hilses som elsket af alle her.

Din troe hengivne
Neumann.

Bergen d. 12te Sept. 1820.

— — — — — — At Kongen ei kom videre end ti
Christiania og nærmeste Omegn, er forunderligt og beklage-
ligt. Kan han reise om i alle Sveriges Egne, hvorfor de

---

[1] I Kraft og Langes Forf. Lex. anføres dog, at W. allerede 1815 v
næventes til Hofprædikant.

[2] Se ovenfor S. 77.

:t kort Besøg i Norge? hvorfor da behandle Rigets to ge Stifter som Stedbørn? — — — Bergen troer ikke Føie at have fortrinlig Adkomst til hans Opmærksom- Bergen, uden hvis Handel Norge vel neppe var i saa lig Forfatning, som det nu er, hvor Skatterne ydes med gtighed og Redebonhed, hvorpaa vel neppe gives mange pler, hvorfra man beordrer remitteret den ene betyde- Sum efter den anden til Christiania og Trondhjem, saa ;tiftets egne Fornødenheder neppe kunne bestrides, dets Embedsmænd i Maaneder maae savne deres Gager — ynes, at denne Stad, der maaskee mere end nogen an- 'ar imod Foreningen med Sverige, og hvor siden ei er ringeste Yttring af Misnøie, kunde fortjene, at Kongen lidt Strabads for at komme til den, eller, om denne ıde taales, sendte idetmindste sin Søn! Statholderen er ifjor, blev umaadelig feteret — og besaae og ud- e slet intet her. Saa kom Grev Wedel; altsammen ıæsten mere ud som Spionerie end Agtelsesbeviis. — . — —

Din trofaste
Pavels.

Havniensia.

Under denne Titel samler jeg til dig, hvad mig fra ıhavn er[1] denne Sommer bleven meddeelt. — — — — — Blandt Sommerens schöne literarischen Rari- jører et Skrift betitlet: Forsøg over Natur og Konst, m Besvarelse af en Priisopgave blev forkastet. Dedi- :n lyder saaledes: „Schack Staffeldt! Helliget vorde dit " — — — — — En Dr. Dampe har sat baade

[1] ıaskee fra Neumanns Ungomsven L. Engelstoft.

Universitetet og Cancelliet i Bevægelse. Det første har dog kun lidet med Sagen at gjøre, da det ikke er ved Universitetet, men udenfor samme, at han har holdt og anmeldt Taler og Foredrage, sigtende til at undersøge den Augsburgske Confession. Adskilligt i denne Henseende er trykt. Man troer, at Dampe higer efter at gjøre Opsigt, og ønsker maaskee at blive Gjenstand for en theologisk Forfølgelse. Jo mindre man sekunderer saadan hans Attraae, des bedre. —

— — —

Finis Havniensium.

Asker Præsteg. d. 3die Novbr. 1820.

— — — — I mit Provstie er forefalden, som du veed, et Dødsfald. Lechve har gjort Lier Kald vacant: og mange Beilere vil den Brud vel faae. Du skal imidlertid see, at Jens Aars fører hende hjem. Ellers vil gjerne Tybring have det; og han har allerede fortalt sine Confirmander, at han skal have det. Der var ved Lechves Begjængelse en meget skjøn Høitidelighed, og over 100 Mennesker spiste den Dag i Frogner Præstegaard. Jeg holdt en Tale over ham, som vandt særdeles Bifald, og som Lier Almue ved en Deputation har forlangt at faae, for at lade trykke paa egen Bekostning.

Din
hengivneste Ven
Neumann.

Asker Præsteg. d. 13de Decbr. 1820.

— — — Jeg har allerede for 3 à 4 Uger siden tænkt paa dette extraordinarium qualecunque, men stedse opsat det, for at kunne give dig noget Heelt og Holdent om den Dagens store Gjenstand, hvis Embryo allerede da

for mit Øie, men hvis Udvikling jeg maa overlade til
n — den store og mærkværdige Borger- og National-
i Drammen! Mais que je suis bête! Jeg opsatte det
enge, for at see og melde Udviklingen af dette Under-
, at den kjære Publicitet kom mig i Forveien, og over-
kun saare lidet for mig at lægge til. Nu har National-
et og Rigstidenden — thi Drammens Tidende kjender
ingen Bergenser? — fortalt dig om Barnets Fødsel og
post acta. Jeg maa finde nogle ante acta og noget
Undfangelsen at fortælle dig. Det er over et Aar, siden
er af Flor og dem, der dyrke ham i Drammen, blev
alle Maader machineret for, at Storthingsvalget skulde
det Udfald, som det fik. Gjennem Rodomontader og
de afgjørende Raisonnements paa Klubben fik F. de
ls Kræmmere til at troe, at han var Manden, som de
te vælge, og at Friheden kunde aldrig bedre hævdes, end
em hans Pen og hans Organ. For at være sikker paa
en, lod han endog udsprede, at Regjeringen havde i
nmens Bye et hemmeligt Partie, som skulde forebygge
fværge hans Udnævnelse, og at han var den Kæmpe,
hvis blotte Navn selv Kongen skjalv. Drammens frie
ere toge dette ad notam; og da Flor endydermere, ved
rsvare Byens Privilegier imod Colletts formente ulovlige
asselser, og ved i Nationalbladet at kaste Stænk paa ham,
e beviist sin Patriotisme, saa kunde Medborgeres Er-
tlighed intet mindre gjøre end dette, at hæve ham op
Thingets Tribune. Det skede. Han blev med 164
mer Valgmand, og havde alle Stemmer paa een nær
Repræsentant. Nu skulde den dobbelte Seier feires.
følte sig for i Nationalbladet; og medens Nationen
e over de Tingesters Forventelse, som skulde komme,
man Planen til at faae Ideen udført gjennem almin-
Deeltagelse af Drammens hele Borgerskab. Man sendte

et anonymt Brev ind til Directionen i Klubben, med Pi-
nen. Directionen erklærede, at den ingen Hensyn kunde tage
til anonyme Andragender. Flor paastod det modsatte, men
forgjæves. Der kom næste Uge et nyt anonymt Brev ind
med Udskrift: Til Klubbens yngste Medlem. Dette Medlem
var just en af F's Venner. Sagen blev nu virkelig venti-
leret i Klubben, men Overlærer Boye, som ahnede saadant
havde beredet sig paa en Tale, som han holdt, og beviste
deri — at F. havde aldeles ingen borgerlige Fortjenester
og at saadan Staahei var derfor en upassende Færd, især
Klubben burde ingen Deel tage i. Talen indeholdt mange
Bitterheder. F. tabte Contenancen, og forlangte og fik Ta-
len, for Ugen efter at besvare den. Dette sidste Slag ind
d. 2den! Novbr., og der regnede Skjældsord ned i Mængde
Vel havde Boye ved sin Opposition gjort mange lunkne, o:
forebygget, at ikke Klubben tog umiddelbar Deel deri, men
Festen blev dog, under Slagteren Pavs virksomme Beim-
relse, organiseret og holdtes d. 26de Novbr. Du seer, hvor
faa der har taget Deel i den; men de, som toge Deel, gjorde
det tilgavns. Der blev saadan Aandsvarme, saadan liberté
og egalité i Forsamlingen, at selv Betjentene tilsidst ved
pêle mêle blandt Brødre-Gjæsterne. En meget troværdig
sindig Mand i Drammen paastod, at F. havde selv maattet
umage sig med at skrive Takadressen, som og siden med
at besvare den extempore. Sangene vare vist, for en
Deel i det mindste, fra Pavels Hjelm. Nu er der saadanne
Spectakler i Drammen, saamange Factioner, saamegen Partie-
aand, saamegen Luren paa hverandre, at det er som i Jaco-
binernes Tider i Frankrige. De sidste Stykker i Rigstiden-
den vil nu volde megen Larm. Jeg feiler ikke meget, om
jeg troer, at det allersidste er af gamle Wulfsberg; men
grovt er det.

d. 14de Decbr.

— — — — Du kan begribe, at flere end Arentz Lier Kald. Jeg veed langtfra ikke, hvormange de ere, dette har jeg hørt, at Bull i Næs, at Heltberg i Tind, tabel i Aurdal søge det; og enhver af disse Mænd har ore Fordringer. Men man vil paastaae, at Bispens ersøn, Provst Rynning[1], skal have Kaldet! R. kan en meget brav Mand, og B. har forsikret mig, at der findes Mage til Provst i hele Stiftet — til at skrive ringer. Det kan gjerne være, men jeg veed og dette, . var en maadelig Student, og at han er langt yngre dsmand end de førnævnte. — — — Altsaa Lier, saa-nan ikke kunde faae Asker vacant! — Forstaaer du dette? altsaa alle de ambitiones og maaskee Indvirkninger for ae mig i sin Tid, trods alle mine Modgrunde, hævet en Stol, som Gud havde beskikket dig! Deraf altsaa de Forestillinger, Overtalelser m. m.; for at bringe il at søge Stiftsprovstiet i Christiania! Det ahnede strax, at det ikke var for mine Fortjenesters Skyld. altsaa den Modvirken mod mine Forslag til flux, efter Almues indstændige og billige Forlangende, at faae siderende Capellanie oprettet! Deraf altsaa — dog Nepotismen, som du foragter, vilde sikkert i ethvert lde høre her til Dagens Orden. Jeg bekjender det for t det vilde være mig ukjært, at faae Bispens Svigermit Provstie, saameget mere som Rynning er en uselig Mand, man ikke kan faae et Ord af. Forresten g vel staae paa min Post. — — — — — Jeg har været i Christiania siden Septbr. Maaned, uden fort som jeg reiste derigjennem, da jeg skulde [være] ved Maerings-Commissionen i Nov. — — — Hovedcommis-

---

ognepræst til Søndre Odalen, hvor han forblev til sin Død (som eistlighedens Senior) 1856.

sionen gaaer meget ordentlig frem. Jeg skal ved Leiligh… gjøre dig bekjendt med dens Principer og Beregninge… Efter disse sættes Taxten, og disse Taxter tilhobe ville … Norges Landeiendommes omtrentlige Værd, en uhyre S… som for enkelte Fogderier gaaer langt over Millionen. T… lader Capt. Synnestvedts Beskedenhed det, saa tør vi … som Frugt af denne Reise, vinde saare indholdsrige og … teressante, statistisk-oekonomiske, historiske, antiquariske og eth… graphiske Bemærkninger udaf hans Dagbog. Han forela… mig nogle Stykker af den, som i enhver af de benævnte H… seender fortjente at trykkes og læses, og det i en reen … storisk, selv pyntet Stiil.

d. 16de Decbr.

Fra Kjøbenhavn kan jeg ikke denne Gang fortælle … stort andet, end hvad du veed om den Dampiske Revolut… Der var ellers nok Mere i det, end man vil ud med. … Ingen tør rigtig skrive derom. Mais, tot du tard — … ira! — Dette har jeg desuden hørt: Kjøbenhavns Stude… ter vilde oprette et literairt Samfund, efter samme Mønst… som Christianias. Professorerne erklærede sig derimod, … derover ere Studenterne blevne meget vrede. Den gode Fo… staaelse er forstyrret. Gamle Hornemann skal have hol… en Tale til dem, hvori han bad dem, ikke at forurolige h… gamle Dage. Han ventede ikkun at leve et Par Aa… siden kunde de gjøre, hvad de lystede. Det kalder je… consulere sibi! — — — — Nu, Nationalsangen er der … Bedømmelsen over den er det bedste. Forresten er det e… vakker Vise, men som sandelig har ældre Rivaler, og … faae yngre at kjæmpe med, som strevet staaer. Naar sk… Nationen lære en splinterny Musik? Det vil vare længe… inden hver Mand kan synge den saa godt som Nordal Bruns: Boer jeg paa det høie Fjeld, eller: For Norge…

nyers Fødeland. Og ligesom en saadan Sang ei, som
orerne sige, kan fremtvinges ved Præmier, saaledes kan
heller aldrig paatvinges Nationen, men maa adopteres
et frie Valg. Jeg har desværre ikke læst, hvad du har
et i den Materie, men jeg formoder, vi ere af eens Me-
i Hensyn til Nationalsange overhovedet, og om Priis-
ver i Særdeleshed. — Det er ilde, at Hersleb har un-
revet den Dom over Krog Meyers fortræffelige Lærebog:
en ikke er christelig, og at han af saadanne Bøger
kjender een, og det er — Pontoppidans Forklaring!!! —
kan takke Gud, om du ikke, paa Grund af sidste Natio-
ad, vorder erklæret med 4 Andre for en overflødig
on. Da skal vi Provster ret kroe os, at sige ifald Stift-
nanden ikke bliver for streng paa Visitatsen. Men
i al Verden faaer vi nu af vor Orden paa Storthin-
der ret kan ælte en saadan Brøvler? Thi du kan troe,
deen ikke døer. Ja der vil komme underlige Ting frem,
Consul Isaachsen! — — — — Det holder jeg med
at Departementet bør ikke agte paa en Ansøgning,
ei er paategnet af Bisskoppen. Men bør en Bisskop paa-
en Ansøgning, som Provsten ikke har erklæret sig paa?
gjør min, mærker jeg, frisk væk. Jeg vil ogsaa spørge,
et saa skal være. — Alle Ise have lagt sig, selv Stor-
n. Faae vi nu lidt Snee til, saa kan der blive Jule-
Men Graabenene ere saa mange, at man tør neppe
om Aftenen. Jeg hørte dem i Søndags ved høilys
tæt ved Siden af mig. Meldal saae forleden paa
fra Drammen en Flok af over 30. — — — — Har
st Schmidts Afskedsprædiken? Den gjør ham fra ingen
Ære. Jeg slap, Gud skee Lov, skadesløs fra den, paa
er, thi jeg solgte den igjen for 30 Sølvpenge. Hvad S.
: vaa? Han tænker vel paa at blive Bisp. Har du
det Rygte, at Kaas og — Schimmelmann skal

have spillet Bankerot? Det er vel et blot Rygte, men det
klinger dog artigt. Ellers er det nok galt med Penge i
Danmark. En stor Possessionat skal have budet Kongen
sit hele Gods for intet, naar han maatte blive fri for Kre-
vet af de sidste 2 Aars resterende Skatter. Hvad tykkes
dig? — Her er nu min Tale over Lechve. Du veed, han staar
ikke i det bedste Lys. Bedøm den derefter, og siig mig din
Mening. Hans Fiender have tilstaaet, at jeg ikke har sagt et
Ord — ultra quod verum est. — — —

Din trofast hengivne Ven
Neumann.

Asker Præstegaard d. 12te Febr. 1821.

— — — Julen var i vor Bygd yderst stille, under-
gen blandt endeel af Bønderne, der gave ret lystige Gjæste-
buder med Dands, ved hvilke jeg selv, tildeels og min Fa-
milie var tilstede. — — Vi ventede Lystighed paa Bærums-
værket, men — Grevens fandt ikke for godt at flytte fra
Bogstad, for paa gammel Viis at more Askers Indvaanere.
Af dette, som af mere, mærker man tilfulde, at gamle Pe-
er borte. — I Røgen og i Lier har man derimod holdt
meget fornøielig Juul, og den 3die Januar fandt jeg paa
Frogner Præstegaard, hvor jeg samledes med Præsterne
Holst og Tybring, for at fastsætte Enkepensionen, et meget
muntert Selskab. Da denne samme Enkepensions Fastsæt-
telse har paa en Maade kastet mig overende med *min Bi-
skop*, saa vil jeg *først* fortælle dig noget derom, dernæst
bede om din Formening, og *endelig* gjøre dig et Forslag.
Præste-Enken i Lier gik ind til Kongen med en Ansøgning
om at erholde 100 Spd. i Pension. Denne Ansøgning un-
derstøttede jeg, paa Grund af den Formening, at en saadan
Pension omtrent vilde tilfalde hende efter Lovens Præci-

·13—7. Imidlertid henviste Regjeringen til saadan
:s, og Provsteretten skred til Arbeidet. Vi brugte, som
dning til at fortolke hiint Lovsted, ikke alene Brorson,
og en Forretning, afholdt paa Asker Præstegaard 1808
proberet af nærværende Bisp Bech, i hvilken fandtes
: til vis Indkomme, saavel Brudevielser, Barnedaab,
gangkoners Indledning, Huusmænds Høstdage og Of=
om Tiende og Landskyld. Vi ansaae denne Beregning
get mere rigtig, som Loven hjemler Præsten uomtviste=
et til alle disse Emolumenter, og fastsætter for de
af dem en vis Taxt, den vi ogsaa omtrent fulgte.
iende og Landskyld i Lier udgjør henved 650 Spd.,
k vi, efter en meget lav Ansættelse af de øvrige Ind=
r, en Pension ud af 108 Spd., hvorhos vi tillige for=
t Enken 1/8 af den eventuelle Indtægt, som Bygsel=
. efter Storthingets nærmere Bestemmelse maatte ind=
Sognepræsten. Denne Forretning blev indsendt til
pens Approbation. Den kom tilbage og blev anbefa=
g, paa Grund af Lovens urigtige Fortolkning, til ny
vlig Behandling. Du kan tænke, dette Ord skurrede
: Øren. Jeg reiste lige ud til Holst med Brevet.
g jeg kappedes om at vise Harme over dette Udtryk,
bleve enige om, at jeg skulde melde Bispen, at vi
os saarede ved, at han havde henpeget paa vor For=
, som ikke lovligen afholdt, idet jeg tillige skulde
am Afskrift af den paa Asker afholdte Forretning af
Natur, den han selv havde anseet for lovlig og
eret. Det skede. Jeg skrev en udførlig Apologie, og
m paapege de Poster, som formeentlig ikke kunde hen=
til vis Indkomme. Dette fik jeg da, stik imod hiin
approberede Forretning, med Tillæg, at enten maatte
ingen indstilles, indtil Eftermanden i Kaldet an=
ller Provsteretten maatte andrage Sagen for Hs.

Majestæt. Han anstillede sig ogsaa lidt vred. — Ikke de[illegible] mindre gik jeg lige hen til ham i Markedet, og talede om Sagen, og bad ham, at han vilde selv, uden Hensyn [illegible] denne Forskjellighed mellem os i Meninger, gaae ind t[illegible] Regjeringen med Forespørgsel om, hvad der i forekommen[illegible] Tilfælde skulde forstaaes ved hiint Udtryk i Loven: [illegible] Indkomme, hvorved han gjerne maatte lægge sin Men[illegible] til Grund, og da maatte vi uden videre acquiescere ved R[illegible] solutionen, — og kunde uden Skam gjøre Forretningen [illegible] Men heller ikke dette vilde han. Nu veed jeg ikke, h[illegible] mine Embedsbrødre vil videre gjøre. — Siig mig nu h[illegible] din Mening, kjære Pavels, om du vil, snart. Og end[illegible] et Forslag til dig, om du finder det passende: Da et [illegible] dant Tilfælde ogsaa kunde indtræffe hos dig med en ge[illegible] stridig Provsteret; kunde du da ikke blandt dine mange [illegible] Forslag til Regjeringen, indgaae med dette, at der [illegible] gives Provsterne i Almindelighed en fast Instrux til h[illegible] ledes de ved Enkepensioners Fastsættelse have at forholde [illegible] og hvad de have at forstaae ved hine Lovens Ord: [illegible] Indkomme. Kom en saadan Resolution ret snart, og b[illegible] gjældende for hele Riget, saa var Knuden opløst, og Str[illegible] digen ophørte mellem mig og min Biskop. — Vel m[illegible] du herved mærke, at blandt de 36 Concurrenter til Lier e[illegible] — Biskoppens Svigersøn! — — Man troer, at Lier blive[illegible] ikke bortgivet, førend Kongen kommer; og hvem veed, om ikke da Storthingsmanden Aars alligevel faaer det[illegible] Heltberg er ellers indstillet. — Feiden angaaende Borger[illegible] festen i Drammen vedvarer endnu i alle Blade, men aller[illegible] grovest i Drammens Tidende. Amtmand Collett fik paa Nytaarsdag en eclatant og visselig utvetydig Satisfaction. — Jeg har seet Storthinget aabnes. Det er en impo[illegible]

[1] Dette blev ogsaa Udfaldet.

og som minder Statsborgeren om hans Personlighed,
e Kongen gjøre Rede for sin Forvaltning og see ham
ie Rigets Tarv i dets Repræsentanters Hænder. —
Man var yderst streng med Fuldmagternes Revision.
stads Repræsentant Capt. Seip blev bortviist, fordi
a Valget skede, fattedes 4 Dage i 30 Aar. Christian=
Repræsentanter, Sebbelow og Foss, bleve bortviste,
Magistraten ikke havde været tilstede ved Valget. End=
ristianias Repræsentanter holdt man stærkt paa at
ive ud af Thinget, men det lykkedes ikke. (Det var
Tak for sidst, af Falsen til Arntzen). I alle disse
er spillede Tank en Hovedrolle, som Repræsentanternes
grebnes) Forsvarer. Han bragte endog Thinget til
at det stod slet til med hans eget Valg, og efterat
illet dem i 3 Timer, underkastede han sig inquisito=
dersøgelse, hvorved — Alt befandtes i sin Form, og
fik en Næse. — — — — — — I Lagthinget
lgende — — — — — — —. Man har saaledes
de Fortrinlige beholdt i Odelsthinget: Amtmand Fal=
renskriver Gram, Byfoged Knudsen, Jacob Aall, Rit=
Heidemann m. Fl., og det er vel. — — — — —
en har solgt sin Gaard til Munch for 11,000 Spd.,
e de 9000 tilhøre Kongen, og han flytter til Vaaren
Opsloe, hvor Residentsen skal være heel pyntelig nu
et. — — — — Paa min Markedsgang saa jeg
Munchs Kroningsstykke. Det er et Tableau, omtrent
langt og 3½ Alen høit. Compositionen var ret
Grupperne interessante. Coloriten skjøn. Figurerne
og alle Portraiter. Kongens og Kronprindsens
ere de eneste fuldfærdige. Kongen sidder med en
rolig Mine i det høitidsfulde Dieblik, da Kronprind=
er for Thronen og aflægger Eden, men det støder,
pr. under denne Eds Aflæggelse vender sine oprakte

Fingre udad, fast som han vilde demonstrere, istedetfor at vende dem indad med den hule Haand mod Øinene. Men dette er ikke Malerens Skyld. Han havde malet, som han skulde, men Kronprindsen forsikrede, at han ikke havde aflagt Eden saaledes ɔ: man bruger ikke saa i Sverige. Bech staaer langt i Baggrunden for Høialteret, og er lidt embelleret, men det er Synd at sige om Bugge, der staaer ved hans Side: han er styg som Fanden — og „derfor des ligere", hviskede En mig til. Anker staaer skjønt der, og udgjør en af Hovedfigurerne i Forgrunden: han forelæser Kronprindsen Eden. Blandt de heldigste Figurer er ellers Grev Brahes. Munch havde just den Dag faaet Tegningen af den norske Krone. Dens Form er ikke vakker. — Man lever i Christiania — ikke som sædvanlig. Excellencen er den eneste nu, som kan give Mad. Colletts og Matthiesens Huse ere ikke mere. Imidlertid morer man sig i de mindre Kredse ret godt. Musiken begynder igjennem Lyceet at leve op igjen ved Waldemar Thrane. Han anfører ogsaa Orchesteret i Comediehuset, og det er mesterligt. Man taler om at give — Axel og Valborg! — Endelig har jeg faaet den fatale Sag mellem Lechve og Tybring sluttet. Tybring kan ikke, saavidt jeg endnu seer, blive den Tabende. Men han har tabt, den Stakkel, iøvrigt altfor meget — sin Menigheds Agtelse. Man siger ham Grovheder i offentlig Selskab. Kan han komme derfra, saa er det godt for ham. — Nu er da Præstekald nok ledige; men Fjeldkaldene vil Ingen have. Hvor forskjellig ere dog Tiderne fra dem, i hvilke vi engang levede! da sledes mange Saaler af heel dygtige Karle, for at faae et lidet Præstekald — Rein kan derom synge en Vise — og nu? Men hvi hæver ikke en eneste Stemme sig, for at begræde Norges Sanger, Jens Zetlitz? Det er virkelig utaknemmeligt. Han har skaffet vore Selskabs- og Familiekredse mangen Glæde: han har ved sine aandige Natio-

ge gavnet Nationen. Skal vi glemme alt dette, eller brude Staven over ham, fordi han var et skrøbeligt :ske? Grib Harpen, Skjald! Og lad gamle Frimann :n Strengeleeg ned af Væggen. Han maa ikke besynges tidens bløde Digtere, men af Veteraner! — Og hvorles ei et Ord om den berømmelige Grave, som ved :ationalfortællinger stiftede sig selv et Navn, og Norges :ur en ikke ringe Hæder? Er det da vigtigere eller forıldere at gjøre Viser paa Fyrsternes Fødselsdage? :n ret ikke lide dette Væsen. Stode mine Evner til g skulde ikke tie. Jeg maa holde mig inden den lavere e. — — — — — — — — — Engelstoft har sendt hlenschlægers famøse Program, som virkelig er et un- Sammensurium [1]; men Usfing — en Søn af hiin te christelige Tremarksmand — har da og taget ham Skaansel i Skole. Du veed, han fik en drøi Irette- : derfor af Consistorio. Øhlenschlæger gav til Con- m en skriftlig Erklæring, at han ikke fra sin Side at gjøre noget Skridt mod bemeldte Usfing, som den ragtede altfor dybt til at tage Notice af. Studenter- : har ved den Leilighed været i Bevægelse, men da U. sig selv ud af Klubben, forebyggedes derved ethvert Optrin [2]. — — — — — — En Sag, som i Kjøben- ıar gjort temmelig Opsigt, er den Vestindiske Guver- ɜentʒons Suspension, og Nedsættelse af en overordent- t til at undersøge de mod ham indkomne Klager, der

havde udgivet et Universitetsprogram, hvis Latinitet „mindede om istolæ obscurorum virorum" (Breve fra Danske og Norske, udg. L. Daae, S. 96).

var den siden noksaa bekjendte T. A. Algren-Ussing, der recen- rede Ø.'s Program; han var Søn af den ved sit store Verk om ımarks Kirkeforfatning, ved sit Liv og Levnet berygtede Provst :r. Ussing.

skal bestaae i nogle og 40 Puncter. Jeg har hørt i Christiania, at han skal være død[1]. — — — — Her har du mine Hafniensia for denne Gang. — — — — Statssecretair Holst er kommen fra Kjøbenhavn, og skal nu til Bodøe for at jævne de Evertske Affairer, i Anledning af hvilke den engelske Regjering skal have formeret os en Regning paa 90,000 L. St. — — — —

Din troe hengivne
Neumann.

Bergen den 27de Febr. 1821.

— — — — — — — Du beder om min Formening, en Ære, jeg for 4 Aar siden rødmende og med nedslagne Øine vilde frabedet mig, da jeg alle mine Dage har været en svagelig Makker i slige Ting; men en Bisp maa idetmindste ikke lade sig vedgaae sin Uvidenhed, altsaa — dig skee hvad du ønsker. Jeg mener da, at Bech, hvad det Formelle angaaer, har tredobbelt Uret: i at skrive til tre gamle, erfarne og — hvad to af dem angaaer — hæderlige Embedsmænd paa en despotisk og fornærmende Maade; i at afvige fra en forhen vedtagen Grundsætning, uden at ville sige, hvad der motiverer Afvigelsen; og i at vægre sig for at indhente Regjeringens Resolution derom. Derimod troer jeg, at hans nærværende Mening virkelig er den rette, da Grændserne mellem vis og uvis Indtægt forekommer mig at være endog blot ved almindelig Talebrug tilstrækkelig betegnet. Det eneste, hvorom kunde være Tvivl, er Husmændenes Arbeidsdage, hvad enten disse ydes in natura eller i reglementeret Pengesum (skjøndt de vistnok synes udelukkende forenede med Præstegaardens Besiddelse, og ere altsaa Enken,

---

[1] Benzon døde dog først 1827.

ır sit Enkesæde, ganske uvedkommende) og Offerskjæppen, hvor den gives, er ligesaa fast Indtægt som Tiende og kyld. Derimod, hvad angaaer det Offer, der lægges lteret eller bringes i Huset, og Betalingen for Mini-forretninger, der er det vel vist, at Præsten skal have tte, men saare uvist, hvormeget han faaer. Imid-skriver jeg alt i Morgen til Departementet, at en ›st — det er jo ingen Løgn — har gjort saadan Fore-el, at jeg ikke tiltroer mig juridiske Kundskaber nok til idere heri, og udbeder mig derfor de fornødne For-egler; og da jeg tilfældigen har erfaret, at der blandt sfulde Geistlige i andre Stifter er Dissents herom, er jeg, om det ei maatte findes tjenligt at udvirke en Resolution, der maatte strække sig til hele Riget, og al Tvivl, der kunde opkomme. — — — — — —

At Flor og andre Brøvlere og Krakelere ere komne Lagthinget, synes vist ikke Ultrapatrioterne godt om. ıgthing er overalt „et snurrigt Maskepie“ — du til-ig, at jeg sætter din Ven Tank med deriblandt! — ›gh, Sibbern og Arntzen vilde behøve deres hele Con-ɔg Routine for at bringe Orden i det Chaos. Lige ndestanden, saa er Valget ret pudserligt. Jeg kjender le Aaset, forhen famøs, og nu vistnok end mere ved ıle, som han ganske mal à propos oplæste, og Johan-pjeldnæs fra søndre Bergenhuus Amt, der Aftenen før havde alle Bønderne inde i et Vertshuus og trakte-m, og paa Veien til Raadhuset samlede dem omkring holdt en Tale, hvis Følge da var, at han blev No. — — — At det har taget en saa fatal Vending en Bodvigske Sag, overraskede mig og hele Bergen eligen. Veiet paa Fornuftens og Billighedens Vægt-r dog vel Sagen omtrent, som du engang, efter ant Bloms Fortælling, fremstillede den for mig, men

hvad bekymre de mægtige Britter sig om Fornuft og Billighed? — — — — Tak for Liigtalen over Lechve! den er smuk, og du forsikrer mig at den er sand, og saa er det godt alt sammen. Mig var Mandens baade Charakteer og Lykke en Gaade. Ved at see ham, forekom det mig ubegribeligt, hvorledes Enthousiasme for Studeringer saaledes kunde henrive den voxne Bondekarl; ogsaa som Student har jeg kjendt ham, og da begreb jeg det ligesaalidt. Jeg har siden lært at kjende ganske andre Bondekarle, baade i Aggershuus og Bergens Stift. Og hvorledes saa denne Mand, efter faa Aars Ophold i Kautokeino, kunde faae Lier Sognekald, som nu, da man neppe kan faae meget gode, kun lidt besværlige, Søe- og Landkald besatte, har 38 Ansøgere, det er mig end mere ufatteligt. — — — — — Schmidts Affkedsprædiken har jeg ikke læst, blot Kjævlerierne om den i Nationalbladet. Gjør den ham ikke størreÆre end disse, var hans Affked fra Norge ikke hæderlig. — — — — Af alle de Kjøbenhavnske Nyheder har ingen været mig saa frappant som den om Generalgouverneur Bentzon, og jeg har sat hele Bergens Bye i Forbauselse derved[1]. Sic transit gloria mundi. Karlen havde vist Hovedet paa det rette Sted; om Hjertet ere Meningerne ulige. — — — Synes du ikke, at man har paaskjønnet Nyerups Fortjenester? Et Dannebrogskors kunde man vel have givet ham, som saamange andre, der fortjente det langt mindre; men ellers er han bestandig forekommet mig som en flittig Samler med uhyre Bogkundskab, men liden Smag, Lærdom og

[1] Nordmanden A. B. Bentzon, dimitteret fra Bergens Skole 1793, ansaaes for en af sin Samtids meget begavede Mænd. Han blev efter en kort Tid at have været juridisk Docent sendt til Vestindien som Regjeringsraad, siden Gouverneur, men hans senere Aar bleve ulykkelige. Hans Ungdomsven J. P. Mynster har skildret ham i sine Meddelelser om sit Levnet, S. 97—98; 113—114.

ınekraft. Hvor han gik udenfor hvad han fandt ſtrevet
ig, har jeg alle mine Dage fundet ham ſuperficiel. —
Øhlenſchlægers Program har jeg aldrig hørt det rin-
jeg vidſte ikke hvad der havde bevæget Usſing til at
ıe ham fra Sands og Samling. Derimod har jeg nu
dennes Priisafhandling med Dedicationen til Schack
elbt.

Altid din oprigtig hengivne
Pavels.

Bergen d. 24de Marts 1821.

Fra Kirkedepartementet fik jeg i Dag Brev, at det ei
det passende, at udvirke nogen Reſolution angaaende
der forſtaaes ved faſte Indtægter, hvoraf Præſte-
ſkulde have Ottendedelen i Penſion, men at dets
ıg er, at dermed blot forſtaaes „den faſt reglementerte
: beſtemt Sum aarlig beløbende Indtægt, hvorunder
n Offer, Betaling for Miniſterialforretninger, eller
ſaadanne i Størrelſe ubeſtemte Indtægter kunne hen-
.." Det var da ogſaa min Mening, ſom du veed. —
. — — —

Din
Pavels.

Asker Præſteg. d. 11te Apr. 1821.

— — — — — Tak ogſaa for din lille extraordinaire
., af hvilken jeg erfarer, at Drammens Provſteret har
ırtementets Øine Uret. Godt indtil Videre! — Tak
dere for din, mig af Munch overleverede epistola en-
ı til Stiftets Præſter. Den er ikke aleneſte fortræffe-
ɜven, men Ideen ſelv er fortræffelig. Saaledes burde

det hver Bisskop at gjøre, saa ofte hans Omreise i Stiftet var endt, paa det at de Anmærkninger, han paa Reisen fik gjort, og af hvilke ikke alle lade sig indføre i en Kalds- eller Ministerialbog, kunde vorde frugtbare til Rettelse der hvor det behøvedes. Jeg seer ellers ikke, hvad Bispevisitatsen skulde nytte til. Thi at Departementet faaer en Underretning om Stiftets aandelige Tilstand, det kan for Chefen være en mere eller mindre behagelig Lecture. Men hvad kommer der saa ud deraf? Det forbliver inden Departementets Archiv. Men naar Bisskoppen siger: Mine Brødre! Denne Gang har jeg fundet det saa: næste Gang ønskede jeg at finde det saa; og naar hans Fordringer maa erkjendes rigtige, saa tør en stigende Forbedring ventes, og saa opnaaes Hensigten af hans vigtige Embede. Jeg har aldrig fundet det rigtigt, at Bech ingensinde indlader sig i deslige enten mundtlige eller skriftlige Yttringer udenfor Ministerialbogen, men reiser sin Vei saa fage han har skrevet sit Vidētur i denne. Som Provst har jeg besluttet at anvende den sidste Dag hos Præsterne til ikke blot at tegne det Fornødne ind i Bøgerne, men til at tale med dem i Eenrum om alt hvad jeg troer, bør være anderledes, og derover føre en geheim Journal, som ikke vedkommer min officielle Meddelelse. Gjøre Provsterne dette samvittighedsfuldt, saa berede de en herlig Vei for Bisskoppen. Men det skulde til den Ende ikke være afveien, om Bisskoppen engang kaldte alle sit Stifts Provster sammen, og enedes med dem om visse Grundprinciper, der kunde afgive en Instrux for dem alle, den de Alle forbandt sig til at følge, for at Eenhed kunde finde Sted. De arbeidede da alle i een Aand. En saadan Synode vilde maaskee fremb ringe mange nye og rigtige Ideer. — — — — — — Lier er ikke besat endnu. Naar nu Aars faaer dette, hvem synes du da gjorde størst Lykke: han eller hans Formand?! — Jeg var sidst i Februar i

ab med P. Cappelen og Otto Tank oppe paa Kongs-
Det var en ret interessant Reise. Klædefabriken er i
ræffelig Gang og Orden, underholder 150 Arbeidere,
40 Væverstole i Gang, leverer 40 000 Alen Klæde aar-
everer godt fiint Klæde til 4 Spd., og bærer sig uden
ubus. Vaabensmiden, til hvilken der er utallige Værk-
, leverer særdeles gode Rifler til 15 Spd., og tjener
d. paa hver. Myнten mangler meget. Den er gam-
og forslidt. Steenstrup og Baumann ere fortræffelige
rere. — — — — — I denne halvøde By staaer
rægtige Kirke, lettelig Norges allerskjønneste i den mo-
Stiil, som en synderlig ærefrygtopvækkende Gestalt
m Tidens og Aandens Ruiner. Da den blev bygt, var
ikkert Mennesker og Gudsfrygt paa Kongsberg i fuld
e. Nu er der lidet af begge Dele. — Jeg har i Chri-
a været i den lancasterske Skole. Aa ja! For de
niske Præliminair-Kundskaber eller Færdigheder, med
Forstanden har intet at bestille, er denne Methode
nok — men at den staaer i Grunden langt nedenfor
Pestalozziske, som de Færreste have villet gjøre sig be-
med, er min fulde Overbeviisning. I enhver vel or-
ret Almueskole læres det samme og vel meget mere i
e Tid, naar Antallet af Børn ikke er for stort. Dette
ethodens Fortrin, og vel det eneste væsentlige, at en
Mængde Børn kan paa engang undervises. Men netop
Fortrin kunde ikke vise sig i den Skole, hvor jeg var,
levernes Tal overgik ikke 27. For store Stæder kan
for at spare det Offentlige, anbefale saadanne Skoler,
Elementair-Skoler. Men vee den Stat, som vilde sætte
d til disse Skoler alene! De ere i langt høiere Grad,
jeg engang fandt mig beføiet til at kalde vore Omgangs-
paa Landet, end disse at ansee blot „som Nødværge
Brutalitet“; thi noget intellectuelt kommer der aldrig

ud af dem. — — — — Som sagt, med Maadeholds kan Methoden anvendes, og med Nytte, hvor der er flere Børn, end een Lærer ellers kan bestride. I vore Omgangsskoler udrette Læsetavlerne det samme i Henseende til Læsningen; og ved Skrivningen kan man gjerne i disse ogsaa optage de lancasterske første Øvelser, at trække Bogstavet med Fingeren i Sand. Til Regning vare de omtalte Børn endnu ikke komne. — Paa Storthinget har jeg blot været en eneste Gang, siden det blev aabnet. Amtmand Falsen har stor Pluralitet for sig. — Det er ikke sandt, at Holst skal til Bodøe. Han er reist til Stockholm i den Sag. Man har forquaklet den. Fra en privat Sag af, som det var neppe falden det engelske Ministerium ind at befatte sig med, saameget mindre da det Evertske Huus staaer i slet Rygte i England, er det ved Engstrøms Malconduite bleven til en ministeriel Sag. Nu er der fordret 17 000 L. St. Holst vred sig jammerlig over denne Mission. — Courerer gaae frem og tilbage. Man frygter for Uroligheder. Rygtet gaaer, at Armeen i Sverige skal gjøres marschfærdig, at 3000 af vore Tropper skal i Mai trække i Leir ved Fredrikstad, at Kongen skal have spurgt, om 10 000 Mand kunne gjøres marschfærdige fra Norge. Der maa være noget galt paafærde i Forholdet til Rusland. — — — — Vi holdt paa i Aggershuus Stift, efter Biskopens Opfordring, at rive de nye Ministerialbøger ned. Ja der er og virkelig meget at sige om det Rescript. Især maa Dagsregisteret savne min Approbation. Hvortil skal det? Og hvad Konst at skrive op paa engang for et heelt Aar, løst og fast? Kan det ikke gjøre Præsterne til Hyklere og Løgnere? Og det vil det gjøre, det kan du troe. — Den Kongl. Proposition om Religionen, om Geistligheden er ogsaa et maadeligt Product, som Committéen vil sætte i Beroe. Bechs derimod, om Kirketugten, er, paa lidet nær, i mine Tanker, et fortræffeligt

de; men det kommer til at dele Skjæbne med Kongens.
m Tienden gaaer heller ikke igjennem. Hvad der bli-
esluttet om det beneficerede Gods, er endnu uvist.

D. 16de Apr.

— — Om Udmarschen veed man endnu ingen Ordre
sige. Den Mand, som sigtedes til i Nationalbladet,
kulde have forraadt Storthingets Hemmelighed mener
er — Tønder. Der har i Storthinget været saadan
:takel derover i 3 Timer, at Storthinget nær
leven opløst. Tingen er denne. Rosenkilde havde
noget, forfattet, siger man, af Over-Aud. Hjelm, som
n Slags Denunciation mod Thingets Medlemmer, af
Een, som ei blev nævnt, skulde være hiin Forræder.
: Denunciation var affattet i yderst grove Udtryk.
hørte, man blev vred, man reiste sig, man fordrede
en nævnt. Det vilde R. ikke. En efter den anden
n op, og forlangte sig sat under Rigsret, for at fra-
; Mistanken. Allarmen blev yderst heftig. Adskillige
: fore løs paa R. Heidemann fordrede, han skulde
Afbigt, efter hans Dictat. Knudssøn foer ham grumt
ıkerne. Endelig bilagdes det ved en Slags Erklæring.
u kom dette gemene Stykke i Nationalbladet. Der
atter Spectakel. Man trak Lod i Storthinget om,
der skulde denoncere. Lodden faldt paa Grønnerup.
verlod det frivilligen til Capt. Blom. Spørgsmaalet
om Regjeringen skulde anmodes om at underkaste dette
Tiltale, som Misbrug af Skrivefriheden, eller ikke.
ørste Mening seirede med en Pluralitet af 3 Stemmer.
ar bleven heftig debatteret, især mellem Amtmand
og Flor. Skade, at Storthinget tog denne Bestem-
Det var i mine Tanker en dum Streg. Man kom-
ingen Vei med Forfatteren. Storthinget gjør selv

Angreb paa Skrivefriheden; det styrker Regjeringen i dens Lyst til at kue den, og — det vil paadrage sig tusinde Rem-flager i Nationalbladet. — Mere af Thingets Geheimiteter veed jeg ikke. — — — — — —.

Din hengivne Ven
Neumann.

Bergen d. 17de Mai 1821.

— — — — — — Falsen er faldet i Nationalbladets Unaade, seer jeg. At der just er megen Consequents i hans Charakteer troer jeg ikke; der lader sig vist meget sige om ham. Men at man er en Vendekaabe, fordi man ei uafhørlig betragter Tingene fra een Synspunct — nei! Det er kun Fjeldene der kunne lee „ad Tids og Omstændigheds Vælde“. Mennesker kunne det ikke. — At Actionerne opgaves er mig kjært. Min Stiftamtmand er nok ikke af den Mening; han er ikke Trykkefrihedens Ven. Der er ogsaa alt en diplomatisk Circumspection i den Mands Adfærd — han er sin nærværende Post fuldkommen voxen, men fremfor alt burde han være Minister.

D. 18de Mai.

— — — — — — At saavel min Idee med at udsende et Hyrdebrev, som Brevet selv, behager dig, er mig saare kjært. I een Punct har jeg mødt Opposition hos et Par af mit eget Stifts tænkende Præster, og finder vel neppe heller dit Bifald, det er hvor jeg vel cavalierement affærdiger Fattigvæsenet. 12 Aars bitter Erfaring som Sognepræst ved Aggers har maaskee gjort mig vel eensidig i denne Sags Bedømmelse; hvad jeg har læst af Rønne[1] o fl., som forbum vare ivrige Neologer og nu finde svare Betænkeligheder ved det, der mod Slutningen af forrige Aarhundrede begyndte at blive den ene saliggjørende Troe med

---

[1] Bone Falch Rønne, Sognepræst til Kongens Lyngby (Biogr. Lex. XIV, 499 og flg.).

ı paa Fattigforsørgelsen, har muligen forhærdet mig. 'aameget er vist: jeg indseer og paaskjønner det Bedre; et kan indføres, overeensstemmende med Theorien, til= og at en Fuldkommenhed er opnaaet, som andensteds , men Muligheden af at faae alt støbt i een Form, Menighederne ere smaa og store, nær og langt fra Kjøb= ıe, hvor Præsterne ere virksomme eller dovne, kraftfulde 'vage etc.: det er herom jeg maa sige, som Schmidt om min Høitidstale d. 4de Nov. 1815 — „Herre! min Vantroe!" — Det Forslag at samle alle Stiftets r og aftale „visse Grundprinciper, der kunde" (i Hen= til Visitation) „afgive en Instrux for dem alle, hvor= e skulde rette sig," er vist fortræffeligt, kun maa jeg her beklage, at det vanskeligen lod sig iværksætte. e ved Aggershuus Stift finder jeg Vanskeligheder, eg seer paa Kartet, og tænker mig Provst Drejer, Thaulow, Østerdalens Provst o.fl. paa engang sam= Christiania. Men her blev det reent umuligt. Tag pidans Kart frem, og forestil dig Præsten fra Vor= orgund kaldes det der), fra Ulfsteen og fra Gloppen, : herind 20—30 Mile over søehaarde, farlige Fjorde, ı Forpligtelse kunde jeg aldrig paalægge dem. Fra re Provsters egen Side lod der sig vel og tænke ve Grunde, som vare til Hinder. Imidlertid gav det (nledning til, at jeg strax realiserede en forhen fattet og skrev et Circulaire til de Provster, til hvem jeg nmer i Aar, paaankede det Ufuldstændige og Intet= i de Beretninger, hvormed de Fleste ledsage Udskriften :atsprotocollerne, og opregnede adskillige Ting, hvor= var mig nok saa magtpaaliggende at vide noget, ı Præsten holdt en grundig og opbyggelig Prædiken, ken Text Præsten lagde til Grund for sin Intima= :ller Slutningstale. Normann og Quale havde til=

deels opfyldt mit Ønske, skjøndt ikke ialt; derimod er der andre, f. Ex. de to ellers meget agtværdige og driftige Brødre Hertzberg, der gjerne kunde udarbeidet den hele Rapport i en halv Times Tid i deres Værelse, uden at have været den hele Sommer ude af Stuedøren. — At du og Bech ere saa saare misfornøiede med den nye Ministerialbog, kan jeg ikke faae i mit Hoved. At den vidtløftige, snarere forvirrende end oplysende schematiske Form ikke var den, jeg ønskede, derpaa haves Sort paa Hvidt, skjøndt det Sorte ei er Bogtrykkersværte; men at noget af det omspurgte er overflødigt, kan jeg ikke indsee, ligesom jeg og gjør mig en Ære af den Deel, jeg maaskee kan have i Jevnførelses-Schemaets Udseielse. At der i Dagsregisteret skal indføres langt mere, end man med Grund kan vente fuldstændig og paalidelig Underretning om, tilstaaer jeg; det var efter det Forslag, der for 3 Aar siden var kommet til Departementet og omsendtes til Bedømmelse, der og for en Deel foranledigede Rescriptet af 26de Octbr. 1818; men at der om adskillige af de Ting burde staae mere end der hidtil stod, hvilket var = Intet, det troer jeg heller ikke du vil nægte. „Hvad Konst at skrive op paa engang for et heelt Aar løst og fast?“ — Jo for det første er der det, at naar der f. Ex. klages, at der for sjelden prædikes eller anden Forsømmelse begaaes i Kirken — saa holder man begge Parter Dagregisteret for Næsen og siger: „Her er optegnet, at der de Dage prædikedes, katechiseredes etc. etc.“ Kunne saa Klagerne med uforkastelige Vidner bevise, at det er usandt — ja saa er Præsten in culpa. Naar de derimod erkjender Sandheden i det optegnede: fremstaae Medhjælpere og andre og bevidne den, saa har man dog i disse skriftlige Optegnelser langt paalideligere Data, end naar alle skulde beraabe sig blot paa Hukommelsen. „Skrive op paa engang for et heelt Aar“ troer jeg vel ikke Mange vil fristes til. Den

ighedsfulde Lærer gjør det nu ikke, og den magelige
ıd finder det dog vel bequemmere hver Uge at skrive
Linier, end paa engang at nedskrive hele Ark, oven-
udspundet af egen Hjerne, hvilket, Boveligheden ube-
vilde for den, der var fattig i Aanden, være en
tørre Kunst. — Den Kgl. Proposition om Religion
stlighed har jeg aldrig læst, og har ikke engang ret
m, hvad den indeholder. Man faaer vel heller ikke
at behandle sligt før engang 1851, og saa ere vel
u og jeg traadte ud af Banen. — — — —

Din meget hengivne
Pavels.

Asker Præsteg. d. 27de Juli 1821.

- — — — — Til min store Glæde og Forundring
j ved min Hjemkomst at mine Marker stode fulde af
g at Ageren gav ogsaa Haab. Allevegne hvor jeg
æret, var Uaaret afgjort. Kulden denne Sommer,
og i Juli Maaned har aabenbaret sig i Riimfrost,
mange 1000 Tønder Korns Tilførsel til Norge, og
nangen Bonde i den Nødvendighed, at han maa
n halve Besætning. — — —

· — — Min Hauge og min Lund ere nydelige.
ıe Smaapiger det, og at Runddelen om Rognen er
mplantet med 11 skjøntvoxende Plataner, Summen
og mine Døttre tilsammen.

— — Paa Fredag ventes Kongen til Christiania.
s det farligt at skrive til Bergen om politica, saa-
r Rygtet 20 Privatbreve ere paa den Route blevne
Postsækken; men ligemeget! Jeg veed, jeg mener
og mit Fædreland det saa ærligt, at man gjerne
e, naar det endelig saa skal være, hvad jeg skriver
e, endskjøndt Rygtet har forbittret mig, thi saadant

er ikke ædel Færd. — Med hvad Sind Kongen denne Gang kommer, maa Gud vide. At Lystleiren, paa hvilken man indtil Ækelhed anvender det gamle Epigram over Kjøbenhavns Theater, har gjort Sensation i mere end oekonomisk Henseende, det kan du vel tænke. Heller ikke maa man undre sig over de mange Rygter, om en større svensk Magt hiinsides Grændsen, om de 4 svenske Fregatters Bemanding med 7000 Svenske, om de hidkomne Svenskes Overmod og tvetydige Sindelag og deres med 60 skarpe Patroner ladte Tasker m. m. Saadant fødes og udbreder sig lettelig under Nationens nærværende Spænding. Men at noget staaer fore, det troer ogsaa jeg, og kan snart blive Øienvidne dertil, og troer at en eller anden Forandring turde være ligesaa gavnlig som nødvendig. Din Dom over vor Selvstændighed [er] som skreven ud af mit Hjerte. Det var en Boble, i hvis spillende Farver vi barnligen glædede os; men naar de knarvurne Gamle nu lade haant om saadan Leeg, saa er den tillige skadelig. Spørg dig nu selv, om ikke den raaeste Deel af Nationen har begyndt at lege frygtelig: om ikke den ædlere Deel, jeg mener Embedsstanden, betragtes af Hine med Haan, ut numerus frugesque consumere nati, og udelukkes efterhaanden af det lovgivende Corps: spørg dig, hvor dette vil lede hen, og du seer, mener jeg, at det Stykke af vor Constitution duer ikke. Jeg har nys talt med En, som kom fra Hedemarken. Der gaaer Talen saa, sagde han: „Den Tid er snart forhaanden, da vi skal see Embedsmændene bag vore Stole." Saaledes taler et forvorpent Pak af Bønder, der i samme Øieblik, de tale om Tidernes Tryk og skylde Staten 3 Aars Skatter, lade deres Landkræmmere blive Herremænd, og, ikke nøiede dermed, forskrive syede Klæder fra London. Dette sidste er bogstaveligt sandt. Og disse Bondetølpere skulle regjere Landet? Og vi skulle være deres Tjenere, vi som skue dem og maae skue

Aanden langt over? Deres Aand er det, som for-
kongen: deres Mangel af Tillid til ham, den han
ar gjort sig værdig til af Nationen, er det, som af-
mer Ulykker, som hæver Magthavernes Sværde over
n sætter os i Udlandets Øine ved Siden af Sydens
arier, som — styrter over Constitution, den herlige
g, der af Europas Kloge er bleven anseet med Be-
. Denne Deel af Folket er ikke moden til constitu-
'rihed: og Trykkefrihed blandt saadanne er som Rage-
: Barnets Haand. Du elsker denne Frihed: jeg ogsaa;
n civiliseret Stat. Democrit vilde have leet af den
a. Hvad Ulykke har den ikke afstedkommet gjennem
lbladet? Den standser netop, paa den Maade den
ig blandt os, al Skrivefrihed, al Lyst og Villie til
: sig over offentlige Anliggender, thi den disputerer
ı veier ikke Grunde mod Grunde, den skjelder, saa
ı ikke hører Echoet af sine egne Ugletoner, og det
kke om Sandhed, men om Meninger at gjøre. Om
vilde end med sædvanlig Sagtmodighed taale dette
saa taaler det herskende System i Europa det ikke.
dette System være uretfærdigt og despotisk — jeg
t er saa —: det har den Stærkeres Ret paa sin
ı for denne Ret maa Folk og Konger klogeligen bøie
ænge de ikke med Visshed tør bekjæmpe den. Hvad
derfor end gjør, han gjør det nødtvungen. Uædelt
aldrig handle. Jeg stod i Storthinget den 29de
Kl. 1½ om Natten. Mange herlige, ædle Friheds-
rte jeg denne Nat gjenlyde i Salen; men jeg hørte
r et Medlem provocere til den russiske Keisers Mæg-
em norsk Konge og norsk Folk[1], og jeg hørte et
:dlem sige tydelig, at Kongen har forskjertset Landets

.lde fra Stavanger.

Vel. Og disse To kaldes Frihedens Talsmænd, Constitutionens Støtter; og den ene af disse er to Gange siden den Tid bleven valgt til Præsident i Lagthinget! Hvorledes Kongen, med sit redelige Hjerte, er bleven af selv Een af Storthingets Midte ledet til at gjøre den første Petition til Storthinget om Udsættelsen af Decretet om Adelen, ved hvilken han blev compromitteret, derom kunde jeg fortælle dig Noget. Jeg kunde ogsaa sige dig ved hvilke lave, uværdige Midler Sagen blev styrtet i Lagthinget; men jeg gider ikke talt derom. Der var en Tid, da jeg troede selv, at vort Storthing havde burdet handle som det gjorde ved denne i Grunden usle Sag. Da havde jeg ikke læst Kongens Petition. Nu er jeg anderledes overbeviist, og vilde aldrig som Storthingsmand have sagt nei til hans Ønske. — At Kongen lagde Baand paa Nationalbladet den Stund, dette skede, var neppe rigtigt. Det skulde være gjort før. Eller rettere: han skulde bragt et andet Blad i Gang ved Siden af det, som med værdig Tone kunde have fulgt dets Skridt. For lang Tid siden skal han have havt denne Idee, siger Wulfsberg, men det fordrede Omkostninger, som han maaskee har fundet for store. Hvad kommer der nu ud af Actionerne? Der har de nu bragt en ussel Pilot, en Compagniefeldtskjær Holm for Dagen, som hverken kan læse eller skrive, som, for en Bagatel kan jeg tænke, har paataget sig at kaldes Barnefader. Er det dog ikke som vi hørte Peer Ruus: „Ak naadige Gjenganger! Hvad nytter det, at I en usfel Klokker fanger?“ — Wedel har (efter Ansøgning) faaet sin Afskeed. Men han vilde have faaet den alligevel; thi han har vægret sig to Gange ved at underskrive, hvor han blot skulde have protesteret. Han bliver i Nationens Øine rigtignok herved en stor Mand, og kan have realiter Ret, skjøndt formaliter Uret. Den sidste Gang var det i Anledning af den Bodøiske infame Sag. Ja det var dog en infam Sag, som kostede

00 Liv. St. Og tænk dig, da Denovan kom med
ra Stockholm, og her lod sig de 3000 L. udbetale,
han et stort Festin, og indbød til samme en heel
: Storthinget, som tog imod Indbydelsen og
g fulde hos ham, og i Fuldskab sang — kan
e det? — „For Norge, Kjæmpers Fødeland."
ı maa læse dette syv Gange, førend du troer dine
ne! Saadanne Repræsentanter!!! — I Lystleiren
ikke været endnu. Stakkels Bech! han maa holde
Taffel i denne Tid, thi al Passagen gaaer ham forbi,
er baade sulten og tørstig, naar man kommer saa
- De mange og store Embeder ville blive bortgivne,
ɔngen kommer, eller naar han faaer opløst Stor-
Lier mener man dog Heltberg faaer. Og at Bull
f sit Helvede[1], troer man og. Munch er nu Feldt-
den norske Leir. — Det har fornøiet mig, at du
t Forslag om Provstemøder hensigtsmæssigt. Vist-
:ømmer jeg dog de Vanskeligheder, du finder for-
ned Udførelsen deraf. Men jeg har tænkt mig en
Maade til at hæve disse paa. Først kunde saa-
Kræfter, som ikke vare for langt af Veien, samles
:oppen, og enes om disse Grundbestemmelser. Der-
nde disse Grundbestemmelser enten circulere eller
Afskrift til de Øvriges Betænkning, eller og fore-
ıver enkelt Provst af Biskoppen paa hans Visitats
teres ved den Leilighed. Forlængedes Biskoppens
end derved nogle Dage over Tiden, saa betydede
ikke meget; og opnaaedes Hensigten end først efter
aa var dog derved meget vundet. Tænk over dette!
ıaende de nye Ministerialbøger ere vi endnu ikke
:re Pavels, men det blev mig for vidtløftigt her at

ıa Hedemarken, hvor Halvor Hoel plagede ham.

føre mine Beviser. Langt heller vilde jeg sende dig min Erklæring over samme in extenso. — — — Jeg skulde dog vel ikke allerede have sendt dig den? Mine Instruxer for Medhjælpere og Fjerdingsmænd i mit Præstegjæld sender jeg dig derimod herved. I mit Provstie har de fundet Bifald; thi Medhjælpere og Fjerdingsmænd ere ret glade ved og vel tjente med, at have dagligen for Øie, hvad de skulle gjøre. Jeg tænker mangen Præst og Provst skulde selv være tjent med at have for Øie, hvad Embedet directe og indirecte paalægger dem; og en kort Haandbog skulde, med Hensyn hertil, ikke være uden Nytte. Allerede for 16 Aar siden skrev jeg en saadan for Omgangsskoleholdere; men den ligger endnu i mit Pult, og er ikke kommen til Durchbruch. — Javist har du vel nogen Uret, naar du i dit Hyrdebrev ivrer mod de strengere Fattigvæsensanordninger, der dog virkelig medføre sand Nytte og Orden; men jeg gik dette forbi, da jeg netop vidste hvorfra denne Aversion ledede. Jeg veed, det var dig for broget i Aggers Sogn; men Eders hele Plan der var og for konstig og indviklet, ja selv byrdefuld for Communen. — — — I mit eget Præstegjæld er den heel simpel men streng; og det medfører Nytte, seer jeg. Jeg har ikke en Betler, ikke en Nødlidende uden Hjælp, og dog føler Menigheden ingen Byrde, og jeg er i Aar istand til at udlaane 300 Spd. af den løbende Fond. — Hvorfor jeg ikke skriver i Morgenbladet? Ja kunde jeg egentlig sige dig det. Jeg er næsten afvant med at skrive. Jeg har meget liden Tid osv. — Paa et særskilt Blad sender jeg dig Hafniensia. — — — — —

Din

Neumann.

Af et Brev fra Kjøbenhavn under 1ste Mai 1821.

- — — — — — „I Onsdags disputerede Overlærer Fogtmann[1]
ıtiatgraden i Theologien. Hans Disputats var ultra-orthodox
.ede om Christi Mirakler, der ere ham ligesom Centralpunctet
Troe og Christendom. Omendskjøndt den gamle Hornemanns
ner vare meget moderate og forsigtige, stod dog primus Theo-
m en Erkekjætter ved Siden af den unge Licentiandus. — —
or Geistlighed er ilde stedt, formedelst de lave Kornpriser, og
ere uden Ende. — — — — Bedst staae sig for Tiden Skole-
ved de lærde Skoler, som faae deres Gage i rede Sølv, især
.e, der have 600—900 eller 1000 Species rede Sølv og fri
Man paastaaer at for Tiden den yngste Rector tjener bedre end
Bisperne. Af de sidste er der To, som søge om deres Afskeed,
Birch i Aarhuus og Jansen i Aalborg, men de forlange mere
ı, end deres Bispedømmer for Tiden indbringe. Biskoppen i
heller ikke nu leve af sin Indtægt, men maa hjælpes ved
traordinairt. — Man skulde ved og efter Reformationen holdt
ıs med Kirkens Eiendomme, saa vilde man nu have havt noget
l. Ogsaa Universitetet lider et stort Afbræk i Indkomst ved de
de Capitultaxter, da det har sin meste Udgift i Penge.“ — —

Bergen d. 6te Aug. 1821.

: de med Posten bortkomne Breve skulde staae i For-
med vore politiske Forhold, troer Ingen her. Ver-
hverken af de smittede eller mistænkte Steder.
evene var sikkerlig det, der lokkede Ransmanden,
alt er man saa vant til Skjødesløsheder og Irre-
er fra Christiania Postcontoir, at en mere kun er at
som en Draabe i Havet. — —

— — — Ja nu kommer jeg til det store Æmne;
:rer nu Haab, at alt vil jevne sig: det give Gud!
end, efter min Overbeviisning, aldrig mere blive
var: er end en uudslettelig Braad fæstet i mange
rter: maa end jeg, hvis personlige Hengivenhed til

---

[1] ›gtmann, dengang Overlærer paa Herlufsholm, tilsidst Biskop i
rg.

Kongen Gud kjender, gjøre den sørgelige Tilstaaelse, at de gamle Følelser aldrig, aldrig kunne vende tilbage i deres fulde Styrke — altid godt at vort arme Fædrelands redningsløse Jammer, fuldkomne Tilintetgjørelse kan afværges. — Den ulykkelige Adelshistorie er Skyld i det Hele.' Vee over den, hvo han var, der raadede Kongen til det ulyksalige Skridt, at indgive hiin Petition, eller hvad man skal kalde den! — — — Jeg undres aldeles ikke over, at de, der ansaae Adelssagen for vigtig, voterede med Pluraliteten. Jeg vilde upaatvivlelig stemt imod den, men derfor gjorde jeg det, fordi jeg ansaae Sagen for en yderlig Bagatel, fordi Grundloven betryggede mig fuldkommen mod Adelsherredømme i Norge, fordi jeg vidste, ingen nye Rettigheder kunde tildeles, blot nogle faae Individer beholde deres gamle, som næsten have blot Navneværdie, og fordi jeg altsaa fandt det uforsvarligt, ei alene at vise mig tvær mod min Konge, som har viist, at han elskede mit Fædreland, men ogsaa at styrte dette i Krigens Jammer for en tom Ordstrid, thi at de høie Magter, ihvor urimeligt det end er at paaføre os Krig for saadan Bagatel, ei vilde tage det i Betænkning, derom havde deres senere Adfærd fuldeligen overtydet mig. — Hvad der siden er skeet, deels directe fra Regjeringens Side, deels uimodsagt og altsaa formodentlig bifaldt af den, vil jeg ikke omtale, det vilde indlede mig i altfor vidtløftige Discussioner. Men at det inderligere har krænket mig, end nogen af Nationalbladets eller Flors og Consorters Insolence, det vilde jeg sige Kongen selv, naar jeg kunde tale med ham, Mand mod Mand, under fire Oine. Alle uædle Angreb af foragtelige Individer binde den forstandigere og ædlere Deel af Nationen fastere til Kongen; med Varme tale de hans Sag i deres Kreds, og hine Sarcasmer og Vaanderaab blive aldrig i Evighed Folkets Stemme. Et saare mægtigt Parti, hvis

enkefulde Ministre ei ville og lumpne Hofkrybe ei kunne
, hæver sig for Fyrsten, staaer rundt om hans Throne
den urokkelig. Men gjør han Despotskridt, skjærer
yldige og Uskyldige over een Kam, gjør han Mine
rænke Rettigheder, som man er sig bevidst aldrig at
rbrudt — hvad gjør saa de forstandige og ædle
De svinge ikke Oprørsfaklen, de hverken skjælde
)tte — men sørgende drage de sig tilbage i den Kreds,
istes dem, opfylde deres Pligter saagodt de kunne —
og denne Taushed, medens de Misfornøiede vedblive
ale, eller hvis dette formenes dem, at hviske, den
, den er frygtelig. At jeg, saa inderligen jeg end
ader og foragter den Aand, der udtaler sig i mange
onalbladets Bidrag og i adskillige Storthingsmænds
r, saa helligt mit Forsæt er, til min sidste Stund
e de Grundsætninger og iagttage det Forhold, hvor-
har været saa heldig i alle Omvexlinger at vinde
og Medborgeres Yndest og Agtelse — at jeg, efter
 her har strevet, ei kan underskrive nogle af dine
r om Nationalbladet og Trykkefrihed i Almindelighed,
rthinget og o. dl., indseer du let; men jeg afbryder
laterie, for at faae Plads til andre. Vi række hin-
rofast Broderhaand som Kongens og Fædrelandets
Medmenneskers oprigtige Venner; og ere end vore
r om et og andet forskjellige: ei alene Maalet, hvor-
nde, er eet, men ogsaa Veien, hvorpaa vi søge at
, er sikkerligen den samme.

D. 7de Aug.

— — — — — Din „Geheimes Tagebuch“ seer jeg
ed Længsel. Jeg tvivler ikke paa at alle kunne lære
raf, som kan nyttes ved min Reise til „Hedenskabet“,
staaer ad Aare. Til at skrive en saadan udførlig

Udsigt over Alt levnes mig ikke Tid. Deels i en Anno-
tionsbog, hvor Momenterne korteligen angives, deels i
Dagbog, hvor jeg fælder en endnu friere Dom, opte-
jeg, hvad jeg paa ethvert Sted har seet og hørt, og iser
den første henter jeg Materialier til min Visitatsberetn-
som uroest har det Skudsmaal, at det er den ordentli-
og efterretteligste, som fra noget Sted indkommer. De-
jeg især troe om Christiansands Stift, der har et Prov-
hvor der, siden Rescriptet udkom, ikke har været Prov-
visitats af den naive Grund, at Provsten ikke vil,
han valgtes imod sin Villie, og det uagtet der i alt
Præstegjeld, og Provsten til ingen af dem har længre
end du til Lier. Hvorledes Biskop Sørensen reder sig
deraf, forstaaer ikke jeg; jeg havde sandelig ikke været
tolerant, men til Lykke byder Ingen mig her saadan
pertinence. I Aar har han da selv været i de Egne.
Du skulde ellers ret have Tak kjære Neumann, om du
meddele mig dine Ideer om de Gjenstande, der i et saad-
Provsteconvent skulde afhandles. Er end Tingen selv u-
lig i mit Stift, saa kunde der dog være et og andet, je-
mig selv ikke var falden paa, og som, da Provstierne, stje-
2 à 3 flere end da jeg kom her, endnu ere kun 9 à
ved Circulairer lettere kunde bringes istand, end i det
delige vidtløftige Aggershuus. — Dine Tanker om Mini-
rialbogen har du ikke sendt mig; det vil være mig kjær
læse dine Indvendinger. At den er intet Mesterstykke,
jeg gjerne indrømme, uden derfor at opgive min Paastan-
at den er langt bedre end den forrige. Jeg vilde ikke ha-
den schematiske Form, hvor Nytten ei opveier Byrden.
Naar det Manglende tilføiedes, kunde Bøgerne, som de va-
i gamle Dage, gjerne passere. Dagregisteret var begyndt
paa et af de Steder hvor jeg var, nemlig af den residerende
Capellan paa Voss, Flottmann, en udmærket duelig, flittig

jen Mand. Men vil du troe, at en gammel Klokker
igle og 80 Aar, som har været Tjener hos Bisſkop
der resignerede 1774, har i sin hele Embedstid holdt
ant Dagregister, næsten aldeles som Rescriptet fore-
jeg saae det ret med Forundring, men saa have og
e af hans Præster været desmere dovne og skjødes-
· — — — — En af Christianias fordums berømte
Thueseng er, som du vel har seet, død her, hvor
tjente meget, men drak det flux op. Hos Frost, som
betydeligt Institut, havde han sit Hoved-Engagement,
ytes hver Formiddag i ordentlig Arrest der, naar
xretimer ei fulgte umiddelbar paa hinanden, da man
paa, naar han gik, at han ikke kom igjen. Imid-
k han en Dram eller to for at vederquæge sig. Han
udselig af Slag en Nat i sin Seng; den Dag han
graven, flyttede en anden Fyldehund ind paa hans
, og døde der den allerførste Nat. Der kom en
over Folk, saa Værtinden havde Møie med at faae
:else bortleiet. — — — — —

Din
Pavels.

Asker Præsteg. d. 16de Aug. 1821.

Min høiærværdige Broder!

:g har holdt mit Løfte, og afskrevet dig min hele
verbotenus. — — — — — Alt er roligt her,
Lyst og Glæde. — — — Kongen har viist sig usi-
id og kjærlig mod alle Mennesker. Mig har han,
vanlig, sagt tusinde smukke Ting, der ere saa smukke,
Beskedenhed forbyder mig at repetere dem.

Veiret er immer ustadigt. Derover ligge vi ande og arbeide med Høehøsten. Agrene staae prægtigt. Man de kun blive modne! — — — — —

Din
Neumann.

Udskrift af min Dagbog paa Visitatsen i Drammens Provstie 1821.

Soli amicissimo S. V. Episcopo Bergensi C. Paræ suisque.

— — — — — Det var en deilig Aften. Jeg kjør i dens Rosenskjær den smukke Vei opad til Hurum Kirk ¼ Miil, mellem Skov paa begge Sider. Skovene, i hvi der er meget Egetømmer, ere Hurums Velstandskilder. Jordbyrkningen er det mindre bevendt, uagtet Gaarde Tronstad (Hvitfeldternes gamle Herresæde), Hoff og Sel m. fl. have betydelig Agerbrug. — — — Hurums Præst gaards vidtløftige og ret gode Marker udgjøre i bogstavel Forstand en uoverseelig Strækning, thi de ere reent ov voxede af Skov og Krat.

Hurum.

Kl. 10 (d. 27de Juni) reiste vi til Kirken. Menigheden havde endnu ikke indfundet sig, og det forvoldte nogen Uro den ved dens sildige Fremtrængen i Kirken, hvilket forar ledigede den gamle Præst[1] til, endog fra Prædikestolen, e Par Gange, midt i sin aandelige Iver, at raabe: Stille ved Døren! Saameget jeg fandt mig beføiet til i Fjor være fornøiet med den gamle Mands virkelig opbyggelige Foredrag, saa misfornøiet var jeg denne Gang i mit Sind. Han rasede paa den hellige Tribune, og dævede Kirkens

[1] Andreas Mørch.

e Vadmel. Han prækede over 2. Peter 3, 18, og
eraf: 1, En Christens Pligt at forfremmes i denne
ab, og 2, Midlerne dertil. I sit Exordium udkram=
han alt hvad han vidste af Physik, Naturhistorie,
pologie og Mythologie; og man hørte der Ordene:
ter, Principer, interieur og „Morpheus, Søvnens
og Gud veed hvad mere. Der fandtes imidlertid en
og adskilligt Taaleligt blandt det hele Vrøvl, men det
ogsaa en stiv Times Taalmodighed at høre derpaa.
indrer han talte om, „vi vare rene Skoledrenge imod
om skue Gud Ansigt til Ansigt". Under at bede
vor" faldt han mod Enden, ved sin Afvexling i Tonen
hen i det Lavcomiske. Sommetider hviskede han til
jeden, med en særegen Pathos, og da behøvedes et
re til at opfange Lyden, sommetider larmede han, un=
voldsomste Legemsbevægelser, i en saa rivende Strøm
notonie og med saadant Bulder, at der behøvedes et
Øre til at holde ud. Den stakkels Menighed var
tille, om den end maaskee ikke, thi jeg kan neppe
t, blussede af Andagt. — Jeg begyndte min Forret=
ed en temmelig lang, og man har sagt aandrig Bøn.
r intimerede jeg til Forretningen, forelæste min Be=
j som Provst, og Rescr. af 26de Octbr. 1818, og
dte mig saa med faa Opmuntringsord til Børnene.
t examinerede jeg, — ikke catechiserede; thi jeg troer
ilkommer Visitator, dette Lærerne, for at Visitator
nde deres Dygtighed i at udtrykke Begreberne. Bør=
arede for en stor Deel ret godt. Siden lod jeg Præ=
techisere et Øieblik, men havde nær aldrig faaet ham
igjen. Derefter prøvede jeg en Skolelærer Ryg, som
erede ret godt over den første Bøn, men Præsten
bsolut ind med, og jeg maatte bede ham lade Læreren
ed. Endelig sluttede jeg selv med nogle Spørgsmaal

om Daaben og Confirmationen, og ved det Spørgsma[...] mig: „Om de smaae Børn, vi døbe, da ogsaa kunne [...] paa Gud?" faldt Mørch høit ind og svarede: „Chri[...] siger udtrykkelig, at de have Troen i deres Hjerter." [...] maatte jeg advare den Gamle, om ikke at falde mig i[...] mit Embede. — Jeg sluttede Forretningen med en [...] over Jesu Ord, Matth. 11, 25, ved hvilken jeg henv[...] mig saavel til de Unge, som til de Gamle, paa en Ma[...] der rørte dem indtil Taarer. Jeg agter paa hele Visit[...] at bruge de samme Ord, naar ikke Aanden indgiver [...] dem bedre, med de Forandringer blot, som locale Om[...] digheder fordre, saavel i mine Bønner, som i mine Ta[...] thi jeg kjender ingen fyldestgjørende Grund for en Visit[...] til ved saadan Leilighed at udarbeide paa hvert Sted n[...] Nyt. — — — — For at fuldstændiggjøre mine Bema[...] ninger over Dagen maa jeg tilføie at Klokkeren, Al[...] Broder til Poeten, synger sørgeligt og uden Liv. Han l[...] Fadervor næsten ligesaa slet som Præsten.

— — — — — — — —

D. 29de. — — — Saa maadelig Regnskabsfø[...] Mørch er, saa god Archivar er han, det maa jeg sige. [...] jeg gav ham, paa hans eget Forlangende, Brev derpaa [...] Visitatsprotocollen; thi han viste mig sit Archiv fra 1[...] af, som jeg nolens volens maatte, uagtet alle Remonstr[...] tioner, see i alle sine numererede Pakker, og han slog [...] en gammel Protocol fra det 18de Seculums Begyndel[...] antiquarisk Iver, en halv Spolkum Thee ud over alle [...] Papirer, hvorover han rigtignok selv blev mere forskræ[...] end jeg, og løb sin Vei. Det er en hjertelig godmodig Ma[...] Han glemte ikke sin Forbrydelse den ganske Dag, forend [...] fik ham ind i de adelige Slægtregistere, dem han mein[...] ligen udlagde for mig. — — — Jeg har faaet en dygt[...] Ladning ind i disse Dage af Antiquiteter; og det er [...]

ſandt, at den Sal jeg ligger paa, og hvor juſt An=
:rne ligge og ſtaae, lugter af dem. — — —

). 30te. Mørch beſøgte mig i Morges aarle, medens
:kede ind, og viiſte mig nogle Antiquiteter, og gjen=
nogle adelige Familier med mig. Det fornøiede ham
ɩet, at jeg bad ham trække ud af Miniſterialbøgerne
oldnordiſke Navne, der havde bevaret ſig efter det
ſeculums Begyndelſe, da jeg agter at ſamle dem. —
Kl. henved 10 forlod jeg Hurum Præſtegaard, og
Mørch fulgte mig til Heſt ned til Stranden. Der
)s paa Veien et Par unge Piger, og jeg blev meget
et, da jeg hørte Mørch, ſom reed ved Siden af mig,
:olig og brumme, og endnu mere, da jeg hørte hans
)m fulgte min Carjol, raabe: „Dæ har ingen Nau,
ɛ ær bare æ Par Jenter!“ Mørchs Øie, der ikke
ynderlig i Længden, havde taget disſe uſkyldige Piger
ɩle Kjærlinger, og dem er han virkelig lige ſaa bange
møde paa ſin Vei, ſom fordum Tyge Brahe. At
enne Henſeende har ſat ſig i Reſpect i Bygden, mær=
ſnart, thi det varede ikke længe, førend en veritabel
Kjærling kom opover Veien, men hun havde ikke
faaet Øie paa Mørch, der til al Lykke ikke blev
ɩar, førend hun forandrede Courſen, og gik ind i
— — — — —

Røgen.

. 1ſte Juli. — — — Holſt[1] prækede over Da=
ext „Den ſtore Nadvere“, og valgte af den et ſært
t Thema: „Den tænkſomme Chriſten paa ſin Ager
Marker“, hvilket han behandlede ligeſaa populært,
ɩ nogenſinde at nedlade ſig til Trivialiteter. — —

Holſt, Statsraad P. C. Holſts Fader.

2 Juli. — — — Den Kjærligheds og Velvilligheds Aand, som hersker her, gjør at Præsten, end med ringe Penge-Indtægter, dem han ikke vover at anslaae til høiere end 400 Spd., lever anstændigt og godt; thi hans Madbod forsynes gjerne hele Aaret om af Menigheden.

— — — — — —

Drammen.

D. 8de Juli. Strømsøe Kirke var i Dag pakfuld. Tybring prækede denne Gang baade christeligt og vakkert, og jeg var vel tilfreds med ham baade som Prædikant og Catechet. Skolelærerne i Fattigskolen derimod havde her som andensteds kun lidet Begreb om Catechisation. De veed ikke mere at spørge om i en given Materie, end hvad derom staaer i Lærebogen. — Under Examinationen gik Menigheden efterhaanden bort, deels kan jeg troe, fordi man i denne uakustiske Kirke moxen intet kan høre af saadanne Forhandlinger, deels fordi det saa er Skik i disse ilde forsørgede Menigheder, at gaae ud af Kirken, saasnart Præsten har sluttet sin Tale. — Under min Bøn og min Intimation til Forretningen var der et uafbrudt høitideligt Stille; men siden begyndte Stolene at aabne og lukke sig; og da jeg skulde holde min Slutningstale, som jeg i Aftes, til seent ud paa Natten endog, med Flid havde udarbeidet, og det med særeget Hensyn til den nærværende og forhenværende — hinanden ulige — Aand i Drammens Byer — fandt jeg næsten alle Stole tomme, og kun nogle Pulpiturer besatte. — — — Tybrings Ungdom svarede ret godt, men Ungdommen fra Strømsøe var skammelig forsømt. Kl. 2 vare alle Forretninger forbi, og Organisten spillede saa lystig en Engelskdands, at jeg forundrede mig over, at Menigheden ikke gik hoppende og valsende ud af Kirken. — — — Jeg stod ellers selv med rørt Sjel i Strømsøe Kirke i Dag,

ıde af individuelle Grunde valgt den til Visitats. denne Kirkes Hvælvinger er jeg christnet: bag dens hviler min Moders Støv: i denne Bye stod min ıms Vugge. I de Tider bevægede en from Gudfrygs Aand sig over denne Forsamling. Den er flygtet. :lde i Dag have kaldt den tilbage; men Menigheden, ængte til den, var flygtet, og kunde altsaa ikke forene ınner med mine — og den kommer vel ikke paa mit Raab! — — —

). 9de Juli. Jeg besøgte i Morges med Inspec- Strømsøe Borgerskole. — — — Dernæst besøgte :tigskolen. — — — Med særdeles Tilfredshed hørte emgangen i begge disse Skoler, og med saameget som jeg forrige Aar maatte med Gru anhøre Fattig- Usselhed. — —

). 10de Juli. Tybring afhentede mig i Morges føre mig i Skolerne paa Bragernæs. — — — har jeg den Glæde, at see Drammens Skolevæsen god og fast Fod, og jeg skal med Guds Hjælp see aae den saaledes vedligeholdt. — — —

). 11te Juli. Jeg har vandret tilstrækkelig i Dag. ar jeg med en stor Svite af Strømsøes offentlige ers Inspection gjennemstreifet alle denne Byes Gader, tage de publique Bygninger i Øiesyn fra Kirken af il Fattighusene. Siden har jeg gjort lige saadanne, get længre, fjerdinglange Vandringer paa Bragernæs. — Her er i Grunden en bedre Aand, end jeg havde ıente, og en Følelse for det Gode, som end Tidernes ɔelse har ikke kunnet ganske sløve. — — —

. 12te Juli. I Dag har jeg erfaret, hvormeget n udrette med Mennesker, ved at behandle dem paa te Maade. Jeg samledes med Repræsentanterne for lyer paa den saakaldte Opfostringssal i Bragernæs,

og indlebede mit Forslag angaaende begge Byers Sam- smeltning af Fattigvæsen. Nogen Ruptur maatte jeg ha- ventet, og var beredt paa. Men nei! Istedetfor at m- ifjor afslog Bispen det reent ud, besvarede man nu - Forslag meget sindigen, indrømmede mig Gyldigheden - mine Grunde, erklærede sig moralsk overbeviist om Forsl- Retfærdighed; men foreslog blot en Opsættelse af Sag- endelige Afgjørelse til August Maaneds Udgang, hvilket - naturligviis samtykkede i. — — — Saameget havde - neppe haabet for denne Sag. Man antog ogsaa mit - slag om at forsørge de Fattige med Arbeide paa den Ma- jeg har anvendt i mit Præstegjæld. Der herskede en elsk- dig Humanitet i dette Møde. — Siden besaae vi Fatt- husene. — — —

D. 13de Juli. Min sidste Samling for de- Gang havde jeg i Dag med Fattigcommissionen paa Strom- i hvilken alt gik meget jævnt af. Jeg har havt den F- nøielse i Dag at erfare, at Subscriptionen til Kirken - allerede, uagtet den endnu ikke er fuldendt, bragt 90 - ind i Penge, foruden alle de Materialier, som til det - Guld behøves. Hvor den gode Aand virker, der finde- Midlerne let. — — —

D. 14de Juli. Med megen Møie har jeg i D- fuldendt Protocollernes Gjennemsyn, og fundet ret man- Ting at anbefale til bedre Orden. At denne mangler be- som andensteds, i en og anden Maade, kan slet ikke være - undres over i et Provstie, som ikke siden 1804 har ha- nogen Provst imellem sig; og paa Bispens Visitatio- bliver sjelden Tid til at drøfte alting saa nøie. Men je- har lovet min Bisp et Forsøg paa at fremstille ham ve- næste Kirkebesøg „Menigheder, som ikke have nogen Smitte eller Rynke eller noget saadant“, og jeg vil see til at kunne holde mit Løfte. — — —

)er ſkal jeg nu i mit eget Sogn, hvilket er underligt,
e Viſitatſen.

Bergen d. 18de Septbr. 1821.

Extraordinair Epiſtel.

— — — — — — Jeg har modtaget dine to Smaa-
: med ſammes vidtløftige Bilager. Det førſte om
3 omtaler jeg korteligen: hvad Miniſterialbogen angaaer,
ımer jeg mine Anmærkninger til næſte Gang, da jeg
kal give dig en Afſkrift af min Betænkning, da For-
en var i Gjære, at du kan ſee, hvormange af de
ligge paa min Samvittighed, og hvilke jeg anſeer
øiet til at henvælte paa Departementet og andre dets
ɔere.

— — — — — — At Viſitator bør examinere, ikke ka-
, erkjender jeg, og jeg har i dette og de foregaaende
e følt, at Sognepræſten og jeg burde ſkiftet Rolle, da
ɔt ſpurgte efter Bogen, og jeg opholdt mig halve
ɔg længere blot ved faa Ord, f. Ex. engang de: „Vi
ygte og elſke Gud." Men naar nu Præſt og Skole-
holde ſig bogſtaveligen til Baggeſens Formaning:
log over det, ſom ſkrevet ſtaaer,
ør ingen from, retſindig Chriſten være,
ı jeg da erfarer, at Ungdommen kan opramſe de lange
ſaa at ikke et Ord mangler; hvad levnes da mig andet,
ıderſøge, om de ogſaa forſtaae hvad de læſe, at analyſere
lte Stykker ɔ: at katechiſere? Hvorledes Præſt og
ldere forſtaae den Konſt, det kommer jeg ſnart efter,
:ſnareſt, naar de viſe ſig aldeles uøvede deri, ube-
med dens ſimpleſte Regler; men endnu veed jeg ikke
dommen, ſelv paa denne Vei, har vidſt at indſamle
eelle Kundſkaber. Det underſøger da jeg. — Du
paa den hele Viſitats Tale over een Text — ja

endog, som det synes, en og samme Tale? Naar den nødvendig skulde udarbeides, giver jeg dig Ret, thi dertil levnes ingen Tid paa saadan Flugt, hvilket jeg maa kalde selv din Provstevisitats, med Undtagelse af Drammen, hvor der dog var saameget at ordne, at de 8 Dage fuldeligen behøvedes — men var det Tilfældet hos dig som hos mig, at du maaskee i 3 à 4 Kirker kunde vente, hvad enkelte Individer angaaer, de samme Tilhørere, saa kunde det dog være, at Bonden, der ofte seer mere paa Skallen end paa Kjærnen, tænkte: „Den Provst maa dog være fattig i Aanden, der ikke veed mere end det eneste Bibelsprog at tale over.“ —

Slaaer du Visitatsmøde og Skolecommission sammen? Med Vished tør jeg ikke sige det, men gjør du det, kan jeg ingenlunde give dig Medhold. I 1819, da jeg alt var paa Visitats, indsendte en af de Provster, hos hvem jeg ikke var, Forespørgsel herom til Stiftsdirectionen. Stiftamtmanden var ubetænksom nok til at give en Decision, hvilken stakkels gamle Fleischer underskrev, og ifølge heraf fik jeg fra bemeldte Provst, ellers en meget brav Mand, en Visitatsberetning, som jeg aldeles ikke fandt anordningsmæssig. Jeg skrev altsaa til Departementet, og søgte med 3 Grunde at godtgjøre, at de to Commissioner ere aldeles forskjellige — og jeg fik Ret. Nu holdes, hvad enten Bisp eller Provst visiterer, Mødet først, derpaa Commissionen; hiins Forhandlinger indføres i Visitats-, denne i Skoleprotocollen. Udskrift af hiin sendes Bispen til Efterretning, af denne Stiftsdirectionen til Approbation. Rigtignok nævnes ogsaa Skolevæsenets Tilstand blandt de Ting, der afhandles i Mødet, men dette forstaaer jeg saa: at Skolecommissionens Handlinger der forberedes. Spørgsmaalet er: har Præstegjældet Skoleholdere nok? ere Districterne hensigtsmæssigen inddelte? lønnes Lærerne tilstrækkeligen? osv. Hvilke Mangler der angives, de noteres i Visitatsprotocollen. Lensmand

lgmand ere gjerne tilstede, da Skolecommissionen
:bar derpaa holdes, idetmindste ere Provst, Præster
ohjælpere, der udgjør en bestemt Pluralitet, det sikker-
man lægger dem den Sag paa Hjerte. Bispen siger:
i animam meam, og nu handler Skolecommissionen
:t Ansvar. Omstændigheder, oplyste i Visitatsmødet,
muligen hindre Approbation af Skolecommissionens
:ing — jeg finder dette meget simpelt og ligefrem.
Nørchs Frygt for gamle Kjærlinger er pudseerlig, og
n Publicitet Sagen har faaet over den hele Menig-
:iginal. Det er ellers en gammel Troe, og da jeg
te min anden Reise d. 11te Aug., og mødte saadant
en ved Udgangen af min Dør, uddrog min Kone
: slemt omen — o ja mæn! var det just ikke saa
jt hvad jeg saae og hørte.
:t Lier Præstegjælds Almue ved Lechves Omhu er
omdannet fra et raat, usædeligt Folk til oplyste, hu-
vriftige og skikkelige Mennesker, var mig en behagelig
kelse. Besynderligt! I de 12 Aar jeg var Præst
gnen, hørte jeg ham aldrig omtalt med Berømmelse.
iod hørte jeg, at Bisskop Bech var saa misfornøiet,
ıær var bleven syg af Ærgrelse, at Konen slog i
for Bispen, og stevnede ham ind til at møde hendes
for Guds Domstol, at Bech ved næste Visitats ei
ıge ind i Præstegaarden men til Caspar Cappelen,
ja det følte og erfarede jeg — vi allesammen for
siden maatte bringe et Forsoningsoffer, for at ikke
ı man siden har seet end mere eclatante Exempler
det hele Provstie skulde bøde for enkelt Mands
e. — — —
t Strømsøe Menighed gaaer ud af Kirken før Kate-
ıen, er en fordømmelig Uskik. Nei, det maa jeg sige
ergenhusere til Roes: næsten intet Menneske forlader

Kirken, førend alt er forbi. — **Hvad du har** udrettet i Dra-
men er i høieste Maade **beundringsværdigt**. Jeg lykønsk-
og — **misunder** dig. Paa **Landet har** I vel ikke saa sær
betydeligt Forspring, især naar **vort uforbeelagtige** Loca-
tages i Betragtning — men **Byevæsenet** — o vee! Mis-
og Mistvivl betager mig. — **I min Tid** bliver det a-
anderledes, og Gud veed om **nogensinde**! I det Hele
her et Præsteskab, saa Gud sig **maa forbarme**! — — —

Vale cum tuis et nos ama!

Pavels.

Aker Præsteg. d. 18de Septbr. 1821.

— — — — — — Om **Kongens Ophold** mellem
har du vel allerede faaet saameget **at vide**, at jeg vil
kunne sige dig derom det mindste **Nyt**. Mine egne Refle-
tioner kjender du imidlertid ikke, og **derfor** giver jeg mig
i den Materie. Faren er da forbi! **Det** smerter mig,
jeg skal sige dig, at der var virkelig **Fare paafærde**. Lyst-
leiren, Armaden, de marschfærdige **Tropper** i Sverige —
alt havde en positiv Mening. **Men hvad havde** givet den
Mening? Den Sag er ikke **opklaret endnu**. Saameget
vist, at da Kongen fik i Strømstad **den første norske** Dep-
tation af Fredrikshalds Borgere, **som med aabent** Aasyn
ønskede ham velkommen til Grændserne, **saa opklaredes** hans
Ansigt øiensynligen. Saameget er **end videre vist**, at Sa-
dels havde Ordre ikke at vige fra **Christiania, før** Konge
kom; og da han alligevel mødte i **Svinesund, og** Konge
saae ham, blev Kongen forfærdet og **beroligedes** først, da
Sandels fortalte ham, at alt var i **den bedste** Stemning.
Saameget er fremdeles vist, at Kongen **ingensinde har** været
elskværdigere, mere nedladende, mere **øm, mere** deeltagende
for Alle, end han denne Gang var. **At dette** tilsammen-
taget leder til denne ene Slutning: **Kongen er bleven** gruelig

Lyset, lige indtil det sidste Trin paa svensk Jord:
følt den Uret, han i sit Hjerte har gjort den nor=
m: han har ved sin Adfærd mellem den villet gjøre
igjen. — Men hvem der har indgivet ham hine
r? Hvorledes det er muligt, at hans norske Stats=
e har kunnet berigtige hans Begreber om Tingenes
og om Nationens Aand? — Dette er mig uforklar=
an fandt sig meget vel her: man siger i Sverige
Slags Misundelse, at han altid i Norge finder sig
hjemme. Jeg var adskillige Gange hos ham: han
som han pleier, inderligt Venskab, saa tør jeg
, for mig. Han spurgte mig ved den sidste Au=
h bien, Mr. N., est ce que vous êtes content de
eg forstod hans Spørgsmaal meget godt, men des=
r var ikke Tid til dette Spørgsmaals Besvarelse
t end almindelige Udtryk; og heller ikke var den
det passeret, som siden gjorde mig mindre tilfreds
gode Konge, hvem jeg saa gjerne vilde see gjøre
. Der er Naadesbeviisninger, jeg ikke er tilfreds
ermindst er jeg tilfreds med, at han tog Krog fra
ire Skole, og satte Mansbach i hans Sted, og
Major Kaltenborn. Jeg er heller ikke tilfreds
han udelukkede nogle af Repræsentanterne fra sit
) Gud! der er meget, jeg ikke er tilfreds med;
tilgiver ham det alt. Jeg undskylder ham, men
ylder ikke det elendige Kryb af hans Omgivelser.
fik dog Lier. Jeg under ham hans Lykke af mit
rte, thi det er den honnetteste, den meest barnlig=
el af Verden. — — — Naar ikke Vogt vil mod=
sraadsposten efter Wedel, saa veed jeg ikke hvem
blive det uden Holst. Tank, mener du? O det
ret Spøg, bittert Spøg af hans Fiender. Tank
Mand, men han forløber sig ofte og let. Han

er en god Regnemester, men der hører mere til. Nei, det har aldrig været min sande Mening, ihvor meget jeg end holder af Tank; og jeg tør forsikre dig om, at han aldrig tog imod denne Post, om den end blev ham tilbuden.

d. 25de Septbr.

— — — — — Jeg lod i mit sidste Brev, troer jeg, et Ord falde om, at Munch havde faaet 1000 Spd. af Kongen. Det er ikke sandt. Jeg talte med ham derom i Forgaars paa Bogstad. Med Bech forholder det sig virkelig saa. Hvad Wergeland fik, skal aleneste, siger Anker, være et Laan. — Kongen har i det Hele dennegang som ellers været splendid. Især stod det mig an, at han skjænkede Moss den ikke ubetydelige Gave. Det er kongeligt at hævne sig saaledes. Moss var i Grunden ogsaa uskyldig i Hans Chrysties Opførsel. — Amtmand Falsen reiste i Søndags. Om hans Commendeurskab fortæller man saalunde: Noget troede man ɔ: Sandels og hans Clique, der har forledet Kongen til alle Sottiserne, at man maatte gjøre for den Mand. Man tilbød ham Vasa-Ordenens Commendeurbaand. Han afslog det. Man blev forlegen derover, og spurgte ham da i Betuttelse, om han vilde tækkes med Nordstjernens. Dertil svarede Manden i Naade ja. Dagen efter blev han buden i Selskab. Decorationen var ham ikke indhændiget, men han sendte Byen rundt for at faae en laant, og prydede sig dermed! — — — Heltberg var i forrige Uge hos mig, roligere i Sindet, end jeg havde ventet. Han søger nu Stange[1] og Wang, og vil formodentlig søge Land med. Var han kommen til Christiania, medens Kongen var der, saa vilde dette maaskee have hjulpet, men han fik ikke Lov af sin Bisp, da denne netop vilde visitere i hans Provstie.

---

[1] Dette Embede fik han.

de i Sørensens Sted sprunget dette Provstie over Gang, eller indrettet det saa, at Manden kunde t. — — — — — — Du seer, jeg bider mig mere fast i Asker, og det uagtet Kongens yttrede Be- de vouloir bien me donner des fonctions, dignes erites et à ma doctrine evangelique — ipsissima vorvel doctrine er der upassende — hvilket jeg i rdanighed frabad mig, overbeviist om at han der- sigtede til min Lykke, som ved en saadan Operation forstyrres. — Jeg skylder dig nu Regnskab for kaldte Lier Almues Opmærksomhed for mig. — — 5te Mai d. A. kom Fogden og Sorenskriveren som ie, og overrakte mig en Sølvpokal, indvendig for- 20 Lods Vægt, med Indskrift paa den ene Side: or, Provst J. Neumann; og paa den anden Side: ghed fra Liers Almue d. 27de Octbr. 1820. Var et net? — Da Talen er om Opmærksomhed, saa fortælle dig, som ventelig ikke læser Drammens d hvad Opmærksomhed Krigsraad Flor blev mødt Retour fra Storthinget af Kjøbmand Saxeborg, sentanten Elling Holst og et Par Drammensere, ot Bogtrykker Rode følte sig saa lykkelig at være. rer mødte paa Gjellebæk. Flor med sit Følge af ns meest anseeteste Borgere, saa stod der, sc: Pløen, Do. Young, Stenersen, Rosenkilde og Smith, kom fra Høvig; og nu oplæste Saxeborg en i var meget rørende, og i hvilken forsikredes, at l Landets Vel at F. var kommen tilbage. Derpaa lystigt, og spenderede 5 Boller Punsch paa alle , som vilde komme ind og see paa den Norges skreeg Hurra! — Dermed er Visen ude. Mæg- skal være fortvivlet over at staae blandt Chri-

stianias „meest anseeteste" Borgere, thi han stødte blo[…] Reisende paa dette Selskab. — — —

Hafniensia.

(NB. Af et Brev fra Thisted[1] under 15de Aug.)

— — — — — — Paa et nylig afholdt Landemode opkaste[…] vis Amtsprovst[2] sig til Forsvarer for Tyrkernes Fremgangsmaa[…] erklærede, mod alle sine Colleger, Grækerne for nogle fordømmelig[…] beller. Biskoppen[3] tog Ordet: „Siden De da er en saa ivrig Tilhæ[…] af den Tyrkiske Sag, Hr. Amtsprovst, sagde han, saa vilde jeg […] De kunde hos Storvezíren erholde en til Deres Iver svarende […] „Ja – svarede Amtsprovsten i samme Øieblik — har Deres Høiærværdig[…] en saadan Post at give bort, saa skal jeg udbede mig den strax." —

Din hengivneste
Neumann.

Bergen d. 7de Novbr. 1821.

Beleiligere Tid til at betale min Brevgjæld i […] skuddet og overflødigt Maal end disse Dage, kan jeg al[…] faae. Hverken fra Øst, Nord eller Syd har jeg me[…] sidstkomne Poster faaet et skrevet Bogstav. — — — […] saaledes har jeg da et otium, som jeg rigtignok kunde […] til at nytte paa en anden Maade, men saa enig jeg er […] mig selv, om at jeg, efter min Anskuelse, bør paatale […] gen, saa er jeg dog i nogen Tvivl med Hensyn paa Fre[…] gangsmaaden, og herom udbeder jeg mig dit Venner[…] kjære Neumann! — Længe har jeg følt Græmmelse over […] forargelige Benaadninger, hvorom læses fast i hver Rig[…] tidende. At i ethvert Tilfælde saadanne bør skee med […]

[1] Neumanns Ven Engelstoft opholdt sig just i August 1821 i T[…] sted, see Engelstofts Udvalgte Skrifter III, 413.

[2] Stockholm.

[3] Biskop J. Bloch i Viborg, før i Chr.sand (Engelstofts Skr[…] III, 416).

:d, og kun bør anvendes, naar enten Loven dicterer
: haard Straf, der staaer i intet rimeligt Forhold
:n, eller der ved et vist Factum er særegne Omstæn-
der gjøre Forbryderen mindre strafskyldig end
samme Classe — derom synes Philosopher og
r, saavidt jeg har hørt deres Stemmer, temmelig
Imidlertid over Grundsætninger vover jeg med min
ıkyndighed ikke at indlade mig i Discussioner. Lad
yven og Morderen o. dl. nyde Godt af Kongens
ıdtil de, den første idetmindste, lægge deres Uvær-
ctil saa soleklar for Dagen, at de ei længer kunne
For mig skulle de gaae deres Vei i Fred! —
Skjørlevnere gaaer det unægtelig for vidt, og saa-
eret, der indstiller Benaadningen, som Kongen, der
ven, synes for rene, ramme Alvor at antage,
'lmtsprost Stockholm i Danmark ironisk satte over
Afhandling: Løsagtighed er ingen Synd.
brud, Blodskam, Barnefødsel i Dølgsmaal og
d nyde en Tolerance, hvorved Haarene maae reise
Enhvers Hoved, der kjender Almuens Levemaade,
i Stiftet, veed hvormange Fristelser her er, især
llemste af hine Laster ved den hele Families Sam-
Værelse, veed, at det i mange Egne er slet ingen
'øde uægte Børn, og at det altsaa aldeles ikke er
oeter saa smukt besungne Æresfølelse og Bekym-
Barnets Underholdning, men fast uden Undtagelse
|gesløshed stigende Letsind, der volder Barnefødsel
al og det nyfødte Barns Drab. At paa den sid-
isse Laster tiltage, eller idetmindste nu frækt reise
)m tolererede — maaskee endog yndede — Svag-
ens de dog før krøb om i Mørket og skyede Dags-
ynes Høiesteretsdommene og de paafulgte Benaad-
vidne om. Man begyndte engang at opregne

Benaadningens Motiver, men gjorde vel i strax at ... op dermed, da nogle af dem forekom mig værre end ... — Kjære Neumann! Jeg er sat paa et Sted, hvor ... til at jeg derfra kan overskue mangt, som den, hvis ... kreds enten er mere begrændset eller saa udvidet, at ... blot seer det Hele, uden tydelig at skjelne enkelt De... lægger Mærke til: hæderligt nok til at min Stemme ... kan have nogen Vægt. Som jeg seer Tingen og ha... seet den i flere Aar, føler jeg, at det var ussel Fe... om jeg bestandig vilde tie. Men hvorledes, og til ... skal jeg tale? — Kunde Kongen selv læse, hvad man ... til ham paa Norsk, jeg tog da neppe i Betænkning at ... ham umiddelbar til derom — men nu! hvo veed i h... Oversætteres Haand det faldt, hvorledes de kunde forvan... endog efter deres liberale Princip gjøre latterligt, hva... havde sagt med Alvor og Eftertryk, eller gjøre til B... hvad Keiser Frantz selv, naar han forstod det, ei kunde ... dømme mig for? — Skrive til et Departement nytter ... Kirkedepartementet har desværre intet dermed at gjøre; ... stitsdepartementet troede jeg engang kunde raade Bod ... paa, men Diriks, til hvem Provst Hertzberg havde str... derom, svarede ham, at Indstillingen skede directe fra Ho... ret, og — summum jus, summa injuria, skrev Heibe... hans famøse Sproggranskning. — Lovcommitteen? – ... sæt endog, at efter en saadan Forestilling, Straffene ... haardere, end man ellers havde foreslaaet dem, sæt at ... thinget antog og Kongen sanctionerede en draconisk Lov ... de grove Ukydskhedssynder — hvad hjalp det? Ben... ningsretten er uforkrænket baade før og efter den nye ... minallovs Sanction. Altsaa lade min Indsigelse trykke, ... forstaaer sig under mit Navn, enten i en særskilt Broch... eller i et Ugeblad? Det var nok det bedste Middel un... nærværende Omstændigheder, især for et Menneske, der ...

t føre sin Pen saaledes, at endog de haardeste Sand-
ges i en ufornærmende Tone. Imidlertid, saalidet
s er for, enten at søge eller give Raad, er det mit
'te Alvor i dette Tilfælde at bede om dit, gode
n! da du, nærmere den store Skueplads, vel bedre
kan bedømme hvad der efter Tidernes nærværende
det rigtigste. Kun hvad Hovedsagen angaaer, maa
Det var maaskee utilbørlig Frygtagtighed af En-
r følte som jeg, af timelige Hensyn at holde sin
tilbage; men hos mig, der har opnaaet, hvad en
ıf min Stand kan opnaae, hvem enhver ny Naade
nere, og ei være velkommen, var det uden Tvivl
} Feighed. Jeg oppebier dit Svar, inden jeg sæt-
paa Papiret. Sat cito, si sat bene.

upassende er Overgangen herfra til Constitu-
rslagene. — — — — — De Falsenske Forslag
) ere saa mange, at de vel ikke alle kunne have lige
At Valgenes Gyldighed skal paakjendes af Høiesteret,
:g meget urigtigt. Jeg troer Høiesteret blot beret-
at dømme efter de civile eller criminelle Love, ikke
ke Grundloven, der ene tilkommer Storthinget, eller
Tilfælde den executive Magt. (F. venter nok selv
at blive Justitiarius i Høiesteret, og han er af de
r, som gjerne indblander sig i alt). — — —

Altid din hengivne
Pavels.

Asker Præstegaard d. 21de Novbr. 1821.

— — — — Da jeg læste Intimationen til dit
ed, hvori du fortæller mig dit otium, og din Em-
spondance-Ledighed for de mange Dage: da havde
n misundt dig; thi saadant kan jeg sjelden glædes
øve os her østerpaa bedre i Pennen; og om jeg

kunde vise dig mine Copiebøger, som Provst og Præst, over hvis Dobbelthed og Ordentlighed du skal glæde dig engang, naar du flytter dit cathedra til Osloe, saa vilde du maaskee i dem finde nogen Grund til at undskylde mig, hvad Udsættelsen angaaer af min Skriven til dig. — — —

Vigtigt er det Æmne, du henleder min Opmærksomhed paa, kjæreste Pavels, idet du aabenbarer mig din Græmmelse over Nutidens hyppige Benaadninger, der forarge dig — og mig, og vist mange med os i Borgersamfundet; eller rettere sagt, idet du, med de Flere iblandt os, dolerer over Benaadningsrettens Misbrug. Herlig er denne Ret, og værdig en Fyrste, der som sit Folks Patriarch skal ikke blot have Øiet aabent for alle de Uordener, der kunne forstyrre Samfundets Fred, men og Hjertet, for ikke at tilføie noget Individ af den hele Folkefamilie en større Smerte eller en føleligere Lidelse, end der netop behøves, for at hæmme alle hine Uordeners Fremgang og Udbredelse, saa at Samfundets Fred og dets moralske Følelse kan blive ubeskaaret. Men hertil hører en høi Grad af Viisdom, høiere maaskee, end man tør vente at finde den i en ufuldkommen Verden, og det ikke hos Fyrsten alene, men og fornemmelig hos dem, der ved deres Raad og Indstillinger skulle virke paa denne. Ved denne Viisdom forstaaer jeg et Aggregat af klare Begreber om Ret og Retfærdighed (Oplysning), af blide Følelser for Medmenneskers Vellidende (Humanitet), og hellig Ærbødighed for de guddommelige positive Love (Religiøsitet). Hvor en af disse 3 væsentlige Dele fattes, der maa Viisdommen hinke, og Resultatet af dens Virkninger, som et ufuldkomment Product, kan blive fordærveligt for Samfundet, istedetfor at blive velgjørende; thi Virkningerne blive det modsatte af hvad de skulde være. Saaledes har Lovens Bogstav, ubelyst af Aandens Fakkel, gjort megen Uret i Verden. Saaledes har Zelotismen gjort sig skyldig i man-

ısomhed. Men saaledes have og de liberalere Ideer, stere af en enerveret Retfærdigheds- og Gudfrygtig- ›lelse, under Skin af Humanitet, aabnet Veien for Sædersfordærvelse. Dette sidste Misgreb er vor Tidsalders Særkjende, og hvorfor? Fordi Religiø- der for et Decennium siden laae i de saa kaldte Garderobe henslængt som en taabelig Theaterdragt, ›el trukken frem af Støvet for at bæres, efter Mo- :nk, som en Gallaklædning, uden at derfor Mange indvortes glade ved den, som en hæderlig, og mod | Kulde beskyttende Kjortel. Naar nu saadanne Re- :ns Pyntedukker sidde i Kongens Raad og i det Tribunal, og Kongens egen Viisdom fattes, som .igt er, noget af dens væsentlige Bestanddele: hvor- ılde da ikke Benaadningsretten være udsat for hyp- sbrug? Men derfor skulde man tie? Nei det er Mening. Mod enhver Misbrug, af hvad Navn nævnes, hører det Sandhedens Talsmand til at m med Sandhedens Vaaben, og straffe den forsæt- ı med oplysende Grunde faae den uforsætlige Mis- det af Veien og tilintetgjort. Misbrugen in quæ- : uforsætlig, derom tvivler neppe du mindre end t Kongen troer, den ikke existerer, derom vidne ıe Ord i hans seneste Beretning til Storthinget, blandt andet hedder: „Hvor Lovens Ord paabød Straf end almeen Sikkerhed fordrede, har g. Maj. udøvet den ham ved Grundloven hjemlede ngsret, og har det været samme en kjær Erfaring, eden af de Statssamfundet gjengivne Personer, ved ıere Vandel have retfærdiggjort den mod dem Naade.“ Hvor humant og philosophisk dette end ıg i hvor ærligt Kongen end vist har meent det, :erer dog Tiraden af trende væsentlige Feil: 1.

Er det ikke Almeensikkerheden **alene**, der maa tages Hen-
til ved Straffes Udøvelse: det er ogsaa den moralske Ar-
hos Folket; thi Samfundets Vel fordrer dog noget me-
end blot **Legalitet**. 2. Kan Kongen ikke umiddelbar ha-
nogen Erfaring om de Benaadedes senere Vandel, og en-
mindre om deres Sindelag. Saadanne Erfaringer st-
som oftest i Justitsdepartementets Skriverstue langt le-
end gjennem Undersøgelser. Og endelig maa man la-
Mærke hertil 3. Virkningerne af disse Benaadninger p-
andre svage og let fristede Individer af Borgersamfun-
ere ikke tagne i Beregning med; og Straffes Hensigt er
ikke blot den Skyldiges Tugtelse, men og den Ikkeskyldiges
Advarsel. Dommeren skal være den religiøs-humanisere-
Retfærdighed personificeret, der paa den Skyldige udviser
Advarsel for den Ikkeskyldige, at Moralitetens Hellighed m-
ikke forkrænkes. Hvad Kant og Fichte, hvad Filangieri o-
Beccaria, og selv hvad Heiberg har sagt om disse Ting, ve-
veed jeg ikke; men saaledes forekommer Sagen mig. Fe-
Kongen altsaa feilet, da er det i Anskuelsen af Tingen, i-
i Villien. Fra hans Raad og hans Høiesteret maa Fe-
fornemmelig udledes. — Du peger, ved Misbrugene, fremm-
alt til dem, som begaaes med Hensyn til Benaadninger fo-
Skjørlevnet, Ægteskabsbrud, Blodskam. Jeg er enig med
dig. Disse Laster reise nu frækt Hovedet i Veiret. De-
sidste af disse Laster er endogsaa, indtil paa de sidste Tider,
sjelden kommen mig for Øre. Jeg vil endogsaa troe, at
den virkelig afskyes af Kongen, og af alle dem, som have
med Indstillinger til ham at gjøre; og, uagtet du forklarer
dens naturlige Foranledigelse meget rigtigt, saa kan jeg ikke
begribe den Skaansomhed, som vises dette uchristelige og po-
litisk skadelige Væsen. Hvorlunde de to første Laster derimod
kan finde tolerante Indstillinger, det synes mig at begribe,
naar jeg seer, at faa af Høiesterets Assessorer gaae i Kirke.

Den moralske Følelse maa vækkes! Gjør
Jeg troer, at Gud har givet dig Kraft til at gjøre
i d. 21de Aug. dette Aar sagde Kongen til sit Riges
entanter i Christiania: „Stolt af at regjere et Folk,
: i Besiddelse af den skjønne Rettighed, at offentlig-
ine Tanker, og lydeligen at forklare sine Meninger,
g vide at bære Agtelse for Sandhedens frimodige
lling.“ Han vil bære Agtelse derfor. Men hvor-
Det er det egentlige Spørgsmaal. Skrive directe
gen? Det skal du ikke. Vanskeligheden bestod ikke i
ham et ægte fransk Brev indhændiget. Munch vilde
oversætte dit Brev, og Anker, som er af din og min
, vilde uden Sky overrække det; men hvad hjalp det?
vilde skrive dig et høfligt fransk Brev igjen, retfær-
: for dig endog sin Fremgangsmaade, og — dermed
m. Til Duplik var ikke Sted. Desuden, det er ikke
ene, der skal virkes paa. Jeg anseer ham, som du
, for uskyldig endog. Der skal virkes paa dem især,
e Indstillinger til ham. Hos dem maa den moralske
vækkes, og deres eensidige Anskuelse udvides. Men
l dem, eller til noget Departement, det skal du heller
vad bryde de Folk sig om, at man er af anden Me-
id de? Deres Grundsætninger forandre de neppe,
ndre de indstevnes for Publicums Domstol, og af den
e Mening tvinges dertil. Til Publicum skal du alt-
ve, ikke denoncerende, ikke paapegende, men om Sagen
delighed. Ikke vilde jeg, du skulde skrive om saadant
ournal, eller Ugeblad, men i et eget Skrift, under
n. Skriv: „Om Benaadningsretten“. Frem-
i al sin Vigtighed for Samfundet, i al sin Herlighed
sten: viis de gode Følger af dens rette Brug: viis
ærvelige Følger af dens Misbrug: viis dette alt
og a posteriori: gjør ingen Anvendelse deraf paa

vor egen Regjering: sig ikke, disse Misbrug ere her begaa
men slut med en kraftig og varm Apostroph til Kongen
til alle dem, der kunne gjøre Indstillinger til ham i
dan Henseende; saa har du sat Fyrsten og hans Raad und
Publicums Control, og de staae, i Tilfælde af aabenb
Afvigelser fra almeenerkjendte gyldige Grundsætninger
Publicums Domstol, som Retfærdighedens eller Moralitet
Overtrædere. Jeg behøver ikke at sige dig, kjære Par
hvorledes du skal skrive, thi det forstaaer du bedre end
jeg skulde ikke engang have gaaet i denne Detail, om
ikke havde troet at skylde Sagens Vigtighed det, og S
skabet, som valgte mig til Raadgiver. Hvorvidt mine
skuelser ere rette, eller mine Raad rigtige og anvendel
derom dømmer du selv? Afhandlingen troer jeg, burde de
ceres til Kongen, sendes ham og Oscar og Anker, og —
det lod sig ved Munchs Hjælp gjøre — ledsaget med
troe fransk Oversættelse.

— — — Ogsaa hos os have adskillige Haugesager
i Aar slaaet feil. Paa Marken har jeg gjort en betyde
Avling, og, trods det vanskelige Veir, faaet den vel i Hu
Af Vinterhvede haaber jeg at faae 20 Tønder af 5 Skjæ
pers Udsæd paa 5 Maal Jord ca. 2500 Al. □. Af Vinte
rug fik jeg 28 Tønder efter 14 Skjæpper paa 16 Ma
Kornvarerne stige, og det er vel. Men Kramvarerne in
ogsaa, og det er ilde. — — — Wulfsberg er reen Prebe
dair: tager sit Udbytte af Rigstidenden og Morgenblade
og har slet intet med dem at bestille. — — — Kan d
sige mig, hvorfor Munch, midt iblandt alle de gamle Fo
ligelses-Commissairer, har faaet Medaillen for Borgerdaad
Jeg begriber det ikke, men jeg har smukt gratuleret ham. —

Den troe hengivne Ven
Neumann.

Bergen d. 31te Januar 1822.

- — — — — — Først takker jeg dig meget for dit
:lige Raad; om jeg kan eller bør følge det, derom
ikke ret enig med mig selv. Til at behandle et saa=
Emne i en særskilt trykt Afhandling behøves uden
større juridiske og philosophiske Kundskaber, end jeg
, naar Arbeidet skal stifte Gavn og gjøre mig Ære.
nskeligere blev det, naar jeg ikke maatte tage umid=
Hensyn paa de Kjendsgjerninger i mit eget Fædre=
om bevægede mig til at skrive. Til et saadant dic-
omni et de nullo hører mere Fiinhed og Grundighed,
tør tiltroe mig. Skal den Veltalenhed, vor Herre
avet mig med, virke noget, maa jeg have Øiet fæstet
vis Gjenstand, og frimodigen bekjende, at det er den,
for Øie. Det kunde jeg i et Brev til Kongen selv,
an var istand til at læse det i Originalen, og jeg
ods forrige Aars sørgelige Begivenheder, den Tillid
s Aand og Hjerte, at dets eneste Følge ei blev et
nentbrev; men nu kan jeg det naturligviis ikke, og
ke, om saa Brevet overgaves ham i den mesterligste
telse. Paa tysk eller engelsk, men hverken paa fransk
:nsk kunne mine Følelser udtrykkes. De sidste Sprog
oget ziirligt og tilspidset, til Smiger og Galanterie
ıde; jeg vilde lykønske mig ved at have dem i min
naar jeg havde smukke Ting at sige, men her kunde
gjøre Brug af dem. Jeg har overveiet Sagen nøie,
agtet den fra alle Sider, og sukkende finder jeg, at
gjør bedst i at lade den Steen ligge, som min svage
g ikke kan rydde af Veien. Min Røst vil dog blive
s, der raaber i Ørkenen; overalt hvor jeg seer rundt
indgyde Tidernes Tegn mig Mismod og Mishaab.
Birkekreds, der anvistes mig, vil jeg søge med ærlig
opfylde mine Pligter og udrette det Gode jeg kan;

under nærværende Omstændigheder at ville virke paa Jordens Mægtige er, idetmindste for mig, at vælte Sisyphi Steen. Jeg takker Gud, at jeg er i Bergen, og skal vist aldrig — til nogen Varighed — forlade dette Asyl, som et kjærligt Forsyn mod min Villie anviste mig, som om det ved et Underværk vilde befrie mig fra Forhold, hvor min timelige Lykke og min Sjælefred maaskee i dette Øieblik havde været forspildt.

— — — — —

Din stedse hengivne
Pavels.

(N. Wulfsberg til Pavels).

Asker Præstegaard den 16de April 1821.

Kjære Ven og Broder!

Dit venskabelige og kjærkomne lille Brev, tilligemed dets interessante Indmad, indløb mig temmelig silde, nemlig den 29de Marts om Eftermiddagen, da det var for silde at faae det i næste Dags Rigstidende. Næste Rigstidende kom først ud d. 3die April, og den 2den var allerede de hemmelige Forhandlinger tilende. Jeg benyttede altsaa, som du vil have seet, et for Storthinget ledigt Nummer af Morgenbladet, som desuden snarest og sikrest sees af Storthinget, da jeg hver Dag forærer 34 Expl. deraf til de 34 Districters Repræsentation. — — — At de Fornuftige og Upartiske have bifaldt Stykket, er saa naturligt, som det var let at forudsee, at Nat. Bl. vilde besvare det med Grovheder, hvoraf jeg, som Udgiver, uskyldigviis fik min Deel — men jeg er saa gjennembarket i den Henseende, at det ikke rører mig. Til enkelte af dine og mine Venner har jeg sagt, at du var Forfatteren, men ellers har din Indledning bragt Publicum til at gjætte paa Mariboe, som er her i denne

:en for at redde Noget af sine Eiendomme, eller for
Vidne til at han mister dem aldeles.
t det ikke er noget behageligt Arbeide, hver Dag at
6 Timer paa Galleriet, deels for at notere, deels
høre paa unyttige Kjævlerier, det vil du let kunne
Imidlertid, Noget skal Mennesket gjøre, og Repræ-
ene yttre mig dagligen deres Taknemmelighed, fordi
d sparer dem Skriverie til deres Committenter, lige-
det mangehovede Publicum synes at være enig om,
aa bør være. — Nu hviler jeg mig ud i det kjære
g faaer derved Tid til at skrive til en og anden Ven.
· — — — — I vort kjære Fædreland er vel ikke
ngen i mercantil og pecuniær Henseende blomstrende;
n slaaer sig dog igjennem, naar man har faaet til-
z Øvelse i at fegte med Pengemangel, Miscredit,
ente Manere, voxende Skatter, uefterrettelige Debi-
og tomme Zahlcasser — og i det Hele, eller rettere
et Store taget, er der hos os ingen anden Uro, end
skabe os selv. — Men unægtelig gjøre de nationale
er sig al mulig Umag for at raabe Brand! og Flor,
ebbelow med deres Consorter for at vække Tvedragt
ædel Aand i Storthinget, hvor Alt burde virke sam-
n til eet Maal. Følgerne ere, som du kan begribe,
ngernes Forsinkelse, Deeltagernes Misnøie og Til-
Forargelse eller Haanlatter over hvad der burde
ort, Værdigt, ja Ærværdigt. Ikke desmindre ere
ıdt disse Folkets Udsendinge mange oplyste, virk-
og retskafne Mænd, af hvilke jeg vel har kjendt de
ırhen, men ogsaa med Fornøielse gjort Bekjendtskab
, f. Ex. en Sorenskriver Landmark, Byfoged Knuds-
:enskriver Gram og Foged Erichstrup. Af Bønderne
e Gang de fleste Skrab, og blot et Echo af de nævnte
ce, eller selv Skabere af de urimeligste Projecter.

Morgenbladet — ja min Ven! det er vistnok ikke
det var, da jeg havde en med 350 Spd. aarlig gageret
med Talent udrustet Medarbeider (han er nu i Trondhjem[1]),
i Forbindelse med hvilken arbeidede de fleste af vore
temmelig vovne Autorlein og Digterlein. Men i alle
Epocher og Skikkelser har det været (ofte) dadlet af
og (sjelden) roest af andre — og i alle disse Epocher
jeg opofret Tid og Penge uden Gjengjæld. Intet
Pressen frembringer i vort Land, balancerer Arbeide
Udgifterne, uden Rigstidenden, der føder Døderlein og
og Nationalbladet, der føder Hans Abel Hjelm. Naar
forresten sjelden eller aldrig bitrædes af dem, der
skrive. — Du har, uden at love Noget, været min redelig
Medarbeider — naar man betales næsten stedse med
tak og Grovheder; naar man endelig taber sin Flid og
contante Udlæg, saa arbeider man i Tidens Længde
Ulyst. — Alligevel vedbliver jeg, fordi, som sagt, man
have Noget at sysle med, da Regjeringen har behaget
gjært at give mig fri for Embedsforretninger, og at
mig Vartpenge, hvilke nu (vide Nat. Bl.) staae paa
thi hvor uberettiget jeg end anseer Storthinget at være
at berøve mig dem, naar det ei kan paa anden Maade
befordre mig, som det hedder i min Afsked, saa fattes
dog ikke paa dem, hvis Fingre kløe derefter. — — —

Nu Gud befalet! — Kom stundom ihu

Din hengivne
N. Wulfsberg.

---

[1] M. C. Hansen.

Om

Claus Pavels
og
hans Dagbøger.

us Pavels har paa en Maade og i en Udstrækning
kee ingen anden Nordmand sørget for, at hans
ld og Personlighed ikke skulde blive Efterverdenen
. Naar Udgiveren af hans Dagbøger ikke desto-
inder at burde ledsage den nu afsluttede Samling
med Oplysninger ogsaa om hans Levnet, er det
is allermindst Meningen at gjentage, hvad der i
e Skrifter allerede foreligger Offentligheden. Heller
eg til Hensigt udførlig at dvæle hverken ved hans
rksomhed eller hans æsthetiske og homiletiske Forfat-
Hvad jeg har villet, er derimod at supplere hans
delelser efter trykte og utrykte Kilder. Mine Op-
ville derfor faa en vis fragmentarisk Characteer,
Partier af hans Liv ville saagodtsom forbigaaes,
imod behandles mere indgaaende. Hertil knytter
kort Omtale af hans Dagbøgers Skjebne og en
se for den Maade, hvorpaa disse efterhaanden ere
givne.

I.

net Pavels er naturligvis en Afændring af Paul-
første af Familien i Norge var en Claus „Po-
der var kommen op fra Danmark i det syttende
de. Dennes Søn Claus Pavels var Lærer ved
skole i Stavanger, der bestod indtil 1739, men

efterat Bisperesidentsen var flyttet til Christianssand hav[…] ophørt at være Cathedralskole og derfor var slet udstyre[…] lidet besøgt. Høreren C. P., der forestod denne Skole, maa[…] i 1711 klage over, at han „var uden Løn af Rectorate[…] uden Hørerløn". Senere forbedredes hans Vilkaar[1]. […] geistlig Virksomhed skal han ikke være kommen. I Ægte[…] med Christine Vincentsdatter Lyhme havde han Sønne[…] Peder, Jacob og Claus. Den mellemste af disse, Ja[…] Pavels, født i Christianssand 1697, døde 1748 som Sog[…] præst til Hjelmeland og var gift med Brynhilde Hielm […] 1788). Dennes Søn var igjen den Claus Pavels, der dø[…] som resid. Capellan til Vanse paa Lister 1769 efter […] Maaneder i Forveien at være bleven gift med Karen Toi[…] Datter af Foged i Lister Fogderi Andreas T. († 177[…] Dette Ægtepars eneste Barn var da den Mand, hver[…] herefter bliver Tale, den senere Biskop Claus Pave[…] født paa Kjørrefjord i Vanse 1ste August 1769, henved […] Maaneder efter sin Faders Død.

Uagtet Farmoderen endnu, som ovenfor anført, levede […] til 1788, omtaler Pavels hende aldrig, og med sin Fædrene[…] synes han overhovedet ikke at have havt megen Berøring, hvor[…] mod han helt knyttedes til sin Moders Familie og fik sin […] dragelse paa den hende som eneste Barn af Foged Tostrup t[…] faldne Gaard Østhassel yderst ude paa Listerlandet. Jeg […] bigaar hans egen Beretning om sine Barneaar, men maa dog […] udtale, at den er høist interessant, og at den, der besidder e[…] Smule Mærkesands, her kan læse meget mellem Linierne. Me[…] get characteristisk er det, naar han siger: „Med Bønderdrenge[…]

[1] Adskillige Breve til ham findes i Biskop Bircherods Copibog i Rigs[…] archivet. Naar det siges, at han blev Sognepræst til Finnø (A. Hielm, Optegnelser om Familien Hielm, S. 11), da er dette urigti[…]

[2] S. H. Finne-Grønn, Familien Tostrup fra Lister, S. 8, 13.

nig forbudt at omgaaes og lege — med den fuld-
Ligegyldighed betragtede jeg de legende Drenge rundt
som Væsener af en anden Art og sad selv fornøiet
Bøger og Billeder." Nu — noget lignende tør
nden endnu levende Embedsmandssøn fra Landet
:vet, men det samme gjælder ikke, hvad han fortæller
orhold til en jevnaldrende Dreng, Melbal. Denne
Pavels var 11 Aar, i hans Forældres Huus paa
ır at de kunde underviſes af samme Huuslærer.
sattes de to Unge i samme Skole, men — først
xfter bleve de Duusbrødre[1]. Latinskolens Disciple
'aa som Regel ikke „Du" til hverandre, og Pavels
ʒsaa udtrykkelig, hvo der af disse blev hans første
merat. Ligeledes i Elleveaarsalderen forelsker han
nævnte Melbals tiaarige Søster, og „fordristede
n eneste Chapeau (!!) at spadsere med hende og Ca-
Døtre". Den gammeldagse, alvorlige Opdragelse
ıturligvis bevirke en noget forhastet Udvikling i visse
, og det kan ikke forundre, naar vi see, at Pavels
irmeret kun to Maaneder efter at have fyldt det
Aar.

1782 til 1785 var han Disciple af Christians-
hedralskole, i hvis øverste Classe han strax optoges.
:ole, der ikke var saa rig som Norges øvrige Cathe-
og bl. a. ikke havde nogen Conrector, styredes den-
ıen som Virtuos i Latinskrivning og som fremtræ-
dlem af det norske Selskab bekjendte Søren Mon-
ıne Rector kommer ikke til sin Ret i Pavels's Skil-
'it Skoleliv. At han som Skolemand kan have havt
ʒler, kan saa være, men vist er det, at han var en
og original Lærer. Senere har Pavels vistnok

---

[1] ıgraphien, S. 29.

ogsaa maattet erkjende dette, idet han i 1816 i sin Dagb. omtaler en længere Samtale med Biskop Sørenssen om deres fælles Lærer, hvem Sørenssen satte meget høit, og af hvis Skoleprogrammer han ønskede en samlet Udgave[1].

Men medens Pavels stillede sig kjølig ligeoverfor den talentfulde Rector, omfattede derimod denne sin Elev med desto større Interesse og Godhed. Han dimitterede ham med et Testimonium, saa glimrende, som vel muligt, udmærkede ham paa alle Maader og ønskede inderlig, at han skulde bruge sine Evner til at blive en lærd Mand. Og Monrad var ikke den eneste, som nærede store Forhaabninger om Claus Pavels's Fremtid. Ogsaa Stiftets Biskop, Dr. Eiler Hagerup den yngre, selv en gammel Skolemand og udmærket baade ved sin Erudition og sin fine Dannelse, havde [illegible] sine Øine paa ham. Biskoppens Yndest gik saa vidt, at han — hvad der tør være noget enestaaende — endog omtaler Skolediscipelen i en Indberetning til det danske Cancelli. Det hedder i denne: „Et ungt Menneske, Claus Pavels, 14 Aar gammel, har ved Examen og ellers udmærket sig. Han er et ganske ualmindeligt Geni og vil, om han lever og vedbliver sin hidindtil udviste Flid, uden Tvivl gjøre en usædvanlig Fremgang i Studeringer.“[2]

Biskop Hagerup og Rector Monrad havde da idetmindste den Tilfredsstillelse, at deres Yndling i 1785 i en Alder af sexten Aar blev en af de „Indkaldte“ ved Examen artium. Men Monrads Forhaabninger om, at han skulde blive en lærd Mand, opfyldtes ikke. Hans første academiske Aar var ligefrem forfeilet (hvorom han selv fortæller med meget stor Oprigtighed), og da han efter et længere Ophold i Hjemmet i 1787 kom tilbage til Universitetet, var det Æsthetiken, som

[1] Pavels's Dagb. for 1815—1816, S. 260—261.

[2] A. Faye, Christianssands Stifts Bispe- og Stiftshistorie, S. 41[illegible].

foreløbig ganske optog ham. Han droges snart ind i Datidens literære Kredse i Hovedstaden, skrev Vers og høstede Bifald f. Ex. af Pram, der kaldte ham „Digteren, Minervas Yndling, Hr. Pavels". Med sit lette Hoved forstod han i Løbet af et Aars Tid at gjøre sig færdig til theologisk Examen, som han fik med bedste Characteer 1789. Men hans theologiske Kundskaber vare overfladiske, han gjorde ikke noget for at uddybe eller udvide dem. Han var gleden helt ned i Rationalismen. Endog den berygtede Bahrdt tiltalte ham, og adskillige Aar senere kunde han som Recensent rose baade ham og Horrebows „Jesus og Fornuften". Den stærkt modtagelige unge Mand hørte dog ikke til de tørre, men til de begeistrede Rationalister, og i denne Henseende er han en ægte og typisk Repræsentant for den Tid, i hvilken hans Ungdom faldt, og dette giver hans uforbeholdne Autobiographi dens store Værd. Han begyndte som ung Candidat strax at prædike og det med stort Bifald. — Han „besteg aldrig Prædikestolen uden med det favre Haab, at ogsaa den Times Arbeide skulde bidrage til at fremskynde den ventede Guldalder, til at opføre den Bygning, jeg troskyldigen haabede, om faa Aar skulde fuldendes".[1]

Saaledes tænkte vistnok Mange i de Dage. Hvilken Lighed mellem disse Pavels's Ord og f. Ex. den Tale, som Hertugen af Augustenborg holdt paa Universitetet i 1795! Hans Emne var „den offentlige Mening" og Serenissimus, som Taleren kaldtes i Universitetskredse, var forvisset om, at den altid skulde være viis og oplyst: „Meget forskjellig er i vore Dage Meningernes Gang fra de mørke Tidsaldres. Dom over Sandhed og Ret er ikke længer Resultat af en blind Tro. — — Meningsdommernes og Symbolernes Dage ere forbi. Glædelige Jagttagelse! Thi den bebuder Menneske-

[1] Pavels's Autobiographi, S. 99.

slægtens modnende Myndighed" o. s. v. Vel maa Taleren indrømme: „Denne Tidsalder er ikke endnu (!), vi vandre i mørk Skumring, ikke i Dagens Klarhed", men trøster sig med: „Skulde hine Oplysningens Dage derfor aldrig oprinde?" o. s. v.[1]

Det varede ikke længe, før den feterede Candidat begyndte at søge Embeder. Et Haab om et libet Kald ved Stutteriet i Kjøbenhavn slog vel Feil, men 1ste Febr. 17.. udnævntes han til resid. Capellan i Eidanger med Bolig i Brevig. Naar man erindrer, at han dengang endnu ikke havde fyldt det 23de Aar og altsaa ikke var fuldmyndig, vil man see, at denne Befordring var en stor Begunstigelse, og dette bliver saameget tydeligere, naar man veed[2], at Biskop Schmidt i Christiania havde anbefalet (naturligvis uden at vide Noget om Pavels eller hans Ansøgning) tre ældre norske Personelcapellaner, af hvilke den først opførte endog havde været Præst i 11 Aar[3]. Pavels havde vedlagt Vidnesbyrd fra to af Kjøbenhavns Sognepræster, H. Treschow ved Garnisonskirken og Dr. P. Hansen ved Helliggeistes Kirke (den senere Bisp i Christianssand), der omtalte hans Prædikener med Ros, saavelsom ogsaa fra Exerationalisten Prof. Hornemann, Ephorus ved Ehlers's Collegium, hvor Pavels var Alumnus. Endelig havde han paaberaabt sig, at han var den allerførste Candidat, der havde underkastet sig den da just indførte cathechetiske Prøve.

1 H. F. Rørdam, Fra Universitetets Fortid, Kbhvn. 1879, S. 1[illegible]–158. Man see ogsaa Niels Møllers Bemærkninger om det 18. Aarhundredes Mennesker i hans Anmeldelse af V. Vedels „Studier over Guldalderen i dansk Digtning" (Letterstedtske Nord. Tidskr. 1890, S. 17).

2 Cancelli-Indlæggene i Rigsarchivet.

3 No. 1 var Fr. Müller, No. 2 var Søren Fugleberg, pers. Cap. til Modum, No. 3 Chrystie, pers. Cap. til Gjerdrum, „den dueligste og mest skikkede".

1 Pavels's Embedstid i Brevig har jeg Intet at
hans interessante Meddelelser derom, af hvilke hans
jer om den fint dannede Rigmandskreds i Porsgrund
Besøg i Christiania, Stavanger og Arendal fortje-
embæves[1]. Han forflyttedes 1796 til Hirschholm,
1 tilbragte tre Aar, lidet tilfreds med sin nye
s[2].

erede som Candidat havde Pavels havt mere Lyst
mbede i Rigernes Hovedstad. Medens han nu var
Hirschholm, indtraf en Ledighed i det andet Capellani
enhavns Hovedkirke (Frue K.), hvortil dengang Uni-
havde Kaldsretten, og dette søgte han. Der meldte
nsøgere, 8 Præster og 4 Candidater. Mod Sæd-
luttedes, at Embedet skulde besættes efter en Con-
ibet der tillodes 3 af Præsterne og samtlige 4
r at holde Prøveprædikener. De 3 Præster vare
lausen, res. Cap. i Kallundborg, M. F. Liebenberg
l. Confessionarius) og Pavels, mellem Candidaterne
) Neumann. Af de 10 voterende Professorer stemte
Clausen, der fik Embedet og siden i omtrent 40
de ved Frue Kirke, den længste Tid som Stiftsprovst.
Udfaldet af denne Votering var blevet bekjendt,

Sognepræst i Eidanger, Holmboe, de to senere Profes-
C. A. og B. Holmboes Fader, kom siden til Eidsberg (†
og ansaaes ogsaa der for en Mand af ringe Duelighed. Om
hn Rygh, som i den Tid var en af P.'s Venner, kan be-
, at han 1799 blev Foged i Salten. P. A. Heiberg skrev
t Digt til ham, der findes i hans „Udv. Skrifter", (Kbh.
S. 625.

's Liv i Hirschholm see forøvrigt Rich. Christensen: Minder
esundskysten, Kbh. 1891, S. 139—144. Egentlig nye Op-
er finder man vel ikke, men Fremstillingen af Pavels's For-
r dog tiltrækkende. See ogsaa Fr. Schmidts Dagbøger,

indsendtes til Consistorium en Forestilling fra 4 Personer, der kun betegne sig som „Møller, Lund, Schou og Holm" (uden Forbogstaver) og i Virkeligheden vare Pseudonymer. Ovennævnte Clausen blev her betegnet som en „Fornuftssværmer og Oplysningshelt", og de fire Mænd forlangte „i Kjøbenhavns Indvaaneres Navn" at „forskaanes for dette vor Gud Faders evangeliske Kirkes Uhyre"; „hellere vilde man have den ringeste og usleste af alle". Men vilde Universitetet „bevise den store Velgjerning mod Menigheden og give os Hr. Claus Pavels", da vilde man „takke og prise de høiærværdige Religionsfædre." [1] At Clausen var Rationalist, er noksom bekjendt, men, at ogsaa Pavels var det, er ligesaa vist. Jeg har forøvrigt i J. H. Taubers Dagbøger (Haandskrift i Aalborgs Skolebibliothek) fundet en samtidig, hidtil neppe offentliggjort Notits om denne Sag (under 14de Dec. 1797), hvori der fortælles, at Forestillingen til Consistorium antoges at være bragt i Stand af to geistlige Mænd; den ene af dem skulde være Clausens Sognepræst i Kallundborg Rasmus Fleischer (en Broder af den bekjendte Forfatter Esaias F.), der ikke levede i god Forstaaelse med sin Capellan (herom see Dansk Biogr. Lex. V, 202), og Præsten Bentzen i Gladsaxe.

---

[1] I Pavels's Autobiographi findes nu ikke et Ord om denne Sag, men den har sikkert været omtalt deri, thi just paa dette Punct af hans Liv vare nogle Blade i det nu brændte Manuscript udrevne (udentvivl af hans Hustru i Anledning af, at ogsaa hendes Forlovelse der har været omtalt). Hvad jeg har kunnet meddele, vil findes i „H. G. Clausens Eftermæle" ved Sønnen H. N. Clausen, et kun som Manuscript for Venner udgivet og derfor sjeldent Skrift (savnes i vort Univ.=Bibl.), S. 28—29 samt Kirkehist. Saml., 3. R. IV, 28—29. Om Neumanns Deltagelse i Concurrencen see hans Biographi ved Schwach, S. 16.

)els havde hidtil været ugift. Allerede som Candidat ı været meget nær ved at blive forlovet med en nſk Pige, Jfr. Hanne Laub, en Søster af hans og Ungdomsven Hieronimus Laub, men han betænkte :r blev Intet af[1]. Med stor Udførlighed og Oprig- : han selv fortalt denne Episode af sit Liv. Pavels forøvrigt længe med Hengivenhed i den Laubſke Under sit Ophold i Hirschholm gjorde han nu Be- med en norsk Pige, der blev hans Hustru, Marie Datter af en velhavende Kjøbmand i Arendal F. Hun var sendt til Kjøbenhavn for at modtage ing og kom der i Huset hos Pavels's fortrolige nysnævnte Præst Liebenberg. Han og Jomfru bleve forlovede, men den unge Piges Forældre Begyndelsen sit Samtykke, og først efter nogen Tids bjevnedes denne Conflict, sandsynligvis gjennem ,s Mægling. Forholdet mellem Pavels og hans er, hvem han dog yderst sjelden omtaler (han :endal 1812[3]), blev dog siden det bedste, og ved Fahslans Død 1816 omtaler han denne paa den Maade[4].

Par Aar, efterat Pavels havde maattet staa til- den iøvrigt ti Aar ældre og som Theolog utvivl-

---

ınne Laub kan oplyses, at hun naaede en høi Alder, men blev gift. Hun boede i Broderens Huus og var meget af- f dennes Børn. Hun omtales med Kjærlighed af Broder- Biskop Otto Laub (see dennes Biographi ved Mynster og ern og i Dansk Biogr. Lex.).

ı, et Par Aar af mit Liv. (Kbh. 1869). S. 36.

, for 1812—1813, S. 46.

for 1815—1816, S. 657. Om Fahslan, der var bondefødt re Undal ved Mandal, see forøvrigt F. Foss, Arendals Bys I, 346—347.

somt langt betydeligere H. G. Clausen, fik han dog sit Ønske om at komme til Kjøbenhavn opfyldt, idet han 1799 udnævntes til anden residerende Capellan for Nicolai Menighed (hvis Kirke var brændt 1794, og som derfor maatte benytte Helliggeistes Kirke sammen med dennes egen Menighed). I 1802 blev han første res. Cap. og fra 1803—1805, da Nicolai Menighed blev nedlagt, fungerede han som dens sidste Sognepræst. Kort efter sin Flytning til Hovedstaden giftede han sig.

Han var i disse sex Aar en af Kjøbenhavns mest søgte Prædikanter. En Samtidig, E. C. Werlauff, fortæller i sine Erindringer [1], at han var meget yndet, samt at hans Prædikener „besøgtes især af yngre Personer af det andet Kjøn". Mellem hans stadige Tilhørere var den senere theologiske Professor Jens Møller, der i sine autobiographiske Optegnelser fortæller: „Jeg hørte flittigen Hovedstadens mest yndede Prædikanter, Marezoll (ved Petri tydske Kirke), Clausen og Pavels." [2] Blandt Pavels's mange Confirmander kan nævnes en ung Landsmandinde, der siden vandt et afholdt og agtet Navn i Norge, Hanna Winsnes, der tilbragte en Del af sin Ungdom i Kjøbenhavn. Men ikke enhver af hans Prædikener vakte Bifald, saaledes navnlig ikke den, der handlede om „Kjønsdriftens syndige Tilfredsstillelse"; den blev stærkt dadlet af Kritiken [3]. En senere Kirkehistoriker har sagt, at Pavels's (1800) udgivne Prædikener „egentlig indeholder Intet, der udmærker ham fremfor sædvanlige Modeprædikanter." [4] Dette er dog vist en altfor streng Dom, en af dem, man saa ofte møder hos Forfattere, der ikke ret formaa at sætte sig paa

---

[1] (Dansk) Hist. Tidsskr., 3. R. IV, 289.
[2] Kirkehist. Saml., 4. R. IV, 256.
[3] Lærde Efterr. 1800, S. 97.
[4] L. Helveg, Den Danske Kirkes Hist. eft. Ref., II, 348—49.

nden Tids Standpunct. Den ægte christelige Sjæle-
Pavels vistnok ikke kunnet give sine Tilhørere, men
dog overgaaet „Modeprædikanterne“ i oratorisk Ta-
ængslet sine Tilhørere ved et ualmindeligt smukt og
prog.

ad forøvrigt angaar hans Liv i Kjøbenhavn i disse
det bemærkes, at han fremdeles deltog i Selskabe-
s „Borups Selskab“, en Klub, hvor Werlauff erin-
)ave seet ham, opførtes 1804 hans Skuespil „De
, hvilket vistnok ikke er trykt. Dette Stykke var „af
Beskaffenhed, at det Held, der ledsagede ham som
aler, ikke fulgte ham som dramatisk Forfatter.“[1]
n allerede nævnt, havde Pavels tidlig forsøgt sig
er i „Minerva“, „Tilskueren“ o. s. v., og han ved-
gle Aar hermed; men Alt, hvad han i den Retning
t, var vistnok allerede i hans levende Live fuldstæn-
rglemmelse. Han har ogsaa forsøgt sig som Psalme-
sex Psalmer af ham bleve optagne i Datidens saakaldte
k-christelige“ Psalmebog[2]. Som Præst i Kjøben-
) han nu forskjellige Afhandlinger, hvoraf han 1805
ogle i et lidet Bind „Smaaskrifter“, der forøvrigt
eholder nogle af hans Taler. Mest Opmærksomhed
dog som æsthetisk Recensent, idet han i nogle Aar
rbeider i de dengang af Nyerup redigerede „Lærde
ıger“. Hans Kritiker bleve ikke altid naadig op-
de Digtere, han bedømte. Han fik baade Bagge-
)lenschläger til Uvenner. Førstnævnte lod især høre
skrev f. Ex. i 1807: „En hellig Pligt, om muligt,
)e Pavelskhed, Rahbekkeri og Sanderskab af vor

---

n for 1892 II. S. 350.
om J. N. Skaar i Kirkehistoriske Samlinger 4. R. V.
, 822.

poetiske Verden" o. s. v. og i sin „Gjenganger" lod Bag-
sen indflyde følgende Udbrud om „den Kjøbenhavnske Kri-

„Den skranted noget under Rahbeks Pen
(Med Pennen mener jeg hans Aands Begavelse),
Og under Sanders Blyant døde den.
Saa kom en vis Claus Pavels eller Pavelse,
Min og Hr. Lundbyes[1] inderlige Ven,
Bekjendt med næsten hver en Sprogets Stavelse,
Men uden Blyant selv, end sige Pen.
Han sattede sit aandelige Nul
Og recenserte med et Stykke Kul.
Tak skee hans Digterkirkegaards Tillavelse,
Tak skee hans lærde Noden Nat og Dag.
Den gamle, syge, døde gode Smag
Fik derved dog en christelig Begravelse."[2]

Af Recensionerne vakte dog den, som Pavels skrev om Ohlenschlägers Digte, størst Opsigt, men ingenlunde Bi[fald]. Den unge Digter selv var ikke den eneste, der forbittre[des]. J. P. Mynster skriver til sin Veninde Kamma Rahbek [fra] Spjellerup i Januar 1806 i Anledning af et poetisk Br[ev] som Baggesen havde skrevet til Ohlenschläger: „Det [hele] Brev synes mig som Pavels's Recension udsat i en [Ex]tate. Den samme „freimüthige" Tone, det samme næs[ten] Ingenting, de samme faderlige Formaninger, som hvad [...]

[1] H. V. Lundbye (senere bekjendt bl. a. af sin Overs. af Cam[oens]) var i sin Ven Pavels's Recensioner bleven utilbørlig rost for [sine] ubetydelige Smaadigte. Se Biogr. Lex. X. 456.

[2] See forøvrigt om Pavels og Baggesen ogsaa Arlauds Udg. af B[aggesens] poetiske Skrifter II, 158, 344—345 og III 300, 311, 323. Bag[ge]sens Ven og Beundrer, Gjerlew, den senere danske Generalco[nsul] i Christiania, udtaler sig om Pavels's Recensioner i et Brev [til] Nyerup (1803), see S. V. Smith, „Til Belysning af literære [Per]soner og Forhold", S. 278—279.

ne fra Claus eller Jens, ere lige berømmelige.“ [1]
:nne Pavels's Recension af Øhlenschläger har dog
ı Ære at erindres meget længere, end det almindelig
ɜnende Arbeider, og endnu 60 Aar efter er den ble-
t til Gjenstand for en fremragende Digters udførlige
 Det er Hauch, som med stor Interesse omtaler den
fine Ungdoms-Erindringer og i et Brev til Peder
Jeg finder at burde hidsætte nogle af disse Udtalel-
ıuch skriver til Hjort: „Pavels Recension er ikke
s, men hans Tids Anskuelser og forsaavidt af Vig-
Den er et mærkværdigt Bidrag til at bedømme hiin
andpunct, i Enkeltheder kan han have Ret, men naar
 hæver sig ret høit, saa svimler det for ham. Hans
ing om, at Maanen kun seer blodrød ud, naar den
t paa Horizonten, hvor den altsaa ikke kan speile
ndet, er forsaavidt rigtig og saa god, at H. C. Ørsted
ve skrevet den.“ [2] Og i Erindringerne tilføier han
„Denne Kritik indeholder adskillige rigtige Bemærk-
ɜ var sikkert saa god, som den i de Dage var at
en Rec. kunde ikke lægge en Tomme til sin Vært,
d over den Synskreds, som begrændsede den ældre

rsonlig var Øhlenschläger i Begyndelsen, som man
forundre sig over, saare forbitret og skrev en hvas
rotest. Men da den store Digter som ældre skrev
dringer, udtalte han sig forsonligt og roligt. Hans
disse: „En ældre Literatus, noget eensidig, forresten
ɜ indsigtsfuld Mand, før og siden min Ven,
død som Biskop i Bergen) skrev en haard og efter

Blade af Mynsters Liv og Tid, udg. af C. L. N. Mynster,
—37.
til P. Hjort II. S. 392—393.
Minder fra min Barndom og Ungdom, S. 235—237.

de fleste Kyndiges Mening skjæv Kritik over mine Digte, s jeg hævnede mig i en Satire." Han tilføier, at han og Pavels tilfældigvis den samme Sommer vare blevne Hus-fæller i Frederiksberg Allée; de hilste hinanden, naar de mødtes, men kun stivt og formelt[1].

Nedlæggelsen af Nicolai Menighed, der fandt Sted Følge Resolution af 21de Dec. 1804, gjorde Pavels fore-løbig til Pensionist fra 1ste Juni 1805. Idet han saa om efter en ny Befordring, valgte han at søge det ved M. Keysers Udnævnelse til Christianssands Bispestol ledige Embede som Slotspræst i Christiania, hvormed dengang og saa Akers Sognekald var forbundet. Han henvendte i den Anledning til Kronprinds-Regenten Frederik VI følgende Skrivelse, der findes i Rigsarchivets Indlæg, og jeg finder at burde optage her i dens Helhed:

Naadigste Kronprinds!

Deres Kongelige Høihed tilgive naadigst, at jeg atter vover at skrive Dem til! Deres Bortreise, foranlediget ved det tunge Bant der vakte hver dansk Mands og især hver kjerlig Faders deeltagende Sorg, berøvede mig den Lykke ved min Hjemkomst personligen at anbefale mig til et af de Embeder, jeg i min sidste underdanige Skrivelse yttrede at ville søge. Jeg tager mig da atter den underdanigste Frihed ved disse Linier at bede mig vedligeholdt i Deres Kongelige Høiheds naadige Erindring, og tillige at foredrage, at det nu mere end nogensinde forhen er mit varmeste Ønske, min indstændigste Bøn at vorde nævnt til Slotspræst i Aggershuus og Sognepræst til Aggers, efter den Opofrelse af Embede og Menighed, den jeg har maattet lade, efter de Bestræbelser, jeg har anvendt paa alt mere og mere vorde en duelig og hæderværdig Religionslærer, efter den Yndest og Bifald, der overalt, allermest her i Rigernes cultiverede Hovedstad, har min Lod, tør jeg vel haabe, at dette mit Ønske vil af Deres Kongelige Høihed tages i naadigst Betragtning.

Foruden de forhen underdanigst fremsatte Grunde, til hvilke Klopperne, Doctor Bechs og Hr. Keysers mundtlige Beskrivelse have

[1] Øhlenschlägers Erindringer I (Kbh. 1850), S. 208—210.

egt, har jeg endnu faaet den nye til især at attraae Slotskaldet,
jeg som min Kone have aldrende Forældre i Norge, vel ikke i
af Christiania, men dog saa nær, at, om jeg kom did, de endnu
nde see og velsigne deres Børn og Børnebørn, og at den Glæde,
: have ytret ved Udsigten, at jeg maaskee kunde vende tilbage
›deland, er saa stor, at Glæden over at see denne Udsigt reali-
Tvivl vil forlænge deres Dage. Naadigste Kronprinds! Selv
engt af de ømmeste Faderfølelser, vil De forstaae mig, vil De
det, som før var mig næsten ligegyldigt, nu maa være bleven
vigtigt, siden jeg, idet jeg fremmer min egen, min Hustrues
Børns Lykke, tillige tror at kunne udbrede forøget Glæde over
ldinger, blandt Mennesker mine største Velgjøreres sidste Dage.
derfor, naadigste Herre, værdiges at opfylde mit Ønske, der i
g af de Indkomster, jeg har havt, de Vartpenge, jeg har, vel
kaldes ubeskedent! Jeg fremsætter det ubetinget, thi var det
ueligt, at jeg kunde fritages for de 350 Rdl. Pension til Hr.
endda vedbliver jeg at attraae dette Embede fremfor noget
et er den første Bøn, jeg har fremført for Deres Kongelige
. svarer Embedet til de Forventninger, den værdige Biskop
vakt hos mig, haaber jeg, det og skal være den sidste af denne
· komme til en Menighed, hvor jeg kunde tilbringe alle mine
e, var stedse mit Hjertes inderlige Ønske. Jeg troede det en-
›t, men jeg maatte opgive Haabet. Aabnes mig nu atter en
l, jeg skal vist ikke forsætligen lade den fare. At stifte Gavn
raa, og dette har hidtil staaet mindre i min Magt, end jeg
da jeg, dreven snart af hiin, snart af denne Nødvendighed,
flyttet tre Gange i tolv Aar og maa nu gribe Vandrestaven
z. Bønhør min Ansøgning om Aggershuus Slotskald, jeg
il Gud, at dette skal være den sidste af det Slags fra min
nogensinde forestilles hans Majestæt til Bønhørelse.

enhavn den 29 August 1805.

Underdanigst
Pavels.

18de October s. A. blev saa Pavels udnævnt til
:t og Aker[1].

›g Andre) skrev som oftest Sognet „Aggers" uden at forstaa,
e Form var Genitiv af Ager!

Som Præst i Christiania maatte Pavels naturligvis vinde stor Opmærksomhed og Yndest, ikke alene paa Grund af sine ustridige Talegaver og som udpræget Repræsentant for de Geistlige, der talte i Tidens Aand, men ogsaa, fordi der ikke havdes en eneste Collega, hvem der kunde være Tale om at sammenligne med ham. Christiania var dengang (og i lang Tid derefter) paafaldende fattigt baade paa Kirker og Præster. Hvem vare saa hans Samtidige der: Biskop Bech, en nærmest maaskee „pædagogisk" anlagt Mand og i den Retning vist ikke uden al Lighed med Hartvig Nissen, som Taler tør, aandløs og blottet for al Evne til at gjøre dybere Indtryk, den ældgamle Stiftsprovst (titulær Biskop) Lumholtz, en yndet Skive for Folks Vittigheder, den resid. Capellan Ole Pihl, der siden tog sin Afsked for at blive Kjøbmand[1] og ligefrem var en mindre agtet Mand, Tredie-præsten Nils Wulfsberg, et let Hoved, oprindelig Lieutenant, siden Præst, Redacteur, Bogtrykker og Archivar, tilsidst Over-toldbetjent, Rigstidendens og Morgenbladets Stifter og vist-nok saa lidet skikket til Geistlig som vel muligt[2]. Intet Under der altsaa, at Pavels blev den Prædikant, om hvem Tidens faa Kirkegjængere samlede sig. En Ytring af Fru Conradine Dunker kan her finde Plads, da den tør være betegnende

---

[1] Præsters Overgang til Næringsdrivende var forøvrigt dengang ikke sjelden paa Østlandet.

[2] En Kritik af en af W.s Prædikener fra 1810 (af den senere Stats-minister A. W. Moltke) see Blade af J. P. Mynsters Liv, S. Det er vistnok ogsaa W., til hvem der sigtes, naar Biskop Bugge i et Brev af 1812 fortæller, at „en Præst i Christiania i et Selskab ombar til Damerne Sukkertøi og Bagverk og sagde til en hver af dem de samme Ord, som ved Brødets Uddelelse siges til en hver Communicant, en Adfærd, som optoges endog af Damerne med almindeligt Bifald og Latter." (M. Birkeland, Bidrag til Norges nyere Historie, S. 19. Aftr. af Illustr. Nyhedsblad).

ır Pavels og hans dannede Tilhørere: „En Søn-
jeg i Slotskirken for at høre Pavels prædike, dette
jet, jeg aldrig forsømte. P. valgte ofte selv den
ın prædikede over. Denne Gang var hans Text:
ntet af, hvad dine Øine have seet, dine Øren hørt,
i dit Hjerte alle dine Livs Dage. De Lærdomme,
rog af denne Text, vare sande, klare, indlysende og
melige. Da jeg gik ud af Kirken, mødte jeg Borch;
zte mig hjem og talede hele Veien om Pavels og
ige Prædiken."[1] Som bekjendt, var Pavels i 1813
hvad Biskop Bech i høi Grad misundte ham, Prinds
Frederiks Yndling mellem Præsterne. Han var
riftefader og vilde vistnok, om hans Kongedømme
et Varighed, være bleven udnævnt til Confessionarius.
skriver i sin Dagbog den 7de April 1814: „Jeg
været tilalters i Slotskirken. Hr. Pavels holdt
for mig, der var en af de skjønneste, jeg nogensinde
ved denne Leilighed." I 1813 var han bleven
f Danebrogen.

de senere Aar af det tolvaarige Ophold i Christi-
ergik Pavels's religiøse Standpunct vistnok en ikke
det heldig Forandring. Af de aller videst gaaende
ster har han aldrig været; hans fromme Moders
ng i Barndommen var aldrig ganske udslettet, og
Kjernepsalmer, han dengang havde lært, vare ikke
te, — der var saa at sige en Navlestreng, der bandt
end svagt, til virkelig christen Tro. Meget stødte
en, der maatte øve Indflydelse paa ham. Hans
ekjendt J. P. Mynsters velsignelsesrige Optræden,
af Bibelselskabet og den store Lykke, at det nysop-

Dunker, Gamle Dage, S. 229. Den omtalte Borch var et
et Subject med Skuespillertalent, der gjorde sig umulig
æst.

rettede norske Universitet fik en theologisk Professor i Hersleb, hvem Pavels maatte høiagte, alt dette har en sin Virkning paa en saa modtagelig Natur som hans. Det bedste Vidnesbyrd om hans Udvikling i christelig Retning er at finde i et Hyrdebrev af ham fra 1820[1]. Man seer ham her som „Overgangstheolog", men det er en Overgang fra Rationalismen og til Troen og ikke omvendt.

Pavels's Liv i Christiania er forøvrigt for de sidste Aars Vedkommende vel kjendt gjennem Dagbøgerne. Om de tidligere veed man mindre. Jeg vil dog minde om, at han var et interesseret Medlem af Byens dramatiske Selskab, i hvis Historie hans Dagbøger ere en Hovedkilde. Hans Optagelse i Selskabet skal mærkelig nok have stødt paa Forhindringer, thi han fandt i Christiania en fremragende Mand, der havde et Horn i Siden paa ham for en af hans Recensioner, og denne Mand var ingen anden end det dramatiske Selskabs indflydelsesrigeste Medlem, Enevold Falsen, af hvis Valvise i Nytaarsgaven Charis (1797) Pavels havde givet en uvillig Kritik. En Forsoning er vel indtraadt, og i ethvert Fald skrev Pavels, da Falsen paa en saa sørgelig Maade havde fundet Døden, en varm og hjertelig Elegi, der vakte meget Bifald. Jeg henviser forøvrigt om Pavels's Forhold til Selskabet, der havde ham bl. a. at takke for adskillige Prologer osv., til Huitfeldts udtømmende Behandling af dets Historie. En anden Kilde til hans Levnetsbeskrivelse for Christiania-Tiden er hans Ven Fr. Schmidts Dagbøger. Til hans ikke meget talrige nærmere Vennekreds i denne Tid hørte ogsaa Digterinden Christiane Koren og (navnlig i de sidste Aar) den daværende Sognepræst i Asker Jacob Neumann.

---

[1] D. Thraps Samling af „Hyrdebreve fra bergenske Bisskopper" (Aar... af Theol. Tidsskr.) S. 26—37.

:vels var i Christiania Valgmand og engang endog gsſuppleant.

lerede under den gamle danſk-norſke Regjering havde t tænkt paa at gjøre Pavels til Biſkop. I 1811 flere Biſpeſtole ledige i Danmark og Norge, Fyens, Chriſtiansſands, der beſattes med Fr. Plum, V. og Chriſtian Sørensſen; ved Siden af disſe tre vels, Øllgaard (ſiden Biſkop i Viborg) og Neumann iſkop i Bergen) bragte i Forſlag[1]. Rimeligvis er hriſtiansſands Biſpeſtol, til hvilken Pavels er bleven mmen med Sørensſen. Havde ikke denne havt den ne Tilfælde heldige Poſition at være Stiftsprovſt et, turde Pavels ſandſynligvis være bleven Biſkop ſt, hvor han var født, og i den By, hvor han havde Skole. Den førſte norſke Biſpeſtol, der blev ledig jernes Adſkillelſe, kom derimod Pavels til at be-

an Nordal Brun døde den 26de Juli 1816. At lerede i flere Aar havde tænkt ſig Muligheden af hans Eftermand, er ſikkert. Han havde et Par dſte Gang 1812, beſøgt ſin Moder i Bergen og des ret vel bekjendt med Forholdene der. Han har egnet, at han en Nat drømte, at han var bleven Bergen. Imidlertid manglede der ham ikke paa gheder ved at forlade ſin Stilling i Chriſtiania, og ok have reflecteret over, at Biſkop Bech maaſkee og derved en rimelig Udſigt gives ham ſelv til at ges førſte Geiſtlige. Ledigheden efter Brun blev og Jonas Rein var den, hvem Regjeringen, inden nne havde gode Venner (fremfor alle P. Motzfeldt),

---

[1] midt nævner de tre in subsidium Indſtillede i ſine Dag-
S. 136. See ogſaa Pavels's Dagb. for 1812—1813 S. 87.

helst undte Embedet, men han stod efter sine Bravader
Eidsvold paa det sorte Bret hos Kronprinds Carl Joh
Jeg skal her meddele Kirkedepartementets (Treschows) be
utrykte under 29. Sept. 1816 afgivne, høist characteri
Indstilling:

„Da en Biskop foruden den Retskaffenhed, Lærdom og Em
duelighed, der aldrig bør savnes hos nogen Religionslærer, ei alene
besidde disse Egenskaber i en fortrinlig Grad, men tillige være udm
ved besynderlig Embeds- eller literær Fortjeneste, saa har Departem
i denne Henseende gjennemgaaet Listen paa geistlige Mænd her i R
der baade med Held have virket i den dem hidtil anviste Virkekr
allerede have erhvervet en vis Navnkundighed eller ere saavel Publ
som deres Embedsbrødre paa en sær fordelagtig Maade bekjendte. E
skjønt der uden Tvivl gives flere lærde, begavede og flittige Præster,
troer Departementet dog ei at feile, naar det blandt dem, der tillige
Kundskaber, Talegaver og med Bifald optagne Skrifter have ban
Veien til et af de første geistlige Embeder i Riget, underdanigst an
faler følgende 3 Mænd til naadigst Opmærksomhed:

1. Hr. Jonas Rein, Sognepræst for Nykirkens Menighed i Ber
   Med ypperlige Talegaver et afgjort Talent til Digtekunsten, hvor
   han har givet mange og skjønne Prøver samt en ei almindelig
   vel philologisk som theologisk Lærdom forener han en meget alv
   og fast Characteer, skikket til at indgyde den Agtelse, som hans E
   bede og Forretninger tilkommer, saa at neppe nogen anden efter
   partementets Formening bedre vilde være i Stand til at opret
   ved Biskop Bruns Afgang lidte nationale Tab.
2. Hr. Claus Pavels, Slotspræst og Sognepræst til Agger. H
   Retskaffenhed og Talegaver fortjene ikke mindre Berømmelse
   den foregaaendes, ligesom han ogsaa i smaa Sange har viist sig
   en ikke uheldig Digter; men baade hans svage Helbred og hans
   øvrige Characteer synes snarere at anvise ham Prædikestolen o
   egentlig præstelige, end de mere vidtomfattende og med verds
   ofte blandede biskoppelige Forretninger til Gjenstand for hans V
   somhed.
3. Hr. Frederik Schmidt, Provst og Sognepræst til Eger ved Dramm
   er som Digter og Taler ei heller uden Fortjeneste, endskjønt he
   begge Henseender maa vige for Hr. Rein, derimod er han en i
   deles duelig og virksom Embedsmand. Departementet drister sig

il i Sammenligning med den første at anbefale ham til dette de, og skulde derfor indstille, at Hr. Rein maa naadigst be- til Biskop i Bergens Stift med de Indkomster, som have været fdøde Biskop hidtil tillagte.

en just at commentere denne Indstilling, hvor- orøvrigt vilde være rigelig Anledning, skulle vi kun at den omtaler Pavels som en svgelig Mand, men ortier, at den 9 Aar ældre Rein var det i end rad og vistnok vilde have været ganske uden de for- ræfter til at være Biskop. Rein blev imidlertid ind- Regjeringen og vilde vistnok ogsaa være bleven ud- m han havde bekvemmet sig til et formeligt „pater, . Hans Udtalelser i denne Retning fandtes imid- :e fyldestgjørende af Carl Johan, og der blev da Tale om ham[1]. Ogsaa Frederik Schmidt var en Frondeur, og han er neppe bleven tilspurgt. da den loyale Pavels udnævnt 26. April 1817. gjør i et Brev til Stiftamtmand Christie i den j følgende Bemærkning: „Pavels har forhen be- æret, at han ei vilde være Bisp i Bergen; endog iddagen, da Udnævnelsen kom, skal han have ytret rabede sig den. Men Manden spiste og sov Middag Bispemad og Bispesøvn saa sød, at han besluttede pe Stiftet fra sig."[2]

m man af Departementets Indstilling seer, har der)gen Tvivl paa høiere Steder, om og hvorvidt ar skikket for et administrativt Embede. Ogsaa af der kan sees, at Flere have tænkt saaledes. Justi- ierg, der kjendte ham allerede fra hans tidlige

---

enne Sag kan jeg henvise til D. Thrap, Bidrag til den norske Historie i det nittende Aarh. I, 244 samt til Breve og Op- :r af P. Motzfeldt, udg. af K. Motzfeldt p. fl. St.

tzfeldts Breve osv. S. 113.

Ungdom, om end deres nærmere Omgang forlængst var de-
døet, skriver saaledes 1816 til sin Ven Blom: „Med
Agtelse for Pavels som en brav Mand og god Taler, tror
jeg ikke, han er synderlig oplagt til de Forretninger, som er
Hovedsagen for en Biskop, og at han derfor var ilde tje-
med at blive det.“ [1]

Ved Pavels's senere Leveaar i Bergen finder jeg de
ikke Grund til at dvæle. Denne Periode af hans Liv ligger
ret anskuelig for os i hans Dagbøger samt i de af Thr-
udgivne Hyrdebreve og andre Publicationer af denne flittige
og indsigtsfulde Presbyterolog. Intimere Forbindelser knyt-
tede han neppe der, om han end naturligvis kom i stadig
Berøring med Christie, C. M. Falsen og andre betydeligere
Mænd i Datidens folkerigeste norske By. En fortrolige
Brevvexling vedligeholdt han navnlig med Neumann og
ogsaa af og til Breve fra sin udentvivl kjæreste Ven, Liebe-
berg i Kjøbenhavn. Hans i Kjøbenhavn og Christiania
Mange lovpriste Veltalenhed har i Bergen neppe nydt de
Paaskjønnelse, hvortil han havde været vant. Han kom de
efter Nordal Brun, der var bleven Bergensernes Ideal
en Taler og næsten havde været dem et Orakel. Pavels
Veltalenhed var jo af en hel anden Art end Bruns, og de
bedste og alvorligste Tilhørere have udentvivl i Formandens
Taler fundet mere christeligt Indhold, end i Eftermandens.

Han havde været tidlig udviklet, var confirmeret tretten
Aar gammel, blev Student, da han var 16, Candidat, da
han var 20, Præst, da han var 23 Aar gammel. Han
ældedes ogsaa tidlig. Allerede i 1812, da han blev
Aar, skriver han i sin Dagbog: „Jeg nærmer mig Oldinge-
alderen med stærke Skridt“! Han kom da ogsaa til at de
endnu i den Alder, som for de fleste Mennesker heldig-

[1] Historiske Samlinger, Chra. 1900. S. 41—42.

for Livets bedste og kraftigste. Han blev kun

15de Februar 1822 forelæste han i sin Familie=
. Z. Werners dramatiske Digt: „Die Söhne des
ig naaede til tredie Acts Slutning, hvor Tempel=
:ns sidste Stormester, Jacob Molay, gjenfinder sin
nes, hvorefter hans Søster, der har ført dem sam=
Nonnekloster, hvori hun selv er Abbedisse, ud=

Ich habe deine Herrlichkeit gesehn,
Jetzt Herr, lass deine Magd in Frieden fahren.

Exemplar af Bogen havde Pavels's Hustru ned=
ende Ord: „Fredag Aften 15de Febr. 1822 læste
Claus Pavels høit for sin Familie og afbrød
aende Slutning. Døde den 16de, Løverdag Mid=
½ af Hjerneslag."
ıvelsen fandt Sted 27de Februar; han stedtes til
Moderens Side paa Korskirkens Kirkegaard.
erne" afsang en Sang forfattet af Lyder Sagen.
faa Timer, efterat Biskoppen var lagt i Jorden,
ganske eiendommelig Skandale. Den følgende
ıdt man nemlig den tilkastede Gravhøi bedækket
kaller. Det var jo tydeligt nok, hvorhen denne
skulde sigte, den skulde minde om, at den Afdøde
da i sine Dagbøger allermindst har lagt Skjul
ı stor Ven af Bordets Glæder. Hvem der stod
ı nederdrægtige Daad, forblev en uopklaret Hem=
Man skyldte paa Bergens ved denne Leilighed
ıbedrenge, og efterhaanden blev den uhyggelige
nt. Men næsten 50 Aar efter kom Sandheden
gammel Fattighuskvinde aabenbarede, før hun
et var hende, der i Vinteraftenens Mørke paa
ie havde vanæret Graven, og at hun — havde

gjort det for Betaling efter Opfordring af en af Cathe[illegible]
skolens Lærere. Denne var en i sin Tid ikke ubekjendt, men [illegible]
skruet og alt andet end agtet Person, „Vice-Conrector" [illegible]
hannes Winding, en Thrønder. Han hørte til det [illegible]
Skolemænd, som var oplært i Moldenhawers lidet [illegible]
„pædagogiske Seminarium", og var fuld af Indbild[illegible]
om „pædagogisk" Visdom! Hans Forhold var saadan[illegible]
han burde have været fjernet, men Pavels havde som [illegible]
ladet det blive med en skarp Irettesættelse. Winding [illegible]
sig nu paa denne Maade efter Bispkoppens Død[1].

Et ikke lidet Antal Mænd, med hvem Pavels [illegible]
staaet i nær Berøring, og med hvem det tildels laa [illegible]
tiden nær at sammenligne ham, døde omtrent ved [illegible]
Tid som han. I et og samme Aar 1821 vare fire [illegible]
bortvandrede: Zetlitz (14de Januar), Thomas Tha[illegible]
(11te Juli), Jonas Rein (21de Nov.), Christen Pram [illegible]
Nov.), og inden Pavels's eget Dødsaar var omme, bortfa[illegible]
(20de Dec. 1822) Biskop Bech, den Mand, med hvem P[illegible]
i adskillige Aar havde levet i gjensidig stille og underj[illegible]
Antipathi[2].

Bispinde Pavels ægtede senere Oberstlieutenan[illegible]
Pladsmajor ved Akershus Fæstning Herman Widing [illegible]
døde som hans Enke i Christiania 1ste August 1865.

II.

Hvad Pavels havde ladet trykke, var omtrent gl[illegible]
allerede ved hans Bortgang. Hans Embedsvirksomhed [illegible]

---

[1] D. Thrap: „Bergens hist. Forenings Aarbog" No. 10.

[2] Bech udgav en liden Bog, der indeholdt Taler osv. ved Pa[illegible]
Bispevielse, den første efter Norges Adskillelse fra Danmark. [illegible]
Foreningstiden vides kun en eneste Biskop at være indviet i [illegible]
(Spidberg til Christianssand ved F. Nannestad i Christiania), [illegible]
skede 1759.

ydeligere Spor. Udenfor literatur- og kirkehistoriske
s Kreds vilde hans Navn derfor nu sikkert have
n ukjendt, hvis han ikke ved en Virksomhed, om
Faa eller Ingen i hans Samtid havde nogen
ge efter sin Død havde faaet en Plads mellem
re, til hvem man altid vil vende tilbage, naar
er Norges Historie i de mærkelige Overgangsaar
2. Det er hans Dagbøger, som ville bevare
e.

i sit Slags hos os enestaaende Mindeskrifter ere dog
dste ikke fra først af, nedskrevne for at tjene Historien.
ikke Videnskabsmand, allermindst Historiker. Hans
æsning har ikke været stor, og hans Tanker be-
sig kun saare lidet med svundne Tider. Hvor
orstod sig paa historisk Videnskab og Literatur,
sees af en Ytring som denne: „En af Danmarks
te Historikere, vor tabte Riegels“ (!).[1] Man kan
sige, at historisk Interesse var lidet fremtrædende
smens og den franske Revolutions Dage.

der bragte Pavels til at føre Dagbøger, var i
d oprindelig kun dette, at han altid var stærkt
ig selv, og hvad der angik ham personlig, og havde
opbevare saadant til egen Erindring og Læsning.
sine Kjøbenhavnske Candidatdage førte han en
gbog, men heraf er kun, som det synes tilfældig-
dstykke bevaret (trykt som Bilag til Autobiogra-
aa udarbeidede han 1812 sin Autobiographi,
n af en Ytring i samme seer at enkelte Venner
lede stedede til denne Bogs Læsning“). Samme
an en Reisedagbog under en Udflugt til Ber-
stlandet, bestemt til Venners Læsning i Lig-

fter, Kbh. 1805. S. 303.

hed med lignende Reisejournaler af F. Schmidt og [illegible] stiane Korens Dagbøger. Men ved Hjemkomsten besl[illegible] han at føre en stadig Dagbog, og at denne skulde være [illegible] melig, for at han kunde skrive desto mere uforbehold[illegible] Og nu blev han ved med denne Sysfel, der optog en [illegible] Del af hans Dag[1], lige til sin Død. Et Par Gange [illegible] man, at han har bestemt sig til at høre op, men dette [illegible] veri var blevet ham altfor tilvant og kjært, og han [illegible] atter fat.

Neppe gives der i vore Dage mange Embedsmænd [illegible] hvem det vilde være muligt at affee Tid til at føre [illegible] udførlige Dagbøger som Pavels's. Man maa nemlig [illegible] erindre, at hvad der af disse er blevet udgivet, kun [illegible] en Brøkdel af det oprindelige Haandskrift. Men Dati[illegible] Embedsmænd havde i det Hele betydelig mere Tid at [illegible] sine private Sysler, end Nutidens, og maaskee gjaldt [illegible] særlig Geistligheden. Vel var Pavels's Embede vidtl[illegible] Garnisonskaldet og det store udelte Akers Sognekald (hvor[illegible] dog Oslo, der havde egen Præst, ikke hørte), men Landkald[illegible] besørgedes for en væsentlig Del ved en fast ansat Capell[illegible] og derhos havde Pavels endnu en Capellan[2]. Sjelesorg[illegible] var der i Rationalismens Tid omtrent ikke Tale om, [illegible]

---

[1] Hans Hustru skal endog, efter hvad jeg fra paalideligt Hold [illegible] hørt, have klaget over, at han, siden han begyndte sit Dagbogsskriv[illegible] bortdroges fra sit Familieliv.

[2] Efterat denne Indledning var nedskreven, har min Ven D. [illegible] meddelt mig en Erindring fra en Tilhører ved Pavels's Afsk[illegible] prædiken i Aker, afdøde Provst J. L. Debes: Den gik i det Hele hu[illegible] paa Bebreidelse mod Menigheden (man sammenligne, hvad ha[illegible] Autobiographien skriver om sin Afsked fra Menighederne i [illegible] og Hirschholm). Specielt erindrede Provsten, at hans Afskedsord [illegible] Capellanerne, af hvilke Kjerschow siden blev P.s anden Efterfølger [illegible] Bergens Bispestol, kun gik ud paa — et inderligt Ønske om, at [illegible] begge maatte faa en god Beforbring fra Aker.

:s almindeligvis „Religionslærer“, og udenfor
ıe og almindelige ministerielle Forretninger var
ke synderlig stort; Fattig- og Skolevæsenet synes
e taget sig temmelig let. Pavels tilbragte derfor
Del af sin Dag paa sit Værelse med selvvalgte
er. Han yndede Læsning, især æsthetisk, men
omhelst systematisk Studium. Intet kan i den
)ære mere betegnende, end at han, som man af
seer, en Tid pleiede at lade — Lodtrækning
ıd han skulde tage fat paa af sin Bogsamlings
J Selskaber seer man at han af og til kom ud,
)bød han ogsaa selv nogle Embedsmænd, af hvilke
:sforer, f. Ex. Sverdrup, vel vare hans jevnligere
terat man havde faaet et Universitet. Af og til
at han anonymt skrev en og anden Avisartikel.
tlig brugte han sin Pen til Dagbøgerne. Han
'enere Aar aabenbart, naar han talte med Folk,
for at faa deres Meninger at vide, paahøre
aler og komme til Kundskab om Dagens Forhold
heder, men sikkert havt mindre Lyst til selv at
)r Nogen. Man seer, at han stadig var om sig
til Dagbogen“. Efterat han i lange Tider nær-
)æret, hvad man kunde kalde en naturaliseret Kjø-
var efter Tilbagekomsten til Norge den oprindelige
kommen tilbage i hans Væsen. Han var aabenbart
afdæmpet og havde, hvad der alt var kommen frem
:nsioner, lagt sig til en kjølig, oftest forstandig,
'aa snusforstandig Kritik. Den efterhaanden mere
:nappede Mand fandt Behag i at nedskrive Mo-
n Dagbog. Denne blev hans egentlige Fortro-
pe kan man finde Nogen, paa hvem bedre, end
. Horats's Ord om Lucilius kunne passe:

Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris, — — —
— — quo fit, ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis.[1]

Seer man sig om efter andre i den dansk-norske Litte- hvis Optegnelser man kunde sammenligne med Pave- turde man maaskee tænke paa den bekjendte danske S- mand Rector Johan Henrik Tauber († 1816), der efter 14 store Kvartbind autobiographiske og dagbogsmæssige O- tegnelser[2], af hvilke flere meget interessante Partier ere o- fentliggjorte i Steenstrups Dansk Maanedsskrift og i Fyenske Samlinger. Det forekommer mig dog især, at Ni- Fogtmanns Breve om Samtidens Forhold til Peder Hy- i hvis Brevsamling en stor Del af dem ere trykte, vidne et vist Aandsslægtskab med Pavels. Begge vare Mænd, d- reflecterede meget forstandigt, men i Stedet for energisk V- somhed valgte de at underholde sig med sig selv og fore- Tankeverdenen for Handlingen.

I Aarenes Løb, medens det ene Bind Dagbøger b- færdigt efter det andet, er dog maaskee af og til Tank- om en fremtidig Offentliggjørelse af Dele af Haandskriften staaet hos Pavels. Han taler et Sted om „den af m- Svigersønner", som kunde komme til at udgive dem, m- dette er sikkert ikke mere end en Spøg. Og i ethvert F- har en saadan Tanke, selv om den stundom kan have v- alvorligere, aldrig medført nogen Forandring i Dagbøgern- Anlæg eller Plan. Thi fremdeles vedblev Bemærkninger den allermeest private Art at løbe jevnsides med Optegnels-

---

[1] Hor. Sat. II. 1, 30 sqq.
[2] Nu i Aalborgs Cathedralskoles Bibliothek. Ovenfor er, som m- vil erindre, et Citat herfra benyttet.

og Forhold af mere almindelig Art og overhovedt Ting, som det i Fremtiden kunde være Tale om At Pavels ligefrem har ønsket sine Dagbøger n ikke paavises. Men just dette, at de ikke ere or at udgives, giver dem naturligvis et endnu) som helt uforbeholdne Meddelelser.

Pavels's Død gjentog sig, hvad der desværre saa ındet Sted ved betydeligere Mænds Bortgang. rer (Breve) bleve brændte. Kun enkelte Levninger)igvis bevarede. Enken skaanede dog Autobiogra· at have udrevet nogle Blade) og Dagbøgerne Stambog[1].

ıde Pavels (Fru Widing) overdrog siden Dag· . til en Dattersøn, Claus Pavels Riis, og Skjebne er bleven bestemt ved denne. Derfor r nogle Oplysninger om ham.

Riis var født 1826 i Bergen, hvor Faderen, en ɔn fra Christiania, var Justitiarius († 1851). 44 Student fra Fødebyens Skole, hvor Bisskoppens ıde Conrector Winding skal have ladet sit Had ren gaa over paa Dattersønnen. Som næsten ıs studerende Bergensere valgte han Theologien, sig aldrig alvorlig til dette Studium og opgav :nske. Derimod optoges han som i sin Tid hans g Navne af æsthetiske Interesser og Planer uden Retning at besidde original Begavelse. Det var

[1] ·ste og endel tilfældig skaanede Breve kom tilsidst i min Jeg lod to interessante og indholdsrige Breve fra M. berg trykke, det ene i Danske Samlinger 2 R. II. 247— andet i Personalhist. Tidsskrift 1 R. IV, 249—255. n og et Par andre Smaating overlod jeg Thorv. Boeck, øvrige Samlinger de nu altsaa ville findes i Thrond·

Hostrup, hvis Studenterviser og første Comedier i hin
gjorde saa stor Lykke, der blev hans Forbillede. Han dr
om et Digterliv. Under Pseudonymet Crispinus (
Navns 5 første Bogstaver skulde betegne hans Navn:
Ris P.) udgav han nogle Smaaarbeider, „Viser og
og „Literær Polemik", hvilke som noget i Norge den
ganske uvant gjorde Opsigt i Studenterverdenen og,
man ikke anlægger en for streng Maalestok, endnu som
billeder kunde læses med nogen Interesse[1]. Derpaa
han „Til Sæters", men dermed var ogsaa hans digteriske
egentlig udtømt. Allerede ved Studentermødet i Kjøbenh
1845 havde han gjort personligt Bekjendtskab med Ho
i 1849 reiste de sammen i Norge, brevvexlede i nogle
og saaes for sidste Gang 1869 ved Studentermødet i C
stiania. Hostrup nærede personlig Hengivenhed for sin
Beundrer, men havde fuld Forstaaelse af, at dennes
Tilløb ikke vilde føre videre. Han skriver f. Ex. i
1851 til deres fælles Ven V. B. Nicolaysen: „Hører
noget fra Cl. Riis, saa lad mig det vide, jeg er bekym
for ham. Kan I ikke faa ham til at tage sig Noget
og kort efter, da Riis synes at have tænkt paa en
marksreise: „Han maa helst blive borte for sin egen
og kaste sig med Alvor paa Noget."[2]

En Livsstilling maatte Riis see at finde, og han
sluttede da at anvende en middels Fædrenearv til at
en vestlandsk Landeiendom. Han valgte Nymark paa

---

[1] Navnlig den Del af „Literær Polemik", der kaldes „Stormen
Parnas", der virkelig er en morsom Literaturrevu for den
Begge Bøger ere imidlertid nu meget store Sjeldenheder.

[2] Om Riis's Forhold til Hostrup see dennes „Erindringer fra
Barndom og Ungdom", S. 198—204, hans „Senere Erindring
S. 157 samt „Breve fra og til C. Hostrup", udg. af Elisab
Hostrup, S. 135, 149, 462.

Bergens Stift. Jeg kan ikke negte mig den Forhidsætte de Stumper, jeg har bevaret i Hukomen Sang i et studentikost Afskedsgilde for ham. forfattet af Daniel Thrap:

Hans store Maane fuld og blank
Bekrandses af Ruiner
Af svunden Herlighed, som sank,
Mens Tidens Storme hviner.

Prosaisk talt en skaldet Mand!
Man tror Theologien
Bevirked dette, dengang han
I sin Tid svedcd i'en.

Examen ei vi tale om,
Han uden den sig nøied,
Men ofte i vort Samfund kom
Med Smil om Læben bøiet.

Nu bliver han Proprietair,
Faar Oxer, Kjør og Heste,
En vakker liden Gaard, og der
Vi skal ham sikkert gjeste.

blev altsaa Landmand, men var neppe heldig i , der sjelden lykkes for andre end dem, der fra :e fortrolige med den. Efterat hans fortræffelige død, opgav han tilsidst Landvæsenet. Sine sidste jte han i Christiania. Under en Reise blev han ampskibet, maatte bringes i Land i Mandal, hvor Bekjendte havde, og døde der paa et Hotel 8. 86. Hans gamle Venner og Bekjendte bevare ı en elskværdig og hjertensgod Kammerat, men :n Mand, hvem det ikke ret lykkedes at finde sin i Livet[1].

[1] :ser forøvrigt til Halvorsens Forf.-Lexicon og de der citeer.

Allerede tidligt var Riis begyndt at tænke paa, hvor
ledes han skulde offentliggjøre Noget af den store litera
Skat, der var kommen i hans Værge. Han begyndte, so
rimeligt kunde være, med Pavels's Autobiographi. Af den
gjorde han et kort Uddrag og meddelte det i „Tidsskrift f
Videnskab og Literatur", 4de Aargang (1849), og her f
da Almenheden for første Gang Kundskab om, at Pavels ha
efterladt Bidrag til sin Samtids Historie. Uddraget er
temmelig vilkaarligt, og Riis har behandlet Origina
med en Frihed, som ikke kan bifaldes. Men Autobiogr
phien maatte dog vække Interesse, og navnlig blev den
N. M. Petersen i hans Bidrag til den danske Literatur-
Historie udførlig omtalt og fremstillet som et ægte Ti
billede fra Rationalismens Dage.

Riis udtalte ved ovennævnte Leilighed, at han i Ti
skriftet maaskee efterhaanden vilde komme til at meddele
Udvalg ogsaa af Dagbøgerne, „forsaavidt det maatte lyk
ham at udsondre det Offentligheden vedkommende Stof
de kun for Slægt og Venner egnede Beretninger om P
vatlivets Glæder og Sorger, hvoraf det stadigen er in
menvævet, hvoraf det har faaet sin Farve, og hvoraf de
Indhold som oftest maa hente sin rette Belysning." Im
lertid saa man Intet til en saadan fortsat Publication, fo
end i 1862, da Riis i Illustreret Nyhedsblad meddel
et Brudstykke af Dagbøgerne.

Derpaa fulgte et i Bergen udgivet og i 1864 afslut
Bind, i hvilket først meddeltes et Uddrag af Autobiogra
phien (endnu mere forkortet end i Langes Tidsskrift) o
dernæst et Uddrag af Dagbøgerne. Dette var for 181
ret udførligt, men for de øvrige Aar derimod saare spar
somt, egentlig kun at betragte som Prøver. Om der en
med Føie kunde bemærkes Adskilligt om den Maade, hvor
paa Riis havde skilt sig fra sit Udgiverarbeide, vakte D

n høi Grad af Opmærksomhed og hos Literaturens
gsaa Længsel efter at faa Mere. Men det forstaar
er ogsaa gaves nok af Spidsborgere, deriblandt
ademiske, der ikke begrebe Dagbøgernes historiske
n heftede sig ved Enkeltheder og navnlig forar-
r oprigtige Ytringer af Pavels og over hans Sands
t Bord.

ønskede Intet hellere end at faa Mere udgivet
sig da i Høsten 1865 til Christiania, idet han
søgte Forlægger til sit sidste dramatiske Arbeide:
det strengt". Han holdt her en Række offentlige
er af Dagbøgerne for et lidet Honorar, og ved
ndt sig en ikke talrig, men intelligent Tilhørerkreds.
stiania havde ingen Forlægger, der vilde paatage
et af de vidtløftige Manuscripter. Det lykkedes
rtegnede, med hvem Riis havde sat sig i Forbin-
bevæge J. W. Cappelen til at forlægge Auto-
n i udførlig Skikkelse. Den udkom da til Julen
Aaret 1866 paa Titelbladet), trykt efter Riis's
med hans Navn som Udgiver, men egentlig be-
mig, der ogsaa ledsagede den med nogle Noter og
de sidste fire Linier nær) skrev Fordordet.

tidig havde jeg i „Aftenbladet" gjentagne Gange
dsendte Artikler udtalt, hvor uheldigt det var, at
mulig fuldstændig Udgave af Dagbøgerne ikke
mme af Mangel paa Forlægger. Disse Artikler
rkede af Consul Th. J. Heftye, som tilbød at
kningen af et Bind. Paa den Maade fremkom
afsluttede Bind: „Claus Pavels's Dagbogs-Op-
815—1816" (med dobbelt Titelblad, idet det tillige
som „2det Bind" af et Hele, der tænktes at
nd). Denne fortrinlige Udgave (678 S.) bærer

ogsaa Riis's Navn paa Titelbladet, men er forøvrigt b… og holdent redigeret af Rigsarchivar Birkeland, der dog … ønskede sit Navn nævnt.

Hermed stilledes Udgivelsen atter i Bero, og i Ri… levende Live udkom kun, som Forfatter-Lexiconnet vil v… et Par Brudstykker. Efter Riis's Død tilkjøbte den hi… riske Forening sig, hvad der var tilbage. Men — d… var kun Afskrifter i Uddrag ved Riis's Haand.

Thi hvad man høilig maa beklage, er den sørgeli… Skjebne, der er overgaaet Pavels's originale Haandskrift… Denne Skjebne skyldes ikke ulykkelig Hændelse. Riis har … med Vilje brændt dem![1]

Allerede, da Riis 1865, som anført, besøgte Chri… ania, betroede han en Del literære Mænd (foruden … navnlig Birkeland og P. Botten-Hansen), at han ha… brændt de første Bind af Dagbøgerne, efter at have … skrevet, hvad der (efter hans Formening) kunde være … om at offentliggjøre af disses Indhold. Vi undlode ikke … den mest eftertrykkelige Maade at udtale vor Misbillig… af, hvad han havde gjort, og at bede ham om for Al… at skaane, hvad der var tilbage. Jeg tror, at Riis, da ha… igjen forlod Christiania for at vende hjem til Tysnes, … tilsinds at rette sig efter den Advarsel, som vi i Historie… og Literaturens Navn havde givet ham. Men i Tysnes … han et andet Raad af sin Sognepræst, Provst J. F. Lam… Denne, iøvrigt som personalhistorisk Samler meget fortjen… Mand havde faaet Anledning til at gjennemlæse Pavels's originale Haandskrift. Han havde den borgerlig-snevre O… fatning, at Dagbøgerne burde brændes, efterat de til Tr… ning formentlig egnede Stykker vare afskrevne, „thi de inde…

---

[1] Af Chr. Langes Tidsskrift (IV. S. 1) sees, at Dagbøgerne udgjorde … 20 tyve) Bind. Selv har jeg kun seet et af disse. Det var e… ret tykt Octavbind, skrevet med tæt og derfor meget drøi Skrift.

:rmaade meget, som ikke burde komme til Efterverdenens
i". Som om det ei kunde lade sig gjøre, om Haand-
ndelig skulde castreres, da at nøie sig med at udklippe
3lade eller paa anden Maade at gjøre de Enkeltheder,
igens ikke burde bevares, ulæselige! Riis stod nu
Raad paa den ene Side af Videnskabsmænd som
d og Hansen, til hvis Mening senere ogsaa D.
uttede sig, og paa den anden Side af Sognepræst
Han fulgte den sidstes Raad![1]

ı den historiske Forening var kommen i Besiddelse
s Afskrifter, besluttede Bestyrelsen at udgive Dag-
for 1812—13, samt fra 1817—1822. Mine Col-
erdroge mig Udgivelsen, som jeg da har besørget,
jeg formaaede, idet jeg naturligvis stedse maatte
at jeg, da Originalen for evig var tabt, ikke selv
øre Udvalget. Riis havde sluttelig i sine Afskrifter
kortere og længere Stykker. Da imidlertid disse
n fremdeles vare læselige, har jeg intet Hensyn
min afdøde Vens Censur, naar det af ham ud-
orekom mig at have nogen Interesse, medens jeg
anden Side ogsaa har forbigaaet Et og Andet af,
s havde tænkt sig at ville udgive. Ogsaa de Breve,
ıge Udgaven, ere trykte efter Afskrift af Riis.

:t jeg skilles fra et Arbeide, med hvilket jeg nu har
ıdskillige Aar, har jeg megen Grund til at takke min
iothekar A. Kjær for hans indsigtsfulde og ufortrødne
Han har ei alene forfattet Registret og besørget
len af Correcturen paa Dagbøgerne 1817—1822
ham egne Nøiagtighe dog Dygtighed, men han har
a anden Maade vist en Omhu for Foretagendet,
Læserne med mig bør være ham taknemlige.

---

[1] jraps Fortale til Lampes efter dennes Død udkomne Verk
:ns Stifts Biskopper og Præster".

Dagbøgerne foreligge altsaa nu saaledes:

1. 1812—1813 i den historiske Forenings Udgave.
2. 1814 i den Bergenske Udgave af 1864.
3. 1815—1816 i den Heftye-Birkelandske Udgave af 1
4. 1817—1822 i den historiske Forenings Udgave.

Det har i den historiske Forenings Bestyrelse
paatænkt paany særskilt at udgive Dagbøgerne for 1
hvilket desværre kun kan skee ved Optryk fra Bergens-Udg

Elvestrøm i Vestre Aker, 4. Juli 1804.

L. Daae.

Register.

Register.

a = Dagbøger for Aarene 1812—1818.
b¹ = Dagbøger for Aarene 1817—1822. Første Bind.
b² = Dagbøger for Aarene 1817—1822. Andet Bind.

Rettelser.

I	S.	144.	L.	3	f.	n.	Ekeberg læs:	Egeberg
I	S.	230.	L.	14	f.	n.	Svenøen læs:	Svanøen
I	S.	296.	L.	4	f.	n.	Rasch læs:	Resch
I	S.	349.	L.	1	f.	n.	Nisen læs:	Nissen
I	S.	545.	L.	1	f.	n.	250 læs.	230
II	S.	14.	L.	11	f.	o.	Brun, læs:	Brun i,
II	S.	99.	L.	10	f.	n.	Dolk læs:	Doth
II	S.	118.	L.	5	f.	n.	Berhoft læs:	Bernhoft
II	S.	228.	L.	7	f.	n.	Albert læs:	Ahlert.
II	S.	407.	L.	1	f.	o.	1919 læs:	1819.

ISTORISK TIDSSKRIFT
3. HEFTE 1904.

Claus Pavels's
Dagbøger
for
Aarene 1817—1822.

Udgivne
for
den norske historiske Forening
af
Dr. Ludvig Daae.

2det Binds 7de Hefte.

Christiania.
Grøndahl & Søns Bogtrykkeri.
1904.

Den historiske Forening har
følgende Skrifter, der kunne erholdes til de vedføiede

Historisk Tidsskrift, 1ste Række, Bind I—IV
—1876) tilligemed de nedenfor under No. 1 til og
anførte Tillægsskrifter . . . . Kr.

Historisk Tidsskrift, 2den Række, Bind I—VI
—1887) tilligemed de nedenfor under No. 6 til og
10 anførte Tillægsskrifter . . . . Kr.

Historisk Tidsskrift, 3die Række, Bind I—V
—1899) tilligemed de nedenfor under No. 11 til
16 anførte Tillægsskrifter . . . . Kr.

Historisk Tidsskrift, 4de Række, Bind I—II
—1903) tilligemed de nedenfor under No. 17 og 18
førte Tillægsskrifter . . . . Kr.

Særskilt kan erholdes:

I. Tidsskriftet (uden Tillægsskrifter)
Første Række Kr. 14.00, Anden Række Kr.
Tredie Række Kr. 26.00.

II. Tillægsskrifter:

1. **Jørgen Herman Vogt's** Optegnelser om sit Liv
sin Embedsvirksomhed 1774—1846. 1871.
386 S. Med Forf.s Portræt . . . . . Kr.
2. **Y. Nielsen.** Jens Bjelke til Østråt, Norges
kantsler. Et bidrag til Norges indre historie
første halvdel af det syttende århundrede.
VIII & 412 S. (udsolgt).
3. **Petter Dass's** Samlede Skrifter. Udgivne af
Eriksen. I. Nordlands Trompet samt Viser og
1874. LXXXVIII & 338 S. Med Forf.s Portræt.
Kr.
II. Aandelige Sange. B. I, II. J. W. Cappelens
lag. Bogladepris resp. Kr. 4.80 og 4.50 ÷ 25 % for
eningens Medlemmer.
4. **Gustav Storm.** Sagnkredsene om Karl den store
Didrik af Bern hos de nordiske Folk. Et Bidrag
Middelalderens litterære Historie. 1874. IV & 24
Kr.
5. **Paul Christian Holst's** Efterladte Optegnelser
Liv og sin Samtid. 1876. VIII & 518 S. Med
Forf.s Portræt . . . . Kr.

(Fort. paa Omslagets

Peder Claussøn Friis's Samlede Skrifter. Udgivne af Dr. Gustav Storm. 1881. LXXXIII & 493 S. Kr. 7.00.

Dr. Yngvar Nielsen. Bidrag til Norges Historie i 1814. Afhandlinger og Aktstykker. 1882—1885. I. 504 S. II. 499 S. . . . . . Kr. 12.00.

Dr. Yngvar Nielsen. Stormagternes Forhold til Norge og Sverige 1815—1819. 1886. 144 S. Kr. 1.50.

Claus Pavels's Dagbøger for Aarene 1812—1813. Udgivne af Dr. Ludvig Daae. 1889. 284 S. Kr. 3.60.

Absalon Taranger. Den angelsaksiske Kirkes Indflydelse paa den norske. 1890—1891. XII & 459 S. Kr. 5.50.

Dassiana. Viser og Rim af Petter Dass med nye Oplysninger om hans Levnet og Skrifter. Udgivne af A. E. Erichsen. 1891. V & 146 S. . Kr. 1.90.

Claus Pavels's Dagbøger for Aarene 1817—1822. Udgivne af Dr. Ludvig Daae. I. 1892—1899. 578 S. Kr. 7.25.

Jørgen Herman Vogt's Optegnelser om sit Liv og sin Embedsvirksomhed 1847—1858. 1895. VII & 250 S. Med Forf.s Portræt . . . . Kr. 3.50.

Alexander Bugge. Studier over de norske byers selvstyre og handel før Hanseaternes tid. 1899. IV & 223 S. . . . . Kr. 3.00.

Claus Pavels's Dagbøger for Aarene 1817—1822. Udgivne af Dr. Ludvig Daae. II. H. 1—5. S. 1—432. 1900—1902 . . . . Kr. 6.00.

Sophus Bugge. Norsk Sagafortælling og Sagaskrivning i Irland. H. 1. S. 1—80. 1901 . . Kr. 1.00.

Kjøbere af No. 14 og 18 ansees som Subskribenter paa Fortsættelsen.

Medlemmer tilstaaes indtil videre (ved Henvendelse til [Forenings]ingens Kasserer) i ovenstaaende Priser **ved kontant Kjøb** [R]abat af 33 1/3 %, hvorhos der for dem vil være Adgang [til at] erholde enkeltvis, saalangt Forraad haves:

Tidsskriftet (uden Tillægshefter), 1ste Række, B. I: [Kr.] 1.00, B. II: Kr. 2.60, B. III: Kr. 3.50, B. IV: Kr. 4.50, [2den] Række, B. I: Kr. 4.00, B. II: Kr. 3.50. B. III: Kr. 3.00. [B. I]V: Kr. 4.50. B. V: Kr. 4.00. B. VI: Kr. 5.00. 3die Række, [B. I]: Kr. 5.50. B. II: Kr. 5.20, B. III: Kr. 5.00. B. IV: [Kr.] 5.20, B. V: 5.20. ligeledes med en Rabat af 33 1/3 % [ved] kontant Kjøb. — samt, uden Rabat, enkelte Komplet[terin]gshefter. Ved Salg af det løbende og næstforegaaende [Aars] Publikationer tilstaaes ingen Rabat.

Tillægsskrifterne kunne erholdes gjennem alle Landets [Boghandlere til oven anførte **Bogladepris.**

Forening ved at melde sig for Foreningens Best
mand: Professor Gustav Storm), eller hos den
Grøndahl & Søns Boghandel, Toldbodgaden 27,
til Foreningens Kasse et Bidrag af 4 Kroner a
60 Kr. en Gang for alle). Man kan ogsaa meld
hver Boghandel eller Postkontor. For Kontingent
hvert Medlem „Historisk Tidsskrift" samt alle af
forøvrigt udgivne Skrifter frit tilsendte, efterha
de udkomme.

Ifølge Overenskomst med den Danske historisk
og den Svenske historiske Forening staar Adgang
Medlemmerne af den Norske historiske Forening
træde i den Danske og Svenske Forening imod at
Kontingent eller respektive 2 og 3 Kroner om
Medlemmer, som ønske at benytte sig heraf, ville
gjøre Anmeldelse derom direkte til den Norske For
...erer, samt for den Svenske Forenings Vedkommend
...raneyer Boghandel, Carl Johans Gade 41

